תלמוד בבלי · סדר נזיקין

# בבא בתרא

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# בבא בתרא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב. 9
דף ב: 9
דף ג. 10
דף ג: 12
דף ד. 13
דף ד: 15
דף ה. 16
דף ה: 17
דף ו. 18
דף ו: 19
דף ז. 20
דף ז: 21
דף ח. 23
דף ח: 25
דף ט. 26
דף ט: 28
דף י. 29
דף י: 31
דף יא. 33
דף יא: 35
דף יב. 36
דף יב: 37
דף יג. 38
דף יג: 39
דף יד. 40
דף יד: 41
דף טו. 42
דף טו: 44
דף טז. 46
דף טז: 48
דף יז. 50
דף יז: 51
דף יח. 52
דף יח: 53
דף יט. 54
דף יט: 55
דף כ. 56
דף כ: 57
דף כא. 58
דף כא: 60
דף כב. 61
דף כב: 62
דף כג. 63
דף כג: 64
דף כד. 65
דף כד: 65
דף כה. 67
דף כה: 68
דף כו. 70
דף כו: 71
דף כז. 71
דף כז: 72
דף כח. 73
דף כח: 74
דף כט. 75
דף כט: 76
דף ל. 77
דף ל: 77
דף לא. 78
דף לא: 79
דף לב. 79
דף לב: 80

דף לג. 81
דף לג: 81
דף לד. 82
דף לד: 82
דף לה. 83
דף לה: 83
דף לו. 84
דף לו: 85
דף לז. 85
דף לז: 86
דף לח. 86
דף לח: 87
דף לט. 87
דף לט: 88
דף מ. 89
דף מ: 89
דף מא. 90
דף מא: 91
דף מב. 92
דף מב: 92
דף מג. 93
דף מג: 94
דף מד. 94
דף מד: 95
דף מה. 95
דף מה: 96
דף מו. 97
דף מו: 97
דף מז. 98
דף מז: 99
דף מח. 99
דף מח: 100
דף מט. 100
דף מט: 101
דף נ. 101
דף נ: 102
דף נא. 102
דף נא: 103
דף נב. 104
דף נב: 105
דף נג. 105
דף נג: 106
דף נד. 107
דף נד: 107
דף נה. 108
דף נה: 109
דף נו. 109
דף נו: 110
דף נז. 110
דף נז: 111
דף נח. 112
דף נח: 113
דף נט. 114
דף נט: 115
דף ס. 116
דף ס: 117
דף סא. 119
דף סא: 119
דף סב. 120
דף סב: 120
דף סג. 122
דף סג: 122
דף סד. 123
דף סד: 123

**דף סה.** 124
**דף סה:** 125
**דף סו.** 126
**דף סו:** 126
**דף סז.** 126
**דף סז:** 127
**דף סח.** 128
**דף סח:** 129
**דף סט.** 130
**דף סט:** 131
**דף ע.** 132
**דף ע:** 132
**דף עא.** 133
**דף עא:** 134
**דף עב.** 134
**דף עב:** 135
**דף עג.** 136
**דף עג:** 137
**דף עד.** 138
**דף עד:** 139
**דף עה.** 141
**דף עה:** 143
**דף עו.** 144
**דף עו:** 145
**דף עז.** 146
**דף עז:** 146
**דף עח.** 147
**דף עח:** 148
**דף עט.** 149
**דף עט:** 150
**דף פ.** 151
**דף פ:** 151
**דף פא.** 153
**דף פא:** 153
**דף פב.** 154
**דף פב:** 154
**דף פג.** 156
**דף פג:** 157
**דף פד.** 157
**דף פד:** 158
**דף פה.** 159
**דף פה:** 159
**דף פו.** 160
**דף פו:** 161
**דף פז.** 161
**דף פז:** 162
**דף פח.** 163
**דף פח:** 164
**דף פט.** 165
**דף פט:** 166
**דף צ.** 167
**דף צ:** 168
**דף צא.** 169
**דף צא:** 170
**דף צב.** 172
**דף צב:** 172
**דף צג.** 173
**דף צג:** 174
**דף צד.** 175
**דף צד:** 176
**דף צה.** 176
**דף צה:** 177
**דף צו.** 178
**דף צו:** 179

דף צז. 179
דף צז: 180
דף צח. 181
דף צח: 182
דף צט. 183
דף צט: 184
דף ק. 185
דף ק: 186
דף קא. 187
דף קא: 187
דף קב. 188
דף קב: 188
דף קג. 189
דף קג: 189
דף קד. 190
דף קד: 191
דף קה. 191
דף קה: 192
דף קו. 192
דף קו: 193
דף קז. 193
דף קז: 194
דף קח. 195
דף קח: 195
דף קט. 196
דף קט: 196
דף קי. 197
דף קי: 198
דף קיא. 199
דף קיא: 200
דף קיב. 201
דף קיב: 201
דף קיג. 202
דף קיג: 202
דף קיד. 203
דף קיד: 203
דף קטו. 204
דף קטו: 204
דף קטז. 205
דף קטז: 206
דף קיז. 206
דף קיז: 207
דף קיח. 207
דף קיח: 208
דף קיט. 209
דף קיט: 209
דף קכ. 210
דף קכ: 211
דף קכא. 212
דף קכא: 213
דף קכב. 214
דף קכב: 215
דף קכג. 216
דף קכג: 218
דף קכד. 219
דף קכד: 219
דף קכה. 220
דף קכה: 221
דף קכו. 221
דף קכו: 222
דף קכז. 223
דף קכז: 224
דף קכח. 225
דף קכח: 226

דף קכט. 226
דף קכט: 227
דף קל. 228
דף קל: 229
דף קלא. 230
דף קלא: 231
דף קלב. 231
דף קלב: 232
דף קלג. 233
דף קלג: 234
דף קלד. 235
דף קלד: 235
דף קלה. 236
דף קלה: 237
דף קלו. 238
דף קלו: 239
דף קלז. 240
דף קלז: 241
דף קלח. 242
דף קלח: 242
דף קלט. 243
דף קלט: 244
דף קמ. 245
דף קמ: 246
דף קמא. 247
דף קמא: 248
דף קמב. 248
דף קמב: 249
דף קמג. 250
דף קמג: 251
דף קמד. 252
דף קמד: 253
דף קמה. 254
דף קמה: 255
דף קמו. 256
דף קמו: 257
דף קמז. 258
דף קמז: 259
דף קמח. 260
דף קמח: 260
דף קמט. 262
דף קמט: 262
דף קנ. 263
דף קנ: 264
דף קנא. 265
דף קנא: 266
דף קנב. 267
דף קנב: 267
דף קנג. 268
דף קנג: 269
דף קנד. 269
דף קנד: 270
דף קנה. 271
דף קנה: 272
דף קנו. 273
דף קנו: 273
דף קנז. 274
דף קנז: 275
דף קנח. 276
דף קנח: 276
דף קנט. 277
דף קנט: 278
דף קס. 279
דף קס: 279

**דף קסא.** ..... 281
**דף קסא:** ..... 281
**דף קסב.** ..... 281
**דף קסב:** ..... 282
**דף קסג.** ..... 282
**דף קסג:** ..... 283
**דף קסד.** ..... 283
**דף קסד:** ..... 284
**דף קסה.** ..... 285
**דף קסה:** ..... 286
**דף קסו.** ..... 287
**דף קסו:** ..... 288
**דף קסז.** ..... 288
**דף קסז:** ..... 289
**דף קסח.** ..... 290
**דף קסח:** ..... 291
**דף קסט.** ..... 292
**דף קסט:** ..... 293
**דף קע.** ..... 294
**דף קע:** ..... 295
**דף קעא.** ..... 295
**דף קעא:** ..... 296
**דף קעב.** ..... 297
**דף קעב:** ..... 298
**דף קעג.** ..... 299
**דף קעג:** ..... 300
**דף קעד.** ..... 301
**דף קעד:** ..... 302
**דף קעה.** ..... 303
**דף קעה:** ..... 304
**דף קעו.** ..... 305
**דף קעו:** ..... 306

## דף ב.

**הַשּׁוֹתָפִין** שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בְּחָצֵר – בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בְּאֶמְצַע. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִבְנוֹת גְּוִיל, גְּזִית, כְּפִיסִין, לְבֵינִין – בּוֹנִין; הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.

גְּוִיל – זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. בַּגְּזִית – זֶה נוֹתֵן טִפְחַיִים וּמֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן טִפְחַיִים וּמֶחֱצָה. בַּכְּפִיסִין – זֶה נוֹתֵן טִפְחַיִים וְזֶה נוֹתֵן טִפְחַיִים. בִּלְבֵינִין – זֶה נוֹתֵן טָפַח וּמֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן טָפַח וּמֶחֱצָה. לְפִיכָךְ, אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

וְכֵן בַּגִּינָּה – מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר – מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. אֲבָל בַּבִּקְעָה – מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִגְדּוֹר – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ,

אֶלָּא אִם רָצָה, כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּבוֹנֶה, וְעוֹשֶׂה חֲזִית מִבַּחוּץ. לְפִיכָךְ, אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁלּוֹ.

אִם עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם – בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בְּאֶמְצַע, וְעוֹשִׂין חֲזִית מִכָּאן וּמִכָּאן. לְפִיכָךְ, אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

**גְּמָ'** סַבְרוּהּ מַאי "מְחִיצָה" – גּוּדָּא; כִּדְתַנְיָא: מְחִיצַת הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְרְצָה, אוֹמֵר לוֹ: "גְּדוֹר". חֲזָרָה וְנִפְרְצָה – אוֹמֵר לוֹ: "גְּדוֹר".

## דף ב:

נִתְיָאֵשׁ הֵימֶנָּה וְלֹא גְּדָרָהּ – הֲרֵי זֶה קִידֵּשׁ, וְחַיֵּיב בְּאַחֲרָיוּתָהּ.

טַעְמָא דְּרָצוּ, הָא לֹא רָצוּ – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ; אַלְמָא הֶיזֵּק רְאָיָה לָאו שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק.

וְאֵימָא "מְחִיצָה" – פְּלוּגְתָּא, כְּדִכְתִיב: "וַתְּהִי מֻחֲצַת הָעֵדָה"; וְכֵיוָן דְּרָצוּ – בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בְּעַל כָּרְחוֹ, אַלְמָא הֶיזֵּק רְאָיָה שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק!

אִי הָכִי, הַאי "שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה"?! "שֶׁרָצוּ לַחֲצוֹת" מִבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא מַאי – גּוּדָּא? "בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל"?! "בּוֹנִין אוֹתוֹ" מִבְּעֵי לֵיהּ! אִי תְּנָא "אוֹתוֹ", הֲוָה אָמֵינָא בְּמִסְיָפָס בְּעָלְמָא, קָא מַשְׁמַע לַן כּוֹתֶל.

בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בָּאֶמְצַע וְכוּ'. פְּשִׁיטָא!

לָא צְרִיכָא – דִּקְדִים חַד וְרָצֵייהּ לְחַבְרֵיהּ; מַהוּ דְּתֵימָא, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: כִּי אִיתְרְצַאי לָךְ – בְּאַוִּירָא, בְּתַשְׁמִישְׁתָּא – לָא אִיתְרְצַאי לָךְ; קָא מַשְׁמַע לַן.

וְהֶיזֵּק רְאָיָה לָאו שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק?! (סִימָן: גִּינָּה, כּוֹתֶל, כּוֹפִין, וְחוֹלְקִין, חֲלוֹנוֹת, דְּרַב נַחְמָן).

תָּא שְׁמַע: "וְכֵן בְּגִינָּה"!

גִּינָּה שָׁאנֵי, כִּדְרַבִּי אַבָּא – דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אָסוּר לָאָדָם לְעַמּוֹד בִּשְׂדֵה חֲבֵירוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּקָמוֹתֶיהָ.

וְהָא "וְכֵן" קָתָנֵי! אַגְּוִיל וְגָזִית.

תָּא שְׁמַע: כּוֹתֶל חָצֵר שֶׁנָּפַל – מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת עַד אַרְבַּע אַמּוֹת! נָפַל שָׁאנֵי.

וּדְקָאֲרֵי לַהּ מַאי קָאֲרֵי לַהּ? סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָה אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ.

תָּא שְׁמַע: כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לֶחָצֵר. שְׁמַע מִינַּהּ, הֶיזֵּק רְאָיָה שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק! הַזִּיקָא דְּרַבִּים שָׁאנֵי.

וּדְיָחִיד לָא? תָּא שְׁמַע: אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר, עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. הָא יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה – חוֹלְקִין; מַאי, לָאו בְּכוֹתֶל? לָא, בְּמִסְפָּס בָּעָלְמָא.

תָּא שְׁמַע: הַחַלּוֹנוֹת, בֵּין מִלְּמַעְלָה בֵּין מִלְּמַטָּה וּבֵין מִכָּנֶגְדָּן – אַרְבַּע אַמּוֹת. וְתָנֵי עֲלַהּ: מִלְּמַעְלָן – כְּדֵי שֶׁלֹּא יָצִיץ וְיִרְאֶה; מִלְּמַטָּן – כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד וְיִרְאֶה; מִכְּנֶגְדָּן – כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲפִילוּ!

הֶזֵּיקָא דְּבֵית שָׁאנֵי.

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: גַּג הַסָּמוּךְ לַחָצֵר חֲבֵירוֹ – עוֹשִׂין לוֹ מַעֲקֶה גְּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת! שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר לֵיהּ בַּעַל הֶחָצֵר לְבַעַל הַגָּג: לְדִידִי קָבִיעָה לִי תַּשְׁמִישֵׁי, לְדִידָךְ לָא קָבִיעָה לָךְ תַּשְׁמִישְׁתָּךְ; וְלָא יָדְעָנָא בְּהֵי עִידָּנָא סְלִיקָא וְאָתֵית –

## דף ג.

דְּאִיצְטַנַּע מִינָּךְ.

לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרִי לַהּ: סַבְרוּהָ, מַאי "מְחִיצָה" – פְּלוּגְתָּא, דִּכְתִיב: "וַתְּהִי מֻחֲצַת הָעֲדָה"; וְכֵיוָן דְּרָצוּ – בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל בְּעַל כּוֹרְחָן, אַלְמָא הֶיזֵּק רְאָיָה שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק.

אֵימָא: מַאי "מְחִיצָה" – גּוּדָּא; דְּתָנָן: מְחִיצַת הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְרְצָה – אוֹמֵר לוֹ: "גְּדוֹר". נִפְרְצָה – אוֹמֵר לוֹ: "גְּדוֹר". נִתְיָאֲשׁ הֵימֶנָּה וְלֹא גְּדָרָהּ – הֲרֵי זֶה קִידֵּשׁ, וְחַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָהּ.

וְטַעְמָא דְּרָצוּ, הָא לֹא רָצוּ – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ, אַלְמָא הֶיזֵּק רְאָיָה לָאו שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק!

אִי הָכִי, "בּוֹנִין אֶת הַכּוֹתֶל"?! "בּוֹנִין אוֹתוֹ" מִבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא מַאי – פְּלוּגְתָּא? אִי הָכִי, "שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה"?! "שֶׁרָצוּ לַחֲצוֹת" מִבְּעֵי לֵיהּ! כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי: תָּא נַעֲבִיד פְּלוּגְתָּא.

וְאִי הֶיזֵּק רְאָיָה שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק – מַאי אִירְיָא רָצוּ? אֲפִילּוּ לֹא רָצוּ נָמִי! אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִשְׁנָתֵנוּ – כְּשֶׁאֵין בָּהּ דִּין חֲלוּקָה, וְהוּא דְּרָצוּ.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן – דְּכִי לֵית בֵּיהּ דִּין חֻלּוּקָּה, כִּי רָצוּ – פְּלִיגִי?! תְּנֵינָא: אֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכָּאן חוֹלְקִין! אִי מֵהָתָם, הֲוָה אָמֵינָא אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכָּאן – בְּמִסְיְפָא בְּעָלְמָא; קָא מַשְׁמַע לַן הָכָא, כּוֹתֶל.

וְלִיתְנֵי הָא וְלָא לִיתְנֵי הָךְ! סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – לֹא יַחְלוֹקוּ.

(לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא: וְכִי רָצוּ מַאי הָוֵי? לִיהְדַּר בֵּיהּ! אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ כּוּ'.

אַדְּאַשְׁמְעִינַן בָּהּ דִּין חֻלּוּקָּה – וְהוּא דְּרָצוּ, לִישְׁמְעִינַן בֵּישׁ בָּהּ דִּין חֻלּוּקָּה – וְאַף עַל גַּב דְּלֹא רָצוּ! אִי אַשְׁמְעִינַן בֵּישׁ בָּהּ דִּין חֻלּוּקָּה – וְאַף עַל גַּב דְּלֹא רָצוּ, הֲוָה אָמֵינָא: שָׁאֵין בָּהּ דִּין חֻלּוּקָּה – אֲפִילּוּ רָצוּ נָמֵי לֹא; קָא מַשְׁמַע לַן.

וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ הָכִי?! וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא: אֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – יַחְלוֹקוּ. מַאי, לָאו אַכּוֹתֶל? לָא, אַמִּסְיְפָא בְּעָלְמָא.

לִיתְנֵי הַאי וְלָא לִיתְנֵי הַאי! סֵיפָא אִצְטְרִיכָא לֵיהּ – וּבְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – לֹא יַחְלוֹקוּ).

בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא לְמַתְנִיתִין – בְּשֶׁאֵין בָּהּ דִּין חֻלּוּקָּה; אִי בְּשֶׁאֵין בָּהּ דִּין חֻלּוּקָּה, כִּי רָצוּ מַאי הָוֵי? נֶהְדְּרוּ בְּהוּ! אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁקָּנוּ מִיָּדָן.

וְכִי קָנוּ מִיָּדָן מַאי הָוֵי? קִנְיָן דְּבָרִים בְּעָלְמָא הוּא! בְּשֶׁקָּנוּ מִיָּדָן בְּרוּחוֹת. רַב אָשֵׁי אָמַר: כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ זֶה בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְהֶחֱזִיק, וְזֶה בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְהֶחֱזִיק.

מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְבָנוֹת כּוּ'. גְּוִיל – אַבְנֵי דְּלָא מְשַׁפְּיָא. גָּזִית – אַבְנֵי דִּמְשַׁפְּיָא, דִּכְתִיב: "כָּל אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת כְּמִדּוֹת גָּזִית (וְגוֹ')" כְּפִיסִין – אַרְחֵי. לְבֵינִין – לִיבְנֵי.

אָמַר לֵיהּ רַבָּה בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מִמַּאי דְּגְוִיל אַבְנֵי דְּלָא מְשַׁפְּיָא נִינְהוּ, וְהַאי טָפַח יַתִּירָא – לְמוּרְשָׁא דְּקַרְנָתָא? דִּילְמָא פַּלְגָא דְּגָזִית הוּא, וְהַאי טָפַח יַתִּירָא – לְבֵינֵי אוּרְבֵי הוּא; כִּדְקָאָמְרִינַן: כְּפִיסִין – אַרְחֵי, לְבֵינִין – לִיבְנֵי, וְהַאי טָפַח יַתִּירָא – לְבֵינֵי אוּרְבֵי!

אָמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמָיךְ, כְּפִיסִין – אַרְחֵי, מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ, גְּוִיל נָמֵי – אַבְנֵי דְּלָא מְשַׁפְּיָא, גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: מִמַּאי דְּהַאי כְּפִיסִין – אַרְחֵי נִינְהוּ, וְהַאי טָפַח יַתִּירָא – לְבֵינֵי אוּרְבֵי? דִּילְמָא מַאי כְּפִיסִין – אַבְנֵי דְּלָא מְשַׁפְּיָין, וְהַאי טָפַח יַתִּירָא – לְמוּרְשָׁא דְּקַרְנָתָא; כִּדְקָאָמְרִינַן: גְּוִיל – אַבְנֵי דְּלָא מְשַׁפְּיָין, גָּזִית – אַבְנֵי דִּמְשַׁפְּיָין, וְהַאי טָפַח יַתִּירָא – לְמוּרְשָׁא דְּקַרְנָתָא!

אֲמַר לֵיהּ: וְלִיטַעֲמֵיךְ, גְּוִיל – אַבְנֵי דְּלָא מְשַׁפְּיִין, מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ, הָכָא נָמֵי – גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ.

אָמַר אַבָּיֵי, שְׁמַע מִינַּהּ: כָּל בֵּינֵי אוּרְבֵי – טָפַח; הָנֵי מִילֵּי בְּטִינָא, אֲבָל בְּרִיכְסָא בָּעֵי טְפֵי. וְאֵיכָּא דְּאָמְרִי: הָנֵי מִילֵּי בְּרִיכְסָא, אֲבָל בְּטִינָא לָא בָּעֵי כּוּלֵּי הַאי.

לְמֵימְרָא דִּבְגָזִית; דְּכֹל אַרְבַּע אַמּוֹת גּוֹבַהּ, אִי הָוֵי פּוּתְיָא חַמְשָׁא – קָאֵי, אִי לָא – לָא קָאֵי?! וְהָא אַמָּה טַרְקְסִין; דַּהֲוַאי גָּבוֹהַּ תְּלָתִין אַמְּהָתָא, וְלָא הֲוָה פּוּתְיָא אֶלָּא שֵׁית פּוּשְׁכֵי; וְקָם! כֵּיוָן דְּאִיכָּא טָפַח יַתִּירָא – קָאֵי.

וּבְמִקְדַּשׁ שְׁנֵי מַאי טַעְמָא לָא עָבוּד אַמָּה טַרְקְסִין? כִּי קָאֵי – בְּתְלָתִין קָאֵי, טְפֵי לָא קָאֵי.

וּמְנָלַן דַּהֲוָה גָּבוֹהַּ טְפֵי? דִּכְתִיב: ״גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן״ – רַב וּשְׁמוּאֵל; וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר; חַד אָמַר: בְּבִנְיָן, וְחַד אָמַר:

## דף ג:

בְּשָׁנִים. וְאִיתָא לְהָא וְאִיתָא לְהָא.

וְנֵיעְבְּדוּ תְּלָתִין אַמִּין בְּבִנְיָן, וְאִידַּךְ נֵיעְבֵּיד פָּרוֹכֶת! כִּי קָאֵי תְּלָתִין אַמְּהָתָא נָמֵי – אַגַּב תִּקְרָה וּמַעֲזִיבָה הֲוָה קָאֵי, בְּלֹא תִּקְרָה וּמַעֲזִיבָה – לָא הֲוָה קָאֵי.

וְלֵיעְבֵּיד מָה דְּאֶפְשָׁר בְּבִנְיָן, וְלֵיעְבֵּיד אִידַּךְ פָּרוֹכֶת! אָמַר אַבָּיֵי, גְּמִירִי: אִי כּוּלְּהוּ בְּבִנְיָן, אִי כּוּלְּהוּ בְּפָרוֹכֶת. אִי כּוּלְּהוּ בְּבִנְיָן – מְמִקְדְּשׁ, אִי כּוּלְּהוּ בְּפָרוֹכֶת – מְמִשְׁכָּן.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֵן וְסִידָן, אוֹ דִילְמָא הֵן בְּלֹא סִידָן? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מִסְתַּבְּרָא: הֵן וְסִידָן; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֵן בְּלֹא סִידָן, לִיתְנֵייהּ לְשִׁיעוּרֵיהּ! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: הֵן וְסִידָן? לָא; לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: הֵן בְּלֹא סִידָן; וְכֵיוָן דְּלָא הָוֵי טָפַח, לָא תָּנֵי.

וְהָא קָתָנֵי: בִּלְבֵינִין – זֶה נוֹתֵן טָפַח וּמֶחֱצָה וְזֶה נוֹתֵן טָפַח וּמֶחֱצָה! הָתָם חֲזִי לְאִיצְטְרוֹפֵי.

תָּא שְׁמַע: הַקּוֹרָה שֶׁאָמְרוּ – רְחָבָה כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ, וְהָאָרִיחַ – חֲצִי לְבֵינָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים!

הָתָם בְּרַבְרְבָתָא. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: ״שֶׁל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים״, מִכְלָל דְּאִיכָּא זוּטָרָא; שְׁמַע מִינַּהּ.

אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא לִיסְתּוֹר אִינִישׁ בֵּי כְּנִישְׁתָּא, עַד דְּבָנֵי בֵּי כְּנִישְׁתָּא אַחֲרִיתִי. אִיכָּא דְּאָמְרִי: מִשּׁוּם פְּשִׁיעוּתָא, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: מִשּׁוּם צַלּוּיֵי.

מַאי בֵּינַייהוּ? אִיכָּא בֵּינַייהוּ דְּאִיכָּא בֵּי כְּנִישְׁתָּא אַחֲרִיתִי. מָרִימָר וּמַר זוּטְרָא סָתְרִי וּבָנוּ בֵּי קַיְיטָא בְּסִיתְוָוא, וּבָנוּ בֵּי סִיתְוָוא בְּקַיְיטָא.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: גְּבוּ זוּזֵי וּמַחֲתִי, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: דִּילְמָא מִיתְרְמֵי לְהוּ פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים, וְיָהֲבִי לְהוּ.

שְׁרִיגֵי לִיבְנֵי, וְהָדְרִי הוּדְרֵי, וּמַחֲתִי כְּשׁוּרֵי, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: זִמְנִין דְּמִתְרְמֵי לְהוּ פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים, מְזַבְּנִי וְיָהֲבִי לְהוּ. אִי הָכִי, אֲפִילּוּ בָּנוּ נָמֵי! אֲמַר לֵיהּ: דִּירְתֵּיהּ דְּאִינָשֵׁי לָא מְזַבְּנִי. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא חָזֵי בָּהּ תִּיוְהָא, אֲבָל חָזֵי בָּהּ תִּיוְהָא – סָתְרִי וּבָנֵי. כִּי הָא דְּרַב אָשֵׁי חָזָא בָּהּ תִּיוְהָא בִּכְנִישְׁתָּא דְּמָתָא מַחְסֵיָא, סַתְרֵיהּ וְעַיֵּיל לְפוּרֵייהּ לְהָתָם, וְלָא אַפְּקֵיהּ עַד דְּמִתַּקֵּין לֵיהּ שְׁפִיכֵי.

וּבָבָא בֶּן בּוּטָא, הֵיכִי אַסְּבֵיהּ לֵיהּ עֵצָה לְהוֹרְדוֹס לְמִיסְתְּרֵיהּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ? וְהָאָמַר רַב חִסְדָּא: לָא לִיסְתּוֹר אִינִישׁ בֵּי כְּנִישְׁתָּא עַד דְּבָנֵי בֵּי כְּנִישְׁתָּא אַחְרִיתָא! אִי בָּעֵית אֵימָא: תִּיוְהָא חָזָא בֵּיהּ, אִיבָּעֵית אֵימָא: מַלְכוּתָא שָׁאנֵי, דְּלָא הָדְרָא בֵּיהּ; דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, אִי אָמַר מַלְכוּתָא: "עֲקוֹרְנָא טוּרֵי" – עָקַר טוּרֵי וְלָא הָדַר בֵּיהּ.

הוֹרְדוֹס עַבְדָּא דְּבֵית חַשְׁמוֹנַאי הֲוָה. נָתַן עֵינָיו בְּאוֹתָהּ תִּינוֹקֶת. יוֹמָא חַד, שְׁמַע הָהוּא גַּבְרָא בַּת קָלָא דְּאָמַר: כָּל עַבְדָּא דְּמָרִיד הַשְׁתָּא, מַצְלַח. קָם קַטְלִינְהוּ לְכוּלְּהוּ מָרְוָתֵיהּ, וְשַׁיְּירֵהּ לְהַהִיא יָנוֹקְתָּא. כִּי חָזַת הָהִיא יָנוֹקְתָּא דְּקָא בָּעֵי לְמִינְסְבֵהּ, סְלִיקָא לְאִיגָּרָא, וּרְמָא קָלָא אֲמַרָה: "כֹּל מַאן דְּאָתֵי וְאָמַר: מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי קָאָתֵינָא – עַבְדָּא הוּא, דְּלָא אִישְׁתַּיֵּירָא מִינַּייהוּ אֶלָּא הַהִיא יָנוֹקְתָּא, וְהַהִיא יָנוֹקְתָּא נָפְלָה מֵאִיגָּרָא לְאַרְעָא".

טַמְנֵהּ שְׁבַע שְׁנִין בְּדוּבְשָׁא. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בָּא עָלֶיהָ, אִיכָּא דְּאָמְרִי: לָא בָּא עָלֶיהָ. דְּאָמְרִי לַהּ בָּא עָלֶיהָ, הָא דְּטַמְנַהּ – לְיַתּוֹבֵיהּ לְיִצְרֵיהּ. וּדְאָמְרִי לַהּ לֹא בָּא עָלֶיהָ, הַאי דְּטַמְנַהּ – כִּי הֵיכִי דְּנֵאמְרוּ: בַּת מֶלֶךְ נָסָב.

אָמַר: מַאן דְּרֵישׁ "מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ"? רַבָּנַן. קָם קַטְלִינְהוּ לְכוּלְּהוּ רַבָּנַן, שַׁבְקֵיהּ לְבָבָא בֶּן בּוּטָא לְמִשְׁקַל עֵצָה מִנַּיהּ.

## דף ד.

אַהֲדַר לֵיהּ כְּלִילָא דְּיֵילֵי, נַקְרִינְהוּ לְעֵינֵיהּ. יוֹמָא חַד אֲתָא וִיתִיב קַמֵּיהּ, אֲמַר: חֲזֵי מַר, הַאי עַבְדָּא בִּישָׁא מַאי קָא עָבֵיד! אֲמַר לֵיהּ: מַאי אֶעֱבֵיד לֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: נְלָטְיֵיהּ מָר! אֲמַר לֵיהּ: כְּתִיב "גַּם בְּמַדָּעֲךָ, מֶלֶךְ אַל תְּקַלֵּל". אֲמַר לֵיהּ: הַאי לָאו מֶלֶךְ הוּא! אֲמַר לֵיהּ: וְלִיהֲוֵי עָשִׁיר בְּעָלְמָא, וּכְתִיב: "וּבְחַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ אַל תְּקַלֵּל עָשִׁיר"; וְלֹא יְהֵא אֶלָּא נָשִׂיא, וּכְתִיב: "וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר".

אֲמַר לֵיהּ: בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ, וְהַאי לָאו עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ! אֲמַר לֵיהּ: מִסְתְּפִינָא מִינַּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: לֵיכָּא אִינִישׁ דְּאָזֵיל דְּלֵימָא לֵיהּ, דַּאֲנָא וְאַתְּ יָתֵיבְנָא. אֲמַר לֵיהּ, כְּתִיב: "כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר".

אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא הוּא, אִי הֲוַאי יָדַעְנָא דִּזְהִירִי רַבָּנַן כּוּלֵּי הַאי, לָא הֲוָה קָטֵילְנָא לְהוּ; הַשְׁתָּא מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ דְּהָהוּא גַּבְרָא? אֲמַר לֵיהּ: הוּא כְּבָה אוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּכְתִיב: "כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר", יֵלֵךְ וְיַעֲסוֹק בְּאוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּכְתִיב: "וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם". אִיכָּא דְּאָמְרִי, הָכִי אֲמַר לֵיהּ: הוּא סִימֵּא עֵינוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּכְתִיב: "וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה", יֵלֵךְ וְיִתְעַסֵּק בְּעֵינוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּכְתִיב: "הִנְנִי מְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשִׁי, גְּאוֹן עֻזְּכֶם מַחְמַד עֵינֵיכֶם".

אֲמַר לֵיהּ: מִסְתְּפֵינָא מִמַּלְכוּתָא. אֲמַר לֵיהּ: שַׁדַּר שְׁלִיחָא; וְלֵיזִיל שַׁתָּא, וְלִיעַכַּב שַׁתָּא, וְלֶהְדַּר שַׁתָּא; אַדְּהָכִי וְהָכִי סָתְרִיתְּ [לֵיהּ] וּבָנְיִית [לֵיהּ]. עֲבַד הָכִי. שְׁלַחוּ לֵיהּ: אִם לֹא סָתַרְתָּה – אַל תִּסְתּוֹר; וְאִם סָתַרְתָּה – אַל תִּבְנֵי; וְאִם סָתַרְתָּה וּבָנֵיתָ – עַבְדֵי בִּישָׁא, בָּתַר דְּעָבְדִין מִתְמַלְכִין. אִם זַיְינְךָ עָלָךְ, סִפְרָךְ כָּאן – לָא רֵכָא וְלָא בַּר רֵכָא, הוֹרְדוֹס [עַבְדָּא] קָלָנְיָא מִתְעָבִיד.

מַאי "רֵכָא"? מַלְכוּתָא – דִּכְתִיב: "אָנֹכִי הַיּוֹם רַךְ וּמְשׁוּחַ מֶלֶךְ". וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ".

אָמְרִי: מִי שֶׁלֹּא רָאָה בִּנְיַן הוֹרְדוֹס, לֹא רָאָה בִּנְיָן נָאֶה [מִימֵיו]. בְּמַאי בַּנְיֵיהּ? אָמַר רַבָּה: בְּאַבְנֵי שִׁישָׁא וּמַרְמָרָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בְּאַבְנֵי כּוּחְלָא, שִׁישָׁא וּמַרְמָרָא. אַפֵּיק שָׁפָה וְעַיֵּיל שָׁפָה, כִּי הֵיכִי דְּנִקַּבֵּיל סִידָא. סְבַר לְמִשְׁעֵייהּ בְּדַהֲבָא, אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן: שִׁבְקֵיהּ, דְּהָכִי שַׁפִּיר טְפֵי, דְּמִיחֲזֵי כִּי אִידְוותָא דְיַמָּא.

וּבָבָא בַּר בּוּטָא הֵיכִי עָבַד הָכִי? וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִפְּנֵי מָה נֶעֱנַשׁ דְּנִיֵּאל? מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁאִיא עֵצָה לִנְבוּכַדְנֶצַּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָהֵן מַלְכָּא, מִלְכִּי יִשְׁפַּר עָלָךְ, וַחֲטָאֶיךָ בְּצִדְקָה פְּרֻק, וַעֲוָיָתְךָ בְּמָחַן עֲנִיִּן, הֵן תֶּהֱוֵי אַרְכָא לְשַׁלְוְתָךְ וְגוֹ'", וּכְתִיב: "כֹּלָּא מְטָא עַל נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא", וּכְתִיב: "וְלִקְצָת יַרְחִין תְּרֵי עָשָׂר וְגוֹ'"!

אִיבָּעֵית אֵימָא: שְׁאנֵי עַבְדָּא, דְּאִיחַיַּיב בְּמִצְוֹת. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שְׁאנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּאִי לָא מַלְכוּת – לָא מִתְבְּנֵי.

וְדָנִיֵּאל – מָנָלַן דְּאִיעֲנַשׁ? אִילֵּימָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב: "וַיִּתְקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ", וְאָמַר רַב: הֲתָךְ – זֶה דָּנִיֵּאל; הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: "שֶׁחָתְכוּהוּ מִגְּדוּלָּתוֹ", אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: "שֶׁכָּל דִּבְרֵי מַלְכוּת נֶחְתָּכִין עַל פִּיו", מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? דְּשַׁדְּרִיוּהוּ לְגוּבָּא דְּאַרְיָוותָא.

הַכֹּל כְּמִנְהָג הַמְּדִינָה. "הַכֹּל" – לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי אַתְרָא דִּנְהִיגִי בְּהוּצָא וְדָפְנָא.

לְפִיכָךְ, אִם נָפַל הַכּוֹתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דִּנְפַל לִרְשׁוּתָא דְּחַד מִינַּייהוּ, אִי נָמֵי דְּפַנִּינְהוּ חַד לִרְשׁוּתָא דִּידֵיהּ; מַהוּ דְּתֵימָא: נִיהְוֵי אִידַּךְ "הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה", קָא מַשְׁמַע לַן.

וְכֵן בְּגִינָּה, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר – מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא – אָמְרַתְּ: וְכֵן בְּגִינָּה, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר – מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ; הָא סְתָמָא – אֵין מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ;
אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל בִּקְעָה, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִגְדּוֹר – אֵין מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ; הָא סְתָמָא – מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ. הַשְׁתָּא סְתָם גִּינָּה – אָמְרַתְּ לָא, סְתָם בִּקְעָה מִיבַּעְיָא?!
אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: וְכֵן סְתָם גִּינָּה, וּבְמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר בְּבִקְעָה – מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִם כֵּן, מַאי "אֲבָל"? אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָתָנֵי: וְכֵן סְתָם גִּינָּה – כִּמְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר דָּמֵי, וּמְחַיְּיבִין אוֹתוֹ. אֲבָל סְתָם בִּקְעָה – כִּמְקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ דָּמֵי, וְאֵין מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ.
אֶלָּא אִם רָצָה, כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּבוֹנֶה, וְעוֹשֶׂה חֲזִית. מַאי "חֲזִית"? אָמַר רַב הוּנָא: אַכְפֵּיהּ לֵיהּ לְקַרְנָא לְבַר. וְנַעֲבֵיד מִלְּגָיו! עֲבֵיד חַבְרֵיהּ נָמֵי מִלְּבַר, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא. אִי הָכִי, הַשְׁתָּא נָמֵי – גָּיֵיז לֵיהּ חַבְרֵיהּ, וַאֲמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא! גִּיזּוּזָא מִידָּע יְדִיעַ.
אֵיכָא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב הוּנָא: מֵיכְפֵּא לְקַרְנָא מִלְּגָיו. וְנֶעְבַּד מִלְּבַר! גָּיֵיז לֵיהּ חַבְרֵיהּ, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא. אִי הָכִי, הַשְׁתָּא נָמֵי לֵייף לֵיהּ חַבְרֵיהּ, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא! לִיפּוּפָא מִידָּע יְדִיעַ. וְהָא "מִבַּחוּץ" קָתָנֵי! קַשְׁיָא.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

## דף ד:

נִשְׁעֲיֵיהּ בְּאַמְּתָא מִלְּבַר. וְנֶיעֱבַד מִלְּגָיו! עֲבֵיד חַבְרֵיהּ מִלְּבַר, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא. אִי הָכִי, הַשְׁתָּא נָמֵי – דְּקָפֵיל לֵיהּ חַבְרֵיהּ, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא! קִילּוּפָא מִידָּע יְדִיעַ.
הוּצָא – אָמַר רַב נַחְמָן: סַיְּינוֹפֵי יְרֵיכֵי מִלְּבַר. וְנֶיעְבַּד מִלְּגָיו! עֲבֵיד נָמֵי חַבְרֵיהּ מִלְּבַר, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא. אִי הָכִי, הַשְׁתָּא נָמֵי – גָּיֵיז וְשָׁדֵי לֵיהּ, וְאָמַר: דִּידִי וְדִידֵיהּ הוּא! מַשְׁרִיק לֵיהּ טִינָא. הַשְׁתָּא נָמֵי – אָתֵי חַבְרֵיהּ וְקָלֵיף לֵיהּ! קִילּוּפָא מִידָּע יְדִיעַ.
אַבָּיֵי אָמַר: הוּצָא לֵית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא אֶלָּא בִּשְׁטָרָא.
אֲבָל אִם עָשׂוּ מַדַּעַת שְׁנֵיהֶם. אֲמַר לֵיהּ רָבָא מִפַּרְזִיקָא לְרַב אָשֵׁי: לָא יַעֲשׂוּ לֹא זֶה וְלֹא זֶה! אֲמַר לֵיהּ: לָא צְרִיכָא, דְּקָדֵים חַד מִנַּיְיהוּ וַעֲבַד דִּידֵיהּ, וְאִי לָא עָבֵיד חַבְרֵיהּ – אָמַר: דִּידֵיהּ הוּא.
וְתַנָּא – תַּקַּנְתָּא לְרַמַאי קָא מַשְׁמַע לַן?! אֲמַר לֵיהּ: וְרִישָׁא – לָאו תַּקַּנְתָּא לְרַמַאי הוּא?! אֲמַר לֵיהּ: בִּשְׁלָמָא רֵישָׁא – תְּנָא דִּינָא, וּמְשׁוּם דִּינָא תְּנָא תַּקַּנְתָּא; אֶלָּא סֵיפָא, דִּינָא קָתָנֵי – דְּקָתָנֵי תַּקַּנְתָּא?! אָמַר רְבִינָא: הָכָא בְּהוּצִי עִסְקִינַן, לְאַפּוֹקֵי מִדְּאַבָּיֵי – דְּאָמַר: הוּצָא לֵית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא אֶלָּא בִּשְׁטָרָא; קָא מַשְׁמַע לַן דְּבַחֲזִית סַגִּיא.

**מַתְנִי'** הַמַּקְדִּישׁ אֶת חֲבֵירוֹ מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו, וְגָדַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם עָמַד וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

**גְּמָ'** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: אִם עָמַד וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. לָא שְׁנָא עָמַד נִיקֵּף, לָא שְׁנָא עָמַד מַקִּיף.

אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר: הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁגָּדַר. חִיָּיא בַּר רַב אָמַר: הַכֹּל לְפִי דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל.

תְּנַן: הַמַּקְדִּישׁ אֶת חֲבֵירוֹ מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו, וְגָדַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. הָא רְבִיעִית – מְחַיְּבִין אוֹתוֹ; אֵימָא סֵיפָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם עָמַד וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

בְּשִׁלְמָא לְרַב הוּנָא, דְּאָמַר: הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁגָּדַר בָּה, הַיְינוּ דְּאִיכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי יוֹסֵי – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: הַכֹּל לְפִי דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל – אֵין, וּמַה שֶּׁגָּדַר – לָא; וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁגָּדַר.

אֶלָּא לְחִיָּיא בַּר רַב, דְּאָמַר: הַכֹּל לְפִי דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל, מַאי אִיכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי יוֹסֵי? אִי דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל לָא קָיְיהֵיב לֵיהּ, מַאי קָיְיהֵיב לֵיהּ?

אִי בָּעֵית אֵימָא: אֲגַר נְטִירָא אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: אֲגַר נְטִירָא – אֵין, דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל – לָא; וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: רֹאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: רְבִיעִית הוּא דְּיָהֵיב לֵיהּ, אֲבָל רֹאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית – לָא יָהֵיב לֵיהּ; וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: רֹאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית נָמֵי יָהֵיב לֵיהּ.

אִיבָּעֵית אֵימָא: מַקִּיף וְנִיקֵּף אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – דְּתַנָּא קַמָּא סוֹבֵר: טַעְמָא דְּעָמַד נִיקֵּף דְּמְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל, אֲבָל עָמַד מַקִּיף – אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא דְּמֵי רְבִיעִית.

וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: לָא שְׁנָא נִיקֵּף וְלָא שְׁנָא מַקִּיף, אִם עָמַד וְגָדַר – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: מַקִּיף וְנִיקֵּף אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: אִם גָּדַר מַקִּיף אֶת הָרְבִיעִית – נָמֵי יָהֵיב לֵיהּ; וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: אִם עָמַד נִיקֵּף וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית – הוּא דְּיָהֵיב לֵיהּ, דְּגַלִּי דַּעְתֵּיהּ דְּנִיחָא לֵיהּ; אֲבָל אִם גָּדַר מַקִּיף – לָא יָהֵיב לֵיהּ מִידֵּי.

## דף ה.

רוּנְיָא, אַקְפֵּיהּ רְבִינָא מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו. אָמַר לֵיהּ: "הַב לִי כַּמָּה דְּגַדַּרְתְּ", לָא יְהֵיב לֵיהּ. "הַב לִי לְפִי קָנִים בְּזוֹל", לָא יְהֵיב לֵיהּ. "הַב לִי אֲגַר נְטִירוּתָא", לָא יְהֵיב לֵיהּ.

יוֹמָא חַד הֲוָה קָא גָּדֵר דִּיקְלֵי, אֲמַר לֵיהּ לַאֲרִיסֵיהּ: זִיל שְׁקוֹל מִנַּיהּ קִיבּוֹרָא דַּאֲהֵינֵי. אֲזַל לְאֻתּוֹיֵי, רְמָא בֵּיהּ קָלָא. אֲמַר לֵיהּ: גַּלְיֵת דַּעְתָּךְ דְּמִינַּח נִיחָא לָךְ; לָא יְהֵא אֶלָּא עִיזְּא בְּעָלְמָא, מִי לָא בָּעֵי נְטִירוּתָא? אֲמַר לֵיהּ: עִיזְּא בְּעָלְמָא, לָאו לְאַכְלוּיֵי בָּעֲיָא? אֲמַר לֵיהּ: וְלָא גַּבְרָא בָּעֵית דְּמַיכְלֵי לַהּ?

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: זִיל פַּיְיסֵיהּ בְּמַאי דְּאִיפַּיַּיס; וְאִי לָא, דְּאֵינָא לָךְ דִּינָא כְּרַב הוּנָא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי.

רוּנְיָא זְבֶן אַרְעָא אַמִּיצְּרָא דְּרָבִינָא. סְבַר רָבִינָא לְסַלּוֹקֵי מִשּׁוּם דִּינָא דְּבַר מִצְרָא; אֲמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב יֶיבָא לְרָבִינָא, אָמְרִי אִינָשֵׁי: אַרְבְּעָה לְצַלָּא, אַרְבְּעָה לְצַלָּלָא.

**מַתְנִי'** כּוֹתֶל חָצֵר שֶׁנָּפַל – מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. בְּחֻזְקַת שֶׁנָּתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן.

מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָן – אֵין מְחַיְּיבִין אוֹתוֹ. סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו אֶת הַתִּקְרָה – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. בְּחֻזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן.

**גְּמָ'** אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַקּוֹבֵעַ זְמַן לַחֲבֵירוֹ, וְאָמַר לוֹ: "פְּרַעְתִּיךְ בְּתוֹךְ זְמַנִּי" – אֵינוֹ נֶאֱמָן; וּלְוַאי שֶׁיִּפְרַע בִּזְמַנּוֹ. אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: עֲבִיד אִינִישׁ דְּפָרַע בְּגוֹ זִימְנֵיהּ – זִימְנִין דְּמִתְרְמוּ לֵיהּ זוּזֵי, אָמַר: אֵיזִיל אֶיפְרְעֵיהּ,

## דף ה:

כִּי הֵיכִי דְּלָא לִיטְרְדַן.

תְּנַן: – בְּחֻזְקַת שֶׁנָּתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דַּאֲמַר לֵיהּ: "פְּרַעְתִּיךְ בִּזְמַנִּי", פְּשִׁיטָא בְּחֻזְקַת שֶׁנָּתַן! אֶלָּא לָאו דַּאֲמַר לֵיהּ: "פְּרַעְתִּיךְ בְּתוֹךְ זְמַנִּי"? אַלְמָא עֲבִיד אִינִישׁ דְּפָרְעֵיהּ בְּתוֹךְ זִמְנֵיהּ! שָׁאנֵי הָכָא, דְּכָל שָׁפָא וְשָׁפָא זִימְנֵיהּ הוּא.

תָּא שְׁמַע: בְּחֻזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דַּאֲמַר לֵיהּ: "פְּרַעְתִּיךְ בִּזְמַנִּי", אַמַּאי לָא? אֶלָּא לָאו דַּאֲמַר לֵיהּ: "פְּרַעְתִּיךְ בְּתוֹךְ זְמַנִּי"? אַלְמָא לָא עֲבִיד אִינִישׁ דְּפָרַע בְּגוֹ זִימְנֵיהּ! שָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר: מִי יֵימַר דְּמִתְיְיבוּ לִי רַבָּנַן.

רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ עָבְדִי כְּאַבַּיֵּי וְרָבָא. מָר בַּר רַב אָשֵׁי עָבֵד כְּרֵישׁ לָקִישׁ. וְהִלְכְתָא כְּרֵישׁ לָקִישׁ, וַאֲפִילּוּ מִיַּתְמֵי; וְאַף עַל גַּב דְּאָמַר מָר: הַבָּא לִיפָּרַע מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים – לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה; חֲזָקָה: לָא עֲבִיד אִינִישׁ דְּפָרַע בְּגוֹ זִימְנֵיהּ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: תְּבָעוֹ לְאַחַר זְמַן, וְאָמַר לוֹ: ״פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי״, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: בְּמָקוֹם חֲזָקָה – אָמְרִינַן ״מַה לִּי לְשַׁקֵּר״;

## דף ו.

אוֹ דִילְמָא, בְּמָקוֹם חֲזָקָה – לָא אָמְרִינַן ״מַה לִּי לְשַׁקֵּר״? תָּא שְׁמַע: בְּחֶזְקַת שָׁנְתַן, עַד שֶׁיְּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא שֶׁתְּבָעוֹ לְאַחַר זְמַן, וְאָמַר לוֹ: ״פָּרַעְתִּיךָ בִּזְמַנִּי״, פְּשִׁיטָא! אֶלָּא לָאו דַּאֲמַר לֵיהּ: ״פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי״? אַלְמָא אֲפִילּוּ בִּמְקוֹם חֲזָקָה, אָמְרִינַן ״מַה לִּי לְשַׁקֵּר״! שָׁאנֵי הָכָא, דְּכָל שָׁפָא וְשָׁפָא זְמָנֵיהּ הוּא.

תָּא שְׁמַע: מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָה – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר כּוּ', עַד שֶׁיְּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא שֶׁתְּבָעוֹ לְאַחַר זְמַנּוֹ, וְאָמַר לוֹ: ״פָּרַעְתִּיךָ בִּזְמַנִּי״, אַמַּאי לָא? אֶלָּא לָאו דַּאֲמַר: ״פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי״? אַלְמָא בִּמְקוֹם חֲזָקָה לָא אָמְרִינַן ״מַה לִּי לְשַׁקֵּר״! שָׁאנֵי הָכָא, דַּאֲמַר: מִי יֵימַר דְּמָחֲיְיבִי לִי רַבָּנַן?

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: ״מָנָה לִי בְּיָדְךָ״, אָמַר לוֹ: ״הִיין״. לְמָחָר אָמַר לוֹ: ״תְּנֵהוּ לִי״; אִם אָמַר: ״נְתַתִּיו לְךָ״ – פָּטוּר. ״אֵין לְךָ בְּיָדִי״ – חַיָּיב.

מַאי, לָאו ״נְתַתִּיו לְךָ״ – דַּאֲמַר לֵיהּ: ״פָּרַעְתִּיךָ בִּזְמַנִּי״; ״אֵין לְךָ בְּיָדִי״ – דַּאֲמַר לֵיהּ: ״פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי״? וְקָתָנֵי: חַיָּיב; אַלְמָא בִּמְקוֹם חֲזָקָה – לָא אָמְרִינַן ״מַה לִּי לְשַׁקֵּר״! לָא; מַאי ״אֵין לְךָ בְּיָדִי״ – ״לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם״, דְּאָמַר מָר: כָּל הָאוֹמֵר ״לֹא לָוִיתִי״ – כְּאוֹמֵר ״לֹא פָּרַעְתִּי״ דָּמֵי.

סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל כּוּ'. אָמַר רַב הוּנָא: סְמַךְ לְפַלְגָא, סָמַךְ לְכוּלֵּהּ.

וְרַב נַחְמָן אָמַר: לְמַאי דְּסָמַךְ – סָמַךְ, לְמַאי דְּלָא סָמַךְ – לָא סָמַךְ.

וּמוֹדֶה רַב הוּנָא בְּקַרְנָא וְלוּפְתָּא. וּמוֹדֶה רַב נַחְמָן בְּאַפְרִיזָא, וּבְקַבְעָתָא דְּכִשּׁוּרֵי.

אָמַר רַב הוּנָא: בֵּי כַּוִּי – לָא הֲוֵי חֲזָקָה, וְאַף עַל גַּב דַּעֲבַד לֵיהּ הִימְלֵטֵי. דְּאָמַר לֵיהּ, אָמֵינָא: לְכִי פָּיְיסַתְּ לִי, לָא לִיתְרַע אֲשִׁיתַאי.

אָמַר רַב נַחְמָן: אַחְזֵיק לְהוּרְדֵי – לָא אַחְזֵיק לְכִשּׁוּרֵי, לְכִשּׁוּרֵי – אַחְזֵיק לְהוּרְדֵי. רַב יוֹסֵף אָמַר: אַחְזֵיק לְהוּרְדֵי – אַחְזֵיק לְכִשּׁוּרֵי.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב נַחְמָן: אַחְזֵיק לְהוּרְדֵי – אַחְזֵיק לְכִשּׁוּרֵי, לְכִשּׁוּרֵי – אַחְזֵיק לְהוּרְדֵי. אָמַר רַב נַחְמָן: אַחְזֵיק לְנִטְפֵי – אַחְזֵיק לְשִׁפְכֵי, אַחְזֵיק לְשִׁפְכֵי – לָא אַחְזֵיק לְנִטְפֵי. וְרַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילּוּ אַחְזֵיק לְשִׁפְכֵי – אַחְזֵיק לְנִטְפֵי.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב נַחְמָן: אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי – אַחֲזִיק לְנִטְפֵי; לְנִטְפֵי – אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי, אֲבָל לִצְרִיפָא דְּאוּרְבָּנֵי – לָא. רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילּוּ צְרִיפָא דְּאוּרְבָּנֵי. עֲבַד רַב יוֹסֵף עוֹבָדָא בִּצְרִיפָא דְּאוּרְבָּנֵי.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הַמַּשְׁכִּיר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ

## דף ו:

בְּבֵירָה גְּדוֹלָה, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזִיזֶהָ וּבִכְתָלֶיהָ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת, וּבְעוֹבִי הַכּוֹתֶל – בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ, אֲבָל בְּתַרְבִּיץ אַפַּדְנֵי – לָא. וְרַב נַחְמָן דְּיָדֵיהּ אָמַר: אֲפִילּוּ בְּתַרְבִּיץ אַפַּדְנֵי, אֲבָל רְחָבָה שֶׁאֲחוֹרֵי הַבָּתִּים – לָא. וְרַבָּא אָמַר: אֲפִילּוּ רְחָבָה שֶׁאֲחוֹרֵי הַבָּתִּים.

אָמַר רָבִינָא: הַאי כְּשׁוּרָא דְּמָטַלְלְתָּא, עַד תְּלָתִין יוֹמִין – לָא הֲוֵי חֲזָקָה, בָּתַר תְּלָתִין יוֹמִין – הֲוֵי חֲזָקָה. וְאִי סוּכָּה דְּמַצְוָה הִיא, עַד שִׁבְעָה יוֹמִין – לָא הֲוֵי חֲזָקָה, בָּתַר שִׁבְעָה יוֹמִין – הֲוֵי חֲזָקָה. וְאִי חַבְרֵיהּ בְּטִינָא – לְאַלְתַּר הֲוֵי חֲזָקָה.

אָמַר אַבָּיֵי: שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי צַדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים – זֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ, וְזֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ – זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה; וּמַעֲדִיף.

מַאי אִירְיָא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים? אֲפִילּוּ רְשׁוּת הַיָּחִיד נָמֵי! רְשׁוּת הָרַבִּים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – מַהוּ דְּתֵימָא, נֵימָא לֵיהּ: סוֹף סוֹף הָא בָּעֵית לְאַצְטַנּוֹעֵי מִבְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים;

קָא מַשְׁמַע לַן, דְּאָמַר לֵיהּ: רַבִּים – בֵּימָמָא חָזוּ לִי, בְּלֵילְיָא לָא חָזוּ לִי; אַתְּ – בֵּין בֵּימָמָא בֵּין בְּלֵילְיָא חָזֵית לִי. אִי נָמֵי, רַבִּים – כִּי קָאֵימְנָא חָזוּ לִי, כִּי יָתֵיבְנָא לָא חָזוּ לִי; אַתְּ חָזֵית לִי בֵּין כִּי קָאֵימְנָא בֵּין כִּי יָתֵיבְנָא. רַבִּים – כִּי מְעַיְּינוּ חָזוּ לִי, כִּי לָא מְעַיְּינוּ לָא חָזוּ לִי; אַתְּ – מִמֵּילָא נָמֵי חָזֵית לִי.

אָמַר מָר: זֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ, וְזֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ – זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה; וּמַעֲדִיף. פְּשִׁיטָא!

לָא צְרִיכָא, דִּקְדֵים חַד מִנַּייהוּ וַעֲבַד. מַהוּ דְּתֵימָא, נֵימָא לֵיהּ אִידַּךְ: שְׁקוֹל אוּזִינָקָא וְעִבְדֵיהּ אַתְּ כּוּלֵּיהּ; קָא מַשְׁמַע לַן, דְּאָמַר לֵיהּ: אַתְּ מַאי טַעְמָא לָא עָבַדְתְּ – מִשּׁוּם דְּמִיתְּרַע אֲשִׁיתָךְ; אֲנָא נָמֵי מִיתְּרַע לֵיהּ אֲשִׁיתַאי.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: גַּג הַסָּמוּךְ לַחֲצַר חֲבֵירוֹ – עוֹשֶׂה לוֹ מַעֲקֶה גָּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲבָל בֵּין גַּג לְגַג – לָא. וְרַב נַחְמָן דְּיָדֵיהּ אָמַר: אֵינוֹ זָקוּק לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל זָקוּק לְמִחְיֹצַת עֲשָׂרָה.

לְמַאי? אִי לְהֵיזֵק רְאִיָּה – אַרְבַּע אַמּוֹת בָּעֵינַן! אִי לְנִתְפָּס עָלָיו כְּגַנָּב – בְּמִסְיָפָס בָּעָלְמָא סַגְיָא! אִי לְגְדָיִים וּטְלָאִים – בְּכְדֵי שֶׁלֹּא יְזַדְּקֵר בְּבַת רֹאשׁ סַגְיָא! לְעוֹלָם לְנִתְפָּס עָלָיו כְּגַנָּב,

בְּמִסְיָפָס – מָצֵי מִשְׁתְּמִיט לֵיהּ, [אָמַר: מַמְצוֹרֵי קָמַמְצֵירְנָא], בְּמִחְיַצַת עֲשָׂרָה – לָא מָצֵי מִשְׁתְּמִיט לֵיהּ.

מֵיתִיבִי: אִם הָיָה חָצֵרוֹ לְמַעְלָה מִגַּגּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – אֵין נִזְקָקִין לוֹ. מַאי, לָאו אֵין נִזְקָקִין לוֹ כְּלָל? לָא; אֵין נִזְקָקִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל נִזְקָקִין לִמְחִיצַת עֲשָׂרָה.

אִיתְמַר: שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ – אָמַר רַב הוּנָא: תַּחְתּוֹן בּוֹנֶה מִכָּנֶגְדּוֹ וְעוֹלֶה, וְעֶלְיוֹן בּוֹנֶה מִכָּנֶגְדּוֹ וְעוֹלֶה. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: עֶלְיוֹן מְסַיֵּיעַ מִלְּמַטָּה וּבוֹנֶה.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, לֹא יֹאמַר הָעֶלְיוֹן: "הֲרֵינִי בּוֹנֶה מִכָּנֶגְדִּי וְעוֹלֶה", אֶלָּא מְסַיֵּיעַ מִלְּמַטָּה וּבוֹנֶה. וְאִם הָיְתָה חֲצֵרוֹ לְמַעְלָה מִגַּגּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – אֵינוֹ זָקוּק לוֹ.

הָנְהוּ בֵּי תְרֵי דַּהֲווֹ דְּיִירִי, חַד הֲוָה דְּיֵיר עִילָּאי וְחַד הֲוָה דְּיֵיר תַּתַּאי. אִיתְּבַר תַּתַּאי. אָמַר לֵיהּ תַּתַּאי לְעִילָּאי: "תָּא וְנִבְנְיֵיהּ". אָמַר לֵיהּ: "אֲנָא שַׁפִּיר קָא דָּאֵירְנָא".

## דף ז.

אָמַר לֵיהּ: "אֵיסְתְּרֵיהּ אֲנָא וְאֶבְנְיֵיהּ". אָמַר: "לֵית לִי דּוּכְתָּא לְמֵידַר בַּהּ". אָמַר לֵיהּ: "אֲנָא אוֹגַר לָךְ דּוּכְתָּא". אָמַר לֵיהּ: "לָא טָרַחְנָא". "לָא קָא מִתְּדַר לִי". "שׁוּף אַכְּרֵיסָךְ וְעוּל, וְשׁוּף אַכְּרֵיסָךְ וּפוֹק".

אָמַר רַב חָמָא: בְּדִינָא קָא מְעַכֵּב. וְהָנֵי מִילֵּי דְּלָא מָטוּ כְּשׁוּרֵי לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה, אֲבָל מָטוּ כְּשׁוּרֵי לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה רְשׁוּתָא דִּידִי הוּא, וְלָא מְשַׁעְבַּד לָךְ. וְהָנֵי מִילֵּי דְּלָא אַתְנוֹ גַּבֵּי הֲדָדֵי, אֲבָל אַתְנוֹ גַּבֵּי הֲדָדֵי – סָתְרִי וּבָנוּ.

וְכִי אַתְנוֹ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי – עַד כַּמָּה? אָמְרוּ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַבָּה מִשְׁמֵיהּ דְּמָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן, דְּאָמַר מִשְׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן, כְּאוֹתָהּ שֶׁשָּׁנִינוּ: רוּמּוֹ – כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבָּה, לָאו אָמֵינָא לְכוּ: לָא תִּיתְלוֹ בֵּיהּ בּוּקֵי סְרִיקֵי בְּרַב נַחְמָן?! הָכִי אָמַר רַב נַחְמָן: כִּי דְּדָיְירִי אִינָשֵׁי. וְכַמָּה? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כִּי הֵיכִי דְּעָיְילִי אִיסּוּרְיָתָא דְּמָחוֹזָא, וְהָדַר.

הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה בָּנֵי אֲשִׁיתָא אֲחוֹרֵי כַּוְוֵי דְּחַבְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: קָא מַאֲפֵלַתְּ עָלַי. אָמַר לֵיהּ: סָכַרְנָא לָךְ הָכָא, וְעָבֵידְנָא לָךְ כַּוְוֵי לְעֵיל מֵאֲשִׁיתַאי. אָמַר לֵיהּ: קָא מַרַעְתְּ לִיהּ לַאֲשִׁיתַאי. אָמַר לֵיהּ: סָתַרְנָא לָךְ לַאֲשִׁיתָךְ עַד דּוּכְתָּא דְּכַוְוֵי, וּבָנֵינָא לַהּ, וְעָבֵידְנָא לָךְ כַּוְוֵי בְּבִנְיָנָא – לְעֵיל מֵאֲשִׁיתַאי. אָמַר לֵיהּ: אֲשִׁיתָא מְתַתְּאָה עַתִּיקָא, וּמִלְּעֵיל חַדְתָּא – לָא קָיְימָא.

אָמַר לֵיהּ: סָתַרְנָא לַהּ עַד לְאַרְעָא, וּבָנֵינָא לַהּ, וְעָבֵידְנָא לָךְ כַּוְוֵי בְּגַוַּהּ. אָמַר לֵיהּ: חָדָא אֲשִׁיתָא חַדְתָּא בְּכוּלֵּיהּ בֵּיתָא עַתִּיקָא, לָא קָיְימָא. אָמַר לֵיהּ: סָתְרָנָא לַהּ לְכוּלֵּיהּ בֵּיתָא,

וּבָנֵינָא לָךְ כַּוְוִי בְּבַנְיָנָא. אֲמַר לֵיהּ: לֵית לִי דּוּכְתָּא לְמֵידַר בַּהּ. אֲמַר לֵיהּ: אֲגִירְנָא לָךְ דּוּכְתָּא. אֲמַר לֵיהּ: לָא טָרַחְנָא. אָמַר רַב חָמָא: בְּדִין קָא מְעַכֵּב.

הַיְינוּ הָךְ – וְהָא תּוּ לְמָה לִי? הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּאַף עַל גַּב דְּלָא מִשְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא תִּיבְנָא וּבֵי צִיבֵי בְּעָלְמָא.

הָנְהוּ בֵּי תְרֵי אַחֵי דְּפָלְגֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי; חַד מַטְיֵיהּ אִסְפְּלִידָא, וְחַד מַטְיֵיהּ תַּרְבִּיצָא. אֲזַל הָהוּא דְּמַטְיֵיהּ תַּרְבִּיצָא, וְקָא בָנֵי אֶשִׁיתָא אַפּוּמָּא דְּאִסְפְּלִידָא. אֲמַר לֵיהּ: קָא מַאַפְלַתְּ עָלַי. אָמַר לֵיהּ: בְּדִידִי קָא בָנֵינָא. אָמַר רַב חָמָא: בְּדִין קָאָמַר לֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי, מַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנְיָא: שְׁנֵי אַחִין שֶׁחָלְקוּ, אֶחָד מֵהֶן נָטַל שְׂדֵה כֶּרֶם וְאֶחָד מֵהֶן נָטַל שְׂדֵה לָבָן – יֵשׁ לוֹ לְבַעַל הַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת בִּשְׂדֵה לָבָן, שֶׁעַל מְנָת כֵּן חָלְקוּ?

אָמַר לֵיהּ: הָתָם דְּעָלוּ לַהֲדָדֵי. אֲבָל הָכָא – מַאי, דִּלְמָא עָלוּ לַהֲדָדֵי? וְכִי בְּשׁוּפְטָנֵי עָסְקִינַן – דְּהַאי שָׁקֵיל אִסְפְּלִידָא וְהַאי שָׁקֵיל תַּרְבִּיצָא, וְלָא עָלוּ לַהֲדָדֵי?! אֲמַר לֵיהּ: נְהִי דְּעָלוּ לַהֲדָדֵי דְּמֵי לִיבְנֵי, כְּשׁוּרֵי וְהוּדְרֵי; דְּמֵי אַוִּירָא לָא עָלוּ לַהֲדָדֵי.

וְלֵימָא לֵיהּ: מֵעִיקָּרָא אִסְפְּלִידָא פְּלַגְתְּ לִי, הַשְׁתָּא מְשַׁוֵּית לִי אִידְרוֹנָא! אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: שְׁמָא בְּעָלְמָא פְּלַג לֵיהּ.

מִי לָא תַּנְיָא, הָאוֹמֵר: ״בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ״, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לֶתֶךְ – הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ אֶלָּא שְׁמָא; וְהוּא דְּמִיתְקְרֵי ״בֵּית כּוֹר״. ״פַּרְדֵּס אֲנִי מוֹכֵר לָךְ״, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ רִמּוֹנִים – הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ אֶלָּא שְׁמָא; וְהוּא דְּמִיתְקְרֵי ״פַּרְדֵּס״. ״כֶּרֶם אֲנִי מוֹכֵר לָךְ״, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ גְּפָנִים – הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ אֶלָּא שְׁמָא; וְהוּא דְּמִיתְקְרֵי ״כַּרְמָא״?!

מִי דָּמֵי?! הָתָם, מָצֵי אָמַר לֵיהּ מוֹכֵר לְלוֹקֵחַ: שְׁמָא זַבֵּינִי לָךְ; הָכָא, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: אַדַּעְתָּא דְּהָכִי פְּלַגִי – דְּדָאֵירְנָא בֵּיהּ כִּי הֵיכִי דְּדָרוּ אֲבָהָתַן.

אָמְרוּ לֵיהּ

## דף ז:

מָר יְנוּקָא וּמָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אָשֵׁי: נְהַרְדְּעֵי לְטַעְמַיְיהוּ – דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ – אֵין לָהֶן לֹא דֶּרֶךְ זֶה עַל זֶה,

וְלֹא חַלּוֹנוֹת זֶה עַל זֶה, וְלֹא סוּלָּמוֹת זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם זֶה עַל זֶה, וְהַזָּהֲרוּ בְּהֶן שֶׁהֲלָכוֹת קְבוּעוֹת הֵן. וְרָבָא אָמַר: יֵשׁ לָהֶן.

הָהוּא שְׁטָרָא דְּיַתְמֵי, דְּנָפֵיק עֲלֵיהּ תְּבָרָא. אָמַר רַב חָמָא: אַגְבּוֹיֵי לָא מַגְבִּינַן לֵיהּ, וּמִיקְרָע לָא קָרְעִינַן לֵיהּ. אַגְבּוֹיֵי לָא מַגְבִּינַן לֵיהּ – דִּנְפַק תְּבָרָא עֲלֵיהּ. מִיקְרָע לָא קָרְעִינַן לֵיהּ – דְּכִי גָּדְלִי יַתְמֵי, דִּילְמָא מַיְיתוּ רָאָיָה וּמַרְעֵי לֵיהּ.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרָבִינָא: הִלְכְתָא מַאי? אֲמַר לֵיהּ: בְּכוּלְּהוּ הִלְכְתָא כְּרַב חָמָא, לְבַר מִתְּבָרָא – דְּסָהֲדֵי בְּשַׁקָּרֵי לָא מַחְזְקִינַן.

מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב מָרִי אָמַר: בְּהָא נָמֵי הִלְכְתָא כְּרַב חָמָא; דְּאִם אִיתָא דִּתְבָרָא מְעַלְיָא הוּא – אִיבְּעֵי לֵיהּ לְאַפּוֹקֵי בְּחַיֵּי אֲבוּהוֹן, וּמִדְּלָא אַפְּקֵיהּ – שְׁמַע מִינַּהּ זַיּוֹפֵי זַיְּפֵיהּ.

**מַתְנִי'** כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לֶחָצֵר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַחֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית שַׁעַר. כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לָעִיר חוֹמָה וּדְלָתַיִם וּבְרִיחַ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעֲיָירוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה.

כַּמָּה יְהֵא בָּעִיר וְיֵהֵא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר? שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה – הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר מִיָּד.

**גְּמָ'** לְמֵימְרָא דְּבֵית שַׁעַר מְעַלְּיוּתָא הִיא?! וְהָא הָהוּא חֲסִידָא דַּהֲוָה רָגִיל אֵלְיָהוּ דַּהֲוָה מְשַׁתַּעְיָ בַּהֲדֵיהּ; עֲבַד בֵּית שַׁעַר, וְתוּ לָא מְשַׁתַּעְיָ בַּהֲדֵיהּ! לָא קַשְׁיָא: הָא מִגַּוַּאי, הָא מִבָּרָאי. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא מִבָּרָאי, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּאִית לֵיהּ דֶּלֶת, הָא דְּלֵית לֵיהּ דֶּלֶת. אִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּאִית לֵיהּ דֶּלֶת, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּאִית לֵיהּ פּוֹתַחַת, הָא דְּלֵית לֵיהּ פּוֹתַחַת. אִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּאִית לֵיהּ פּוֹתַחַת, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּפוֹתַחַת דִּידֵיהּ מִגַּוַּאי, הָא דְּפוֹתַחַת דִּידֵיהּ מִבָּרָאי.

כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לֶחָצֵר. תַּנְיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל חֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית שַׁעַר; אֶלָּא חָצֵר הַסְּמוּכָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים – רְאוּיָה לְבֵית שַׁעַר, וְשֶׁאֵינָהּ סְמוּכָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים – אֵינָהּ רְאוּיָה לְבֵית שַׁעַר. וְרַבָּנַן – זִימְנִין דְּדָחֲקִי בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים, וְעָיְילוּ וְאָתוּ.

כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לָעִיר כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לָעִיר דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעֲיָירוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה; אֶלָּא עִיר הַסְּמוּכָה לַסָּפָר – רְאוּיָה לְחוֹמָה, וְשֶׁאֵינָהּ סְמוּכָה לַסָּפָר – אֵינָהּ רְאוּיָה לְחוֹמָה. וְרַבָּנַן – זִימְנִין דְּמִקְרוּ וְאָתֵי גַּיְיסָא. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֶׁהֵן גּוֹבִין, לְפִי נְפָשׁוֹת גּוֹבִין, אוֹ דִילְמָא לְפִי שֶׁבַח מָמוֹן גּוֹבִין? אָמַר לֵיהּ: לְפִי מָמוֹן גּוֹבִין; וְאֶלְעָזָר בְּנִי, קָבַע בָּהּ מַסְמְרוֹת!

אִיכָּא דְּאָמְרִי, בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֶׁהֵן גּוֹבִין, לְפִי קֵירוּב בָּתִּים הֵן גּוֹבִין, אוֹ דִילְמָא לְפִי מָמוֹן גּוֹבִין? אָמַר לֵיהּ: לְפִי קֵירוּב בָּתִּים הֵן גּוֹבִין; וְאֶלְעָזָר בְּנִי, קָבַע בָּהּ מַסְמְרוֹת!

רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה רְמָא דְּשׁוּרָא אַדְּרַבָּנַן. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: רַבָּנַן לָא צָרִיכִי נְטִירוּתָא, דִּכְתִיב: "אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן" – אֶסְפְּרֵם לְמַאן? אִילֵימָא לְצַדִּיקִים – דִּנְפִישִׁי מֵחָלָא; הַשְׁתָּא כּוּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל כְּתִיב בְּהוּ: "כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם", צַדִּיקִים עַצְמָם "מֵחוֹל יִרְבּוּן"?!

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: אֶסְפְּרֵם לְמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, מֵחוֹל יְרִבּוּן. וְקַל וָחוֹמֶר: וּמָה חוֹל, שֶׁמּוּעָט – מֵגִין עַל הַיָּם; מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁהֵם מְרוּבִּים – לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁמְּגִינִּים עָלֵיהֶם.

כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא לָא תֵּימָא לֵיהּ מֵהָא: "אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת"; "אֲנִי חוֹמָה" – זוֹ תּוֹרָה, "וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת" –

## דף ח.

אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. וְרֵישׁ לָקִישׁ, סָבַר לַהּ כִּדְדָרֵשׁ רָבָא: "אֲנִי חוֹמָה" – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, "וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת" – אֵלּוּ בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת.

רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא רְמָא כְּרָגָא אַרַבָּנַן. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: עֲבַרְתְּ אַדְּאוֹרְיְיתָא וְאַדְּנְבִיאֵי וְאַדְּכְתוּבֵי.

אַדְּאוֹרְיְיתָא – דִּכְתִיב: "אַף חֹבֵב עַמִּים כָּל קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ" – אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲפִילּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה מְחַבֵּב עַמִּים – כָּל קְדוֹשָׁיו יִהְיוּ בְיָדֶךָ. "וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלֶךָ" – תָּנֵי רַב יוֹסֵף: אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לְמְדִינָה לִלְמוֹד תּוֹרָה, "יִשָּׂא מִדַּבְּרוֹתֶיךָ" – לִישָּׂא וְלִיתֵּן בְּדִבּוּרוֹתָיו שֶׁל מָקוֹם.

אַדְּנְבִיאֵי – דִּכְתִיב: "גַּם כִּי יִתְּנוּ בַגּוֹיִם עַתָּה אֲקַבְּצֵם, וַיָּחֵלּוּ מְעָט מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ וְשָׂרִים" – אָמַר עוּלָא: פְּסוּק זֶה בִּלְשׁוֹן אֲרָמִית נֶאֱמַר: "אִי תְּנוּ" כּוּלְהוּ – "עַתָּה אֲקַבְּצֵם", וְאִם "מְעַט" מֵהֶם – "יָחֵלּוּ מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ וְשָׂרִים".

אַדִּכְתוּבֵי – דִּכְתִיב: "מִנְדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ, לָא שַׁלִּיט לְמִרְמֵא עֲלַיְיהוּ"; וְאָמַר רַב יְהוּדָה: "מִנְדָּה" – זוֹ מָנָת הַמֶּלֶךְ, "בְּלוֹ" – זוֹ כְּסַף גֻּלְגֻּלְתָּא, "וַהֲלָךְ" – זוֹ אַרְנוֹנָא.

רַב פָּפָּא רְמָא כַּרְיָא חַדְתָּא אַיַּתְמֵי, אֲמַר לֵיהּ רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי לְרַב פָּפָּא: וְדִילְמָא לָא מִידְוִיל! אֲמַר לֵיהּ: מִישְׁקַל שְׁקֵילְנָא מִנַּיְיהוּ; אִי מִידְוִיל – מִידְוִיל, וְאִי לָא – מַהֲדְרְנָא לַהּ נִיהֲלַיְיהוּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה: הַכֹּל לַאֲגַלֵּי גָּפָא, אֲפִילּוּ מִיְּתֵמֵי; אֲבָל רַבָּנַן – לָא צְרִיכִי נְטִירוּתָא. הַכֹּל לְכַרְיָא פַּתְיָא, אֲפִילּוּ מֵרַבָּנַן; וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא נָפְקִי בְּכָלוֹזָא, אֲבָל נָפְקִי בְּכָלוֹזָא – רַבָּנַן לָאו בְּנֵי מִיפַּק בְּכָלוֹזָא נִינְהוּ.

רַבִּי פְּתַח אוֹצָרוֹת בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת, אָמַר: יִכָּנְסוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא, בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, בַּעֲלֵי תַּלְמוּד, בַּעֲלֵי הֲלָכָה, בַּעֲלֵי הַגָּדָה; אֲבָל עַמֵּי הָאָרֶץ אַל יִכָּנְסוּ. דְּחַק רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עַמְרָם וְנִכְנַס. אָמַר לוֹ: "רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי!" אָמַר לוֹ: "בְּנִי, קָרִיתָ?" אָמַר לוֹ: "לָאו". "שָׁנִיתָ?" אָמַר לוֹ: "לָאו". "אִם כֵּן, בַּמָּה אֲפַרְנְסָךְ?" [וְאָמַר לוֹ:] "פַּרְנְסֵנִי כְּכֶלֶב וּכְעוֹרֵב". פַּרְנְסֵיהּ.

בָּתַר דִּנְפַק יְתֵיב רַבִּי וְקָא מִצְטַעַר, וְאָמַר: אוֹי לִי שֶׁנָּתַתִּי פִּתִּי לְעַם הָאָרֶץ! אָמַר לְפָנָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי: שֶׁמָּא יוֹנָתָן בֶּן עַמְרָם תַּלְמִידְךָ הוּא, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לֵיהָנוֹת מִכְּבוֹד תּוֹרָה מֵימָיו? בָּדְקוּ וְאַשְׁכַּח. אָמַר רַבִּי: יְכָנְסוּ הַכֹּל.

רַבִּי לְטַעְמֵיהּ, דַּאֲמַר רַבִּי: אֵין פּוּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל עַמֵּי הָאָרֶץ. כְּהַהוּא דְּמֵי כְּלִילָא דִּשְׁדוּ אַטְבָּרְיָא, אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי וַאֲמַרוּ לֵיהּ: "לִיתְבוּ רַבָּנַן בַּהֲדַן". אֲמַר לְהוּ: "לָא". אֲמַרוּ לֵיהּ: "עֲרוֹקִינַן". [אָמַר לְהוּ:] "עֲרוֹקוּ". עָרְקוּ פַּלְגֵיהוֹן, דַּלְיוּהּ פַּלְגָא.

אֲתוֹ הָנְהוּ פַּלְגָא קַמֵּי דְּרַבִּי, אֲמַרוּ לֵיהּ: "לִיתְבוּ רַבָּנַן בַּהֲדַן". אֲמַר לְהוּ: "לָא". "עֲרוֹקִינַן". "עֲרוֹקוּ". עָרְקוּ כּוּלְהוּ, פָּשׁ הַהוּא כּוֹבֵס. שַׁדְיוּהּ אַכּוֹבֵס. עָרַק כּוֹבֵס, פְּקַע כְּלִילָא. אָמַר רַבִּי: רְאִיתֶם שֶׁאֵין פּוּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל עַמֵּי הָאָרֶץ.

וְכַמָּה יְהֵא בָּעִיר וְיהֵא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר וְכוּ'. וּרְמִינְהִי: הַחַמָּרֶת וְהַגַּמָּלֶת הָעוֹבֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְלָנָה בְּתוֹכָהּ וְהוּדְּחָה עִמָּהֶן, הֵן בְּסִקִילָה, וּמָמוֹנָן פָּלֵט.

וְאִם נִשְׁתַּהוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם – הֵן בְּסַיִיף, וּמָמוֹנָן אָבֵד!

אָמַר רָבָא, לָא קַשְׁיָא: הָא לִבְנֵי מָתָא, הָא לְיָתוֹבֵי מָתָא. כִּדְתַנְיָא: הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵאַנְשֵׁי הָעִיר; כָּל שֶׁנִּשְׁתַּהָא שָׁם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ – אָסוּר לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ, פָּחוֹת מִכָּאן – מוּתָּר. מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר; כָּל שֶׁנִּשְׁתַּהָא שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם – אָסוּר לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ, פָּחוֹת מִכָּאן – מוּתָּר לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ.

וּלְכָל מִילֵּי מִי בָּעֵינַן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ? וְהָתַנְיָא: שְׁלֹשִׁים יוֹם – לְתַמְחוּי, שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים – לְקוּפָּה, שִׁשָּׁה – לִכְסוּת, תִּשְׁעָה – לִקְבוּרָה, שְׁנֵים עָשָׂר – לְפַסֵּי הָעִיר! אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּי תְּנַן נָמֵי מַתְנִיתִין "שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ" – לְפַסֵּי הָעִיר תְּנַן.

וְאָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל לְפַסֵּי הָעִיר, וַאֲפִילּוּ מֵיַתְמֵי; אֶבֶל רַבָּנַן – לָא, דְּרַבָּנַן לָא צָרְכִי נְטִירוּתָא. אֲמַר רַב פָּפָּא: לְשׁוּרָא וּלְפָרָשָׁאה וּלְטָרְזִינָא – אֲפִילּוּ מֵיַתְמֵי; אֶבֶל רַבָּנַן – לָא צָרְכִי נְטִירוּתָא. כְּלָלָא דְּמִילְּתָא: כָּל מִילְּתָא דְּאִית לְהוּ הֲנָאָה מִינֵּיהּ – אֲפִילּוּ מֵיַתְמֵי. רַבָּה רְמָא צְדָקָה אַיַּתְמֵי דְּבֵי בַּר מָרְיוֹן. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, וְהָתָנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: אֵין פּוֹסְקִין צְדָקָה עַל הַיְּתוֹמִים – אֲפִילּוּ לִפְדְיוֹן שְׁבוּיִם! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא לְאַחְשׁוֹבֵינְהוּ קָא עָבֵידְנָא.

אִיפְּרָא הוֹרְמִיז, אִימֵּיהּ דְּשַׁבּוּר מַלְכָּא, שַׁדַּרָה אַרְנָקָא דִּדִינָרֵי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַרָה: לֵיהֱוֵי לְמִצְוָה רַבָּה. יָתֵיב רַב יוֹסֵף וְקָא מְעַיֵּין בַּהּ, מַאי "מִצְוָה רַבָּה"? אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: מִדְּתָנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: אֵין פּוֹסְקִין צְדָקָה עַל הַיְּתוֹמִים אֲפִילּוּ לִפְדְיוֹן שְׁבוּיִם, שְׁמַע מִינַּהּ

## דף ח:

פִּדְיוֹן שְׁבוּיִם מִצְוָה רַבָּה הִיא.
אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָרִי: מָנָא הָא מִילְתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן דְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִם מִצְוָה רַבָּה הִיא? אָמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ אָנָה נֵצֵא, וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה', אֲשֶׁר לַמָּוֶת – לַמָּוֶת, וַאֲשֶׁר לַחֶרֶב – לַחֶרֶב, וַאֲשֶׁר לָרָעָב – לָרָעָב, וַאֲשֶׁר לַשְּׁבִי – לַשֶּׁבִי".
וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְאוּחָר בְּפָסוּק זֶה קָשֶׁה מֵחֲבֵירוֹ.
חֶרֶב קָשֶׁה מִמָּוֶת – אִי בְּעִית אֵימָא קְרָא, וְאִי בְּעִית אֵימָא סְבָרָא. אִי בָּעִית אֵימָא סְבָרָא – הַאי קָא מִינַּוּול, וְהַאי לָא קָא מִינַּוּול. וְאִיבָּעִית אֵימָא קְרָא – "יֶקֶר בְּעֵינֵי ה' הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו".
רָעָב קָשֶׁה מֵחֶרֶב – אִיבָּעִית אֵימָא סְבָרָא: הַאי קָא מִצְטַעַר, וְהַאי לָא קָא מִצְטַעַר. אִיבָּעִית אֵימָא קְרָא: "טוֹבִים הָיוּ חַלְלֵי חֶרֶב מֵחַלְלֵי רָעָב". שֶׁבִי [קָשֶׁה מִכּוּלָּם] – דְּכוּלְּהוּ אִיתַּנְהוּ בֵּיהּ.
תָּנוּ רַבָּנַן: קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה נִגְבֵּית בַּשְּׁנַיִם, וּמִתְחַלֶּקֶת בַּשְּׁלֹשָׁה. נִגְבֵּית בַּשְּׁנַיִם – שֶׁאֵין עוֹשִׂים שְׁרָרוֹת עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם, וּמִתְחַלֶּקֶת בַּשְּׁלֹשָׁה – כְּדֵינֵי מָמוֹנוֹת.
תַּמְחוּי נִגְבֵּית בַּשְּׁלֹשָׁה, וּמִתְחַלֶּקֶת בַּשְּׁלֹשָׁה; שֶׁגִּבּוּיָהּ וְחִלּוּקָהּ שָׁוִים. תַּמְחוּי – בְּכָל יוֹם, קוּפָּה – מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.
תַּמְחוּי – לַעֲנֵיֵּי עוֹלָם, קוּפָּה – לַעֲנֵיֵּי הָעִיר. וְרַשָּׁאִים בְּנֵי הָעִיר לַעֲשׂוֹת קוּפָּה – תַּמְחוּי, וְתַמְחוּי – קוּפָּה, וּלְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל מַה שֶּׁיִּרְצוּ.
וְרַשָּׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְהַתְנוֹת עַל הַמִּדּוֹת, וְעַל הַשְּׁעָרִים, וְעַל שְׂכַר פּוֹעֲלִים; וּלְהַסִּיעַ עַל קִיצָתָן.
אָמַר מָר: אֵין עוֹשִׂין שְׁרָרוֹת עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם. מָנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר קְרָא: "וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְגוֹ'".
שְׁרָרוֹת הוּא דְּלָא עָבְדִי, הָא הֵימוֹנֵי מְהֵימְנִי – מְסַיְּיעִ לֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲשֶׂה וּמִינָּה רַבִּי שְׁנֵי אַחִין עַל הַקּוּפָּה.
מַאי שְׁרָרוּתָא? דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לְפִי שֶׁמְּמַשְׁכְּנִין עַל הַצְּדָקָה, וַאֲפִילּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אִינִי? וְהָא כְּתִיב: "וּפְקַדְתִּי עַל כָּל לֹחֲצָיו", וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: וַאֲפִילּוּ עַל גַּבָּאֵי צְדָקָה!
לָא קַשְׁיָא; הָא דַּאֲמִיד, הָא דְּלָא אֲמִיד. כִּי הָא דְּרָבָא אַכְפֵּייהּ לְרַב נָתָן בַּר אַמֵּי, וּשְׁקַל מִינֵּיהּ אַרְבַּע מְאָה זוּזֵי לְצְדָקָה.
"וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ'"; "הַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ" – זֶה דַּיָּין שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. "וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד" – אֵלּוּ גַּבָּאֵי צְדָקָה.

בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ" – זֶה דַּיָּין שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְגַבָּאֵי צְדָקָה. "וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד" – אֵלּוּ מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת. כְּגוֹן מַאן? אָמַר רַב: כְּגוֹן רַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת. דְּרַשׁ אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת דַּהֲוָה קָאֵי בְּגִינָּתָא, אֲמַר לֵיהּ: שְׁבַקְתֵּיהּ לְהֵימָנוּתָךְ? אֲמַר לֵיהּ: הָא תְּלֵיסַר שְׁנִין דְּלָא חָזְיָא לִי, וְהַשְׁתָּא נָמֵי דַּעְתַּאי עִלָּוֵיהוּ.

וְרַבָּנַן מַאי? אָמַר רָבִינָא: "וְאוֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ".

תָּנוּ רַבָּנַן: גַּבָּאֵי צְדָקָה אֵינָן רַשָּׁאִין לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה, אֲבָל פּוֹרֵשׁ זֶה לַשַּׁעַר וְזֶה לַחֲנוּת. מָצָא מָעוֹת בַּשּׁוּק – לֹא יִתְּנֵם בְּתוֹךְ כִּיסוֹ; אֶלָּא נוֹתְנָן לְתוֹךְ אַרְנָקִי שֶׁל צְדָקָה, וּלְכְשֶׁיָּבֹא לְבֵיתוֹ יִטְּלֵם. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, הָיָה נוֹשֶׂה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה, וּפָרַע בַּשּׁוּק – לֹא יִתְּנֶנּוּ לְתוֹךְ כִּיסוֹ, אֶלָּא נוֹתְנָן לְתוֹךְ אַרְנָקִי שֶׁל צְדָקָה, וּלְכְשֶׁיָּבֹא לְבֵיתוֹ יִטְּלֵם.

תָּנוּ רַבָּנַן: גַּבָּאֵי צְדָקָה שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק – פּוֹרְטִין לַאֲחֵרִים, וְאֵין פּוֹרְטִין לְעַצְמָן. גַּבָּאֵי תַּמְחוּי שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק – מוֹכְרִין לַאֲחֵרִים וְאֵין מוֹכְרִין לְעַצְמָן. מָעוֹת שֶׁל צְדָקָה – אֵין מוֹנִין אוֹתָן שְׁתַּיִם, אֶלָּא אַחַת אַחַת.

אָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ לָא הֲוָה יָתֵיב מָר אַצִּיפֵּי דְּבֵי כְּנִישְׁתָּא. כֵּיוָן דְּשַׁמְעַהּ לְהָא דְּתַנְיָא: "וּלְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל מַה שֶּׁיִּרְצוּ", הֲוָה יָתֵיב. אָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה עָבֵיד מָר תְּרֵי כִּיסֵּי – חַד לַעֲנֵיֵּי דְּעָלְמָא, וְחַד לַעֲנֵיֵּי דְּמָתָא. כֵּיוָן דְּשַׁמְעַהּ לְהָא דַּאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב תַּחְלִיפָא בַּר אַבְדִּימִי: "עֲבֵיד חַד כִּיסָא,

## דף ט.

וְאַתְנִי עֲלַהּ"; אִיהוּ נָמֵי עָבַד חַד כִּיסָא, וְאַתְנִי עֲלַהּ. רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲנָא – אַתְנוֹיֵי נָמֵי לָא צְרִיכְנָא, דְּכָל דְּקָא אָתֵי אַדַּעְתָּא דִּידִי אָתֵי, וּלְמַאן דְּבָעֵינָא יָהֵיבְנָא לֵיהּ.

הָנְהוּ בֵּי תְרֵי טַבָּחֵי דְּעָבְדִי עִנְיָינָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, דְּכֹל מַאן דְּעָבֵיד בְּיוֹמָא דְּחַבְרֵיהּ – נָקְרְעוּהּ לְמַשְׁכֵּיהּ. אָזַל חַד מִנַּייהוּ עָבַד בְּיוֹמָא דְּחַבְרֵיהּ, קָרְעוּ לְמַשְׁכֵּיהּ. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, חַיְּיבִינְהוּ רָבָא לְשַׁלּוֹמֵי.

אִיתֵיבֵיהּ רַב יֵימַר בַּר שָׁלֶמְיָא לְרָבָא: "וּלְהַסִּיעַ עַל קִיצָתָם"! לָא אַהֲדַּר לֵיהּ רָבָא. אָמַר רַב פָּפָּא: שַׁפִּיר עָבַד דְּלָא אַהֲדַּר לֵיהּ מִידִּי; הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא אָדָם חָשׁוּב, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא אָדָם חָשׁוּב – לָאו כֹּל כְּמִינַּייהוּ דְּמַתְנוּ.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מְחַשְּׁבִין בִּצְדָקָה עִם גַּבָּאֵי צְדָקָה, וְלֹא בְּהֶקְדֵּשׁ עִם הַגִּזְבָּרִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר – שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יְחַשְּׁבוּ אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף עַל יָדָם לָתֵת לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, כִּי בֶאֱמֶנָה הֵם עֹשִׂים".

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם גִּזְבָּר נֶאֱמָן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ – יָצוּר וְיִמְנֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיָּצָרוּ וַיִּמְנוּ.

אָמַר רַב הוּנָא: בּוֹדְקִין לִמְזוֹנוֹת, וְאֵין בּוֹדְקִין לִכְסוּת – אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא, וְאִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא;

אִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא – הַאי קָא מְבַזֵּי, וְהַאי לָא קָא מְבַזֵּי. אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא – "הֲלֹא פָרֹשׂ לָרָעֵב לַחְמֶךָ"; בְּשִׁין כְּתִיב – פְּרֹשׂ, וַהֲדַר הַב לֵיהּ. וְהָתָם כְּתִיב: "כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ"; "כִּי תִרְאֶה" – לְאַלְתַּר.

וְרַב יְהוּדָה אָמַר: בּוֹדְקִין לִכְסוּת, וְאֵין בּוֹדְקִין לִמְזוֹנוֹת – אִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא, וְאִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא;

אִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא – הַאי קְמַצַּעֲרָא לֵיהּ, וְהַאי לָא קְמַצַּעֲרָא לֵיהּ. אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא – הָכָא כְּתִיב: "הֲלֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ" – פְּרוֹס לְאַלְתַּר, וּכְדִקָּרֵינַן; וְהָתָם כְּתִיב: "כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ" – כְּשֶׁיֵּרָאֶה לְךָ. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: אָמַר "כַּסּוּנִי" – בּוֹדְקִין אַחֲרָיו. "פַּרְנְסוּנִי" – אֵין בּוֹדְקִין.

תְּנַן הָתָם: אֵין פּוֹחֲתִין לְעָנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מִכִּכָּר בְּפוּנְדְּיוֹן – מֵאַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע. לָן – נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסַת לֵינָה. מַאי "פַּרְנָסַת לֵינָה"? אָמַר רַב פָּפָּא: פּוּרְיָא וּבֵי סַדְיָא. שָׁבַת – נוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. תָּנָא: אִם הָיָה מְחַזֵּיר עַל הַפְּתָחִים – אֵין נִזְקָקִין לוֹ.

הָהוּא עַנְיָא דַּהֲוָה מְחַזֵּיר עַל הַפְּתָחִים, דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא – לָא מִזְדַּקִּיק לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב סָמָא בְּרֵיהּ דְּרַב יֶיבָא לְרַב פָּפָּא: אִי מָר לָא מִזְדַּקִּיק לֵיהּ, אִינָשׁ אַחֲרִינָא לָא מִזְדַּקִּיק לֵיהּ! לֵימוּת לֵיהּ?! וְהָא תַּנְיָא: אִם הָיָה עָנִי הַמְחַזֵּיר עַל הַפְּתָחִים – אֵין נִזְקָקִין לוֹ! אֲמַר לֵיהּ: אֵין נִזְקָקִין לוֹ לְמַתָּנָה מְרוּבָּה, אֲבָל נִזְקָקִין לוֹ לְמַתָּנָה מוּעֶטֶת.

אָמַר רַב אַסִי: לְעוֹלָם אַל יִמְנַע אָדָם עַצְמוֹ [מִלְּתֵת] שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בַּשָּׁנָה לַעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וְאָמַר רַב אַסִי: שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת וְגוֹ'" – "מִצְוָה" אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "מִצְוֹת".

(סִימָן: גָּדוֹל, מִקְדָּשׁ, מֹשֶׁה) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה – שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם, וַעֲבֹדַת הַצְּדָקָה הַשְׁקֵט וָבֶטַח עַד עוֹלָם"; זָכָה – "הֲלֹא פָרֹשׂ לָרָעֵב לַחְמֶךָ". לֹא זָכָה – "יַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת".

אֲמַר לְהוּ רָבָא לִבְנֵי מָחוֹזָא: בְּמָטוּתָא מָנַיְיכוּ, עוּשׁוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, כִּי הֵיכִי דְּלֵיהְוֵי לְכוּ שְׁלָמָא בְּמַלְכוּתָא. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, אָדָם שׁוֹקֵל שְׁקָלוֹ – וּמִתְכַּפֵּר לוֹ;

עַכְשָׁיו שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, אִם עוֹשִׂין צְדָקָה – מוּטָב, וְאִם לָאו – בָּאִין אוּמּוֹת הָעוֹלָם וְנוֹטְלִין בִּזְרוֹעַ. וְאַף עַל פִּי כֵן נָחְשָׁב לָהֶן לִצְדָקָה – שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנִגְשַׂי׳ד צְדָקָה״.
אָמַר רָבָא: הַאי מִילְתָא אִישְׁתַּעִי לִי עוּלָּא

## דף ט:

״מְשַׁגֵּשׁ אוֹרְחָתַיהּ דְּאִימֵּי׳הּ״, מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר – מַאי דִּכְתִיב: ״וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיוֹן״? לוֹמַר לָךְ: מָה שִׁרְיוֹן זֶה – כָּל קְלִיפָּה וּקְלִיפָּה מִצְטָרֶפֶת לְשִׁרְיוֹן גָּדוֹל, אַף צְדָקָה – כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר מֵהָכָא: ״וּכְבֶגֶד עִדִּים כָּל צִדְקֹתֵינוּ״; מָה בֶּגֶד זֶה – כָּל נִימָא וְנִימָא מִצְטָרֶפֶת לְבֶגֶד גָּדוֹל, אַף צְדָקָה – כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל.
אַמַּאי קָרוּ לֵיהּ ״עוּלָּא מְשַׁגֵּשׁ אוֹרְחָתַיהּ דְּאִימֵּי׳הּ״? דִּבְעָא מִינֵּיהּ רַב אַחָדְבוּי בַּר אַמֵּי מֵרַב שֵׁשֶׁת: מְנַיִן לִמְצוֹרָע בִּימֵי סְפוּרוֹ, שֶׁמְּטַמֵּא אָדָם? אָמַר לוֹ: הוֹאִיל וּמְטַמֵּא בְּגָדִים, מְטַמֵּא אָדָם.
אֲמַר לֵיהּ: דִּילְמָא טוּמְאָה בְּחִבּוּרִים שָׁאנֵי, דְּהָא הֵסִיט נְבֵילָה – דִּמְטַמֵּא בְּגָדִים, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא אָדָם!
אָמַר לֵיהּ: וְאֶלָּא שֶׁרֶץ דִּמְטַמֵּא אָדָם – מָנַלַּן? לָאו מִשּׁוּם דִּמְטַמֵּא בְּגָדִים?! אָמַר לֵיהּ: שֶׁרֶץ בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: ״אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ״. אֶלָּא שִׁכְבַת זֶרַע דִּמְטַמֵּא אָדָם – מָנַלַּן? לָאו מִשּׁוּם דְּהוֹאִיל וּמְטַמֵּא בְּגָדִים, מְטַמֵּא אָדָם? אָמַר לֵיהּ: שִׁכְבַת זֶרַע נָמֵי בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: ״אוֹ אִישׁ״ – לְרַבּוֹת אֶת הַנּוֹגֵעַ.
אַהֲדַר לֵיהּ בִּבְדִיחוּתָא. חֲלַשׁ דַּעְתֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, אִישְׁתִּיק רַב אַחָדְבוּי בַּר אַמֵּי וְאִתְיַקַּר תַּלְמוּדֵיהּ. אָתְיָא אִימֵּיהּ וְקָא בָּכְיָא קַמֵּיהּ, צָוּוחָה צָוּוחָה וְלָא אַשְׁגַּח בָּהּ. אֲמַרָה לֵיהּ: חֲזִי לְהָנֵי חַדֵּיי דְּמִצֵּית מִינַּיְיהוּ. בְּעָא רַחֲמֵי עֲלֵיהּ, וְאִיתַּסִּי.
וְדַאֲתַאן עֲלַהּ; מְנָא לַן? כִּדְתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר: נֶאֱמַר כִּבּוּס בְּגָדִים בִּימֵי סְפוּרוֹ, וְנֶאֱמַר כִּבּוּס בְּגָדִים בִּימֵי חִלּוּטוֹ, מָה לְהַלָּן מְטַמֵּא אָדָם – אַף כָּאן מְטַמֵּא אָדָם.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה בַּסֵּתֶר, יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ – דְּאִילּוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ כְּתִיב: ״כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה״, וְאִילּוּ בְּעוֹשֶׂה צְדָקָה כְּתִיב: ״מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אַף, [וְשֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה עַזָּה]״. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אַף כּוֹפָה, חֵמָה אֵינוֹ כּוֹפָה; שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְשֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה עַזָּה״ – אַף עַל פִּי שֶׁשּׁוֹחַד בַּחֵיק – חֵמָה עַזָּה. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל דַּיִּין שֶׁנּוֹטֵל שֹׁחַד – מֵבִיא חֵמָה עַזָּה לָעוֹלָם [שֶׁנֶּאֱמַר: וְשֹׁחַד בַּחֵק וְגוֹ׳].

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעָנִי – מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְהַמְפַיְּיסוֹ בְּדְבָרִים – מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת. הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעָנִי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת – דִּכְתִיב: ״הֲלֹא פָרֹשׂ וגו׳, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת (וגו׳) כִּי תִרְאֶה עָרֹם וגו׳״.

וְהַמְפַיְּיסוֹ בְּדְבָרִים מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת – שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְתָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ נִעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ, וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ וַאֲפֵלָתְךָ כַּצָּהֳרָיִם. וְנָחֲךָ ה׳ תָּמִיד, וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וגו׳, וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם, מוֹסְדֵי דוֹר וָדוֹר תְּקוֹמֵם וגו׳״.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַאי דִּכְתִיב: ״רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד״? מִשּׁוּם דְּרוֹדֵף צְדָקָה – יִמְצָא צְדָקָה?! אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הָרוֹדֵף אַחַר צְדָקָה – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמְצִיא לוֹ מָעוֹת וְעוֹשֶׂה בָּהֶן צְדָקָה.

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמְצִיא לוֹ בְּנֵי אָדָם הַמְהוּגָנִים לַעֲשׂוֹת לָהֶן צְדָקָה, כְּדֵי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שְׂכָרוֹ. לְאַפּוֹקֵי מַאי? לְאַפּוֹקֵי מִדְּדָרַשׁ רַבָּה – דְּדָרַשׁ רַבָּה, מַאי דִּכְתִיב: ״וַיְהִיו מַכְשָׁלִים לְפָנֶיךָ, בְּעֵת אַפְּךָ עֲשֵׂה בָּהֶם״? אָמַר יִרְמְיָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, [אֲפִילּוּ] בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹפִין אֶת יִצְרָן וּמְבַקְּשִׁין לַעֲשׂוֹת צְדָקָה לְפָנֶיךָ, הַכְשִׁילֵם בִּבְנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן מְהוּגָנִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶן שָׂכָר.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: כָּל הָרָגִיל לַעֲשׂוֹת צְדָקָה – זוֹכֶה, הָוְיין לוֹ בָּנִים בַּעֲלֵי חָכְמָה, בַּעֲלֵי עוֹשֶׁר, בַּעֲלֵי אַגָּדָה. בַּעֲלֵי חָכְמָה – דִּכְתִיב:

## דף י.

״יִמְצָא חַיִּים״. בַּעֲלֵי עוֹשֶׁר – דִּכְתִיב: ״צְדָקָה״. בַּעֲלֵי אַגָּדָה – דִּכְתִיב: ״וְכָבוֹד״ – כְּתִיב הָכָא: ״וְכָבוֹד״, וּכְתִיב הָתָם: ״כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ״.

תַּנְיָא: הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יֵשׁ לוֹ לְבַעַל הַדִּין לְהַשִּׁיבְךָ וְלוֹמַר לְךָ: אִם אֱלֹהֵיכֶם אוֹהֵב עֲנִיִּים הוּא, מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מְפַרְנְסָן? אֶמּוֹר לוֹ: כְּדֵי שֶׁנִּיצּוֹל אֲנוּ בָּהֶן מִדִּינַּהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְזוֹ שְׁאֵלָה שָׁאַל טוֹרְנוּסְרוּפוּס הָרְשָׁע אֶת רַבִּי עֲקִיבָא: אִם אֱלֹהֵיכֶם אוֹהֵב עֲנִיִּים הוּא, מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מְפַרְנְסָם? אָמַר לוֹ: כְּדֵי שֶׁנִּיצּוֹל אֲנוּ בָּהֶן מִדִּינַּהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

אָמַר לוֹ: [אַדַּרְבָּה], זוֹ שֶׁמְּחַיֶּיבְתָּן לְגֵיהִנֹּם! אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁכָּעַס עַל עַבְדּוֹ, וַחֲבָשׁוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְצִוָּה עָלָיו שֶׁלֹּא לְהַאֲכִילוֹ וְשֶׁלֹּא לְהַשְׁקוֹתוֹ. וְהָלַךְ אָדָם אֶחָד וְהֶאֱכִילוֹ וְהִשְׁקָהוּ. כְּשֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ, לֹא כּוֹעֵס עָלָיו? וְאַתֶּם קְרוּיִן עֲבָדִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים״!

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ וַחֲבָשׁוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְצִוָּה עָלָיו שֶׁלֹּא לְהַאֲכִילוֹ וְשֶׁלֹּא לְהַשְׁקוֹתוֹ. וְהָלַךְ אָדָם אֶחָד

וְהֲאֲכִילוֹ וְהִשְׁקָהוּ. כְּשֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ, לֹא דּוֹרוֹן מְשַׁגֵּר לוֹ?! וַאֲנַן קְרוּיִן בָּנִים, דִּכְתִיב: ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם״!

אָמַר לוֹ: אַתֶּם קְרוּיִם בָּנִים וּקְרוּיִן עֲבָדִים, בִּזְמַן שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם אַתֶּם קְרוּיִן בָּנִים, וּבִזְמַן שֶׁאֵין אַתֶּם עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם אַתֶּם קְרוּיִן עֲבָדִים; וְעַכְשָׁיו אֵין אַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם! אָמַר לוֹ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״הֲלֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת״; אֵימָתַי ״עֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת״ – הָאִידָּנָא, וְקָאָמַר: ״הֲלֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ״.

דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם: כְּשֵׁם שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כָּךְ חֶסְרוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה. זָכָה – ״הֲלֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ״. לֹא זָכָה – ״וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת״.

כִּי הָא דִּבְנֵי אֲחָתֵיהּ דְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, חָזָא לְהוּ בְּחֶילְמָא דְּבָעוּ לְמֵיחְסַר שְׁבַע מְאָה דִּינָרֵי. עַשִּׁינְהוּ שְׁקַל מִינַּייְהוּ לְצְדָקָה, פּוּשׁ גַּבַּייְהוּ שִׁיבְסַר דִּינָרֵי. כִּי מְטָא מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי, שַׁדּוּר דְּבֵי קֵיסָר נַקְטִינְהוּ.

אֲמַר לְהוּ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: לָא תִּדְחֲלוּן, שִׁיבְסַר דִּינָרֵי גַּבַּייְכוּ שַׁקְלִינְהוּ מִינַּייְכוּ. אָמְרִי לֵיהּ: מָנָא יָדַעְתְּ? אֲמַר לְהוּ: חֶילְמָא חֲזַאי לְכוּ. אֲמַרוּ לֵיהּ: וְאַמַּאי לָא אֲמַרְתְּ לַן [דְּנִיתְבִינְהוּ]? אֲמַר לְהוּ: אָמֵינָא, כִּי הֵיכִי דְּתַעְבְּדוּ מִצְוָה לִשְׁמָהּ.

רַב פָּפָּא הֲוָה סָלֵיק בְּדַרְגָּא, אִישְׁתְּמִיט כַּרְעֵיהּ בָּעֵי לְמִיפַּל. אֲמַר: הַשְׁתָּא (כֵּן) [כּוּ], אִיחַיַּיב מַאן דְּסָנֵי לַן כְּמַחֲלֹקֶת שַׁבָּתוֹת וּכְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. אֲמַר לֵיהּ חִיָּיא בַּר רַב מִדְּפָתֵי לְרַב פָּפָּא: שְׁמָא עָנִי בָּא לְיָדְךָ וְלֹא פַּרְנַסְתּוֹ.

דִּתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה – כְּתִיב הָכָא: ״הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל״, וּכְתִיב הָתָם: ״יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל״; מַה לְהַלָּן עֲבוֹדָה זָרָה, אַף כָּאן עֲבוֹדָה זָרָה.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי: כֹּל צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁלוֹם גָּדוֹל וּפְרַקְלִיטִין גְּדוֹלִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם – שֶׁנֶּאֱמַר: ״כֹּה אָמַר ה׳, אַל תָּבֹא בֵּית מַרְזֵחַ וְאַל תֵּלֵךְ לִסְפוֹד וְאַל תְּנֹד לָהֶם, כִּי אָסַפְתִּי אֶת שְׁלוֹמִי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה וְגוֹ׳ [אֶת] הַחֶסֶד וְאֶת הָרַחֲמִים״; ״חֶסֶד״ – זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, ״רַחֲמִים״ – זוֹ צְדָקָה.

תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כֹּה אָמַר ה׳, שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה, כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבֹא וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת״. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עֲשָׂרָה דְּבָרִים קָשִׁים נִבְרְאוּ בָעוֹלָם: הַר קָשֶׁה – בַּרְזֶל מְחַתְּכוֹ, בַּרְזֶל קָשֶׁה – אוּר מְפַעְפְּעוֹ, אוּר קָשֶׁה – מַיִם מְכַבִּין אוֹתוֹ, מַיִם קָשִׁים – עָבִים סוֹבְלִים אוֹתָן, עָבִים קָשִׁים – רוּחַ מְפַזַּרְתָּן, רוּחַ קָשֶׁה

– גּוּף סוֹבְלוֹ, גּוּף קָשֶׁה – פַּחַד שׁוֹבְרוֹ, פַּחַד קָשֶׁה – יַיִן מְפִיגוֹ, יַיִן קָשֶׁה – שֵׁינָה מְפַכַּחְתּוֹ; וּמִיתָה – קָשָׁה מִכּוּלָּם [וּצְדָקָה מַצֶּלֶת מִן הַמִּיתָה] – דִּכְתִיב: ״וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת״.

דָּרַשׁ רַבִּי דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יַנַּאי: בּוֹא וּרְאֵה, שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מִדַּת בָּשָׂר וָדָם; מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, אָדָם מֵבִיא דּוֹרוֹן גָּדוֹל לַמֶּלֶךְ – סָפֵק מְקַבְּלִין אוֹתוֹ הֵימֶנּוּ, סָפֵק אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ הֵימֶנּוּ; [וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מְקַבְּלִים אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ –] סָפֵק רוֹאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, סָפֵק אֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן, אָדָם נוֹתֵן פְּרוּטָה לֶעָנִי – זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ, אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ״.

רַבִּי אֶלְעָזָר יָהֵיב פְּרוּטָה לְעָנִי, וַהֲדַר מְצַלֵּי – אָמַר, דִּכְתִיב: ״אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ״. מַאי ״אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ״? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּנַדְּדִין שֵׁינָה מֵעֵינֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁבִּיעָן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב: ״מַלְוֵה ה׳ חוֹנֵן דָּל״? אִלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב אִי אֶפְשָׁר לְאוֹמְרוֹ – כְּבְיָכוֹל ״עֶבֶד לַוֶּה לְאִישׁ מַלְוֶה״.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: רַבִּי יוֹחָנָן רָמֵי, כְּתִיב: ״לֹא יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֶבְרָה, וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת״, וּכְתִיב: ״לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע, וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת״ – שְׁתֵּי צְדָקוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אַחַת שֶׁמַּצִּילָתוֹ מִמִּיתָה מְשׁוּנָּה, וְאַחַת שֶׁמַּצִּילָתוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְאִי זוֹ הִיא שֶׁמַּצִּילָתוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם? הַהוּא דִּכְתִיב בֵּיהּ ״עֶבְרָה״ – דִּכְתִיב: ״יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא״. וְאִי זוֹ הִיא שֶׁמַּצִּילָתוֹ מִמִּיתָה מְשׁוּנָּה?

## דף י׃

נוֹתְנָהּ – וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי נוֹתְנָהּ, נוֹטְלָהּ – וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטְלָהּ. נוֹתְנָהּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי נוֹתְנָהּ – לְאַפּוֹקֵי מִדְּמַר עוּקְבָא; נוֹטְלָהּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטְלָהּ – לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי אַבָּא. וְאֶלָּא הֵיכִי לֵיעְבֵּיד? לִיתֵּיב לְאַרְנָקֵי שֶׁל צְדָקָה.

מֵיתִיבִי: מָה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יְפַזֵּר מְעוֹתָיו לַעֲנִיִּים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יְשַׂמַּח אִשְׁתּוֹ לִדְבַר מִצְוָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן אָדָם פְּרוּטָה לְאַרְנָקֵי שֶׁל צְדָקָה, אֶלָּא אִם כֵּן מְמוּנֶּה עָלֶיהָ כְּרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תְּרַדְיוֹן! כִּי קָא אָמְרִינַן – דְּמָמֵנֵי עֲלַהּ כְּרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תְּרַדְיוֹן.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בַּמֶּה תָּרוּם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ: בְּ״כִי תִשָּׂא״.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שָׁאֲלוּ אֶת שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד: עַד הֵיכָן כֹּחָהּ שֶׁל צְדָקָה? אָמַר לָהֶן, צְאוּ וּרְאוּ מָה פֵּירֵשׁ דָּוִד אַבָּא: ״פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים – צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד, קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד״. רַבִּי

אַבָּא אָמַר מֵהָכָא: "הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן, מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ, לַחְמוֹ נִתָּן, מֵימָיו נֶאֱמָנִים"; מָה טַעַם "מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן, מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ" – מִשּׁוּם דְּ"לַחְמוֹ נִתָּן" וּ"מֵימָיו נֶאֱמָנִים". וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שָׁאֲלוּ אֶת שְׁלֹמֹה: אֵיזֶהוּ בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לָהֶם: כֹּל שֶׁכְּנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד. כִּי הָא דְּיוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חֲלַשׁ, אִינְגִיד. אָמַר לֵיהּ אֲבוּהּ: מַאי חָזֵית? אָמַר לֵיהּ: עוֹלָם הָפוּךְ רָאִיתִי – עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה, וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה. אָמַר לֵיהּ: עוֹלָם בָּרוּר רָאִיתָ. וַאֲנַן, הֵיכִי חָזֵיתִינַן? [וְאָמַר לֵיהּ:] כִּי הֵיכִי דַּחֲשִׁבִינַן הָכָא, חֲשִׁבִינַן הָתָם.

וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן – וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: הֲרוּגֵי מַלְכוּת – אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמוֹד בִּמְחִיצָתָן. מַאן נִינְהוּ? אִילֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו, מִשּׁוּם הֲרוּגֵי מַלְכוּת – וְתוּ לָא?! פְּשִׁיטָא, בְּלָאו הָכִי נָמֵי! אֶלָּא הֲרוּגֵי לוֹד.

תָּנְיָא, אָמַר לָהֶן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְתַלְמִידָיו: בָּנַי, מַהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי, וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת"? נַעֲנָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹיִים" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ"; "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" – כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין, חֵטְא הוּא לָהֶן; שֶׁאֵינָם עוֹשִׂין אֶלָּא לְהִתְגַּדֵּל בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "דִּי לֶהֱוֹן מְהַקְרְבִין נִיחוֹחִין לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא, וּמְצַלַּיִן לְחַיֵּי מַלְכָּא וּבְנוֹהִי".

וּדְעָבֵיד הָכִי, לָאו צְדָקָה גְּמוּרָה הִיא?! וְהָתַנְיָא, הָאוֹמֵר: "סֶלַע זֶה לִצְדָקָה, בִּשְׁבִיל שֶׁיִּחְיוּ בָנַי", וּ"בִשְׁבִיל שֶׁאֶזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא" – הֲרֵי זֶה צַדִּיק גָּמוּר! לָא קַשְׁיָא; כָּאן בְּיִשְׂרָאֵל, כָּאן בְּגוֹי.

נַעֲנָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹיִים" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד"; "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" – כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין, חֵטְא הוּא לָהֶן; שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתִּמָּשֵׁךְ מַלְכוּתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָהֵן מַלְכָּא, מִלְכִּי יִשְׁפַּר עֲלָךְ, וַחֲטָיְךְ בְּצִדְקָה פְּרֻק, וַעֲוָיָתְךְ בְּמָחַן עֲנָיִן, הֵן תֶּהֱוֵי אַרְכָא לְשַׁלְוָתָךְ וְגוֹ'".

נַעֲנָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹיִים" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, "דִּכְתִיב: וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל [וְגוֹ']"; "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" – כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁגּוֹיִים עוֹשִׂין, חֵטְא הוּא לָהֶן; שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא לְהִתְיַהֵר בּוֹ, וְכָל הַמִּתְיַהֵר נוֹפֵל בְּגֵיהִנֹּם – שֶׁנֶּאֱמַר: "זֵד יָהִיר לֵץ שְׁמוֹ, עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן" – וְאֵין "עֶבְרָה" אֶלָּא גֵּיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא".

אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲדַיִין אָנוּ צְרִיכִין לַמּוֹדָעִי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹיִים" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד"; "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" – כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין, חֵטְא הוּא לָהֶן; שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא לְחָרֵף אוֹתָנוּ בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּבֹא וַיַּעַשׂ ה' כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר, כִּי חָטָאתֶם לַה' וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ, וְהָיָה לָכֶם הַדָּבָר הַזֶּה".

נַעֲנָה רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי וַחֶסֶד" – לְיִשְׂרָאֵל; וּ"לְאֻמִּים – חַטָּאת". אָמַר לָהֶם רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְתַלְמִידָיו: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מִדִּבְרֵיכֶם, לְפִי שֶׁהוּא נוֹתֵן צְדָקָה וָחֶסֶד לְיִשְׂרָאֵל, וְלָאוּמּוֹת חַטָּאת. מִכָּלָל דְּהוּא נָמֵי אָמַר; מַאי הִיא? דְּתַנְיָא, אָמַר לָהֶם רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: כְּשֵׁם שֶׁהַחַטָּאת מְכַפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל – כָּךְ צְדָקָה מְכַפֶּרֶת עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם.

אִיפְּרָא הוֹרְמִיז אִימֵּיהּ דְּשַׁבּוּר מַלְכָּא, שַׁדַּרָה אַרְבַּע מְאָה דִּינָרֵי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, וְלָא קַבְּלִינְהוּ. שַׁדַּרְ[תְּ]ינְהוּ קַמֵּיהּ דְּרָבָא, וְקַבְּלִינְהוּ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת. שְׁמַע רַבִּי אַמֵּי, אִיקְּפַד, אָמַר: לֵית לֵיהּ: "בִּיבֵּשׁ קְצִירָהּ תִּשָּׁבֵרְנָה, נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ"?! וְרָבָא – מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת.

וְרַבִּי אַמֵּי נָמֵי, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת! דְּאִיבְּעִי לֵיהּ לְמִפְלְגִינְהוּ לַעֲנִיֵּי גוֹיִים. וְרָבָא נָמֵי – לַעֲנִיֵּי גוֹיִים יַהֲבִינְהוּ; וְרַבִּי אַמֵּי דְּאִיקְּפַד, הוּא

## דף יא.

דְּלָא סַיְּימוּהָ קַמֵּיהּ.

תַּנְיָא: אָמְרוּ עָלָיו עַל בְּנְיָמִין הַצַּדִּיק, שֶׁהָיָה מְמוּנֶּה עַל קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה; פַּעַם אַחַת בָּאתָה אִשָּׁה לְפָנָיו בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי! אָמַר לָהּ: הָעָבוֹדָה, שֶׁאֵין בְּקוּפָּה שֶׁל צְדָקָה כְּלוּם! אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, אִם אֵין אַתָּה מְפַרְנְסֵנִי, הֲרֵי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ מֵתִים! עָמַד וּפִרְנְסָהּ מִשֶּׁלּוֹ. לְיָמִים חָלָה וְנָטָה לָמוּת, אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה אָמַרְתָּ: כָּל הַמְקַיֵּים נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאִילּוּ קִיֵּים עוֹלָם מָלֵא; וּבְנְיָמִין הַצַּדִּיק, שֶׁהֶחֱיָה אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ, יָמוּת בְּשָׁנִים מוּעָטוֹת הַלָּלוּ? מִיָּד קָרְעוּ לוֹ גְּזַר דִּינוֹ. תְּנָא: הוֹסִיפוּ לוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה עַל שְׁנוֹתָיו.

תְּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּמוֹנְבַז הַמֶּלֶךְ, שֶׁבִּזְבֵּז אוֹצְרוֹתָיו וְאוֹצְרוֹת אֲבוֹתָיו בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת, וְחָבְרוּ עָלָיו אֶחָיו וּבֵית אָבִיו, וְאָמְרוּ לוֹ: אֲבוֹתֶיךָ גָּנְזוּ וְהוֹסִיפוּ עַל שֶׁל אֲבוֹתָם, וְאַתָּה מְבַזְבְּזָם! אָמַר לָהֶם: אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לְמַטָּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לְמַעְלָה – שֶׁנֶּאֱמַר: "אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח, וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ – שֶׁנֶּאֱמַר: "צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ".

אֲבוֹתַי גָּנְזוּ דָּבָר שֶׁאֵין עוֹשֶׂה פֵּירוֹת, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פֵּירוֹת – שֶׁנֶּאֱמַר: "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב, כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ [אוֹצְרוֹת] מָמוֹן, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי אוֹצְרוֹת נְפָשׁוֹת – שֶׁנֶּאֱמַר: "פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים, וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לַאֲחֵרִים, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי

לְעַצְמִי – שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה". אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לָעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לָעוֹלָם הַבָּא – שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ, כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ".

וְאִם קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה – הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – דְּתַנְיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם קָנָה בָּהּ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר.

וְהָא תַּנְיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם קָנָה שָׁם קַרְקַע הָרְאוּיָה לְבֵית דִּירָה – הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר! תְּרֵי תַּנָּאֵי, וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

**מַתְנִי'** אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר – עַד שֶׁיְּהֵא אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה, וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. וְלֹא אֶת הַשָּׂדֶה – עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה, וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעַת חֲצָיֵי קַבִּין לָזֶה, וְתִשְׁעַת חֲצָיֵי קַבִּין לָזֶה. וְלֹא אֶת הַגִּינָּה – עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ חֲצִי קַב לָזֶה, וַחֲצִי קַב לָזֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בֵּית רוֹבַע.

וְלֹא אֶת הַטְּרַקְלִין, וְלֹא אֶת הַמּוֹרָן, וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, וְלֹא אֶת הַטַּלְּית, וְלֹא אֶת הַמֶּרְחָץ, וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד, וְלֹא אֶת בֵּית הַשְּׁלָחִין – עַד שֶׁיְּהֵא בָּהֶן כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיְּחֻלַּק, וּשְׁמוֹ עָלָיו – חוֹלְקִין, וְאִם לָאו – אֵין חוֹלְקִין.

אֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים; אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכָּאן – יַחְלוֹקוּ. וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – לֹא יַחְלוֹקוּ.

**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ – חוּץ מִשֶּׁל פְּתָחִים. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אֵין חוֹלְקִים אֶת הֶחָצֵר – עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה, וּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה. וְהָא אָנַן תְּנַן: אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה, וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ – כִּדְרַבִּי אַסִּי; שְׁמַע מִינַּהּ.

וְאֵיכָּא דְּרָמֵי לְהוּ מִירְמֵא – תְּנַן: אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר, עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה, וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. וְהָתַנְיָא: שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה, וּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה! אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ – חוּץ מִשֶּׁל פְּתָחִים.

אָמַר רַב הוּנָא: חָצֵר מִתְחַלֶּקֶת לְפִי פְּתָחֶיהָ. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: נוֹתְנִין אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל פֶּתַח וּפֶתַח, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: פְּתָחִים שֶׁבֶּחָצֵר – יֵשׁ לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיָה לָזֶה פֶּתַח אֶחָד, וְלָזֶה שְׁנֵי פְּתָחִים; זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּתַח אֶחָד – נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּתָחִים – נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת; וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. הָיָה לָזֶה פֶּתַח רָחָב שְׁמוֹנָה אַמּוֹת – נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, וְאַרְבַּע אַמּוֹת בֶּחָצֵר. אַרְבַּע אַמּוֹת בֶּחָצֵר – מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת בְּאוֹרֶךְ הֶחָצֵר, וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּרוֹחַב הֶחָצֵר.

אָמַר אַמֵּימָר: הַאי פֵּירָא דְּסוּפְלֵי – יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ. וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלָא מְיַיחַד לֵיהּ פֻּתְחָא,

## דף יא:

אֲבָל מְיַיחַד לֵיהּ פִּיתְחָא – אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת לִפְנֵי פִּתְחוֹ.
אָמַר רַב הוּנָא: אַכְסַדְרָה – אֵין לָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. טַעְמָא מַאי – מִשּׁוּם פֵּירוּק מַשָּׂאוֹ; הָכָא – אֶפְשָׁר דְּעָיֵיל לְגַוַּאי וּמְפָרַק. מֵתִיב רַב שֵׁשֶׁת: אֶחָד שַׁעֲרֵי בָתִּים, וְאֶחָד שַׁעֲרֵי אַכְסַדְרָאוֹת – יֵשׁ לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת! כִּי תַּנְיָא הָהִיא, בְּאַכְסַדְרָה דְּבֵי רַב. אַכְסַדְרָה דְּבֵי רַב פְּשִׁיטָא – אִידְּרוֹנָא מְעַלְיָא הוּא! אֶלָּא בְּאַכְסַדְרָה רוֹמְיֵיתַא.
תָּנוּ רַבָּנָן: בֵּית שַׁעַר, אַכְסַדְרָה וּמַרְפֶּסֶת – יֵשׁ לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיוּ חֲמִשָּׁה בָּתִּים פְּתוּחִין לְמִרְפֶּסֶת – אֵין לָהֶן אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּלְבַד. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַבִּי יַנַּאי: לוּל שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין – יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת? אָמַר לֵיהּ: טַעְמָא מַאי – מִשּׁוּם פֵּירוּק מַשָּׂאוֹ; הָכָא – מְטַפֵּס וְעוֹלֶה, מְטַפֵּס וְיוֹרֵד.
בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: בַּיִת חֲצִיוֹ מְקוֹרֶה וְחֲצִיוֹ אֵינוֹ מְקוֹרֶה – יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת? אָמַר לֵיהּ: אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת; לָא מִבַּעְיָא קֵירוּיוֹ מִלְּגָיו – דְּאֶפְשָׁר דְּעָיֵיל לְגַוַּאי וּמְפָרַק; אֶלָּא אֲפִילּוּ קֵירוּיוֹ כְּלַפֵּי חוּץ – אֶפְשָׁר דְּעָיֵיל לְגַוַּאי וּמְפָרַק.
בָּעָא מִינֵּיהּ רַב הוּנָא מֵרַבִּי אַמִּי: אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי, שֶׁבִּקֵּשׁ לְהַחֲזִיר פִּתְחוֹ לְמָבוֹי אַחֵר – בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו, אוֹ אֵין מְעַכְּבִין עָלָיו? אָמַר לֵיהּ: בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו.
אַכְסַנְיָא – לְפִי בְּנֵי אָדָם מִתְחַלֶּקֶת, אוֹ לְפִי פְּתָחִים מִתְחַלֶּקֶת? אָמַר לֵיהּ: לְפִי בְּנֵי אָדָם מִתְחַלֶּקֶת. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: זֶבֶל שֶׁבֶּחָצֵר – מִתְחַלֶּקֶת לְפִי פְּתָחִים. אַכְסַנְיָא – לְפִי בְּנֵי אָדָם.
אָמַר רַב הוּנָא: אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁבִּקֵּשׁ לִסְתּוֹם כְּנֶגֶד פִּתְחוֹ – בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו, שֶׁמַּרְבֶּה עֲלֵיהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ.
מֵיתִיבִי: חָמֵשׁ חֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְמָבוֹי – כּוּלָּן מִשְׁתַּמְּשׁוֹת עִם הַחִיצוֹנָה, וְהַחִיצוֹנָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ. וְהַשְּׁאָר מִשְׁתַּמְּשׁוֹת עִם הַשְּׁנִיָּה; וְהַשְּׁנִיָּה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת עִם הַחִיצוֹנָה.
נִמְצֵאת פְּנִימִית מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ, וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת עִם כָּל אַחַת וְאַחַת.
תַּנַּאי הִיא. דְּתַנְיָא: אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁבִּקֵּשׁ לְהַחֲזִיר פִּתְחוֹ לְמָבוֹי אַחֵר – בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. הָיָה סָתוּם וּבִקֵּשׁ לְפוֹתְחוֹ – אֵין בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חָמֵשׁ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לְמָבוֹי – כּוּלָּן מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בַּמָּבוֹי זוֹ עִם זוֹ.
חֲצֵרוֹת מַאן דְּכַר שְׁמַיְיהוּ? חַסּוֹרֵי מִחַסְרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: וְכֵן חָמֵשׁ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לְמָבוֹי – כּוּלָּן מִשְׁתַּמְּשׁוֹת עִם הַחִיצוֹנָה, וְהַחִיצוֹנָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ וְכוּ'; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חָמֵשׁ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לְמָבוֹי – כּוּלָּם מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בַּמָּבוֹי.

אָמַר מָר: הָיָה סָתוּם וּבִקֵּשׁ לְפוֹתְחוֹ – אֵין בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא פָּרַץ אֶת פַּצִּימָיו, אֲבָל פָּרַץ אֶת פַּצִּימָיו – בְּנֵי מָבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא, תַּנְיָא דְּמִסַּיַּיע לָךְ:

## דף יב.

בַּיִת סָתוּם – יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת; פָּרַץ אֶת פַּצִּימָיו – אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת.
קֶבֶר שֶׁפִּתְחוֹ סָתוּם – אֵינוֹ מְטַמֵּא כָּל סְבִיבָיו; פָּרַץ אֶת פַּצִּימָיו, וּסְתָמוֹ – מְטַמֵּא כָּל סְבִיבָיו.
בַּיִת סָתוּם – אֵינוֹ מְטַמֵּא כָּל סְבִיבָיו; פָּרַץ אֶת פַּצִּימָיו – מְטַמֵּא כָּל סְבִיבָיו.
אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְבוֹאוֹת הַמְפוּלָּשׁוֹת לְעִיר אַחֶרֶת, וּבִקְּשׁוּ בְּנֵי הָעִיר לְסוֹתְמָן – בְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר מְעַכְּבִין עֲלֵיהֶן. לָא מִיבְּעֵי כִּי לֵיכָּא דַּרְכָּא אַחֲרִינָא – דְּמִעַכְּבִי, אֶלָּא אֲפִילּוּ כִּי אִיכָּא דַּרְכָּא אַחֲרִינָא, נָמֵי מְעַכְּבִי –
מִשּׁוּם דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר: מֻצָּר שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים, אָסוּר לְקַלְקְלוֹ – כְּדֵרַב גִּיּוֹלָא, דְּאָמַר רַב גִּיּוֹלָא: רַבִּים שֶׁבֵּרְכוּ דֶּרֶךְ לְעַצְמָן – מַה שֶּׁבֵּרְכוּ, בֵּרְכוּ.
אָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: מְבוֹאוֹת הַמְפוּלָּשִׁין לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבִקְּשׁוּ בְּנֵי מְבוֹאוֹת לְהַעֲמִיד לָהֶן דְּלָתוֹת – בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים מְעַכְּבִין עֲלֵיהֶן.
סְבוּר מִינַּהּ – הָנֵי מִילֵּי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, כִּדְרַבִּי זֵירָא אָמַר רַב נַחְמָן – דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב נַחְמָן: אַרְבַּע אַמּוֹת הַסְּמוּכוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, כִּרְשׁוּת הָרַבִּים דָּמְיָין; וְלָא הִיא, הָתָם – לְעִנְיַן טוּמְאָה, אֲבָל הָכָא – זִימְנִין דְּדָחֲקִי בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים, וְעָיְילִי טוּבָא.
וְלֹא אֶת הַשָּׁדֶה – עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה, וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה כּוּ'. וְלָא פְּלִיגִי: מָר כִּי אַתְרֵיהּ, וּמָר כִּי אַתְרֵיהּ.
בְּבָבֶל מַאי? אָמַר רַב יוֹסֵף: בֵּי רָדוּ יוֹמָא.
מַאי "בֵּי רָדוּ יוֹמָא"? אִי יוֹמָא זַרְעָא – תְּרֵי יוֹמָא כְּרָבָא לָא הָוֵי; אִי יוֹמָא כְּרָבָא – יוֹמָא דְּזַרְעָא לָא הָוֵי!
אִי בָּעֵית אֵימָא יוֹמָא דְּכְרָבָא – דְּכָרֵיב וְתָנֵי; וְאִי בָּעֵית אֵימָא יוֹמָא דְּזַרְעָא – בְּהָדוֹרֵי.
דַּוְוֹלָא – אָמַר רַב נַחְמָן: בֵּי דָּאלוּ יוֹמָא. פַּרְדְּסָא – אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: בַּת שְׁלֹשֶׁת קַבִּין.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "מָנָת בַּכֶּרֶם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – סוֹמְכוֹס אוֹמֵר: לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה קַבִּין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵין אֵלּוּ אֶלָּא דִּבְרֵי נְבִיאוּת. בְּבָבֶל מַאי? אָמַר רָבָא בַּר קִסְנָא: תְּלָת אַצָּיְאתָא בְּנֵי תְּרֵיסַר גּוּפְנֵי – כִּי הֵיכִי דְּרָפֵיק גַּבְרָא בְּיוֹמָא.
אָמַר רַבִּי אַבְדִּימִי דְּמִן חֵיפָה: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִיטְּלָה נְבוּאָה מִן הַנְּבִיאִים וְנִיתְּנָה לַחֲכָמִים. אַטּוּ חָכָם לָאו נָבִיא הוּא? הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁנִּיטְּלָה מִן הַנְּבִיאִים, מִן הַחֲכָמִים לֹא נִיטְּלָה.

אָמַר אַמֵּימָר: וְחָכָם עָדִיף מִנָּבִיא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנָבִא לִבַּב חָכְמָה״ – מִי נִתְלָה בְּמִי? הֱוֵי אוֹמֵר: קָטָן נִתְלֶה בַּגָּדוֹל.

אָמַר אַבָּיֵי: תִּדַּע, דְּאָמַר גַּבְרָא רַבָּה מִילְתָא, וּמִתְאַמְרָא מִשְׁמֵיהּ דְּגַבְרָא רַבָּה אַחֲרִינָא כְּוָותֵיהּ. אֶמַר רָבָא: וּמַאי קוּשְׁיָא? וְדִילְמָא תַּרְוַיְיהוּ בְּנֵי חַד מַזָּלָא נִינְהוּ! אֶלָּא אָמַר רָבָא: תִּדַּע, דְּאָמַר גַּבְרָא רַבָּה מִילְתָא, וּמִתְאַמְרָא

## דף יב:

מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא בַּר יוֹסֵף כְּוָותֵיהּ. אָמַר רַב אָשֵׁי: וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּילְמָא לְהָא מִילְתָא בַּר מַזָּלֵיהּ הוּא!

אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: תִּדַּע, דְּאָמַר גַּבְרָא רַבָּה מִילְתָא, וּמִתְאַמְרָא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי כְּוָותֵיהּ. וְדִלְמָא כְּסוֹמֵא בַּאֲרוּבְּתָא! וְלָאו טַעַם יְהֵיב?!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִיטְּלָה נְבוּאָה מִן הַנְּבִיאִים וְנִיתְּנָה לַשּׁוֹטִים וְלַתִּינוֹקוֹת. לַשּׁוֹטִים – מַאי הִיא? כִּי הָא דְּמָר בַּר רַב אָשֵׁי – דַּהֲוָה קָאֵי בְּרִסְתְּקָא דְּמָחוֹזָא, שַׁמְעֵיהּ לְהָהוּא שׁוֹטָה דְּקָאָמַר: רֵישׁ מְתִיבְתָּא דְּמָלֵיךְ בְּמָתָא מַחְסְיָא – ״טַבְיוֹמֵי״ חָתֵים. אֲמַר: מַאן חָתֵים ״טַבְיוֹמֵי״ בְּרַבָּנַן – אֲנָא; שְׁמַע מִינַּהּ לְדִידִי קָיְימָא לִי שַׁעְתָּא. קָם אֲתָא. אַדַּאֲתָא אִיפְּמְנוֹ רַבָּנַן לְאוֹתַבֵיהּ לְרַב אַחָא מְדִפְתִּי בְּרֵישָׁא.

כֵּיוָן דְּשָׁמְעִי דַּאֲתָא, שַׁדּוּר זוּגָא דְּרַבָּנַן לְגַבֵּיהּ לְאֵימְלוֹכֵי בֵּיהּ. עַכְּבֵיהּ. הֲדַר שַׁדּוּר זוּגָא דְּרַבָּנַן אַחֲרִינָא, עַכְּבֵיהּ גַּבֵּיהּ. עַד דְּמָלוֹ בֵּי עַשְׂרָה. כֵּיוָן דְּמָלוֹ בֵּי עַשְׂרָה, פְּתַח הוּא וּתְנָא וּדְרַשׁ. לְפִי שֶׁאֵין פּוֹתְחִין בְּכַלָּה פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה.

קְרֵי רַב אַחָא אַנַּפְשֵׁיהּ: כָּל הַמְּרִיעִין לוֹ – לֹא בִּמְהֵרָה מְטִיבִין לוֹ, וְכָל הַמְּטִיבִין לוֹ – לֹא בִּמְהֵרָה מְרִיעִין לוֹ.

תְּנוֹקֹת – מַאי הִיא? כִּי הָא דְּבַת רַב חִסְדָּא – הֲוָה יָתְבָה בְּכַנְפֵיהּ דַּאֲבוּהָ, הֲווֹ יָתְבִי קַמֵּיהּ רָבָא וְרָמֵי בַּר חָמָא. אָמַר לַהּ: מַאן מִינַּיְיהוּ בָּעֵית? אָמַרָה לֵיהּ: תַּרְוַיְיהוּ. אָמַר רָבָא: וַאֲנָא בָּתְרָא.

אָמַר רַבִּי אַבְדִּימִי דְּמִן חֵיפָה: קוֹדֶם שֶׁיֹּאכַל אָדָם וְיִשְׁתֶּה, יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי לְבָבוֹת; לְאַחַר שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה – אֵין לוֹ אֶלָּא לֵב אֶחָד. שֶׁנֶּאֱמַר: ״אִישׁ נָבוּב יִלָּבֵב״ – וּכְתִיב: ״נְבוּב לֵחוֹת״, וּמְתַרְגְּמִינַן: חֲלִיל לוּחִין.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הָרְגִיל בְּיַיִן, אֲפִילּוּ לִבּוֹ אָטוּם כִּבְתוּלָה – יַיִן מְפַקְּחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְתִירוֹשׁ יְנוֹבֵב בְּתֻלוֹת״.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: פְּשִׁיטָא, חֵלֶק בְּכוֹר וְחֵלֶק פָּשׁוּט – יְהָבִינַן לֵיהּ אַחַד מִצְרָא. יָבָם – מַאי?

אָמַר אַבָּיֵי: הֵיא – הֵיא; מַאי טַעְמָא? "בְּכוֹר" קָרְייֵהּ רַחֲמָנָא. רָבָא אָמַר, אָמַר קְרָא: "וְהָיָה הַבְּכוֹר" – הֲוָיָיתוֹ כִּבְכוֹר, וְאֵין חֲלוּקָתוֹ כִּבְכוֹר.

הָהוּא דְּזִבַּן אַרְעָא אַמִּצָּרָא דְּבֵי נְשִׂיאָה. כִּי קָא פָּלְגוּ, אָמַר לְהוּ: פְּלִיגוּ לִי אַמִּצָּרַאי. אָמַר רַבָּה: כְּגוֹן זֶה – כּוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם.

מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: אָמְרִי לֵיהּ אֲחֵי, מְעַלְיְנַן לֵיהּ עִלּוּיָא כִּי נִכְסֵי דְּבֵי בַּר מָרְיוֹן! וְהִלְכָתָא כְּרַב יוֹסֵף.

תְּרֵי אַרְעָתָא אַתְּרֵי נְגָרֵי – אָמַר רַבָּה: כְּגוֹן זֶה – כּוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם. מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: זְמָנִין דְּהַאי מִדְּוִיל וְהַאי לָא מִדְּוִיל! וְהִלְכָתָא כְּרַב יוֹסֵף.

תַּרְתֵּי אַחַד נְגָרָא – אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּגוֹן זֶה – כּוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם. מַתְקֵיף לַהּ אַבָּיֵי, מְצֵי אָמַר: בָּעֵינָא דְּאַפֵּישׁ אֲרִיסֵי! וְהִלְכָתָא כְּרַב יוֹסֵף; אַפּוֹשֵׁי לָאו מִילְּתָא הִיא.

## דף יג.

חַד גִּיסָא נְגָרָא וְחַד גִּיסָא נַהֲרָא – פָּלְגִין לַהּ בְּקָרְנָא זוֹל.

וְלֹא אֶת הַטַּרְקְלִין כּוּ'. אֵין בָּהֶן כְּדֵי לְזֶה וּכְדֵי לָזֶה, מַהוּ? רַב יְהוּדָה אָמַר: אִית דִּינָא דְּ"גּוּד, אוֹ אֲגוּד". רַב נַחְמָן אָמַר: לֵית דִּינָא דְּ"גּוּד, אוֹ אֲגוּד".

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: לְדִידְךָ דְּאָמְרַתְּ לֵית דִּינָא דְּ"גּוּד אוֹ אֲגוּד", בְּכוֹר וּפָשׁוּט שֶׁהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן עֶבֶד וּבְהֵמָה טְמֵאָה, כֵּיצַד עוֹשִׂין? אָמַר לֵיהּ, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: עוֹבֵד לָזֶה יוֹם אֶחָד, וְלָזֶה שְׁנֵי יָמִים.

מֵיתִיבִי: מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין – עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד, וְאֶת עַצְמוֹ יוֹם אֶחָד; דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תְּקַנְתָּם אֶת רַבּוֹ; אֶת עַצְמוֹ לֹא תְּקַנְתָּם! לִישָׁא שִׁפְחָה – אֵינוֹ יָכוֹל, לִישָׂא בַּת חוֹרִין – אֵינוֹ יָכוֹל; יִבָּטֵל?! וַהֲלֹא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא לְפִרְיָה וּרְבִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ, לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ"!

אֶלָּא כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ – וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתְבִין שְׁטָר עַל חֲצִי דְּמָיו. וְחָזְרוּ בֵּית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי!

שְׁאנֵי הָכָא, דְּ"אֲגוּד" אִיכָּא, "גּוּד" לֵיכָּא.

תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי אַחִין – אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, וְהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מֶרְחָץ וּבֵית הַבַּד; עָשָׂאן לְשָׂכָר – הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע; עָשָׂאן לְעַצְמוֹ – הֲרֵי עָשִׁיר אוֹמֵר לָעָנִי:

## דף יג:

"קַח לְךָ עֲבָדִים וְיַרְחֲצוּ בַּמֶּרְחָץ", "קַח לְךָ זֵיתִים, וּבֹא וַעֲשֵׂה בְּבֵית הַבַּד"! הָתָם נָמֵי, "גּוּד" אִיכָּא, "אֶגּוּד" לֵיכָּא.

תָּא שְׁמַע: כָּל שֶׁאֵילּוּ יֵחָלֵק וּשְׁמוֹ עָלָיו – חוֹלְקִין, אִם לָאו – מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּדָמִים! תַּנָּאֵי הִיא – דְּתַנְיָא: "טוֹל אַתָּה שִׁיעוּר, וַאֲנִי פָּחוֹת" – שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא כִּדְתָנֵי – מַאי טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אֶלָּא לָאו חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָאָמַר: "טוֹל אַתָּה שִׁיעוּר וַאֲנִי פָּחוֹת" – שׁוֹמְעִין לוֹ. וְ"גּוּד אוֹ אֶגּוּד" – נָמֵי שׁוֹמְעִין לוֹ. וַאֲתָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמֵימַר: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ?

לָא, לְעוֹלָם כִּדְקָתָנֵי; וּדְקָאָמַרְתְּ: מַאי טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ: אִי בִּדְמֵי – לֵית לִי דְּמֵי לְמִיתַּן לָךְ; בְּמַתָּנָה – לָא נִיחָא לִי, דִּכְתִיב: "וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה".

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא דְּרַב יְהוּדָה – דְּשָׁמוּאֵל הִיא, דְּתָנָן: וְכִתְבֵי הַקּוֹדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – לֹא יַחְלוֹקוּ. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּכֶרֶךְ אֶחָד, אֲבָל בִּשְׁנֵי כְּרֵיכוֹת – חוֹלְקִין. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לֵית דִּינָא דְּ"גּוּד" אוֹ "אֶגּוּד", מַאי אִירְיָא בְּכֶרֶךְ אֶחָד? אֲפִילּוּ בִּשְׁנֵי כְּרֵיכִין נָמֵי!

תַּרְגְּמָא רַב שַׁלְמָן – בְּשֶׁשְּׁנֵיהֶן רוֹצִין.

אָמַר אַמֵּימָר, הִלְכְתָא: אִית דִּינָא דְּ"גּוּד" אוֹ "אֶגּוּד". אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: הָא דְּרַב נַחְמָן, מַאי? אָמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעָא לִי; כְּלוּמַר, לָא סְבִירָא לִי. וְלָא?! וְהָא רָבִין בַּר חִינָּנָא וְרַב דִּימִי בַּר חִינָּנָא שָׁבַק לְהוּ אֲבוּהּ תַּרְתֵּי אַמְהָתָא, חָדָא יָדְעָא אָפְיָא וּבַשּׁוֹלֵי, וַחֲדָא יָדְעָא פִּילְכָא וְנַוָּולָא; וַאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, וַאֲמַר לְהוּ: לֵית דִּינָא דְּ"גּוּד" אוֹ "אֶגּוּד"!

שָׁאנֵי הָתָם – דִּלְמַר מִיבְּעֵי לֵיהּ תַּרְוַיְיהוּ, וּלְמַר מִיבְּעֵי לֵיהּ תַּרְוַיְיהוּ; כִּי קָאָמַר לֵיהּ: שְׁקוֹל אַתְּ חָדָא וַאֲנָא חָדָא – לָאו "גּוּד" אוֹ "אֶגּוּד" הוּא. וְכִי לָא מָצֵי לְמֵימַר הָכִי?! וְהָא כְּתִבֵי הַקּוֹדֶשׁ, דְּתַרְוַיְיהוּ מִיבְּעֵי לְהוּ, וְאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּכֶרֶךְ אֶחָד, אֲבָל בִּשְׁנֵי כְּרֵיכִין – חוֹלְקִין! הָא תַּרְגְּמָא רַב שַׁלְמָן בְּשֶׁרָצוּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַדְבִּיק אָדָם תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים כְּאֶחָד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תּוֹרָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, נְבִיאִים בִּפְנֵי עַצְמָן, וּכְתוּבִים בִּפְנֵי עַצְמָן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּבַיְתוֹס בֶּן זוֹנִין, שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁמֹנָה נְבִיאִים מְדוּבָּקִין כְּאֶחָד, עַל פִּי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לֹא הָיוּ לוֹ אֶלָּא אֶחָד אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אָמַר רַבִּי: מַעֲשֶׂה וְהֵבִיאוּ לְפָנֵינוּ תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים מְדוּבָּקִים כְּאֶחָד, וְהִכְשַׁרְנוּם.

בֵּין חוּמָּשׁ לְחוּמָּשׁ שֶׁל תּוֹרָה – אַרְבָּעָה שִׁיטִין; וְכֵן בֵּין כָּל נָבִיא לְנָבִיא. וּבְנָבִיא שֶׁל שְׁנֵים עָשָׂר – שָׁלֹשׁ שִׁיטִין. וּמְסַיֵּים מִלְּמַטָּה, וּמַתְחִיל מִלְּמַעְלָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: הָרוֹצֶה לְדַבֵּק תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים כְּאֶחָד – מְדַבֵּק; וְעוֹשֶׂה בְּרֹאשׁוֹ כְּדֵי לָגוֹל עַמּוּד, וּבְסוֹפוֹ כְּדֵי לָגוֹל הֶיקֵּף; וּמְסַיֵּים מִלְּמַטָּה וּמַתְחִיל מִלְּמַעְלָה;

## דף יד.

וְאִם בָּא לַחְתּוֹךְ – חוֹתֵךְ. מַאי קָאָמַר? הָכִי קָאָמַר: שֶׁאִם בָּא לַחְתּוֹךְ – חוֹתֵךְ.

וּרְמִינְהִי: תְּחִלַּת סֵפֶר וְסוֹפוֹ – כְּדֵי לָגוֹל. כְּדֵי לָגוֹל מַאי? אִי כְּדֵי לָגוֹל עַמּוּד – קַשְׁיָא הֶקֵּף; אִי כְּדֵי לָגוֹל הֶקֵּף – קַשְׁיָא עַמּוּד!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לְצָדָדִין קָתָנֵי.

רַב אָשֵׁי אָמַר: כִּי תַּנְיָא הָהִיא – בְּסֵפֶר תּוֹרָה. כִּדְתַנְיָא: כָּל הַסְּפָרִים נִגְלָלִים מִתְּחִלָּתָן לְסוֹפָן; וְסֵפֶר תּוֹרָה נִגְלָל לְאֶמְצָעִיתוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ עַמּוּד אֵילָךְ וְאֵילָךְ. אֶמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק: כָּךְ הָיוּ כּוֹתְבֵי סְפָרִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם עוֹשִׂין סִפְרֵיהֶם.

תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין עוֹשִׂין סֵפֶר תּוֹרָה – לֹא אָרְכּוֹ יוֹתֵר עַל הֶקֵּיפוֹ, וְלֹא הֶקֵּיפוֹ יוֹתֵר עַל אָרְכּוֹ. שְׁאֲלוּ אֶת רַבִּי: שִׁיעוּר סֵפֶר תּוֹרָה בְּכַמָּה? אָמַר לָהֶן: בִּגְוִיל – שִׁשָּׁה. בִּקְלָף בְּכַמָּה? אֵינִי יוֹדֵעַ.

רַב הוּנָא כָּתַב שִׁבְעִין סִפְרֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא אִיתְרְמִי לֵיהּ אֶלָּא חַד. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב כָּתַב חַד אַמַּשְׁכֵּיהּ דְּעִיגְלֵי, וְאִיתְרְמִי לֵיהּ. יְהַבוּ בֵּיהּ רַבָּנַן עֵינַיְיהוּ, וְנָח נַפְשַׁיְיהוּ.

אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב הַמְנוּנָא: כְּתַב רַבִּי אַמֵּי אַרְבַּע מְאָה סִפְרֵי תּוֹרָה. אָמַר לְהוּ: דִּילְמָא "תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה" כְּתַב. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבִּי זֵירָא: נְטַע רַבִּי יַנַּאי אַרְבַּע מְאָה כַּרְמֵי. אָמַר לֵיהּ: דִּילְמָא שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם, וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב.

מֵיתִיבִי: אָרוֹן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה – אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ, וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ, וְאַמָּה וָחֵצִי קוֹמָתוֹ – בְּאַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים.

וְהַלּוּחוֹת – אָרְכָּן שִׁשָּׁה, וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה, וְעָבְיָין שִׁלְשָׁה; מוּנָּחוֹת כְּנֶגֶד אָרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן. כַּמָּה לוּחוֹת אוֹכְלוֹת בָּאָרוֹן – שְׁנַיִם עָשָׂר טְפָחִים. נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם שִׁלְשָׁה טְפָחִים. צֵא מֵהֶן טֶפַח – חֶצְיוֹ לְכוֹתֶל זֶה וְחֶצְיוֹ לְכוֹתֶל זֶה – נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם שְׁנֵי טְפָחִים, שֶׁבָּהֶן סֵפֶר תּוֹרָה מוּנָּח.

שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לֻחוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִנַּח שָׁם מֹשֶׁה [וְגוֹ']" – מַאי "אֵין בָּאָרוֹן רַק"? מִיעוּט אַחַר מִיעוּט; וְאֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת – סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁמּוּנָּח בָּאָרוֹן.

פֵּירְנַסְתָּ אָרוֹן לְאָרְכּוֹ; צֵא וּפַרְנֵס אָרוֹן לְרָחְבּוֹ – כַּמָּה לוּחוֹת אוֹכְלוֹת בָּאָרוֹן? שִׁשָּׁה טְפָחִים. נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם שִׁלְשָׁה טְפָחִים; צֵא מֵהֶן טֶפַח – חֶצְיוֹ לְכוֹתֶל זֶה וְחֶצְיוֹ לְכוֹתֶל זֶה – נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם שְׁנֵי טְפָחִים, שֶׁלֹּא יְהֵא סֵפֶר תּוֹרָה נִכְנָס וְיוֹצֵא כְּשֶׁהוּא דָּחוּק; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּאַמָּה בַּת חֲמִשָּׁה טְפָחִים. וְהַלּוּחוֹת – אָרְכָּן שִׁשָּׁה, וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה, וְעָבְיָין שְׁלִשָּׁה; מוּנָּחוֹת בְּאוֹרְכוֹ שֶׁל אָרוֹן. כַּמָּה לוּחוֹת אוֹכְלוֹת בָּאָרוֹן – שְׁנֵים עָשָׂר טְפָחִים; נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם חֲצִי טֶפַח – אֶצְבַּע לְכוֹתֶל זֶה וְאֶצְבַּע לְכוֹתֶל זֶה.

פִּירְנַסְתָּ אָרוֹן לְאָרְכּוֹ; צֵא וּפַרְנֵס אָרוֹן לְרָחְבּוֹ – כַּמָּה לוּחוֹת אוֹגְדוֹת בָּאָרוֹן? שִׁשָּׁה טְפָחִים. נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם טֶפַח וּמֶחֱצָה; צֵא מֵהֶן חֲצִי טֶפַח – אֶצְבַּע וּמֶחֱצָה לְכוֹתֶל זֶה וְאֶצְבַּע וּמֶחֱצָה לְכוֹתֶל זֶה – נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם טֶפַח, שֶׁבּוֹ עַמּוּדִין עוֹמְדִין – שֶׁנֶּאֱמַר: "אַפְרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן, עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף, רְפִידָתוֹ זָהָב, מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן וְגוֹ'".

וְאַרְגֵּז שֶׁשִּׁיגְּרוּ בּוֹ פְּלִשְׁתִּים דּוֹרוֹן לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוּנָּח מִצִּדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵת כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הֵשִׁבוּ לוֹ, אָשָׁם תְּשִׂימוּ בָאַרְגַּז מִצִּדּוֹ, וְשַׁלַּחְתֶּם אוֹתוֹ וְהָלְךְ". וְעָלָיו סֵפֶר תּוֹרָה מוּנָּח, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה, וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה'" – מִצַּד הוּא מוּנָּח, וְלֹא בְּתוֹכוֹ.

וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים "אֵין בָּאָרוֹן רַק"? לְרַבּוֹת

## דף יד:

שִׁבְרֵי לוּחוֹת שֶׁמּוּנָּחִים בָּאָרוֹן. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ סֵפֶר תּוֹרָה הֶקֵּיפוּ שִׁשָּׁה טְפָחִים; מִכְּדֵי כֹּל שֶׁיֵּשׁ בְּהֶקֵּיפוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – יֵשׁ בּוֹ רוֹחַב טֶפַח, וְכֵיוָן דְּלֶאֱמְצָעִיתוֹ נִגְלָל – נִפְּישׁ לֵיהּ מִתְּרֵי טְפָחָא רַוְוחָא דְּבֵינֵי בֵּינֵי; בִּתְרֵי פּוּשְׁכֵי הֵיכִי יָתֵיב?

אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: סֵפֶר עֲזָרָה לְתַחְלָתוֹ הוּא נִגְלָל. וְאַכַּתִּי, תְּרֵי בִּתְרֵי הֵיכִי יָתֵיב? אָמַר רַב אָשֵׁי: דְּכָרֵיךְ בֵּיהּ פּוּרְתָּא, וְכַרְכֵיהּ לְעֵיל.

וְרַבִּי יְהוּדָה – מִקַּמֵּי דְּלֵיתֵי אַרְגַּז, סֵפֶר תּוֹרָה הֵיכִי הֲוָה יָתֵיב? דַּפָּא הֲוָה נָפֵיק מִינֵּיהּ, וְיָתֵיב עִילָּוֵהּ סֵפֶר תּוֹרָה. וְרַבִּי מֵאִיר – הַאי "מִצַּד אֲרוֹן", מַאי עָבֵיד לֵיהּ? הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ דְּמִתְנַח לֵיהּ מִצַּד וְלָא מִתְנַח בֵּינֵי לוּחֵי; וּלְעוֹלָם בְּגַוֵּיהּ – מִן הַצַּד.

וְרַבִּי מֵאִיר, עַמּוּדִין הֵיכָא הֲווֹ קָיְימִי? מִבָּרַאי. וְרַבִּי מֵאִיר, שִׁבְרֵי לוּחוֹת דְּמוּנָּחִין בָּאָרוֹן – מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִדְּרַב הוּנָא – דְּאָמַר רַב הוּנָא, מַאי דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם ה' צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים עָלָיו"? מְלַמֵּד שֶׁלּוּחוֹת וְשִׁבְרֵי לוּחוֹת מוּנָּחִים בָּאָרוֹן.

וְאִידַּךְ – הַהוּא מִבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: מְלַמֵּד, שֶׁהַשֵּׁם וְכָל כִּינּוּיָו מוּנָּחִין בָּאָרוֹן.

וְאִידַּךְ נָמֵי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְהָכִי! אֵין הָכִי נָמֵי. אֶלָּא שִׁבְרֵי לוּחוֹת דְּמוּנָּחִין בָּאָרוֹן מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִדְּתָנֵי רַב יוֹסֵף – דְּתָנֵי רַב יוֹסֵף: "אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם" – מְלַמֵּד שֶׁהַלּוּחוֹת וְשִׁבְרֵי לוּחוֹת מוּנָּחִין בָּאָרוֹן.

וְאִידַּךְ – הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: ״אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ״ – אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: יִישַׁר כֹּחֲךָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ.

תָּנוּ רַבָּנָן, סִדְרָן שֶׁל נְבִיאִים: יְהוֹשֻׁעַ וְשׁוֹפְטִים, שְׁמוּאֵל וּמְלָכִים, יִרְמְיָה וְיֶחֱזְקֵאל, יְשַׁעְיָה וּשְׁנֵים עָשָׂר. מִכְּדֵי הוֹשֵׁעַ קָדֵים; דִּכְתִיב: ״תְּחִלַּת דִּבֶּר ה׳ בְּהוֹשֵׁעַ״ – וְכִי עִם הוֹשֵׁעַ דִּבֵּר תְּחִלָּה? וַהֲלֹא מִמֹּשֶׁה וְעַד הוֹשֵׁעַ כַּמָּה נְבִיאִים הָיוּ! וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁהָיָה תְּחִלָּה לְאַרְבָּעָה נְבִיאִים שֶׁנִּתְנַבְּאוּ בְּאוֹתוֹ הַפֶּרֶק – וְאֵלּוּ הֵן: הוֹשֵׁעַ וְיֹאֵל, עָמוֹס וּמִיכָה; וְלִיקְדְּמֵיהּ לְהוֹשֵׁעַ בְּרֵישָׁא!

כְּיָון דִּכְתִיב נְבוּאָתֵיהּ גַּבֵּי חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי, וְחַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי סוֹף נְבִיאִים הֲווֹ – חָשִׁיב לֵיהּ בַּהֲדַיְיהוּ. וְלִיכְתְּבֵיהּ לְחוֹדֵיהּ, וְלֵיקְדְּמֵיהּ! אַיְידֵי דְּזוּטַר מִירְכַּס.

מִכְּדֵי יְשַׁעְיָה קָדֵים מִירְמְיָה וְיֶחֱזְקֵאל, לֵיקְדְּמֵיהּ לִישַׁעְיָה בְּרֵישָׁא! כְּיָון דִּמְלָכִים סוֹפֵיהּ חוּרְבָּנָא; וְיִרְמְיָה כּוּלֵּיהּ חוּרְבָּנָא; וְיֶחֱזְקֵאל רֵישֵׁיהּ חוּרְבָּנָא וְסֵיפֵיהּ נֶחָמְתָּא; וְישַׁעְיָה כּוּלֵּיהּ נֶחָמְתָּא – סָמְכִינַן חוּרְבָּנָא לְחוּרְבָּנָא, וְנֶחָמְתָּא לְנֶחָמְתָּא.

סִידְרָן שֶׁל כְּתוּבִים: רוּת וְסֵפֶר תְּהִלִּים וְאִיּוֹב וּמִשְׁלֵי, קֹהֶלֶת, שִׁיר הַשִּׁירִים וְקִינוֹת, דָּנִיֵּאל וּמְגִילַּת אֶסְתֵּר, עֶזְרָא וְדִבְרֵי הַיָּמִים. וּלְמַאן דְּאָמַר: אִיּוֹב בִּימֵי מֹשֶׁה הָיָה, לַיקְדְּמֵיהּ לְאִיּוֹב בְּרֵישָׁא! אַתְחוֹלֵי בְּפוּרְעָנוּתָא לָא מַתְחֲלִינַן. רוּת נָמֵי פּוּרְעָנוּת הִיא! פּוּרְעָנוּת דְּאִית לֵיהּ אַחֲרִית – דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רוּת? שֶׁיָּצָא מִמֶּנָּה דָּוִד, שֶׁרִיוָּהוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁירוֹת וְתוּשְׁבָּחוֹת.

וּמִי כְּתָבָן? מֹשֶׁה כָּתַב סִפְרוֹ וּפָרָשַׁת בִּלְעָם וְאִיּוֹב. יְהוֹשֻׁעַ כָּתַב סִפְרוֹ וּשְׁמוֹנָה פְּסוּקִים שֶׁבַּתּוֹרָה. שְׁמוּאֵל כָּתַב סִפְרוֹ וְשׁוֹפְטִים וְרוּת. דָּוִד כָּתַב סֵפֶר תְּהִלִּים – עַל יְדֵי עֲשָׂרָה זְקֵנִים: עַל יְדֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן, עַל יְדֵי מַלְכִּי צֶדֶק, וְעַל יְדֵי אַבְרָהָם, וְעַל יְדֵי מֹשֶׁה, וְעַל יְדֵי הֵימָן, וְעַל יְדֵי יְדוּתוּן, וְעַל יְדֵי אָסָף,

## דף טו.

וְעַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי קֹרַח.

יִרְמְיָה כָּתַב סִפְרוֹ וְסֵפֶר מְלָכִים וְקִינוֹת. חִזְקִיָּה וְסִיעָתוֹ כָּתְבוּ (יְמֻשָּׁק סִימָן:) יְשַׁעְיָה, מִשְׁלֵי, שִׁיר הַשִּׁירִים וְקֹהֶלֶת. אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה כָּתְבוּ (קַנְדָּג סִימָן:) יְחֶזְקֵאל וּשְׁנֵים עָשָׂר, דָּנִיֵּאל וּמְגִילַּת אֶסְתֵּר. עֶזְרָא כָּתַב סִפְרוֹ, וְיַחַס שֶׁל דִּבְרֵי הַיָּמִים עַד לוֹ.

מְסַיְּיעָא לֵיהּ לְרַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא עָלָה עֶזְרָא מִבָּבֶל, עַד שֶׁיִּחֵס עַצְמוֹ וְעָלָה. וּמַאן אַסְּקֵיהּ? נְחֶמְיָה בֶּן חֲכַלְיָה.

אָמַר מָר: יְהוֹשֻׁעַ כָּתַב סִפְרוֹ וּשְׁמוֹנָה פְּסוּקִים שֶׁבַּתּוֹרָה. תַּנְיָא כְּמַאן דְּאָמַר: שְׁמוֹנָה פְּסוּקִים שֶׁבַּתּוֹרָה יְהוֹשֻׁעַ כְּתָבָן. דְּתַנְיָא ״וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה׳״ – אֶפְשָׁר מֹשֶׁה מֵת, וְכָתַב: ״וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה״?! אֶלָּא עַד כָּאן כָּתַב מֹשֶׁה, מִכָּאן וְאֵילָךְ כָּתַב יְהוֹשֻׁעַ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי נְחֶמְיָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶפְשָׁר סֵפֶר תּוֹרָה חָסֵר אוֹת אַחַת, וּכְתִיב: ״לָקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה״?! אֶלָּא עַד כָּאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר – וּמֹשֶׁה אוֹמֵר וְכוֹתֵב; מִכָּאן וְאֵילָךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר – וּמֹשֶׁה כּוֹתֵב בְּדֶמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לָהֶלְן: ״וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּרוּךְ: מִפִּיו יִקְרָא אֵלַי אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בַּדְיוֹ״.

כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר אַבָּא אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: שְׁמוֹנָה פְּסוּקִים שֶׁבַּתּוֹרָה יָחִיד קוֹרֵא אוֹתָן? לֵימָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא – וּדְלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוֹאִיל וְאִשְׁתַּנּוֹ – אִשְׁתַּנּוֹ.

יְהוֹשֻׁעַ כָּתַב סִפְרוֹ. וְהָכְתִיב: ״וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן עֶבֶד ה׳״! דְּאַסְקֵיהּ אֶלְעָזָר. וְהָכְתִיב: ״וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת״! דְּאַסְקֵיהּ פִּנְחָס.

שְׁמוּאֵל כָּתַב סִפְרוֹ. וְהָכְתִיב: ״וּשְׁמוּאֵל מֵת״! דְּאַסְקֵיהּ גָּד הַחוֹזֶה וְנָתָן הַנָּבִיא.

דָּוִד כָּתַב סֵפֶר תְּהִלִּים – עַל יְדֵי עֲשָׂרָה זְקֵנִים. וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי אֵיתָן הָאֶזְרָחִי! אָמַר רַב: אֵיתָן הָאֶזְרָחִי זֶה הוּא אַבְרָהָם – כְּתִיב הָכָא: ״אֵיתָן הָאֶזְרָחִי״, וּכְתִיב הָתָם: ״מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק [וְגוֹ׳]״.

קָא חָשֵׁיב מֹשֶׁה וְקָא חָשֵׁיב הֵימָן, וְהָאָמַר רַב: הֵימָן זֶה מֹשֶׁה – כְּתִיב הָכָא: ״הֵימָן״, וּכְתִיב הָתָם: ״בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא״! תְּרֵי הֵימָן הֲווֹ.

מֹשֶׁה כָּתַב סִפְרוֹ וּפָרָשַׁת בִּלְעָם וְאִיּוֹב. מְסַיְּיעָא לֵיהּ לְרַבִּי לֵוִי בַּר לַחְמָא – דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי בַּר לַחְמָא: אִיּוֹב בִּימֵי מֹשֶׁה הָיָה – כְּתִיב הָכָא: ״מִי יִתֵּן אֵפוֹא וְיִכָּתְבוּן מִלָּי״, וּכְתִיב הָתָם: ״וּבַמֶּה יִוָּדַע אֵפוֹא״.

וְאֵימָא בִּימֵי יִצְחָק, דִּכְתִיב: ״מִי אֵפוֹא הוּא הַצָּד צַיִד״! וְאֵימָא בִּימֵי יַעֲקֹב, דִּכְתִיב: ״אִם כֵּן אֵפוֹא זֹאת עֲשׂוּ״! וְאֵימָא בִּימֵי יוֹסֵף, דִּכְתִיב: ״אֵיפֹה הֵם רוֹעִים״!

לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: ״מִי יִתֵּן בַּסֵּפֶר וְיֵחָקוּ״ – וּמֹשֶׁה הוּא דְּאִיקְּרִי ״מְחוֹקֵק״, דִּכְתִיב: ״וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ כִּי שָׁם חֶלְקַת מְחֹקֵק סָפוּן״.

רָבָא אָמַר: אִיּוֹב בִּימֵי מְרַגְּלִים הָיָה – כְּתִיב הָכָא: ״אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עוּץ, אִיּוֹב שְׁמוֹ״, וּכְתִיב הָתָם: ״הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ״. מִי דָּמֵי?! הָכָא ״עוּץ״, הָתָם ״עֵץ״! הָכִי קָאָמַר לְהוּ מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: יֶשְׁנוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁשְּׁנוֹתָיו אֲרוּכוֹת כְּעֵץ, וּמֵגִין עַל דּוֹרוֹ כְּעֵץ?

יָתֵיב הָהוּא מֵרַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: אִיּוֹב לֹא הָיָה וְלֹא נִבְרָא, אֶלָּא מָשָׁל הָיָה. אָמַר לֵיהּ: עָלֶיךָ אָמַר קְרָא: ״אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עוּץ, אִיּוֹב שְׁמוֹ״. אֶלָּא מֵעַתָּה, ״וְלָרָשׁ אֵין כֹּל כִּי אִם כִּבְשָׂה אַחַת קְטַנָּה, אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּהָ וְגוֹ׳״, מִי הָוָה? אֶלָּא מָשָׁל בְּעָלְמָא, הָכָא נָמֵי מָשָׁל בְּעָלְמָא. אִם כֵּן, שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ לָמָּה? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אִיּוֹב מֵעוֹלֵי גּוֹלָה הָיָה, וּבֵית מִדְרָשׁוֹ בִּטְבֶרְיָא הָיָה. מֵיתִיבִי: יְמֵי שְׁנוֹתָיו שֶׁל אִיּוֹב – מִשָּׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, וְעַד שֶׁיָּצְאוּ!

## דף טו:

אֵימָא: כְּמִשָּׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, וְעַד [שָׁעָה] שֶׁיָּצְאוּ.
מֵיתִיבִי: שִׁבְעָה נְבִיאִים נִתְנַבְּאוּ לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם – וְאֵלּוּ הֵן: בִּלְעָם וְאָבִיו וְאִיּוֹב, אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וֶאֱלִיהוּא בֶּן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי! אָמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמָיךְ, אֱלִיהוּא בֶּן בַּרַכְאֵל – לָאו מִיִּשְׂרָאֵל הֲוָה? וְהָא כְּתִיב ״מִמִּשְׁפַּחַת רָם״!
אֶלָּא אִינַּבּוֹי אִינַּבְיֵי לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם; הָכִי נָמֵי אִיּוֹב – אִינַּבּוֹי אִינַּבְיֵי [לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם]. אַטּוּ כּוּלְּהוּ נְבִיאֵי מִי לָא אִינַּבּוּ לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם? הָתָם – עִיקַּר נְבִיאוּתַיְיהוּ לְיִשְׂרָאֵל, הָכָא – עִיקַּר נְבִיאוּתַיְיהוּ לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם.
מֵיתִיבִי: חָסִיד הָיָה בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם – וְאִיּוֹב שְׁמוֹ, וְלֹא בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא כְּדֵי לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ. הֲבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו יִסּוּרִין – הִתְחִיל מְחָרֵף וּמְגַדֵּף. כָּפַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, [כְּדֵי] לְטָרְדוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא!
תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִיּוֹב בִּימֵי שְׁפוֹט הַשּׁוֹפְטִים הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הֵן אַתֶּם כֻּלְּכֶם חֲזִיתֶם, וְלָמָּה זֶּה הֶבֶל תֶּהְבָּלוּ״ – אֵיזֶה דּוֹר שֶׁכּוּלּוֹ הֶבֶל? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל שְׁפוֹט הַשּׁוֹפְטִים.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: אִיּוֹב בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים יָפוֹת כִּבְנוֹת אִיּוֹב בְּכָל הָאָרֶץ״ – אֵיזֶהוּ דּוֹר שֶׁנִּתְבַּקְּשׁוּ בּוֹ נָשִׁים יָפוֹת? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. וְאֵימָא בִּימֵי דָּוִד, דִּכְתִיב: ״וַיְבַקְּשׁוּ נַעֲרָה יָפָה״! הָתָם בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל, הָכָא בְּכָל הָאָרֶץ.
רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אִיּוֹב בִּימֵי מַלְכוּת שְׁבָא הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַתִּפֹּל שְׁבָא וַתִּקָּחֵם״. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִיּוֹב בִּימֵי כַּשְׂדִּים הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כַּשְׂדִּים שָׂמוּ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים״. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אִיּוֹב בִּימֵי יַעֲקֹב הָיָה, וְדִינָה בַּת יַעֲקֹב נָשָׂא – כְּתִיב הָכָא: ״כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי״, וּכְתִיב הָתָם: ״כִּי נְבָלָה עָשָׂה בְיִשְׂרָאֵל״. וְכוּלְּהוּ תַּנָּאֵי סְבִירָא לְהוּ דְּאִיּוֹב מִיִּשְׂרָאֵל הֲוָה, לְבַר מֵיֵּשׁ אוֹמְרִים;

דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מֵאוּמּוֹת הָעוֹלָם הָווּ, בָּתַר דִּשְׁכֵּיב מֹשֶׁה – מִי שָׁרְיָא שְׁכִינָה עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם? וְהָא אָמַר מָר: בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם, וְנָתַן לוֹ – שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִפָּלִינוּ אֲנִי וְעַמֶּךָ".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דּוֹרוֹ שֶׁל אִיּוֹב שְׁטוּף בְּזִמָּה הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֵן אַתֶּם כּוּלְּכֶם חֲזִיתֶם, וְלָמָּה זֶּה הֶבֶל תֶּהְבָּלוּ", וּכְתִיב: "שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנֶחֱזֶה בָּךְ". אֵימָא בִּנְבוּאָה, דִּכְתִיב: "חָזוֹן יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ"! אִם כֵּן, "לָמָּה זֶּה הֶבֶל תֶּהְבָּלוּ" לְמָה לִי?

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב: "וַיְהִי בִּימֵי שְׁפוֹט הַשּׁוֹפְטִים"? דּוֹר שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת שׁוֹפְטָיו; אוֹמֵר לוֹ: "טוֹל קֵיסָם מִבֵּין עֵינֶיךָ" – אוֹמֵר לוֹ: "טוֹל קוֹרָה מִבֵּין עֵינֶיךָ". אוֹמֵר לוֹ: "כַּסְפְּךָ הָיָה לְסִיגִים" – אוֹמֵר לוֹ: "סָבְאֲךָ מָהוּל בְּמַיִם".

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הָאוֹמֵר מַלְכַּת שְׁבָא אִשָּׁה הָיְתָה – אֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֶה; מַאי "מַלְכַּת שְׁבָא"? מַלְכוּתָא דִּשְׁבָא.

"וַיְהִי הַיּוֹם, וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה', וַיָּבֹא גַּם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם. וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן: מֵאַיִן תָּבֹא? וַיַּעַן הַשָּׂטָן וגו'" – אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שַׁטְתִּי בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, וְלֹא מָצָאתִי נֶאֱמָן כְּעַבְדְּךָ אַבְרָהָם – שֶׁאָמַרְתָּ לוֹ: "קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה", וַאֲפִילּוּ הָכִי, בְּשָׁעָה שֶׁלֹּא מָצָא מָקוֹם לִקְבּוֹר אֶת שָׂרָה [עַד שֶׁקָּנָה בְּאַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף] – לֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתֶיךָ.

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן: הֶשַׂמְתָּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב, כִּי אֵין כָּמוֹהוּ בָּאָרֶץ וגו'" – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גָּדוֹל הַנֶּאֱמָר בְּאִיּוֹב יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם; דְּאִילּוּ בְּאַבְרָהָם כְּתִיב: "כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה", וּבְאִיּוֹב כְּתִיב: "אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים [וְסָר מֵרָע]".

מַאי "וְסָר מֵרָע"? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר שְׁמוּאֵל: אִיּוֹב וַותְּרָן בְּמָמוֹנוֹ הָיָה – מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם, נוֹתֵן חֲצִי פְּרוּטָה לַחֲנָוָנִי; אִיּוֹב – וִיתְּרָהּ מִשֶּׁלּוֹ.

"וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה' וַיֹּאמַר: הַחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים?! הֲלֹא אַתָּה סַכְתָּ בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וגו'" – מַאי "מַעֲשֶׂה יָדָיו בֵּרַכְתָּ"? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: כָּל הַנּוֹטֵל פְּרוּטָה מֵאִיּוֹב, מִתְבָּרֵךְ.

מַאי "וּמִקְנֵהוּ פָּרַץ בָּאָרֶץ"? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: מִקְנֵהוּ שֶׁל אִיּוֹב פָּרְצוּ גְּדֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם; מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם – זְאֵבִים הוֹרְגִים הָעִזִּים, מִקְנֵהוּ שֶׁל אִיּוֹב – עִזִּים הוֹרְגִים אֶת הַזְּאֵבִים.

"וַאוּלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, אִם לֹא עַל פָּנֶיךָ יְבָרֶכֶךָּ. וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן: הִנֵּה כָל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדֶךָ, רַק אֵלָיו אַל תִּשְׁלַח יָדֶךָ וגו'. וַיְהִי הַיּוֹם, וּבָנָיו וּבְנוֹתָיו אוֹכְלִים וְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר, וּמַלְאָךְ בָּא אֶל אִיּוֹב וַיֹּאמַר: הַבָּקָר הָיוּ חוֹרְשׁוֹת וגו'" –

מַאי "הַבָּקָר הָיוּ חוֹרְשׁוֹת, וְהָאֲתוֹנוֹת רֹעוֹת עַל יְדֵיהֶם"? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְלַמֵּד שֶׁהִטְעִימוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב

## דף טז.

מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא.

"עוֹד זֶה מְדַבֵּר – וְזֶה בָּא, וַיֹּאמַר: אֵשׁ אֱלֹהִים וְגוֹ'. עוֹד זֶה מְדַבֵּר – וְזֶה בָּא, וַיֹּאמַר: כַּשְׂדִּים שָׂמוּ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים, וַיִּפְשְׁטוּ עַל הַגְּמַלִּים וַיִּקָּחוּם וְגוֹ'. עוֹד זֶה מְדַבֵּר – וְזֶה בָּא, וַיֹּאמַר: בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר, וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר, וַיִּגַּע בְּאַרְבַּע פִּנּוֹת הַבַּיִת וַיִּפֹּל עַל הַנְּעָרִים וְגוֹ'. וַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת מְעִלּוֹ וַיָּגָז אֶת רֹאשׁוֹ וְגוֹ', וַיֹּאמֶר: עָרוֹם יָצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי, וְעָרוֹם אָשׁוּב שָׁמָּה; ה' נָתַן וַה' לָקָח, יְהִי שֵׁם ה' מְבוֹרָךְ. בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב וְלֹא נָתַן תִּפְלָה לֵאלֹהִים.

וַיְהִי הַיּוֹם, וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן: אַי מִזֶּה תָּבֹא? וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה', וַיֹּאמַר: מִשֹּׁט בָּאָרֶץ [וְגוֹ']" – אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שַׁטְתִּי בְּכָל הָעוֹלָם, וְלֹא מָצָאתִי כְּעַבְדְּךָ אַבְרָהָם – שֶׁאָמַרְתָּ לוֹ: "קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה", וּבְשָׁעָה שֶׁבִּקֵּשׁ לִקְבּוֹר שָׂרָה, לֹא מָצָא מָקוֹם לִקְבֹּרָהּ – וְלֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתֶיךָ.

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן: הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב, כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ וְגוֹ', וְעֹדְנוּ מַחֲזִיק בְּתֻמָּתוֹ, וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם" –

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב, אִי אֶפְשָׁר לְאוֹמְרוֹ – כְּאָדָם שֶׁמְּסִיתִין אוֹתוֹ וְנִיסָּת.

בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: יוֹרֵד וּמַתְעֶה, וְעוֹלֶה וּמַרְגִּיז, נוֹטֵל רְשׁוּת, וְנוֹטֵל נְשָׁמָה.

"וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה' וַיֹּאמַר: עוֹר בְּעַד עוֹר, וְכֹל אֲשֶׁר לָאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ. אוּלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגַע אֶל עַצְמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ, אִם לֹא עַל פָּנֶיךָ יְבָרֶכֶךָּ. וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן: הִנּוֹ בְיָדֶךָ, אַךְ אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר. וַיֵּצֵא הַשָּׂטָן מֵאֵת פְּנֵי ה', וַיַּךְ אֶת אִיּוֹב וְגוֹ'". אָמַר רַבִּי יִצְחָק: קָשֶׁה צַעֲרוֹ שֶׁל שָׂטָן, יוֹתֵר מִשֶּׁל אִיּוֹב – מָשָׁל לְעֶבֶד שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ: שְׁבוֹר חָבִית, וּשְׁמוֹר אֶת יֵינָהּ.

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוּא שָׂטָן, הוּא יֵצֶר הָרָע, הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת. הוּא שָׂטָן – דִּכְתִיב: "וַיֵּצֵא הַשָּׂטָן מֵאֵת פְּנֵי ה'". הוּא יֵצֶר הָרָע – כְּתִיב הָתָם: "רַק רַע כָּל הַיּוֹם", וּכְתִיב הָכָא: ("רַק אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר") ["רַק אֵלָיו אַל תִּשְׁלַח יָדֶךָ"]. הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת – דִּכְתִיב: "(רַק) [אַךְ] אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר" – אֲלָמָּא בְּדִידֵיהּ קָיְימָא.

אָמַר רַבִּי לֵוִי: שָׂטָן וּפְנִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם נִתְכַּוְּונוּ. שָׂטָן – כֵּיוָן דְּחַזְיֵא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּנָטְיָה דַּעְתֵּיהּ בָּתַר אִיּוֹב, אָמַר: חַס וְשָׁלוֹם מִינְּשֵׁי לֵיהּ לְרַחְמָנוּתֵיהּ דְּאַבְרָהָם. פְּנִינָה –

דִּכְתִיב: ״וְכִעֲסָתְהּ צָרָתָהּ גַּם כַּעַס, בַּעֲבוּר הַרְעִימָהּ״. דִּרְשַׁהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב בְּפַפּוֹנְיָא. אֲתָא שָׂטָן, נַשְּׁקֵיהּ לְכַרְעֵיהּ.

״בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב בִּשְׂפָתָיו״. אָמַר רָבָא: בִּשְׂפָתָיו לֹא חָטָא, בְּלִבּוֹ חָטָא. מַאי קָאָמַר? ״אֶרֶץ נִתְּנָה בְיַד רָשָׁע, פְּנֵי שׁוֹפְטֶיהָ יְכַסֶּה, אִם לֹא אֵיפוֹ מִי הוּא״ – אָמַר רָבָא: בִּקֵּשׁ אִיּוֹב לַהֲפוֹךְ קְעָרָה עַל פִּיהָ. אָמַר לֵיהּ: אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לֹא דִּבֵּר אִיּוֹב אֶלָּא כְּנֶגֶד הַשָּׂטָן.

כְּתַנָּאֵי: ״אֶרֶץ נִתְּנָה בְיַד רָשָׁע״ – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּקֵּשׁ אִיּוֹב לַהֲפוֹךְ קְעָרָה עַל פִּיהָ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא דִּבֵּר אִיּוֹב אֶלָּא כְּלַפֵּי שָׂטָן.

״עַל דַּעְתְּךָ כִּי לֹא אֶרְשָׁע וְאֵין מִיָּדְךָ מַצִּיל״ – אָמַר רָבָא: בִּקֵּשׁ אִיּוֹב לִפְטוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מִן הַדִּין. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בָּרָאתָ שׁוֹר – פַּרְסוֹתָיו סְדוּקוֹת, בָּרָאתָ חֲמוֹר – פַּרְסוֹתָיו קְלוּטוֹת; בָּרָאתָ גַּן עֵדֶן, בָּרָאתָ גֵּיהִנֹּם; בָּרָאתָ צַדִּיקִים, בָּרָאתָ רְשָׁעִים. מִי מְעַכֵּב עַל יָדְךָ?

וּמַאי אַהֲדּוּרֵי לֵיהּ חַבְרֵיהּ [דְּאִיּוֹב] – ״אַף אַתָּה תָּפֵר יִרְאָה, וְתִגְרַע שִׂיחָה לִפְנֵי אֵל״; בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵצֶר הָרָע – בָּרָא לוֹ תּוֹרָה תַּבְלִין.

דָּרֵשׁ רָבָא, מַאי דִּכְתִיב: ״בִּרְכַת אֹבֵד עָלַי תָּבֹא, וְלֵב אַלְמָנָה אַרְנֵן״? ״בִּרְכַת אֹבֵד עָלַי תָּבֹא״ – מְלַמֵּד שֶׁהָיָה גּוֹזֵל שָׂדֶה מִיְּתוֹמִים, וּמַשְׁבִּיחָהּ וּמַחְזִירָהּ לָהֶן. ״וְלֵב אַלְמָנָה אַרְנֵן״ – דְּכָל הֵיכָא דַּהֲוָה אִיפָּא אַלְמָנָה דְּלָא הֲווֹ נָסְבֵי לַהּ, הֲוָה אָזֵיל שָׁדֵי שְׁמֵיהּ עִילָּווּהּ, וַהֲווֹ אָתוּ נָסְבֵי לַהּ.

״לוּ שָׁקוֹל יִשָּׁקֵל כַּעְשִׂי וְהַוָּתִי, בְּמֹאזְנַיִם יִשְּׂאוּ יָחַד״ – אָמַר רַב: עַפְרָא לְפוּמֵיהּ דְּאִיּוֹב, חַבְרוּתָא כְּלַפֵּי שְׁמַיָּא! ״לוּ יֵשׁ בֵּינֵינוּ מוֹכִיחַ, יָשֶׁת יָדוֹ עַל שְׁנֵינוּ״ – אָמַר רַב: עַפְרָא לְפוּמֵיהּ דְּאִיּוֹב, כְּלוּם יֵשׁ עֶבֶד שֶׁמּוֹכִיחַ אֶת רַבּוֹ?! ״בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי, וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל בְּתוּלָה״ – אָמַר רָבָא: עַפְרָא לְפוּמֵיהּ דְּאִיּוֹב, אִיהוּ – בְּאַחֲרָנְיָתָא, אַבְרָהָם – אֲפִילּוּ בְּדִידֵיהּ לָא אִיסְתַּכַּל – דִּכְתִיב: ״הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ״ – מִכְּלָל דְּמֵעִיקָּרָא לָא הֲוָה יָדַע לַהּ.

״כְּלֵה עָנָן וַיֵּלַךְ, כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה״ – אָמַר רָבָא: מִכָּאן שֶׁכָּפַר אִיּוֹב בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. ״אֲשֶׁר בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי, וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם״ – אָמַר רַבָּה: אִיּוֹב בִּסְעָרָה חֲרַף, וּבִסְעָרָה הֱשִׁיבוּהוּ.

בִּסְעָרָה חֲרַף – דִּכְתִיב: ״אֲשֶׁר בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי״; אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָא רוּחַ סְעָרָה עָבְרָה לְפָנֶיךָ, וְנִתְחַלֵּף לְךָ בֵּין אִיּוֹב לְאוֹיֵב? בִּסְעָרָה הֱשִׁיבוּהוּ – דִּכְתִיב: וַיַּעַן ה׳ אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה, וַיֹּאמַר: [וְגוֹ׳] אֱזָר נָא כְגֶבֶר חָלָצֶיךָ, אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי.

אָמַר לוֹ: הַרְבֵּה נִימִין בָּרָאתִי בְּאָדָם; וְכָל נִימָא וְנִימָא בָּרָאתִי לָהּ גּוּמְּא בִּפְנֵי עַצְמָהּ, שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁתַּיִם יוֹנְקוֹת מִגּוּמָּא אַחַת; שֶׁאִלְמָלֵי שְׁתַּיִם יוֹנְקוֹת מִגּוּמָּא אַחַת – מַחְשִׁיכוֹת מְאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם. בֵּין גּוּמָּא לְגוּמָּא לֹא נִתְחַלֵּף לִי; בֵּין אִיּוֹב לְאוֹיֵב נִתְחַלֵּף לִי?!

”מִי פִּלַּג לַשֶּׁטֶף תְּעָלָה [וְגוֹ’]” – הַרְבֵּה טִיפִּין בָּרָאתִי בֶּעָבִים, וְכָל טִיפָּה וְטִיפָּה בָּרָאתִי לָהּ דְּפוּס בִּפְנֵי עַצְמָהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁתֵּי טִיפִּין יוֹצְאוֹת מִדְּפוּס אֶחָד; שֶׁאִלְמָלֵי שְׁתֵּי טִיפִּין יוֹצְאוֹת מִדְּפוּס אֶחָד – מְטַשְׁטְשׁוֹת אֶת הָאָרֶץ וְאֵינָהּ מוֹצִיאָהּ פֵּירוֹת. בֵּין טִיפָּה לְטִיפָּה לֹא נִתְחַלֵּף לִי; בֵּין אִיּוֹב לְאוֹיֵב נִתְחַלֵּף לִי?! מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי תְּעָלָה לִישָׁנָא דְּדְפוּס הִיא? אָמַר רַבָּה בַּר שִׁילָא, דִּכְתִיב: ”וַיַּעַשׂ תְּעָלָה כְּבֵית סָאתַיִם זָרַע”.

”וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז קֹלוֹת” – הַרְבֵּה קוֹלוֹת בָּרָאתִי בֶּעָבִים, וְכָל קוֹל וְקוֹל בָּרָאתִי לוֹ שְׁבִיל בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁתֵּי קוֹלוֹת יוֹצְאוֹת מִשְּׁבִיל אֶחָד; שֶׁאִלְמָלֵי שְׁתֵּי קוֹלוֹת יוֹצְאוֹת מִשְּׁבִיל אֶחָד – מַחֲרִיבִין אֶת כָּל הָעוֹלָם. בֵּין קוֹל לְקוֹל לֹא נִתְחַלֵּף לִי, בֵּין אִיּוֹב לְאוֹיֵב נִתְחַלֵּף לִי?!

”הֲיָדַעְתָּ עֵת לֶדֶת יַעֲלֵי סָלַע, חֹלֶל אַיָּלוֹת תִּשְׁמֹר” – יְעֵלָה זוֹ אַכְזָרִית עַל בָּנֶיהָ, בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹרַעַת

## דף טז:

לָלֶדֶת, עוֹלָה לְרֹאשׁ הָהָר כְּדֵי שֶׁיִּפּוֹל מִמֶּנָּה וְיָמוּת; וַאֲנִי מַזְמִין לָהּ נָשֶׁר שֶׁמְּקַבְּלוֹ בִּכְנָפָיו וּמַנִּיחוֹ לְפָנֶיהָ, וְאִלְמָלֵי מַקְדִּים רֶגַע אֶחָד אוֹ מְתְאַחֵר רֶגַע אֶחָד – מִיָּד מֵת. בֵּין רֶגַע לְרֶגַע לֹא נִתְחַלֵּף לִי, בֵּין אִיּוֹב לְאוֹיֵב נִתְחַלֵּף לִי?!

”חֹלֶל אַיָּלוֹת תִּשְׁמֹר” – אַיָּלָה זוֹ רַחְמָהּ צַר; בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹרַעַת לָלֶדֶת, אֲנִי מַזְמִין לָהּ דְּרָקוֹן שֶׁמַּכִּישָׁהּ בְּבֵית הָרֶחֶם, וּמִתְרַפָּה מִמּוֹלְדָהּ; וְאִלְמָלֵי מַקְדִּים רֶגַע אֶחָד אוֹ מְאַחֵר רֶגַע אֶחָד מִיָּד מֵתָה. בֵּין רֶגַע לְרֶגַע לֹא נִתְחַלֵּף לִי, בֵּין אִיּוֹב לְאוֹיֵב נִתְחַלֵּף לִי?!

”[אִיּוֹב] לֹא בָדַעַת יְדַבֵּר, וּדְבָרָיו לֹא בְהַשְׂכֵּל”; וּכְתִיב: ”כִּי לֹא דִבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוֹנָה כְּעַבְדִּי אִיּוֹב”! אָמַר רָבָא: מִכָּאן שֶׁאֵין אָדָם נִתְפָּס בִּשְׁעַת צַעֲרוֹ.

”וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב אֵת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו, וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ – אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר הַנַּעֲמָתִי, וַיִּוָּעֲדוּ יַחְדָּו לָבוֹא לָנוּד לוֹ וּלְנַחֲמוֹ” – מַאי ”וַיִּוָּעֲדוּ יַחְדָּו”? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מְלַמֵּד שֶׁנִּכְנְסוּ כוּלָּן בְּשַׁעַר אֶחָד. וְתָנָא: בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פַּרְסֵי.

מְנָא הָווּ יָדְעִי? אִיכָּא דְּאָמְרִי: כְּלִילָא הֲוָה לְהוּ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אִילְנֵי הֲוָה לְהוּ, וְכִיוָן דְּכָמְשֵׁי הֲווּ יָדְעִי. אָמַר רָבָא: הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: אוֹ חַבְרָא כְּחַבְרֵי דְּאִיּוֹב, אוֹ מִיתוּתָא.

"וַיְהִי כִּי הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם" – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רְבִיָּיה בָּאָה לְעוֹלָם. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מְרִיבָה בָּאָה לָעוֹלָם. אָמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ רְבִיָּיה בָּאָה לְעוֹלָם, מִפְּנֵי מָה לֹא נִכְפְּלוּ בְּנוֹתָיו שֶׁל אִיּוֹב?

אָמַר לוֹ: נְהִי דְּלֹא נִכְפְּלוּ בְּשֵׁמוֹת, אֲבָל נִכְפְּלוּ בְּיוֹפִי – דִּכְתִיב: "וַיְהִי לוֹ שִׁבְעָנָה בָנִים וְשָׁלוֹשׁ בָּנוֹת, וַיִּקְרָא שֵׁם הָאַחַת יְמִימָה, וְשֵׁם הַשֵּׁנִית קְצִיעָה, וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קֶרֶן הַפּוּךְ". יְמִימָה – שֶׁהָיְתָה דּוֹמָה לַיּוֹם. קְצִיעָה – שֶׁהָיָה רֵיחָהּ נוֹדֵף כְּקְצִיעָה. קֶרֶן הַפּוּךְ – אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי שֵׁילָא: שֶׁדּוֹמָה לְקַרְנָא דְּקֶרֶשׁ. מְחַיְּיכוּ עֲלַהּ בְּמַעְרְבָא, קַרְנָא דְּקֶרֶשׁ לָקוּתָא הִיא! אֶלָּא אָמַר רַב חִסְדָּא: כְּכוּרְכְּמָא דְּרִישְׁקָא בְּמִינֵיהּ – שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי תִקְרְעִי בַּפּוּךְ".

רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי אִיתְיְלִידָא לֵיהּ בְּרַתָּא, הֲוָה קָא חָלֵשׁ דַּעְתֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ אֲבוּהּ: רְבִיָּה בָּאָה לָעוֹלָם. אֲמַר לֵיהּ בַּר קַפָּרָא: תַּנְחוּמִין שֶׁל הֶבֶל נִיחֲמֵךְ אֲבוּךְ – [דְּתַנְיָא:] אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא זְכָרִים וּבְלֹא נְקֵבוֹת; אֶלָּא אַשְׁרֵי לְמִי שֶׁבָּנָיו זְכָרִים, אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּנָיו נְקֵבוֹת. אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא בֻּסָּם וּבְלֹא בּוּרְסִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוּמָּנוּתוֹ בּוּסְמִי, אוֹי לְמִי שֶׁאוּמָּנוּתוֹ בּוּרְסִי.

כְּתַנָּאֵי: "וַיהִי בָּרֵךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל" – מַאי "בַּכֹּל"? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ בַּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, ו"בַּכֹּל" שְׁמָהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר: אִיצְטַגְנִינוּת הָיְתָה בִּלְבּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁכָּל מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב מַשְׁכִּימִין לְפִתְחוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר: אֶבֶן טוֹבָה הָיְתָה תְּלוּיָה בְּצַוָּארוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁכָּל חוֹלֶה הָרוֹאֶה אוֹתוֹ מִיָּד מִתְרַפֵּא; וּבְשָׁעָה שֶׁנִּפְטַר אַבְרָהָם אָבִינוּ מִן הָעוֹלָם – תְּלָאָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַלְגַּל חַמָּה. אָמַר אַבָּיֵי, הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: אִידַּלִּי יוֹמָא אִידַּלִּי קְצִירָא.

דָּבָר אַחֵר: שֶׁלֹּא מָרַד עֵשָׂו בְּיָמָיו. דָּבָר אַחֵר: שֶׁעָשָׂה יִשְׁמָעֵאל תְּשׁוּבָה בְּיָמָיו. שֶׁלֹּא מָרַד עֵשָׂו בְּיָמָיו – מְנָלַן? דִּכְתִיב: "וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה, וְהוּא עָיֵף", וְתָנָא: אוֹתוֹ הַיּוֹם נִפְטַר אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְעָשָׂה יַעֲקֹב אָבִינוּ תַּבְשִׁיל שֶׁל עֲדָשִׁים לְנַחֵם אֶת יִצְחָק אָבִיו.

[וּמַאי שְׁנָא שֶׁל עֲדָשִׁים?] אָמְרִי בְּמַעְרְבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה בַּר מָרִי: מָה עֲדָשָׁה זוֹ אֵין לָהּ פֶּה, אַף אָבֵל אֵין לוֹ פֶּה. דָּבָר אַחֵר: מָה עֲדָשָׁה זוֹ מְגוּלְגֶּלֶת, אַף אֲבֵילוּת מְגַלְגֶּלֶת וּמְחַזֶּרֶת עַל בָּאֵי הָעוֹלָם. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ לְנַחוֹמֵי בְּבֵיעֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָמֵשׁ עֲבֵירוֹת עָבַר אוֹתוֹ רָשָׁע בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם – בָּא עַל נַעֲרָה מְאוֹרָסָה, וְהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְכָפַר בָּעִיקָּר, וְכָפַר בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים, וְשָׁט אֶת הַבְּכוֹרָה.

בָּא עַל נַעֲרָה מְאוֹרָסָה – כְּתִיב הָכָא: "וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה", וּכְתִיב הָתָם: "כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ". הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ – כְּתִיב הָכָא: "עָיֵף", וּכְתִיב הָתָם: "אוֹי נָא לִי כִּי עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים". וְכָפַר בָּעִיקָּר – כְּתִיב הָכָא: "לָמָּה זֶּה לִי", וּכְתִיב הָתָם: "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ". וְכָפַר

בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים – דִּכְתִיב: ”הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת”. וְשָׁט אֶת הַבְּכוֹרָה – דִּכְתִיב: ”וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה”.

וְשָׁעָשָׂה יִשְׂמָעֵאל תְּשׁוּבָה בְּיָמָיו – מְנָלַן? כִּי הָא דְּרַבִּינָא וְרַב חָמָא בַּר בּוּזִי הֲווֹ יָתְבִי קַמֵּיהּ דְּרָבָא, וְקָא מְנַמְנֵם רָבָא. אֲמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרַב חָמָא בַּר בּוּזִי, וַדַּאי דְּאָמְרִיתוּ: כָּל מִיתָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ ”גְּוִיעָה” – זוֹ הִיא מִיתָתָן שֶׁל צַדִּיקִים? אֲמַר לֵיהּ: אִין. וְהָא דּוֹר הַמַּבּוּל! אֲמַר לֵיהּ: אֲנַן ”גְּוִיעָה” וַ”אֲסִיפָה” קָאָמְרִינַן.

וְהָא יִשְׂמָעֵאל, דִּכְתִיב בֵּיהּ ”גְּוִיעָה” וַ”אֲסִיפָה”! אַדְּהָכִי אִיתְּעַר בְּהוּ רָבָא, אֲמַר לְהוּ: דַּרְדְּקֵי, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יִשְׂמָעֵאל עָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּחַיֵּי אָבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׂמָעֵאל בָּנָיו”.

וְדִילְמָא דֶּרֶךְ חֲכְמָתָן קָא חָשֵׁיב לְהוּ! אֶלָּא מֵעַתָּה, ”וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו”, מַאי טַעְמָא לָא חָשֵׁיב לְהוּ דֶּרֶךְ חָכְמָתָן? אֶלָּא מִדְּאַקְדְּמֵיהּ – אַדְּבוֹרֵי אַדְּבְּרֵיהּ, וּמִדְּאַדְּבְּרֵיהּ – שְׁמַע מִינַּהּ תְּשׁוּבָה עֲבַד בְּיָמָיו.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁלֹשָׁה הִטְעִימָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה

## דף יז.

מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא, אֵלּוּ הֵן: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אַבְרָהָם – דִּכְתִיב בֵּיהּ: ”בַּכֹּל”. יִצְחָק – דִּכְתִיב בֵּיהּ: ”מִכֹּל”. יַעֲקֹב – דִּכְתִיב בֵּיהּ: ”כֹּל”.

שְׁלֹשָׁה לֹא שָׁלַט בָּהֶן יֵצֶר הָרָע, אֵלּוּ הֵן: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב; דִּכְתִיב בְּהוּ: ”בַּכֹּל”, ”מִכֹּל”, ”כֹּל”. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף דָּוִד, דִּכְתִיב: ”וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי”. וְאִידַּךְ – צַעֲרֵיהּ הוּא דְּקָא מַדְכַּר.

תָּנוּ רַבָּנַן: שִׁשָּׁה לֹא שָׁלַט בָּהֶן מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְאֵלּוּ הֵן: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב – דִּכְתִיב בְּהוּ: ”בַּכֹּל”, ”מִכֹּל”, ”כֹּל”; מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם – דִּכְתִיב בְּהוּ: ”עַל פִּי ה'”.

וְהָא מִרְיָם לָא כְּתִיב בָּהּ: ”עַל פִּי ה'”! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִרְיָם נָמֵי בִּנְשִׁיקָה מֵתָה, דְּאָתְיָא ”שָׁם”–”שָׁם” מִמֹּשֶׁה. וּמִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֱמַר בָּהּ ”עַל פִּי ה'” – שֶׁנִּגְנַאי הַדָּבָר לוֹמַר.

תָּנוּ רַבָּנַן: שִׁבְעָה לֹא שָׁלַט בָּהֶן רִמָּה וְתוֹלַעָה, וְאֵלּוּ הֵן: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם, וּבִנְיָמִין בֶּן יַעֲקֹב. אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב – דִּכְתִיב [בְּהוּ]: ”בַּכֹּל”, ”מִכֹּל”, ”כֹּל”. מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם – דִּכְתִיב [בְּהוּ]: ”עַל פִּי ה'”. בִּנְיָמִין בֶּן יַעֲקֹב – דִּכְתִיב: ”וּלְבִנְיָמִין אָמַר: יְדִיד ה', יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו”. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף דָּוִד, דִּכְתִיב: ”אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח”. וְאִידַּךְ – הָהוּא רַחֲמֵי הוּא דְּקָא בָּעֵי.

תָּנוּ רַבָּנַן: אַרְבָּעָה מֵתוּ בְּעֶטְיוֹ שֶׁל נָחָשׁ. וְאֵלּוּ הֵן: בִּנְיָמִין בֶּן יַעֲקֹב, וְעַמְרָם אֲבִי מֹשֶׁה, וְיִשַׁי אֲבִי דָּוִד, וְכִלְאָב בֶּן דָּוִד. וְכוּלְּהוּ גְּמָרָא, לְבַר מִיִּשַׁי אֲבִי דָּוִד דִּמְפָרֵשׁ בֵּיהּ [קְרָא], דִּכְתִיב: "וְאֶת עֲמָשָׂא שָׂם אַבְשָׁלֹם תַּחַת יוֹאָב עַל הַצָּבָא, וַעֲמָשָׂא בֶן אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרְאֵלִי, אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַיִל בַּת נָחָשׁ אֲחוֹת צְרוּיָה אֵם יוֹאָב" – וְכִי בַּת נָחָשׁ הִיא? וַהֲלֹא בַּת יִשַׁי הִיא, דִּכְתִיב: "וְאַחְיֹתֵיהֶם צְרוּיָה וַאֲבִיגָיִל"! אֶלָּא בַּת מִי שֶׁמֵּת בְּעֶטְיוֹ שֶׁל נָחָשׁ.

## הַדְרָן עֲלָךְ הַשּׁוּתָּפִין

**מַתְנִי'** לֹא יַחְפּוֹר אָדָם בּוֹר סָמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְלֹא שִׂיחַ, וְלֹא מְעָרָה, וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם, וְלֹא נַבְרֶכֶת כּוֹבְסִין – אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכּוֹתֶל חֲבֵירוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים, וְסָד בְּסִיד.
וּמַרְחִיקִים אֶת הַגֶּפֶת, וְאֶת הַזֶּבֶל, וְאֶת הַמֶּלַח, וְאֶת הַסִּיד, וְאֶת הַסְּלָעִים, מִכּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – שִׁלְשָׁה טְפָחִים; אוֹ סָד בְּסִיד. מַרְחִיקִין אֶת הַזֵּרָעִים, וְאֶת הַמַּחֲרִישָׁה, וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל – שִׁלְשָׁה טְפָחִים.
וּמַרְחִיקִין אֶת הָרֵיחַיִם שִׁלְשָׁה מִן הַשֶּׁכֶב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרֶכֶב; וְאֶת הַתַּנּוּר – שִׁלְשָׁה מִן הַכִּלְיָא, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשָּׂפָה.

## דף יז:

**גְּמָ'** פָּתַח בְּבוֹר – וּמְסַיֵּים בְּכוֹתֶל; לֵיתְנֵי: אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִבּוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים!
אָמַר אַבָּיֵי, וְאִיתֵּימָא רַב יְהוּדָה: "מִכּוֹתֶל בּוֹרוֹ" שָׁנִינוּ.
וְלֵיתְנֵי: אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִבּוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים! הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּכוֹתֶל בּוֹר שִׁלְשָׁה טְפָחִים; נָפְקָא מִינַּהּ לְמִקַּח וּמִמְכָּר – כִּדְתַנְיָא: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "בּוֹר וְכוֹתְלֶיהָ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הַכּוֹתֶל שִׁלְשָׁה טְפָחִים.
אִיתְּמַר: הַבָּא לִסְמוֹךְ בְּצַד הַמָּצָר – אַבָּיֵי אָמַר: סוֹמֵךְ, וְרָבָא אָמַר: אֵינוֹ סוֹמֵךְ. בְּשֶׁדֶּה הָעֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת – דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינוֹ סוֹמֵךְ, כִּי פְּלִיגִי – בְּשֶׁדֶּה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת.
אַבָּיֵי אָמַר: סוֹמֵךְ – דְּהָא אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת. רָבָא אָמַר: אֵינוֹ סוֹמֵךְ – דְּאָמַר לֵיהּ: כִּי הֵיכִי דְּאַתְּ אִימְלְכְתְּ וַחֲפַרְתְּ, אֲנָא נָמֵי מִמְּלְכְנָא וְחָפַרְנָא.
אִיכָּא דְּאָמְרִי: בְּשֶׁדֶּה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת – דִּבְרֵי הַכֹּל סוֹמֵךְ, כִּי פְּלִיגִי – בְּשֶׁדֶּה הָעֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת. אַבָּיֵי אָמַר: סוֹמֵךְ – אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים

וְחָמֵשׁ אַמָּה – הָתָם הוּא דִּבְעִידְנָא דִּקָא נָטַע, אִיתָא לְבוֹר; אֲבָל הָכָא, בְּעִידְנָא דִּקָא חָפַר – לֵיתָא לְבוֹר.

וְרָבָא אָמַר: אֵינוֹ סוֹמֵךְ – וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר: זֶה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ – הָנֵי מִילֵּי הָתָם, דִּבְעִידְנָא דִּקָא נָטַע – לֵיתַנְהוּ לְשָׁרְשָׁיו דְּמַזְקֵי לַהּ לְבוֹר; אֲבָל הָכָא – אָמַר לֵיהּ: כֹּל מָרָא וּמָרָא דִּקָא מָחֵיֵית, קָא מְרַפֵּית לַהּ לְאַרְעָאי.

תְּנַן: לֹא יַחְפּוֹר אָדָם בּוֹר סָמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. טַעְמָא דְּאִיכָּא בּוֹר, הָא לֵיכָּא בּוֹר – סוֹמֵךְ; בְּשִׁלְמָא לְהָךְ לִישָּׁנָא דְּאָמְרַתְּ: בְּשָׁדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת – דִּבְרֵי הַכֹּל סוֹמֵךְ, מַתְנִיתִין בְּשָׁדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת.

אֶלָּא לְהָךְ לִישָּׁנָא דְּאָמְרַתְּ: בְּשָׁדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת פְּלִיגִי – בְּשִׁלְמָא לְאַבָּיֵי נִיחָא, אֶלָּא לְרָבָא קַשְׁיָא!

אָמַר לָךְ רָבָא: הָא אִיתְּמַר עָלָּהּ, אָמַר אַבָּיֵי וְאִיתֵּימָא רַב יְהוּדָה: מְכוֹתָל בּוֹרוֹ שָׁנִינוּ.

אִיכָּא דְּאָמְרִי: וְאִיתְּמַר עָלָּהּ, אָמַר אַבָּיֵי וְאִיתֵּימָא רַב יְהוּדָה: מְכוֹתָל בּוֹרוֹ שָׁנִינוּ. בְּשִׁלְמָא לְהָךְ לִישָּׁנָא דְּאָמְרַתְּ: בְּשָׁדֶה הָעֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת – דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינוֹ סוֹמֵךְ, מַתְנִיתִין בְּשָׁדֶה הָעֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת.

אֶלָּא לְהָךְ לִישָּׁנָא דְּאָמְרַתְּ: בְּשָׁדֶה הָעֲשׂוּיָה לְבוֹרוֹת פְּלִיגִי – בְּשִׁלְמָא לְרָבָא נִיחָא, אֶלָּא לְאַבָּיֵי קַשְׁיָא!

אָמַר לָךְ אַבָּיֵי: מַתְנִיתִין שֶׁבָּאוּ לַחְפּוֹר בְּבַת אַחַת.

תָּא שְׁמַע: סְלַע הַבָּא בְּיָדִים – זֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן, וְזֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן; זֶה מַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בְּסִיד, וְזֶה מַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בְּסִיד! בָּא בְּיָדִים שָׁאנֵי.

וּדְקָאֲרֵי לַהּ מַאי קָאֲרֵי לַהּ? בָּא בְּיָדִים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דְּבָא בְּיָדִים, לִיבְעֵי נָמֵי רַוּוחָא טְפֵי; קָא מַשְׁמַע לַן.

תָּא שְׁמַע: מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת, וְאֶת הַזֶּבֶל, וְאֶת

## דף יח.

הַמֶּלַח, וְאֶת הַסִּיד, וְאֶת הַסְּלָעִים מִכּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, אוֹ סָד בְּסִיד. טַעְמָא דְּאִיכָּא כּוֹתֶל, הָא לֵיכָּא כּוֹתֶל – סוֹמֵךְ!

לָא; כִּי לֵיכָּא כּוֹתֶל נָמֵי לָא סָמִיךְ. וְאֶלָּא מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּהָנֵי קְשׁוּ לְכוֹתֶל.

תָּא שְׁמַע: מַרְחִיקִים אֶת הַזְּרָעִים, וְאֶת הַמַּחֲרִישָׁה, וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. טַעְמָא דְּאִיכָּא כּוֹתֶל, הָא לֵיכָּא כּוֹתֶל – סָמִיךְ! לָא; כִּי לֵיכָּא כּוֹתֶל נָמֵי לָא סָמִיךְ. וְאֶלָּא מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דִּמְתוּנְתָא קָשֶׁה לַכּוֹתֶל.

תָּא שְׁמַע: וְאֶת הָרֵיחַיִם – שְׁלֹשָׁה מִן הַשָּׁכָב שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרֶכֶב. טַעְמָא דְּאִיכָּא כּוֹתֶל, הָא לֵיכָּא כּוֹתֶל – סָמֵיךְ! לָא; כִּי לֵיכָּא כּוֹתֶל נָמֵי לָא סָמֵיךְ. וְאֶלָּא מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּטִירְיָיא קָשֶׁה לַכּוֹתֶל.

תָּא שְׁמַע: וְאֶת הַתַּנּוּר – שְׁלֹשָׁה מִן הַכִּלְיָא שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשָּׁפָה. טַעְמָא דְּאִיכָּא כּוֹתֶל, הָא לֵיכָּא כּוֹתֶל – סָמֵיךְ! לָא; כִּי לֵיכָּא כּוֹתֶל נָמֵי לָא סָמֵיךְ. אֶלָּא מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּהַבְלָא קָשֶׁה לַכּוֹתֶל.

תָּא שְׁמַע: לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִין תַּחַת אוֹצָרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר. טַעְמָא דְּאִיכָּא אוֹצָר, הָא לֵיכָּא אוֹצָר – עָבֵיד!

דִּירָה שָׁאנֵי. דַּיְקָא נָמֵי, דְּתָנֵי עֲלַהּ: אִם הָיְתָה רֶפֶת בָּקָר קוֹדֶמֶת לְאוֹצָר – מוּתָּר.

תָּא שְׁמַע: לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לַשָּׂדֶה, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְתָנֵי עֲלַהּ: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ – כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם.

טַעְמָא דְּמִשּׁוּם כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם, הָא לָאו מִשּׁוּם כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם – סָמֵיךְ, וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא שָׂרְשִׁין דְּקָא מְזָקִי! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּמַפְסֵיק צוּנְמָא.

דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: הָיָה גָּדֵר בֵּינָתַיִם – זֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן, וְזֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: הָיוּ שָׂרָשָׁיו יוֹצְאִין בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – מַעֲמִיק לָהֶן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב הַמַּחֲרִישָׁה. וְאִי דְּמַפְסֵיק צוּנְמָא, מַאי בָּעוּ הָתָם? הָכִי קָאָמַר: וְאִי לָאו צוּנְמָא, וְהָיוּ שָׂרָשָׁיו יוֹצְאִין לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב הַמַּחֲרִישָׁה.

תָּא שְׁמַע: מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה. טַעְמָא דְּאִיכָּא בּוֹר, הָא לֵיכָּא בּוֹר – סָמֵיךְ! לָא; כִּי לֵיכָּא בּוֹר נָמֵי לָא סָמֵיךְ, וְהָא קָמַשְׁמַע לַן – דְּעַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, אָזְלִי שָׂרָשִׁים וּמַזְקִי לְבוֹר.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: וְאִם אִילָן קֶדֶם – לֹא יָקוֹץ. וְאִי דְּלָא סָמֵיךְ, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? כִּדְאָמַר רַב פָּפָּא: בְּלוֹקֵחַ; הָכִי נָמֵי בְּלוֹקֵחַ.

תָּא שְׁמַע: מַרְחִיקִין אֶת הַמִּשְׂרָה מִן הַיָּרָק, וְאֶת הַכִּרְישִׁין מִן הַבְּצָלִין, וְאֶת הַחַרְדָּל מִן הַדְּבוֹרִים. טַעְמָא דְּאִיכָּא יָרָק, הָא לֵיכָּא יָרָק – סָמֵיךְ! לָא; כִּי לֵיכָּא יָרָק נָמֵי לָא סָמֵיךְ; וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּהָנֵי קָשׁוּ אַהֲדָדֵי.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּחַרְדָּל, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: עַד שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לִי הַרְחֵק חַרְדָּלְךָ מִן דְּבוֹרַאי, הַרְחֵק דְּבוֹרְךָ מִן חַרְדָּלַאי – שֶׁבָּאוֹת וְאוֹכְלוֹת לִגְלוּגֵי חַרְדָּלַאי.

## דף יח:

וְאִי דְּלָא סָמֵיךְ, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אָמַר רַב פָּפָּא: בְּלוֹקֵחַ.

אִי בְּלוֹקֵחַ, מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? וְעוֹד, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי? אֲפִילּוּ מִשְׁרָה וְיִרְקָא נָמֵי!
אָמַר רָבִינָא: קָא סָבְרִי רַבָּנַן: עַל הַמַּזִּיק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ.
מִכְּלָל דְּרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: עַל הַנִּיזָּק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ?! אִי עַל הַנִּיזָּק, אֲפִילּוּ מִשְׁרָה וְיִרְקָא נָמֵי!
אֶלָּא לְעוֹלָם רַבִּי יוֹסֵי נָמֵי עַל הַמַּזִּיק סְבִירָא לֵיהּ, וְהָכִי קָאָמַר לְהוּ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבָּנַן: תִּינַח מִשְׁרָה וְיִרְקָא – דְּהָנֵי מַזְקֵי הָנֵי, וְהָנֵי לָא מַזְקֵי הָנֵי, אֶלָּא חַרְדָּל וּדְבוֹרִים – תַּרְוַיְיהוּ מַזְקֵי אַהֲדֵי!
וְרַבָּנַן – דְּבוֹרִים לְחַרְדָּל לָא מַזְקֵי לֵיהּ; אִי בְּבֵינָתָא – לָא מַשְׁכְּחָא לֵיהּ, אִי בְּטַרְפָּא – הָדַר פָּארֵי.
וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי עַל הַמַּזִּיק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ?! וְהָתְנַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לְאֵילָן – לֹא יָקוֹץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בִּתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ! אֶלָּא לְעוֹלָם רַבִּי יוֹסֵי – עַל הַנִּיזָּק סְבִירָא לֵיהּ, וּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנַן קָאָמַר לְהוּ:
לְדִידִי, עַל הַנִּיזָּק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ, וַאֲפִילּוּ מִשְׁרָה וְיִרְקָא לָא בָּעֵי רַחוֹקֵי; אֶלָּא לְדִידְכוּ, דְּאָמְרִיתוּ עַל הַמַּזִּיק; תִּינַח מִשְׁרָה וְיִרְקָא – דְּהָנֵי מַזְקֵי הָנֵי, וְהָנֵי לָא מַזְקֵי הָנֵי, אֶלָּא חַרְדָּל וּדְבוֹרִים – תַּרְוַיְיהוּ מַזְקֵי אַהֲדֵי!
וְרַבָּנַן – דְּבוֹרִים לְחַרְדָּל לָא מַזְקֵי לֵיהּ; אִי בְּבֵינָתָא –

## דף יט.

לָא מַשְׁכְּחָא לֵיהּ, אִי בְּטַרְפָּא – הָדַר פָּארֵי.
וְלֹא נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין וְכוּ'. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מִן הַמַּחְמָצָן, אֲבָל מִן הַנַּדְיָין – אַרְבַּע אַמּוֹת. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין – אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהָא אֲנַן תְּנַן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים! אֶלָּא לָאו – שְׁמַע מִינַּהּ כִּדְרַב נַחְמָן.
וְאֵיכָּא דְּרָמֵי לְהוּ מִירְמֵי, תְּנַן: נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וְהָתַנְיָא אַרְבַּע אַמּוֹת! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, לָא קַשְׁיָא: כָּאן מִן הַמַּחְמָצָן, כָּאן מִן הַנַּדְיָין. רַב חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא מַתְנֵי לַהּ בְּהֶדְיָא: אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִשִּׁפַּת מַחְמָצָן וְלַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.
וְסָד בְּסִיד. אִיבַּעְיָא לְהוּ: "וְסָד בְּסִיד" תְּנַן, אוֹ דִילְמָא "אוֹ סָד בְּסִיד" תְּנַן?
פְּשִׁיטָא דְּ"וְסָד בְּסִיד" תְּנַן, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּ"אוֹ סָד בְּסִיד" תְּנַן, אִם כֵּן לֵיעָרְבִינְהוּ וְלֵיתְנִינְהוּ!
דִּילְמָא מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי הַאי הֶיזֵּיקָא לְהַאי הֶיזֵּיקָא – רֵישָׁא הֶיזֵּיקָא דְּמִתּוּנָא, סֵיפָא הֶיזֵּיקָא דְּהַבְלָא.

תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סֶלַע הַבָּא בְּיָדִים – זֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן, וְזֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן; זֶה מַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בְּסִיד, וְזֶה מַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בְּסִיד. טַעְמָא דְּבָא בְּיָדִים, הָא לֹא בָּא בְּיָדִים – לֹא!

הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא בָּא בְּיָדִים נָמֵי סָד בְּסִיד, וּבָא בְּיָדִים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – סֶלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דְּבָא בְּיָדִים, לִיבְעֵי רַוּוחָא טְפֵי; קָא מַשְׁמַע לַן:.

מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַזֶּבֶל וְאֶת הַמֶּלַח וְאֶת הַסְּלָעִים וְכוּ'. תְּנַן הָתָם: בַּמֶּה טוֹמְנִין וּבַמֶּה אֵין טוֹמְנִין?

אֵין טוֹמְנִין לֹא בַּגֶּפֶת, וְלֹא בַּזֶּבֶל, וְלֹא בַּמֶּלַח, וְלֹא בַּסִּיד, וְלֹא בַּחוֹל – בֵּין לַחִין בֵּין יְבֵשִׁין.

מַאי שְׁנָא הָכָא דְּקָתָנֵי סְלָעִים וְלָא קָתָנֵי חוֹל, וּמַאי שְׁנָא הָתָם דְּקָתָנֵי חוֹל וְלָא קָתָנֵי סְלָעִים?

אָמַר רַב יוֹסֵף: לְפִי שֶׁאֵין דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִין בְּסְלָעִים. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְכִי דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִין בְּגִיזֵּי צֶמֶר וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן?! דְּתַנְיָא: טוֹמְנִין בְּגִיזֵּי צֶמֶר, וּבְצִיפֵּי צֶמֶר, וּבִלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן, וּבְמוֹכִין, וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן!

אֶלָּא אָמַר אַבַּיֵי: ״יַגִּיד עָלָיו רַעוֹ״; תְּנָא הָכָא סְלָעִים – וְהוּא הַדִּין לְחוֹל, תְּנָא הָתָם חוֹל – וְהוּא הַדִּין לִסְלָעִים. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי ״יַגִּיד עָלָיו רַעוֹ״, לִיתְנִינְהוּ לְכוּלְּהוּ בַּחֲדָא, וְלִיתְנֵי חֲדָא מִנַּיְיהוּ בְּאִידַּךְ – וְהוּא הַדִּין לְאִידַּךְ!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: הָתָם הֵיְינוּ טַעְמָא דְּלָא קָתָנֵי סְלָעִים – מִשּׁוּם דִּמְשַׁתְּכִי לַהּ לִקְדָרָה; הָכָא הֵיְינוּ טַעְמָא דְּלָא קָתָנֵי חוֹל – מִשּׁוּם דְּמֵחֲמִימֵי חֲיֵים וּמְקָרְירֵי קָרִיר.

וְהָא תָּנֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: חוֹל! הָתָם בִּמְתוּנָא. תַּנָּא דִּידַן נָמֵי לִיתְנֵי, וְלוֹקְמֵיהּ בִּמְתוּנָא! הָא תְּנָא לֵיהּ אַמַּת הַמַּיִם.

אַטּוּ מִי לָא קָתָנֵי אַמַּת הַמַּיִם – וְקָתָנֵי נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין?

הָנְהוּ צְרִיכִי; דְּאִי תְּנָא אַמַּת הַמַּיִם – מִשּׁוּם דִּקְבִיעָא, אֲבָל נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין, דְּלָא קְבִיעָא – אֵימָא לָא. וְאִי תְּנָא נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין – מִשּׁוּם דִּקְווּ וְקָיְימִי, אֲבָל אַמַּת הַמַּיִם – לָא; צְרִיכָא.

מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים וְאֶת הַמַּחֲרֵישָׁה וְכוּ'. זְרָעִים – תִּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם מַחֲרֵישָׁה! בְּמַפּוֹלֶת יָד.

מַחֲרֵישָׁה – וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם זְרָעִים! בְּחוֹרֵשׁ לְאִילָנוֹת. וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם מַיָּא! תַּנָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי, דִּכְתִיב: ״לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם״.

לְמֵימְרָא דִּזְרָעִים

## דף יט:

לְצַדְדִין קָא מִשְׁתְּרְשִׁי?! וְהָא תְּנַן: הַמַּבְרִיחַ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ, אִם אֵין עַל גַּבֵּהּ עֶפֶר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ;

וְתָנֵי עֲלַהּ: אֲבָל זוֹרֵעַ אֶת הַצְּדָדִין אֵילָךְ וְאֵילָךְ. אָמַר רַבִּי חַגָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲלִידִין אֶת הַקַּרְקַע וּמַעֲלִין עָפָר תִּיחוּחַ.

וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל – שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְכוּ'. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: מוּתָּר לָאָדָם לְהַשְׁתִּין מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, דִּכְתִיב: "וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר, וְעָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל". וְהָא אֱנַן תְּנַן: וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל – שְׁלֹשָׁה טְפָחִים! הָתָם בְּשׁוֹפְכִין.

תָּא שְׁמַע: לֹא יִשְׁפּוֹךְ אָדָם מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים! הָתָם נָמֵי בְּשׁוֹפְכִין.

תָּא שְׁמַע: לֹא יַשְׁתִּין אָדָם מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּכוֹתֶל לְבֵינִים, אֲבָל בְּכוֹתֶל אֲבָנִים – בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק. וְכַמָּה? טֶפַח. וְשֶׁל צוּנְמָא – מוּתָּר. תִּיוּבְתָּא דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, תִּיוּבְתָּא.

וְהָא רַבָּה בַּר בַּר חָנָה – קָרָא קָאָמַר! הָתָם הָכִי קָאָמַר: אֲפִילּוּ מִידֵּי דְּדַרְכֵּיהּ לְאַשְׁתּוֹנֵי בְּקִיר לָא שָׁבֵיקְנָא לֵיהּ, וּמַאי נִיהוּ? כַּלְבָּא.

אָמַר רַבִּי טוֹבִי בַּר קִיסְנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: רְקִיק אֵינוֹ מְמַעֵט בַּחֲלוֹן. מַאי אִירְיָא רָקִיק? אֲפִילּוּ עָבֶה נָמֵי!

לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא עָבֶה – כֵּיוָן דְּאִיחֲזִי לֵיהּ, לָא מְבַטֵּיל לֵיהּ; אֲבָל רָקִיק, דְּמִמְּאִיס – אֵימָא בַּטּוּלֵי מְבַטֵּיל לֵיהּ; קָא מַשְׁמַע לַן.

וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּהָוֵה לֵיהּ דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה – אֵינוֹ חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה! שֶׁנִּילַּשׁ בְּמֵי פֵּירוֹת.

מֵיתִיבִי: קוּפָּה מְלֵאָה תֶּבֶן, וְחָבִית מְלֵאָה גְּרוֹגְרוֹת, הַמּוּנָּחִים בַּחֲלוֹן – רוֹאִין, כֹּל שֶׁאֵילּוּ יְנָטְלוּ וְיכוֹלִין תֶּבֶן וּגְרוֹגְרוֹת לַעֲמוֹד בִּפְנֵי עַצְמָן – חוֹצְצִין, וְאִם לָאו – אֵין חוֹצְצִין. וְהָא תֶּבֶן חֲזֵי לִבְהֶמְתּוֹ!

בְּסַרְיָא. חֲזֵי לְטִינָא! דְּאִית בֵּיהּ קוֹצֵי. חֲזֵי לְהַסָּקָה! בִּמְתוּנָא. חֲזֵי לְהֶסֵּק גָּדוֹל! הֶסֵּק גָּדוֹל לָא שְׁכִיחַ.

גְּרוֹגְרוֹת – הָא חֲזוּ לֵיהּ! אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּשֶׁהִתְרִיפּוּ. וְכֵן תְּנֵי רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: בְּשֶׁהִתְרִיפּוּ.

הַאי חָבִית, הֵיכִי דָּמְיָא? אִי דְּפוּמָּא לְבַר –

## דף כ.

הֵיא גּוּפַהּ תֵּיחוּץ, דְּהָא כְּלִי חֶרֶשׂ אֵינוֹ מִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ! אֶלָּא דְּפוּמָּא לְגַאו. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם דְּפוּמָּא לְבַר, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּחָבִית שֶׁל מַתֶּכֶת.

מֵיתִיבִי: עֲשָׂבִין שֶׁתִּלְשָׁן וְהִנִּיחָן בַּחֲלוֹן, אוֹ שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן בַּחֲלוֹנוֹת; וּמַטְלוֹנְיוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן שְׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ; וְהָאֲבָר וְהַבֶּשֶׂר הַמְדוּלְדָּלִין בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה; וְעוֹף שֶׁשָּׁכַן בַּחֲלוֹן, וְגוֹי שֶׁיָּשַׁב

בַּחַלּוֹן, וּבֶן שְׁמוֹנָה הַמּוּנָּח בַּחַלּוֹן; וְהַמֶּלַח, וּכְלֵי חֶרֶס, וְסֵפֶר תּוֹרָה – כּוּלָּם מְמַעֲטִין בַּחַלּוֹן.
אֲבָל הַשֶּׁלֶג, וְהַבָּרָד, וְהַגְּלִיד, וְהַכְּפוֹר, וְהַמַּיִם – כּוּלָּן אֵין מְמַעֲטִין בַּחַלּוֹן.
וְהָא עֲשָׂבִין חֲזוּ לְבָהֲמָתוֹ! בְּאַפְרַזְתָּא.
אוֹ שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן. כֵּיוָן דְּקָשׁוּ לְכוֹתֶל – שָׁקֵיל לְהוּ! אָמַר רַבָּה: בְּכוֹתֶל חוּרְבָּה. רַב פָּפָּא אָמַר: אֲפִילּוּ בְּכוֹתֶל יְשׁוּב – בְּבָאִין חוּץ לִשְׁלֹשָׁה לַחַלּוֹן.
מַטְלוֹנְיוֹת – חֲזוּ לֵיהּ לִקְרִיעָה דִּלְבוּשָׁא! בִּסְמִיכְתָּא. חֲזוּ לְאוּמָנָא! בְּרִיסַקָּא.
אִי בְּרִיסַקָּא, "שֶׁאֵין בָּהֶן שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ"?! "שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה" מִיבְּעֵי לֵיהּ!
כְּעֵין רִיסַקָּא.
וְהָאֹבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִין בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה – עֶרְקָא וְאָזְלָא! בִּקְשׁוּרָה.
שָׁחֵיט לַהּ! בִּטְמֵאָה. מְזַבֵּין לַהּ לְגוֹי! בִּכְחוּשָׁה. פָּסֵיק, שָׁדֵי לַהּ לִכְלָבִים! כֵּיוָן דְּאִיכָּא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, לָא עָבֵיד.
וְעוֹף שֶׁשָּׁכַן בַּחַלּוֹן. פָּרַח וְאָזַיל! בְּקֶשׁוּר. שָׁחֵיט לֵיהּ! בְּטָמֵא. מְזַבֵּין לֵיהּ לְגוֹי! בְּקַלְנִיתָא.
יְהֵיב לֵיהּ לְיָנוֹקָא! בְּמִסְרָט. קַלְנִיתָא לָא מְסָרְטָא! כְּעֵין קַלְנִיתָא.
וְגוֹי שֶׁיָּשַׁב בַּחַלּוֹן. קָאֵי וְאָזַיל! בְּכָפוּת. אָתֵי חַבְרֵיהּ, שָׁרֵי לֵיהּ! בְּמְצוֹרָע. אָתֵי מְצוֹרָע חַבְרֵיהּ, שָׁרֵי לֵיהּ! אֶלָּא בַּחֲבוּשֵׁי מַלְכוּת.
וּבֶן שְׁמוֹנָה הַמּוּנָּח בַּחַלּוֹן. אָתְיָא אִמֵּיהּ, דְּרֵיָא לֵיהּ! בְּשַׁבָּת; דְּתַנְיָא: בֵּן שְׁמוֹנָה הֲרֵי הוּא כְּאָבִן, וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת. אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחָה עָלָיו וּמְנִיקָתוֹ, מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה.
מֶלַח – חֲזָיָא לֵיהּ! בִּמְרִירְתָּא. חֲזָיָא לְעוֹרוֹת! דְּאִית בַּהּ קוֹצֵי.
כֵּיוָן דְּקַשְׁיָא לְכוֹתֶל, שָׁקְלָא! דְּיָתְבָא אַחַסְפָּא. חַסְפָּא גּוּפָא תֵּיחוּץ!

## דף כ:

דְּלִית בַּהּ שִׁיעוּרָא; כְּדְתַנַּן: חֶרֶס – כְּדֵי לִיתֵּן בֵּין פַּצִּים לַחֲבֵירוֹ.
כְּלֵי חֶרֶס – חֲזֵי לֵיהּ! דְּמִיטַּנַּף. חֲזֵי לְאוּמָנָא! דְּמָנַקֵּב.
סֵפֶר תּוֹרָה – חֲזֵי לְמִקְרָא! בְּבָלוּי. וְהָא בָּעֵי גְּנִיזָה! שָׁם תְּהֵא גְּנִיזָתָהּ.
וְאָמַר רַב: בַּכֹּל עוֹשִׂין מְחִיצָה, חוּץ מִמֶּלַח וּרְבָב. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ מֶלַח. אָמַר רַב פָּפָּא: וְלָא פְּלִיגִי – הָא בְּמֶלַח סְדוֹמִית, הָא בְּמֶלַח אִיסְתְּרוֹקְנִית.
וְהַשְׁתָּא דְּאָמַר רַבָּה: עוֹשֶׂה אָדָם שְׁנֵי צִבּוּרֵי מֶלַח וּמַנִּיחַ עֲלֵיהֶם קוֹרָה, שֶׁהַמֶּלַח מַעֲמֶדֶת אֶת הַקּוֹרָה וְהַקּוֹרָה מַעֲמֶדֶת אֶת הַמֶּלַח; אֲפִילּוּ מֶלַח אִיסְתְּרוֹקְנִית – וְלָא פְּלִיגִי: הָא דְּאִיכָּא קוֹרָה, הָא דְּלֵיכָּא קוֹרָה.

מַרְחִיקִין אֶת הֲרִיחַיִם שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁכֶב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרֶכֶב וְכוּ׳. מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם טִירְיָא. וְהָא תַּנְיָא: וְשֶׁל חֲמוֹר – שְׁלֹשָׁה מִן הָאִיסְטְרוֹבִיל שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַקֶּלֶת; הָתָם מַאי טִירְיָא אִיכָּא? אֶלָּא מִשּׁוּם קָלָא.

וְאֶת הַתַּנּוּר – שְׁלֹשָׁה מִן הַכִּלְיָא, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשָּׂפָה. אָמַר אַבָּיֵי: שְׁמַע מִינַּהּ, כִּלְיָא דְּתַנּוּר טָפַח; נָפְקָא מִינַּהּ לְמִקַּח וּמִמְכָּר.

**מַתְנִי׳** לֹא יַעֲמִיד אָדָם תַּנּוּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עַל גַּבָּיו גּוֹבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיָה מַעֲמִידוֹ בַּעֲלִיָּיה – צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא תַּחְתָּיו מַעֲזִיבָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּבַכִּירָה – טֶפַח.

וְאִם הִזִּיק – מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ כָּל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, אֶלָּא שֶׁאִם הִזִּיק – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם.

לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִין תַּחַת אוֹצָרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר. בֶּאֱמֶת בַּיַּיִן הִתִּירוּ, אֲבָל לֹא רֶפֶת בָּקָר.

**גְּמָ׳** וְהָתַנְיָא: בַּתַּנּוּר אַרְבָּעָה, וּבַכִּירָה שְׁלֹשָׁה! אָמַר אַבָּיֵי: כִּי תַּנְיָא הָהִיא – בְּדַנַּחְתּוֹמִין, דְּתַנּוּר דִּידַן כִּי כִּירָה דְּנַחְתּוֹמִין.

לֹא יִפְתַּח חֲנוּת וְכוּ׳. תְּנָא: אִם הָיְתָה רֶפֶת קוֹדֶמֶת לְאוֹצָר – מוּתָּר. בָּעֵי אַבָּיֵי: כִּיבֵּד וְרִיבֵּץ לְאוֹצָר, מַהוּ?

רִיבָּה בַּחֲלוֹנוֹת, מַהוּ? אַכְסַדְרָה תַּחַת הָאוֹצָר, מַהוּ? בָּנָה עָלָיְיה עַל גַּבֵּי בֵּיתוֹ, מַהוּ? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: תַּמְרֵי וְרִמּוֹנֵי, מַאי? תֵּיקוּ.

בֶּאֱמֶת בַּיַּיִן הִתִּירוּ וְכוּ׳. תְּנָא: בַּיַּיִן הִתִּירוּ – מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁבִּיחוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר – מִפְּנֵי שֶׁמַּסְרִיחוֹ. אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי דִּידַן, אֲפִילּוּ קוּטְרָא דִּשְׁרָנָא נָמֵי קַשְׁיָא לֵיהּ. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: וְאַסְפַּסְתָּא כְּרֶפֶת בָּקָר דָּמְיָא.

**מַתְנִי׳** חֲנוּת שֶׁבְּחָצֵר – יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן מִקּוֹל הַנַּכָּנְסִין וּמִקּוֹל הַיּוֹצְאִין. אֲבָל עוֹשֶׂה כֵּלִים – יוֹצֵא וּמוֹכֵר בְּתוֹךְ הַשּׁוּק, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן – לֹא מִקּוֹל הַפַּטִּישׁ, וְלֹא מִקּוֹל הָרֵיחַיִם, וְלֹא מִקּוֹל הַתִּינוֹקוֹת.

**גְּמָ׳** מַאי שְׁנָא רִישָׁא, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר אַבָּיֵי: סֵיפָא אֲתָאן לְחָצֵר אַחֶרֶת. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, לִיתְנֵי: חָצֵר אַחֶרֶת – מוּתָּר! אֶלָּא אָמַר רָבָא:

## דף כא.

סֵיפָא אֲתָאן לְתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, וּמִתַּקָּנַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא וְאֵילָךְ –

דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בָּרָם, זְכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לַטּוֹב – וְיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא שְׁמוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא הוּא, נִשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל. שֶׁבְּתָחִלָּה, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָב – מְלַמְּדוֹ תּוֹרָה, מִי שֶׁאֵין לוֹ אָב – לֹא הָיָה לָמֵד תּוֹרָה. מַאי דְּרוּשׁ? ״וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם״ – וְלִמַּדְתֶּם אַתֶּם.

הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מוֹשִׁיבִין מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת בִּירוּשָׁלַיִם. מַאי דְּרוּשׁ? ״כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה״. וַעֲדַיִין מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָב – הָיָה מַעֲלוֹ וּמְלַמְּדוֹ, מִי שֶׁאֵין לוֹ אָב – לֹא הָיָה עוֹלֶה וְלָמֵד. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מוֹשִׁיבִין בְּכָל פֶּלֶךְ וּפֶלֶךְ. וּמַכְנִיסִין אוֹתָן כְּבֶן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה כְּבֶן שְׁבַע עֶשְׂרֵה, וּמִי שֶׁהָיָה רַבּוֹ כּוֹעֵס עָלָיו – מְבַעֲיט בּוֹ וְיוֹצֵא. עַד שֶׁבָּא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא וְתִיקֵן, שֶׁיְּהוּ מוֹשִׁיבִין מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וָעִיר, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן כְּבֶן שֵׁשׁ כְּבֶן שְׁבַע.

אָמַר לֵיהּ רַב לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת: עַד שֵׁית לָא תְּקַבֵּיל, מִכָּאן וְאֵילָךְ – קַבֵּיל, וְאַסְפֵּי לֵיהּ כְּתוֹרָא. וַאֲמַר לֵיהּ רַב לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת: כִּי מָחֵית לְיָנוּקָא, לָא תֵּימְחֵי אֶלָּא בְּעַרְקְתָא דִּמְסָנָא. דְּקָרֵי – קָרֵי, דְּלָא קָרֵי – לֵיהֱוֵי צַוּותָא לְחַבְרֵיהּ.

מֵיתִיבִי: אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר שֶׁבִּיקֵּשׁ לֵעָשׂוֹת רוֹפֵא, אוּמָן, וְגַרְדִּי, וּמְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת – בְּנֵי חָצֵר מְעַכְּבִין עָלָיו! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּתִינוֹקוֹת דְּגוֹיִם.

תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין בְּחָצֵר, וּבִיקֵּשׁ אֶחָד מֵהֶן לַעֲשׂוֹת רוֹפֵא, וְאוּמָן, וְגַרְדִּי, וּמְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת – חֲבֵירוֹ מְעַכֵּב עָלָיו! הָכָא נָמֵי בְּתִינוֹקוֹת דְּגוֹיִם.

תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּיִת בַּחָצֵר הַשּׁוּתָּפִין – הֲרֵי זֶה לֹא יַשְׁכִּירֶנּוּ לֹא לְרוֹפֵא, וְלֹא לְאוּמָן, וְלֹא לְגַרְדִּי, וְלֹא לְסוֹפֵר יְהוּדִי, וְלֹא לְסוֹפֵר אַרְמַאי! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּסוֹפֵר מָתָא.

אָמַר רָבָא: מִתַּקָּנַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא וְאֵילָךְ, לָא מַמְטִינַן יָנוּקָא מִמָּתָא לְמָתָא; אֲבָל מִבֵּי כְּנִישְׁתָּא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא – מַמְטִינַן. וְאִי מַפְסֵיק נַהֲרָא – לָא מַמְטִינַן. וְאִי אִיכָּא תִּיתּוּרָא – מַמְטִינַן. וְאִי אִיכָּא גַּמְלָא – לָא מַמְטִינַן.

וְאָמַר רָבָא: סַךְ מַקְרֵי דַּרְדְּקֵי – עֶשְׂרִין וְחַמְשָׁה יָנוּקֵי. וְאִי אִיכָּא חַמְשִׁין – מוֹתְבִינַן תְּרֵי; וְאִי אִיכָּא אַרְבְּעִין – מוֹקְמִינַן רֵישׁ דּוּכְנָא, וּמְסַיְּיעִין לֵיהּ מִמָּתָא.

וְאָמַר רָבָא: הַאי מַקְרֵי יָנוּקֵי דְּגָרֵיס, וְאִיכָּא אַחֲרִינָא דְּגָרֵיס טְפֵי מִינֵּיהּ – לָא מְסַלְּקִינַן לֵיהּ, דִּלְמָא אָתֵי לְאִיתְרַשּׁוֹלֵי. רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא אָמַר: כָּל שֶׁכֵּן דְּגָרֵיס טְפֵי – קְנָאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה.

וְאָמַר רָבָא: הָנֵי תְּרֵי מַקְרֵי דַּרְדְּקֵי – חַד גָּרֵיס וְלָא דָּיֵיק, וְחַד דָּיֵיק וְלָא גָּרֵיס – מוֹתְבִינַן הָהוּא דְּגָרֵיס וְלָא דָּיֵיק; שַׁבָּשְׁתָּא מְמֵילָא נָפְקָא. רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא אָמַר: מוֹתְבִינַן דְּדָיֵיק וְלָא גָּרֵיס; שַׁבָּשְׁתָּא, כֵּיוָן דְּעָל – עָל;

דִּכְתִיב: ״כִּי שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשַׁב שָׁם יוֹאָב וְכָל יִשְׂרָאֵל, עַד הִכְרִית כָּל זָכָר בֶּאֱדוֹם״. כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּדָוִד, אֲמַר לֵיהּ:

## דף כא:

מַאי טַעְמָא עֲבַדְתְּ הָכִי? אֲמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: ״תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק״. אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אֲנַן ״זֵכֶר״ קָרֵינַן! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא ״זְכַר״ אַקְרִיוּן. אֲזַל שַׁיְילֵיהּ לְרַבֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: הֵיאַךְ אַקְרִיתַן? אֲמַר לֵיהּ: ״זֵכֶר״.

שְׁקַל סַפְסִירָא לְמִיקְטְלֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי? אֲמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: ״אָרוּר עֹשֶׂה מְלֶאכֶת ה׳ רְמִיָּה״. אֲמַר לֵיהּ: שִׁבְקֵיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דְּלֵיקוּם בְּאָרוּר! אֲמַר לֵיהּ, כְּתִיב: ״וְאָרוּר מֹנֵעַ חָרְבּוֹ מִדָּם״! אִיכָּא דְּאָמְרִי: קַטְלֵיהּ, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: לָא קַטְלֵיהּ.

וְאָמַר רָבָא: מַקְרֵי יָנוֹקָא, שַׁתְּלָא, טַבָּחָא, וְאוּמָנָא, וְסוֹפֵר מָתָא – כּוּלָּן כְּמוּתְרִין וְעוֹמְדִין נִינְהוּ. כְּלָלָא דְּמִילְתָא: כָּל פְּסֵידָא דְּלָא הָדַר – מוּתָּרָה וְעוֹמֶד הוּא.

אָמַר רַב הוּנָא: הַאי בַּר מְבוֹאָה דְּאוֹקִי רֵישָׁיָא, וַאֲתָא בַּר מְבוֹאָה חַבְרֵיהּ וְקָמוֹקֵי גַּבֵּיהּ – דִּינָא הוּא דִּמְעַכֵּב עִילָּוֵיהּ. דְּאָמַר לֵיהּ: קָא פְּסָקַתְּ לֵיהּ לְחַיּוּתֵי.

לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ: מַרְחִיקִים מְצוּדַת הַדָּג מִן הַדָּג – כְּמָלֵא רֵיצַת הַדָּג. וְכַמָּה? אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: עַד פָּרְסָה. שָׁאנֵי דָּגִים, דְּיַהֲבִי סָיָיארָא.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: לֵימָא רַב הוּנָא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה – דְּתָנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יְחַלֵּק חֲנָוָנִי קְלָיוֹת וֶאֱגוֹזִין לְתִינוֹקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁמַּרְגִּילָן אֶצְלוֹ. וַחֲכָמִים מַתִּירִין.

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן; עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה הָתָם – אֶלָּא דַּאֲמַר לֵיהּ: אֲנָא קָמְפַלֵּגְינָא אַמְגּוּזֵי, אַתְּ פְּלוֹג שְׁיוּפְקֵי. אֲבָל הָכָא – אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ, דַּאֲמַר לֵיהּ: קָא פָּסְקַתְּ לֵיהּ לְחַיּוּתֵי.

מֵיתִיבִי: עוֹשֶׂה אָדָם חֲנוּת בְּצַד חֲנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וּמֶרְחָץ בְּצַד מֶרְחָצוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ; וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמָחוֹת בְּיָדוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: אַתָּה עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלְּךָ, וַאֲנִי עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלִּי! תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: כּוֹפִין בְּנֵי מְבוֹאוֹת זֶה אֶת זֶה – שֶׁלֹּא לְהוֹשִׁיב בֵּינֵיהֶן לֹא חַיָּיט, וְלֹא בּוּרְסָקִי, וְלֹא מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, וְלֹא אֶחָד מִבְּנֵי בַּעֲלֵי אוּמָנִיּוֹת; וְלִשְׁכֶּנוֹ אֵינוֹ כּוֹפִיהוּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לִשְׁכֶּנוֹ כּוֹפִיהוּ.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: פְּשִׁיטָא לִי – בַּר מָתָא אַבַּר מָתָא אַחֲרִיתִי, מָצֵי מְעַכֵּב. וְאִי שַׁיֵּיךְ בִּכְרָנָא דְּהָכָא, לָא מָצֵי מְעַכֵּב. בַּר מְבוֹאָה אַבַּר מְבוֹאָה דְּנַפְשֵׁיהּ – לָא מָצֵי מְעַכֵּב.

בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בַּר מְבוֹאָה אַבַּר מְבוֹאָה אַחֲרִינָא, מַאי? תֵּיקוּ. אָמַר רַב יוֹסֵף: וּמוֹדֵי רַב הוּנָא בְּמַקְרֵי דַּרְדְּקֵי – דְּלָא מָצֵי מְעַכֵּב, דְּאָמַר מָר: עֶזְרָא תִּיקֵּן לְהֶן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ מוֹשִׁיבִין סוֹפֵר בְּצַד סוֹפֵר.

וְנֵיחוּשׁ דִּילְמָא אָתֵי לְאִיתְרַשׁוֹלֵי! אֲמַר לֵיהּ:

## דף כב.

קְנָאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וּמוֹדֶה רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ בְּרוֹכְלִין הַמַּחֲזִירִין בָּעֲיֵירוֹת, דְּלָא מָצֵי מְעַכֵּב: דְּאָמַר מָר: עֶזְרָא תִּקֵּן לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ רוֹכְלִין מַחֲזִירִין בָּעֲיֵירוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ תַּכְשִׁיטִין מְצוּיִין לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל.

וְהָנֵי מִילֵּי לְאַהְדּוֹרֵי, אֲבָל לְאִקְּבוֹעֵי – לָא. וְאִי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הוּא, אֲפִילּוּ לְאִקְּבוֹעֵי נָמֵי. כִּי הָא דְּרָבָא שָׁרָא לְהוּ לְרַבִּי יֹאשִׁיָּה וּלְרַב עוֹבַדְיָה לְאִקְּבוֹעֵי – דְּלָא כְּהִלְכְתָא. מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּרַבָּנַן נִינְהוּ, אָתוּ לְטַרְדוּ מִגִּירְסַיְיהוּ.

הָנְהוּ דִּיקּוּלְאֵי דְּאַיְיתוּ דִּיקְלָאֵי לְבָבֶל. אָתוֹ בְּנֵי מָתָא קָא מְעַכְּבִי עִלָּוַיְהוּ. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבִינָא, אֲמַר לְהוּ: מַעְלְמָא אָתוּ, וּלְעִלְמָא לִיזַבְּנוּ. וְהָנֵי מִילֵּי בְּיוֹמָא דְּשׁוּקָא, אֲבָל בְּלָא יוֹמָא דְּשׁוּקָא – לָא. וּבְיוֹמָא דְּשׁוּקָא נָמֵי לָא אָמְרִינַן אֶלָּא לְזַבּוֹנֵי בְּשׁוּקָא, אֲבָל לְאַהְדּוֹרֵי – לָא.

הָנְהוּ עָמּוֹרֵאי דְּאַיְיתוּ עַמְרָא לְפוּם נַהֲרָא. אָתוֹ בְּנֵי מָתָא קָא מְעַכְּבִי עִלָּוַיְהוּ. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, אָמַר לְהוּ: דִּינָא הוּא דִּמְעַכְּבִי עֲלֵיכוּ. אֲמַרוּ לֵיהּ: אִית לַן אַשָּׁרַאי! אֲמַר לְהוּ: זִילוּ זַבְּנוּ שִׁיעוּר חֵיוּתֵיכוּ עַד דְּעָקְרִיתוּ אַשָּׁרַאי דִּידְכוּ, וְאָזְלִיתוּ.

רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא אַיְיתִי גְּרוֹגְרוֹת בְּסַפְּיָנָה. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ גָּלוּתָא לְרָבָא: פּוֹק חֲזִי, אִי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הוּא – נַקֵּיט לֵיהּ שׁוּקָא. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב אַדָּא בַּר אַבָּא: פּוֹק תְּהִי לֵיהּ בְּקַנְקָנֵיהּ.

נָפַק [אָזַל] בָּעָא מִינֵּיהּ: פִּיל שֶׁבְּלַע כְּפִיפָה מִצְרִית, וֶהֱקִיאָהּ דֶּרֶךְ בֵּית הָרְעִי, מַהוּ? לָא הֲוָה בִּידֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מָר נִיהוּ רָבָא? טָפַח לֵיהּ בְּסַנְדָּלֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: בֵּין דִּידִי לְרָבָא אִיכָּא טוּבָא, מִיהוּ עַל כָּרְחָךְ אֲנָא רַבָּךְ, וְרָבָא רַבָּה דְּרַבָּךְ.

לָא נַקְטוּ לֵיהּ שׁוּקָא, פְּסוּד גְּרוֹגְרוֹת דִּידֵיהּ. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַר לֵיהּ: חֲזִי מָר מַאי עֲבַדוּ לִי! אֲמַר לֵיהּ: מַאן דְּלָא שַׁהֲיֵיהּ לְאוֹנְיָתָא דְּמַלְכָּא דָּאֱדוֹם, לָא נְשַׁהֲיֵיהּ לְאוֹנְיָתֵיךְ. דִּכְתִיב: "כֹּה אָמַר ה': עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי מוֹאָב וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, עַל שָׂרְפוֹ עַצְמוֹת מֶלֶךְ אֱדוֹם לַסִּיד".

נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב אַדָּא בַּר אַבָּא. רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲנָא עֲנַיְשְׁתֵּיהּ – דַּאֲנָא לַטְיְיתֵיהּ. רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא אָמַר: אֲנָא עֲנַיְשְׁתֵּיהּ, דְּאַפְסֵיד גְּרוֹגְרוֹת דִּידִי. אַבָּיֵי אָמַר: אֲנָא עֲנַיְשְׁתֵּיהּ, דַּאֲמַר לְהוּ לְרַבָּנַן: אַדְּמָגָרְמִיתוּ גַּרְמֵי בֵּי אַבָּיֵי, תּוּ אִכְלוּ בִּישְׂרָא [שַׁמִּינָא] בֵּי רָבָא. וְרָבָא אָמַר: אֲנָא

עֲנִישְׁתֵּיהּ, [דִּכְי הֲוָה אָזֵיל לְבֵי טַבָּחָא לְמִשְׁקַל אוּמְצָא,] אָמַר לְהוּ לְטַבָּחֵי: אֲנָא שְׁקֵילְנָא בִּישְׁרָא מִיקַּמֵּי שַׁמָּעֵיהּ דְּרָבָא, דַּאֲנָא עָדִיפְנָא מִינֵּיהּ.

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: אֲנָא עֲנִישְׁתֵּיהּ – דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק רֵישׁ כַּלָּה הֲוָה. כָּל יוֹמָא מִיקַּמֵּי דְּנֵיעוּל לְכַלָּה, מַרְהֵיט בַּהֲדֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַבָּא לְשַׁמַּעְתֵּיהּ, וַהֲדַר עָיֵיל לְכַלָּה.

הָהוּא יוֹמָא נָקְטוּהּ רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב אַדָּא בַּר אַבָּא מִשּׁוּם דְּלָא הֲווֹ בְּסִיּוּמָא, אֲמַרוּ לֵיהּ: אֵימָא לַן הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא דְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה הֵיכִי אֲמְרִינְהוּ רָבָא. אֲמַר לְהוּ: הָכִי אָמַר רָבָא, וְהָכִי אָמַר רָבָא. אַדְּהָכִי נָגְהּ לֵיהּ [לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק], וְלָא אָתֵי רַב אַדָּא בַּר אַבָּא;

אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: קוּם, דְּנָגְהּ לַן, לְמָה יָתֵיב מָר? אֲמַר לְהוּ: יָתֵיבְנָא וְקָא מְנַטְרָא לְעַרְסֵיהּ דְּרַב אַדָּא בַּר אַבָּא. אַדְּהָכִי נְפַק קָלָא דְּנָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב אַדָּא בַּר אַבָּא. וּמְסְתַּבְּרָא, דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק עַנְשֵׁיהּ.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁהָיָה כּוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְכוֹתֶל חֲבֵירוֹ, לֹא יִסְמוֹךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. הַחַלּוֹנוֹת – בֵּין מִלְמַעְלָן, בֵּין מִלְמַטָּן, בֵּין כְּנֶגְדָּן – אַרְבַּע אַמּוֹת.

**גְּמ'** וְקַמָּא הֵיכִי סָמֵיךְ? אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר:

## דף כב:

הַבָּא לִסְמוֹךְ, לֹא יִסְמוֹךְ אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. מַתְקֵיף לַהּ רָבָא: וְהָא ״מִי שֶׁהָיָה כּוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְכוֹתֶל חֲבֵירוֹ״ קָתָנֵי!

אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָתָנֵי: מִי שֶׁהָיָה כּוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְכוֹתֶל חֲבֵירוֹ בְּרֶחוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת, וְנָפַל, לֹא יִסְמוֹךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר – אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. מַאי טַעְמָא? דְּדַוְושָׁא דְּהָכָא מְעַלֵּי לְהָתָם.

אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא כּוֹתֶל גִּינָּה, אֲבָל כּוֹתֶל חָצֵר – אִם בָּא לִסְמוֹךְ, סוֹמֵךְ. רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: אֶחָד כּוֹתֶל גִּינָּה וְאֶחָד כּוֹתֶל חָצֵר – אִם בָּא לִסְמוֹךְ, אֵינוֹ סוֹמֵךְ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: וְלָא פְּלִיגִי – הָא בְּעִיר יְשָׁנָה, הָא בְּעִיר חֲדָשָׁה.

תְּנַן: הַחַלּוֹנוֹת, בֵּין מִלְמַעְלָן בֵּין מִלְמַטָּן בֵּין מִכְּנֶגְדָּן – אַרְבַּע אַמּוֹת. וְתָנֵי עֲלַהּ: מִלְמַעְלָן – כְּדֵי שֶׁלֹּא יָצִיץ וְיִרְאֶה, מִלְמַטָּן – שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד וְיִרְאֶה, וּמִכְּנֶגְדָּן – שֶׁלֹּא יַאֲפִיל.

טַעְמָא שֶׁלֹּא יַאֲפִיל, אֲבָל מִשּׁוּם דִּיווּשָׁא לָא! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּבָא מִן הַצַּד.

וְכַמָּה? אָמַר יֵיבָא, חֲמוּהּ דְּאַשְׁיָין בַּר נִדְבָּךְ, מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: כִּמְלֹא רֹחַב חַלּוֹן. וַהֲלֹא מֵצִיץ! אָמַר רַב זְבִיד: בְּמַדִּיר אֶת כּוֹתְלוֹ.

וְהָא אֲנַן תְּנַן: אַרְבַּע אַמּוֹת! לָא קַשְׁיָא: כָּאן מֵרוּחַ אַחַת, כָּאן מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת.

תָּא שְׁמַע: וְאֶת הַכּוֹתֶל מִן הַמְּזוּחֶלֶת אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהֵא זוֹקֵף אֶת הַסּוּכָּה. טַעְמָא מִשּׁוּם סוּכָּה, אֲבָל מִשּׁוּם דַּיּוּשָׁא לָא! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּמִזְחֶלֶת מְשׁוּפַּעַת, דְּאִי מִשּׁוּם דַּיּוּשָׁא הוּא – הָא קָא אָזֵיל וְאָתֵי תּוּתֵיהּ.

**מַתְנִי'** מַרְחִיקִין אֶת הַסּוּכָּה מִן הַשּׁוֹבָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּקְפּוֹץ הַנְּמִיָּיה. וְאֶת הַכּוֹתֶל מִן הַמְּזוּחֶלֶת אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהֵא זוֹקֵף אֶת הַסּוּכָּה.

**גְּמָ'** לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי? דְּאִי רַבִּי יוֹסֵי, הָא אָמַר: זֶה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ!

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי, הָא אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, הֲוָה אָמַר: מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּגִירֵי דִּידֵיהּ; הָכָא נָמֵי, זִמְנִין דְּבַהֲדֵי דְּמַנַּח לֵיהּ – יָתְבָא בְּחוֹר וְקָפְצָה. וְהָא גַּרְמָא הוּא! אָמַר רַב טוֹבִי בַּר מַתְנָה, זֹאת אוֹמֶרֶת: גַּרְמָא בְּנִיזְקִין אָסוּר.

רַב יוֹסֵף הֲוָה לֵיהּ הָנְהוּ תְּאֵלֵי, דַּהֲווֹ

## דף כג.

אָתוּ אוּמָּנֵי וְיָתְבִי תּוּתַיְיהוּ, וְאָתוּ עוֹרְבֵי אָכְלִי דְּמָא, וְסָלְקִי אַבֵּי תְּאֵלֵי וּמַפְסְדִי תַּמְרֵי. אֲמַר לְהוּ רַב יוֹסֵף: אַפִּיקוּ לִי קוּרְקוּר מֵהָכָא. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְהָא גַּרְמָא הוּא! אֲמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַב טוֹבִי בַּר מַתְנָה, זֹאת אוֹמֶרֶת: גַּרְמָא בְּנִיזְקִין אָסוּר.

וְהָא אַחְזֵיק [לְהוּ]! הָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵין חֲזָקָה לְנָזָקִין. וְלָאו אִיתְּמַר עֲלַהּ – רַב מָרִי אָמַר: בְּקוּטְרָא, וְרַב זְבִיד אָמַר: בְּבֵית הַכִּסֵּא?! אֲמַר לֵיהּ: הֲנֵי, לְדִידִי – דַּאֲנִינָא דַּעְתַּאי, כִּי קוּטְרָא וּבֵית הַכִּסֵּא דָּמוּ לִי.

**מַתְנִי'** מַרְחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית אַרְבַּעַת כּוֹרִין – מְלֹא שֶׂגֶר הַיּוֹנָה. וְאִם לְקָחוֹ – אֲפִילּוּ בֵּית רוֹבַע, הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ.

**גְּמָ'** חֲמִשִּׁים אַמָּה – וְתוּ לָא? וּרְמִינְהִי: אֵין פּוֹרְסִין נִשְׁבִּין לְיוֹנִים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס!

אָמַר אַבַּיֵי: מֵישָׁט שָׁיְיטִי טוּבָא, וּכְרַסַּיְיהוּ בַּחֲמִשִּׁים אַמְּתָא מַלְיָא. וּמֵישָׁט – שְׁלֹשִׁים רִיס וְתוּ לָא? וְהָתַנְיָא: וּבַיִּשּׁוּב – אֲפִילּוּ מֵאָה מִיל לֹא יִפְרוֹס! רַב יוֹסֵף אָמַר: בְּיִשּׁוּב כְּרָמִים.

רָבָא אָמַר: בְּיִשּׁוּב שׁוֹבָכִין. וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם שׁוֹבָכִין גּוּפַיְיהוּ! אִיבָּעֵית אֵימָא: דִּידֵיהּ, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: דְּגוֹי, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: דְּהֶפְקֵר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית אַרְבַּעַת כּוֹרִין וְכוּ'. אָמַר רַב פָּפָּא, וְאִיתֵּימָא רַב זְבִיד: זֹאת אוֹמֶרֶת, טוֹעֲנִין לְלוֹקֵחַ וְטוֹעֲנִין לְיוֹרֵשׁ.

יוֹרֵשׁ – תְּנֵינָא: הַבָּא מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה – אֵינוֹ צָרִיךְ טַעֲנָה! לוֹקֵחַ אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ. לוֹקֵחַ נָמֵי תְּנֵינָא: לָקַח חָצֵר וּבָהּ זִיזִין וּגְזוּזְטָרָאוֹת – הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקָתָהּ!

צָרִיכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן הָתָם גַּבֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים – דְּאֵימוֹר כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ הוּא, אִי נָמֵי אַחוֹלֵי אַחוּל בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים גַּבֵּיהּ; אֲבָל הָכָא – לָא;

וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָכָא, דְּכֵיוָן דְּיָחִיד הוּא – אֵימָא: פַּיּוֹסֵי פַּיְּיסֵיהּ, אִי נָמֵי אַחוֹלֵי אַחֵיל גַּבֵּיהּ; אֲבָל רַבִּים, מַאן פַּיֵּיס וּמַאן שָׁבֵיק – אֵימָא לָא; צְרִיכָא.

הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵין חֲזָקָה לִנְזָקִין! רַב מָרִי אָמַר: בְּקוּטְרָא, רַב זְבִיד אָמַר: בְּבֵית הַכִּסֵּא.

## דף כג:

**מַתְנִי'** נִיפּוּל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה – הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ. חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה – הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת; קָרוֹב לָזֶה – שֶׁלּוֹ. קָרוֹב לָזֶה – שֶׁלּוֹ. מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה – שְׁנֵיהֶם יַחְלוֹקוּ.

**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: רוֹב וְקָרוֹב – הוֹלְכִין אַחַר הָרוֹב; וְאַף עַל גַּב דְּרוּבָּא דְּאוֹרְיְיתָא וְקוּרְבָּא דְּאוֹרְיְיתָא – אָפִילּוּ הָכִי, רוּבָּא עָדִיף.

מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: "וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הֶחָלָל" – וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִיתִי דִּנְפִישָׁא מִינַּהּ!

בִּדְלֵיכָּא. וְלֵיזִיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא! בְּיוֹשֶׁבֶת בֵּין הֶהָרִים.

תְּנַן: נִיפּוּל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה – הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ; וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִינָא דִּנְפִישׁ מִינֵּיהּ! בִּדְלֵיכָּא.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה – הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. וְאִי דְּלֵיכָּא, וַדַּאי מֵהָהוּא נָפַל! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בִּמְדַדָּה, דְּאָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: כָּל הַמְדַדָּה – אֵין מְדַדָּה יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים.

בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: רַגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה, וְרַגְלוֹ אַחַת חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה – מַהוּ? וְעַל דָּא אַפְקְוּהוּ לְרַבִּי יִרְמְיָה מִבֵּי מִדְרְשָׁא.

תָּא שְׁמַע: נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת: קָרוֹב לָזֶה – שֶׁלּוֹ, וְקָרוֹב לָזֶה – שֶׁלּוֹ; וְאַף עַל גַּב דְּחַד מִינַּיְיהוּ נָפִישׁ מֵחַבְרֵיהּ! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – שֶׁשְּׁנֵיהֶן שָׁוִין. וְלֵיזִיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן –

## דף כד.

בִּשְׁבִיל שֶׁל כְּרָמִים; דְּאִם אִיתָא דְּמַעֲלְמָא אָתֵי, כֵּיוָן דְּמִידַּדֵּי – לָא מָצֵי אָתֵי; דְּכָל דְּמִידַּדֵּי וַהֲדַר חָזֵי לֵיהּ לְקִינְיֵהּ – מִידַּדֵּי, וְאִי לָא – לָא מִידַּדֵּי.

אָמַר אַבָּיֵי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: דָּם שֶׁנִּמְצָא בַּפְּרוֹזְדוֹר – סְפֵיקוֹ טָמֵא, שֶׁחֶזְקָתוֹ מִן הַמָּקוֹר. וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא עֲלָיָיה, דְּמִקָּרְבָא!

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: רוֹב וּמְצוּי קָא אָמְרַתְּ? רוֹב וּמְצוּי לֵיכָּא לְמַאן דְּאָמַר.

דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: דָּם הַנִּמְצָא בַּפְּרוֹזְדוֹר, חַיָּיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְשׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה.

וְאָמַר רָבָא, שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַבִּי חִיָּיא – תְּלַת: שְׁמַע מִינַּהּ רוֹב וְקָרוֹב הֲלֵךְ אַחַר הָרוֹב, וּשְׁמַע מִינַּהּ רוּבָּא דְּאוֹרְיְיתָא, וּשְׁמַע מִינַּהּ אִיתָא לְדְרַבִּי זֵירָא –

דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: אַף עַל פִּי שֶׁדַּלְתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת.

דְּהָא אִשָּׁה – דְּכִי דַּלְתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת דְּמֵיָא, וַאֲפִילּוּ הָכִי קָא אָזְלִינַן בָּתַר רוּבָּא.

וְהָא רָבָא הוּא דְּקָאָמַר: רוֹב וּמְצוּי לֵיכָּא לְמַאן דְּאָמַר! הָדַר בֵּיהּ רָבָא מֵהָהִיא.

אִיתְּמַר: חְבִית שֶׁצָּפָה בַּנָּהָר, אָמַר רַב: נִמְצֵאת כְּנֶגֶד עִיר שֶׁרוּבָּהּ יִשְׂרְאֵל – מוּתָּר, כְּנֶגֶד עִיר שֶׁרוּבָּהּ נָכְרִים – אֲסִירָא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ נִמְצֵאת כְּנֶגֶד עִיר שֶׁרוּבָּהּ יִשְׂרְאֵל – אֲסִירָא; אֵימוֹר מֵהַאי דְּקָרָא אֲתַאי.

לֵימָא בְּדְרַבִּי חֲנִינָא קָא מִיפַּלְגִי, דְּתָנֵי אִית לֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, וּמָר לֵית לֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא?

לָא; דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – דְּמָר סָבַר: אִם אִיתָא דְּמֵהַאי דְּקָרָא אֲתַאי, עִקּוּלֵי וּפְשׁוּרֵי הֲוָה מַטְבְּעֵי לַהּ. וּמָר סָבַר: חֲרִיפָא דְּנַהֲרָא נָקֵט וַאֲתַאי.

הָהוּא חַצְבָּא דְּחַמְרָא דְּאִישְׁתְּכַח בְּפַרְדֵּיסָא דְּעָרְלָה, שַׁרְיֵא רַבִּינָא. לֵימָא מִשּׁוּם דְּסָבַר לַהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא?

שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִי מִיגְנִיב מִינֵּהּ – אַצְנוֹעֵי בְּגַוֵּיהּ לָא מַצְנְעִי. וְהָנֵי מִילֵּי חַמְרָא, אֲבָל עִינְבֵי – מַצְנְעִי.

הָנְהוּ זֵיקֵי דְּחַמְרָא דְּאִשְׁתְּכַחוּ בֵּי קוּפָאֵי, שְׁרַנְהוּ רָבָא. לֵימָא לָא סָבַר לַהּ לְדְרַבִּי חֲנִינָא? שָׁאנֵי הָתָם, דְּרוּבָּא

## דף כד:

דְּשָׁפוֹכָאֵי – יִשְׂרְאֵל נִינְהוּ. וְהָנֵי מִילֵּי בְּרַבְרְבֵי, אֲבָל זוּטְרֵי – אֵימוֹר מֵעוֹבְרֵי דְּרָכִים נְפוֹל. וְאִי אִיכָּא רַבְרְבֵי בַּהֲדַיְיהוּ – אֵימוֹר בַּאֲבַרְוָרֵי הֲוָה מַנְּחִי.

**מַתְנִי׳** מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הָעִיר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבָחָרוּב וּבַשִּׁקְמָה – חֲמִשִּׁים אַמָּה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל אִילָן סָרָק חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְאִם הָעִיר קָדְמָה – קוֹצֵץ, וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים; וְאִם אִילָן קָדַם – קוֹצֵץ, וְנוֹתֵן דָּמִים; סָפֵק זֶה קָדַם וְסָפֵק זֶה קָדַם – קוֹצֵץ, וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים.

**גְּמָ׳** מַאי טַעְמָא? אָמַר עוּלָּא: מְשׁוּם נוֹיֵי הָעִיר. וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה!

לָא צְרִיכָא – לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר: עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ וּמִגְרָשׁ שָׂדֶה, הָכָא מְשׁוּם נוֹיֵי הָעִיר לָא עָבְדִינַן.

וּלְרַבָּנַן נָמֵי, דְּאָמְרִי: אֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה – הָנֵי מִילֵּי זְרָעִים, אֲבָל אִילָנוֹת עָבְדִינַן; וְהָכָא מְשׁוּם נוֹיֵי הָעִיר – לָא.

וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁאנֵי בֵּין זְרָעִין לְאִילָנוֹת? דְּתַנְיָא: קַרְפֵּף יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁהוּקַּף לְדִירָה; נָזְרַע רוּבּוֹ – הֲרֵי הוּא כְּגִינָּה, וְאָסוּר; נִיטַּע רוּבּוֹ – הֲרֵי הוּא כְּחָצֵר, וּמוּתָּר.

וְאִם הָעִיר קָדְמָה – קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים וְכוּ'. מַאי שְׁנָא גַּבֵּי בּוֹר, דְּקָתָנֵי – קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים; וּמַאי שְׁנָא הָכָא, דְּקָתָנֵי: קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים?

אָמַר רַב כָּהֲנָא: קִידְּרָא דְּבֵי שׁוּתְפֵי – לָא חַמִּימָא וְלָא קָרִירָא.

וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא שָׁאנֵי הֶזֵּיקָא דְּרַבִּים מֵהֶזֵּיקָא דְּיָחִיד!

אֶלָּא אִי אִיתְּמַר דְּרַב כָּהֲנָא, אַסִּיפָא אִיתְּמַר – אִם הָאִילָן קָדַם, קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים. וְלֵימָא לְהוּ: הַבוּ לִי בְּרִישָׁא דְּמֵי, וַהֲדַר אִיקּוֹץ! אָמַר רַב כָּהֲנָא: קִידְּרָא דְּבֵי שׁוּתְפֵי – לָא חַמִּימָא וְלָא קָרִירָא.

סָפֵק זֶה קָדַם וְסָפֵק זֶה קָדַם – קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים. מַאי שְׁנָא מִבּוֹר, דְּאָמְרַתְּ: לֹא יָקוֹץ? הָתָם – דְּוַדַּאי לָאו לְמִיקַּץ קָאֵי, סְפֵיקוֹ נָמֵי לָא אָמְרִינַן לֵיהּ "קוֹץ"; הָכָא – דְּוַדַּאי לְמִיקַּץ קָאֵי, סְפֵיקוֹ נָמֵי אָמְרִינַן לֵיהּ "קוֹץ". וְאִי מְשׁוּם דְּמֵי – אָמְרִינַן לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה וּשְׁקוֹל.

**מַתְנִי׳** מַרְחִיקִין אֶת גּוֹרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם גּוֹרֶן קָבוּעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ; וּמַרְחִיק מִנְּטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵירוֹ וּמִנִּירוֹ, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק.

**גְּמָ׳** מַאי שְׁנָא רֵישָׁא, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר אַבָּיֵי: סֵיפָא אֲתָאן לְגוֹרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ.

הֵיכִי דְּמֵי גּוֹרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כָּל שֶׁאֵינוֹ זוֹרֶה בְּרַחַת.

רַב אָשֵׁי אָמַר: מַה טַּעַם קָאָמַר – מַאי טַעְמָא מַרְחִיקִין גּוֹרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה? כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק.

מֵיתִיבִי: מַרְחִיקִין גּוֹרָן קְבוּעַ מִן הָעִיר, חֲמִשִּׁים אַמָּה. וּכְשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה, כָּךְ מַרְחִיקִין מִדִּלּוּעָיו, וּמִקִּשּׁוּאָיו, וּמִנְּטִיעוֹתָיו, וּמִנִּירוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – חֲמִשִּׁים אַמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק. בִּשְׁלָמָא לְרַב אָשֵׁי – נִיחָא, אֶלָּא לְאַבָּיֵי קַשְׁיָא! קַשְׁיָא.

בִּשְׁלָמָא מִמִּקְשּׁוּאָיו וּמִדִּלּוּעָיו – דְּאָזֵיל אַבָּקָא וְאָתֵי בְּלִיבֵּיהּ, וּמְצַוְּוִי לֵיהּ; אֶלָּא מִנִּירוֹ – אַמַּאי? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי אַבָּא בַּר זוּטְרָא: מִפְּנֵי

## דף כה.

שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ גָּלָל.

**מַתְנִי'** מַרְחִיקִין אֶת הַנְּבֵלוֹת וְאֶת הַקְּבָרוֹת וְאֶת הַבּוֹרְסְקִי מִן הָעִיר – חֲמִשִּׁים אַמָּה. אֵין עוֹשִׂין בּוֹרְסְקִי אֶלָּא לְמִזְרַח הָעִיר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ; וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה. וּמֵרְחִיקִין אֶת הַמִּשְׂרָה מִן הַיָּרָק, וְאֶת הַכְּרִישִׁין מִן הַבְּצָלִים, וְאֶת הַחַרְדָּל מִן הַדְּבוֹרִים. וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּחַרְדָּל.

**גְּמָ'** אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי עֲקִיבָא הֵיכִי קָאָמַר? לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וְסוֹמֵךְ, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ – דְּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה וְעוֹשֶׂה; אוֹ דִּלְמָא: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ – דְּאֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלָל?

תָּא שְׁמַע: דְּתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ דְּאֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּל עִיקָּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא תְּדִירָא.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי תְּדִירָא? אִילֵּימָא תְּדִירָא בְּרוּחוֹת, וְהָא אָמַר רַב חָנָן בַּר אַבָּא אָמַר רַב: אַרְבַּע רוּחוֹת מְנַשְּׁבוֹת בְּכָל יוֹם, וְרוּחַ צְפוֹנִית עִם כּוּלָּן; שֶׁאִילְמָלֵא כֵּן – אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת. וְרוּחַ דְּרוֹמִית קָשָׁה מִכּוּלָּן, וְאִילְמָלֵא בָּן נַ"ן שֶׁמַּעֲמִידָהּ – מַחֲרֶבֶת אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמִּבְּלִי נָתְךְ יַאֲבֶר נַ"ן, יִפְרֹשׂ כְּנָפָו לְתֵימָן"!

אֶלָּא מַאי תְּדִירָא – תְּדִירָא בִּשְׁכִינָה. דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לַאֲבוֹתֵינוּ, שֶׁהוֹדִיעוּ מְקוֹם תְּפִלָּה – דִּכְתִיב: "וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים".

מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְדִלְמָא כְּעֶבֶד שֶׁנּוֹטֵל פְּרָס מֵרַבּוֹ, וְחוֹזֵר לַאֲחוֹרָיו וּמִשְׁתַּחֲוֶה! קַשְׁיָא.

וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא סָבַר: שְׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם. דְּאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, מַאי דִּכְתִיב: "אַתָּה הוּא ה' לְבַדֶּךָ, אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וגו'"? שְׁלוּחֶיךָ לֹא כִּשְׁלוּחֵי בָּשָׂר וָדָם; שְׁלוּחֵי בָּשָׂר וָדָם, מִמָּקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּלְּחִים – לְשָׁם מַחֲזִירִים שְׁלִיחוּתָן; אֲבָל שְׁלוּחֶיךָ, לְמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּלְּחִין – מִשָּׁם מַחְזִירִין שְׁלִיחוּתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִתְשַׁלַּח בְּרָקִים וְיֵלֵכוּ וְיֹאמְרוּ לְךָ הִנֵּנוּ" – "יָבוֹאוּ וְיֹאמְרוּ" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "וְיֵלֵכוּ וְיֹאמְרוּ", מְלַמֵּד שֶׁהַשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם.

וְאַף רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר שְׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם. דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִנַּיִן שֶׁשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם? שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי יֹצֵא, וּמַלְאָךְ אַחֵר יֹצֵא לִקְרָאתוֹ" – "אַחֲרָיו" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "לִקְרָאתוֹ", מְלַמֵּד שֶׁשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם.

וְאַף רַב שֵׁשֶׁת סָבַר שְׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם. דַּאֲמַר לֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְשַׁמְעֵיהּ: לְכָל רוּחָתָא אוֹקְמַן, לְבַר מִמְּזָרַח. וְלָאו מִשּׁוּם דְּלֵית בֵּיהּ שְׁכִינָה, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמוֹרוּ בֵּהּ מִינֵי.

וְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר: שְׁכִינָה בַּמַּעֲרָב – דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מַאי "אוֹרָיָה"? אֲוִיר יָהּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה, מַאי דִּכְתִיב "יַעֲרֹךְ כַּמָּטָר לִקְחִי"? זוֹ רוּחַ מַעֲרָבִית, שֶׁבָּאָה מֵעֶרְפּוֹ שֶׁל עוֹלָם.

"תְּזַל כַּטַּל אִמְרָתִי" – זוֹ רוּחַ צְפוֹנִית, שֶׁמַּזֶּלֶת אֶת הַזָּהָב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הַזָּלִים זָהָב מִכִּיס".

"כִּשְׂעִירִם עָלַי דָּשֵׁא" – זוֹ רוּחַ מִזְרָחִית, שֶׁמַּסְעֶרֶת אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּשָׂעִיר. "וְכִרְבִיבִים עָלֵי עֵשֶׂב" – זוֹ רוּחַ דְּרוֹמִית, שֶׁהִיא מַעֲלָה רְבִיבִים וּמְגַדֶּלֶת עֲשָׂבִים.

תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עוֹלָם

## דף כה:

לְאַכְסַדְרָה הוּא דּוֹמֶה, וְרוּחַ צְפוֹנִית אֵינָהּ מְסוּבֶּבֶת, וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעָה חַמָּה אֵצֶל קֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית – נִכְפֶּפֶת וְעוֹלָה לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: עוֹלָם לְקוּבָּה הוּא דּוֹמֶה, וְרוּחַ צְפוֹנִית מְסוּבֶּבֶת, וְכֵיוָן שֶׁחַמָּה מַגַּעַת לְקֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית – מַקֶּפֶת וְחוֹזֶרֶת אֲחוֹרֵי כִיפָּה;

שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם, וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן וְגוֹ'"; "הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם" – בַּיּוֹם. "וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן" – בַּלַּיְלָה. "סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ" – אֵלּוּ פְּנֵי מִזְרָח וּפְנֵי מַעֲרָב, שֶׁפְּעָמִים מְסַבְּבָתָן וּפְעָמִים מְהַלְּכָתָן.

הוּא הָיָה אוֹמֵר – אֶתָּאן לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: "מִן הַחֶדֶר תָּבֹא סוּפָה" – זוֹ רוּחַ דְּרוֹמִית. "וּמִמְּזָרִים קָרָה" – זוֹ רוּחַ צְפוֹנִית. "מִנִּשְׁמַת אֵל יִתֵּן קָרַח" – זוֹ רוּחַ מַעֲרָבִית. "וְרֹחַב מַיִם בְּמוּצָק" – זוֹ רוּחַ מִזְרָחִית.

וְהָאָמַר מָר: רוּחַ דְּרוֹמִית מַעֲלָה רְבִיבִים וּמְגַדֶּלֶת עֲשָׂבִים! לָא קַשְׁיָא; הָא דְּאָתְיָא מִטְרָא בְּנִיחוּתָא, הָא בְּשִׁפּוּכוּתָא.

אָמַר רַב חִסְדָּא, מַאי דִּכְתִיב: "מִצָּפוֹן זָהָב יֶאֱתֶה"? זוֹ רוּחַ צְפוֹנִית שֶׁמַּזֶּלֶת אֶת הַזָּהָב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הַזָּלִים זָהָב מִכִּיס".

אָמַר רַפְרָם בַּר פָּפָּא אָמַר רַב חִסְדָּא: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הוּגְשְׁמָה רוּחַ דְּרוֹמִית, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּגְזֹר עַל יָמִין וְרָעֵב, וַיֹּאכַל עַל שְׂמֹאל וְלֹא שָׂבֵעוּ", וּכְתִיב: "צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם".

וְאָמַר רַפְרָם בַּר פָּפָּא אָמַר רַב חִסְדָּא: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין מֵאוֹצָר טוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב" – בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, וְיִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אַדְמָתָם – גְּשָׁמִים יוֹרְדִין מֵאוֹצָר טוֹב; בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אַדְמָתָם – אֵין גְּשָׁמִים יוֹרְדִין מֵאוֹצָר טוֹב.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: הָרוֹצֶה שֶׁיַּחְכִּים – יַדְרִים, וְשֶׁיַּעֲשִׁיר – יַצְפִּין, וְסִימָנֵיךְ: שִׁלְחָן בַּצָּפוֹן וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: לְעוֹלָם יַדְרִים, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁמִּתְחַכֵּם מִתְעַשֵּׁר – שֶׁנֶּאֱמַר: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד".

וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: שְׁכִינָה בַּמַּעֲרָב! דְּמַצְדֵּד אַצְדּוֹדֵי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא לְרַב אָשֵׁי: כְּגוֹן אַתּוּן, דְּיָתְבִיתּוּ בְּצָפוֹנָהּ דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – אַדְרִימוּ אַדְרוֹמֵי. וּמְנָא לַן דְּבָבֶל לִצְפוֹנָהּ דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָיְימָא? דִּכְתִיב: "מִמְּצָפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ".

מַרְחִיקִין אֶת הַמִּשְׁרָה מִן הַיָּרָק וְכוּ'. תָּנָא: רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בַּחַרְדָּל, שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: עַד שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לִי הַרְחֵק חַרְדָּלְךָ מִן דְּבוֹרַיי; הַרְחֵק דְּבוֹרְךָ מִן חַרְדָּלַיי, שֶׁבָּאוֹת וְאוֹכְלוֹת לְגִלּוּגֵי חַרְדָּלַיי.

**מַתְנִי'** מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבְחָרוּב וּבַשְּׁקָמָה – חֲמִשִּׁים אַמָּה; בֵּין מִלְּמַעְלָה בֵּין מִן הַצַּד. אִם הַבּוֹר קָדְמָה – קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים, וְאִם אִילָן קָדַם – לֹא יָקוֹץ. סָפֵק זֶה קָדַם וְסָפֵק זֶה קָדַם – לֹא יָקוֹץ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לְאִילָן – לֹא יָקוֹץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ.

**גְּמָ'** תָּנָא: בֵּין שֶׁהַבּוֹר לְמַטָּה וְאִילָן לְמַעְלָה, בֵּין שֶׁהַבּוֹר לְמַעְלָה וְאִילָן לְמַטָּה. בְּשִׁלְמָא בּוֹר לְמַטָּה וְאִילָן לְמַעְלָה – קָא אָזְלִין שָׁרְשִׁין מַזְקֵי לַהּ לְבוֹר. אֶלָּא בּוֹר לְמַעְלָה וְאִילָן לְמַטָּה, אַמַּאי? אָמַר רַבִּי חַגָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי שֶׁמַּחְלִידִין אֶת הַקַּרְקַע וּמַלְקִין קַרְקְעִיתָהּ שֶׁל בּוֹר.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לְאִילָן – לֹא יָקוֹץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוָאן בֵּי רַב כָּהֲנָא הֲוָה אָמְרִינַן: מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּגִירֵי דִּידֵיהּ.

פָּאפֵּי יוֹנָאָה עָנִי וְהֶעֱשִׁיר הֲוָה. בְּנָה אַפַּדְנָא. הֲווֹ הָנָךְ עָצוֹרֵי בְּשִׁיבָבוּתֵיהּ, דְּכִי הֲווֹ דָּיְיקִי שׁוּמְשְׁמֵי הֲוָה נָיְידָא אַפַּדְנֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי, אֲמַר לֵיהּ: כִּי הֲוָאן בֵּי רַב כָּהֲנָא הֲוָה אָמְרִינַן: מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּגִירֵי דִּילֵיהּ.

וְכַמָּה?

## דף כו.

כִּדְנַיֵּיד נְכְתְּמָא אַפּוּמֵּיהּ דְּחַצְבָּא.

דְּבֵי בַּר מָרְיוֹן בְּרֵיהּ דְּרָבִין, כִּי הֲוָה נָפְצִי כֵּיתָנָא – הֲוָה אָזְלָא רַקְתָּא וּמַזְקָא אִינָשֵׁי. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבִינָא, אֲמַר לְהוּ: כִּי אָמְרִינַן מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּגִירֵי דִּילֵיהּ – הָנֵי מִילֵּי דְּקָא אָזְלָא מִכּחָהּ, הָכָא – זִיקָא הוּא דְּקָא מַמְטֵי לַהּ.

מַתְקֵיף לַהּ מָר בַּר רַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא מִזּוֹרֶה וְרוּחַ מְסַיַּיעְתּוֹ? אַמְרוּהָ קַמֵּיהּ דְּמָרְיָמָר, אֲמַר לְהוּ: הַיְינוּ זוֹרֶה וְרוּחַ מְסַיַּיעְתָּהּ.

וּלְרָבִינָא, מַאי שְׁנָא מִגֵּץ הַיּוֹצֵא מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְהַזִּיק – דְּחַיָּיב לְשַׁלֵּם? הָתָם נִיחָא לֵיהּ דְּלֵיזִל, הָכָא לָא נִיחָא לֵיהּ דְּלֵיזִל.

**מַתְנִי'** לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֶחָד גְּפָנִים וְאֶחָד כָּל אִילָן. הָיָה גָּדֵר בֵּינָתַיִם – זֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן, וְזֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן. הָיוּ שָׁרָשִׁים יוֹצְאִים לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב אֶת הַמַּחֲרִישָׁה. הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה – קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְהָעֵצִים שֶׁלּוֹ.

**גְּמ'** תָּנָא: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ – כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם. אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּבָבֶל – שְׁתֵּי אַמּוֹת. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אַמּוֹת. וְהָא אֲנַן תְּנַן: אַרְבַּע אַמּוֹת! אֶלָּא לָאו כְּדִשְׁמוּאֵל? שְׁמַע מִינַּהּ.

וְאֵיכָּא דְּרָמֵי לַהּ מִירְמָא – תְּנַן: לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַתַּנְיָא: שְׁתֵּי אַמּוֹת! אָמַר שְׁמוּאֵל: לָא קַשְׁיָא; כָּאן בְּבָבֶל, כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

רָבָא בַּר רַב חָנָן הֲוָו לֵיהּ הָנְהוּ דִּיקְלֵי, אַמִּיצָרָא דְּפַרְדֵּיסָא דְּרַב יוֹסֵף. הֲווֹ אָתוּ צִפּוֹרֵי יָתְבִי בְּדִיקְלֵי, וְנָחֲתִי בְּפַרְדֵּיסָא וּמַפְסְדִי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: זִיל קוֹץ. אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אַרְחֵיקִי לִי! אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי לְאִילָנוֹת, אֲבָל לִגְפָנִים בָּעִינַן טְפֵי.

וְהָא אֲנַן תְּנַן: אֶחָד גְּפָנִים וְאֶחָד כָּל אִילָן! אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי אִילָן לְאִילָן וּגְפָנִים לִגְפָנִים, אֲבָל אִילָן לִגְפָנִים בָּעִינַן טְפֵי.

אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא לָא קַיְיצָנָא, דְּאָמַר רַב: הַאי דִּיקְלָא דְּטָעֵין קַבָּא – אָסוּר לְמִקְצֵייהּ. וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לָא שְׁכִיב שִׁכְחַת בְּרִי, אֶלָּא דְּקַץ תְּאֵנְתָּא בְּלָא זִימְנֵיהּ. מָר – אִי נִיחָא לֵיהּ, לִיקוֹץ.

רַב פָּפָּא הֲווֹ לֵיהּ הָנְהוּ דִּיקְלֵי אַמִּיצָּרָא דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. אֲזַל אַשְׁכְּחֵיהּ דַּהֲוָה חָפַר, וְקָא קָאֵיץ שָׂרָשָׁיו. אֲמַר לֵיהּ: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ, תְּנַן: הָיוּ שָׂרָשִׁים יוֹצְאִים לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲכֵּב הַמַּחֲרֵישָׁה.

אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי שְׁלֹשָׁה, מָר קָא חָפַר טְפֵי! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת קָא חָפַרְנָא – דְּתָנַן: הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה – קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְהָעֵצִים שֶׁלּוֹ. אָמַר רַב פָּפָּא: אֲמָרִי לֵיהּ כּוּלְהִי, וְלָא יְכֵילִי לֵיהּ;

## דף כו:

עַד דַּאֲמָרִי לֵיהּ הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: מֻצָּר שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים – אָסוּר לְקַלְקְלוֹ. לְבָתַר דְּנָפַק, אֲמַר: אַמַּאי לָא אֲמָרִי לֵיהּ: כָּאן בְּתוֹךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, כָּאן חוּץ לְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.

הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה – קוֹצֵץ וְיוֹרֵד וְהָעֵצִים שֶׁלּוֹ (וכו׳). בְּעָא מִינֵּיהּ יַעֲקֹב הַדְּיֶיבָא מֵרַב חִסְדָּא: עֵצִים שֶׁל מִי?

אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: שָׂרְשֵׁי אִילָן שֶׁל הֶדְיוֹט הַבָּאִין בְּשֶׁל הֶקְדֵּשׁ, לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין.

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא: בָּתַר אִילָן אָזְלִינַן – מִשּׁוּם הָכִי לֹא מוֹעֲלִין; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ: בָּתַר קַרְקַע אָזְלִינַן, אַמַּאי לֹא מוֹעֲלִין?

אֶלָּא מַאי? בָּתַר אִילָן אָזְלִינַן?! אֵימָא סֵיפָא: שֶׁל הֶקְדֵּשׁ הַבָּאִים בְּשֶׁל הֶדְיוֹט, לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין. וְאִי בָּתַר אִילָן אָזְלִינַן, אַמַּאי לֹא מוֹעֲלִין?

מִידֵּי אִירְיָא?! בְּגִידּוּלִין הַבָּאִין לְאַחַר מִכָּאן עָסְקִינַן, וְקָא סָבַר: אֵין מְעִילָה בְּגִידּוּלִין.

רַבִּינָא אָמַר: לָא קַשְׁיָא; כָּאן בְּתוֹךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, כָּאן חוּץ לְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.

אָמַר עוּלָּא: אִילָן הַסָּמוּךְ לַמֻּצָּר – בְּתוֹךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, גַּזְלָן הוּא – וְאֵין מְבִיאִין מִמֶּנּוּ בְּכוּרִים.

מָנָא לֵיהּ לְעוּלָּא הָא? אִילֵּימָא מִדְּתָנַן: עֻשָּׁר נְטִיעוֹת הַמְּפוּזָּרוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סְאָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן, עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

כַּמָּה הָווּ לְהוּ – תְּרֵי אַלְפֵי וַחֲמֵשׁ מְאָה גַּרְמִידֵי; לְכָל חַד וְחַד כַּמָּה מָטֵי לֵיהּ – מָאתַן וְחַמְשִׁין; הָא לָא הָווֵי דְּעוּלָּא!

וְאֶלָּא מִדְּתָנַן: שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם – הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל

## דף כז.

בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן. כַּמָּה הָווּ לְהוּ – תְּרֵי אַלְפֵי וַחֲמֵשׁ מְאָה גַּרְמִידֵי; לְכָל חַד כַּמָּה מָטֵי לֵיהּ – תַּמְנֵי מְאָה וּתְלָתִין וּתְלָתָא; אַכַּתִּי נְפִישִׁי לֵיהּ דְּעוּלָּא! לָא דָּק.

אֵימוֹר דְּאָמְרִינַן לָא דָּק – לְחוּמְרָא; לְקוּלָּא – לָא דָּק מִי אָמְרִינַן?!

מִי סָבְרַתְּ בְּרִיבּוּעָא קָא אָמְרִינַן?! בְּעִיגּוּלָא קָא אָמְרִינַן!
מִכְּדֵי כַּמָּה מְרוּבָּע יוֹתֵר עַל הָעִיגּוּל – רְבִיעַ; פָּשׁוּ לְהוּ שְׁבַע מְאָה וְשִׁתִּין וּתְמָנְיָא; אַכַּתִּי פָּשׁ לֵיהּ פַּלְגָא דְאַמָּתָא! הַיְינוּ דְּלָא דָּק – וּלְחוּמְרָא לָא דָּק.
תָּא שְׁמַע: הַקּוֹנֶה אִילָן וְקַרְקָעוֹ – מֵבִיא וְקוֹרֵא. מַאי, לָאו כָּל שֶׁהוּא? לֹא; שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.
תָּא שְׁמַע: קָנָה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. הָא שְׁלֹשָׁה – מֵבִיא וְקוֹרֵא; מַאי, לָאו כָּל שֶׁהוּא? לָא; הָכָא נָמֵי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.
תָּא שְׁמַע, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – חַיָּיב בַּפֵּאָה וּבַבִּכּוּרִים, וְכוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל,

## דף כז:

וְנַקְנִין עִמָּהּ נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּחִיטֵּי.
דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: כָּל שֶׁהוּא. שְׁמַע מִינַּהּ.
תָּא שְׁמַע: אִילָן – מִקְצָתוֹ בָּאָרֶץ וּמִקְצָתוֹ בְּחוּץ לָאָרֶץ – טָבֵל וְחוּלִּין מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה, דִּבְרֵי רַבִּי.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַגָּדֵל בְּחִיּוּב – חַיָּיב, הַגָּדֵל בְּפָטוּר – פָּטוּר.
עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי, אֶלָּא דְּמָר סָבַר: יֵשׁ בְּרִירָה, וּמַר סָבַר: אֵין בְּרִירָה;
אֲבָל גָּדֵל בְּפָטוּר – דִּבְרֵי הַכֹּל פָּטוּר!
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּמַפְסִיק צוּנְמָא. אִי הָכִי, מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי? דְּהָדְרִי עָרְבֵי.
וּבְמַאי קָא מִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: אַוִּירָא מְבַלְבֵּל, וּמַר סָבַר: הַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי.
וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה – וְתוּ לָא? וְהָא תְּנַן: מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר, עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה! אָמַר אַבָּיֵי: מֵיזָל – טוּבָא אָזְלִי, אַכְחוֹשֵׁי לָא מַכְחֲשִׁי אֶלָּא עַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, טְפֵי לָא מַכְחֲשִׁי.
כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר, בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: אִילָן הַסָּמוּךְ לַמַּיְצָר בְּתוֹךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: גַּזְלָן הוּא, וְאֵין מְבִיאִין מִמֶּנּוּ בִּכּוּרִים.
כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֶחָד אִילָן הַסָּמוּךְ לַמַּיְצָר, וְאֶחָד אִילָן הַנּוֹטֶה – מֵבִיא וְקוֹרֵא; שֶׁעַל מְנָת כֵּן הִנְחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.
**מַתְנִי'** אִילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לִשְׂדֵה חֲבֵירוֹ – קוֹצֵץ מִלֹּא הַמַּרְדֵּעַ, עַל גַּבֵּי הַמַּחֲרִישָׁה. וּבָחָרוּב וּבַשִּׁקְמָה – כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת. בֵּית הַשִּׁלְחִין – כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל אִילָן סָרָק כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת.
**גְּמָ'** אִיבַּעְיָא לְהוּ: אַבָּא שָׁאוּל – אַרִישָׁא קָאֵי, אוֹ אַסֵּיפָא קָאֵי?

תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: בֵּית הַשְּׁלְחִין – אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת, מִפְּנֵי שֶׁהַצֵּל רַע לְבֵית הַשְּׁלְחִין. שְׁמַע מִינַּהּ: אַרִישָׁא קָאֵי! שְׁמַע מִינַּהּ.

אָמַר רַב אָשֵׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: ״כָּל אִילָן סָרָק״. אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא אַרִישָׁא קָאֵי – הַיְינוּ דְּקָתָנֵי כָּל אִילָן; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אַסֵּיפָא קָאֵי, אִילָן סָרָק מִיבָּעֵי לֵיהּ?! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ אַרִישָׁא קָאֵי? שְׁמַע מִינַּהּ.

**מַתְנִי׳** אִילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, קוֹצֵץ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא גָּמָל עוֹבֵר – וְרוֹכְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גָּמָל טָעוּן פִּשְׁתָּן אוֹ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת, מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה.

**גְּמָ׳** מַאן תְּנָא דְּבִנְזָקִין – בָּתַר אוּמְדָּנָא דְּהַשְׁתָּא אָזְלִינַן?

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בְּמַחֲלוֹקֶת שְׁנוּיָה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא – דְּתָנַן: אֵין עוֹשִׂין חָלָל תַּחַת רְשׁוּת הָרַבִּים – בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, בִּכְדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה מְהַלֶּכֶת – וּטְעוּנָה אֲבָנִים.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, הָתָם – זִימְנִין דְּמַפְחֵית וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ, אֲבָל הָכָא – קַמָּא קַמָּא קָא קָיֵיץ לֵיהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גָּמָל טָעוּן פִּשְׁתָּן אוֹ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת. אִיבַּעְיָא לְהוּ: שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה נָפִישׁ, אוֹ דִּלְמָא שִׁיעוּרָא דְּרַבָּנַן נָפִישׁ?

פְּשִׁיטָא דְּשִׁיעוּרָא דְּרַבָּנַן נָפִישׁ! דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה נָפִישׁ, רַבָּנַן – בְּשִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה הֵיכִי עָבְדִי? וְאֶלָּא מַאי, שִׁיעוּרָא דְּרַבָּנַן נָפִישׁ? רַבִּי יְהוּדָה – בְּשִׁיעוּרָא דְּרַבָּנַן מַאי עָבֵיד? אֶפְשָׁר דִּגְחִין וְחָלֵיף תּוּתֵיהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹלֶת, מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. תָּנָא: מִפְּנֵי אֹהֶל הַטּוּמְאָה. פְּשִׁיטָא, ״מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה״ תְּנַן!

אִי מִמַּתְנִיתִין, הֲוָה אָמֵינָא: דִּלְמָא מַיְיתֵי עוֹרֵב טוּמְאָה וְשָׁדֵי הָתָם, וְסָגְיָא בְּדַחְלוּלֵי בְּעָלְמָא; קָא מַשְׁמַע לַן:

## הַדֶּרֶן עָלָךְ לֹא יַחְפּוֹר

## דף כח.

**חֶזְקַת הַבָּתִּים**, וְהַבּוֹרוֹת, וְהַשִּׁיחִין, וְהַמְּעָרוֹת, וְהַשּׁוֹבָכוֹת, וְהַמֶּרְחָצָאוֹת, וּבֵית הַבַּדִּין, וּבֵית הַשְּׁלְחִין, וְהָעֲבָדִים, וְכָל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פֵּירוֹת תְּדִיר – חֶזְקָתָן שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם.

שְׁדֵה הַבַּעַל – חֶזְקָתָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְאֵינָן מִיּוֹם לְיוֹם.
רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים בָּרִאשׁוֹנָה, שְׁלֹשָׁה בָּאַחֲרוֹנָה, וּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בָּאֶמְצַע; הֲרֵי שְׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֹדֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וְחֹדֶשׁ בָּאַחֲרוֹנָה, וּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בָּאֶמְצַע; הֲרֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר חֹדֶשׁ.
אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בִּשְׂדֵה לָבָן, אֲבָל בִּשְׂדֵה אִילָן – כָּנַס אֶת תְּבוּאָתוֹ, וּמָסַק אֶת זֵיתָיו, כָּנַס אֶת קַיְיצוֹ – הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים.
**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁמַעְתִּי מֵהוֹלְכֵי אוּשָׁא שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: מִנַּיִן לַחֶזְקָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים? מִשּׁוֹר הַמּוּעָד – מָה שּׁוֹר הַמּוּעָד, כֵּיוָן שֶׁנִּגַּח שָׁלֹשׁ נְגִיחוֹת – נִפְקַע לֵיהּ מֵחֶזְקַת תָּם, וְקָם לֵיהּ בְּחֶזְקַת מוּעָד; הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּאַכְלַהּ תְּלָת שְׁנִין – נִפְקַע לַהּ מֵרְשׁוּת מוֹכֵר, וְקָיְימָא לַהּ בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ.
אִי – מָה שּׁוֹר הַמּוּעָד עַד נְגִיחָה רְבִיעִית לָא מִיחַיַּיב, הָכָא נָמֵי, עַד שָׁנָה רְבִיעִית לָא קָיְימָא בִּרְשׁוּתֵיהּ! הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם מִכִּי נְגַח שָׁלֹשׁ נְגִיחוֹת – הָוֵי מוּעָד,

## דף כח:

וְאִידַּךְ, כִּי לָא נְגַח – מַאי לְשַׁלֵּם? הָכָא, כֵּיוָן דְּאַכְלַהּ תְּלָת שְׁנֵי – קָיְימָא לַהּ בִּרְשׁוּתֵיהּ.
אֶלָּא מֵעַתָּה, חֶזְקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה תֶּיהֱוֵי חֶזְקָה! אַלְמָה תְּנַן: כָּל חֶזְקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה, אֵינָהּ חֶזְקָה?
טַעְמָא מַאי – דְּאָמְרִינַן: דִּלְמָא כִּדְקָאָמַר, הַשְׁתָּא אִיהוּ לָא טָעֵין, אֲנַן לִיטְעוֹן לֵיהּ?!
מַתְקִיף לַהּ רַב עַוִּירָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, מֻחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לָא תֶּיהֱוֵי מֻחְאָה – דּוּמְיָא דְּשׁוֹר מוּעָד; מָה שּׁוֹר הַמּוּעָד בְּפָנָיו בָּעֵינַן, אַף הָכָא נָמֵי בְּפָנָיו בָּעֵינַן!
הָתָם – "וְהוּעַד בִּבְעָלָיו" כְּתִיב; הָכָא – חַבָּרְךָ חַבָּרָא אִית לֵיהּ, וְחַבָּרָא דְּחַבָּרְךָ – חַבָּרָא אִית לֵיהּ.
וּלְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: רִיחֵק נְגִיחוֹתָיו חַיָּיב, קֵירֵב נְגִיחוֹתָיו לֹא כָּל שֶׁכֵּן; אַכְלַהּ תְּלָתָא פֵּירֵי בְּחַד יוֹמָא – כְּגוֹן תְּאֵנָה, לֶיֱהֵוֵי חֶזְקָה!
דּוּמְיָא דְּשׁוֹר הַמּוּעָד, מָה שּׁוֹר הַמּוּעָד בְּעִידָּנָא דְּאִית לֵיהּ הָא נָגִיחַ לֵיתָא לְהָא נְגִיחָה, הָכָא נָמֵי בְּעִידָּנָא דְּאִיתָא לְהַאי פֵּירָא לֵיתָא לְהַאי פֵּירָא.
אַכְלַהּ תְּלָתָא פֵּירֵי בִּתְלָתָא יוֹמֵי – כְּגוֹן צָלָף, לֶיֱהֵוֵי חֶזְקָה! הָתָם פֵּירָא מִיהָא אִיתֵיהּ, וּמְגָמַר הוּא דְּקָא גָּמַר וְאָזֵיל.
אַכְלַהּ תְּלָתָא פֵּירֵי בִּתְלָתִין יוֹמֵי – כְּגוֹן אַסְפַּסְתָּא, לֶיֱהֵוֵי חֶזְקָה! הֵיכִי דָּמֵי – דְּקָדַיח וְאָכְלָה דְּקָדַיח וְאָכְלָה; הָתָם מִשְׁמָט הוּא דְּקָא שָׁמֵיט וְאָכֵיל.

אַכְלֹהּ תְּלָתָא פֵּירֵי בִּתְלָתָא יַרְחֵי – כְּגוֹן אַסְפַּסְתָּא, לֵיהֱוֵי חֲזָקָה! מַאן הוֹלְכֵי אוּשָׁא – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל; לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָכִי נָמֵי –

דִּתְנַן, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בִּשְׂדֵה הַלָּבָן, אֲבָל בִּשְׂדֵה אִילָן – כָּנַס אֶת תְּבוּאָתוֹ, וּמָסַק אֶת זֵיתָיו, וְכָנַס אֶת קַיְיצוֹ – הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים.

לְרַבָּנַן, מַאי?

אָמַר רַב יוֹסֵף, קְרָא כְּתִיב: ״שָׁדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם״ – שֶׁהֲרֵי נָבִיא עוֹמֵד בְּעֶשֶׂר, וּמַזְהִיר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: דִּלְמָא הָתָם עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן!

## דף כט.

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, ״בָּנוּ בָתִּים וְשָׁבוּ, וְנָטְעוּ גַּנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת פִּרְיָן״ – מַאי קָאָמַר? אֶלָּא עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן; הָכָא נָמֵי – עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן. תִּדַּע, דִּכְתִיב: ״וּנְתַתָּם בִּכְלִי חֶרֶשׂ, לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים״.

אֶלָּא אָמַר רָבָא: שַׁתָּא קַמַּיְיתָא מָחֵיל אִינִישׁ, תַּרְתֵּי מָחֵיל, תְּלַת לָא מָחֵיל.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, כִּי הָדְרָא אַרְעָא, תִּיהְדַּר לְבַר מִפֵּירֵי! אַלְמָה אָמַר רַב נַחְמָן: הָדְרָא אַרְעָא וְהָדְרִי פֵּירֵי?

אֶלָּא, אָמַר רָבָא: שַׁתָּא קַמַּיְיתָא לָא קָפֵיד אִינִישׁ, תַּרְתֵּי לָא קָפֵיד, תְּלַת קָפֵיד.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, כְּגוֹן הָנֵי דְּבֵי בַּר אֶלְיָשִׁיב – דְּקָפְדֵי אֲפִילּוּ אַמַּאן דְּחָלֵיף אַמִּיצְרָא דִּידְהוּ, הָכִי נָמֵי דְּלַאֲלַתַּר הָוֵי חֲזָקָה? וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי, אִם כֵּן נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁיעוּרִין!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: שַׁתָּא קַמַּיְיתָא מִיזְדַּהַר אִינִישׁ בִּשְׁטָרֵיהּ, תַּרְתֵּי וּתְלַת מִיזְדַּהַר, טְפֵי לָא מִיזְדַּהַר.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, מֶחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – לָא תִּיהֱוֵי מֶחְאָה, דַּאֲמַר לֵיהּ: אִי מַחֵית בְּאַפַּאי, הֲוָה מִיזְדַּהֲרְנָא בִּשְׁטָרַאי!

דְּאָמַר לֵיהּ: חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דְּחַבְרָךְ – חַבְרָא אִית לֵיהּ.

אָמַר רַב הוּנָא: שָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁאָמְרוּ, הוּא שֶׁאָכְלָן רְצוּפוֹת. מַאי קָמַשְׁמַע לַן? תְּנִינָא: חֶזְקָתָן שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם! מַהוּ דְּתֵימָא, ״מִיּוֹם לְיוֹם״ לְאַפּוֹקֵי מְקוּטָעוֹת – וּלְעוֹלָם אֲפִילּוּ מְפוּזָּרוֹת; קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַב חָמָא: וּמוֹדֵי רַב הוּנָא בְּאַתְרֵי דְּמוֹבְרֵי בָּאנֵי.

פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דְּאִיכָּא דְּמוֹבַר וְאִיכָּא דְּלָא מוֹבַר – וְהַאי גַּבְרָא מוֹבְרַהּ; מַהוּ דְּתֵימָא, אֲמַר לֵיהּ: אִם אִיתָא דְּדִידָךְ הֲוַאי, אִיבְּעֵי לָךְ לְמִיזְרַעַהּ; קָא מַשְׁמַע לַן דַּאֲמַר לֵיהּ: חָדָא אַרְעָא בְּכוּלֵּיהּ בָּאנָא – לָא מָצֵינָא לִינְטַר.

וְאִי נָמֵי, בְּהָכִי נִיחָא לִי – דְּעָבְדָא טְפֵי.

תְּנַן: חֶזְקַת הַבָּתִּים. וְהָא בָּתִּים – דְּבֵימָמָא יָדְעִי, בְּלֵילְיָא לָא יָדְעִי!

אָמַר אַבָּיֵי: מַאן מַסְהֵיד אַבָּתִּים – שִׁיבָּבֵי; שִׁיבָּבֵי מִידָּע יָדְעִי בֵּימָמָא וּבְלֵילְיָא.

רָבָא אָמַר: כְּגוֹן דְּאָתוּ בֵּי תְּרֵי, וְאָמְרִי: אֲנַן אַגְרִינַן מִינַּיהּ, וְדָרֵינַן בֵּיהּ תְּלַת שְׁנִין בֵּימָמָא וּבְלֵילְיָא.

אָמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לְרַב אָשֵׁי: הָנֵי נוֹגְעִין בְּעֵדוּתָן הֵן – דְּאִי לָא אָמְרִי הָכִי, אָמְרִינַן לְהוּ: זִילוּ הַבוּ לֵיהּ אֲגַר בֵּיתָא לְהַאי!

אָמַר לֵיהּ: דַּיְּינֵי דִּשְׁפִילֵי הָכִי דָּאֲמִינַן. מִי לָא עָסְקִינַן כְּגוֹן דְּנָקִיטִי אֲגַר בֵּיתָא וְאָמְרִי: לְמַאן לִיתְּבֵיהּ?

אָמַר מָר זוּטְרָא, וְאִי טָעִין וְאָמַר: לֵיתוֹ תְּרֵי סָהֲדֵי לְאַסְהוֹדֵי לֵיהּ דְּדָר בֵּיהּ תְּלַת שְׁנֵי בֵּימָמָא וּבְלֵילְיָא – טָעְנָתֵיהּ טָעֲנָה.

## דף כט:

וּמוֹדֵי מָר זוּטְרָא בְּרוֹכְלִין הַמַּחֲזִירִין בָּעֲיָירוֹת, דְּאַף עַל גַּב דְּלָא טָעַן – טָעֲנִינַן לֵיהּ אֲנַן.

וּמוֹדֶה רַב הוּנָא בְּחַנָּוְתָא דְּמָחוֹזָא – דְּלֵילְיָא לָא עָבְדָא.

רַמֵּי בַּר חָמָא וְרַב עוּקְבָא בַּר חָמָא זְבוּן הָהִיא אִמְּתָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. מָר אִישְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ רֹאשׁוֹנָה שְׁלִישִׁית וַחֲמִישִׁית, וּמָר אִישְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ שְׁנִיָּה רְבִיעִית וְשִׁשִּׁית. נְפַק עַרְעָר עִילָּוֵהּ,

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לְהוּ: מַאי טַעְמָא עָבְדִיתוּ הָכִי – כִּי הֵיכִי דְּלָא תַּחְזְקוּ אַהֲדֵי; כִּי הֵיכִי דְּלָדִידְכוּ לָא הָוֵי חֶזְקָה, לְעָלְמָא נָמֵי לָא הָוֵי חֶזְקָה.

וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא כְּתוּב עִיטְרָא, אֲבָל כְּתוּב עִיטְרָא – קָלָא אִית לֵיהּ.

אָמַר רָבָא: אֲכָלָהּ כּוּלָּהּ, חוּץ מִבֵּית רוֹבַע – קָנָה כּוּלָּהּ, חוּץ מִבֵּית רוֹבַע.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּבַר זְרִיעָה הִיא, אֲבָל לָאו בַּר זְרִיעָה הִיא – קָנֵי לַהּ אַגַּב אַרְעָא.

מַתְקֵיף לַהּ רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: אֶלָּא מַעֲתָה, צוּנְמָא – בַּמֶּה יִקָּנֶה? אֶלָּא בְּאוֹקוֹמֵי בָּהּ חֵיוָתָא וּמִשְׁטָחָא בַּהּ פֵּירֵי; הָכָא נָמֵי – אִיבְּעֵי לֵיהּ לְאוֹקוֹמֵי בָּהּ חֵיוָתָא, אִי נָמֵי מִשְׁטָחָא בַּהּ פֵּירֵי.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי בֵּיתָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ זְבִינְתֵּיהּ, וַאֲכַלִית שְׁנֵי חֶזְקָה. אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא בִּשְׁכוּנֵי גַּוּואֵי הֲוַאי.

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: זִיל בְּרוֹר אֲכִילְתָךְ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: הָכִי דִּינָא?! הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה!

וְרָמֵי דְּרָבָא אַדְּרָבָא, וְרָמֵי דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן – דְּהָהוּא

## דף ל.

דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: כָּל נִכְסֵי דְּבֵי בַּר סִיסִין – מְזַבֵּינָא לָךְ. הֲוַאי הָהִיא אַרְעָא דַּהֲוָה מִיקְּרֵי "דְּבֵי בַּר סִיסִין". אֲמַר לֵיהּ: הָא לָאו דְּבֵי בַּר סִיסִין הִיא, וְאִיקְּרוֹיֵי הוּא דְּמִיקַּרְיָא "דְּבֵי בַּר סִיסִין". אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אוֹקְמָא בִּידָא דְּלוֹקֵחַ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: דִּינָא הָכִי?! הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה!

קַשְׁיָא דְּרָבָא אַדְּרָבָא, קַשְׁיָא דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן.

דְּרָבָא אַדְּרָבָא לָא קַשְׁיָא – הָתָם מוֹכֵר קָאֵי בְּנִכְסֵיהּ, הָכָא לוֹקֵחַ קָאֵי בְּנִיכְסֵיהּ.

דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן נָמֵי לָא קַשְׁיָא – כֵּיוָן דַּאֲמַר לֵיהּ: דְּבֵי בַּר סִיסִין, וּמִיקַּרְיָא "דְּבֵי בַּר סִיסִין", עֲלֵיהּ דִּידֵיהּ רַמְיָא לְגַלּוֹיֵי דְּלָאו דְּבֵי בַּר סִיסִין הִיא; אֶבָל הָכָא, לֹא יְהֵא אֶלָּא דְּנָקִיט שְׁטָרָא – מִי לָא אָמְרִינַן לֵיהּ: קַיֵּים שְׁטָרָךְ וְקוּם בְּנִיכְסֵי?

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי בֵּיתָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ זְבַנְתֵּיהּ, וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֲזָקָה. אֲמַר לֵיהּ: בְּשׁוּקֵי בָּרְאֵי הֲוַאי. אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אִית לִי סָהֲדֵי דְּכֹל שַׁתָּא הֲוָה אָתֵית תְּלָתִין יוֹמֵי! אֲמַר לֵיהּ: תְּלָתִין יוֹמֵי – בְּשׁוּקָאי הֲוָה טָרִידְנָא. אֲמַר רָבָא: עֲבִיד אִינִישׁ דְּכֹל תְּלָתִין יוֹמֵי טָרִיד בְּשׁוּקָא.

הָהוּא דְּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִפְּלָנְיָא זְבֵינְתַּהּ, דְּאָמַר לִי דְּזַבְנַהּ מִינָּךְ. אֲמַר לֵיהּ: אַתְּ לָאו קָא מוֹדֵית

## דף ל:

דְּהַאי אַרְעָא דִּידִי הִיא, וְאַתְּ לָא זְבֵינְתַּהּ מִינַּאי? זִיל, לָאו בַּעַל דְּבָרִים דִּידִי אַתְּ. אָמַר רָבָא: דִּינָא קָאָמַר לֵיהּ.

הָהוּא דְּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִפְּלָנְיָא זְבֵינְתַּהּ, וַאֲכַלְתֵּיהָ שְׁנֵי חֲזָקָה. אֲמַר לֵיהּ: פְּלָנְיָא גַּזְלָנָא הוּא.

אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אִית לִי סָהֲדֵי דַּאֲתַאי אִימְלַכִי בָּךְ, וַאֲמַרְתְּ לִי: "זִיל זַבֵּין"! אֲמַר לֵיהּ: הַשֵּׁנִי נוֹחַ לִי; הָרִאשׁוֹן קְשֶׁה הֵימֶנּוּ. אָמַר רָבָא: דִּינָא קָאָמַר לֵיהּ.

כְּמַאן, כְּאַדְמוֹן? דְּתָנַן: הָעוֹרֵר עַל הַשְּׂדֶה וְחָתוּם עָלֶיהָ בְּעֵד – אַדְמוֹן אוֹמֵר: הַשֵּׁנִי נוֹחַ לִי; הָרִאשׁוֹן קְשֶׁה הֵימֶנּוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵיבֵד אֶת זְכוּתוֹ.

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן – הָתָם עֲבַד לֵיהּ מַעֲשֶׂה; אֶבָל הָכָא דִּבּוּרָא – עֲבִיד אִינִישׁ דְּמִיקַּרְיָא וְאָמַר.

הָהוּא דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִפְּלָנְיָא זְבִינְתַּהּ, וַאֲכַלְתִּיהָ שְׁנֵי חֶזְקָה. אֲמַר לֵיהּ: פְּלָנְיָא גַּזְלָנָא הוּא! אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אִית לִי סָהֲדֵי דַּאֲתֵית בְּאוּרְתָּא, וַאֲמַרְתְּ לִי: זַבְנַהּ נִיהֲלִי! אֲמַר לֵיהּ: אָמֵינָא אֵיזְבּוֹן דִּינַאי. אָמַר רָבָא: עָבִיד אִינִישׁ דְּזָבֵין דִּינֵיהּ.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִפְּלָנְיָא זְבִינְתַּהּ, וַאֲכַלְתִּיהָ שְׁנֵי חֶזְקָה. אֲמַר לֵיהּ: וְהָא נְקִיטְנָא שְׁטָרָא דְּזַבְנִי לַיהּ מִינֵּיהּ הָא אַרְבָּעִי שְׁנֵי!

אֲמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ "שְׁנֵי חֶזְקָה" – תְּלַת שְׁנֵי קָא אָמֵינָא?! שְׁנֵי חֶזְקָה טוּבָא קָא אָמֵינָא.

אָמַר רָבָא: עָבִידִי אִינָשֵׁי דְּקָרוּ לִשְׁנֵי טוּבָא "שְׁנֵי חֶזְקָה".

וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַכְלַהּ שְׁבַע – דְּקָדֵים חֶזְקָה דְּהַאי לִשְׁטָרָא דְּהָךְ;

## דף לא.

אֲבָל שֵׁית – אֵין לְךָ מֻחְאָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

זֶה אוֹמֵר: "שֶׁל אֲבוֹתַי", וְזֶה אוֹמֵר: "שֶׁל אֲבוֹתַי"; הַאי אַיְיתִי סָהֲדֵי דַּאֲבָהָתֵיהּ הִיא, וְהַאי אַיְיתִי סָהֲדֵי דְּאַכְלַהּ שְׁנֵי חֶזְקָה –

אָמַר רַבָּה: מָה לוֹ לְשַׁקֵּר? אִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ: מִינָּךְ זְבִינְתַּהּ וַאֲכַלְתִּיהָ שְׁנֵי חֶזְקָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: "מָה לִי לְשַׁקֵּר" בְּמָקוֹם עֵדִים – לֹא אָמְרִינַן.

הֲדַר אֲמַר לֵיהּ: אֵין, דַּאֲבָהָתְךָ הִיא – וּזְבִינְתַּהּ מִינָּךְ; וְהַאי דַּאֲמַרִי לָךְ דַּאֲבָהָתִי, דִּסְמִיךְ לִי עֲלַהּ כְּדַאֲבָהָתִי.

טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן, אוֹ אֵין טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן? עוּלָּא אָמַר: טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן. נְהַרְדָּעֵי אָמְרִי: אֵינוֹ טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן.

וּמוֹדֵי עוּלָּא הֵיכָא דַּאֲמַר לֵיהּ: שֶׁל אֲבוֹתַי וְלֹא שֶׁל אֲבוֹתֶיךָ – דְּאֵינוֹ טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן. וְהֵיכָא דַּהֲוָה קָאֵי בֵּי דִּינָא וְלָא טָעַן, וַאֲתָא מַאֲבָרַאי וּטָעַן – אֵינוֹ חוֹזֵר וְטוֹעֵן. מַאי טַעְמָא? טַעְנָתֵיהּ אַגְמְרֵיהּ.

וּמוֹדוּ נְהַרְדָּעֵי הֵיכָא דַּאֲמַר לֵיהּ: שֶׁל אֲבוֹתַי שֶׁלְּקָחוּהָ מֵאֲבוֹתֶיךָ – דְּחוֹזֵר וְטוֹעֵן. וְהֵיכָא דְּאִישְׁתַּעִי מִילֵּי אַבָּרַאי וְלָא טָעַן, וַאֲתָא לְבֵי דִּינָא וּטָעַן – דְּחוֹזֵר וְטוֹעֵן. מַאי טַעְמָא? עָבִיד אִינִישׁ דְּלָא מְגַלֵּי טַעְנָתֵיהּ אֶלָּא לְבֵי דִּינָא.

אָמַר אַמֵּימָר: אֲנָא נְהַרְדָּעָא אֲנָא, וּסְבִירָא לִי דְּטוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן. וְהִלְכְתָא: טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן.

זֶה אוֹמֵר: שֶׁל אֲבוֹתַי, וְזֶה אוֹמֵר: שֶׁל אֲבוֹתַי; הַאי אַיְיתִי סָהֲדֵי דַּאֲבָהָתֵיהּ וְאַכְלַהּ שְׁנֵי חֶזְקָה, וְהַאי אַיְיתִי סָהֲדֵי דְּאַכְלַהּ שְׁנֵי חֶזְקָה.

אָמַר רַב נַחְמָן: אוֹקֵי אֲכִילָה לְבַהֲדֵי אֲכִילָה, וְאוֹקֵי אַרְעָא בְּחֶזְקַת אֲבָהָתָא. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: הָא עֵדוּת מוּכְחֶשֶׁת הִיא! אֲמַר לֵיהּ: נְהִי דְּאִיתַּכְחַשׁ בַּאֲכִילָתָה,

## דף לא:

בַּאֲבָהָתָא מִי אִתַּכְחַשׁ?!

לֵימָא רָבָא וְרַב נַחְמָן – בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא קָמִיפַּלְגִי?

דְּאִיתְּמַר: שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ – אָמַר רַב הוּנָא: זוֹ בָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וּמְעִידָה, וְזוֹ בָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וּמְעִידָה. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: בַּהֲדֵי סָהֲדֵי שַׁקְרֵי לְמָה לִי? לֵימָא רַב נַחְמָן – דְּאָמַר כְּרַב הוּנָא, וְרָבָא כְּרַב חִסְדָּא?

אַלִּיבָּא דְּרַב חִסְדָּא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי – אַלִּיבָּא דְּרַב הוּנָא. רַב נַחְמָן – כְּרַב הוּנָא. וְרָבָא – עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַב הוּנָא אֶלָּא לְעֵדוּת אַחֶרֶת, אֲבָל לְאוֹתָהּ עֵדוּת – לָא.

הֲדַר אַיְיתִי סָהֲדֵי דַּאֲבָהָתֵיהּ הִיא. אָמַר רַב נַחְמָן: אֲנַן אַחֲתִינֵיהּ, אֲנַן מַסְקִינַן לֵיהּ; לְזִילּוּתָא דְּבֵי דִּינָא לָא חָיְישִׁינַן.

מֵתִיב רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי זְעֵירָא: שְׁנַיִם אוֹמְרִים מֵת, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לָא מֵת; שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִתְגָּרְשָׁה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִתְגָּרְשָׁה – הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא. רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תֵּצֵא.

אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֵימָתַי אֲנִי אוֹמֵר תֵּצֵא – בִּזְמַן שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת; אֲבָל נִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים – הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא.

אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא סְבָרִי לְמֶעְבַּד עוֹבָדָא; הַשְׁתָּא דְּאוֹתֵיבְתַּן אַתְּ, וְאוֹתְבַן רַב הַמְנוּנָא בְּסוּרְיָא – לָא עֲבֵידְנָא בַּהּ עוֹבָדָא.

נְפַק עֲבַד עוֹבָדָא. מַאן דַּחֲזָא, סָבַר: טָעוּתָא הִיא בִּידֵיהּ; וְלָא הִיא, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּתַלְיָא בְּאַשְׁלֵי רַבָּרְבֵי –

דְּתָנָן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מַעֲלִין לַכְּהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵימָתַי – בִּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ עוֹרְרִין, אֲבָל בִּמְקוֹם שֶׁאֵין עוֹרְרִין – מַעֲלִין לַכְּהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן הַסְּגָן: מַעֲלִין לַכְּהוּנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הֵיינוּ רַבִּי אֶלְעָזָר! וְכִי תֵּימָא: עַרְעָר חַד אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר: עַרְעָר חַד,

## דף לב.

וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: עַרְעָר – תְּרֵי; וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין עַרְעָר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם!

אֶלָּא עַרְעָר תְּרֵי; וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן דְּמַחְזְקִינַן לֵיהּ בַּאֲבוּהּ דְּהַאי – דְּכֹהֵן הוּא; וּנְפַק עֲלֵיהּ קָלָא דְּבֶן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה הוּא, וְאַחֲתִינֵיהּ; וַאֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר דְּכֹהֵן הוּא, וְאַסְקִינֵיהּ;

וַאֲתוֹ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרִי דְּבֶן גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה הוּא, וְאַחֲתִינֵיהּ; וַאֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר דְּכֹהֵן הוּא. וּדְכוּלֵּי עָלְמָא – מִצְטָרְפִין עֵדוּת,

וְהָכָא בְּמֵיחַשׁ לְזִילוּתָא דְּבֵי דִּינָא קָא מִיפַּלְגִי – רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר: כֵּיוָן דְּאַחֲתִינֵיהּ – לָא מַסְקִינַן לֵיהּ, חָיְישִׁינַן לְזִילוּתָא דְּבֵי דִּינָא. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אָנַן אַחֲתִינֵיהּ, וַאֲנַן מַסְקִינַן לֵיהּ; וּלְזִילוּתָא דְּבֵי דִּינָא לָא חָיְישִׁינַן.

מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא חַד? אֲפִילּוּ בִּתְרֵי נָמֵי! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא חָיְישִׁינַן לְזִילוּתָא דְּבֵי דִּינָא; וְהָכָא – בִּלְצָרַף עֵדוּת קָא מִיפַּלְגִי. וּבִפְלוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי –

דְּתַנְיָא: לְעוֹלָם אֵין עֵדוּתָן מִצְטָרֶפֶת, עַד שֶׁיִּרְאוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ בְּזֶה אַחַר זֶה. אֵין עֵדוּתָן מִתְקַיֶּמֶת בְּבֵית דִּין, עַד שֶׁיַּעִידוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו שֶׁל זֶה הַיּוֹם, וּלְכְשֶׁיָּבֹא חֲבֵירוֹ לְמָחָר – שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו.

הָהוּא דַּאֲמַר לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ זְבִינְתַּהּ, וְהָא שְׁטָרָא.

## דף לב:

אֲמַר לֵיהּ: שְׁטָרָא זַיְיפָא הוּא! גְּחֵין לְחֵישׁ לֵיהּ לְרַבָּה: אִין, שְׁטָרָא זַיְיפָא הוּא; מִיהוּ שְׁטָרָא מְעַלְיָא הָוֶה לִי, וְאִירְכַּס, וְאָמֵינָא: אֵינְקִיט הַאי בִּידַאי כָּל דְּהוּ.

אָמַר רַבָּה: מָה לוֹ לְשַׁקֵּר? אִי בָּעֵי, אָמַר לֵיהּ: שְׁטָרָא מְעַלְיָא הוּא. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: אַמַּאי סָמְכַתְּ – אַהַאי שְׁטָרָא; הַאי שְׁטָרָא חַסְפָּא בְּעָלְמָא הוּא.

הָהוּא דְּאַמַּר לְחַבְרֵיהּ: הַב לִי מְאָה זוּזֵי דְּמַסֵּיקְנָא בָּךְ, וְהָא שְׁטָרָא. אֲמַר לֵיהּ: שְׁטָרָא זַיְיפָא הוּא. גְּחֵין לְחֵישׁ לֵיהּ לְרָבָא: אִין, שְׁטָרָא זַיְיפָא; מִיהוּ שְׁטָרָא מְעַלְיָא הָוֶה לִי, וְאִירְכַּס, וְאָמֵינָא: אֵינְקוֹט הַאי בִּידַאי כָּל דְּהוּ.

אָמַר רַבָּה: מָה לוֹ לְשַׁקֵּר? אִי בָּעֵי, אָמַר לֵיהּ: שְׁטָרָא מְעַלְיָא הוּא. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: אַמַּאי קָא סָמְכַתְּ – אַהַאי שְׁטָרָא; הַאי שְׁטָרָא חַסְפָּא בְּעָלְמָא הוּא.

אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּה בְּאַרְעָא, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּזוּזֵי. הִלְכְתָא כְּרַבָּה בְּאַרְעָא – דְּהֵיכָא דְּקַיְימָא אַרְעָא, תֵּיקוּם. וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּזוּזֵי – דְּהֵיכָא דְּקַיְימִי זוּזֵי, לוֹקְמוּ.

הָהוּא עָרְבָא דַּאֲמַר לֵיהּ לְלַוֶּה: הַב לִי מְאָה זוּזֵי דִּפְרַעְתִּי לְמַלְוֶה עִילְוָךְ, וְהָא שְׁטָרָא. אֲמַר לֵיהּ: לָאו פְּרַעְתֵּיךְ? אֲמַר: לָאו הֲדַרְתְּ שְׁקַלְתִּינְהוּ מִינַּאי?

שַׁלְחַהּ רַב אִידִי בַּר אָבִין לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי? שְׁלַח לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי תִּיבְעֵי לֵיהּ? הָא אִיהוּ דְּאָמַר: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּה בְּאַרְעָא, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּזוּזֵי – דְּהֵיכָא דְּאוֹקְמוּ זוּזֵי, לוֹקְמוּ!

וְהָנֵי מִילֵּי, דְּאָמַר לֵיהּ: הֲדַרְתְּ אוֹזְפְתִּינְהוּ מִינַאי. אֶבָל אָמַר לֵיהּ: הַדְּרִתִּינְהוּ נִיהֲלָךְ מֵחֲמַת דַּהֲווֹ שַׁיְיפִי וְסוּמְקֵי – אַפְּתִי אִיתֵיהּ לְשִׁעְבּוּדָא דְּשָׁטָרָא.

רָבָא בַּר שַׁרְשׁוּם נָפֵק עֲלֵיהּ קָלָא דְּקָא אָכֵיל אַרְעָא דְּיַתְמֵי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֵימָא לִי אִיזִי, גּוּפָא דְּעוֹבָדָא הֵיכִי הֲוָה? אָמַר לֵיהּ: אַרְעָא בְּמַשְׁכַּנְתָּא הֲוָה נָקֵיטְנָא מֵאֲבוּהוֹן דְּיַתְמֵי; וַהֲוָה לִי

## דף לג.

זוּזֵי אַחֲרִינֵי גַּבֵּיהּ, וַאֲכַלְתַּהּ שְׁנֵי מַשְׁכַּנְתָּא.

אָמֵינָא: אִי מַהְדַּרְנָא לַהּ אַרְעָא לְיַתְמֵי, וְאָמֵינָא דְּאִית לִי זוּזֵי אַחֲרִינֵי גַּבֵּי דַּאֲבוּכוֹן – אָמוּר רַבָּנַן: הַבָּא לִיפָּרַע מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים – לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אֶלָּא אֶכְבְּשֵׁיהּ לִשְׁטַר מַשְׁכַּנְתָּא, וְאוֹכְלַהּ שִׁיעוּר זוּזֵי, דְּמִיגּוֹ דְּאִי בָּעֵינָא אָמֵינָא לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי – מְהֵימַנָא, כִּי אָמֵינָא דְּאִית לִי זוּזֵי גַּבַּייכוּ – מְהֵימַנְנָא.

אָמַר לֵיהּ: "לְקוּחָה בְּיָדִי" לָא מָצֵית אָמְרַתְּ – דְּהָא אִיכָּא עֲלַהּ קָלָא דְּאַרְעָא דְּיַתְמֵי הִיא. אֶלָּא זִיל אַהְדְּרַהּ נִיהֲלֵיהּוּ, וְכִי גָּדְלִי יַתְמֵי – אִשְׁתַּעִי דִּינָא בַּהֲדַיְיהוּ.

קְרִיבֵיהּ דְּרַב אִידִי בַּר אָבִין שְׁכֵיב, וּשְׁבַק דִּיקְלָא. רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר: אֲנָא קָרִיבְנָא טְפֵי; וְהָהוּא גַּבְרָא אָמַר: אֲנָא קָרִיבְנָא טְפֵי. לְסוֹף אוֹדִי לֵיהּ דְּאִיהוּ קָרִיב טְפֵי, אוֹקְמַהּ רַב חִסְדָּא בִּידֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ: לַיהְדַּר לִי פֵּירֵי דַּאֲכַל מֵהָהוּא יוֹמָא עַד הַשְׁתָּא! אָמַר: זֶה הוּא שֶׁאוֹמְרִים עָלָיו אָדָם גָּדוֹל הוּא? אַמַּאן קָא סְמִיךְ מָר – אַהַאי; הָא קָאָמַר דַּאֲנָא מְקָרַבְנָא טְפֵי! אַבָּיֵי וְרָבָא לָא סְבִירָא לְהוּ הָא דְּרַב חִסְדָּא,

## דף לג:

כֵּיוָן דְּאוֹדִי – אוֹדִי.

זֶה אוֹמֵר: "שֶׁל אָבוֹתַי", וְזֶה אוֹמֵר: "שֶׁל אָבוֹתַי"; הַאי אַיְיתִי סָהֲדֵי דַּאֲבָהָתֵיהּ הוּא, וְהַאי אַיְיתִי סָהֲדֵי דַּאֲכַל שְׁנֵי חֲזָקָה –

אָמַר רַב חִסְדָּא: מָה לוֹ לְשַׁקֵּר? אִי בָּעֵי, אָמַר לֵיהּ: מִינָּךְ זְבִינְתַּהּ וַאֲכַלְתִּיהָ שְׁנֵי חֲזָקָה. אַבָּיֵי וְרָבָא לָא סְבִירָא לְהוּ הָא דְּרַב חִסְדָּא – "מָה לִי לְשַׁקֵּר" בְּמָקוֹם עֵדִים – לָא אָמְרִינַן.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָךְ זְבַנְי, וַאֲכַלְתִּיהָ שְׁנֵי חֲזָקָה. אֲזַל אַיְיתִי סָהֲדֵי דְּאַכְלַהּ תַּרְתֵּי שְׁנֵי. אָמַר רַב נַחְמָן: הָדְרָא אַרְעָא, וְהָדְרִי פֵּירֵי.
אָמַר רַב זְבִיד: אִם טָעַן וְאָמַר "לְפֵירוֹת יָרַדְתִּי" – נֶאֱמָן. לָאו מִי אָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן דְּנָקִיט מַגָּלָא וְתוּבְלָיָא, וְאָמַר: אֵיזִיל אֵיגְדֵּרֵיהּ לְדִיקְלָא דְּפִלָנְיָא, דְּזַבְנֵיהּ נִיהֲלִי – מְהֵימַן? אַלְמָא לָא חֲצִיף אִינִישׁ דְּגָזַר דִּיקְלָא דְּלָאו דִּילֵיהּ; הָכָא נָמֵי, לָא חֲצִיף אִינִישׁ לְמֵיכַל פֵּירֵי דְּלָאו דִּילֵיהּ.
אִי הָכִי, אַרְעָא נָמֵי! אַרְעָא, אָמְרִינַן לֵיהּ: אַחְוִי שְׁטָרָךְ. אִי הָכִי, פֵּירֵי נָמֵי! שְׁטָרָא לְפֵירֵי לָא עָבְדִי אִינָשֵׁי.
הָהוּא דַּאֲמַר לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָךְ זְבַנְית, וַאֲכַלְתִּיהָ שְׁנֵי חֲזָקָה. אַיְיתִי חַד סָהֲדָא דְּאַכְלַהּ תְּלַת שְׁנֵי. סְבוּר רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי לְמֵימַר: הַיְינוּ נְסָכָא דְּרַבִּי אַבָּא –
דְּהָהוּא גַּבְרָא דַּחֲטַף נְסָכָא מֵחַבְרֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי, הֲוָה יָתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ. אַיְיתִי חַד סָהֲדָא דְּמִיחְטָף חֲטַפָא מִינֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִין, חֲטַפִי – וְדִידִי חֲטַפִי. אָמַר רַבִּי אַמִּי:

## דף לד.

הֵיכִי נִידַיְינוּהוּ דַּיְינֵי לְהַאי דִּינָא? לִישַׁלֵּם? לֵיכָא תְּרֵי סָהֲדֵי! לִיפְטְרֵיהּ? אֵיכָּא חַד סָהֲדָא! לִישְׁתְּבַע, הָא אָמַר מִיחְטָף חֲטַפָּה, וְכֵיוָן דְּאָמַר דְּחַטְפָהּ – הָוֶה לֵיהּ כְּגַזְלָן!
אֲמַר לְהוּ רַבִּי אַבָּא: הָוֵי מְחוּיָּב שְׁבוּעָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע, וְכָל הַמְחוּיָּב שְׁבוּעָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע – מְשַׁלֵּם.
אֲמַר לְהוּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי?! הָתָם סָהֲדָא לְאוֹרוֹעֵי קָאָתֵי – כִּי אָתֵי אַחֲרִינָא בַּהֲדֵיהּ, מַפְקִינַן לַהּ מִינֵּיהּ; הָכָא לְסַיּוֹעֵי קָא אָתֵי – כִּי אָתֵא אַחֲרִינָא, מוֹקְמִינַן לַהּ בִּידֵיהּ!
אֶלָּא אִי דָּמְיָא הָא דְּרַבִּי אַבָּא – לְחַד סָהֲדָא וּלְתַרְתֵּי שְׁנֵי – וּלְפֵירֵי.

## דף לד:

הָהוּא אַרְבָּא דַּהֲווֹ מִינְצוּ עֲלַהּ בֵּי תְּרֵי, הַאי אָמַר: "דִּידִי הִיא", וְהַאי אָמַר: "דִּידִי הִיא". אָתָא חַד מִינַּייהוּ לְבֵי דִינָא, וְאָמַר: תִּיפְסוּהָ אַדְמַיְיתֵינָא סָהֲדֵי דְּדִידִי הִיא. תָּפְסִינַן, אוֹ לָא תָּפְסִינַן? רַב הוּנָא אָמַר: תָּפְסִינַן. רַב יְהוּדָה אָמַר: לָא תָּפְסִינַן.
אָזַל, וְלָא אַשְׁכַּח סָהֲדֵי. אֲמַר לְהוּ: אַפְקוּהָ, וְכֹל דְּאַלִּים גְּבַר. מַפְקִינַן, אוֹ לָא מַפְקִינַן? רַב יְהוּדָה אָמַר: לָא מַפְקִינַן. רַב פָּפָּא אָמַר: מַפְקִינַן. וְהִלְכְתָא: לָא תָּפְסִינַן, וְהֵיכָא דְּתָפַס – לָא מַפְקִינַן.

וֶה אוֹמֵר: "שֶׁל אֲבוֹתַי", וְזֶה אוֹמֵר: "שֶׁל אֲבוֹתַי" – אָמַר רַב נַחְמָן: כֹּל דְּאַלִּים גְּבַר. וּמַאי שְׁנָא מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִין בְּיוֹם אֶחָד –

## דף לה.

דְּרַב אָמַר: יַחְלוֹקוּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שׁוּדָּא דְּדַיָּינֵי? הָתָם, לֵיכָּא לְמֵימַר עָלַהּ דְּמֵילְתָא; הָכָא, אִיכָּא לְמֵימַר עָלַהּ דְּמֵילְתָא.

וּמַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתָנַן: הַמַּחֲלִיף פָּרָה בַּחֲמוֹר, וְיָלְדָה; וְכֵן הַמּוֹכֵר שִׁפְחָתוֹ, וְיָלְדָה – זֶה אוֹמֵר: "עַד שֶׁלֹּא מָכַרְתִּי יָלְדָה", וְזֶה אוֹמֵר: "מִשֶּׁלָּקַחְתִּי יָלְדָה" – יַחְלוֹקוּ?

הָתָם, לְהַאי

## דף לה:

אִית לֵיהּ דְּרָרָא דְּמָמוֹנָא, וּלְהָהוּא אִית לֵיהּ דְּרָרָא דְּמָמוֹנָא; הָכָא, אִי דְּמָר – לָא דְּמָר, וְאִי דְּמָר – לָא דְּמָר.

אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: אִם בָּא אֶחָד מִן הַשּׁוּק, וְהֶחְזִיק בָּהּ – אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: גַּזְלָן שֶׁל רַבִּים לָאו שְׁמֵיהּ גַּזְלָן.

רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם שְׁמֵיהּ גַּזְלָן, וּמַאי "לָא שְׁמֵיהּ גַּזְלָן"? שֶׁלֹּא נִיתַּן לְהִשָּׁבוֹן.

חָזְקָתָן שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם וְכוּ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא: אִי דְּלֵי לֵיהּ אִיהוּ גּוּפֵיהּ צַנָּא דְּפֵירֵי, לְאַלְתַּר הָוֵי חֲזָקָה. אָמַר רַב זְבִיד, וְאִם טָעַן וְאָמַר: "לְפֵירוֹת הוֹרַדְתִּיו" – נֶאֱמָן. וְהָנֵי מִילֵּי בְּתוֹךְ שָׁלֹשׁ, אֲבָל לְאַחַר שָׁלֹשׁ – לָא.

אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: אִי לְפֵירָא אַחֲתֵיהּ, מַאי הָוֵה לֵיהּ לְמֶעְבַּד? אָמַר לֵיהּ: אִיבְּעֵי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי.

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, הָנֵי מַשְׁכְּנָתָא דְּסוּרָא, דִּכְתִיב בְּהוּ: "בְּמִשְׁלַם שְׁנַיָּא אִלֵּין תִּיפּוֹק אַרְעָא דְּאִי לָא בְּלָא כְּסַף"; אִי כְּבֵישׁ לֵיהּ לִשְׁטַר מַשְׁכַּנְתָּא גַּבֵּיהּ, וְאָמַר: לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי, הָכִי נָמֵי דְּמְהֵימַן? מְתַקְנֵי רַבָּנַן מִידֵּי דְּאָתֵי בֵּיהּ לִידֵי פְּסִידָא?! אֶלָּא אִיבְּעֵי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי; הָכָא נָמֵי, אִיבְּעֵי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: יִשְׂרָאֵל הַבָּא מֵחֲמַת גּוֹי – הֲרֵי הוּא כְּגוֹי; מָה גּוֹי – אֵין לוֹ חֲזָקָה אֶלָּא בִּשְׁטָר, אַף יִשְׂרָאֵל הַבָּא מֵחֲמַת גּוֹי – אֵין לוֹ חֲזָקָה אֶלָּא בִּשְׁטָר. אָמַר רָבָא, וְאִי אָמַר יִשְׂרָאֵל:

## דף לו.

"לְדִידִי אֲמַר לִי גּוֹי, דְּמִינָךְ זַבְנַהּ" – מְהֵימַן. מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִילּוּ גּוֹי אָמַר – לָא מְהֵימַן, וְאִילּוּ אָמַר יִשְׂרָאֵל מִשְּׁמֵיהּ דְּגוֹי – מְהֵימַן?!

אֶלָּא אָמַר רָבָא, אִי אָמַר יִשְׂרָאֵל: "קַמֵּי דִּידִי זַבְנַהּ גּוֹי מִינָּךְ, וְזַבְנַהּ נִיהָלִי" – מְהֵימַן, מִיגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא זְבִינְתַּהּ מִינָּךְ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן דְּנָקִיט מַגָּלָא וְתוּבַלְיָא, וְאָמַר: "אֵיזִיל אֵיגְּזֵרֵהּ לְדִקְלָא דְּפָלָנְיָא, דְּזְבֶנְתֵּיהּ מִינֵּיהּ" – מְהֵימַן, לָא חָצִיף אִינִישׁ לְמֵיגְזַר דְּקִלָּא דְּלָאו דִּילֵיהּ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן דְּאַחְזֵיק מְגוּדָּא דַּעֲרוֹדֵי וּלְבַר, לָא הָוֵי חָזָקָה. מַאי טַעְמָא? מֵימָר אָמַר: כֹּל דְּזָרַע נָמֵי עֲרוֹדֵי אָכְלִי לֵיהּ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה: אָכְלָהּ עָרְלָה – אֵינָהּ חָזָקָה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אָכְלָהּ עָרְלָה, שְׁבִיעִית וְכִלְאַיִם – אֵינָהּ חָזָקָה.

אָמַר רַב יוֹסֵף: אָכְלַהּ שַׁחַת – לָא הָוֵי חָזָקָה. אָמַר רָבָא: וְאִי בְּצַוָּאר מָחוֹזָא קָיְימָא – הָוֵי חָזָקָה.

אָמַר רַב נַחְמָן: תַּפְתִּיחָא – לָא הָוֵי חָזָקָה. אַפֵּיק כּוֹרָא וְעַיֵּיל כּוֹרָא – לָא הָוֵי חָזָקָה.

וְהָנֵי דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא – לָא מַחְזְקִי בַּן, וְלָא מַחְזְקִינַן בְּהוּ.

וְהָעֲבָדִים וְכוּ'. עֲבָדִים יֵשׁ לָהֶם חֲזָקָה?! וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַגּוֹדְרוֹת – אֵין לָהֶן חֲזָקָה! אָמַר רָבָא: אֵין לָהֶן חֲזָקָה לְאַלְתַּר, אֲבָל יֵשׁ לָהֶן חֲזָקָה לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים.

אָמַר רָבָא: אִם הָיָה קָטָן מוּטָל בַּעֲרִיסָה – יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה לְאַלְתַּר. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דְּאִית לֵיהּ אִימָּא; מַהוּ דְּתֵימָא: נִיחוּשׁ דִּלְמָא אִימֵּיהּ עַיֵּילְתֵּיהּ לְהָתָם; קָמַשְׁמַע לַן – אִימָּא לָא מְנַשְּׁיָא בְּרָא.

הָנְהוּ עִיזֵּי דַּאֲכַלוּ חוּשְׁלָא בִּנְהַרְדְּעָא. אֲתָא מָרֵי חוּשְׁלָא, תַּפְסִינְהוּ, וַהֲוָה קָא טָעֵין טוּבָא.

אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: יָכוֹל לִטְעוֹן עַד כְּדֵי דְּמֵיהֶן – דְּאִי בָּעֵי, אָמַר: לְקוּחוֹת הֵן בְּיָדִי. וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַגּוֹדְרוֹת – אֵין לָהֶן חֲזָקָה! שָׁאנֵי עִיזֵּי, דִּמְסִירָה לְרוֹעָה.

וְהָא אִיכָּא צַפְרָא וּפַנְיָא! בִּנְהַרְדְּעָא טַיְיעֵי שְׁכִיחִי, וּמִידָּא לִידָא מְשַׁלְּמִי.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים וְכוּ'. לֵימָא נִיר אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר: נִיר לָא הָוֵי חֲזָקָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: נִיר הָוֵי חֲזָקָה?

וְתִסְבְּרָא?! לְרַבִּי עֲקִיבָא – מַאי אִירְיָא חוֹדֶשׁ?

## דף לו:

אֲפִילּוּ יוֹם אֶחָד נָמֵי! אֶלָּא דְּכוּלֵּי עָלְמָא – נִיר לָא הָוֵי חֶזְקָה; וְהָכָא – פֵּירָא רַבָּא וּפֵירָא זוּטָא אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: נִיר – אֵינוֹ חֶזְקָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: הֲרֵי זֶה חֶזְקָה. מַאן "יֵשׁ אוֹמְרִים"? אָמַר רַב חִסְדָּא: רַבִּי אַחָא הִיא – דְּתַנְיָא: נָרְהּ שָׁנָה, וּזְרָעָהּ שְׁתַּיִם, נָרְהּ שְׁתַּיִם, וּזְרָעָהּ שָׁנָה – אֵינָהּ חֶזְקָה. רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה.

אָמַר רַב אָשֵׁי: שְׁאֵלִית כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, וְאָמְרוּ לִי: נִיר – הֲרֵי זֶה חֶזְקָה. אָמַר לֵיהּ רַב בִּיבִי לְרַב נַחְמָן: מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר: נִיר הָוֵי חֶזְקָה? לֵא עָבִיד אִינִישׁ דְּכָרִיבוּ לֵיהּ לְאַרְעֵיהּ – וְשָׁתֵיק. וּמַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר: נִיר לָא הָוֵי חֶזְקָה? מֵימָר אָמַר: כֹּל שִׁיבָּא וְשִׁיבָּא דִּכְרָבָא, לְעַיֵּיל בֵּיהּ.

שְׁלַחוּ לֵיהּ בְּנֵי פּוּם נַהֲרָא לְרַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, נִירָא – הָוֵי חֶזְקָה, אוֹ לָא הָוֵי חֶזְקָה? אֲמַר לְהוּ, רַבִּי אַחָא וְכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר אָמְרִי: נִיר – הֲרֵי זֶה חֶזְקָה.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: רְבוּתָא לְמִיחְשַׁב גַּבְרֵי?! הָא רַב וּשְׁמוּאֵל בְּבָבֶל, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמְרִי: נִיר לָא הָוֵי חֶזְקָה!

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא – מַתְנִיתִין הִיא; רַב – מַאי הִיא? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: חֶזְקָתָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם. "מִיּוֹם לְיוֹם" לְמַעוֹטֵי מַאי? לְאוּ לְמַעוֹטֵי נִיר – דְּלָא?

שְׁמוּאֵל – מַאי הִיא? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּגַדּוֹר שָׁלֹשׁ גְּדֵירוֹת, וְיִבְצוֹר שָׁלֹשׁ בְּצִירוֹת, וְיִמְסוֹק שָׁלֹשׁ מְסִיקוֹת. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר אַבָּיֵי: דֶּקֶל נַעֲרָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּשֶׁדֶּה הַלָּבָן. אָמַר אַבָּיֵי: מִדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל נִשְׁמַע לְרַבָּנָן, הָיוּ לוֹ שְׁלֹשִׁים אִילָנוֹת – מִמַּטַּע עֲשָׂרָה לְבֵית סְאָה; אָכַל עֲשָׂרָה בְּשָׁנָה זוֹ, וַעֲשָׂרָה בְּשָׁנָה זוֹ, וַעֲשָׂרָה בְּשָׁנָה זוֹ – הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה.

## דף לז.

לְאוּ מִי אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: חַד פֵּירָא הָוֵי חֶזְקָה לְכוּלְּהוּ פֵּירֵי? הָכָא נָמֵי – הָנֵי הָווּ חֶזְקָה לְהָנֵי, וְהָנֵי הָווּ חֶזְקָה לְהָנֵי.

וְהָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אַפִּיקוּ, אֲבָל אַפִּיקוּ וְלָא אָכַל – לָא הָוְיָא חֶזְקָה. וְהוּא דְּבַאזִי בַּאזוֹזֵי.

זֶה הֶחְזִיק בָּאִילָנוֹת, וְזֶה הֶחְזִיק בַּקַּרְקַע – אָמַר רַב זְבִיד: זֶה קָנָה אִילָנוֹת, וְזֶה קָנָה קַרְקַע. מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא: אִם כֵּן, אֵין לוֹ לְבַעַל אִילָנוֹת בַּקַּרְקַע כְּלוּם; לֵימָא לֵיהּ בַּעַל קַרְקַע

לְבַעַל אִילָנוֹת: עֲקוֹר אִילָנָךְ, שְׁקוֹל וְזִיל! אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: זֶה קָנָה אִילָנוֹת וַחֲצִי קַרְקַע, וְזֶה קָנָה חֲצִי קַרְקַע.

פְּשִׁיטָא – מָכַר קַרְקַע, וְשַׁיֵּיר אִילָנוֹת לְפָנָיו – יֵשׁ לוֹ קַרְקַע. וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי בוֹר וְדוּת – דְּלָא מַכְחֲשׁוּ בְּאַרְעָא, אֲבָל אִילָנוֹת,

## דף לז:

דְּקָמַכְחֲשִׁי בְּאַרְעָא – שַׁיּוֹרֵי שַׁיֵּיר. דְּאִי לָא שַׁיֵּיר, לֵימָא לֵיהּ: עֲקוֹר אִילָנָא וְזִיל.

מָכַר אִילָנוֹת וְשַׁיֵּיר קַרְקַע לְפָנָיו – פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנַן; לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר – אִית לֵיהּ; לְרַבָּנַן – לֵית לֵיהּ.

לְרַבִּי עֲקִיבָא אִית לֵיהּ – וַאֲפִילּוּ לְרַב וְזִבִיד דְּאָמַר: אֵין לוֹ – הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי שְׁנֵי לָקוֹחוֹת, דְּאָמַר לֵיהּ: כִּי הֵיכִי דְּלִדְידִי לֵית לִי בְּאִילָנוֹת, לְדִידָךְ נָמֵי לֵית לָךְ בְּקַרְקַע; אֲבָל הָכָא – מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר.

לְרַבָּנַן לֵית לֵיהּ – וַאֲפִילּוּ לְרַב פָּפָּא דְּאָמַר: יֵשׁ לוֹ – הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי שְׁנֵי לָקוֹחוֹת, דְּאָמַר לֵיהּ: כִּי הֵיכִי דְּלִדְידָךְ זַבֵּין בְּעַיִן יָפָה, לְדִידִי נָמֵי זַבֵּין בְּעַיִן יָפָה; אֲבָל הָכָא – מוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר.

אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: אֲכָלָן רְצוּפִין – אֵין לוֹ חֲזָקָה. מַתְקֵיף לַהּ רָבָא: אֶלָּא מַעֲתָּה, הַאי מֵישָׁרָא דְּאַסְפַּסְתָּא – בְּמַאי קָנֵי לַהּ? אֶלָּא אָמַר רָבָא: מְכָרָן רְצוּפִין – אֵין לוֹ קַרְקַע.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: כְּתַנְּאֵי – כֶּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ כֶּרֶם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי זוֹ כֶּרֶם, וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיִּים כְּאִילּוּ אֵינָן.

אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: הַאי מַאן דְּזַבֵּין דִּקְלָא לְחַבְרֵיהּ – קָנֵי לֵיהּ מִשִּׁפּוֹלֵיהּ עַד תְּהוֹמָא.

## דף לח.

מַתְקֵיף לַהּ רָבָא, וְלֵימָא לֵיהּ: כּוּרְכְּמָא דְּרִישְׁקָא זַבֵּינִי לָךְ, עֲקוֹר כּוּרְכְּמָא דְּרִישְׁקָא, וְזִיל! אֶלָּא אָמַר רָבָא: בְּבָא מְחַמַּת טַעֲנָה.

אָמַר לֵיהּ מָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אָשֵׁי: וְאִי כּוּרְכְּמָא דְּרִישְׁקָא זַבֵּין לֵיהּ, מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֶעְבַּד? אִיבְּעִי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי.

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, הָנֵי מַשְׁכְּנָתָא דְּסוּרָא – דִּכְתִיב בְּהִי הָכִי: "בְּמִישְׁלַם שְׁנַיָּא אַלִּין, תִּיפּוֹק אַרְעָא דְּא בְּלָא כְּסַף"; אִי כָּבֵישׁ לֵיהּ לִשְׁטַר מַשְׁכַּנְתָּא, וְאָמַר: "לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי" – הָכִי נָמֵי דְּמְהֵימַן?! מִיתַקְנֵי רַבָּנַן מִילְתָא דְּאָתֵי בַּהּ לִידֵי פְּסִידָא? אֶלָּא אִיבְּעִי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי; הָכָא נָמֵי, אִיבְּעִי לֵיהּ לְמַחוֹיֵי,

**מַתְנִי׳** שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַחֲזָקָה – יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגְּלִיל. הָיָה בִּיהוּדָה וְהֶחֱזִיק בַּגָּלִיל, בַּגָּלִיל וְהֶחֱזִיק בִּיהוּדָה – אֵינָהּ חֲזָקָה, עַד שֶׁיְּהֵא עִמּוֹ בְּמְדִינָה אַחַת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא אָמְרוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בְּאַסְפַּמְיָא – וְיַחְזִיק שָׁנָה, יֵלְכוּ וְיוֹדִיעוּהוּ שָׁנָה, וְיָבֹא לְשָׁנָה אַחֶרֶת.

**גְּמָ׳** מַאי קָסָבַר תַּנָּא קַמָּא? אִי קָסָבַר מֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מֶחָאָה, אֲפִילּוּ יְהוּדָה וְגָלִיל נָמֵי! אִי קָסָבַר מֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לָא הָוְיָא מֶחָאָה, אֲפִילּוּ יְהוּדָה וִיהוּדָה נָמֵי לָא!

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל אָמַר רַב, לְעוֹלָם קָסָבַר: מֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מֶחָאָה, וּמִשְׁנָתֵינוּ – בְּשָׁעַת חֵירוּם שָׁנוּ. וּמַאי שְׁנָא יְהוּדָה וְגָלִיל דְּנָקִיט?

הָא קָא מַשְׁמַע לַן –

## דף לח:

דְּסָתַם יְהוּדָה וּגְלִיל, כְּשָׁעַת חֵירוּם דָּמוּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֵין מַחֲזִיקִין בְּנִכְסֵי בוֹרַחַ. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: וְכִי לִמְחוֹת בְּפָנָיו הוּא צָרִיךְ?!

וְרַב – מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? מֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לָא הָוְיָא מֶחָאָה?! וְהָאָמַר רַב: מֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מֶחָאָה! רַב – טַעְמָא דְּתַנָּא דִּידַן קָמְפַרֵשׁ, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ.

וְאֵיפָא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַחֲזִיקִים בְּנִכְסֵי בוֹרַחַ. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: פִּשִׁיטָא! וְכִי לִמְחוֹת בְּפָנָיו הוּא צָרִיךְ?!

וְרַב – מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? מֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מֶחָאָה?! וְהָא אַמְרַהּ רַב חֲדָא זִימְנָא! אֶלָּא הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דַּאֲפִילּוּ מִיחָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם שֶׁאֵין יְכוֹלִין לוֹמַר לוֹ, הָוְיָא מֶחָאָה – דְּאָמַר רַב עָנָן: לְדִידִי מְפָרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל: מִיחָה בִּפְנֵי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁיְּכוֹלִים לוֹמַר לוֹ – הָוְיָא מֶחָאָה, מִיחָה בִּפְנֵי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין יְכוֹלִין לוֹמַר לוֹ – לָא הָוְיָא מֶחָאָה.

וְרַב – חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דְּחַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ.

אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: אֵין מַחֲזִיקִין בְּנִכְסֵי בוֹרַחַ, וּמֶחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מֶחָאָה. תַּרְתֵּי?! לָא קַשְׁיָא; כָּאן בּוֹרַחַ מֵחֲמַת מָמוֹן, כָּאן בּוֹרַחַ מֵחֲמַת מְרָדִין.

הֵיכִי דָּמֵי מֶחָאָה? אָמַר רַב זְבִיד: "פְּלָנְיָא גַּזְלָנָא הוּא" – לָא הָוְיָא מֶחָאָה. "פְּלָנְיָא גַּזְלָנָא הוּא, דְּנָקִיט לַהּ לְאַרְעַאי בְּגַזְלָנוּתָא,

## דף לט.

וְלִמְחַר תָּבַעְנָא לֵיהּ בְּדִינָא" – הָוְיָא מֶחָאָה.

אָמַר "לָא תֵּימְרוּ לֵיהּ", מַאי? אָמַר רַב זְבִיד: הָא קָאָמַר "לָא תֵּימְרוּ לֵיהּ"! רַב פָּפָּא אָמַר: לְדִידֵיהּ לָא תֵּימְרוּ לֵיהּ, לְאַחֲרִינֵי אֵימַרוּ לְהוּ – חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, חַבְרָא דְחַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ.

אֲמַרוּ לֵיהּ: "לָא אָמְרִינַן לֵיהּ" – אָמַר רַב זְבִיד: הָא קָא אֲמַרוּ לֵיהּ "לָא אָמְרִינַן לֵיהּ"! רַב פָּפָּא אָמַר: לְדִידֵיהּ לָא אָמְרִינַן לֵיהּ, לְאַחֲרִינֵי אָמְרִי לְהוּ – חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דְחַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ.

אָמַר לְהוּ: "לָא תִּיפּוֹק לְכוּ שׁוּתָא" – אָמַר רַב זְבִיד: הָא קָאָמַר "לָא תִּיפּוֹק לְכוּ שׁוּתָא"! אֲמַרוּ לֵיהּ: "לָא מַפְקִינַן שׁוּתָא" – אָמַר רַב פָּפָּא: הָא קָאָמְרִי לֵיהּ "לָא מַפְקִינַן שׁוּתָא"! רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: כֹּל מִילְּתָא דְּלָא רָמְיָא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ, אָמַר לַהּ וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ.

אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: מָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוָיָא מָחְאָה. אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן – אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בְּאַסְפַּמְיָא וְיַחְזִיק שָׁנָה, וְיֵלְכוּ וְיוֹדִיעוּהוּ שָׁנָה, וְיָבֹא לְשָׁנָה אַחֶרֶת. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוָיָא מָחְאָה, לְמָה לִי לְמֵיתֵי? לִיתֵּיב הָתָם אַדּוּכְתֵּיהּ, וְלִימַחֵי! הָתָם עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן, דְּנֵיתֵי וְנִשְׁקוֹל אַרְעָא וּפֵירֵי.

מִדְּקָא מוֹתֵיב לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן – מִכְּלָל דְּלָא סְבִירָא לֵיהּ דְּמָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוָיָא מָחְאָה; וְהָאָמַר רָבָא: מָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוָיָא מָחְאָה! בָּתַר דְּשַׁמְעַהּ מֵרַב נַחְמָן, סַבְרַהּ.

אַשְׁכְּחִינְהוּ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא לְתַלְמִידָיו דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לְהוּ: מִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מָחְאָה – בְּכַמָּה? רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָחְאָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָחְאָה בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה.

לֵימָא בְּדְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא קָא מִיפַּלְגִי – דְּאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: כֹּל מִילְּתָא דְּמִתְאַמְרָא בְּאַפֵּי תְּלָתָא,

## דף לט:

לֵית בָּהּ מִשּׁוּם לִישָׁנָא בִּישָׁא; מַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁנַיִם – לֵית לֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, וּמַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה – אִית לֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא?

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא; וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי – מַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁנַיִם, קָסָבַר: מָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לָא הֲוָיָא מָחְאָה. וּמַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה, קָסָבַר: מָחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוָיָא מָחְאָה.

אִי בָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא – מֻחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הָוְיָא מֻחְאָה; וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – מַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁנַיִם, סָבַר: סָהֲדוּתָא בָּעֵינַן. וּמַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה, קָסָבַר: גַּלּוּיֵי מִילְּתָא בָּעֵינַן.

גִּידֵּל בַּר מְנְיוֹמֵי הֲוָה לֵיהּ מַחוּיָאתָה לְמַחוֹיֵי. אַשְׁכְּחִינְהוּ לְרַב הוּנָא וּלְחִיָּיא בַּר רַב וּלְרַב חִלְקִיָּה בַּר טוֹבִי דַּהֲווֹ יָתְבִי, וּמַחָה קַמַּיְיהוּ. לְשָׁנָה – הֲדַר אֲתָא לְמַחוֹיֵי, אֲמַרוּ לֵיהּ: לָא צְרִיכַתְּ, הָכִי אָמַר רַב: כֵּיוָן שֶׁמִּיחָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, שׁוּב אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַחוֹת. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר לֵיהּ חִיָּיא בַּר רַב: כֵּיוָן שֶׁמִּיחָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, שׁוּב אֵין צָרִיךְ לְמַחוֹת.

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: וְצָרִיךְ לְמַחוֹת בְּסוֹף כָּל שָׁלֹשׁ וְשָׁלֹשׁ. תְּהֵי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן: וְכִי גַּזְלָן יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה?! "גַּזְלָן" סְלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא "כִּבְגַזְלָן" יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה.

אָמַר רָבָא: הִלְכְתָא – צָרִיךְ לְמַחוֹת בְּסוֹף כָּל שָׁלֹשׁ וְשָׁלֹשׁ. תְּנֵי בַּר קַפָּרָא: עִרְעֵר, חֲזַר וְעִרְעֵר, חֲזַר וְעִרְעֵר – אִם מֻחֲמֶת טַעֲנָה רִאשׁוֹנָה עִרְעֵר, אֵין לוֹ חֲזָקָה. וְאִם לָאו – יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה.

אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: מֻחְאָה – בִּפְנֵי שְׁנַיִם,

## דף מ.

וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר "כְּתוֹבוּ"; מוֹדָעָא – בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר "כְּתוֹבוּ";

הוֹדָאָה – בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְצָרִיךְ לוֹמַר "כְּתוֹבוּ"; קִנְיָן – בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר "כְּתוֹבוּ";

וְקִיּוּם שְׁטָרוֹת בִּשְׁלֹשָׁה;

סִימָן – ממה"ק.

אָמַר רָבָא: אִי קַשְׁיָא לִי, הָא קַשְׁיָא לִי – הַאי קִנְיָן, הֵיכִי דָּמֵי? אִי כְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין דָּמֵי, לִיבְעֵי תְּלָתָא! אִי לָא כְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין דָּמֵי, אַמַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר "כְּתוֹבוּ"?

בָּתַר דְּבָעֵי, הֲדַר פַּשְׁטַא: לְעוֹלָם לָאו כְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין דָּמֵי; וְהָכָא, טַעְמָא מַאי דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר "כְּתוֹבוּ" – מִשּׁוּם דְּסָתַם קִנְיָן לְכְתִיבָה עוֹמֵד.

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: לָא כָּתְבִינַן מוֹדָעָא, אֶלָּא אַמַּאן דְּלָא צָיֵית דִּינָא. אַבַּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֲפִילּוּ עָלַי וְעָלֶיךָ. אָמְרִי נְהַרְדָּעֵי: כֹּל מוֹדָעָא

## דף מ:

דְּלָא כְּתִיב בָּהּ: "אֲנַן יָדְעִינַן בֵּיהּ בְּאוּנְסָא דִּפְלָנְיָא" – לָאו מוֹדָעָא הִיא.

מוֹדָעָא דְּמַאי? אִי דְּגִיטָּא וּדְמַתְנְתָא – גַּלּוּיֵי מִילְּתָא בְּעָלְמָא הִיא! וְאִי דִּזְבִינֵי, וְהָאָמַר רָבָא: לָא כָּתְבִינַן מוֹדָעָא אַזְבִינֵי!

לְעוֹלָם דִּזְבִינֵי; מוֹדֵי רָבָא הֵיכָא דַּאֲנִיס – וּכְמַעֲשֶׂה דְּפַרְדֵּיסָא; דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּמַשְׁכֵּין פַּרְדֵּיסָא לְחַבְרֵיהּ לִתְלַת שְׁנִין. בָּתַר דְּאַכְלַהּ תְּלַת שְׁנֵי חֲזָקָה, אָמַר: אִי מְזַבְּנַתְּ לִי – מוּטָב,

וְאִי לָא – כְּבִישְׁנָא לִשְׁטַר מַשְׁכַּנְתָּא, וְאָמֵינָא: "לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי". כְּהַאי גַּוְונָא כָּתְבִינַן מוֹדָעָא.

אָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַתָּנְתָּא טְמִירְתָּא – לָא מַגְבֵּינַן בַּהּ. הֵיכִי דָּמֵי מַתָּנְתָּא טְמִירְתָּא? אָמַר רַב יוֹסֵף, דְּאָמַר לְהוּ לְסָהֲדֵי: "זִילוּ אִטַּמּוּרוּ וְכִתְבוּ לֵיהּ". וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אָמַר רַב יוֹסֵף, דְּלָא אָמַר לְהוּ: "תִּיתְבוּ בְּשׁוּקָא וּבְבָרְיָתָא וְתִכְתְּבוּ לֵיהּ". מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ סָתְמָא.

אָמַר רָבָא: וְהָוְיָא מוֹדָעָא לַחֲבָרְתַּהּ. אָמַר רַב פָּפָּא: הָא דְּרָבָא – לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר.

דְּהָהוּא גַּבְרָא דַּאֲזַל לְקַדּוֹשֵׁי אִתְּתָא, אֲמַרָה לֵיהּ: "אִי כָּתְבַתְּ לִי כּוּלְּהוּ נִכְסַיְךְ – הַוֵינָא לָךְ, וְאִי לָא – לָא הַוֵינָא לָךְ". אֲזַל כַּתְבֵיהּ לַהּ לְכוּלְּהוּ נִכְסֵי. אָתָא בְּרֵיהּ קַשִׁישָׁא, אֲמַר לֵיהּ: "וְהָהוּא גַּבְרָא – מָה תְּהֵוִי עֲלֵיהּ?" אֲמַר לְהוּ לְסָהֲדֵי: "זִילוּ אִטַּמּוּרוּ בַּעֲבַר יַמִּינָא, וְכִתְבוּ לֵיהּ". אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לְהוּ: לָא מָר קָנָה, וְלָא מָר קָנָה.

מַאן דַּחֲזָא, סָבַר – מִשּׁוּם דְּהָוְיָא מוֹדָעָא לַחֲבָרְתַּהּ. וְלָא הִיא; הָתָם – מוֹכְחָא מִילְּתָא דְּמֵחֲמַת אוּנְסָא הוּא דִּכְתַב לַהּ; אֲבָל הָכָא – מָר נִיחָא לֵיהּ דְּלִיקְנֵי, וּמָר לָא נִיחָא לֵיהּ דְּלִיקְנֵי.

אִיבַּעְיָא לְהוּ:

## דף מא.

סְתָמָא מַאי? רָבִינָא אָמַר: לָא חָיְישִׁינַן, רַב אָשֵׁי אָמַר: חָיְישִׁינַן. וְהִלְכְתָא: חָיְישִׁינַן:

**מַתְנִי'** כָּל חֻזָּקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה, אֵינָהּ חֻזָּקָה. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: "מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלִּי?" וְהוּא אָמַר לוֹ: "שֶׁלֹּא אָמַר לִי אָדָם דָּבָר מֵעוֹלָם" – אֵינָהּ חֻזָּקָה.

"שֶׁמָּכַרְתָּ לִי"; "שֶׁנָּתַתָּ לִי בְּמַתָּנָה"; "אָבִיךָ מְכָרָהּ לִי"; "אָבִיךָ נָתְנָהּ לִי בְּמַתָּנָה" – הֲרֵי זוֹ חֻזָּקָה. וְהַבָּא מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה – אֵינוֹ צָרִיךְ טַעֲנָה.

**גְּמָ'** פְּשִׁיטָא!

מַהוּ דְּתֵימָא: הַאי גַּבְרָא – מִיזְבַּן זְבִנָהּ לֵיהּ הַאי אַרְעָא, וּשְׁטָרָא הֲוָה לֵיהּ וְאִירְכַּס; וְהַאי דְּקָאָמַר הָכִי – סָבַר: אִי אָמֵינָא מִיזְבַּן זְבִנָהּ לִי הַאי אַרְעָא, אָמְרִי לִי: אַחְוִי שְׁטָרָךְ; הִלְכָךְ לֵימָא לֵיהּ אֲנַן: דִּלְמָא שְׁטָרָא הֲוָה לָךְ וְאִירְכַּס, כְּגוֹן זֶה – "פְּתַח פִּיךָ לָאִלֵּם" הוּא; קָא מַשְׁמַע לַן.

(עֵנָב סִימָן)

רַב עָנָן שְׁקַל בִּידָקָא בְּאַרְעֵיהּ. אֲזַל הַדַּר גּוּדָא בְּאַרְעֵיהּ דְּחַבְרֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לֵיהּ: זִיל הַדַּר.

וְהָא אַחְזֵיקִי לִי! אֲמַר לֵיהּ: כְּמַאן – כְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמְרִי: כֹּל בְּפָנָיו – לְאַלְתַּר הָוֵי חֲזָקָה? לֵית הִלְכְתָא כְּווֹתַיְיהוּ.

אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אַחֵיל – דַּאֲתָא וְסַיֵּיע בְּגוּדָּא בַּהֲדַאי! אֲמַר לֵיהּ: מְחִילָה בְּטָעוּת הִיא. אַתְּ גּוּפָךְ – אִי הֲוָה יָדַעַתְּ לָא עֲבַדְתְּ; כִּי הֵיכִי דְּאַתְּ לָא הֲוָה יָדְעַתְּ, הוּא נָמֵי לָא הֲוָה יָדַע.

רַב כָּהֲנָא שְׁקַל בִּידְקָא בְּאַרְעֵיהּ. אֲזַל הַדַּר גּוּדָּא בְּאַרְעָא דְּלָא דִּידֵיהּ.

## דף מא:

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה. אֲזֵיל אֲיִיתֵי תְּרֵי סָהֲדֵי, חַד אָמַר: תַּרְתֵּי אוּצְיָיתָא עָאל, וְחַד אָמַר: תְּלָת אוּצְיָיתָא עָאל. אֲמַר לֵיהּ: זִיל שַׁלֵּים תַּרְתֵּי מִגּוֹ תְּלָת.

אֲמַר לֵיהּ: כְּמַאן? כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר – דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים – שֶׁאַחַת אוֹמֶרֶת מָנֶה, וְאַחַת אוֹמֶרֶת מָאתַיִם – שֶׁיֵּשׁ בְּכְלַל מָאתַיִם מָנֶה.

עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל כַּת אַחַת – שֶׁאֶחָד אוֹמֵר מָנֶה, וְאֶחָד אוֹמֵר מָאתַיִם; שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נֶחְלְקָה עֵדוּתָן, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יֵשׁ בְּכְלַל מָאתַיִם מָנֶה.

אֲמַר לֵיהּ: וְהָא מַיְיתֵינָא לָךְ אִיגַּרְתָּא מִמַּעְרְבָא, דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר! אֲמַר לֵיהּ: לְכִי תֵּיתֵי.

הָהוּא גַּבְרָא, דְּדַר בְּקַשְׁתָּא בְּעִילְּיתָא אַרְבַּע שְׁנֵי. אֲתָא מָארֵי דְּבֵיתָא, אַשְׁכְּחֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי בֵּיתָא? אֲמַר לֵיהּ: מִפְּלָנְיָא זְבִינְתַּהּ, דְּזַבְנַהּ מִינָּךְ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, אֲמַר לֵיהּ: אִי אִית לָךְ סָהֲדֵי דְּדַר בָּהּ אִיהוּ דְּזַבְנַתְּ מִינֵּיהּ, וַאֲפִילּוּ חַד יוֹמָא – אוֹקֵימְנָא לַהּ בִּידָךְ; וְאִי לָא – לָא.

אָמַר רַב: הֲוָה יָתֵיבְנָא קַמֵּיהּ דְּחַבִּיבִי, וַאֲמַרִי לֵיהּ: וְכִי אֵין אָדָם עָשׂוּי לִיקַּח וְלִמְכּוֹר בַּלַּיְלָה? וַחֲזִיתֵיהּ לְדַעְתֵּיהּ, אִי אָמַר לֵיהּ: קַמַּאי דִּידִי זַבְנַהּ מִינָּךְ – מְהֵימַן, מִיגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ: אֲנָא זַבְנַתַּהּ מִינָּךְ.

אָמַר רָבָא: כְּווֹתֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי: הַבָּא מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה – אֵינוֹ צָרִיךְ טַעֲנָה. טַעֲנָה הוּא דְּלָא בָּעֵי, הָא רְאָיָה בָּעֵי.

וְדִלְמָא לָא רְאָיָה בָּעֵי, וְלָא טַעֲנָה בָּעֵי! וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שָׁאנֵי לוֹקֵחַ – דְּלָא שְׁדֵי זוּזֵי בִּכְדֵי.

אִיבָּעֵיָא לְהוּ: נִרְאָה בּוֹ, מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: הֵיא הִיא. רָבָא אָמַר: עֲבִיד אִינִישׁ דְּסַיָּאר אַרְעֵיהּ וְלָא זָבֵין.

שְׁלֹשָׁה לָקוֹחוֹת מִצְטָרְפִין. אָמַר רַב: וְכוּלָּם בְּשָׁטָר.

לְמֵימְרָא דְּסָבַר רַב: שְׁטָר אִית לֵיהּ קָלָא, וְעֵדִים לֵית לְהוּ קָלָא? וְהָאָמַר רַב: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה בְּעֵדִים, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים! הָתָם, לָקוֹחוֹת

## דף מב.

אִינְהוּ אַפְסִידוּ אַנַּפְשַׁיְיהוּ.
וּמִי אָמַר רַב הָכִי? וְהָתְנַן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בִּשְׁטָר – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, עַל יְדֵי עֵדִים – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין!
וְכִי תֵּימָא: רַב תַּנָּא הוּא וּפְלִיג, וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מִלְוֶה עַל פֶּה – אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁים וְלֹא מִן הַלָּקוֹחוֹת!
מִלְוֶה אַזְבִינֵי קָא רָמֵית?! מִלְוֶה, כִּי קָא יָזֵיף – בְּצַנְעָא קָא יָזֵיף, כִּי הֵיכִי דְּלָא לִיתַּזְלוּ נְכָסֵיהּ עֲלֵיהּ. זְבִינֵי, מַאן דְּזָבֵין אַרְעָא – בְּפַרְהֶסְיָא זָבֵין, כִּי הֵיכִי דְּלִיפּוֹק לַהּ קָלָא.
תָּנוּ רַבָּנָן: אָכְלָה הָאֵב שָׁנָה וְהַבֵּן שְׁתַּיִם; הָאֵב שְׁתַּיִם וְהַבֵּן שָׁנָה; הָאֵב שָׁנָה, וְהַבֵּן שָׁנָה, וְהַלּוֹקֵחַ שָׁנָה – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.
לְמֵימְרָא דְּלוֹקֵחַ אִית לֵיהּ קָלָא?! וּרְמִינְהִי: אָכְלָה בִּפְנֵי הָאֵב שָׁנָה וּבִפְנֵי הַבֵּן שְׁתַּיִם; בִּפְנֵי הָאֵב שְׁתַּיִם וּבִפְנֵי הַבֵּן שָׁנָה; בִּפְנֵי הָאֵב שָׁנָה, וּבִפְנֵי הַבֵּן שָׁנָה, וּבִפְנֵי לוֹקֵחַ שָׁנָה – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לוֹקֵחַ אִית לֵיהּ קָלָא, אֵין לְךָ מְחָאָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ!
אָמַר רַב פָּפָּא: כִּי תַּנְיָא הָהִיא – בְּמוֹכֵר שְׁדוֹתָיו סְתָם.
**מַתְנִי'** הָאוּמָנִין, וְהַשּׁוּתָפִין, וְהָאֲרִיסִין, וְהָאַפּוֹטְרוֹפִין – אֵין לָהֶם חֲזָקָה. לֹא לָאִישׁ חֲזָקָה בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וְלֹא לְאִשָּׁה חֲזָקָה בְּנִכְסֵי בַּעֲלָהּ; וְלֹא לָאָב בְּנִכְסֵי הַבֵּן, וְלֹא לַבֵּן בְּנִכְסֵי הָאָב. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּמַחְזִיק; אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה, וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, וְהַמַּחְזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר – נַעַל וְנָדַר וּפָרַץ כָּל שֶׁהוּא – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

## דף מב:

**גְּמָ'** אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל וְלֵוִי תַּנּוּ: שׁוּתָּף אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְכָל שֶׁכֵּן אוּמָּן. שְׁמוּאֵל תָּנֵי: אוּמָּן אֵין לוֹ חֲזָקָה, אֲבָל שׁוּתָּף יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה. וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ – דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הַשּׁוּתָּפִין מַחְזִיקִין זֶה עַל זֶה, וּמְעִידִין זֶה עַל זֶה, וְנַעֲשִׂים שׁוֹמְרֵי שָׂכָר זֶה לָזֶה.
רָמֵי לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יְהוּדָה בְּמַעֲרָתָא דְּבֵי רַב זַכַּאי, מִי אָמַר שְׁמוּאֵל: שׁוּתָּף יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: שׁוּתָּף כְּיוֹרֵד בִּרְשׁוּת דָּמֵי. לָאו לְמֵימְרָא דְּשׁוּתָּף אֵין לוֹ חֲזָקָה? לָא קַשְׁיָא; הָא דִּנְחֵית לְכוּלָּהּ, הָא דִּנְחֵית לְפַלְגָא.
אָמְרִי לַהּ לְהַאי גִּיסָא, וְאָמְרִי לַהּ לְהַאי גִּיסָא.
רָבִינָא אָמַר: הָא וְהָא דִּנְחֵית לְכוּלָּהּ; וְלָא קַשְׁיָא – הָא דְּאִית בָּהּ דִּין חֲלוּקָּה, הָא דְּלֵית בָּהּ דִּין חֲלוּקָּה.

גּוּפָא – אָמַר שְׁמוּאֵל: שׁוּתָּף – כְּיוֹרֵד בִּרְשׁוּת דָּמֵי. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן, שׁוּתָּפוּת אֵין לוֹ חֶזְקָה? לֵימָא: שׁוּתָּף אֵין לוֹ חֶזְקָה!
אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לוֹמַר שֶׁנּוֹטֵל בַּשֶּׁבַח הַמַּגִּיעַ לְכֻתַּפַּיִם – בְּשָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִיטַּע, כְּשָׂדֶה הָעֲשׂוּיָה לִיטַּע.
וּמְעִידִין זֶה לָזֶה.

## דף מג.

אַמַּאי? נוֹגְעִין בְּעֵדוּתָן הֵן!
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דִּכְתַב לֵיהּ: "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עַל שָׂדֶה זוֹ". וְכִי כְּתַב לוֹ מַאי הָוֵי? וְהָתַנְיָא, הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עַל שָׂדֶה זוּ" וְ"אֵין לִי עֵסֶק בָּהּ"; וְ"יָדַי מְסוּלָקוֹת הֵימֶנָּה – לֹא אָמַר כְּלוּם!
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּשֶׁקִּנּוּ מִיָּדוֹ. וְכִי קָנוּ מִיָּדוֹ מַאי הָוֵי? הֲרֵי מַעֲמִידָהּ בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ – דְּאָמַר רָבִין בַּר שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ שֶׁלֹּא בְּאַחְרָיוּת – אֵין מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידָהּ בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ!
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּקַבֵּיל עֲלֵיהּ אַחְרָיוּת. אַחְרָיוּת דְּמַאן? אִי נֵימָא אַחְרָיוּת דְּעָלְמָא, כָּל שֶׁכֵּן דְּנִיחָא לֵיהּ! אֶלָּא אַחְרָיוּת דְּאָתְיָא לֵיהּ מֵחֲמָתֵיהּ.
וְכִי מְסַלֵּק נַפְשֵׁיהּ מִינֵּיהּ – מִי מְסַתַּלֵּק? וְהָתַנְיָא: בְּנֵי עִיר שֶׁנִּגְנַב סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁלָּהֶן, אֵין דָּנִין בְּדַיָּינֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְאִם אִיתָא, לִיסַּלְקוּ בֵּי תָּרֵי מִינַּיְיהוּ, וְלִידַיְינוּ!
שָׁאנֵי סֵפֶר תּוֹרָה, דִּלְשָׁמְיָא קָאֵי.
תָּא שְׁמַע: הָאוֹמֵר "תְּנוּ מָנֶה לִבְנֵי עִירִי" – אֵין דָּנִין בְּדַיָּינֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. אַמַּאי? לִיסַּלְקוּ בֵּי תָּרֵי נַפְשַׁיְיהוּ, וְלִידַיְינוּ!
הָכָא נָמֵי בְּסֵפֶר תּוֹרָה.
תָּא שְׁמַע: הָאוֹמֵר "תְּנוּ מָנֶה לַעֲנִיֵּי עִירִי" – אֵין דָּנִין בְּדַיָּינֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְתִסְבְּרָא – עֲנִיִּים שָׂקְלִי, דַּיָּינֵי מִיפַּסְלִי?! אֶלָּא אֵימָא: אֵין דָּנִין בְּדַיָּינֵי עֲנֵיֵּי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵעֲנֵיֵּי אוֹתָהּ הָעִיר. וְאַמַּאי? לִסְתַּלְקוּ בֵּי תְּרֵי נַפְשַׁיְיהוּ, וְלִידַיְינוּ!
הָכָא נָמֵי בְּסֵפֶר תּוֹרָה. וְאַמַּאי קָרֵי לְהוּ "עֲנִיִּים"? דְּהַכֹּל אֵצֶל סֵפֶר תּוֹרָה – עֲנִיִּים הֵן.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם כִּדְקָתָנֵי – עֲנִיִּים מַמָּשׁ, וּבְעַנְיֵי דְּרָאמוּ עֲלַיְיהוּ. וְהֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּקִיץ לְהוּ – לִיתְּבוּ בֵּי תְּרֵי מִינַּיְיהוּ מַאי דְּקִיץ לְהוּ, וְלִידַיְינוּ!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּלָא קַיִּץ לְהוּ. וְאֵיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם דְּקַיִּץ לְהוּ, וְנִיחָא לְהוּ – דְּכֵיוָן דְּרָווח, רָווח.

וְנַעֲשִׂין שׁוֹמְרֵי שָׂכָר וְזֶה לָזֶה.

## דף מג:

אַמַּאי? שְׁמִירָה בִּבְעָלִים הִיא! אָמַר רַב פָּפָּא, דְּאָמַר לֵיהּ: שְׁמוֹר לִי הַיּוֹם, וַאֲנִי אֶשְׁמוֹר לְךָ לְמָחָר.

תָּנוּ רַבָּנַן: מָכַר לוֹ בַּיִת, מָכַר לוֹ שָׂדֶה – אֵין מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁאַחֲרָיוּתוֹ עָלָיו. מָכַר לוֹ פֵּרָה, מָכַר לוֹ טַלִּית – מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין אַחֲרָיוּתוֹ עָלָיו. מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא?

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: רֵישָׁא – בִּרְאוּבֵן שֶׁגָּזַל שָׂדֶה מִשִּׁמְעוֹן, וּמְכָרָהּ לְלֵוִי, וַאֲתָא יְהוּדָה וְקָא מְעַרְעֵר; דְּלָא לֵיזִיל שִׁמְעוֹן לַאסְהֵיד לֵיהּ לְלֵוִי, דְּנִיחָא לֵיהּ דְּהַדְרָא.

וְכֵיוָן דְּאַסְהֵיד לֵיהּ דְּלֵוִי הוּא, הֵיכִי מָצֵי מַפֵּיק לַהּ מִינֵּיהּ? דְּאָמַר: יָדַעְנָא דְּהַאי אַרְעָא דְּלָאו דִּיהוּדָה הִיא. וּבְהָהוּא זְכוּתָא דְּקָא מַפֵּיק לַהּ מִלֵּוִי – לַיפְּקַהּ מִיהוּדָה?

דְּאָמַר: הַשְּׁנִי נוֹחַ לִי, הָרִאשׁוֹן קָשֶׁה הֵימֶנּוּ.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: כְּגוֹן דְּאִית לֵיהּ סָהֲדֵי לְמָר וְאִית לֵיהּ סָהֲדֵי לְמָר, וַאֲמוּר רַבָּנַן: אַרְעָא, הֵיכָא דְּקַיְימָא – תֵּיקוּם.

## דף מד.

וְלוֹקְמַהּ בְּגַזְלָן!

מְשׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנָא סֵיפָא: מָכַר לוֹ פָּרָה, מָכַר לוֹ טַלִּית – דְּדָווְקָא מָכַר, דְּהָווֹ לֵיהּ יֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת; אֲבָל לֹא מָכַר, דְּהַדְרָא לֵיהּ – לָא; תְּנָא רֵישָׁא נָמֵי מָכַר.

וְסֵיפָא נָמֵי – נְהִי דְּמֵיְיאֵשׁ מִגּוּפֵיהּ, מִדְּמֵיהָ מִי מֵיְיאֵשׁ? לָא צְרִיכָא, דְּמִית גַּזְלָן – דִּתְנַן: הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל אֶת בָּנָיו, וְהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶם – פְּטוּרִים מִלְּשַׁלֵּם.

וְלוֹקְמַהּ בְּיוֹרֵשׁ!

הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: רְשׁוּת יוֹרֵשׁ לְאו כִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ דָּמֵי – שַׁפִּיר; אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: רְשׁוּת יוֹרֵשׁ כִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ דָּמֵי – מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?

וְעוֹד קַשְׁיָא לֵיהּ לְאַבָּיֵי: מִפְּנֵי שֶׁ"אַחֲרָיוּתוֹ עָלָיו" וְ"אֵין אַחֲרָיוּתוֹ עָלָיו"?! מִפְּנֵי שֶׁ"הִיא חוֹזֶרֶת לוֹ" וְ"אֵינָהּ חוֹזֶרֶת לוֹ" מִיבָּעֵי לֵיהּ!

אֶלָּא כִּדְרָבִין בַּר שְׁמוּאֵל – דְּאָמַר רָבִין בַּר שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת – אֵין מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידָהּ בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ.

וְדָוְקָא בַּיִת אוֹ שָׂדֶה, אֲבָל פָּרָה וְטַלִּית – לָא מִיבַּעְיָא

## דף מד:

בְּסָתְמָא דְּלָא מִשְׁתַּעְבְּדָא לֵיהּ, מַאי טַעְמָא? מִטַּלְטְלֵי נִינְהוּ, וּמִטַּלְטְלֵי לְבַעַל חוֹב לָא מִשְׁתַּעְבְּדִי – וְאַף עַל גַּב דִּכְתַב לֵיהּ מִגְּלִימָא דְּעַל כַּתְפֵּיהּ, הָנֵי מִילֵּי דְּאִיתַנְהוּ בְּעֵינַיְיהוּ, אֲבָל לֵיתַנְהוּ בְּעֵינַיְיהוּ – לָא;

אֶלָּא אֲפִילּוּ עָשָׂאוֹ אַפּוֹתֵיקֵי – נָמֵי לָא. מַאי טַעְמָא? כִּדְרָבָא – דְּאָמַר רָבָא: עָשָׂה עַבְדּוֹ אַפּוֹתֵיקֵי וּמְכָרוֹ – בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ. שׁוֹרוֹ וַחֲמוֹרוֹ אַפּוֹתֵיקֵי וּמְכָרוֹ – אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה הֵימֶנּוּ,

מַאי טַעְמָא? הַאי אִית לֵיהּ קָלָא, וְהָא לֵית לֵיהּ קָלָא.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא אַקְנֵי לֵיהּ מִטַּלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי! דְּאָמַר רַבָּה: אִי אַקְנֵי לֵיהּ מִטַּלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי – קָנֵי מְקַרְקְעֵי קָנֵי מִטַּלְטְלֵי. וְאָמַר רַב חִסְדָּא: וְהוּא דִּכְתַב לֵיהּ: "דְּלָא כְּאַסְמַכְתָּא וּדְלָא כְּטוּפְסָא דִּשְׁטָרֵי".

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁלָּקַח, וּמָכַר לְאַלְתַּר.

וְלֵיחוּשׁ דִּילְמָא "דְּאֶיקְנֵי" הוּא! שְׁמַעַתְּ מִינַּהּ: "דְּאֶיקְנֵי"; קָנָה וּמָכַר, קָנָה וְהוֹרִישׁ – לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד?

לָא צְרִיכָא, דְּקָאֲמְרִי עֵדִים: יָדְעִינַן בֵּיהּ בְּהַאי דְּלָא הֲוָה לֵיהּ אַרְעָא מֵעוֹלָם.

וְהָאֲמַר רַב פָּפָּא, אַף עַל גַּב דַּאֲמוּר רַבָּנַן: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ שֶׁלֹּא בְּאַחְרָיוּת, וּבָא בַּעַל חוֹב וּטְרָפָהּ – אֵינוֹ חוֹזֵר עָלָיו; נִמְצֵאת שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ – חוֹזֵר עָלָיו!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּמַכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא בַּת חֲמוֹרוֹ.

וְרַב זְבִיד אָמַר: אֲפִילּוּ נִמְצֵאת שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ – אֵינוֹ חוֹזֵר עָלָיו, דַּאֲמַר לֵיהּ: לְהָכִי זַבֵּינִי לָךְ שֶׁלֹּא בְּאַחְרָיוּת.

גּוּפָא – אָמַר רָבִין בַּר שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ שֶׁלֹּא בְּאַחְרָיוּת – אֵין מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידָהּ בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ. הֵיכִי דָּמֵי?

## דף מה.

אִי דְּאִית לֵיהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי, עָלֶיהָ דִּידֵיהּ הָדַר! אִי דְּלֵית לֵיהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי, מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינָּהּ?

לְעוֹלָם דְּלֵית לֵיהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי, דְּאָמַר: לָא נֵיחָא דְּלֵיהְוֵי "לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם".

סוֹף סוֹף, לְגַבֵּי אִידַּךְ נָמֵי – "לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם" הוּא! דְּאָמַר: לְהָכִי זַבֵּינִי לָךְ שֶׁלֹּא בְּאַחְרָיוּת.

מַכְרִיז רַבָּא, וְאִיתֵּימָא רַב פָּפָּא: דְּסָלְקִין לְעֵילָּא וּדְנָחֲתִין לְתַתָּא; הַאי בַּר יִשְׂרָאֵל דְּזָבֵין לֵיהּ חֲמָרָא לְיִשְׂרָאֵל חַבְרֵיהּ, וְקָא אָתֵי גּוֹי וְאָנֵיס לֵיהּ מִינַּיהּ, דִּינָא הוּא דִּמְפַצֵּי לֵיהּ מִינַּיהּ.
וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא בַּת חֲמוֹרוֹ, אֲבָל מַכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא בַּת חֲמוֹרוֹ – לָא.
וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא אָנֵיס לֵיהּ לְדִידֵיהּ וּלְאוּכָּפָא, אֲבָל אָנֵיס לֵיהּ לְדִידֵיהּ וּלְאוּכָּפָא – לָא.
אַמֵּימָר אָמַר: אֲפִילּוּ לֵיכָּא כָּל הָנֵי – לָא. מַאי טַעְמָא? מִידָּע יָדַע דִּסְתָם גּוֹי אַנָּס הוּא – שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וימינם [וִימִינָם] יְמִין שֶׁקֶר".
אוּמָּן אֵין לוֹ חֶזְקָה וְכוּ'. אָמַר רַבָּה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמְּסַר לוֹ בְּעֵדִים, אֲבָל מָסַר לוֹ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים – מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם", כִּי אָמַר לֵיהּ נָמֵי "לְקוּחָה הִיא בְּיָדַי" – מְהֵימַן.
אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, אֲפִילּוּ בְּעֵדִים נָמֵי – מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "הֶחְזַרְתִּיו לְךָ", כִּי אָמַר לֵיהּ: "לְקוּחָה הִיא בְּיָדַי" – מְהֵימַן!
אָמַר לֵיהּ רַבָּה: מִי סָבְרַתְּ

## דף מה:

הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחְזִיר לוֹ בְּעֵדִים? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ – אֶלָּא הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים, צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לוֹ בְּעֵדִים.
מֵיתִיבִי אַבָּיֵי: רָאָה עַבְדּוֹ בְּיַד אוּמָּן, וְטַלִּיתוֹ בְּיַד כּוֹבֵס, אָמַר לוֹ: "מַה טִּיבוֹ אֶצְלְךָ?" "אַתָּה מְכָרְתוֹ לִי", "אַתָּה נָתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה" – לֹא אָמַר כְּלוּם. "בָּפָנַי אָמַרְתָּ לוֹ לְמוֹכְרוֹ וְלִיתְּנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה" – דִּבְרֵיהֶן קַיָּימִין.
מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא?
אָמַר רַבָּה: סֵיפָא – בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר, וְקָאָמַר לֵיהּ אַחֵר: בְּפָנַי אָמַרְתָּ לוֹ לְמוֹכְרוֹ וְלִיתְּנוֹ בְּמַתָּנָה. מִיגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ: "מִינָּךְ זְבַנְתֵּיהּ", כִּי אָמַר לֵיהּ נָמֵי: "בְּפָנַי אָמַרְתָּ לוֹ לְמוֹכְרוֹ" – דִּבְרֵיהֶן קַיָּימִין, וּמְהֵימַן.
קָתָנֵי מִיהַת רֵישָׁא: "רָאָה". הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא עֵדִים – לְמָה לִי רָאָה? נַיְתֵי עֵדִים וְנִשְׁקוֹל! אֶלָּא לָאו דְּלֵיכָּא עֵדִים? וְכִי רָאָה מִיהָא תָּפֵיס לֵיהּ!
לָא, לְעוֹלָם דְּאִיכָּא עֵדִים; וְהוּא דְּרָאָה.
וְהָא אַתְּ הוּא דְּאָמְרַתְּ: הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים, צָרִיךְ לְפוֹרְעוֹ בְּעֵדִים! אָמַר לֵיהּ: הֲדַרִי בִּי.
מֵתִיב רָבָא לְסִיּוּעֵי לְרַבָּה: הַנּוֹתֵן טַלִּיתוֹ לְאוּמָּן, אוּמָּן אוֹמֵר: שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ לִי, וְהַלָּה אוֹמֵר: לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אַחַת. כָּל זְמַן שֶׁהַטַּלִּית בְּיַד אוּמָּן – עַל בַּעַל הַבַּיִת לְהָבִיא רְאָיָה. נְתָנָהּ לוֹ – בְּזִמְנוֹ, נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. עָבַר זְמָנוֹ, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא עֵדִים, לִיחֲזֵי עֵדִים מַאי קָאָמְרִי!

## דף מו.

אֶלָּא לָאו דְּלֵיכָּא עֵדִים? וְקָתָנֵי: אוּמָּן מְהֵימַן – מִיגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ "לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי", מְהֵימַן נָמֵי אַאֲגָרֵיהּ!

לָא, לְעוֹלָם דְּלֵיכָּא עֵדִים; וְהוּא דְּלֹא רָאָה.

מֵתִיב רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אוּמָּן אֵין לוֹ חֶזְקָה. אוּמָּן הוּא דְּאֵין לוֹ חֶזְקָה – הָא אַחֵר יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא עֵדִים, אַחֵר – אַמַּאי יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה? אֶלָּא לָאו דְּלֵיכָּא עֵדִים? וְקָתָנֵי: אוּמָּן אֵין לוֹ חֶזְקָה. תִּיובְתָּא דְּרַבָּה! תִּיובְתָּא.

תָּנוּ רַבָּנַן: נִתְחַלְּפוּ לוֹ כֵּלִים בְּכֵלִים בְּבֵית הָאוּמָּן – הֲרֵי זֶה יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, עַד שֶׁיָּבֹא הַלָּה וְיִטּוֹל אֶת שֶׁלּוֹ. בְּבֵית הָאֵבֶל אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה – הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, עַד שֶׁיָּבֹא הַלָּה וְיִטּוֹל אֶת שֶׁלּוֹ. מַאי שְׁנָא רִישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא?

אָמַר רַב: הָווֹ יָתֵיבְנָא קַמֵּיהּ דְּחַבִּיבִי, וַאֲמַר לִי: וְכִי אֵין אָדָם עָשׂוּי לוֹמַר לְאוּמָּן "מְכוֹר לִי טַלִּיתִי"?!

אָמַר רַב חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא הוּא, אֲבָל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו – לֹא. וְהוּא נָמֵי – לָא אָמְרַן אֶלָּא דַּאֲמַר לֵיהּ: "טַלִּיתִי" סְתָם, אֲבָל "טַלִּיתְךָ" – לָא, הַאי לָאו טַלִּית דִּידֵיהּ הוּא.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא: תָּא אַחְוִי לָךְ רַמָּאֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא, מַאי עָבְדִי. אָמַר לֵיהּ: "הַב לִי סַרְבָּלַאי". "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם". "הָא אִית לִי סָהֲדֵי דְּחָזְיוּהּ גַּבָּךְ!" אָמַר לֵיהּ: "הָהוּא אַחֲרִינָא הֲוָה". "אַפְּקִינֵיהּ וְנָחֲזִינְהוּ!" אָמַר לֵיהּ: "אִיבָּרָא לָא מַפֵּיקְנָא לֵיהּ".

אָמַר רָבָא: שַׁפִּיר קָאָמַר לֵיהּ –

## דף מו:

"רָאָה" תַּנְיָא.

אָמַר רַב אָשֵׁי: וְאִי חַכִּים, מְשַׁוֵּי לֵיהּ "רָאָה" – דְּאָמַר לֵיהּ: אַמַּאי תְּפִיסַתְּ לֵיהּ, לָאו מִשּׁוּם דְּאִית לָךְ גַּבַּאי? הַשְׁתָּא אַפְּקִינְהוּ וְשַׁיְּמִינְהוּ – שְׁקוֹל אַתְּ דִּידָךְ וְאֶשְׁקוֹל אֲנָא דִּידִי. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: לָא צְרִיכְנָא לְשׁוּמָא דִּידָךְ, כְּבָר שָׁמוּהַּ קַמָּאֵי דְּקַמָּךְ.

אָרִיס אֵין לוֹ חֶזְקָה. אַמַּאי? עַד הָאִידָּנָא פַּלְגָא, וְהַשְׁתָּא כּוּלַּהּ! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּאֲרִיסֵי בָּתֵּי אָבוֹת.

אָמַר רַב נַחְמָן: אַרְיס שֶׁהוֹרִיד אֲרִיסִין תַּחְתָּיו – יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה. מַאי טַעְמָא? דְּלָא עֲבִיד אִינָשׁ דְּנָחֲתֵי אֲרִיסֵי לְאַרְעֵיהּ, וְשָׁתֵיק.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְיס שֶׁחִלֵּק לַאֲרִיסִין – אֵין לוֹ חֶזְקָה. מַאי טַעְמָא? אֵימוֹר הַרְמַנְיָא בְּעָלְמָא שַׁוְיוּהּ.

שְׁלַח לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא לְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ: אָרִיס מֵעִיד, אוֹ אֵינוֹ מֵעִיד? הֲוָה יָתֵיב רַב יוֹסֵף קַמֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אָרִיס מֵעִיד. וְהָתַנְיָא: אֵינוֹ מֵעִיד!

לָא קַשְׁיָא – הָא דְּאִיכָּא פֵּירָא בְּאַרְעָא, וְהָא דְּלֵיכָּא פֵּירָא בְּאַרְעָא.

(עָמַלֵק סִימָן)

תָּנוּ רַבָּנָן: עֶרֶב מֵעִיד לַלָּוֶה, וְהוּא דְּאִית לֵיהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי. מַלְוֶה מֵעִיד לַלָּוֶה, וְהוּא דְּאִית לֵיהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי.

לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן מֵעִיד לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי, וְהוּא דְּאִית לֵיהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי.

## דף מז.

קִבְּלָן – אָמְרִי לַהּ מֵעִיד, וְאָמְרִי לַהּ אֵינוֹ מֵעִיד. אָמְרִי לַהּ מֵעִיד – כְּעֶרֶב דָּמֵי. וְאָמְרִי לַהּ אֵינוֹ מֵעִיד – דְּנִיחָא לֵיהּ דְּלֶהֱוֹוּ בִּידֵיהּ תַּרְוַיְיהוּ, דִּכְי אָתֵי בַּעַל חוֹב – מַאי דְּבָעֵי שְׁקֵיל.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אוּמָּן אֵין לוֹ חֶזְקָה, בֶּן אוּמָּן יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה. אָרִיס אֵין לוֹ חֶזְקָה, בֶּן אָרִיס יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה. גַּזְלָן וּבֶן גַּזְלָן אֵין לָהֶן חֶזְקָה, בֶּן בְּנוֹ שֶׁל גַּזְלָן יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי אָתוּ בְּטַעְנָתָא דַּאֲבוּהוֹן – אֲפִילּוּ הָנָךְ נָמֵי לָא. אִי דְּלָא אָתוּ בְּטַעְנָתָא דַּאֲבוּהוֹן – אֲפִילּוּ בֶּן גַּזְלָן נָמֵי!

לָא צְרִיכָא, דְּקָא אָמְרִי עֵדִים: "בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ". הָנָךְ – אִיכָּא לְמֵימַר קוּשְׁטָא קָא אָמְרִי.

הַאי – אַף עַל גַּב דְּאוֹדִי נָמֵי לָא מְהֵימַן, כִּדְרַב כָּהֲנָא – דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא: אִי לָאו דְּאוֹדִי לֵיהּ, הֲוָה מַמְטֵי לֵיהּ וּלְחַמְרֵיהּ לְשַׁחְווֹר.

אָמַר רָבָא: פְּעָמִים שֶׁאֲפִילּוּ בֶּן בְּנוֹ שֶׁל גַּזְלָן נָמֵי אֵין לוֹ חֶזְקָה. הֵיכִי דָּמֵי? כְּגוֹן דְּקָא אָתֵי בְּטַעְנָתָא דְּאַבָּא דַּאֲבוּהּ.

הֵיכִי דָּמֵי גַּזְלָן? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּגוֹן שֶׁהוּחְזַק עַל שָׂדֶה זוֹ בְּגַזְלָנוּתָא. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: כְּגוֹן דְּבֵית פְּלוֹנִי, שֶׁהוֹרְגִין נְפָשׁוֹת עַל עִסְקֵי מָמוֹן.

תָּנוּ רַבָּנָן: אוּמָּן – אֵין לוֹ חֶזְקָה, יָרַד מֵאוּמָּנוּתוֹ – יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה. אָרִיס – אֵין לוֹ חֶזְקָה, יָרַד מֵאֲרִיסוּתוֹ – יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה. בֶּן שֶׁחִלֵּק, וְאִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה – הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר כָּל אָדָם.

בִּשְׁלָמָא בֶּן שֶׁחִלֵּק – אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: אַחוֹלֵי אַחִיל גַּבֵּיהּ, קָמַשְׁמַע לַן דְּלָא. אֶלָּא אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה – פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא,

## דף מז:

בְּמִגּוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מִגּוֹרֶשֶׁת, וְכִדְרַבִּי זֵירָא – דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים: מִגּוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מִגּוֹרֶשֶׁת – בַּעֲלָהּ חַיָּיב בְּמִזּוֹנוֹתֶיהָ.
אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוּנָא: כּוּלָּן שֶׁהֵבִיאוּ רְאָיָה – רְאָיָתָן רְאָיָה, וּמַעֲמִידִין שָׂדֶה בְּיָדָן. גַּזְלָן שֶׁהֵבִיא רְאָיָה – אֵין רְאָיָתוֹ רְאָיָה, וְאֵין מַעֲמִידִין שָׂדֶה בְּיָדוֹ.
מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: לָקַח מִסִּיקְרִיקוֹן, וְחָזַר וְלָקַח מִבַּעַל הַבַּיִת – מִקָּחוֹ בָּטֵל!
לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַב – דְּאָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא דַּאֲמַר לֵיהּ: "לֵךְ חֲזַק וּקְנֵי", אֲבָל בִּשְׁטָר – קָנָה; קָא מַשְׁמַע לַן כִּדְשְׁמוּאֵל – דְּאָמַר: אַף בִּשְׁטָר נָמֵי לֹא קָנָה, עַד שֶׁיִּכְתּוֹב אַחֲרָיוּת נְכָסִים.
וְרַב בֵּיבִי מְסַיֵּים בַּהּ מְשָׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: קַרְקַע אֵין לוֹ, אֲבָל מָעוֹת יֵשׁ לוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שֶׁאָמְרוּ עֵדִים: "בְּפָנֵינוּ מָנָה לוֹ", אֲבָל אָמְרוּ עֵדִים: "בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ" – לֹא; כִּדְרַב כָּהֲנָא, דְּאָמַר: אִי לָאו דְּאוֹדִי לֵיהּ, הָוָה מַמְטֵי לֵיהּ לְדִידֵיהּ וְלַחֲמָרֵיהּ לְשַׁחְווֹר.
אָמַר רַב הוּנָא: תַּלְיוּהוּ וְזַבֵּין – זְבִינֵיהּ זְבִינֵי. מַאי טַעְמָא? כֹּל דְּמְזַבֵּין אִינִישׁ, אִי לָאו דַּאֲנִיס – לָא הָוֶה מְזַבֵּין, וַאֲפִילּוּ הָכִי זְבִינֵיהּ זְבִינֵי. וְדִילְמָא שָׁאנֵי אוּנְסָא דְּנַפְשֵׁיהּ מֵאוּנְסָא דְּאַחֲרִינֵי! אֶלָּא כְּדְתַנְיָא:

## דף מח.

"יַקְרִיב אֹתוֹ" – מְלַמֵּד שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ. יָכוֹל בְּעַל כָּרְחוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לִרְצוֹנוֹ". הָא כֵּיצַד? כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר: "רוֹצֶה אֲנִי".
וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּנִיחָא לֵיהּ דִּתְיהֲוֵי לֵיהּ כַּפָּרָה! וְאֶלָּא מִסֵּיפָא: וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּגִיטֵּי נָשִׁים – כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר: "רוֹצֶה אֲנִי".
וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּמִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים! אֶלָּא סְבָרָא הוּא – אַגַּב אוּנְסֵיהּ גָּמַר וּמַקְנֵה.
מוֹתֵיב רַב יְהוּדָה: גֵּט הַמְעוּשֶּׂה; בְּיִשְׂרָאֵל – כָּשֵׁר, וּבְגוֹיִם – פָּסוּל. וּבְגוֹיִם – חוֹבְטִין אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִין לוֹ: עֲשֵׂה מַה שֶּׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמֵר לָךְ. וְאַמַּאי? הָתָם נָמֵי, נֵימָא: אַגַּב אוּנְסֵיהּ גָּמַר וּמְגָרֵשׁ!
הָא אִיתְּמַר עָלֶיהָ, אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: דְּבַר תּוֹרָה – אֲפִילּוּ בְּגוֹיִם כָּשֵׁר, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ בְּגוֹיִים פָּסוּל? כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא כָּל אַחַת וְאַחַת הוֹלֶכֶת וְתוֹלָה עַצְמָהּ בְּיַד גּוֹי, וּמַפְקַעַת עַצְמָהּ מִיַּד בַּעְלָהּ.
מוֹתֵיב רַב הַמְנוּנָא: לָקַח מִסִּיקְרִיקוֹן, וְחָזַר וְלָקַח מִבַּעַל הַבַּיִת – מִקָּחוֹ בָּטֵל. וְאַמַּאי? הָתָם נָמֵי נֵימָא: אַגַּב אוּנְסֵיהּ גָּמַר וּמַקְנֵי!

הָא אִתְּמַר עָלַיהּ, אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא דַּאֲמַר לֵיהּ: ״לֵךְ חֲזַק וּקְנִי״, אֲבָל בִּשְׁטָר – קָנָה.
וְלִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר: אַף בִּשְׁטָר נָמֵי לֹא קָנָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? מוֹדָה שְׁמוּאֵל הֵיכָא דִּיהַב זוּזֵי.
וּלְרַב בִּיבִי, דְּמָסַיֵּים בַּהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: קַרְקַע אֵין לוֹ, מָעוֹת יֵשׁ לוֹ – מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
רַב בִּיבִי מֵימָרָא הוּא, וּמֵימָרָא לְרַב הוּנָא לָא סְבִירָא לֵיהּ.
אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: תַּלְיוּהוּ וְזַבֵּין – זְבִינֵיהּ זְבִינֵי. וְלָא אָמַרַן אֶלָּא

## דף מח:

בְּ״שָׁדֶה״ סְתָם, אֲבָל בְּ״שָׂדֶה זוֹ״ – לֹא.
וּבְ״שָׂדֶה זוֹ״ נָמֵי לָא אָמַרַן – אֶלָּא דְּלָא אַרְצֵי זוּזֵי, אֲבָל אַרְצֵי זוּזֵי – לָא.
וְלָא אָמַרַן אֶלָּא דְּלָא הָוָה לְאִישְׁתְּמוֹטֵי, אֲבָל הָוָה לֵיהּ לְאִישְׁתְּמוֹטֵי – לָא.
וְהִלְכְתָא בְּכוּלְּהוּ דְּהָווּ זְבִינֵיהּ זְבִינֵי, וַאֲפִילּוּ בְּשָׂדֶה זוֹ – דְּהָא אִשָּׁה כְּ״שָׂדֶה זוֹ״ דָּמְיָא, וְאָמַר אַמֵּימָר: תַּלְיוּהָ וְקַדֵּישׁ – קְדוּשָׁיו קְדוּשִׁין.
מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: בְּאִשָּׁה וַדַּאי קְדוּשִׁין לָא הָווּ; הוּא עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן, לְפִיכָךְ עָשׂוּ עִמּוֹ שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן – וְאַפְקְעִינְהוּ רַבָּנַן לְקִידּוּשֵׁיהּ מִינֵּיהּ.
אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: תִּינַח דְּקַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא, קַדֵּישׁ בְּבִיאָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אָמַר לֵיהּ: שַׁוְיוּהּ רַבָּנַן לְבָעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת.
טָאבִי תְּלָא לְפָאפֵי אַכִּינָּרָא, וְזַבֵּין. חֲתַם רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אַמּוֹדָעָא, וְאַאַשְׁקְלְתָא. אָמַר רַב הוּנָא: מַאן דְּחָתֵים אַמּוֹדָעָא – שַׁפִּיר חָתֵים, וּמַאן דְּחָתֵים אַאַשְׁקְלְתָא – שַׁפִּיר חָתֵים.
מָה נַפְשָׁךְ? אִי מוֹדָעָא – לָא אַאַשְׁקְלְתָא, וְאִי אַאַשְׁקְלְתָא – לָא מוֹדָעָא! הָכִי קָאָמַר: אִי לָאו מוֹדָעָא, מַאן דְּחָתֵים אַאַשְׁקְלְתָא – שַׁפִּיר חָתֵים. רַב הוּנָא לְטַעְמֵיהּ – דְּאָמַר רַב הוּנָא: תַּלְיוּהוּ וְזַבֵּין – זְבִינֵיהּ זְבִינֵי.
אִינִי?! וְהָאָמַר רַב נַחְמָן: הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ ״אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ״ –

## דף מט.

אֵין נֶאֱמָנִים; ״מוֹדָעָא הָיוּ דְּבָרֵינוּ״ – אֵין נֶאֱמָנִין!
הָנֵי מִילֵּי עַל פֶּה – דְּלָא אָתֵי עַל פֶּה וּמַרַע לִשְׁטָרָא, אֲבָל בִּשְׁטָרָא – אָתֵי שְׁטָרָא וּמַרַע לִשְׁטָרָא.
גּוּפָא – אָמַר רַב נַחְמָן: ״אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ״ – אֵין נֶאֱמָנִין, ״מוֹדָעָא הָיוּ דְּבָרֵינוּ״ – אֵין נֶאֱמָנִין.
וּמָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: ״אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ״ – אֵין נֶאֱמָנִין, ״מוֹדָעָא הָיוּ דְּבָרֵינוּ״ – נֶאֱמָנִין.
מַאי טַעְמָא? שְׁזָפָהּ נִיתַּן לִיכָּתֵב, וְזֶה לֹא נִיתַּן לִיכָּתֵב.

וְלֹא לְאִישׁ חֲזָקָה בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְכוּ׳. פְּשִׁיטָא – כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ לְפֵירָא, פֵּירָא הוּא דְּקָאֲכִיל! לָא צְרִיכָא, דִּכְתַב לַהּ: ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיְיךְ״.

וְכִי כְּתַב לַהּ – מַאי הָווּ? וְהָתַנְיָא, הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עַל שָׂדֶה זוֹ״, וְ״אֵין לִי עֵסֶק בָּהּ״, וְ״יָדַי מְסוּלָקוֹת מִמֶּנָּה״ – לֹא אָמַר כְּלוּם!

אָמְרִי לַהּ דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: מַתְנִיתִין בְּכוֹתֵב לָהּ וְעוֹדָהּ אֲרוּסָה – וְכִדְרַב כָּהֲנָא, דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא:

## דף מט:

נַחֲלָה הַבָּאָה לוֹ לְאָדָם מִמָּקוֹם אַחֵר, אָדָם מַתְנֶה עָלֶיהָ שֶׁלֹּא יִירָשֶׁנָּה. וְכִדְרָבָא – דְּאָמַר רָבָא: כָּל הָאוֹמֵר ״אִי אֶפְשִׁי בְּתַקָּנַת חֲכָמִים״ כְּגוֹן זֹאת, שׁוֹמְעִין לוֹ.

מַאי ״כְּגוֹן זֹאת״? כִּדְרַב הוּנָא אָמַר רַב – דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: יְכוֹלָה אִשָּׁה שֶׁתֹּאמַר לְבַעְלָהּ: ״אֵינִי נִיזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה״.

הָא רְאָיָה – יֵשׁ? תֵּימָא: ״נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי״!

מִי לָא תְּנַן: לָקַח מִן הָאִישׁ, וְחָזַר וְלָקַח מִן הָאִשָּׁה – מְקֻחוֹ בָּטֵל; אַלְמָא אָמְרָה: ״נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי״, הָכָא נָמֵי תֵּימָא: ״נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי״!

הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא בְּאוֹתָן שְׁלֹשׁ שָׁדוֹת – אַחַת שֶׁכָּתַב לָהּ בִּכְתוּבָּתָהּ,

## דף נ.

וְאַחַת שֶׁיִּחֵד לָהּ בִּכְתוּבָּתָהּ, וְאַחַת שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ שׁוּם מִשָּׁלָהּ.

לְמַעוֹטֵי מַאי? אִילֵּימָא לְמַעוֹטֵי שְׁאָר נְכָסִים – כָּל שֶׁכֵּן דְּהָווֹ לֵיהּ אֵיבָה, דְּאָמַר לַהּ: עֵינַיִךְ נָתַתְּ בְּגֵירוּשִׁין וּבְמִיתָה!

אֶלָּא לְמַעוֹטֵי נִכְסֵי מְלוֹג – הָאָמַר אַמֵּימָר: אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁמָּכְרוּ בְּנִכְסֵי מְלוֹג – לֹא עָשׂוּ וְלֹא כְּלוּם!

כִּי אִיתְּמַר דְּאַמֵּימָר – הֵיכָא דְּזַבֵּין אִיהוּ וּמִית, אַתְיָא אִיהִי וּמַפְקָא; אִי נָמֵי זַבְּנָה אִיהִי וּמֵתָה, אַתָּא אִיהוּ וּמַפֵּיק בְּתַקָּנְתָּא דְּרַבָּנָן – וְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: בְּאוּשָּׁא הִתְקִינוּ, הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה בְּנִכְסֵי מְלוֹג, וּמֵתָה – הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְּקוֹחוֹת; אֲבָל הֵיכָא דְּזַבִּינוּ תַּרְוַיְיהוּ לְעָלְמָא, אִי נָמֵי זַבְּנָה אִיהִי לְדִידֵיהּ – זְבִינַהּ זְבִינֵי.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אַמֵּימָר דְּאָמַר – כְּרַבִּי אֶלְעָזָר,

דְּתַנְיָא: הַמּוֹכֵר אֶת עַבְדּוֹ, וּפָסַק עִמּוֹ שֶׁיְּשַׁמְּשֶׁנּוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם –

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹן יֶשְׁנוֹ בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַּחְתָּיו; וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ תַּחְתָּיו –

קָסָבַר: קִנְיָן פֵּירוֹת כְּקִנְיָן הַגּוּף דָּמֵי.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַשֵּׁנִי יֶשְׁנוֹ בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כַּסְפּוֹ; הָרִאשׁוֹן אֵינוֹ בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם, שֶׁאֵינוֹ כַּסְפּוֹ – קָסָבַר: קִנְיָן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיָן הַגּוּף דָּמֵי.
רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:

## דף נ:

שְׁנֵיהֶם יֶשְׁנָן בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם – זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַּחְתָּיו, וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא כַּסְפּוֹ – וּמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי קִנְיָן פֵּירוֹת כְּקִנְיָן הַגּוּף דָּמֵי, אִי לָאו כְּקִנְיָן הַגּוּף דָּמֵי, וְסָפֵק נְפָשׁוֹת לְהָקֵל.
רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם אֵינָן בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם – זֶה לְפִי שֶׁאֵינוֹ תַּחְתָּיו, וְזֶה לְפִי שֶׁאֵינוֹ כַּסְפּוֹ.
וְאָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר? אָמַר קְרָא: ”לֹא יָקֹם כִּי כַסְפּוֹ הוּא“ – כַּסְפּוֹ הַמְיוּחָד לוֹ.
וְלֹא לְאִישׁ חֲזָקָה בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ. וְהָאָמַר רַב: אֵשֶׁת אִישׁ צְרִיכָה לְמַחוֹת! בְּמַאן? אִילֵימָא בְּאַחֵר – וְהָאָמַר רַב: אֵין מַחֲזִיקִין בְּנִכְסֵי אֵשֶׁת אִישׁ. אֶלָּא לָאו בְּבַעַל?
אָמַר רָבָא: לְעוֹלָם בְּבַעַל, וּכְגוֹן שֶׁחָפַר בָּהּ בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת.
וְהָאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵין חֲזָקָה לִנְזָקִין!
אִימָא: אֵין דִּין חֲזָקָה לִנְזָקִין.
אִי בְּעֵית אֵימָא: לָאו אִיתְמַר עֲלַהּ, רַב מָרִי אָמַר: בְּקוּטְרָא, רַב זְבִיד אָמַר: בְּבֵית הַכִּסֵּא?
רַב יוֹסֵף אָמַר: לְעוֹלָם בְּאַחֵר, וּכְגוֹן שֶׁאָכְלָה מִקְצָת חֲזָקָה בְּחַיֵּי הַבַּעַל, וְשָׁלֹשׁ לְאַחַר מִיתַת הַבַּעַל; מִיגּוֹ דְּאִי בְּעֵי אָמַר לַיהּ: ”אֲנָא זְבִינְתַּהּ מִינָּךְ“, כִּי אָמַר לַהּ נָמֵי: ”אַתְּ זַבֵּינְתַּהּ לֵיהּ וְזַבְּנַהּ נִיהָלִי“ – מְהֵימַן.
גּוּפָא – אָמַר רַב: אֵין מַחְזִיקִין בְּנִכְסֵי אֵשֶׁת אִישׁ.

## דף נא.

וְדַיְינֵי גּוֹלָה אָמְרוּ: מַחְזִיקִין. אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּדַיְינֵי גּוֹלָה. אֲמַרוּ לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: הֲדַר בֵּיהּ מָר מִשְּׁמַעְתֵּיהּ? אָמַר לְהוּ: מִסְתַּבְּרָא אֲמַרִי – כִּדְרַב יוֹסֵף.
וְלֹא לְאִשָּׁה בְּנִכְסֵי בַּעְלָהּ וְכוּ'. פְּשִׁיטָא – כֵּיוָן דְּאִית לַהּ מְזוֹנֵי, מְזוֹנֵי הוּא דְּקָא אָכְלָה! לָא צְרִיכָא, דְּיַחֵד לַהּ אַרְעָא אַחֲרִיתִי לְמְזוֹנַהּ.
הָא רְאָיָה – יֵשׁ? לֵימָא לְגַלּוֹיֵי הוּא זוּזֵי הוּא דְּבָעֵי!
שְׁמַעְתָּ מִינַּהּ, הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְאִשְׁתּוֹ – קָנְתָה, וְלָא אָמְרִינַן: לְגַלּוֹיֵי זוּזֵי הוּא דְּבָעֵי?! לָא; אֵימָא: הָא רְאָיָה יֵשׁ – בִּשְׁטַר מַתָּנָה.

אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: לָא הֲוָה מָר גַּבָּן בְּאוּרְתָּא בְּתָחוּמָא, דְּאָמְרִינַן מִילֵּי מְעַלְּיֵיתָא.
אֲמַר לֵיהּ: מַאי מִילֵּי מְעַלְּיֵיתָא אָמְרִיתוּ? הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְאִשְׁתּוֹ – קָנְתָה, וְלָא אָמְרִינַן לְגַלּוֹיֵי זוּזֵי הוּא דְּבָעֵי.
אֲמַר לֵיהּ: פְּשִׁיטָא, דַּל זוּזֵי מֵהָכָא – וְתִיקְּנֵי בִּשְׁטָרָא! מִי לָא תְּנַן: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת נִקְנִין בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה?
אֲמַר לֵיהּ: וְלָאו אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּשְׁטַר מַתָּנָה, אֲבָל בִּשְׁטַר מֶכֶר – לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ דָּמֶיהָ? וְלָאו מוֹתֵיב רַב הַמְנוּנָא: בִּשְׁטָר – כֵּיצַד? כָּתַב לוֹ עַל הַנְּיָיר אוֹ עַל הַחֶרֶס – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה: "שָׂדִי מְכוּרָה לָךְ", "שָׂדִי קְנוּיָה לָךְ" – הֲרֵי זוֹ מְכוּרָה וּנְתוּנָה?
וְלָאו הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ – בְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי רָעָתָהּ?
(רַב בִּיבִי מְסַיֵּים בַּהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן) וְרַב אָשֵׁי אָמַר: בְּמַתָּנָה בְּקֵשׁ לִיתְּנָהּ לוֹ, וְלָמָּה כָּתַב לוֹ בְּלָשׁוֹן מֶכֶר? כְּדֵי לְיַפּוֹת כֹּחוֹ.
מֵיתִיבִי: לָוָה מִן הָעֶבֶד, וְשִׁחְרְרוֹ; מִן הָאִשָּׁה, וְגֵרְשָׁהּ – אֵין לָהֶן עָלָיו כְּלוּם. מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: לְגַלּוֹיֵי זוּזֵי הוּא דְּבָעֵי?
שָׁאנֵי הָתָם, דְּלָא נִיחָא לֵיהּ לְשַׁוּוּיֵיהּ נַפְשֵׁיהּ "עֶבֶד לָוָה לְאִישׁ מַלְוֶה".
שְׁלַח רַב הוּנָא בַּר אָבִין: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְאִשְׁתּוֹ – קָנְתָה,

## דף נא:

וּבַעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת. בְּרַם, רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי אֲבָהוּ וְכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר אָמְרוּ: בְּמַתָּנָה בְּקֵשׁ לִיתְּנוֹ לָהּ, וְלָמָּה כָּתַב לָהּ לְשׁוּם מֶכֶר? כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת כֹּחָהּ.
מֵיתִיבִי: לָוָה מִן הָעֶבֶד וְשִׁחְרְרוֹ, מִן הָאִשָּׁה וְגֵרְשָׁהּ – אֵין לָהֶן עָלָיו כְּלוּם. מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִי: לְגַלּוֹיֵי זוּזֵי הוּא דְּבָעֵא?
שָׁאנֵי הָתָם, דְּלָא לִישַׁוֵּי אִינִישׁ "עֶבֶד לָוָה לְאִישׁ מַלְוֶה".
אָמַר רַב: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְאִשְׁתּוֹ – קָנְתָה, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת. בְּמַתָּנָה – קָנְתָה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת. וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – קָנְתָה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת.
עֲבַד רַב חִסְדָּא עוֹבָדָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּן עוּקְבָא וְרַבָּן נְחֶמְיָה בְּנֵי בְנָתֵיהּ דְּרַב, לְרַב חִסְדָּא: שָׁבִיק מָר רַבְרְבֵי, וְעָבֵיד כְּזוּטְרֵי?! אָמַר לְהוּ: וַאֲנָא נָמֵי כְּרַבְרְבֵי עֲבַדִי, דְּכִי אָתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – קָנְתָה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת.
אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְאִשְׁתּוֹ – לֹא קָנְתָה, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת. בְּמַתָּנָה – קָנְתָה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּירוֹת. תַּרְתֵּי?!

לָא קַשְׁיָא; כָּאן בְּמָעוֹת טְמוּנִין, כָּאן בְּמָעוֹת שֶׁאֵין טְמוּנִין – דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: מָעוֹת טְמוּנִין – לֹא קָנְתָה, מָעוֹת שֶׁאֵינָן טְמוּנִין – קָנְתָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין מְקַבְּלִין פְּקָדוֹנוֹת – לֹא מִן הַנָּשִׁים, וְלֹא מִן הָעֲבָדִים, וְלֹא מִן הַתִּינוֹקוֹת. קִבֵּל מִן הָאִשָּׁה – יַחְזִיר לְאִשָּׁה, וְאִם מֵתָה – יַחְזִיר לְבַעְלָהּ. קִבֵּל מִן הָעֶבֶד – יַחְזִיר לָעֶבֶד, וְאִם מֵת – יַחְזִיר לְרַבּוֹ.

## דף נב.

קִבֵּל מִן הַקָּטָן – יַעֲשֶׂה לוֹ סְגוּלָּה, וְאִם מֵת – יַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו.

וְכוּלָּן שֶׁאָמְרוּ בִּשְׁעַת מִיתָתָן: ״שֶׁל פְּלוֹנִי הֵן״, יַעֲשֶׂה כְּפִירוּשָׁן. וְאִם לָאו, יַעֲשֶׂה פִּירוּשׁ לְפִירוּשָׁן.

דְּבֵיתְהוּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, כִּי קָא שָׁכְבָה, אֲמַרָה: ״הָנֵי כֵּיפֵי, דְּמָרְתָא וּבְנֵי בְרַתָּא״. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב, אֲמַר לֵיהּ: אִי מְהֵימְנָא לָךְ – עֲשֵׂה כְּפִירוּשָׁהּ, וְאִי לָא – עֲשֵׂה פִּירוּשׁ לְפִירוּשָׁהּ.

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, הָכִי אֲמַר לֵיהּ: אִי אָמְרָה לָךְ, עֲשֵׂה כְּפִירוּשָׁהּ, וְאִי לָא – עֲשֵׂה פִּירוּשׁ לְפִירוּשָׁהּ.

מִן הַקָּטָן – יַעֲשֶׂה לוֹ סְגוּלָּה. מַאי ״סְגוּלָּה״? רַב חִסְדָּא אָמַר: סֵפֶר תּוֹרָה. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר: דִּיקְלָא דְּאָכֵל מִינֵּיהּ תַּמְרֵי.

וְלֹא לְאָב בְּנִכְסֵי הַבֵּן, וְלֹא לַבֵּן בְּנִכְסֵי הָאָב. אָמַר רַב יוֹסֵף: אֲפִילּוּ חָלְקוּ. רָבָא אָמַר: חָלְקוּ – לֹא.

אָמַר רַב יִרְמְיָה מִדִּפְתִּי: עֲבַד רַב כְּפִי עוֹבָדָא ״חָלְקוּ – לֹא״, כְּרָבָא. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אִישְׁתַּעִי לִי רַב חִיָּיא מֵהוֹרְמִיז אַרְדְּשִׁיר, דְּאִישְׁתַּעִי לֵיהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב: חָלְקוּ לֹא. וְהִלְכְתָא: חָלְקוּ לֹא. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: בֵּן שֶׁחָלַק, וְאִשְׁתּוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה – הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר כָּל אָדָם.

אִיתְמַר: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְהָיוּ אוֹנוֹת וּשְׁטָרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ, וְאָמַר: שֶׁלִּי הֵם, שֶׁנָּפְלוּ לִי מִבֵּית אֲבִי אִמָּא – אָמַר רַב: עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עַל הָאַחִין לְהָבִיא רְאָיָה. אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹדֶה לִי אַבָּא, שֶׁאִם מֵת – עַל הָאַחִין לְהָבִיא רְאָיָה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: כְּלוּם טָעֲנִינַן לְהוּ לְיַתְמֵי, מִידֵּי דְּלָא טָעַן לְהוּ אֲבוּהוֹן? וְהָא רָבָא אַפֵּיק זוּגָא דְּסַרְבָּלָא וְסִפְרָא דְּאַגְּדְתָּא מִיַּתְמֵי, בְּלֹא רְאָיָה, בִּדְבָרִים הָעֲשׂוּיִם לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר –

## דף נב:

כְּדִשְׁלַח רַב הוּנָא בַּר אָבִין: דְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר, וְאָמַר "לְקוּחִין הֵן בְּיָדִי", אֵינוֹ נֶאֱמָן! קַשְׁיָא.

אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא דְּאֵין חֲלוּקִין בְּעִיסָּתָן, אֲבָל חֲלוּקִים בְּעִיסָּתָן – אֵימוֹר מֵעִיסָּתוֹ קִימְצ.

רְאָיָה בְּמַאי? רַבָּה אָמַר: רְאָיָה בְּעֵדִים, רַב שֵׁשֶׁת אָמַר: רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְׁטָר.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: הָא רַב וְהָא שְׁמוּאֵל, הָא רַבָּה וְהָא רַב שֵׁשֶׁת; מָר –, כְּמַאן סְבִירָא לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: אֲנָא מַתְנִיתָא יָדַעְנָא, דְּתַנְיָא: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁהָיָה נוֹתֵן וְנוֹשֵׂא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְהָיוּ אוֹנוֹת וּשְׁטָרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ, וְאָמַר: שֶׁלִּי הֵן, שֶׁנִּפְלוּ לִי מִבֵּית אֲבִי אִמָּא – עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה.

וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיא נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְהָיוּ אוֹנוֹת וּשְׁטָרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמָהּ, וְאָמְרָה: שֶׁלִּי הֵן, שֶׁנִּפְלוּ לִי מִבֵּית אֲבִי אַבָּא אוֹ מִבֵּית אֲבִי אִמָּא – עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה.

מַאי "וְכֵן"? מַהוּ דְּתֵימָא: אִשָּׁה, כֵּיוָן דִּשְׁבִיחָא לַהּ מֵילְתָא – דְּאָמְרִי קָא טָרְחָא קַמֵּי יַתְמֵי, לָא גָּזְלָה מֵיַתְמֵי; קָא מַשְׁמַע לַן:.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּמַחְזִיק, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ וְכוּ'. אַטּוּ כֹּל הָנֵי דְּאָמְרִינַן, לָאו בְּנֵי חֲזָקָה נִינְהוּ?

חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בַּחֲזָקָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ טַעֲנָה, כְּגוֹן מוֹכֵר אוֹמֵר: "לֹא מָכַרְתִּי", וְלוֹקֵחַ אוֹמֵר: "לָקַחְתִּי";

אֲבָל חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה – כְּגוֹן נוֹתֵן מַתָּנָה, וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, וְהַמַּחְזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר – דִּלְמִקְנֵי בְּעַלְמָא הוּא; נָעַל, גָּדַר, פָּרַץ כָּל שֶׁהוּא – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

תְּנֵי רַב הוֹשַׁעְיָא בְּקִדּוּשִׁין דְּבֵי לֵוִי: נָעַל, גָּדַר, פָּרַץ כָּל שֶׁהוּא בְּפָנָיו – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. בְּפָנָיו – אִין, שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – לָא? אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: בְּפָנָיו – לָא צְרִיךְ לְמֵימַר לֵיהּ: "לֵךְ חֲזַק וּקְנֵי",

## דף נג.

שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – צָרִיךְ לְמֵימַר לֵיהּ: "לֵךְ חֲזַק וּקְנֵי".

בָּעֵי רַב: מַתָּנָה – הֵיאַךְ? אָמַר שְׁמוּאֵל: מַאי תִּבְעֵי לֵיהּ לְאַבָּא? הַשְׁתָּא וּמָה מֶכֶר, דְּקָא יָהֵיב לֵיהּ זוּזֵי, אִי אָמַר לֵיהּ: "לֵךְ חֲזַק וּקְנֵי" – אִין, אִי לָא – לָא; מַתָּנָה, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! וְרַב סָבַר: מֵאן דְּיָהֵיב מַתָּנָה, בְּעַיִן יָפֶה יָהֵיב.

וְכַמָּה כָּל שֶׁהוּא? כְּדִשְׁמוּאֵל – דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: גָּדַר גָּדַר וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה, וּפָרַץ פִּרְצָה כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס וְיֵצֵא בָּהּ – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

הַאי גָּדֵר הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּמֵעִיקָּרָא לָא הֲוֹו סָלְקֵי לַהּ, וְהַשְׁתָּא נָמֵי לָא סָלְקֵי לַהּ – מַאי עֲבַד? וְאֶלָּא דְּמֵעִיקָּרָא הֲוֹו סָלְקֵי לַהּ, וְהַשְׁתָּא לָא סָלְקֵי לַהּ – טוּבָא עֲבַד! לָא צְרִיכָא, דְּמֵעִיקָּרָא הֲוֹו סָלְקֵי לַהּ בְּרַוּוחָא, וְהַשְׁתָּא קָא סָלְקֵי לַהּ בְּדוּחְקָא.

הַאי פִּרְצָה – הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּמֵעִיקָּרָא הֲוֹו עָיְילִי בַּהּ, וְהַשְׁתָּא נָמֵי עָיְילִי בַּהּ – מַאי עֲבַד? וְאֶלָּא דְּמֵעִיקָּרָא לָא הֲוֹו עָיְילִי בַּהּ, וְהַשְׁתָּא קָא עָיְילִי בַּהּ – טוּבָא עֲבַד! לָא צְרִיכָא, דְּמֵעִיקָּרָא הֲוֹו עָיְילִי בַּהּ בְּדוּחְקָא, וְהַשְׁתָּא עָיְילִי בַּהּ בְּרַוּוחָא.

אָמַר רַב אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נָתָן צְרוֹר וְהוֹעִיל, נָטַל צְרוֹר וְהוֹעִיל – הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה. מַאי "נָתָן" וּמַאי "נָטַל"?

אִילֵימָא נָתָן צְרוֹר – וּסְכַר מַיָּא מִינַּהּ, נָטַל צְרוֹר – וְאַפֵּיק מַיָּא מִינַּהּ; הַאי מַבְרִיחַ אֲרִי מִנְּכְסֵי חֲבֵרוֹ הוּא! אֶלָּא נָתָן צְרוֹר – דְּצַמֵּד לַהּ מַיָּא, נָטַל צְרוֹר – וְאַרְוַח לַהּ מַיָּא.

וְאָמַר רַב אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁתֵּי שָׂדוֹת וּמָצָר אֶחָד בֵּינֵיהֶן, הֶחְזִיק בְּאַחַת מֵהֶן לְקָנוֹתָהּ – קָנָאָה.

## דף נג:

לְקָנוֹת אוֹתָהּ וְאֶת חֲבֶרְתָּהּ – אוֹתָהּ קָנָה, חֲבֶרְתָּהּ לֹא קָנָה. לְקָנוֹת אֶת חֲבֶרְתָּהּ – אַף אוֹתָהּ לֹא קָנָה.

בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: הֶחְזִיק בְּאַחַת מֵהֶן לְקָנוֹת אוֹתָהּ, וְאֶת הַמָּצָר, וְאֶת חֲבֶרְתָּהּ – מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: מָצָר דְּאַרְעָא חַד הוּא, וְקָנֵי; אוֹ דִלְמָא הַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר: הֶחְזִיק בַּמָּצָר לְקָנוֹת שְׁתֵּיהֶן, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן הַאי מָצָר – אַפְסָרָא דְּאַרְעָא הוּא, וְקָנֵי; אוֹ דִלְמָא הַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי? תֵּיקוּ.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: שְׁנֵי בָתִּים זֶה לִפְנִים מִזֶּה, הֶחְזִיק בַּחִיצוֹן לְקָנוֹתוֹ – קָנָאוֹ. לְקָנוֹת אוֹתוֹ וְאֶת הַפְּנִימִי – חִיצוֹן קָנָה, פְּנִימִי לֹא קָנָה. לְקָנוֹת אֶת הַפְּנִימִי – אַף חִיצוֹן נָמֵי לֹא קָנָה.

הֶחְזִיק בַּפְּנִימִי לְקָנוֹתוֹ – קָנָאוֹ. לְקָנוֹת אוֹתוֹ וְאֶת הַחִיצוֹן – קָנָה שְׁנֵיהֶן. לְקָנוֹת אֶת הַחִיצוֹן – אַף פְּנִימִי לֹא קָנָה.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הַבּוֹנֶה פַּלְטֵרִין גְּדוֹלִים בְּנִכְסֵי הַגֵּר, וּבָא אַחֵר וְהֶעֱמִיד לָהֶן דְּלָתוֹת – קָנָה. מַאי טַעְמָא? קַמָּא – לִבְנֵי בְּעַלְמָא הוּא דַּאֲפֵיךְ.

אָמַר רַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַמּוֹצֵא פַּלְטֵרִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר, וְסָד בָּהֶן סִיּוּד אֶחָד אוֹ כִּיּוּר אֶחָד – קָנָאן. וְכַמָּה? אָמַר רַב יוֹסֵף: אַמָּה. אָמַר רַב חִסְדָּא: וּכְנֶגֶד הַפֻּתַּח.

אָמַר רַב עַמְרָם: הַאי מִילְתָא אֲמַר לַן רַב שֵׁשֶׁת, וְאַנַהֲרִינְהוּ עֵינִין מִמַּתְנִיתָא: הַמַּצִּיעַ מַצָּעוֹת בְּנִכְסֵי הַגֵּר – קָנָה. "וְאַנַהֲרִינְהוּ עֵינִין מִמַּתְנִיתָא" – מַאי הִיא? דְּתַנְיָא: כֵּיצַד בַּחֲזָקָה? נָעַל

לוֹ מִנְעָלוֹ, אוֹ הִתִּיר לוֹ מִנְעָלוֹ, אוֹ שֶׁהוֹלִיךְ כֵּלָיו אַחֲרָיו לְבֵית הַמֶּרְחָץ, וְהִפְשִׁיטוֹ, וְהִרְחִיצוֹ, סָכוֹ, גֵּרְדוֹ, וְהִלְבִּישׁוֹ, וְהִנְעִילוֹ, וְהִגְבִּיהוֹ – קָנָאוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא תְּהֵא חֲזָקָה גְּדוֹלָה מֵהַגְבָּהָה – שֶׁהַגְבָּהָה קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם.

מַאי קָאָמַר? הָכִי קָאָמַר: הִגְבִּיהוֹ לְרַבּוֹ – קָנָאוֹ, הִגְבִּיהַּ רַבּוֹ לוֹ – לֹא קָנָאוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא תְּהֵא חֲזָקָה גְּדוֹלָה מֵהַגְבָּהָה – שֶׁהַגְבָּהָה קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם.

אָמַר רַב יִרְמְיָה בִּירָאָה אָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן

## דף נד.

דִּשְׁדָּא לִיפְתָּא בֵּי פִּילֵי דְּאַרְעָא דְּגַר – לָא הָוֵי חֲזָקָה. מַאי טַעְמָא? בְּעִידָּנָא דִּשְׁדָּא – לָא הָוֵי שְׁבָחָא, הַשְׁתָּא דְּקָא שָׁבַח – מְמֵילָא קָא שָׁבַח.

אָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי מַאן דְּפָשַׁח דִּיקְלָא; אַדַּעְתָּא דְּדִיקְלָא – קָנֵי, אַדַּעְתָּא דְּחֵיוָתָא – לָא קָנֵי.

הֵיכִי דָּמֵי? שְׁקַל מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא – אַדַּעְתָּא דְּדִיקְלָא. כּוֹלָּא מַחַד גִּיסָא – אַדַּעְתָּא דְּחֵיוָתָא.

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי מַאן דְּזָכֵי זִיכְיָא; אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא – קָנֵי, אַדַּעְתָּא דְּצִיבֵּי – לָא קָנֵי. הֵיכִי דָּמֵי? שְׁקַל רַבְרְבֵי וְזוּטְרֵי – אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא, שְׁקַל רַבְרְבֵי וּשְׁבַק זוּטְרֵי – אַדַּעְתָּא דְּצִיבֵּי.

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי מַאן דְּאִתְקֵיל תִּיקְלָא; אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא – קָנֵי, אַדַּעְתָּא דְּבֵי דָּרֵי – לָא קָנֵי. הֵיכִי דָּמֵי? שְׁקַל מוּלְיָא וּשְׁדָא בְּנַצָּא – אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא. מוּלְיָא בְּמוּלְיָא וְנַצָּא בְּנַצָּא – אַדַּעְתָּא דְּבֵי דָּרֵי.

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי מַאן דְּפָתַח מַיָּא בְּאַרְעָא; אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא – קָנֵי, אַדַּעְתָּא דְּכַוְורֵי – לָא קָנֵי. הֵיכִי דָּמֵי? פָּתַח תְּרֵי בָּבֵי, חַד מְעַיֵּיל וְחַד מַפֵּיק – אַדַּעְתָּא דְּכַוְורֵי. חַד בָּבָא – אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא.

הָהִיא אִיתְּתָא דַּאֲכַלָה דִּיקְלָא בְּתַפְשִׁיחָא, תְּלִיסַר שְׁנִין. אֲתָא הָהוּא [גַּבְרָא], רָפֵיק תּוּתֵיהּ פּוּרְתָּא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּלֵוִי, וְאָמְרִי לַהּ קַמֵּיהּ דְּמָר עוּקְבָא, אוֹקְמֵיהּ בִּידֵיהּ. אֲתַאי קָא צָוְוחָא קַמֵּיהּ, אֲמַר לַהּ: מַאי אֶעֱבֵיד לָךְ, דְּלָא אַחֲזַיקְתְּ כִּדְמַחְזְקֵי אִינָשֵׁי.

אָמַר רַב: הַצָּר צוּרָה בְּנִכְסֵי הַגֵּר – קָנָה; דְּרַב לָא קָנֵי לְגִנְתָּא דְּבֵי רַב, אֶלָּא בְּצוּרְתָּא.

אִיתְּמַר: שָׂדֶה הַמְסוּיֶּמֶת בִּמְצָרֶיהָ – אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: כֵּיוָן שֶׁהִכִּישׁ בָּהּ מַכּוֹשׁ אֶחָד – קָנָה כּוּלָּהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לֹא קָנָה אֶלָּא מְקוֹם מַכּוֹשׁוֹ בִּלְבַד.

## דף נד:

וְשָׁאֵינָהּ מְסוּיֶּמֶת בִּמְצָרֶיהָ, עַד כַּמָּה? אָמַר רַב פָּפָּא: כִּדְאָזֵיל תַּיָּירָא דְּשׁוֹרֵי וְהָדַר.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: נִכְסֵי גּוֹי הֲרֵי הֵן כְּמִדְבָּר, כָּל הַמַּחְזִיק בָּהֶן זָכָה בָּהֶן. מַאי טַעְמָא? גּוֹי – מִכִּי מָטוּ זוּזֵי לִידֵיהּ אִסְתַּלַּק לֵיהּ, יִשְׂרָאֵל לָא קָנֵי עַד דְּמָטֵי שְׁטָרָא לִידֵיהּ. הִלְכָּךְ הֲרֵי הֵן כְּמִדְבָּר, וְכָל הַמַּחְזִיק בָּהֶן זָכָה בָּהֶן.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: מִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי?! וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא; וּמַלְכָּא אָמַר: לָא לִיקְנֵי אַרְעָא אֶלָּא בְּאִיגַּרְתָּא! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא לָא יָדַעְנָא; עוֹבָדָא הֲוָה בְּדוּרָא דְּרָעֲוָתָא, בְּיִשְׂרָאֵל דְּזַבַן אַרְעָא מִגּוֹי, וַאֲתָא יִשְׂרָאֵל אַחֲרִינָא רָפֵיק בָּהּ פּוּרְתָּא; אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אוֹקְמַהּ בִּידָא דְּשֵׁנִי.

אֲמַר לֵיהּ: דּוּרָא דְּרָעֲוָתָא קָאָמְרַתְּ?! הָתָם בָּאנֵי מִטַּמְרֵי הֲווֹ – דְּאִינְהוּ גּוּפַיְיהוּ לָא הֲווֹ יָהֲבִי טַסְקָא לְמַלְכָּא, וּמַלְכָּא אָמַר: מֵאן דְּיָהֵיב טַסְקָא, לֵיכוֹל אַרְעָא.

רַב הוּנָא זְבַן אַרְעָא מִגּוֹי, אֲתָא יִשְׂרָאֵל אַחֵר רָפֵיק בָּהּ פּוּרְתָּא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אוֹקְמַהּ בִּידֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתִּיךְ? דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: נִכְסֵי גּוֹי הֲרֵי הֵן כְּמִדְבָּר, וְכָל הַמַּחְזִיק בָּהֶם זָכָה?

## דף נה.

לֵיעְבַּד לִי מָר כְּאִידַּךְ דִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא קָנָה אֶלָּא מְקוֹם מַכּוֹשׁוֹ בִּלְבַד! אֲמַר לֵיהּ: בְּהַאי, אֲנָא כִּשְׁמַעְתִּין סְבִירָא לִי – דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: כֵּיוָן שֶׁנִּיכֵּשׁ בָּהּ מַכּוֹשׁ אֶחָד – קָנָה כּוּלָּהּ.

שְׁלַח רַב הוּנָא בַּר אָבִין: יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח שָׂדֶה מִגּוֹי, וּבָא יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ – אֵין מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי אָבִין וְרַבִּי אִילְעָא וְכָל רַבּוֹתֵינוּ שָׁוִין בַּדָּבָר.

אָמַר רַבָּה: הָנֵי תִּלְתָּ מִילֵּי, אִישְׁתַּעִי לִי עוּקְבָן בַּר נְחֶמְיָה רֵישׁ גָּלוּתָא, מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא, וַאֲרִיסוּתָא דְּפָרְסָאֵי – עַד אַרְבָּעִין שְׁנִין, וְהֵנֵי זַהֲרוּרֵי דְּזַבִּין אַרְעָא לְטַסְקָא – זְבִינֵיהוּ זְבִינֵי.

וְהֵנֵי מִילֵּי לְטַסְקָא, אֲבָל לְכָרְנָא – לָא. מַאי טַעְמָא? כָּרְנָא – אַקַּרְקַף דְּגַבְרֵי מַנַּח. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אֲפִילּוּ שְׁעָרֵי דְּכַדָּא מִשְׁתַּעְבְּדִי לְכָרְנָא.

אָמַר רַב אָשֵׁי: אֲמַר לִי הוּנָא בַּר נָתָן, קַשֵׁי בַּהּ אַמֵּימָר: אִם כֵּן, בְּטַלְתָּ יְרוּשַׁת בָּנוֹ הַבְּכוֹר – דְּהָוֵה לֵיהּ רָאוּי, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּרָאוּי כְּבַמּוּחְזָק.

אָמְרִי לֵיהּ: אִי הָכִי, אֲפִילּוּ טַסְקָא נָמֵי! אֶלָּא מָה אִית לָךְ לְמֵימַר – דִּיהַיב טַסְקָא וּמִית; הָכָא נָמֵי – דִּיהַיב כְּרָנָא וּמִית.

אָמַר רַב אָשֵׁי, אָמַר לִי הוּנָא בַּר נָתָן: שְׁאֵילְתִּינְהוּ לְסָפְרֵי דְּרָבָא, וַאֲמַרוּ לִי: הִלְכְתָא כְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. וְלָא הִיא, הָתָם – לְאוֹקוֹמֵי מִילְּתֵיהּ הוּא דְּאָמַר.

וְאָמַר רַב אָשֵׁי: פַּרְדָּכְתָּ – מְסַיֵּיעַ מָתָא. וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַצֵּילְתֵּיהּ מָתָא, אֲבָל אַנְדִּיסְקֵי – סַיְּעָתָא דִּשְׁמַיָּא הִיא.

אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמֻּצָּר וְהֶחָצָב מַפְסִיקִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר, אֲבָל לְעִנְיַן פֵּאָה וְטוּמְאָה – לָא. כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ לְפֵאָה וְטוּמְאָה.

פֵּאָה – מַאי הִיא? דְּתָנַן: וְאֵלּוּ מַפְסִיקִין לַפֵּאָה – הַנַּחַל, וְהַשְּׁלוּלִית,

## דף נה:

וְדֶרֶךְ הָרַבִּים, וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד, וּשְׁבִיל הָרַבִּים, וּשְׁבִיל הַיָּחִיד הַקָּבוּעַ בֵּין בִּימוֹת הַחַמָּה וּבֵין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים.

טוּמְאָה – מַאי הִיא? דְּתָנַן: הַנִּכְנָס לְבִקְעָה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְטוּמְאָה בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִית, וְאָמַר: הָלַכְתִּי לַמָּקוֹם הַלָּז, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם נִכְנַסְתִּי לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְאִם לָאו – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין.

שֶׁהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: סָפֵק בֵּיאָה – טָהוֹר, סָפֵק מַגַּע טוּמְאָה – טָמֵא.

אֲבָל לְשַׁבָּת לֹא.

רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ לְעִנְיַן שַׁבָּת, דְּתַנְיָא: הוֹצִיא חֲצִי גְרוֹגֶרֶת לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִנִּיחָהּ, וְחָזַר וְהוֹצִיא חֲצִי גְרוֹגֶרֶת אַחֶרֶת; בְּהֶעְלֵם אֶחָד – חַיָּיב. בִּשְׁנֵי הֶעְלֵמוֹת – פָּטוּר.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּהֶעְלֵם אֶחָד;

## דף נו.

בִּרְשׁוּת אַחַת – חַיָּיב, בִּשְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת – פָּטוּר.

וְאָמַר רַבָּה: וְהוּא שֶׁיֵּשׁ חִיּוּב חַטָּאת בֵּינֵיהֶם, אֲבָל כַּרְמְלִית – לֹא. אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ כַּרְמְלִית, אֲבָל פִּיסְלָא – לֹא. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ פִּיסְלָא.

וְאַזְדָּא רָבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רָבָא: רְשׁוּת שַׁבָּת כִּרְשׁוּת גִּיטִּין דָּמֵי.

אֵין שָׁם לֹא מֻצָּר וְלֹא חָצָב, מַאי? פֵּירֵשׁ רַבִּי מָרִינוּס מִשְּׁמוֹ: כָּל שֶׁנִּקְרֵאת עַל שְׁמוֹ. הֵיכִי דָּמֵי? אָמַר רַב פָּפָּא: דְּקָרוּ לֵיהּ "בֵּי גַּרְגּוּתָא דְּפִלָנְיָא".

יָתֵיב רַב אַחָא בַּר עַוְיָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַסִּי, וְיָתֵיב וְקָאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אַסִּי בַּר חָנִינָא: חָצוּבָא מַפְסִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר.

מַאי חָצוּבָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שֶׁבּוֹ תִּיחֵם יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא מָנָה יְהוֹשֻׁעַ אֶלָּא עֲיָירוֹת הָעוֹמְדוֹת עַל הַגְּבוּלִין.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל שֶׁהֶרְאָהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה – חַיָּיב בְּמַעֲשֵׂר.

לְאַפּוֹקֵי מַאי? לְאַפּוֹקֵי קֵינִי, קְנִיזִי וְקַדְמוֹנִי. תַּנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נַפְתּוּחָא, עַרְבָאָה וְשַׁלְמָאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַר שֵׂעִיר, עַמּוֹן וּמוֹאָב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַרְדִּיסְקִיס, אַסְיָא וְאַסְפַּמְיָא.

**מַתְנִי'** הָיוּ שְׁנַיִם מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁאָכְלָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִים – מְשַׁלְּמִין לוֹ אֶת הַכֹּל. שְׁנַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, שְׁנַיִם בַּשְּׁנִיָּה, וּשְׁנַיִם בַּשְּׁלִישִׁית –

## דף נו:

מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶם.

שְׁלֹשָׁה אַחִים, וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִמָּהֶם – הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֵדִיּוֹת, וְהֵן עֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה.

**גְּמָ'** מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא – דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כְּשֶׁהָלַךְ אַבָּא חָלַפְתָּא אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לִלְמוֹד תּוֹרָה, וְאָמְרִי לַהּ: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֵצֶל אַבָּא חָלַפְתָּא לִלְמוֹד תּוֹרָה, אָמַר לוֹ: הֲרֵי שֶׁאָכְלָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם, שְׁנִיָּה בִּפְנֵי שְׁנַיִם, שְׁלִישִׁית בִּפְנֵי שְׁנַיִם – מַהוּ? אָמַר לוֹ: הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא חוֹלֵק בְּדָבָר זֶה; שֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "דָּבָר" – וְלֹא חֲצִי דָּבָר.

וְרַבָּנַן – הַאי "דָּבָר" וְלֹא חֲצִי דָּבָר, מַאי עָבְדִי לֵיהּ? אִילֵימָא לְמַעוֹטֵי אֶחָד אוֹמֵר אַחַת בְּגַבָּהּ וְאֶחָד אוֹמֵר אַחַת בִּכְרֵיסָהּ; הַאי חֲצִי דָּבָר וַחֲצִי עֵדוּת הִיא!

אֶלָּא לְמַעוֹטֵי שְׁנַיִם אוֹמְרִים אַחַת בְּגַבָּהּ, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים אַחַת בִּכְרֵסָהּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה: אֶחָד אוֹמֵר אֲכָלָהּ חִטִּים, וְאֶחָד אוֹמֵר אֲכָלָהּ שְׂעוֹרִים – הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן: אֶלָּא מֵעַתָּה, אֶחָד אוֹמֵר: אֲכָלָהּ רִאשׁוֹנָה שְׁלִישִׁית וַחֲמִישִׁית, וְאֶחָד אוֹמֵר: אֲכָלָהּ שְׁנִיָּה רְבִיעִית וְשִׁשִּׁית, הָכִי נָמֵי דְּהָוְיָא חֲזָקָה?!

אָמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה: הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, בְּשַׁתָּא דְּקָא מַסְהֵיד מָר – לָא קָא מַסְהֵיד מָר; הָכָא, תַּרְוַיְיהוּ בַּחֲדָא שַׁתָּא קָא מַסְהֲדִי. מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – בֵּין חִיטֵּי לִשְׂעֹרֵי? לָאו אַדַּעְתַּיְיהוּ דְּאִינָשֵׁי.

שְׁלֹשָׁה אַחִין, וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִמָּהֶן – הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֵדִיּוֹת, וְהֵן עֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה.

## דף נז.

הָהוּא שְׁטָרָא דַּהֲוָה חָתִימִי עֲלֵיהּ בֵּי תְרֵי, שְׁכִיב חַד מִינַּיְיהוּ. אֲתָא אֲחוּהּ דְּהַאי דְּקָאֵי, וְחַד אַחֲרִינָא, לְאַסְהוֹדֵי אַחֲתִימַת יְדֵיהּ דְּאִידָךְ.

סְבַר רָבִינָא לְמֵימַר: הַיְינוּ מַתְנִיתִין – שְׁלֹשָׁה אַחִין, וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִמָּהֶן.

אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי: מִי דָּמֵי?! הָתָם לָא נָפֵיק נְכֵי רִיבְעָא דְּמָמוֹנָא אַפּוּמָּא דְּאַחֵי, הָכָא נָפֵיק נְכֵי רִיבְעָא דְּמָמוֹנָא אַפּוּמָּא דְּאַחֵי.

**מַתְנִי'** אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן חֲזָקָה, וְאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶן חֲזָקָה? הָיָה מַעֲמִיד בְּהֵמָה בֶּחָצֵר; תַּנּוּר, רֵיחַיִם וְכִירַיִם; וּמְגַדֵּל תַּרְנְגוֹלִים; וְנוֹתֵן זִבְלוֹ בֶּחָצֵר – אֵינָהּ חֲזָקָה. אֲבָל עָשָׂה מְחִיצָה לִבְהֶמְתּוֹ – גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְכֵן לַתַּנּוּר וְכֵן לַכִּירַיִם וְכֵן לָרֵיחַיִם; הִכְנִיס תַּרְנְגוֹלִין לְתוֹךְ הַבַּיִת; וְעָשָׂה מָקוֹם לְזִבְלוֹ – עָמוֹק שְׁלֹשָׁה אוֹ גָּבוֹהַּ שְׁלֹשָׁה; הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

**גְּמָ'** מַאי שְׁנָא רֵישָׁא, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא?

אָמַר עוּלָּא: כֹּל שֶׁאֵילּוּ בְּנִכְסֵי הַגֵּר קָנָה – בְּנִכְסֵי חֲבֵירוֹ קָנָה, כֹּל שֶׁאֵילּוּ בְּנִכְסֵי הַגֵּר לֹא קָנָה – בְּנִכְסֵי חֲבֵירוֹ לֹא קָנָה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב שֵׁשֶׁת: וּכְלָלָא הוּא?! וַהֲרֵי נִיר – דִּבְנִכְסֵי הַגֵּר קָנָה, בְּנִכְסֵי חֲבֵירוֹ לֹא קָנָה! וַהֲרֵי אָכִילַת פֵּירוֹת – דִּבְנִכְסֵי חֲבֵירוֹ קָנָה, בְּנִכְסֵי הַגֵּר לֹא קָנָה!

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ:

## דף נז:

הָכָא בַּחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין עָסְקִינַן – דִּבְהַעֲמָדָה כְּדִי לָא קָפְדִי, אַמְּחִיצָה קָפְדִי.

וּבְהַעֲמָדָה כְּדִי לָא קָפְדִי?! וְהָא תְּנַן: הַשּׁוּתָּפִין שֶׁנָּדְרוּ הֲנָאָה זֶה מִזֶּה – אֲסוּרִין לִיכָּנֵס לֶחָצֵר! אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הָכָא בִּרְחָבָה שֶׁל אֲחוֹרֵי בָּתִּים עָסְקִינַן; דִּבְהַעֲמָדָה כְּדִי לָא קָפְדִי, וְאַמְּחִיצָה קָפְדִי.

רַב פָּפָּא אָמַר: אִידֵּי וְאִידֵּי בַּחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין; וְאִיכָּא דְּקָפְדִי וְאִיכָּא דְּלָא קָפְדִי; גַּבֵּי מָמוֹנָא – לְקוּלָּא, גַּבֵּי אִיסּוּרָא – לְחוּמְרָא.

רָבִינָא אָמַר: לְעוֹלָם לָא קָפְדִי, וְהָא מַנִּי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא; דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ וִיתּוּר אָסוּר בְּמוּדָּר הֲנָאָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי בְּנָאָה: בַּכֹּל שׁוּתָּפִין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה, חוּץ מִן הַכְּבִיסָה – שֶׁאֵין דַּרְכָּן שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְבַּזּוֹת עַל הַכְּבִיסָה.

"וְעִצָּם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרָע" – אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: זֶה שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה.

הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא דַּרְכָּא אַחְרִיתָא – רָשָׁע הוּא! אִי דְּלֵיכָּא דַּרְכָּא אַחְרִיתָא – אָנוּס הוּא!

לְעוֹלָם דְּלֵיכָּא דַּרְכָּא אַחְרִיתָא, וַאֲפִילּוּ הָכִי – מִיבְּעֵי לֵיהּ לְמֵימַנְס נַפְשֵׁיהּ.

בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַבִּי בְּנָאָה: חָלוּק שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם – כֵּיצַד? כֹּל שֶׁאֵין בְּשָׂרוֹ נִרְאֶה מִתַּחְתָּיו. טַלִּית שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם – כֵּיצַד? כֹּל שֶׁאֵין חֲלוּקוֹ נִרְאֶה מִתַּחְתָּיו טָפַח. שֻׂלְחָן שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם – כֵּיצַד? שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי גְּדִיל, וּשְׁלִישׁ גְּלַאי – וְעָלָיו קְעָרוֹת וְיָרָק. וְטַבַּעְתּוֹ מִבַּחוּץ.
וְהָא תַּנְיָא: טַבַּעְתּוֹ מִבִּפְנִים! לָא קַשְׁיָא – הָא דְּאִיכָּא יָנוֹקָא, הָא דְּלֵיכָּא יָנוֹקָא.
וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּלֵיכָּא יָנוֹקָא; וְלָא קַשְׁיָא – הָא דְּאִיכָּא שַׁמָּעָא, הָא דְּלֵיכָּא שַׁמָּעָא.
וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּאִיכָּא שַׁמָּעָא; וְלָא קַשְׁיָא – הָא בִּימָמָא, הָא בְּלֵילְיָא.
וְשֶׁל עַם הָאָרֶץ – דּוֹמֶה

## דף נח.

לְמִדּוֹרָה, וּקְדֵרוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתָהּ.
מִטָּה שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים – כֵּיצַד? כֹּל שֶׁאֵין תַּחְתֶּיהָ אֶלָּא סַנְדָּלִין בִּימוֹת הַחַמָּה, וּמְנָעָלִין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. וְשֶׁל עַם הָאָרֶץ – דּוֹמָה לְאוֹצָר בָּלוּס.
רַבִּי בְּנָאָה הֲוָה קָא מְצַיֵּין מְעָרָתָא דְּאַבְרָהָם, אַשְׁכְּחֵיהּ לֶאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם דְּקָאֵי קַמֵּי בָּבָא. אֲמַר לֵיהּ: מַאי קָא עָבֵיד אַבְרָהָם? אֲמַר לֵיהּ: גָּאנֵי בְּכַנְפֵּהּ דְּשָׂרָה, וְקָא מְעַיְּינָא לֵיהּ בְּרֵישֵׁיהּ.
אֲמַר לֵיהּ, זִיל אֵימָא לֵיהּ: בְּנָאָה קָאֵי אַבָּבָא. אֲמַר לֵיהּ: לֵיעוּל – מִידָּע יְדִיעַ דְּיֵצֶר בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא. עֲיֵיל, עַיֵּין וּנְפַק.
כִּי מְטָא לְמְעָרְתָא דְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: "נִסְתַּכַּלְתָּ בִּדְמוּת דְּיוֹקְנִי, בִּדְיוֹקְנִי עַצְמָהּ אַל תִּסְתַּכֵּל". "הָא בָּעֵינָא לְצַיּוֹנֵי מְעָרְתָא!" "כְּמִדַּת הַחִיצוֹנָה כָּךְ מִדַּת הַפְּנִימִית. וּלְמַאן דְּאָמַר שְׁנֵי בָתִּים זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ – כְּמִדַּת עֶלְיוֹנָה כָּךְ מִדַּת הַתַּחְתּוֹנָה".
אָמַר רַבִּי בְּנָאָה: נִסְתַּכַּלְתִּי בִּשְׁנֵי עֻקֵּיבָיו, וְדוֹמִים לִשְׁנֵי גַּלְגַּלֵּי חַמָּה. הַכֹּל בִּפְנֵי שָׂרָה – כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם. שָׂרָה בִּפְנֵי חַוָּה – כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם. חַוָּה בִּפְנֵי אָדָם – כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם. אָדָם בִּפְנֵי שְׁכִינָה – כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם.
שׁוּפְרֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא מֵעַיִן שׁוּפְרֵיהּ דְּרַב, שׁוּפְרֵיהּ דְּרַב מֵעַיִן שׁוּפְרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ, שׁוּפְרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ מֵעַיִן שׁוּפְרֵיהּ דְּיַעֲקֹב אָבִינוּ, שׁוּפְרֵיהּ דְּיַעֲקֹב אָבִינוּ מֵעַיִן שׁוּפְרֵיהּ דְּאָדָם הָרִאשׁוֹן.
הָהוּא אַמְגּוּשָׁא דַּהֲוָה חָטֵיט שָׁכְבֵי. כִּי מְטָא אַמְּעָרְתָא דְּרַב טוֹבִי בַּר מַתְנָה, תַּפְשֵׁיהּ בְּדֵיקְנֵיהּ. אֲתָא אַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: בְּמָטוּתָא מִינָּךְ, שִׁבְקֵיהּ. לְשָׁנָה אַחֲרִיתִי הֲדַר אֲתָא, תַּפְשֵׁיהּ בְּדֵיקְנֵיהּ. אֲתָא אַבָּיֵי, לָא שִׁבְקֵיהּ עַד דְּאַיְיתִי מַסְפְּרָא וְגַזְזֵיהּ לְדֵיקְנֵיהּ.
הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: חָבִיתָא דְּעַפְרָא לְחַד בְּרָאי, חָבִיתָא דְּגַרְמֵי לְחַד בְּרָאי, חָבִיתָא דְּאוּדְרָא לְחַד בְּרָאי. לָא הֲווֹ יָדְעִי מַאי קָאָמַר לְהוּ. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי בְּנָאָה, אֲמַר לְהוּ: "אִית לְכוּ

אַרְעָא?" אֲמַרוּ לֵיהּ: "אִין". "אִית לְכוּ חֵיוָתָא?" "אִין". "אִית לְכוּ בְּסְתַּרְקֵי?" "אִין". "אִי הָכִי, הָכִי קָאָמַר לְכוּ".

הָהוּא גַּבְרָא דְּשַׁמְעַהּ לִדְבֵיתְהוּ דְּקָא אָמְרָה לְבַרְתַּהּ: "אַמַּאי לָא צָנֵיעַתְּ בְּאִיסּוּרָא? הָךְ אִיתְתָא, עֶשָׂרָה בְּנֵי אִית לַהּ, וְלֵית לִי מֵאֲבוּךְ אֶלָּא חַד". כִּי שָׁכֵיב, אֲמַר לְהוּ: "כָּל נִכְסַי לְחַד בָּרָא".

לָא יָדְעִי לְהֵי מִינַּיְיהוּ. אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי בְּנָאָה, אֲמַר לְהוּ: זִילוּ חֲבוּטוּ קִבְרָא דַּאֲבוּכוֹן, עַד דְּקָאֵי וּמְגַלֵּי לְכוּ לְהֵי מִינַּיְיכוּ שְׁבַקא. אָזְלוּ כּוּלְהוּ, הָהוּא דְּבְרֵיהּ הֲוָה לָא אָזַל. אֲמַר לְהוּ: כּוּלְהוּ נִכְסֵי דְּהַאי. אֲזָלוּ אֲכָלוּ קוּרְצָא בֵּי מַלְכָּא, אָמְרִי: אֵיכָּא גַּבְרָא חַד בִּיהוּדָאֵי, דְּקָא מַפֵּיק מָמוֹנָא מֵאִנָּשֵׁי בְּלָא סָהֲדֵי וּבְלָא מִידֵּי. אַתְיוּהוּ חַבְשׁוּהוּ.

אֲזָלָא דְּבֵיתְהוּ, אֲמָרָה לְהוּ: עַבְדָּא חַד הֲוָה לִי, פְּסָקוּ לְרֵישֵׁיהּ וּפְשַׁטוּ לְמַשְׁכֵּיהּ וַאֲכָלוּ בִּישְׁרַיהּ, וְקָא מָלוּ בֵּיהּ מַיָּא וּמַשְׁקוּ בֵּיהּ לְחַבְרַיָּיא, וְלָא קָא יָהֲבִי לִי דְּמֵי וְלָא אַגְרֵיהּ.

לָא יָדְעִי מַאי קָא אָמְרָה לְהוּ. אָמְרִי: נֵיתוֹ לְחַכִּימָא דִּיהוּדָאֵי, וְלֵימָא. קַרְיוּהוּ לְרַבִּי בְּנָאָה, אֲמַר לְהוּ: זַרְנוּקָא אָמְרָה לְכוּ. אָמְרִי: הוֹאִיל וְחַכִּים כּוּלֵּי הַאי, לִיתֵּיב אַבָּבָא וְנֵידוֹן דִּינָא.

חֲזָא דַּהֲוָה כְּתִיב בַּאֲבוּלָא: "כֹּל דַּיָּין דְּמִתְקָרֵי לְדִין – לָא שְׁמֵיהּ דַּיָּין". אֲמַר לְהוּ: אֶלָּא מַעַתָּה, אֲתָא אִינִישׁ מֵעָלְמָא

## דף נח:

וּמַזְמֵין (לְהוּ) [לֵיהּ] לְדִינָא, פַּסְלֵיהּ?! אֶלָּא כֹּל דַּיָּין דְּמִתְקָרֵי לְדִין, וּמַפְקִין מִינֵּיהּ מָמוֹנָא בְּדִין – לָאו שְׁמֵיהּ דַּיָּין. כְּתַבוּ הָכִי: "בְּרֵם סָאבֵי דִּיהוּדָאֵי אָמְרִי: כֹּל דַּיָּין דְּמִתְקָרֵי לְדִין וּמַפְקִין מִינֵּיהּ מָמוֹנָא בְּדִין – לָאו שְׁמֵיהּ דַּיָּין".

חֲזָא דִּכְתִיב: "בְּרֵאשׁ כֹּל מוֹתָא – אֲנָא דָּם, בְּרֵאשׁ כֹּל חַיִּין – אֲנָא חֲמַר". אֶלָּא מַעַתָּה, דְּנָפֵיל מֵאִינָּרָא וּמִית, וּדְנָפֵיל מִדִּיקְלָא וּמִית, דְּמָא קְטָלֵיהּ?! וְתוּ, מַן דְּדָרְכֵיהּ לְמֵימַת – מַשְׁקוּ לֵיהּ חַמְרָא, וְחָיֵי?! אֶלָּא הָכִי בָּעֵי לְמִכְתַּב: בְּרֵאשׁ כֹּל מַרְעִין – אֲנָא דָּם, בְּרֵאשׁ כֹּל אָסְווֹן – אֲנָא חֲמַר. כְּתַבוּ הָכִי: "בְּרֵם סָאבֵי דִּיהוּדָאֵי אָמְרִי: בְּרֵאשׁ כֹּל מַרְעִין – אֲנָא דָּם, בְּרֵאשׁ כֹּל אָסְווֹן – אֲנָא חֲמַר, בַּאֲתַר דְּלֵית חֲמַר – תַּמָּן מִתְבָּעוּ סַמָּנִין".

כְּתִיב אַפִּיתְחָא דְּקַפּוֹטְקְיָא: "אֲנַפַּק, אַנְבַּג, אַנְטַל". וְאֵיזֶהוּ אַנְטַל? זֶהוּ רְבִיעִית שֶׁל תּוֹרָה.

**מַתְנִי'** הַמַּרְזֵב אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְיֵשׁ לְמָקוֹמוֹ חֲזָקָה. הַמַּזְחֵילָה יֵשׁ לָהּ חֲזָקָה. סוּלָּם הַמִּצְרִי אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְלַצּוֹרִי יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה.

חֲלוֹן הַמִּצְרִית אֵין לָהּ חֶזְקָה, וְלַצּוֹרִית יֵשׁ לָהּ חֶזְקָה. אֵיזוֹ הִיא חֲלוֹן הַמִּצְרִית? כֹּל שֶׁאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִיכָּנֵס לְתוֹכָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ לָהּ מַלְבֵּן – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִיכָּנֵס לְתוֹכָהּ, הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה.

**גְּמָ׳** מַאי ״הַמַּרְזֵב אֵין לוֹ חֶזְקָה, וְיֵשׁ לִמְקוֹמוֹ חֶזְקָה״? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הָכִי קָאָמַר: הַמַּרְזֵב אֵין לוֹ חֶזְקָה – מֵרוּחַ אַחַת, וְיֵשׁ לִמְקוֹמוֹ חֶזְקָה – מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת.

רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: הַמַּרְזֵב אֵין לוֹ חֶזְקָה – שֶׁאִם הָיָה אָרוֹךְ מִקַּצְרוֹ, וְיֵשׁ לִמְקוֹמוֹ חֶזְקָה – שֶׁאִם בָּא לְעוֹקְרוֹ, אֵינוֹ עוֹקְרוֹ.

רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: הַמַּרְזֵב אֵין לוֹ חֶזְקָה – שֶׁאִם רוֹצֶה לִבְנוֹת תַּחְתָּיו בּוֹנֶה, וְיֵשׁ לִמְקוֹמוֹ חֶזְקָה – שֶׁאִם בָּא לְעוֹקְרוֹ אֵינוֹ עוֹקְרוֹ.

## דף נט.

תְּנַן: ״הַמַּזְחֵילָה יֵשׁ לָהּ חֶזְקָה״. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר הָנָךְ תַּרְתֵּי – שַׁפִּיר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שֶׁאִם רָצָה לִבְנוֹת תַּחְתָּיו בּוֹנֶה, מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ?

הָכָא בְּמַזְחֵילָה שֶׁל בִּנְיָן עָסְקִינַן, דְּאָמַר לֵיהּ: לָא נִיחָא לִי דְּתִתְרַע אֲשִׁיתַאי.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: צִינּוֹר הַמְקַלֵּחַ מַיִם לַחֲצַר חֲבֵרוֹ, וּבָא בַּעַל הַגַּג לְסוֹתְמוֹ, בַּעַל הֶחָצֵר מְעַכֵּב עָלָיו, דַּאֲמַר לֵיהּ: כִּי הֵיכִי דְּאַתְּ קָנְיָא לָךְ חָצֵר דִּידִי לְמִשְׁדָּא בֵּיהּ מַיָּא, לְדִידִי נָמֵי קָנֵי לִי מַיָּא דְּאִיגָּרָךְ.

אִיתְּמַר, רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר: מְעַכֵּב. רַבִּי חָמָא, אָמַר: אֵינוֹ מְעַכֵּב. אֲזַל שַׁיְילֵיהּ לְרַבִּי בֵּיסָא, אֲמַר לְהוּ: מְעַכֵּב. קָרֵי עֲלֵיהּ רָמֵי בַּר חָמָא: ״וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק״ – זֶה רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חָמָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי בֵּיסָא.

סוּלָּם הַמִּצְרִי אֵין לוֹ חֶזְקָה. הֵיכִי דָּמֵי סוּלָּם הַמִּצְרִי? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: כֹּל שֶׁאֵין לוֹ אַרְבָּעָה חֲוִוקִין.

חֲלוֹן הַמִּצְרִית אֵין לָהּ חֶזְקָה כוּ׳. מַאי שְׁנָא גַּבֵּי סוּלָּם דְּלָא מְפָרֵשׁ, וּמַאי שְׁנָא גַּבֵּי חֲלוֹן דְּמְפָרֵשׁ? מְשׁוּם דְּקָא בָּעֵי אִיפְּלוּגֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּסֵיפָא.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: לְמַטָּה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה, וְיָכוֹל לְמַחוֹת; לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין לוֹ חֶזְקָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַחוֹת. וְרַבִּי אִילְעָא אָמַר: אֲפִילּוּ לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין לוֹ חֶזְקָה, וְיָכוֹל לְמַחוֹת.

לֵימָא בְּכוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם קָא מִיפַּלְגֵי – דְּמָר סָבַר: כּוֹפִין, וּמַר סָבַר: אֵין כּוֹפִין?

לָא; דְּכוּלֵּי עָלְמָא כּוֹפִין, וְשָׁאנֵי הָכָא – דַּאֲמַר לֵיהּ: זִימְנִין דְּמוֹתְבַתְּ שַׁרְשִׁיפָא תּוּתָךְ, וְקָיְימַתְּ וְקָא חָזֵית. הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי. שַׁדְּרֵיהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל, אֲמַר לֵיהּ: עֲבֵיד לֵיהּ כְּרַבִּי אֵילְעָא.

אָמַר שְׁמוּאֵל: וּלְאוֹרָה – אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה.

**מַתְנִי'** הַזִּיז; עַד טֶפַח – יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה,

## דף נט:

וְיָכוֹל לְמַחוֹת. פָּחוֹת מִטֶּפַח – אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְאֵין יָכוֹל לְמַחוֹת.

**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי מָנִי, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי מָנִי: הֶחְזִיק בְּטֶפַח – הֶחְזִיק בְּאַרְבַּע. מַאי קָאָמַר? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: הֶחְזִיק רוֹחַב טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ אַרְבַּע – הֶחְזִיק בְּרוֹחַב אַרְבַּע.

פָּחוֹת מִטֶּפַח – אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַחוֹת. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בַּעַל הַגָּג בְּבַעַל הֶחָצֵר, אֲבָל בַּעַל הֶחָצֵר בְּבַעַל הַגָּג – יָכוֹל לְמַחוֹת. וְרַב יְהוּדָה אָמַר: אֲפִילּוּ בַּעַל חָצֵר בְּבַעַל הַגָּג, אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחוֹת.

לֵימָא בְּהֶיזֵּק רְאִיָּה קָמִיפַּלְגִי – דְּמָר סָבַר: שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק, וּמָר סָבַר: לָאו שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק?

לָא; דְּכוּלֵּי עָלְמָא שְׁמֵיהּ הֶיזֵּק; וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר לֵיהּ: לְתַשְׁמִישְׁתָּא – לָא חָזֵי; לְמַאי חָזֵי – לְמִתְלֵא בֵּיהּ מִידֵּי; מַהְדַּרְנָא אַפַּאי וְתָלֵינָא בֵּיהּ.

וְאִידַּךְ – אָמַר לֵיהּ: זִימְנִין דְּבָעִיתַתְּ.

**מַתְנִי'** לֹא יִפְתַּח אָדָם חַלּוֹנוֹתָיו לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין. לָקַח בַּיִת בְּחֲצַר אַחֶרֶת – לֹא יִפְתָּחֶנָּה בַּחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין. בָּנָה עֲלִיָּיה עַל גַּבֵּי בֵּיתוֹ – לֹא יִפְתָּחֶנָּה לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין; אֶלָּא אִם רָצָה – בּוֹנֶה אֶת הַחֶדֶר לְפָנִים מִבֵּיתוֹ, וּבוֹנֶה עֲלִיָּיה עַל גַּבֵּי בֵּיתוֹ, וּפוֹתְחָהּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

**גְּמָ'** מַאי אִירְיָא לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין? אֲפִילּוּ לַחֲצַר חֲבֵירוֹ נָמֵי לָא!

לָא מִיבַּעְיָא קַאמַר – לֹא מִיבַּעְיָא לַחֲצַר חֲבֵרוֹ דְּלָא, אֲבָל לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין, דְּאָמַר לֵיהּ: סוֹף סוֹף הָא קָא בָּעֵית אִצְטְנוֹעֵי מִינַּאי בֶּחָצֵר; קָא מַשְׁמַע לַן דַּאֲמַר לֵיהּ: עַד הָאִידָּנָא – בֶּחָצֵר הֲוָה בָּעֵינָא אִצְטְנוֹעֵי מִינָּךְ, הַשְׁתָּא – אֲפִילּוּ בַּבַּיִת נָמֵי בָּעֵינָא אִצְטְנוֹעֵי מִינָּךְ.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁפָּתַח חַלּוֹנָיו לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין; וּבָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לוֹ: הֶחְזַקְתָּ בְּנֵי, הֶחְזַקְתָּ; וּבָא לִפְנֵי רַבִּי חִייָא, אָמַר: יָגַעְתָּ וּפָתַחְתָּ, יְגַע וּסְתוֹם.

אָמַר רַב נַחְמָן:

## דף ס.

וְלִסְתּוֹם – לְאַלְתַּר הָוֵי חֲזָקָה, שֶׁאֵין אָדָם עָשׂוּי שֶׁסּוֹתְמִים אוֹרוֹ בְּפָנָיו וְשׁוֹתֵק.
לָקַח בַּיִת בְּחָצֵר אַחֶרֶת – לֹא יִפְתְּחֶנּוּ לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין. מַאי טַעְמָא? מִפְּנֵי שֶׁמַּרְבֶּה עֲלֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ.
אֵימָא סֵיפָא: אֶלָּא אִם רָצָה – בּוֹנֶה אֶת הַחֶדֶר לִפְנִים מִבֵּיתוֹ, וּבוֹנֶה עֲלָיָיה עַל גַּבֵּי בֵּיתוֹ. וַהֲלֹא מַרְבֶּה עָלָיו אֶת הַדֶּרֶךְ! אָמַר רַב הוּנָא: מַאי חֶדֶר? שֶׁחָלְקוּ בִּשְׁנַיִם, וּמַאי עֲלָיָיה? אַפְּתְאֵי.

**מַתְנִי'** לֹא יִפְתַּח אָדָם לְחָצֵר הַשּׁוּתָּפִין פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח וְחַלּוֹן כְּנֶגֶד חַלּוֹן. הָיָה קָטָן – לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָּדוֹל, אֶחָד – לֹא יַעֲשֶׂנּוּ שְׁנַיִם. אֲבָל פּוֹתֵחַ הוּא לִרְשׁוּת הָרַבִּים פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח וְחַלּוֹן כְּנֶגֶד חַלּוֹן. הָיָה קָטָן – עוֹשֶׂה אוֹתוֹ גָּדוֹל, וְאֶחָד – עוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁנַיִם.

**גְּמָ'** מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר קְרָא: "וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו, וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו" – מָה רָאָה? רָאָה שֶׁאֵין פְּתָחֵי אָהֳלֵיהֶם מְכֻוָּונִין זֶה לְזֶה, אָמַר: רְאוּיִן הַלָּלּוּ שֶׁתִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה.
הָיָה קָטָן – לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָּדוֹל. סָבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר, בַּר אַרְבְּעֵי לָא לִישַׁוְּייהּ בַּר תְּמָנְיָא – דְּקָא שָׁקֵיל תְּמָנְיָא בְּחָצֵר; אֲבָל בַּר תַּרְתֵּי לִישַׁוְּייהּ בַּר אַרְבְּעֵי – שַׁפִּיר דָּמֵי; אָמַר לֵיהּ רָבָא, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: בְּפִיתְחָא זוּטְרָא מָצֵינָא לְאִצְטְנוֹעֵי מִינָּךְ, בְּפִיתְחָא רַבָּה לָא מָצֵינָא אִצְטְנוֹעֵי מִינָּךְ.
אֶחָד – לֹא יַעֲשֶׂנּוּ שְׁנַיִם. סָבַר רָמֵי בַּר חָמָא לְמֵימַר, בַּר אַרְבְּעֵי – לָא לִישַׁוְּייהּ תְּרֵי בְּנֵי תַּרְתֵּי תַּרְתֵּי, דְּקָא שָׁקֵיל תַּמְנֵי בְּחָצֵר; אֲבָל בַּר תַּמְנֵי, לִישַׁוְּייהּ בְּנֵי אַרְבְּעֵי אַרְבְּעֵי – שַׁפִּיר דָּמֵי; אָמַר לֵיהּ רָבָא, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: בְּחַד פִּיתְחָא מָצֵינָא אִצְטְנוֹעֵי מִינָּךְ, בִּתְרֵי לָא מָצֵינָא אִצְטְנוֹעֵי מִינָּךְ.
אֲבָל פּוֹתֵחַ הוּא לִרְשׁוּת הָרַבִּים פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח. דְּאָמַר לֵיהּ: סוֹף סוֹף, הָא בְּעֵית אִצְטְנוֹעֵי מִבְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים.

**מַתְנִי'** אֵין עוֹשִׂין חָלָל תַּחַת רְשׁוּת הָרַבִּים – בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה מְהַלֶּכֶת וּטְעוּנָה אֲבָנִים. אֵין מוֹצִיאִין זִיזִין וּגְזוּזְטְרָאוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶלָּא אִם רָצָה – כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וּמוֹצִיא. לָקַח חָצֵר וּבָהּ זִיזִין וּגְזוּזְטְרָאוֹת – הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקָתָהּ.

**גְּמָ'** וְרַבָּנַן – זִימְנִין דְּמִפְּחִית וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ.
אֵין מוֹצִיאִין זִיזִין וּגְזוּזְטְרָאוֹת וְכוּ'. רַבִּי אַמֵּי הָוָה לֵיהּ זִיזָא דַּהֲוָה נָפֵיק לְמְבוֹאָה; וַהֲהוּא גַּבְרָא נָמֵי הֲוָה לֵיהּ זִיזָא, דַּהֲוָה מַפֵּיק לִרְשׁוּת הָרַבִּים. הֲווֹ קָא מְעַכְּבִי עֲלֵיהּ בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, אָמַר לֵיהּ: זִיל קוֹץ.

אָמַר לֵיהּ: וְהָא מָר נָמֵי אִית לֵיהּ! דִּידִי לְמָבוֹאָה מַפֵּיק – בְּנֵי מְבוֹאָה מָחֲלִין גַּבַּאי; דִּידָךְ לְרְשׁוּת הָרַבִּים מַפֵּיק, מַאן מָחֵיל גַּבָּךְ?

רַבִּי יַנַּאי הֲוָה לֵיהּ אִילָן הַנּוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים. הֲוָה הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה לֵיהּ נָמֵי אִילָן הַנּוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲתוֹ בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים הֲווֹ קָא מְעַכְּבִי עִילְּוֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי, אָמַר לֵיהּ:

## דף ס:

זִיל הָאִידָּנָא וְתָא לְמָחָר. בְּלֵילְיָא, שַׁדַּר קַצֵּייהּ לְהָהוּא דִּידֵיהּ.

לְמָחָר אֲתָא לְקַמֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: זִיל קוֹץ. אָמַר לֵיהּ: הָא מָר נָמֵי אִית לֵיהּ! אָמַר לֵיהּ: זִיל חֲזִי; אִי קוּץ דִּידִי – קוֹץ דִּידָךְ, אִי לָא קוּץ דִּידִי – לָא תִּקּוֹץ אַתְּ.

מֵעִיקָּרָא מַאי סָבַר וּלְבַסּוֹף מַאי סָבַר? מֵעִיקָּרָא סָבַר: נִיחָא לְהוּ לִבְנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים, דְּיָתְבִי בְּטוּלֵּיהּ. כֵּיוָן דַּחֲזָא דְּקָא מְעַכְּבִי, שַׁדַּר קַצֵּייהּ. וְלֵימָא לֵיהּ: זִיל קוֹץ דִּידָךְ, וַהֲדַר אָקוֹץ דִּידִי!

מְשׁוּם דְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר: ״הִתְקוֹשְׁשׁוּ וְקוֹשֹׁשׁוּ״ – קְשׁוֹט עַצְמְךָ וְאַחַר כָּךְ קְשׁוֹט אֲחֵרִים.

אֲבָל אִם רָצָה – כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּמוֹצִיא. אִיבַּעְיָא לְהוּ: כָּנַס וְלֹא הוֹצִיא, מַהוּ שֶׁיַּחֲזוֹר וְיוֹצִיא? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּנַס – מוֹצִיא. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כָּנַס – אֵינוֹ מוֹצִיא.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר תַּחְלִיפָא, אַסְבְּרֵיהּ לָךְ: לְהוֹצִיא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמוֹצִיא, כִּי פְּלִיגִי – לְהַחֲזִיר כְּתָלִים לְמְקוֹמָן; וְאִיפְּכָא אִיתְּמַר – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינוֹ מַחֲזִיר, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מַחֲזִיר.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינוֹ מַחֲזִיר – מִשּׁוּם דְּרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: מֻצָּר שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים, אָסוּר לְקַלְקְלוֹ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מַחֲזִיר – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא רַווּחָא, הָכָא הָא אִיכָּא רַווּחָא.

לָקַח חָצֵר וּבָהּ זִיזִין וּגְזוּזְטָראוֹת – הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקָתָהּ. אָמַר רַב הוּנָא: נָפְלָה, חוֹזֵר וּבוֹנֶה אוֹתָהּ.

מֵיתִיבִי: אֵין מְסַיְּידִין וְאֵין מְכַיְּירִין וְאֵין מְפַיְּיחִין בַּזְּמַן הַזֶּה. לָקַח חָצֵר מְסוּיֶּדֶת, מְכוּיֶּרֶת, מְפוּיַּחַת – הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקָתָהּ. נָפְלָה – אֵינוֹ חוֹזֵר וּבוֹנֶה אוֹתָהּ!

אִיסּוּרָא שָׁאנֵי.

תָּנוּ רַבָּנָן: לֹא יָסוּד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ בְּסִיד. וְאִם עֵירַב בּוֹ חוֹל אוֹ תֶּבֶן – מוּתָּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֵירַב בּוֹ חוֹל – הֲרֵי זֶה טָרְכְסִיד, וְאָסוּר; תֶּבֶן – מוּתָּר.

תָּנוּ רַבָּנָן: כְּשֶׁחָרַב הַבַּיִת בַּשְּׁנִיָּה, רַבּוּ פְּרוּשִׁין בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן. נִטְפַּל לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לָהֶן: בָּנַי, מִפְּנֵי מָה אִי אַתֶּם אוֹכְלִין בָּשָׂר וְאֵין אַתֶּם שׁוֹתִין

יַיִן? אָמְרוּ לוֹ: נֹאכַל בָּשָׂר – שֶׁמְּמָנּוּ מַקְרִיבִין עַל גַּבֵּי מִזְבֵּחַ, וְעַכְשָׁיו בָּטֵל? נִשְׁתֶּה יַיִן – שֶׁמְּנַסְּכִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְעַכְשָׁיו בָּטֵל?

אָמַר לָהֶם: אִם כֵּן, לֶחֶם לֹא נֹאכַל – שֶׁכְּבָר בָּטְלוּ מְנָחוֹת! אֶפְשָׁר בְּפֵירוֹת. פֵּירוֹת לֹא נֹאכַל – שֶׁכְּבָר בָּטְלוּ בִּכּוּרִים! אֶפְשָׁר בְּפֵירוֹת אֲחֵרִים. מַיִם לֹא נִשְׁתֶּה – שֶׁכְּבָר בָּטֵל נִיסּוּךְ הַמַּיִם! שָׂתְקוּ.

אָמַר לָהֶן: בָּנַי, בּוֹאוּ וְאוֹמַר לָכֶם: שֶׁלֹּא לְהִתְאַבֵּל כָּל עִיקָּר אִי אֶפְשָׁר – שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה; וּלְהִתְאַבֵּל יוֹתֵר מִדַּאי אִי אֶפְשָׁר – שֶׁאֵין גּוֹזְרִין גְּזֵירָה עַל הַצִּבּוּר, אֶלָּא אִם כֵּן רוֹב צִבּוּר יְכוֹלִין לַעֲמוֹד בָּהּ – דִּכְתִיב: ”בַּמֹּאזְנַיִם אַתֶּם נֶאֱרָים, וְאֹתִי אַתֶּם קוֹבְעִים; הַגּוֹי כֻּלּוֹ“ –

אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים: סָד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ בְּסִיד, וּמְשַׁיֵּיר בּוֹ דָּבָר מוּעָט; וְכַמָּה? אָמַר רַב יוֹסֵף: אַמָּה עַל אַמָּה. אָמַר רַב חִסְדָּא: כְּנֶגֶד הַפֶּתַח.

עוֹשֶׂה אָדָם כָּל צָרְכֵי סְעוּדָה, וּמְשַׁיֵּיר דָּבָר מוּעָט; מַאי הִיא? אָמַר רַב פָּפָּא: כְּסָא דְּהַרְסָנָא.

עוֹשֶׂה אִשָּׁה כָּל תַּכְשִׁיטֶיהָ, וּמְשַׁיֶּיֶרֶת דָּבָר מוּעָט; מַאי הִיא? אָמַר רַב: בַּת צְדָעָא. שְׁנָאֲמַר: ”אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי. תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי וְגוֹ‘“.

מַאי ”עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי“? אָמַר רַב יִצְחָק: זֶה אֵפֶר מִקְלֶה שֶׁבְּרֹאשׁ חֲתָנִים. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: הֵיכָא מַנַּח לֵיהּ? בְּמָקוֹם תְּפִילִּין, שֶׁנֶּאֱמַר: ”לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן, לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר“.

וְכָל הַמִּתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַיִם – זוֹכֶה וְרוֹאֶה בְּשִׂמְחָתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגוֹ‘“.

תָּנָיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דִּין הוּא שֶׁנִּגְזוֹר עַל עַצְמֵנוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל בָּשָׂר וְלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן; אֶלָּא אֵין גּוֹזְרִין גְּזֵרָה עַל הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן רוֹב צִבּוּר יְכוֹלִין לַעֲמוֹד בָּהּ.

וּמִיּוֹם שֶׁפָּשְׁטָה מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, שֶׁגּוֹזֶרֶת עָלֵינוּ גְּזֵירוֹת רָעוֹת וְקָשׁוֹת, וּמְבַטֶּלֶת מִמֶּנּוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאֵין מַנַּחַת אוֹתָנוּ לִיכָּנֵס לִשְׁבוּעַ הַבָּבֶל, וְאָמְרִי לַהּ: לִישׁוּעַ הַבֶּבֶן; דִּין הוּא שֶׁנִּגְזוֹר עַל עַצְמֵנוּ שֶׁלֹּא לִישָּׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים, וְנִמְצָא זַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ כָּלֶה מֵאֵלָיו;

אֶלָּא הַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל – מוּטָב שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹגְגִין, וְאַל יִהְיוּ מְזִידִין.

## הַדְרָן עָלָךְ חֶזְקַת הַבָּתִּים

## דף סא.

**הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת** – לֹא מָכַר יָצִיעַ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא פְּתוּחָה לְתוֹכוֹ; וְלֹא אֶת הַחֶדֶר שֶׁלְּפָנִים הֵימֶנּוּ; וְלֹא אֶת הַגָּג – בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲקֶה גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת פֶּתַח, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵינוֹ מָכוּר.

**גְּמָ'** מַאי "יָצִיעַ"? הָכָא תַּרְגִּימוּ: אַפְתָּא. רַב יוֹסֵף אָמַר: בַּדְקָא חֲלִילָה. לְמַאן דְּאָמַר אַפְתָּא לָא מִזְדַּבְּנָא – כָּל שֶׁכֵּן בַּדְקָא חֲלִילָה לָא מִזְדַּבְּנָא; לְמַאן דְּאָמַר בַּדְקָא חֲלִילָה – אֲבָל אַפְתָּא מִזְדַּבְּנָא.

תְּאנֵי רַב יוֹסֵף: שְׁלֹשׁ שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹ – יָצִיעַ, צֵלָע, תֵּא. יָצִיעַ – דִּכְתִיב: "הַיְצִיעַ הַתַּחְתּוֹנָה חֲמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ". צֵלָע – דִּכְתִיב: "וְהַצְּלָעוֹת צֵלָע אֶל צֵלָע שָׁלֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים". תֵּא – דִּכְתִיב: "וְהַתֵּא קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד רֹחַב, וּבֵין הַתָּאִים חֲמֵשׁ אַמּוֹת". וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "כּוֹתֶל הַהֵיכָל שֵׁשׁ, וְהַתֵּא שֵׁשׁ, כּוֹתֶל הַתֵּא חֲמֵשׁ".

אָמַר מָר זוּטְרָא: וְהוּא דְּהָוֵי אַרְבַּע אַמּוֹת.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְמָר זוּטְרָא: לְדִידְךָ דְּאָמְרַתְּ עַד דְּהָוֵי אַרְבַּע אַמּוֹת; אֶלָּא מֵעַתָּה, גַּבֵּי בוֹר דְּתָנַן: לֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַדּוּת – אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ עוּמְקָא וְרוּמָא; הָכִי נָמֵי אִי הָוֵי אַרְבַּע אַמּוֹת – אִין, אִי לָא – לָא?

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם – הָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד, וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד; הָכָא – אִידֵּי וְאִידֵּי חָדָא תַּשְׁמִישְׁתָּא הִיא; אִי הָוֵי אַרְבַּע אַמּוֹת – חָשִׁיב, וְאִי לָא – לָא חָשִׁיב.

וְלֹא אֶת הַחֶדֶר שֶׁלְּפָנִים הֵימֶנּוּ. הַשְׁתָּא יָצִיעַ לָא מִיזְדַּבַּן, חֶדֶר מִיבַּעְיָא?!

## דף סא:

לָא צְרִיכָא, דְּאַף עַל גַּב דִּמְצַר לֵיהּ מִצָּרֵי אַבָּרַאי –

כִּדְרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הַמּוֹכֵר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ בְּבִירָה גְּדוֹלָה, אַף עַל פִּי שֶׁמָּצָר לוֹ מְצָרִים הַחִיצוֹנִים – מְצָרִים הִרְחִיב לוֹ.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּקָרוּ לֵיהּ לְבַיִת "בַּיִת" וּלְבִירָה "בִּירָה", פְּשִׁיטָא – בַּיִת זַבֵּין לֵיהּ, בִּירָה לָא זַבֵּין לֵיהּ! אֶלָּא דְּלִבְירָה נָמֵי קָרוּ לַהּ "בַּיִת"? כּוּלֵּיהּ זַבֵּין לֵיהּ!

לָא צְרִיכָא, דְּרוּבָּא קָרוּ לֵיהּ לְבַיִת "בַּיִת" לְבִירָה "בִּירָה", וְאִיכָּא נָמֵי דְּלִבְירָה קָרוּ לֵיהּ "בַּיִת"; מַהוּ דְּתֵימָא כּוּלֵּיהּ זַבֵּין לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן – מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב: "וְלֹא שַׁיָּירִית בְּזִבְינֵי אִלֵּין כְּלוּם", וְלָא כְּתַב, שְׁמַע מִינַּהּ שַׁיּוֹרֵי שַׁיֵּיר.

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ בְּבִקְעָה גְּדוֹלָה, אַף עַל פִּי שֶׁמָּצָר לוֹ מְצָרִים הַחִיצוֹנִים – מְצָרִים הִרְחִיב לוֹ.

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּקָרוּ לֵיהּ לְשָׁדֶה "שָׁדֶה" וּלְבִקְעָה "בִּקְעָה", פְּשִׁיטָא – שָׁדֶה זַבֵּין לֵיהּ, בִּקְעָה לָא זַבֵּין לֵיהּ! וְאֶלָּא דִּלְבִקְעָה נָמֵי קָרוּ לַהּ "שָׁדֶה"? כּוּלָּהּ זַבֵּין לֵיהּ!
לָא צְרִיכָא, דְּאִיכָּא דִּלְשָׁדֶה קָרוּ לֵיהּ "שָׁדֶה" וּלְבִקְעָה "בִּקְעָה", וְאִיכָּא נָמֵי דִּלְבִקְעָה קָרוּ לַהּ "שָׁדֶה"; מַהוּ דְּתֵימָא כּוּלֵּיהּ זַבֵּין לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן – מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב לֵיהּ: "לָא שַׁיֵּירִית בִּזְבִינֵי אִלֵּין קֻדָמַי כְּלוּם", וְלָא כְּתַב לֵיהּ, שְׁמַע מִינַּהּ שַׁיּוֹרֵי שַׁיֵּיר.
וּצְרִיכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בַּיִת – מִשּׁוּם דְּהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד, אֲבָל בִּקְעָה – דְּכוּלַּהּ חֲדָא תַּשְׁמִישְׁתָּא הִיא, אֵימָא כּוּלֵּיהּ זַבֵּין לֵיהּ;
וְאִי אַשְׁמְעִינַן בִּקְעָה – מִשּׁוּם דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימְצַר לֵיהּ, אֲבָל בַּיִת – דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימְצַר לֵיהּ וְלָא מְצַר לֵיהּ, כּוּלֵּיהּ זַבֵּין לֵיהּ; צְרִיכָא.
כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַב מָרִי בְּרֵיהּ דְּבַת שְׁמוּאֵל (בַּר שִׁילַת) מִשְׁמֵיהּ דְּאַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּמְזַבְּנִי לֵיהּ מִידֵּי לְחַבְרֵיהּ, צְרִיךְ לְמִכְתַּב לֵיהּ: "לָא שַׁיֵּירִית בִּזְבִינֵי אִלֵּין קֻדָמַי כְּלוּם", כְּמַאן? כְּרַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ.
הָהוּא דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: "אַרְעָא דְּבֵי חִיָּיא מְזַבְּנָא לָךְ". הֲוַאי לֵיהּ תַּרְתֵּי אַרְעָתָא דַּהֲוָה מִתְקַרְיָן "דְּבֵי חִיָּיא". אָמַר רַב אָשֵׁי: חָדָא אֲמַר לֵיהּ, תַּרְתֵּי לָא אֲמַר לֵיהּ.
וְאִי אֲמַר לֵיהּ: "אַרְעָתָא" סְתָמָא – מִיעוּט אַרְעָתָא שְׁתַּיִם. וְאִי אָמַר לֵיהּ: "כֹּל אַרְעָתָא" – כֹּל אַרְעָתָא דְּאִית לֵיהּ, לְבַר מִבּוּסְתָּנֵי וּפַרְדֵּיסֵי. וְאִי אֲמַר לֵיהּ: "זֵיהֲרָא" – אֲפִילּוּ בֵּי בוּסְתָּנֵי וּפַרְדֵּיסֵי, לְבַר מִבָּתֵּי וְעַבְדֵי.

## דף סב.

וְאִי אֲמַר לֵיהּ "נִכְסֵי" – אֲפִילּוּ בָּתֵּי וְעַבְדֵי.
מָצַר לוֹ מָצָר אֶחָד אָרוֹךְ וּמָצָר אֶחָד קָצָר – אָמַר רַב: לֹא קָנָה אֶלָּא כְּנֶגֶד הַקָּצָר.
אֲמַרוּ לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: וְיִקְנֶה כְּנֶגֶד רֹאשׁ תּוֹר! שְׁתֵּיק רַב.
וּמוֹדֶה רַב, הֵיכָא דְּאִיכָּא מָצָר רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן מֵחַד גִּיסָא, וּמָצָר לֵוִי וִיהוּדָה מֵחַד גִּיסָא; מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב לֵיהּ דְּרְאוּבֵן כְּנֶגֶד לֵוִי וּדְשִׁמְעוֹן כְּנֶגֶד יְהוּדָה, וְלָא כְּתַב לֵיהּ; שְׁמַע מִינַּהּ כְּנֶגֶד רֹאשׁ תּוֹר הוּא דַּאֲמַר לֵיהּ.
מָצָר רְאוּבֵן מִזְרָח וּמַעֲרָב, וּמָצָר שִׁמְעוֹן צָפוֹן וְדָרוֹם – צְרִיךְ לְמִכְתַּב לֵיהּ: "מָצָר רְאוּבֵן רוּחִין תְּרֵין, וּמָצָר שִׁמְעוֹן רוּחִין תְּרֵין".
אִיבַּעְיָא לְהוּ: סַיֵּים לוֹ אֶת הַקְּרָנוֹת, מַהוּ? כְּמִין גַּאם, מַהוּ?

## דף סב:

בְּסֵירוּגִין, מַהוּ? תֵּיקוּ.

מָצַר לוֹ מָצָר רִאשׁוֹן וּמָצָר שֵׁנִי וּמָצָר שְׁלִישִׁי, וּמָצָר רְבִיעִי לֹא מָצַר לוֹ – אָמַר רַב: קָנָה הַכֹּל, חוּץ מִמָּצָר רְבִיעִי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ מָצָר רְבִיעִי. וְרַב אַסִי אָמַר: לֹא קָנָה אֶלָּא תֵּלֶם אֶחָד עַל פְּנֵי כּוּלָּהּ –

סָבַר לַהּ כְּרַב, דְּאָמַר: שַׁיּוֹרֵי שַׁיַּיר; וּמִדְּשַׁיַּיר בְּמָצָר, שַׁיַּיר נָמֵי בְּכוּלְּהוּ.

אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: קָנָה הַכֹּל חוּץ מִמָּצָר רְבִיעִי. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא מַבְלַע, אֲבָל מַבְלַע – קָנָה.

וְכִי לָא מַבְלַע נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּאִיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְהָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין; אֲבָל לֵיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְלָא הָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין – קָנָה. מִכְּלָל דְּכִי מוּבְלַע – אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְהָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין – קָנָה.

אִיכָּא דְּאָמְרִי: אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: קָנָה הַכֹּל וַאֲפִילּוּ מָצָר רְבִיעִי. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּמַבְלַע, אֲבָל לָא מַבְלַע – לָא קָנֵי.

וְכִי מַבְלַע נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלֵיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְלָא הָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין; אֲבָל אִיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְהָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין – לֹא קָנָה. מִכְּלָל דְּכִי לָא מוּבְלַע – אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְלָא הָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין – לָא קָנֵי.

שָׁמְעִינַן מִתַּרְוַיְיהוּ לִישָּׁנֵי דְּרָבָא, דִּבְשָׁדֶה לָא שַׁיַּיר וְלָא מִידֵּי. וְשָׁמְעִינַן נָמֵי, דְּהֵיכָא דְּמַבְלַע, וְלֵיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְלָא הָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין – קָנָה. לָא מַבְלַע, וְאִיכָּא עֲלֵיהּ רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, וְהָוֵי תִּשְׁעַת קַבִּין – לֹא קָנָה.

מַבְלַע וְאִיכָּא עֲלֵיהּ; לָא מַבְלַע וְלֵיכָּא עֲלֵיהּ – אִתְּמַר לַהּ לְהַאי גִּיסָא, וְאִתְּמַר לַהּ לְהַאי גִּיסָא. שׁוּדָּא דְּדַיְּינֵי.

אָמַר רַבָּה: "פַּלְגָא דְּאִית לִי בְּאַרְעָא" – פַּלְגָא. "פַּלְגָא בְּאַרְעָא דְּאִית לִי" – רִיבְעָא. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי שְׁנָא הָכִי וּמַאי שְׁנָא הָכִי? אִישְׁתִּיק.

אָמַר אַבָּיֵי, אֲנָא סָבְרִי: מִדְּאִישְׁתִּיק – קַבּוֹלֵי קַבְּלַהּ. וְלָא הִיא; חָזְיָא הָנָהוּ שְׁטָרֵי דְּנָפְקִי מִבֵּי מָר, וּכְתִיב בְּהוּ הָכִי: "פַּלְגָא דְּאִית לִי בְּאַרְעָא" – פַּלְגָא, "פַּלְגָא בְּאַרְעָא דְּאִית לִי" – רִיבְעָא.

וְאָמַר רַבָּה: "מָצָר אַרְעָא דְּמִינַּהּ פַּלְגָא" – פַּלְגָא. "מָצָר אַרְעָא דְּמִינַּהּ פְּסִיקָא" – תִּשְׁעָה קַבִּין.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי שְׁנָא הָכִי וּמַאי שְׁנָא הָכִי? אִישְׁתִּיק. סְבוּר מִינָּהּ, אִידֵּי וְאִידֵּי פַּלְגָא;

## דף סג.

וְלָא הִיא, דְּאָמַר רַב יֵימַר בַּר שֶׁלֶמְיָה: לְדִידִי מִפָּרְשָׁא לִי מִינַּיהּ דְּאַבָּיֵי: בֵּין "מֶצַע אַרְעָא דְּמִינַּהּ פַּלְגָא", וּבֵין "מֶצַע אַרְעָא דְּמִינַּהּ פְּסִיקָא" – אִי אֲמַר לֵיהּ: "אֵלֵּין מִצְרַנַּהָא" – פַּלְגָא, לָא אֲמַר לֵיהּ: "אֵלֵּין מִצְרַנַּהָא" – תִּשְׁעָה קַבִּין.

פְּשִׁיטָא – אָמַר: "יַחֲלוֹק פְּלוֹנִי בִּנְכָסַי" – פַּלְגָא. "תְּנוּ חֵלֶק לְפְלוֹנִי בִּנְכָסַי" – מַאי?

אָמַר רָבִינָא בַּר קִיסִי, תָּא שְׁמַע: דְּתַנְיָא, הָאוֹמֵר: "תְּנוּ חֵלֶק לְפְלוֹנִי בְּבוֹר" – סוֹמְכוֹס אוֹמֵר: אֵין פָּחוֹת מֵרְבִיעַ. "לְחָבִית" – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁמִינִית. "לְקֻדָּרָה" – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵים עָשָׂר. "לְטָפִיחַ" – אֵין פָּחוֹת מִשִּׁשָּׁה עָשָׂר.

תְּנוּ רַבָּנַן: בֶּן לֵוִי שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְיִשְׂרְאֵל, וְאָמַר לוֹ: "עַל מְנָת שֶׁמַּעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלִּי" – מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלּוֹ. וְאִם אָמַר: "לִי וּלְבָנַיי" – מֵת, יִתֵּן לְבָנָיו.

וְאִם אָמַר לוֹ: "כָּל זְמַן שֶׁהַשָּׂדֶה זוֹ בְּיָדְךָ" – מְכָרָהּ וְחָזַר וּלְקָחָהּ, אֵין לוֹ עָלֶיהָ כְּלוּם.

אַמַּאי? אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם! כֵּיוָן דְּאָמַר לֵיהּ: "עַל מְנָת שֶׁמַּעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלִּי" – שַׁיּוֹרֵי שַׁיְּירֵיהּ לְמָקוֹם מַעֲשֵׂר.

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: זֹאת אוֹמֶרֶת, הַמּוֹכֵר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ, וְאָמַר לוֹ: "עַל מְנָת שֶׁדְּיוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלִּי" – דְּיוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹ.

## דף סג:

לְמַאי הִלְכְתָא? רַב זְבִיד אָמַר: שֶׁאִם רָצָה לְהוֹצִיא בָּהּ זִיזִין, מוֹצִיא. רַב פָּפָּא אָמַר: שֶׁאִם רָצָה לִבְנוֹת עֲלֶיהָ עַל גַּבָּהּ, בּוֹנֶה.

בְּשִׁלְמָא לְרַב זְבִיד, הַיְינוּ דִּקְתָנֵי "זֹאת אוֹמֶרֶת"; אֶלָּא לְרַב פָּפָּא, מַאי "זֹאת אוֹמֶרֶת"? קַשְׁיָא.

אָמַר רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא: הַאי מַאן דְּמָזְבֵּין לֵיהּ בֵּיתָא לְחַבְרֵיהּ, אַף עַל גַּב דְּכָתַב לֵיהּ: "עוּמְקָא וְרוּמָא", צָרִיךְ לְמִכְתַּב לֵיהּ: "קָנֵי לָךְ מִתְּהוֹם אַרְעָא וְעַד רוּם רְקִיעָא". מַאי טַעְמָא? דְּעוּמְקָא וְרוּמָא בִּסְתָמָא לָא קָנֵי; אֲהֵנִי "עוּמְקָא וְרוּמָא" לְמִיקְנֵא עוּמְקָא וְרוּמָא, וְאֲהֵנִי "מִתְּהוֹם אַרְעָא וְעַד רוּם רְקִיעָא" לְמִיקְנֵא בּוֹר וָדוּת וּמְחִילוֹת.

לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ: וְלֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַדּוּת – אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ "עוּמְקָא וְרוּמָא". וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּסְתָמָא קָנֵי עוּמְקָא וְרוּמָא, לַיהֲנֵי "עוּמְקָא וְרוּמָא" לְמִיקְנֵא בּוֹר וָדוּת וּמְחִילוֹת! דְּלָא כְּתַב לֵיהּ.

וְהָא "אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ" קָתָנֵי! הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּתַב לוֹ, כְּמִי שֶׁכָּתַב דָּמֵי – לְמִיקְנֵא עוּמְקָא וְרוּמָא. לְמִיקְנֵא בּוֹר וָדוּת וּמְחִילוֹת – אִי כָּתַב לֵיהּ: "עוּמְקָא וְרוּמָא" – קָנֵי, וְאִי לָא כָּתַב – לָא קָנֵי.

תָּא שְׁמַע: וְלֹא אֶת הַגֵּג – בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲקֶה גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים.

## דף סד.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּסְתָמָא קָנֵי עוּמְקָא וְרוּמְא, כִּי גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים מַאי הָוֵי? כֵּיוָן דְּגָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים – חָשִׁיב.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, זֹאת אוֹמֶרֶת: הַמּוֹכֵר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ, וְאָמַר לוֹ: ״עַל מְנָת שֶׁדְּיוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלִּי״ – דְּיוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹ. וְאָמְרִינַן, לְמַאי הִלְכְתָא? רַב זְבִיד אָמַר: שֶׁאִם רָצָה לְהוֹצִיא בָּהּ זִיזִין – מוֹצִיא. רַב פָּפָּא אָמַר: שֶׁאִם רָצָה לִבְנוֹת עֲלִיָּיה עַל גַּבָּהּ – בּוֹנֶה.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ: בִּסְתָמָא לָא קָנֵי, לְמָה לִי ״עַל מְנָת״? אַהֲנִי לֵיהּ ״עַל מְנָת״ – דְּאִי נָפֵיל, הָדַר בָּנֵי לָהּ.

**מַתְנִי׳** לֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַדּוּת – אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ עוּמְקָא וְרוּמְא. וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ.

וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ ״חוּץ מֵאֲלּוּ״, שֶׁאֵין צָרִיךְ לִיקַּח דֶּרֶךְ.

מְכָרָן לְאַחֵר – רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ.

**גְּמָ׳** יְתֵיב רָבִינָא וְקָא קַשְׁיָא לֵיהּ: הַיְינוּ בּוֹר – הַיְינוּ דּוּת! אֲמַר לֵיהּ רָבָא תּוֹסְפָאָה לָרָבִינָא: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: אֶחָד הַבּוֹר וְאֶחָד הַדּוּת – בְּקַרְקַע, אֶלָּא שֶׁהַבּוֹר בַּחֲפִירָה וְהַדּוּת בְּבִנְיָן.

יְתֵיב רַב אָשֵׁי וְקָא קַשְׁיָא לֵיהּ: הַיְינוּ בּוֹר – הַיְינוּ דּוּת! אָמַר לֵיהּ מָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אָשֵׁי: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: אֶחָד הַבּוֹר וְאֶחָד הַדּוּת – בַּקַּרְקַע, אֶלָּא שֶׁהַבּוֹר בַּחֲפִירָה וְהַדּוּת בְּבִנְיָן.

וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ וְכוּ׳. מַאי, לָאו בְּהָא קָא מִפַּלְגִי –

## דף סד:

דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, וְרַבָּנַן סָבְרִי: מוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר; וּדְקָאָמַר נָמֵי בְּעָלְמָא ״רַבִּי עֲקִיבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר״ – מֵהָכָא.

מַמַּאי? דִּלְמָא רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: אֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁיִּתֵּן מְעוֹתָיו וְיִדְרְסוּהוּ אֲחֵרִים, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁיִּטּוֹל מָעוֹת וְיִפְרַח בָּאָוִיר!

וְאֶלָּא מִסֵּיפָא – מְכָרָן לְאַחֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ.

דִּלְמָא בְּהַאי פְּלִיגִי – דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: בָּתַר דַּיְתָא דְּלוֹקֵחַ אָזְלִינַן; וְרַבָּנַן סָבְרִי: בָּתַר דַּיְתָא דְמוֹכֵר אָזְלִינַן!

אֶלָּא מֵהָא – לָא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַגַּת וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, בֵּין חֲרֵבִין בֵּין יְשׁוּבִין; וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ.

הָא תּוּ לְמָה לִי? אֶלָּא לָאו הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, וְרַבָּנַן סָבְרִי: מוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר?

וְדִלְמָא אַשְׁמְעִינַן בַּיִת, וְקָא מַשְׁמַע לַן שָׂדֶה; וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בַּיִת – מִשּׁוּם דְּבָעֵי צְנִיעוּתָא, אֲבָל שָׂדֶה – אֵימָא לָא;

וְאִי אַשְׁמְעִינַן שָׂדֶה – מִשּׁוּם דְּקַשֵׁי לֵיהּ דַּוּוּשָׁא; אֲבָל בַּיִת – אֵימָא לָא.

אֶלָּא מִסֵּיפָא – מְכָרָן לְאַחֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ.

הָא תּוּ לְמָה לִי? הַיְינוּ הָךְ! אֶלָּא לָאו הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, וְרַבָּנַן סָבְרִי: מוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר? שְׁמַע מִינַּהּ.

אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר רַב:

## דף סה.

הֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים. וְרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לֵיהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְרַב הוּנָא: "וְהָא זְמָנִין סַגִּיאִין אֲמַרִיתַהּ קַמֵּיהּ דְּרַב: הִלְכָתָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, וְלָא אָמַר לִי וְלָא מִידֵּי!" אָמַר לֵיהּ: "הֵיכִי תְּנִיתַהּ?" אֲמַר לֵיהּ: "אִיפְּכָא תְּנֵינָא". "מִשּׁוּם הָכִי לָא אָמַר לָךְ וְלָא מִידֵּי".

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: לֵימָא אָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ –

דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ – אֵין לָהֶן לֹא דֶּרֶךְ זֶה עַל זֶה, וְלֹא סוּלָּמוֹת זֶה עַל זֶה, וְלֹא חַלּוֹנוֹת זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם זֶה עַל זֶה.

וְהִזָּהֲרוּ בָּהֶן, שֶׁהֲלָכוֹת קְבוּעוֹת הֵן. וְרַב אָמַר: יֵשׁ לָהֶן.

צְרִיכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָהִיא – בְּהָהִיא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דַּאֲמַר לֵיהּ: בָּעֵינָא לְמֵידַר בֵּיהּ כִּי הֵיכִי דְּדָרוּ בֵּיהּ אֲבָהָתִי; תִּדַּע, דִּכְתִיב: "תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ"; אֲבָל בְּהָא – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל;

וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא – בְּהָךְ קָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל בְּהָא – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַב; צְרִיכָא.

אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: הִלְכְתָא כְּווֹתַיְיכוּ, אוֹ הִלְכְתָא כְּווֹתַיְיכוּ? אָמַר לֵיהּ: הִלְכְתָא כְּווֹתַיְיכוּ, דִּמְקָרְבִיתוּ לְבָבָא דְּרֵישׁ גָּלוּתָא, דִּשְׁכִיחִי דַּיָּינֵי.

אִיתְמַר: שְׁנֵי בָתִּים זֶה לְפָנִים מִזֶּה; שְׁנֵיהֶם בְּמֶכֶר, שְׁנֵיהֶם בְּמַתָּנָה – אֵין לָהֶן דֶּרֶךְ זֶה עַל זֶה. כָּל שֶׁכֵּן חִיצוֹן בְּמַתָּנָה וּפְנִימִי בְּמֶכֶר.

חִיצוֹן בְּמֶכֶר וּפְנִימִי בְּמַתָּנָה – סְבוּר מִינַּהּ: אֵין לָהֶן דֶּרֶךְ זֶה עַל זֶה;

וְלָא הִיא – מִי לָא תְּנַן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּמוֹכֵר, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה – נוֹתֵן אֶת כּוּלָּן? אַלְמָא מַאן דְּיָהֵיב מַתָּנָה – בְּעַיִן יָפָה יָהֵיב; הָכָא נָמֵי, מַאן דְּיָהֵיב מַתָּנָה – בְּעַיִן יָפָה יָהֵיב.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת – מָכַר אֶת הַדֶּלֶת, אֲבָל לֹא אֶת הַמַּפְתֵּחַ; מָכַר אֶת הַמַּכְתֶּשֶׁת קְבוּעָה, אֲבָל לֹא אֶת הַמִּיטַּלְטֶלֶת; מָכַר אֶת הָאִיצְטְרוֹבִיל, אֲבָל לֹא אֶת הַקֶּלֶת; וְלֹא אֶת הַתַּנּוּר וְלֹא אֶת הַכִּירַיִם. בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ" –

## דף סה:

הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין.

**גְּמָ'** לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי מֵאִיר – דְּאִי רַבִּי מֵאִיר, הָא אָמַר: מָכַר אֶת הַכֶּרֶם – מָכַר תַּשְׁמִישֵׁי כֶרֶם!

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר – הָתָם קְבִיעַ, הָכָא לָא קְבִיעַ. וְהָא מַפְתֵּחַ דּוּמְיָא דְּדֶלֶת קָתָנֵי – מָה דֶּלֶת דְּקְבִיעָא, אַף מַפְתֵּחַ דְּקְבִיעַ! אֶלָּא מְחַוְּורְתָּא, מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי מֵאִיר.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת – מָכַר אֶת הַדֶּלֶת וְאֶת הַנָּגָר וְאֶת הַמַּנְעוּל, אֲבָל לֹא אֶת הַמַּפְתֵּחַ; מָכַר אֶת הַמַּכְתֶּשֶׁת הַחֲקוּקָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקְּבוּעָה; מָכַר הָאִיצְטְרוֹבִיל, אֲבָל לֹא אֶת הַקֶּלֶת, לֹא אֶת הַתַּנּוּר, וְלֹא אֶת הַכִּירַיִם, וְלֹא אֶת הָרֵיחַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל הַמְחוּבָּר לַקַּרְקַע – הֲרֵי הוּא כַּקַּרְקַע.

בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – לֹא מָכַר לֹא אֶת הַבּוֹר, וְלֹא אֶת הַדּוּת, וְלֹא אֶת הַיְצִיעַ.

תָּנוּ רַבָּנָן: צִינּוֹר שֶׁחָקְקוֹ וּלְבַסּוֹף קְבָעוֹ – פּוֹסֵל אֶת הַמְקֻוֶה. קְבָעוֹ וּלְבַסּוֹף חָקְקוֹ – אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמְקֻוֶה. מַנִּי? לָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלָא רַבָּנָן.

הֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר? אִילֵימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּבַיִת – דִּלְמָא הַיְינוּ טַעְמָא, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, וְרַבָּנָן סָבְרִי: מוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר!

וְאֶלָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּכֻוֵּורֶת דְּבוֹרִים? דִּתְנַן: כַּוֵּורֶת דְּבוֹרִים – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי הִיא כַּקַּרְקַע – וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבּוּל,

## דף סו.

וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמְקוֹמָהּ, וְהָרוֹדֶה מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת – חַיָּיב חַטָּאת.
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ כַּקַּרְקַע – וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבּוּל, וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמְקוֹמָהּ, וְהָרוֹדֶה מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת – פָּטוּר.
הָתָם – כִּדְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר טַעְמָא, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דִּכְתִיב: "וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעְרַת הַדָּבָשׁ";
מָה יַּעַר – הַתּוֹלֶשׁ מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת, אַף דָּבָשׁ – הָרוֹדֶה מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת!
אֶלָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּדַרְשׁ. דִּתְנַן: דֶּרֶשׁ שֶׁל נַחְתּוֹמִין שֶׁקִּבְּעוּ בַּכּוֹתֶל – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין.
מַנִּי? אִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר – אֲפִילּוּ חֲקָקוֹ וּלְבַסּוֹף קְבָעוֹ! אִי רַבָּנַן – אֲפִילּוּ קְבָעוֹ וּלְבַסּוֹף חֲקָקוֹ נָמֵי!
לְעוֹלָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, וְשָׁאנֵי פִּשּׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ – דְּטוּמְאָה דְּרַבָּנַן.
מִכְּלָל דִּשְׁאִיבָה דְּאוֹרְיְיתָא?!

## דף סו:

וְהָא קָיְימָא לַן: דְּרַבָּנַן! וְעוֹד, הָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי חֲנִינָא: בְּדֶרֶשׁ שֶׁל מַתֶּכֶת מַחְלוֹקֶת!
לְעוֹלָם רַבָּנַן הִיא, וְשָׁאנֵי שְׁאִיבָה דְּרַבָּנַן.
אִי הָכִי, אֲפִילּוּ חֲקָקוֹ וּלְבַסּוֹף קְבָעוֹ נָמֵי! שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו בְּתָלוּשׁ.
בָּעֵי רַב יוֹסֵף: מֵי גְּשָׁמִים שֶׁחִשֵּׁב עֲלֵיהֶם לְהַדִּיחַ אֶת הָאִיצְטְרוֹבְלִין, מַהוּ לְזָרְעִים?
אֲלִיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר: כָּל הַמְחוּבָּר לַקַּרְקַע – הֲרֵי הוּא כַּקַּרְקַע, לָא תִּיבְּעֵי לָךְ; כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ – אֲלִיבָּא דְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: אֵינוֹ כַּקַּרְקַע. מַאי? תֵּיקוּ.
שְׁלַח לֵיהּ רַב נָחְמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַבָּה בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא זוּטֵי, לְנַהַרְדְּעָא: כִּי אָתְיָא הָךְ אִיתְתָא לְקַמָּךְ,

## דף סז.

אַגְּבֵיהּ עִישּׁוּר נִכְסֵי, אֲפִילּוּ מֵאִצְטְרוֹבְלֵי דְּרֵיחַיִּים. אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, מַגְבֵּינַן אֲפִילּוּ מֵעַמְלָא דְּבָתֵּי.
**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר – מָכַר בָּתִּים, בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמְעָרוֹת; אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין.
בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – לֹא מָכַר לֹא

אֶת הַמֶּרְחָץ, וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר – לֹא מָכַר אֶלָּא אֲוִירָהּ שֶׁל חָצֵר.

**גְּמָ'** תְּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר – מָכַר בָּתִּים הַחִיצוֹנִים, וּבָתִּים הַפְּנִימִּים, וּבֵית הַחוֹלָסָאוֹת. חֲנוּיוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכָהּ – נִמְכָּרוֹת עִמָּהּ, וְשֶׁאֵין פְּתוּחוֹת לְתוֹכָהּ – אֵין נִמְכָּרוֹת עִמָּהּ. פְּתוּחוֹת לְכָאן וּלְכָאן – [אֲלוּ] וְאֵלּוּ נִמְכָּרוֹת עִמָּהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר – לֹא מָכַר אֶלָּא מִילּוֹסָא שֶׁל חָצֵר.

אָמַר מָר: פְּתוּחוֹת לְכָאן וּלְכָאן – נִמְכָּרוֹת עִמָּהּ. וְהָא תְּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵין נִמְכָּרוֹת עִמָּהּ! לָא קַשְׁיָא; הָא דְּרוֹב תַּשְׁמִישְׁתַּיְיהוּ לְגוֹ, הָא דְּרוֹב תַּשְׁמִישְׁתַּיְיהוּ לְבַר.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר – לֹא מָכַר אֶלָּא אֲוִירָהּ שֶׁל חָצֵר. אָמַר רַבָּה: אִי דַּאֲמַר לֵיהּ: "דֵּירְתָּא" – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבָתֵּי מַשְׁמַע. כִּי פְּלִיגִי – דַּאֲמַר לֵיהּ: "דָּרְתָּא"; מָר סָבַר: תַּרְבִּיצָא מַשְׁמַע, וּמָר סָבַר: בָּתֵּי מַשְׁמַע.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבָּה: אִי דַּאֲמַר לֵיהּ "דָּרְתָּא" – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבָתֵּי מַשְׁמַע. כִּי פְּלִיגִי, דַּאֲמַר לֵיהּ: "חָצֵר"; מָר סָבַר: חָצֵר – אֲוִירָא מַשְׁמַע, וּמָר סָבַר: כַּחֲצַר הַמִּשְׁכָּן.

וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַב נַחְמָן: מָכַר לוֹ חוֹלְסִית וּמְצוּלָה; הֶחְזִיק בַּחוֹלְסִית – לֹא קָנָה מְצוּלָה, הֶחְזִיק בַּמְּצוּלָה – לֹא קָנָה חוֹלְסִית. אִינִי?! וְהָא אָמַר שְׁמוּאֵל: מָכַר לוֹ עֶשֶׂר שְׂדוֹת בְּעֶשֶׂר מְדִינוֹת, כֵּיוָן שֶׁהֶחְזִיק בְּאַחַת מֵהֶן – קָנָה כּוּלָּן!

הָתָם הוּא דְּסַדְּנָא דְּאַרְעָא חַד הוּא, וְכוּלָּהּ חֲדָא תַּשְׁמִישְׁתָּא הוּא; אֲבָל הָכָא – הָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוֹד, וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוֹד.

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי,

## דף סז:

אָמַר רַבָּה אָמַר רַב נַחְמָן: הֶחְזִיק בַּחוֹלְסִית – קָנָה מְצוּלָה. פְּשִׁיטָא – דְּהָא אָמַר שְׁמוּאֵל: מָכַר לוֹ עֶשֶׂר שְׂדוֹת וְכוּ'! מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם הוּא דְּסַדְּנָא דְּאַרְעָא חַד הוּא, אֲבָל הָכָא – הָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוֹד, וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוֹד; קָא מַשְׁמַע לַן.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר בֵּית הַבַּד – מָכַר אֶת הַיָּם וְאֶת הַמֶּמֶל וְאֶת הַבְּתוּלוֹת, אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הָעֲבִירִים וְאֶת הַגַּלְגַּל וְאֶת הַקּוֹרָה. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר בֵּית הַבַּד – מָכַר אֶת הַקּוֹרָה.

**גְּמָ'** "יָם" – טְלָפְחָא. "מֶמֶל" – אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: מַפְּרַכְתָּא. "בְּתוּלוֹת" – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּלוֹנְסוֹת שֶׁל אֶרֶז, שֶׁמַּעֲמִידִין בָּהֶן אֶת הַקּוֹרָה. "עֲבִירִים" – כִּבְשֵׁי. "גַּלְגַּל" – חוּמְרָתָא. "קוֹרָה" – קוֹרָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר בֵּית הַבַּד – מָכַר אֶת [הַ]נְּסָרִים, וְאֶת הַיְקָבִים, וְאֶת הַמַּפָּרְכוֹת, וְאֶת הָרֵיחַיִם הַתַּחְתּוֹנוֹת – אֲבָל לֹא הָעֶלְיוֹנָה. וּבְזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – לֹא מָכַר לֹא אֶת הָעֲבִירִים, וְלֹא אֶת הַשַּׁקִּין, וְלֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר בֵּית הַבַּד – מָכַר אֶת הַקּוֹרָה, שֶׁלֹּא נִקְרָא בֵּית הַבַּד אֶלָּא עַל שׁוּם קוֹרָה.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הַמֶּרְחָץ – לֹא מָכַר אֶת הַנְּסָרִין, וְאֶת הַסְּפָלִין, וְאֶת הַבֶּלְנִיּוֹת. בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – לֹא מָכַר לֹא אֶת הַמְּגוּרוֹת שֶׁל מַיִם, וְלֹא אֶת אוֹצָרוֹת שֶׁל עֵצִים.

**גְּמָ'** תְּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר אֶת הַמֶּרְחָץ – מָכַר אֶת בֵּית הַנְּסָרִין, וְאֶת בֵּית הַיְקָמִין, וְאֶת בֵּית הַסְּפָלִים, וְאֶת בֵּית הַוִּילָאוֹת; אֲבָל לֹא אֶת נְסָרִין עַצְמָן, וְלֹא יְקָמִין עַצְמָן, וְלֹא סְפָלִים עַצְמָן, וְלֹא וִילָאוֹת עַצְמָן. וּבְזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, לֹא מָכַר לוֹ אֶת הַבְּרֵיכוֹת הַמְסַפְּקוֹת לוֹ מַיִם – בֵּין

## דף סח.

בֵּימוֹת הַחַמָּה וּבֵימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְלֹא בֵּית כִּינּוּס הָעֵצִים. וְאִם אָמַר לוֹ: "בֵּית הַמֶּרְחָץ וְכָל תַּשְׁמִישָׁיו אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – כּוּלָּן מְכוּרִין.

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: "בֵּית הַבַּד וְכָל תַּשְׁמִישָׁיו אֲנִי מוֹכֵר לְךָ". הֲוַיָא הָנְהוּ חַנָּוְאתָא אַבָּרַאי, דַּהֲווֹ שָׁטְחוּ בְּהוּ שׁוּמְשְׁמֵי. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף,

אֲמַר לֵיהּ: תְּנֵינָא, אִם אָמַר: "בֵּית הַמֶּרְחָץ וְכָל תַּשְׁמִישָׁיו אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵין כּוּלָּן מְכוּרִין! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: חָזִינַן – אִי אֱמַר לֵיהּ: "בֵּית הַבַּד וְכָל תַּשְׁמִישָׁיו, וְאִלֵּין מִצְּרָנַהָא" – קָנֵי, וְאִי לָא – לָא קָנֵי.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר בָּתִּים; בּוֹרוֹת, שִׂיחִין וּמְעָרוֹת; מֶרְחֲצָאוֹת וְשׁוֹבְכוֹת; בֵּית הַבַּדִּין וּבֵית הַשִּׁלְחִין; אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין. וּבְזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" – אֲפִילּוּ הָיוּ בָּהּ בְּהֵמָה וַעֲבָדִים, הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר אֶת הַסַּנְטֵר.

**גְּמָ'** אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: שְׁמַעְתְּ מִינַּהּ, עַבְדָּא כְּמִטַּלְטְלָא דָּמֵי; דְּאִי כְּמִקַּרְקַע דָּמֵי, נִיזְדַּבַּן אַגַּב מָתָא! וְאֶלָּא מַאי, עַבְדָּא כְּמִטַּלְטְלָא דָּמֵי?! מַאי אֲפִילּוּ? אֶלָּא מַאי אִית לְךָ לְמֵימַר – שְׁאנֵי בֵּין מִטַּלְטְלָא דְּנָיֵיד מִמִּטַּלְטְלָא דְּלָא נָיֵיד; אֲפִילּוּ תֵּימָא עַבְדָּא כְּמִקַּרְקַע דָּמֵי – שְׁאנֵי בֵּין מִקַּרְקַע דְּנָיֵיד, לְמִקַּרְקַע דְּלָא נָיֵיד.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר אֶת הַסַּנְטֵר. מַאי "סַנְטֵר"? הָכָא תַּרְגִּימוּ: בַּר מַחְווֹנִיתָא. שִׁמְעוֹן בֶּן אַבְטוּלְמוֹס אוֹמֵר: בָּאגֵי. מַאן דְּאָמַר בַּר מַחְווֹנִיתָא – כָּל שֶׁכֵּן בָּאגֵי; מַאן דְּאָמַר בָּאגֵי – אֲבָל בַּר מַחְווֹנִיתָא לָא מִיזְדַּבַּן.

תְּנַן: בֵּית הַבַּדִּים וּבֵית הַשְּׁלָחִין. סַבְרוּהָ, מַאי "שְׁלָחִין" – בָּאגֵי, דִּכְתִיב: "וְשֹׁלֵחַ מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת"; בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר בַּר מַחְווֹנִיתָא – אֲמַר תַּנָּא קַמָּא: בָּאגֵי מִיזְדַּבְּנִי, בַּר מַחְווֹנִיתָא לָא מִיזְדַּבַּן; וְאָתָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמֵימַר: אֲפִילּוּ בַּר מַחְווֹנִיתָא נָמֵי מִיזְדַּבַּן. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בָּאגֵי – תַּנָּא קַמָּא נָמֵי הָכִי קָאָמַר!

מִי סָבְרַתְּ מַאי "שְׁלָחִין" – בָּאגֵי?! לָא; מַאי "שְׁלָחִין" – גִּינּוּנְיֵיתָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים"; אֲבָל בָּאגֵי – לָא מִיזְדַּבְּנִי. וְאָתָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמֵימַר: אֲפִילּוּ בָּאגֵי נָמֵי מִזְדַּבְּנִי.

אִיכָּא דְּאָמְרִי: סַבְרוּהָ, מַאי "שְׁלָחִין" – גִּינּוּנְיָיאתָא; בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר בָּאגֵי – אָמַר תַּנָּא קַמָּא: גִּנּוּנְיֵיתָא מִיזְדַּבַּן, בָּאגֵי לָא מִיזְדַּבְּנִי; וְאָתָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמֵימַר: אֲפִילּוּ בָּאגֵי מִיזְדַּבְּנִי.

## דף סח:

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בַּר מַחְווֹנִיתָא – אָמַר תַּנָּא קַמָּא: גִּינּוּנְיֵיתָא; וּמַהְדַּר לֵיהּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּר מַחְווֹנִיתָא?! מִי סָבְרַתְּ מַאי "שְׁלָחִין" – גִּינּוּנְיֵיתָא?! לָא; מַאי "שְׁלָחִין" – בָּגֵי, דִּכְתִיב: "וְשֹׁלֵחַ מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת"; אֲבָל בַּר מַחְווֹנִיתָא – לָא מִזְדַּבַּן. וְאָתָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמֵימַר, דַּאֲפִילּוּ בַּר מַחְווֹנִיתָא נָמֵי מִזְדַּבַּן.

תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סַנְטֵר אֵינוֹ מָכוּר, אַנְקוּלְמוּס מָכוּר. מַאי, לָאו מִדְּאַנְקוּלְמוּס גַּבְרָא, סַנְטֵר נָמֵי גַּבְרָא? מִידֵּי אִירְיָא?! הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא.

וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ הָכִי? וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא: אֲבָל לֹא שְׁיֵירֶיהָ וְלֹא בְּנוֹתֶיהָ, וְלֹא חוֹרְשִׁין הַמּוּקְצִין לָהּ, וְלֹא בֵּיבְרִין שֶׁל חַיָּה וְשֶׁל עוֹפוֹת וְשֶׁל דָּגִים. וְאָמְרִינַן: מַאי "שְׁיֵירֶיהָ"? בִּיזְלֵי. מַאי בִּיזְלֵי? אָמַר רַבִּי אַבָּא: פִּיסְקֵי בָּגֵי. פִּיסְקֵי בָּגֵי הוּא דְּלָא מִזְדַּבְּנִי, הָא בָּגֵי עַצְמָן – מִזְדַּבְּנִי!

אֵיפוֹךְ – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סַנְטֵר – מָכוּר, אַנְקוּלְמוּס – אֵינוֹ מָכוּר.

וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ רַבִּי יְהוּדָה – כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סְבִירָא לֵיהּ? וְהָא רַבִּי יְהוּדָה כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ! דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אֲבָל לֹא שְׁיֵירֶיהָ וְלֹא בְּנוֹתֶיהָ. וְאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הָאָמַר: מָכַר אֶת הָעִיר – מָכַר בְּנוֹתֶיהָ! דְּתַנְיָא: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – לֹא מָכַר אֶת בְּנוֹתֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר בְּנוֹתֶיהָ!

רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לֵיהּ כְּוָותֵיהּ בַּחֲדָא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא.
וְלֹא בֵּיבָרִין שֶׁל חַיָּה וְשֶׁל עוֹפוֹת וְשֶׁל דָּגִים. וּרְמִינְהִי: הָיוּ לָהּ בָּנוֹת – אֵין נִמְכָּרוֹת עִמָּהּ. הָיָה לָהּ חֵלֶק אֶחָד בַּיָּם וְחֵלֶק אֶחָד בַּיַּבָּשָׁה; בֵּיבָרִים שֶׁל חַיָּה וְשֶׁל עוֹפוֹת וְשֶׁל דָּגִים – הֲרֵי אֵלּוּ נִמְכָּרִים עִמָּהּ!
לָא קַשְׁיָא; הָא דִּנְגִיחַ קַאֵיהִי לְגַו, וְהָא דִּנְגִיחַ קַאֵיהִי לְבַר. וְהָא קָא תָנֵי: וְלֹא אֶת חוֹרְשִׁין הַמּוּקְצִין לָהּ! אֵימָא: הַמּוּקְצִין הֵימֶנָּה.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הַשָּׂדֶה – מָכַר אֶת הָאֲבָנִים שֶׁהֵם לְצָרְכָּהּ, וְאֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם שֶׁהֵם לְצָרְכּוֹ, וְאֶת הַתְּבוּאָה שֶׁהִיא מְחוּבֶּרֶת לַקַּרְקַע, וְאֶת חִיצַת הַקָּנִים שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִבֵּית רוֹבַע, וְאֶת הַשּׁוֹמֵירָה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה בְּטִיט, וְאֶת הֶחָרוּב שֶׁאֵינוֹ מוּרְכָּב, וְאֶת בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה.
אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָאֲבָנִים שֶׁאֵינָן לְצָרְכָּהּ, וְלֹא אֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם שֶׁאֵינָן לְצָרְכּוֹ, וְלֹא אֶת הַתְּבוּאָה שֶׁהִיא תְּלוּשָׁה מִן הַקַּרְקַע. בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – לֹא מָכַר לֹא אֶת חִיצַת הַקָּנִים שֶׁהִיא בֵּית רוֹבַע, וְלֹא אֶת הַשּׁוֹמֵירָה שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה בְּטִיט, וְלֹא אֶת הֶחָרוּב הַמּוּרְכָּב, וְלֹא אֶת סַדַּן הַשִּׁקְמָה.

## דף סט.

**גְּמָ'** מַאי "אֲבָנִים שֶׁהֵן לְצָרְכָּהּ"? הָכָא תַּרְגִּימוּ: אַבְנֵי דְּאַכְפָּא. עוּלָּא אָמַר: אֲבָנִים הַסְּדוּרוֹת לְגָדֵר. וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֲבָנִים צְבוּרוֹת לְגָדֵר! תְּנִי: "סְדוּרוֹת".
הָכָא תַּרְגִּימוּ אַבְנֵי דְּאַכְפָּא; לְרַבִּי מֵאִיר – דִּמְתַקְּנָן, אַף עַל גַּב דְּלָא מַחֲתָן; לְרַבָּנַן – הוּא דְּמַחֲתָן.
וּלְעוּלָּא, דְּאָמַר: אֲבָנִים הַסְּדוּרוֹת לְגָדֵר; לְרַבִּי מֵאִיר – דִּמְתַקְּנָן, אַף עַל גַּב דְּלָא סְדָרָן; לְרַבָּנַן – הוּא דְּסָדְרָן.
וְאֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם שֶׁהֵן לְצָרְכּוֹ. קָנִים מַאי עֲבִידְתַּייהוּ? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: קָנִים הַמְחוּלְקִין שֶׁמַּעֲמִידִים תַּחַת הַגְּפָנִים; לְרַבִּי מֵאִיר – דִּמְשַׁפְּיָין, אַף עַל גַּב דְּלָא מוֹקְמָן; לְרַבָּנַן – הוּא דְּמוֹקְמָן.
וְאֶת הַתְּבוּאָה הַמְחוּבֶּרֶת לַקַּרְקַע וְכוּ'. וְאַף עַל גַּב דְּמָטַאי לְמִיחְצַד. וְאֶת חִיצַת הַקָּנִים שֶׁפְּחוּתָה מִבֵּית רוֹבַע. וְאַף עַל גַּב דְּאַלִּימִי.
וְאֶת הַשּׁוֹמֵירָה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה בְּטִיט. אַף עַל גַּב דְּלָא קְבִיעָא בְּאַרְעָא. וְאֶת הֶחָרוּב שֶׁאֵינוֹ מוּרְכָּב, וְאֶת בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה. אַף עַל גַּב דְּאַלִּימִי.
אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הָאֲבָנִים שֶׁאֵינָן לְצָרְכָּהּ. לְרַבִּי מֵאִיר – דְּלָא מְתַקְּנָן, לְרַבָּנַן – דְּלָא מַחֲתָן.

וּלְעוּלָּא, דְּאָמַר: אֲבָנִים הַסְּדוּרוֹת לְגָדֵר; לְרַבִּי מֵאִיר – דְּלָא מְתַקְּנָן, לְרַבָּנַן – דְּלָא סְדָרָן.
וְלֹא אֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם שֶׁאֵינָן לְצָרְכּוֹ. לְרַבִּי מֵאִיר – דְּלָא מְשַׁפְּיִין, לְרַבָּנַן – דְּלָא מוֹקְמָן.
וְלֹא אֶת הַתְּבוּאָה הַתְּלוּשָׁה מִן הַקַּרְקַע. וְאַף עַל גַּב דְּצָרִיכָא לְאַרְעָא.
וְלֹא אֶת חִיצַּת הַקָּנִים שֶׁהִיא בֵּית רוֹבַע. וְאַף עַל גַּב דְּקַטְיָנִי. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא חִיצַּת הַקָּנִים בִּלְבַד; אֶלָּא אֲפִילּוּ עֲרוּגָה קְטַנָּה שֶׁל בָּשָׂמִים, וְיֵשׁ לָהּ שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמָהּ – אֵינָהּ נִמְכֶּרֶת עִמָּהּ. אָמַר רַב פָּפָּא: וְהוּא דְּקָרוּ לָהּ: "וַורְדָּא דִּפְלָנְיָא".
וְלֹא הַשּׁוֹמֵירָה הָעֲשׂוּיָה בְּטִיט. וְאַף עַל גַּב דְּמְחַבְּרָא בְּאַרְעָא. וְלֹא אֶת חָרוּב הַמּוּרְכָּב, וְלֹא סַדַּן הַשִּׁקְמָה. וְאַף עַל גַּב דְּקַטְיָנִי.
בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר: מַלְבְּנוֹת שֶׁל פִּתְחִים, מַהוּ? הֵיכָא דְּמְחַבְּרִי בְּטִינָא – לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, דְּהָא מְחַבַּר; כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ – דְּנָקִיטִי בְּסִיכֵּי; מַאי? תֵּיקוּ.
בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: מַלְבְּנוֹת שֶׁל חַלּוֹנוֹת, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: לְנוֹי בְּעָלְמָא הוּא דַּעֲבִידִי; אוֹ דִלְמָא, כְּיָון דְּמְחַבְּרִי – מְחַבְּרִי? תֵּיקוּ.
בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: מַלְבְּנוֹת שֶׁל כַּרְעֵי הַמִּטָּה, מַהוּ? כֹּל הֵיכָא דְּמַטַּלְטְלֵי בַּהֲדָהּ – לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, דְּהָא מַטַּלְטְלִי; כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ – הֵיכָא דְּלָא מַטַּלְטְלִי; מַאי? תֵּיקוּ.
וְלֹא אֶת חָרוּב הַמּוּרְכָּב, וְלֹא סַדַּן הַשִּׁקְמָה וְכוּ'.

## דף סט:

מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר קְרָא: "וַיָּקֶם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה וגו'" – מִי שֶׁצָּרִיךְ לִגְבוּל סָבִיב. יְצָאוּ אֵלּוּ, שֶׁאֵין צְרִיכִין לִגְבוּל סָבִיב. אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: מִכָּאן לִמְצָרִים מִן הַתּוֹרָה.
אָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן דְּמְזַבֵּן אַרְעָא לְחַבְרֵיהּ, צָרִיךְ לְמִכְתַּב לֵיהּ: "קְנִי לָךְ דִּיקְלִין וְתָאלִין וְהוּצִין וְצִיצִין". וְאַף עַל גַּב דְּכִי לָא כָּתַב לֵיהּ הָכִי – קְנֵי, אֲפִילּוּ הָכִי – שׁוּפְרָא דְּשָׁטָרָא הוּא.
אֲמַר לֵיהּ: "אַרְעָא וְדִיקְלֵי" – חָזֵינַן; אִי אִית לֵיהּ דִּיקְלֵי – יָהֵיב לֵיהּ תְּרֵי דִּיקְלֵי, וְאִי לֵית לֵיהּ – זָבֵין לֵיהּ תְּרֵי דִּיקְלֵי, וְאִי מְשַׁעְבְּדִי – פָּרֵיק לֵיהּ תְּרֵי דִּיקְלֵי.
"אַרְעָא בְּדִיקְלֵי" – חָזֵינַן; אִי אִית בַּהּ דִּיקְלֵי – יָהֵיב לֵיהּ, וְאִי לָאו – מִקַּח טָעוּת הוּא. "אַרְעָא בֵּי דִּיקְלֵי" – לֵית לֵיהּ דִּיקְלֵי, דְּחַזְיָא לְדִיקְלֵי קָאֲמַר לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ לְבַר מִדִּיקְלָא פְּלָנְיָא – חָזֵינַן; אִי דִּיקְלָא טָבָא הוּא – שַׁיּוֹרֵי שַׁיְּירֵיהּ, אִי דִּיקְלָא בִּישָׁא הוּא – כָּל שֶׁכֵּן הָנָךְ.
אָמַר לֵיהּ לְבַר מֵאִילָנֵי – אִי אִית לֵיהּ אִילָנֵי, לְבַר מֵאִילָנֵי. אִי אִית לֵיהּ דִּיקְלֵי – לְבַר מִדִּיקְלֵי.
אִי אִית לֵיהּ גּוּפְנֵי – לְבַר מִגּוּפְנֵי.
אִילָנֵי וְגוּפְנֵי – לְבַר מֵאִילָנֵי. אִילָנֵי וְדִיקְלֵי – לְבַר מֵאִילָנֵי. גּוּפְנֵי וְדִיקְלֵי – לְבַר מִגּוּפְנֵי.
אָמַר רַב: כֹּל שֶׁעוֹלִין לוֹ בְּחֶבֶל – הֲוֵי שִׁיּוּר, כֹּל שֶׁאֵין עוֹלִין לוֹ בְּחֶבֶל – לָא הֲוֵי שִׁיּוּר.

## דף ע.

וְדַיְּינֵי גּוֹלָה אָמְרִי: כֹּל שֶׁהָעוֹל כּוֹבְשׁוֹ – לָא הָוֵי שִׁיּוּר, כֹּל שֶׁאֵין הָעוֹל כּוֹבְשׁוֹ – הָוֵי שִׁיּוּר. וְלָא פְּלִיגִי – הָא בְּדִיקְלֵי, הָא בְּאִילְנֵי.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא מֵרַב שֵׁשֶׁת: "חוּץ מֵחָרוּב פְּלוֹנִי", "חוּץ מִסַּדָּן פְּלוֹנִי", מַהוּ? אוֹתוֹ חָרוּב הוּא דְּלָא קָנֵי, הָא שְׁאָר חָרוּבִים קָנֵי; אוֹ דִלְמָא, שְׁאָר חָרוּבִין נָמֵי לָא קָנֵי? אֲמַר לֵיהּ: לָא קָנָה.

אֵיתֵיבֵיהּ: "חוּץ מֵחָרוּב פְּלוֹנִי", "חוּץ מִסַּדָּן פְּלוֹנִי" – לָא קָנָה! מַאי, לָאו אוֹתוֹ חָרוּב הוּא דְּלָא קָנָה, הָא שְׁאָר חָרוּבִין קָנָה?

אָמַר לֵיהּ: לָא; אֲפִילּוּ שְׁאָר חָרוּבִין נָמֵי לָא קָנָה. תֵּדַע – דְּאֵילּוּ אָמַר לֵיהּ: "שְׂדֵי מְכוּרָה לָךְ חוּץ מִשֶּׁדֶה פְּלוֹנִית" – הָהִיא הוּא דְּלָא קָנֵי, הָא אַחְרָנֵיתָא קָנֵי?! אֶלָּא לָא קָנָה; הָכָא נָמֵי, לָא קָנָה.

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: בָּעָא מִינֵּיהּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא מֵרַב שֵׁשֶׁת: "חוּץ מֵחָצֵי חָרוּב פְּלוֹנִי", "חוּץ מֵחָצֵי סַדָּן פְּלוֹנִי", מַהוּ? שְׁאָר חָרוּבִין וַדַּאי לָא קָנֵי, הָא מַה שֶּׁשִּׁייֵר בְּאוֹתוֹ חָרוּב – קָנֵי; אוֹ דִלְמָא, אֲפִילּוּ מַה שֶּׁשִּׁייֵר בְּאוֹתוֹ חָרוּב נָמֵי לָא קָנֵי? אָמַר לֵיהּ: לָא קָנֵי.

אֵיתֵיבֵיהּ: "חוּץ מֵחָצֵי חָרוּב פְּלוֹנִי", "חוּץ מֵחָצֵי סַדָּן פְּלוֹנִי" – שְׁאָר חָרוּבִין לֹא קָנָה. מַאי, לָאו שְׁאָר חָרוּבִין הוּא דְּלָא קָנָה, הָא מַה שֶּׁשִּׁייֵר בְּאוֹתוֹ חָרוּב – קָנָה?

אָמַר לֵיהּ: לָא; אֲפִילּוּ מַה שֶּׁשִּׁייֵר בְּאוֹתוֹ חָרוּב נָמֵי לֹא קָנָה. תֵּדַע, דְּאֵילּוּ אָמַר לֵיהּ: "שְׂדֵי מְכוּרָה לָךְ חוּץ מֵחָצֵי שָׂדֶה פְּלוֹנִי" – הָהוּא הוּא דְּלָא קָנָה, הָא אִידַּךְ קָנָה?! אֶלָּא לָא קָנֵי; הָכָא נָמֵי – לָא קָנֵי.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַב עַמְרָם מֵרַב חִסְדָּא: הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּשָׁטָר, וְאָמַר לוֹ: "הֶחְזַרְתִּים לְךָ", מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: מִיגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר "נֶאֱנָסוּ" – מְהֵימַן, הַשְׁתָּא נָמֵי מְהֵימַן; אוֹ דִלְמָא, אָמַר לֵיהּ: "שְׁטָרְךָ בִּידִי מַאי בָּעֵי"? אֲמַר לֵיהּ: מְהֵימַן.

וְלֵימָא לֵיהּ: "שְׁטָרְךָ בִּידִי מַאי בָּעֵי"! אֲמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמֵיךְ, וְכִי אָמַר לֵיהּ "נֶאֱנָסוּ" – מִי מָצֵי אָמַר לֵיהּ: "שְׁטָרְךָ בִּידִי מַאי בָּעֵי"?! אָמַר לֵיהּ:

## דף ע:

סוֹף סוֹף, כִּי אָמַר לֵיהּ "נֶאֱנָסוּ", לָאו שְׁבוּעָה בָּעֵי? הָכָא נָמֵי, מַאי "נֶאֱמָן" – נֶאֱמָן בִּשְׁבוּעָה. לֵימָא בִּפְלוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי – דְּתַנְיָא: שְׁטַר כִּיס הַיּוֹצֵא עַל הַיְתוֹמִים – דַּיְּינֵי גּוֹלָה אָמְרִי: נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה כּוּלּוֹ. וְדַיְּינֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמְרִי: נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה מֶחֱצָה.

וּדְכוּלֵי עָלְמָא אִית לְהוּ דִּנְהַרְדַּעֵי – דְּאָמְרִי נְהַרְדַּעֵי: הַאי עִיסְקָא – פַּלְגָא מִלְוֶה, וּפַלְגָא פִּקָּדוֹן.

מַאי, לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי – דְּמָר סָבַר, מָצֵי אֲמַר לֵיהּ: ״שְׁטָרָךְ בִּידִי מַאי בָּעֵי״; וּמָר סָבַר, לָא אָמְרִי?

לָא; דְּכוּלֵי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב חִסְדָּא; וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – דְּמָר סָבַר: אִם אִיתָא דְּפַרְעֵיהּ, מֵימָר הֲוָה אָמַר. וּמָר סָבַר: אֵימוֹר מַלְאַךְ הַמָּוֶת הוּא דְּאַנְסֵיהּ.

שִׁלַּח רַב הוּנָא בַּר אָבִין: הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בִּשְׁטָר, וְאָמַר לוֹ: ״הֶחְזַרְתִּיו לְךָ״ – נֶאֱמָן. וּשְׁטַר כִּיס הַיּוֹצֵא עַל הַיְתוֹמִין – נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה כּוּלּוֹ.

תַּרְתֵּי?! שַׁנֵּי הָתָם, דְּאִם אִיתָא דְּפַרְעֵיהּ – מֵימָר הֲוָה אָמַר.

רָבָא אָמַר: הִלְכְתָא – נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה מֻחֲזָקָה. אָמַר מָר זוּטְרָא: הִלְכְתָא כְּדַיְּינֵי גּוֹלָה. אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְמָר זוּטְרָא, הָא אָמַר רָבָא: נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה מֻחֲזָקָה! אָמַר לֵיהּ: אֲנַן, דְּדַיְּינֵי גּוֹלָה

## דף עא.

אֵיפְכָא מַתְנִינַן לַהּ.

**מַתְנִי'** לֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַגַּת וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ – בֵּין חֲרֵבִין, בֵּין יְשׁוּבִין. וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ.

וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: ״חוּץ מֵאֵלּוּ״, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. מְכָרָן לְאַחֵר – רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּמוֹכֵר, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה – נוֹתֵן אֶת כּוּלָּהּ. הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, זָכוּ בַּשָּׂדֶה – זָכוּ בְּכוּלָּהּ. הַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר, הֶחְזִיק בַּשָּׂדֶה – הֶחְזִיק בְּכוּלָּהּ.

הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה – הִקְדִּישׁ אֶת כּוּלָּהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה – לֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא אֶת הֶחָרוּב הַמּוּרְכָּב, וְאֶת סַדַּן הַשִּׁקְמָה.

**גְּמָ'** מַאי שְׁנָא מָכַר וּמַאי שְׁנָא מַתָּנָה? פֵּירֵשׁ יְהוּדָה בֶּן נְקוֹסָא לִפְנֵי רַבִּי: זֶה פֵּירֵשׁ וְזֶה לֹא פֵּירֵשׁ.

הַאי ״זֶה פֵּירֵשׁ וְזֶה לֹא פֵּירֵשׁ״?! זֶה לֹא פֵּירֵשׁ וְזֶה לֹא פֵּירֵשׁ הוּא! אֶלָּא זֶה הָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ, וְזֶה לֹא הָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ.

הַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: ״הַבוּ לֵיהּ לִפְלָנְיָא בֵּיתָא, דְּמַחְזִיק מְאָה גּוּלְפֵי״. אִשְׁתְּכַח דַּהֲוָה מַחְזִיק מְאָה וְעֶשְׂרִין, אָמַר מָר זוּטְרָא: מְאָה אָמַר לֵיהּ, מְאָה וְעֶשְׂרִין לָא אָמַר לֵיהּ.

רַב אָשֵׁי אָמַר, מִי לָא תְּנַן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּמוֹכֵר, אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה – נוֹתֵן אֶת כּוּלָּן? אַלְמָא מַאן דְּיָהֵיב מַתָּנָה – בְּעַיִן יָפָה יָהֵיב; הָכָא נָמֵי, מַאן דְּיָהֵיב מַתָּנָה – בְּעַיִן יָפָה יָהֵיב.

הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה – הִקְדִּישׁ וְכוּ'. אָמַר רַב הוּנָא, אַף עַל גַּב דַּאֲמוּר רַבָּנַן: הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ – הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה קַרְקַע, מָכַר קַרְקַע וְשִׁייֵר שְׁנֵי אִילָנוֹת לְפָנָיו – יֵשׁ לוֹ קַרְקַע. וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר – הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי בוֹר וְדוּת, דְּלָא קָא מַכְחֲשִׁי בְּאַרְעָא; אֲבָל אִילָנוֹת, דְּקָא מַכְחֲשִׁי בְּאַרְעָא –

## דף עא:

אִם אִיתָא דְּלָא שַׁייֵר, לֵימָא לֵיהּ: "עֲקוֹר אִילָנְךָ, שְׁקוֹל וְזִיל".

תְּנַן, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה – לֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא חָרוּב הַמּוּרְכָּב, וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה. וְתָנֵי עֲלַהּ: "אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה טַעַם? הוֹאִיל וְיוֹנְקִין מִשְּׂדֶה הֶקְדֵּשׁ".

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שַׁיּוֹרֵי שַׁייֵר, כִּי קָא יָנְקִי – מִדְּנַפְשֵׁיהּ קָא יָנְקִי!

רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר – כְּרַבִּי עֲקִיבָא. וְרַב הוּנָא דְּאָמַר – כְּרַבָּנַן.

כְּרַבָּנַן?! פְּשִׁיטָא! נָפְקָא מִינַּהּ – דְּאִי נָפְלִי, הָדַר שָׁתֵיל לְהוּ.

## דף עב.

וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לַהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָא? וְהָא תַּנְיָא: הִקְדִּישׁ שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת מִמַּטַּע עֲשָׂרָה לְבֵית סְאָה – הֲרֵי הִקְדִּישׁ אֶת הַקַּרְקַע וְאֶת הָאִילָנוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם; לְפִיכָךְ כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה – פּוֹדֶה בֵּית זֶרַע חוֹמֶר שְׂעוֹרִים, בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף.

פָּחוֹת מִכָּאן אוֹ יוֹתֵר עַל כֵּן, אוֹ שֶׁהִקְדִּישָׁן בָּזֶה אַחַר זֶה – הֲרֵי זֶה לֹא הִקְדִּישׁ לֹא הַקַּרְקַע, וְלֹא אֶת הָאִילָנוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם. לְפִיכָךְ, כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה – פּוֹדֶה אֶת הָאִילָנוֹת בְּשָׁוְויֵהֶן. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ הִקְדִּישׁ אֶת הָאִילָנוֹת, וְחָזַר וְהִקְדִּישׁ אֶת הַקַּרְקַע; כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה – פּוֹדֶה אֶת הָאִילָנוֹת בְּשָׁוְויֵהֶן, וְחוֹזֵר וּפוֹדֶה בֵּית זֶרַע חוֹמֶר שְׂעוֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף.

מַנִּי? אִי רַבִּי עֲקִיבָא, הָא אָמַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר; וְכָל שֶׁכֵּן מַקְדִּישׁ! אִי רַבָּנַן, הָא אָמְרִי: מוֹכֵר הוּא דִּבְעַיִן רָעָה מוֹכֵר, אֲבָל מַקְדִּישׁ – בְּעַיִן יָפָה מַקְדִּישׁ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא,

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – אַלִּיבָּא דְּמַאן? אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, הָא אָמַר: מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר; וְכָל שֶׁכֵּן מַקְדִּישׁ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן, וְקָא סָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כִּי הֵיכִי דְּמוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר, מַקְדִּישׁ נָמֵי בְּעַיִן רָעָה מַקְדִּישׁ – וּמְשַׁייֵר אַרְעָא.

## דף עב:

וְאֶלָּא קַשְׁיָא "הוֹאִיל וְיוֹנָקִין מִשְּׁדֵה הֶקְדֵּשׁ"!
אֶלָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן – לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי, כִּי הֵיכִי דְּמוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר, מַקְדִּישׁ נָמֵי בְּעַיִן רָעָה מַקְדִּישׁ – וְשַׁיּוֹרֵי מְשַׁיֵּיר; לְדִידְכוּ, אוֹדוּ לִי מִיהָא דְּלֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא חָרוּב הַמּוּרְכָּב וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה! וְאָמְרִי לֵיהּ רַבָּנָן: לָא שָׁנָא.
בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא לַהּ – כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אֵימָא סֵיפָא: וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ הִקְדִּישׁ אֶת הָאִילָנוֹת וְחָזַר וְהִקְדִּישׁ אֶת הַקַּרְקַע, כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה פּוֹדֶה – פּוֹדֶה אֶת הָאִילָנוֹת בְּשָׁוְיֵיהֶן, וְחוֹזֵר וּפוֹדֶה בֵּית זֶרַע חוֹמֶר שְׂעוֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף.
וְאִי רַבִּי שִׁמְעוֹן – לֵיזִיל בָּתַר פִּדְיוֹן, וְנִיפַּרְקוּ אַגַּב אַרְעַיְיהוּ – דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָזִיל בָּתַר פִּדְיוֹן!
דְּתַנְיָא: מְנַיִן לַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה מֵאֲבִיו וְהִקְדִּישָׁהּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיו – מְנַיִן שֶׁתְּהֵא לְפָנָיו כִּשְׁדֵה אֲחוּזָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׁדֵה אֲחֻזָּתוֹ" – שָׂדֶה שֶׁאֵין רְאוּיָה לִהְיוֹת שְׂדֵה אֲחוּזָה, יָצְתָה זוֹ – שֶׁרְאוּיָה לִהְיוֹת שְׂדֵה אֲחוּזָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְנַיִן לַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה מֵאָבִיו, וּמֵת אָבִיו וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישׁ, מְנַיִן שֶׁתְּהֵא לְפָנָיו כִּשְׁדֵה אֲחוּזָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׁדֵה אֲחֻזָּתוֹ" – שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שְׂדֵה אֲחוּזָה, יָצְתָה זוֹ – שֶׁהִיא שְׂדֵה אֲחוּזָה.
וְאִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֵיכָא דְּמֵת אָבִיו וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ – לָא צְרִיכִי קְרָא; כִּי אִצְטְרִיךְ קְרָא – הֵיכָא דְּהִקְדִּישָׁהּ וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיו.
מְנָא לְהוּ? אִי מֵהַאי קְרָא, אֵימָא לְכִדְרַבִּי מֵאִיר הוּא דַּאֲתָא! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָזְלִי בָּתַר פִּדְיוֹן?
אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לְעוֹלָם בְּעָלְמָא – רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא אָזְלִי בָּתַר פִּדְיוֹן; וְהָכָא, קְרָא אַשְׁכַּחוּ וּדְרוּשׁ – אִם כֵּן, לִכְתּוֹב קְרָא: "וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא אֲחוּזָתוֹ", אִי נָמֵי "שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ", מַאי "אֲשֶׁר לֹא מִשְּׁדֵה אֲחֻזָּתוֹ"? אֶת שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִהְיוֹת שְׂדֵה אֲחוּזָה, יָצְתָה זוֹ – שֶׁרְאוּיָה לִהְיוֹת שְׂדֵה אֲחוּזָה.
אָמַר רַב הוּנָא: חָרוּב הַמּוּרְכָּב וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה – תּוֹרַת אִילָן עָלָיו, וְתוֹרַת קַרְקַע עָלָיו. תּוֹרַת אִילָן עָלָיו, דְּהֵיכָא דְּאַקְדִּישׁ אוֹ זַבִּין שְׁנֵי אִילָנוֹת וְהַאי – יֵשׁ לוֹ קַרְקַע. תּוֹרַת קַרְקַע עָלָיו, דְּלָא מִזְדַּבַּן אַגַּב אַרְעָא.
וְאָמַר רַב הוּנָא: עוֹמֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם – תּוֹרַת עוֹמֶר עָלָיו וְתוֹרַת גָּדִישׁ עָלָיו. תּוֹרַת עוֹמֶר עָלָיו, דְּשְׁנֵי עוֹמָרִים – שִׁכְחָה, שְׁנַיִם וְהוּא – אֵינָן שִׁכְחָה.
תּוֹרַת גָּדִישׁ עָלָיו, דְּתָנַן: עוֹמֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם, שִׁכְחוֹ – אֵין שִׁכְחָה.

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: חָרוּב הַמּוּרְכָּב וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה – בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסֵי וְרַבָּנַן.

## דף עג.

וְלֵימָא מַחְלוֹקֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנַן! הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ.

## הַדָּרָן עָלָךְ הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת

**הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה** – מָכַר אֶת הַתּוֹרֶן וְאֶת הַנֵּס וְאֶת הָעוֹגִין, וְאֶת כָּל הַמַּנְהִיגִין אוֹתָהּ. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָעֲבָדִים, וְלֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין, וְלֹא אֶת הָאַנְתִּיקִי. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין.

**גְּמָ'** "תּוֹרֶן" – אִיסְקָרְיָא. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אֶרֶז מִלְּבָנוֹן לָקְחוּ לַעֲשׂוֹת תֹּרֶן עָלָיְךְ". "נֵס" – אַדְרָא. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "שֵׁשׁ בְּרִקְמָה מִמִּצְרַיִם הָיָה מִפְרָשֵׂךְ לִהְיוֹת לָךְ לְנֵס". "עוֹגִין" – תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵלּוּ עוֹגִינִין שֶׁלָּהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הֲלָהֵן תִּשַּׁבַּרְנָה עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ, הֲלָהֵן תֵּעָגֵנָה לְבִלְתִּי הֱיוֹת לְאִישׁ.

"מַנְהִיגִין" – אָמַר רַבִּי אַבָּא: אֵלּוּ הַמְּשׁוֹטְטִין שֶׁלָּהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אֲלוֹנִים מִבָּשָׁן עָשׂוּ מְשׁוֹטָטִיךְ". וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "וַיִּרְדּוּ מֵאֲנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט".

תָּנוּ רַבָּנַן: הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה – מָכַר אֶת הָאִיסְכָּלָה, וְאֶת בּוֹר הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה – מָכַר אֶת הַבִּיצִית. סוֹמְכוֹס אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה – מָכַר אֶת הַדּוּגִית.

אָמַר רָבָא: בִּיצִית הַיְינוּ דּוּגִית. רַבִּי נָתָן – בַּבְלָאָה הֲוָה, קָאֵרִי לַהּ: "בּוּצִית" – כְּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי: בּוּצִינָאתָא דְּמֵיאִשָּׁן. סוֹמְכוֹס – דְּבַר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, קָאֵרִי לַהּ: "דּוּגִית", כְּדִכְתִיב: "וְאַחֲרֶיהָתֶכֶן בְּסִירוֹת דּוּגָה".

אָמַר רַבָּה, אִשְׁתַּעוּ לִי נָחוֹתֵי יַמָּא: הַאי גַּלָּא דִּמְטַבַּע לְסִפִינָה – מֵיתְחֲזֵי כִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חִיוּוֹרְתָא בְּרֵישָׁא, וּמָחֵינַן לֵיהּ בְּאַלְוּוֹתָא דַּחֲקִיק עֲלֵיהּ – "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה יְהֹ ה' צְבָאוֹת אָמֵן אָמֵן סֶלָה", וְנַיְיחַ.

אָמַר רַבָּה, אִשְׁתַּעוּ לִי נָחוֹתֵי יַמָּא: בֵּין גַּלָּא לְגַלָּא תְּלָת מְאָה פַּרְסֵי, וְרוּמָא דְּגַלָּא תְּלָת מְאָה פַּרְסֵי. זִימְנָא חָדָא הֲוָה אָזְלִינַן בְּאוֹרְחָא, וַדְלִינַן גַּלָּא עַד דַּחֲזִינַן בֵּי מַרְבַּעְתֵּיהּ דְּכוֹכְבָא זוּטָא, וְהַוְיָא לִי כְּמִבְזַר אַרְבְּעִין גְּרִיוֵי בִּזְרָא דְּחַרְדְּלָא. וְאִי דַּלִּינַן טְפֵי – הֲוָה מְקַלֵּינַן מֵהַבְלֵיהּ.

וְרָמֵי לַהּ גַּלָּא קָלָא לַחֲבֶרְתַּהּ: ״חֲבֶירְתִּי, שְׁבַקְתְּ מִידֵּי בְּעָלְמָא דְּלָא שְׁטַפְתֵּיהּ, דְּנַיְתֵי אֲנָא וּנְאַבְּדֵיהּ״ אָמַר לֵיהּ: ״פּוֹק חֲזֵי גְּבוּרְתָּא דְּמָרִיךְ, מְלָא חוּטָא חָלָא – וְלָא עָבְרִי, שֶׁנֶּאֱמַר: ׳הַאוֹתִי לֹא תִירָאוּ נְאֻם ה׳, אִם מִפָּנַי לֹא תָּחִילוּ אֲשֶׁר שַׂמְתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם, חָק עוֹלָם וְלֹא יַעַבְרֻנְהוּ׳״.

אָמַר רַבָּה: לְדִידִי חֲזֵי לִי הוּרְמִין בַּר לִילִית, כִּי קָא רָהֵיט אַקּוּפְיָא דְּשׁוּרָא דְּמָחוֹזָא, וְרָהֵיט פָּרְשָׁא כִּי רְכִיב חֵיוְתָא מִתַּתְאֵיהּ, וְלָא יָכֵיל לֵיהּ. זִמְנָא חֲדָא הֲוָה מְסָרְגָאן לֵיהּ תַּרְתֵּי כּוּדְנְיָיתֵי, וְקָיְימָן

## דף עג:

אַתְרֵי גִּישְׁרֵי דְּרוֹגְנַג; וְשָׁאַר מֵהַאי לְהַאי וּמֵהַאי לְהַאי, וְנָקֵיט תְּרֵי מִזְגֵי דְּחַמְרָא בִּידֵיהּ, וּמוֹרִיק מֵהַאי לְהַאי וּמֵהַאי לְהַאי, וְלָא נָטְפָא נִיטּוּפְתָּא לְאַרְעָא; וְאוֹתוֹ הַיּוֹם ״יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת״ הֲוָה. עַד דִּשְׁמַעוּ בֵּי מַלְכוּתָא, וְקַטְלוּהוּ.

אָמַר רַבָּה: לְדִידִי חֲזֵי לִי אוּרְזִילָא בַּר יוֹמֵיהּ, דַּהֲוָה כְּהַר תָּבוֹר. וְהַר תָּבוֹר כַּמָּה הָוֵי? אַרְבַּע פַּרְסֵי. וּמְשָׁאכָא דְּצַוְּארֵיהּ תְּלָתָא פַּרְסֵי, וּבֵי מַרְבַּעְתָּא דְּרֵישֵׁיהּ פַּרְסָא וּפַלְגָא. רְמָא כּוּפְתָּא, וּסְכַר לֵיהּ לְיַרְדְּנָא.

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חַזְיָא לִי הָהִיא אַקְרוּקְתָּא, דְּהַוְיָא כִּי אַקְרָא דְּהַגְרוּנְיָא. וְאַקְרָא דְּהַגְרוּנְיָא כַּמָּה הָוְיָא? שִׁתִּין בָּתֵּי. אֲתָא תַּנְיָא בַּלְעָהּ. אֲתָא פּוּשְׁקַנְצָא וּבַלְעַהּ לְתַנְיָא, וּסְלִיק יְתֵיב בְּאִילְנָא. תָּא חֲזֵי כַּמָּה נְפִישׁ חֵילֵיהּ דְּאִילָנָא. אָמַר רַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל: אִי לָא הֲוַאי הָתָם, לָא הֵימַנְי.

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חֲדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזֵינַן הָהוּא כַּוּורָא דְּיָתְבָא לֵיהּ אָכְלָה טִינָא בְּאוּסְיֵיהּ, וְאַדְחוּהוּ מַיָּא וְשַׁדְיוּהוּ לְגוּדָּא, וַחֲרוּב מִינֵּיהּ שִׁתִּין מָחוֹזֵי. וַאֲכוּל מִינֵּיהּ שִׁתִּין מָחוֹזֵי, וּמְלַחוּ מִינֵּיהּ שִׁתִּין מָחוֹזֵי, וּמַלְאוּ מֵחַד גַּלְגְּלָא דְּעֵינֵיהּ תִּלְתָּ מְאָה גַּרְבֵי מִשְׁחָא. וְכִי הֲדַרַן לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, חֲזֵינַן דַּהֲוָה קָא מְנַסְּרֵי מַגְרְמֵיהּ מְטַלְּלָתָא, וְיָתְבֵי לְמִבְנְינְהוּ הָנָךְ מָחוֹזֵי.

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חֲדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזֵינַן הָהוּא כְּוּורָא דְּיָתְבָא לֵיהּ חָלְתָּא אַגַּבֵּיהּ וְקָדַח אַגְמָא עִילָּוֵיהּ. סָבְרִינַן יַבֶּשְׁתָּא הִיא, וּסְלֵקִינַן וַאֲפֵינַן וּבַשְּׁלִינַן אַגַּבֵּיהּ. וְכַד חַם גַּבֵּיהּ אִתְּהֲפִיךְ, וְאִי לָאו דַּהֲוָה מְקָרְבָא סְפִינְתָּא, הֲוָה טָבְעִינַן.

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חֲדָא הֲוָה אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וּסְגֵאי סְפִינְתָּא בֵּין שִׁיצָּא לְשִׁיצָּא דְּכְוָארָא תְּלָתָא יוֹמֵי וּתְלָתָא לֵילְוָותָא, אִיהוּ בְּזִקְיָפָא וַאֲנַן בְּשִׁיפּוּלָא. וְכִי תֵּימָא: לָא מְסַגְּיָא סְפִינְתָּא טוּבָא, כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: כְּמֵיחַם קוּמְקוּמָא דְּמַיָּא מְסַגְּיָא שִׁתִּין

פַּרְסִי, וְשָׁאדֵי פָּרָשָׁא גִּירָא – וְקָדְמָה לֵיהּ. וְאָמַר רַב אָשֵׁי: הָהוּא גִּילְדָנָא דְּיַמָּא הוּא, דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי שְׁייֵי.

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חֲדָא הֲוָה אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזִינַן הָהוּא צִיפְּרָא דְּקָאֵים עַד קַרְצוּלֵיהּ בְּמַיָּא, וְרֵישֵׁיהּ בִּרְקִיעַ. וְאָמְרִינַן לֵיכָּא מַיָּא, וּבָעֵינַן לֵחוּת לְאִקּוֹרֵי נַפְשִׁין; וּנְפַק בַּת קָלָא וְאָמַר לַן: "לָא תֵּיחוּתוּ הָכָא, דִּנְפַלַת לֵיהּ חֲצִיצָא לְבַר נַגָּרָא הָא שַׁב שְׁנֵי, וְלָא קָא מָטְיָא אַאַרְעָא". וְלָאו מִשּׁוּם דִּנְפִישֵׁי מַיָּא, אֶלָּא מִשּׁוּם דִּרְדְּפֵי מַיָּא. אָמַר רַב אָשֵׁי: וְהָהוּא זִיז שָׁדַי הוּא, דִּכְתִיב: "וְזִיז שַׁדַּי עִמָּדִי".

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חֲדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בְּמַדְבְּרָא, וַחֲזִינַן הָנָהוּ אֲווֹזֵי דְּשָׁמְטִי גַּדְפַּייהוּ מְשַׁמְנֵיהוּ, וְקָא נָגְדִי נַחֲלֵי דְּמִשְׁחָא מִתּוּתַיְיהוּ. אֲמִינָא לְהוּ: אִית לַן בְּגַוַּייכוּ חֲלָקָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי? חָדָא דְּלִי גַּדְפָּא, וַחֲדָא דְּלִי אַטְמָא. כִּי אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לִי: עָתִידִין יִשְׂרָאֵל לִיתֵּן עֲלֵיהֶן אֶת הַדִּין.

(סִימָן: כְּעַפְרָא דִּתְכֵילְתָּא טָרַקְתֵּיהּ עַקְרַבָּא לְסִלְתֵּיהּ)

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: זִימְנָא חֲדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בְּמַדְבְּרָא, וְאִיתְלַוִי בַּהֲדַן הָהוּא טַיָּיעָא דַּהֲוָה שָׁקֵיל עַפְרָא וּמוֹרַח לֵיהּ, וְאָמַר: הָא אוֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן, וְהָא אוֹרְחָא לְדוּכְתָּא פְּלָן. אָמְרִינַן לֵיהּ: כַּמָּה מָרַחֲקִינַן מִמַּיָּא? וְאָמַר לַן: הַבוּ לִי עַפְרָא. יָהֲבִינַן לֵיהּ, וְאָמַר לַן: תַּמְנֵי פַּרְסֵי. תָּנֵינַן וְיָהֲבִינַן לֵיהּ, אָמַר לַן דִּמְרַחֲקִינַן תְּלָתָא פַּרְסֵי. אֲפַכִית לֵיהּ, וְלָא יְכִילִית לֵיהּ. אָמַר לִי: תָּא אַחֲוֵי לָךְ מֵתֵי מִדְבָּר. אֲזַלִי, חֲזִיתִינְהוּ וְדָמוּ כְּמַאן דְּמִיבַּסְמִי,

## דף עד.

וְגָנוּ אַפַּרְקִיד. וַהֲוָה זְקִיפָא בִּרְכֵיהּ דְּחַד מִינַּיְיהוּ, וְעָיֵיל טַיָּיעָא תּוּתֵי בִּרְכֵיהּ כִּי רְכִיב גַּמְלָא, וּזְקִיפָא רוּמְחֵיהּ וְלָא נָגַע בֵּיהּ. פְּסַקִי חֲדָא קַרְנָא דְּתִכֵלְתָּא דְּחַד מִינַּיְיהוּ, וְלָא הֲוָה מְסַתַּגִי לַן. אָמַר לִי: דִּלְמָא שְׁקַלְתְּ מִידֵי מִינַּיְיהוּ? אַהֲדְרֵיהּ, דִּגְמִירִי דְּמַאן דְּשָׁקֵיל מִידֵי מִינַּיְיהוּ לָא מְסַתַּגִי לֵיהּ. אֲזַלִי אַהֲדְרֵתֵיהּ, וַהֲדַר מְסַתַּגִי לַן.

כִּי אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּנַן, אָמְרוּ לִי: כֹּל "אַבָּא" – חַמְרָא, וְכֹל "בַּר בַּר חָנָה" – סִיכְסָא! לְמַאי הִלְכְתָא עֲבַדְתְּ הָכִי? לְמִידַּע אִי כְּבֵית שַׁמַּאי אִי כְּבֵית הִלֵּל? אִיבְּעִי לָךְ לְמֵימְנֵי חוּטִין וּלְמֵימְנֵי חוּלְיוֹת.

אָמַר לִי: תָּא אַחֲוֵי לָךְ הַר סִינַי. אֲזַלִי, חֲזַאי דְּהָדְרָא לֵיהּ עַקְרַבָּא, וְקָיְימָא כִּי חֲמָרֵי חִוּוֹרְתֵי. שָׁמַעְתִּי בַּת קוֹל שֶׁאוֹמֶרֶת: "אוֹי לִי שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי; וְעַכְשָׁיו שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי – מִי מֵפֵר לִי?"

כִּי אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּנַן, אָמְרוּ לִי: כָּל "אַבָּא" – חַמְרָא, כָּל "בַּר בַּר חָנָה" – סִיכְסָא! הָיָה לְךָ לוֹמַר "מוּפָר לָךְ"! וְהוּא סָבַר: דִּלְמָא שְׁבוּעָתָא דְּמַבּוּל הוּא. וְרַבָּנַן – אִם כֵּן, "אוֹי לִי" לָמָּה?

אָמַר לִי: תָּא אַחְוִי לָךְ בְּלוּעֵי דְקוֹרַח. חֲזַאי תְּרֵי בִּיזְעֵי, וַהֲווֹ קָא מַפְקֵי קוּטְרָא. שְׁקַל גְּבָבָא דְעַמְרָא וְאַמְשִׁינֵהּ בְּמַיָּא, וְדַעֲצִיתֵהּ בְּרֵאשֵׁהּ דִּרוּמְחָא וַעֲיֵילֵיהּ הָתָם, וְכִי אַפֵּיק, הֲוָה אִיחֲרַךְ אִיחֲרוֹכֵי. אָמַר לִי: אַצֵּית מַאי שָׁמְעַתְּ, וּשְׁמַעְתְּ דַּהֲווֹ אָמְרִין: ״מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְהֵן בַּדְּאִין״. אֱמַר לִי: כֹּל תְּלָתִין יוֹמֵי מַהְדַּר לְהוּ גֵּיהִנֹּם לְהָכָא כְּבָשָׁר בְּקַלַּחַת, וְאָמְרִי הָכִי: ״מֹשֶׁה וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְהֵן בַּדְּאִין״.

אָמַר לִי: תָּא אַחְוִי לָךְ הֵיכָא דְּנָשְׁקִי אַרְעָא וּרְקִיעָא אַהֲדָדֵי. שְׁקַלְתָּא לְסֵילְתַּאי, אַתְנַחְתָּא בְּכַוְּותָא דְּרָקִיעָא. אַדְּמְצַלֵּינָא, בְּעֵיתֵיהּ וְלָא אַשְׁכַּחְתֵּהּ. אָמֵינָא לֵיהּ: אֵיכָּא גַּנָּבֵי הָכָא? אֲמַר לִי: הַאי גַּלְגַּלָּא דְּרָקִיעָא הָוֶה דְּהָדַר, נָטַר עַד לְמָחָר הָכָא – וּמַשְׁכַּחְתְּ לַהּ.

רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי: זִימְנָא חָדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא; וַחֲזִינַן דְּהוּא כְּווֹרָא דְּאַפְּקֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ מִיַּמָּא, וְדָמְיִין עֵינֵיהּ כִּתְרֵי סִיהֲרֵי; וּנְפוֹץ מַיָּא מִתַּרְתֵּי זִימֵיהּ כִּתְרֵי מַבָּרֵי דְּסוּרָא.

רַב סָפְרָא מִשְׁתַּעֵי: זִימְנָא חָדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא; וַחֲזִינַן דְּהוּא כְּווֹרָא דְּאַפְּקֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ מִיַּמָּא, וַהֲוָה לֵיהּ קַרְנֵי וַחֲקִיק עֲלֵיהּ: ״אֲנָא בְּרִיָּה קַלָּה שֶׁבַּיָּם״; וַהֲוֵינָא תְּלַת מְאָה פַּרְסֵי, וְאָזֵילְנָא לְפוּמָּא דְּלִוְיָתָן. אָמַר רַב אָשֵׁי: הָהוּא עִיזָּא דְּיַמָּא הוּא, דְּבָחִישָׁא וְאִית לַהּ קַרְנֵי.

רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי: זִימְנָא חָדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא; וַחֲזִינַן הָהִיא קַרְטְלִיתָא, דַּהֲווֹ קָא מְקַבְּעֵי בַּהּ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, וְהָדְרִי לַהּ מִינֵי דְּכוֹורֵי דְּמִקְרֵי כַּרְשָׁא. נְחִית

## דף עד:

בַּר אָמוֹרַאי לְאֵתוּיַהּ, וּרְגַשׁ וּבָעֵי לִשְׁמְטֵיהּ לְאַטְמֵיהּ, וּשְׁדָא זִיקָא דְּחַלָּא וּנְחֵת. נְפַק בַּת קָלָא אָמַר לַן: ״מַאי אִית לְכוּ בַּהֲדֵי קַרְטְלִיתָא דִּדְבֵיתְהוּ דְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא, דַּעֲתִידָה דְּשַׁדְיָא תִּכְלְתָּא בַּהּ לְצַדִּיקֵי לְעָלְמָא דְּאָתֵי!״

רַב יְהוּדָה הִינְדּוּא מִשְׁתַּעֵי: זִימְנָא חָדָא הֲוָה אָזְלִינַן בִּסְפִינְתָּא, וַחֲזִינַן דְּהוּא אֶבֶן טָבָא דַּהֲוָה הָדַיר לַהּ תַּנִּינָא. נְחִית בַּר אָמוֹרַאי לְאֵתוּיַהּ, אָתָא תַּנִּינָא קָא בָּעֵי לְמִבְלַע לַהּ לִסְפִינְתָּא. אָתָא פִּישְׁקַנְצָא פַּסְקֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ, אִתְהֲפִיכוּ מַיָּא וַהֲווֹ דְּמָא. אֲתָא תַּנִּינָא חַבְרֵיהּ, שַׁקְלֵהּ וְתַלְיֵהּ לֵיהּ וַחֲיָה. הָדַר אָתָא קָא בָּעֵי בָּלְעָא לִסְפִינְתָּא, הָדַר אָתָא צִיפְּרָא פַּסְקֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ. שַׁקְלוּהָ לְהָהִיא אֶבֶן טָבָא שַׁדְיוּהָ לִסְפִינְתָּא; הֲוָה הָנֵי צִיפְּרֵי מְלִיחֵי בַּהֲדַן, אוֹתְבִינְהוּ עֲלַיְיהוּ; שַׁקְלוּהָ וּפָרְחוּ לְהוּ בַּהֲדֵהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיוּ בָּאִין בִּסְפִינָה, וְהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר יָשֵׁן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נֵעוֹר. נִזְדַּעְזַע רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְנִנְעַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לוֹ: מָה זֶּה יְהוֹשֻׁעַ, מִפְּנֵי

מָה נְזַדְעְזַעְתָּ? אָמַר לוֹ: מָאוֹר גָּדוֹל רָאִיתִי בַּיָּם. אָמַר לוֹ: שֶׁמָּא עֵינָיו שֶׁל לְוִיָתָן רָאִיתָ – דִּכְתִיב: ״עֵינָיו כְּעַפְעַפֵּי שָׁחַר״.

אָמַר רַב אָשֵׁי, אָמַר לִי הוּנָא בַּר נָתָן: זִימְנָא חָדָא הֲוָה קָא אָזְלִינַן בְּמַדְבְּרָא, וַהֲוַאי אַטְמָא דְּבִשְׂרָא בַּהֲדָן. פְּתַחְנָא, וְנַקֵּירְנָא, וְאַנַּחְנָא אַעִשְׂבֵי. אַדְּמַיְיתִינַן צִיבֵי, חֲלַם אַטְמָא, וּטְוִינַן. כִּי הֲדָרַן לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, חֲזִינְהוּ לְהָנְהוּ גּוּמְרֵי דַּהֲווֹ קָא מְלַחֲשִׁי. כִּי אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּאַמֵּימָר, אָמַר לִי: הַהוּא עִישְׂבָּא סַמְתְּרֵי הֲוָה; הָנְהוּ גּוּמְרֵי דְּרִיתְמָא הֲווֹ.

״וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדוֹלִים״ – הָכָא תַּרְגִּימוּ: אַרְזִילֵי דְּיַמָּא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: זֶה לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִיחַ וְלִוְיָתָן נָחָשׁ עֲקַלְתּוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה׳ בְּחַרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְגוֹ׳״. (סִימָן: כָּל, שָׂעָה, יַרְדֵּן) אָמַר רַב: יְהוּדָה אָמַר רַב: כֹּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ – זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. אַף לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִיחַ וְלִוְיָתָן נָחָשׁ עֲקַלְתּוֹן – זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, וְאִלְמָלֵי נִזְקְקִין זֶה לָזֶה – מַחֲרִיבִין כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? סֵירַס אֶת הַזָּכָר, וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם״.

וְאַף בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלֶף – זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, וְאִלְמָלֵי נִזְקְקִין זֶה לָזֶה מַחֲרִיבִין כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? סֵירַס הַזָּכָר, וְצִינֵּן הַנְּקֵבָה וּשְׁמָרָהּ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הִנֵּה נָא כֹחוֹ בְמָתְנָיו״ – זֶה זָכָר, ״וְאוֹנוֹ בִּשְׁרִירֵי בִטְנוֹ״ – זוֹ נְקֵבָה.

הָתָם נָמֵי, לִיסָרְסֵיהּ לְזָכָר וְלִיצַנְּנֵיהּ לִנְקֵבָה! דָּגִים פְּרִיצֵי. וְלֵיעְבֵּיד אִיפְּכָא! אִיבָּעֵית אֵימָא: נְקֵבָה מִלִּיחָא מְעַלֵּי; אִיבָּעֵית אֵימָא, כֵּיוָן דִּכְתִיב: ״לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ״, בַּהֲדֵי נְקֵבָה לָאו אוֹרַח אַרְעָא. הָכָא נָמֵי, לִימְלְחַהּ לִנְקֵבָה! כְּווֹרָא מִלִּיחָא מְעַלֵּי, בִּשְׂרָא מִלִּיחָא לָא מְעַלֵּי.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּשָׁעָה שֶׁבִּיקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹאוֹת אֶת הָעוֹלָם, אָמַר לוֹ לְשׁוֹר שֶׁל יָם: פְּתַח פִּיךָ וּבְלַע כָּל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, דַּי שֶׁאָמוֹד בְּשֶׁלִּי. מִיָּד בָּעַט בּוֹ וַהֲרָגוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בְּכֹחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ מָחַץ רָהַב״.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: שְׁמַע מִינַּהּ, שָׁרוֹ שֶׁל יָם ״רַהַב״ שְׁמוֹ; וְאִלְמָלֵא מַיִם מְכַסִּין אוֹתוֹ – אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמוֹד בְּרֵיחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא יָרִעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי וְגוֹ׳, כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים״ – אַל תִּקְרֵי ״לַיָּם מְכַסִּים״, אֶלָּא ״לְשׁוֹרֵהּ שֶׁל יָם מְכַסִּים״.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: יַרְדֵּן – יוֹצֵא מִמְּעָרַת פַּמְיַיס. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: יַרְדֵּן יוֹצֵא מִמְּעָרַת פַּמְיַיס, וּמְהַלֵּךְ בְּיַמָּהּ שֶׁל סִיבְכַי וּבְיַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא, וּמִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד לַיָּם הַגָּדוֹל; וּמִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְפִיו שֶׁל לִוְיָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יִבְטַח כִּי יָגִיחַ יַרְדֵּן אֶל פִּיהוּ״. מַתְקֵיף לַהּ רָבָא בַּר עוּלָּא: הַאי בִּבְהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלֶף כְּתִיב! אֶלָּא אָמַר רָבָא בַּר עוּלָּא: אֵימָתַי בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלֶף בְּטוּחוֹת? בִּזְמַן שֶׁמַּגִּיחַ יַרְדֵּן בְּפִיו שֶׁל לִוְיָתָן.

(סימן: יַמִּים, גִּבְרִיאֵל, רָעָב) כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב: "כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ"? אֵלּוּ שִׁבְעָה יַמִּים וְאַרְבָּעָה נְהָרוֹת שֶׁמַּקִּיפִין אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֵלּוּ הֵן שִׁבְעָה יַמִּים: יַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא, וְיַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם, וַיַּמָּהּ שֶׁל חֵילָת, וְיַמָּהּ שֶׁל חֵילָתָא, וַיַּמָּהּ שֶׁל סִיבְכִי, וְיַם אַסְפַּמְיָא, וְיָם הַגָּדוֹל. וְאֵלּוּ הֵן אַרְבָּעָה נְהָרוֹת: יַרְדֵּן, וְיַרְמוּךְ, וְקִירוֹמְיוֹן, וּפִּיגָה.

כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: עָתִיד גַּבְרִיאֵל לַעֲשׂוֹת

## דף עה.

קְנִיגְיָא עִם לְוָיָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַתִּמְשֹׁךְ לִוְיָתָן בְּחַכָּה וּבְחֶבֶל תַּשְׁקִיעַ לְשֹׁנוֹ", וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ – אֵין יָכוֹל לוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: "הָעֹשׂוֹ יַגִּישׁ חַרְבּוֹ".

כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשָׁעָה שֶׁלְּוָיָתָן רוֹעֵב, מוֹצִיא הֶבֶל מִפִּיו וּמַרְתִּיחַ כָּל מֵימוֹת שֶׁבַּמְּצוּלָה – שֶׁנֶּאֱמַר: "יַרְתִּיחַ כַּסִּיר מְצוּלָה". וְאִלְמָלֵא מַכְנִיס רֹאשׁוֹ לְגַן עֵדֶן – אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמוֹד בְּרֵיחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "יָם יָשִׂים כְּמֶרְקָחָה".

וּבְשָׁעָה שֶׁצָּמֵא – עוֹשָׂה תְּלָמִים תְּלָמִים בַּיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַחֲרָיו יָאִיר נָתִיב". אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: אֵין תְּהוֹם חוֹזֵר לְאֵיתָנוֹ עַד שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יַחְשֹׁב תְּהוֹם לְשֵׂיבָה" – וְאֵין "שֵׂיבָה" פָּחוּתָה מִשִּׁבְעִים.

אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לַצַּדִּיקִים מִבְּשָׂרוֹ שֶׁל לְוָיָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִכְרוּ עָלָיו חַבָּרִים"; וְאֵין "כֶּרֶה" אֶלָּא סְעוּדָה – שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּכְרֶה לָהֶם כֶּרֶה גְּדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ"; וְאֵין "חֲבֵרִים" אֶלָּא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים – שֶׁנֶּאֱמַר: "הַיוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים, חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ, הַשְׁמִיעֵנִי".

וְהַשְּׁאָר – מְחַלְקִין אוֹתוֹ, וְעוֹשִׂין בּוֹ סְחוֹרָה בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם – שֶׁנֶּאֱמַר: "יֶחֱצוּהוּ בֵּין כְּנַעֲנִים"; וְאֵין "כְּנַעֲנִים" אֶלָּא תַּגָּרִים – שֶׁנֶּאֱמַר: "כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׁק אָהֵב".

וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "אֲשֶׁר סֹחֲרֶיהָ שָׂרִים, כִּנְעָנֶיהָ נִכְבְּדֵי אָרֶץ".

וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סוּכָּה לַצַּדִּיקִים מֵעוֹרוֹ שֶׁל לְוָיָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַתְמַלֵּא בְשֻׂכּוֹת עוֹרוֹ". זָכָה – עוֹשִׂין לוֹ סוּכָּה, לֹא זָכָה – עוֹשִׂין לוֹ צִלְצָל; שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְצִלְצַל דָּגִים רֹאשׁוֹ".

זָכָה – עוֹשִׂין לוֹ צִלְצָל, לֹא זָכָה – עוֹשִׂין לוֹ עֲנָק; שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעַנָּקִים לָגַרְגְּרֹתָיִךְ". זָכָה – עוֹשִׂין לוֹ עֲנָק, לֹא זָכָה – עוֹשִׂין לוֹ קָמֵיעַ; שֶׁנֶּאֱמַר: "וְתִקְשָׁרֵנוּ לְנֶעָרוֹתָיִךְ".

וְהַשְּׁאָר – פּוֹרְסוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְזִיווּ מַבְהִיק מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ, וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ".

"וְשַׁמְתִּי כַּדְכֹּד שִׁמְשֹׁתַיִךְ" – אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: פְּלִיגִי תְּרֵי מַלְאָכֵי בְּרְקִיעָא – גַּבְרִיאֵל וּמִיכָאֵל; וְאָמְרִי לַהּ תְּרֵי אָמוֹרָאֵי בְּמַעְרָבָא, וּמַאן אינון – יְהוּדָה וְחִזְקִיָּה בְּנֵי רַבִּי חִיָּיא; חַד אָמַר: שׁוֹהַם, וְחַד אָמַר: יָשְׁפֵּה. אָמַר לְהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֶהֱוֵי כְּדֵין וּכְדֵין.

"וּשְׁעָרַיִךְ לְאַבְנֵי אֶקְדָּח" – כִּי הָא דְּיָתֵיב רַבִּי יוֹחָנָן וְקָא דָרֵישׁ: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁהֵם שִׁלְשִׁים עַל שִׁלְשִׁים, וְחוֹקֵק בָּהֶן עֶשֶׂר עַל עֶשְׂרִים, וּמַעֲמִידָן בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם. לִגְלֵג עָלָיו אוֹתוֹ תַּלְמִיד: הַשְׁתָּא כְּבֵיעָתָא דְּצִיצְלָא לָא מַשְׁכְּחִינַן, כּוּלֵי הַאי מַשְׁכְּחִינַן?!

לְיָמִים הִפְלִיגָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם, חֲזָא מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת דְּיָתְבִי וְקָא מְינַסְּרִי אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁהֵם שִׁלְשִׁים עַל שִׁלְשִׁים, וְחָקוּק בָּהֶן עֶשֶׂר בְּרוּם עֶשְׂרִים. אֲמַר לְהוּ: הָנֵי לְמַאן? אֲמַרוּ לֵיהּ: שָׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִידָן בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לֵיהּ: דְּרוֹשׁ רַבִּי, לְךָ נָאֶה לִדְרוֹשׁ, כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ כֵּן רָאִיתִי. אֲמַר לוֹ: רֵיקָא! אִלְמָלֵא לֹא רָאִיתָ – לֹא הֶאֱמַנְתָּ; מְלַגְלֵג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים אַתָּה! נָתַן עֵינָיו בּוֹ, וְנַעֲשָׂה גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת.

מֵיתִיבִי: "וְאוֹלֵךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוּת" – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מָאתַיִם אַמָּה, כְּשִׁתֵּי קוֹמוֹת שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵאָה אַמָּה, כְּנֶגֶד הֵיכָל וּכְתָלָיו – שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם, בְּנוֹתֵינוּ כְזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל"! כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן – לְכַוְּוִי דְּבֵי זִיקָא.

וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת שָׁבַע חוּפּוֹת לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶהָ עָנָן יוֹמָם, וְעָשָׁן וְנֹגַהּ אֵשׁ לֶהָבָה לָיְלָה, כִּי עַל כָּל כָּבוֹד חֻפָּה" – מְלַמֵּד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹשֶׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוּפָּה לְפִי כְּבוֹדוֹ.

עָשָׁן בַּחוּפָּה לָמָּה? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: שֶׁכָּל מִי שֶׁעֵינָיו צָרוֹת בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִתְמַלְּאוֹת עֵינָיו עָשָׁן לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵשׁ בַּחוּפָּה לָמָּה? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מְלַמֵּד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נִכְוֶה מַחוּפָּתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ כְּלִימָה.

כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: "וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ עָלָיו" – וְלֹא כָּל הוֹדְךָ; זְקֵנִים שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר אָמְרוּ: פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה, פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה; אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ כְּלִימָה.

אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: עֶשֶׂר חוּפּוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּגַן עֵדֶן – שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּעֵדֶן גַּן אֱלֹהִים הָיִיתָ, כָּל אֶבֶן יְקָרָה וְגוֹ'". מָר זוּטְרָא אָמַר: אַחַת עֶשְׂרֵה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל אֶבֶן יְקָרָה". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְנִרְוֹעַ שֶׁבְּכוּלָּן – זָהָב, דְּקָא חָשִׁיב לֵיהּ לְבַסּוֹף.

מַאי "מְלֵאכֶת תַּפֶּיךָ וּנְקֵבֶיךָ בָּךְ"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחִירָם מֶלֶךְ צוֹר: "בְּךָ נִסְתַּכַּלְתִּי, וּבָרָאתִי נְקֵבִים נְקֵבִים בָּאָדָם". וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, הָכִי קָאָמַר: בְּךָ נִסְתַּכַּלְתִּי,

## דף עה:

וְקָנַסְתִּי מִיתָה עַל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

מַאי "וְעַל מִקְרָאֵהּ"? אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא כִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל עוֹלָם הַבָּא; יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה – כָּל הָרוֹצֶה לַעֲלוֹת עוֹלֶה, שֶׁל עוֹלָם הַבָּא – אֵין עוֹלִין אֶלָּא הַמְזוּמָּנִין לָהּ.

וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִין עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו". וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁלֹשָׁה נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ הֵן: צַדִּיקִים, וּמָשִׁיחַ, וִירוּשָׁלַיִם.

צַדִּיקִים – הָא דַּאֲמַרַן. מָשִׁיחַ – דִּכְתִיב: "וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרְאוֹ ה' צִדְקֵנוּ". יְרוּשָׁלַיִם – דִּכְתִיב: "סָבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף, וְשֵׁם הָעִיר מִיּוֹם ה' שָׁמָּה", אַל תִּקְרֵי "שָׁמָּה" אֶלָּא "שְׁמָהּ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁאוֹמְרִים לִפְנֵיהֶן "קָדוֹשׁ" – כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹמְרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ". וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַגְבִּיהַּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם שְׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה תַחְתֶּיהָ"; מַאי "תַּחְתֶּיהָ" – כְּתַחְתֶּיהָ. וּמִמַּאי דְּהַאי "תַּחְתֶּיהָ" תִּלְתָא פַּרְסֵי הָוְיָא? אָמַר רַבָּה, אֲמַר לִי הָהוּא סָבָא: לְדִידִי חֲזֵי לִי יְרוּשָׁלַיִם קַמַּיְיתָא, וּתְלָתָא פַּרְסֵי הָוְיָא.

וְשָׁמָּא תֹּאמַר: יֵשׁ צַעַר לַעֲלוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִי אֵלֶּה כָּעָב תְּעוּפֶינָה, וְכַיּוֹנִים אֶל אֲרֻבֹּתֵיהֶם". אָמַר רַב פָּפָּא: שְׁמַע מִינַּהּ, הַאי עֵיבָא – תְּלָתָא פַּרְסֵי מִידְּלֵי.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא: בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתֵת אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּמִדָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר אָנָה אַתָּה הֹלֵךְ, וַיֹּאמֶר אֵלַי: לָמֹד אֶת יְרוּשָׁלַם, לִרְאוֹת כַּמָּה רָחְבָּהּ וְכַמָּה אָרְכָּהּ" – אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַרְבֵּה כְּרָכִים בָּרָאתָ בְּעוֹלָמְךָ שֶׁל אוּמּוֹת הָעוֹלָם – וְלֹא נָתַתָּ מִדַּת אָרְכָּן וּמִדַּת רָחְבָּן; יְרוּשָׁלַיִם – שֶׁשִּׂמְחָ בְּתוֹכָהּ, וּמִקְדָּשְׁךָ בְּתוֹכָהּ, וְצַדִּיקִים בְּתוֹכָהּ – אַתָּה נוֹתֵן בָּהּ מִדָּה?! מֵיד – "וַיֹּאמֶר אֵלָיו, רֻץ דַּבֵּר אֶל הַנַּעַר הַלָּז לֵאמֹר: פְּרָזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַם, מֵרֹב אָדָם וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ".

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹסִיף עַל יְרוּשָׁלַיִם אֶלֶף טֶפַח גִּינּוֹאוֹת, אֶלֶף קֶפֶל מִגְדָּלִים, אֶלֶף לִיצוֹי בִּירָנִיּוֹת, אֶלֶף וּשְׁנֵי שִׁילֹה טוֹטַפְרָאוֹת; וְכָל אַחַת וְאַחַת הָוְיָא כְּצִפּוֹרִי בְּשַׁלְוּוֹתָהּ.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲנִי רָאִיתִי צִפּוֹרִי בְּשַׁלְוּוֹתָהּ, וְהָיוּ בָהּ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף שְׁוָוקִים שֶׁל מוֹכְרֵי צִיקֵי קְדֵירָה.

"וְהַצְּלָעוֹת צֵלָע אֶל צֵלָע, שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים" – מַאי "שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים"? אָמַר רַבִּי לֵוִי, אָמַר רַב פַּפִּי מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִי: אִם שָׁלֹשׁ יְרוּשָׁלַיִם הֵן, כָּל אַחַת וְאַחַת יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשִׁים מְדוֹרִין לְמַעְלָה; אִם שְׁלֹשִׁים יְרוּשָׁלַיִם הֵן, כָּל אַחַת וְאַחַת יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה מְדוֹרִין לְמַעְלָה.

אִיתְּמַר: סְפִינָה – רַב אָמַר: כֵּיוָן שֶׁמָּשַׁךְ כָּל שֶׁהוּא – קָנָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּמְשׁוֹךְ אֶת כּוּלָּהּ.

לֵימָא כְּתַנָּאֵי – כֵּיצַד בִּמְסִירָה? אֲחָזָהּ בְּטַלְפָּהּ, בְּשָׁעָרָהּ, בְּאוּכָּף שֶׁעָלֶיהָ, בְּשִׁלִּיף שֶׁעָלֶיהָ, בְּפִרוּמְבְּיָא שֶׁבְּפִיהָ, בְּזוֹג שֶׁבְּצַוָּארָהּ – קָנָאָהּ. כֵּיצַד בִּמְשִׁיכָה? קוֹרֵא לָהּ וְהִיא בָּאָה, אוֹ שֶׁהִכִּישָׁהּ בְּמַקֵּל וְרָצְתָה לְפָנָיו – כֵּיוָן שֶׁעָקְרָה יָד וָרֶגֶל, קָנָאָהּ. רַבִּי אַחַי וְאָמְרִי לַהּ רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּהַלֵּךְ מְלֹא קוֹמָתָהּ.

לֵימָא רַב דְּאָמַר כְּתַנָּא קַמָּא וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי אַחָא? אָמַר לְךָ רַב: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ לְרַבִּי אַחָא – עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אַחָא אֶלָּא בְּבַעֲלֵי חַיִּים; דְּאַף עַל גַּב דְּעָקְרָה יָד וְרֶגֶל – בְּדוֹכְתֵּהּ קָיְימָא; אֲבָל סְפִינָה, כֵּיוָן דְּנָדָה בַּהּ פּוּרְתָּא – נָדָה לַהּ כּוּלָּהּ.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ כְּתַנָּא קַמָּא – עַד כָּאן לָא קָאָמַר תַּנָּא קַמָּא אֶלָּא בְּבַעֲלֵי חַיִּים, דְּכֵיוָן דְּמִיעַקְּרָא יָד וְרֶגֶל – אִידֵּךְ לְמִיעְקַר קָיְימָא; אֲבָל סְפִינָה, אִי מָשֵׁיךְ לַהּ כּוּלָּהּ – אִין, אִי לָא – לָא.

לֵימָא כְּהָנֵי תַּנָּאֵי – דְּתַנְיָא: סְפִינָה נְקָנֵית בִּמְשִׁיכָה. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: סְפִינָה וְאוֹתִיּוֹת נְקָנוֹת בִּמְשִׁיכָה

## דף עו.

וּבִשְׁטָר.

אוֹתִיּוֹת מַאן דְּכַר שְׁמַיְיהוּ? חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: סְפִינָה נְקָנֵית בִּמְשִׁיכָה, וְאוֹתִיּוֹת בִּמְסִירָה. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: סְפִינָה וְאוֹתִיּוֹת נְקָנוֹת בִּמְשִׁיכָה וּבִשְׁטָר.

שְׁטָר לִסְפִינָה לְמָה לִי? מְטַלְטְלֵי הִיא! אֶלָּא לָאו הָכִי קָתָנֵי: סְפִינָה נְקָנֵית בִּמְשִׁיכָה, וְאוֹתִיּוֹת בִּמְסִירָה. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: סְפִינָה בִּמְשִׁיכָה, וְאוֹתִיּוֹת בִּשְׁטָר?

סְפִינָה בִּמְשִׁיכָה – הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא! אֶלָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ? לָא; דְּכוּלֵי עָלְמָא – אִי כְּרַב, אִי כִּשְׁמוּאֵל, וּבִסְפִינָה כּוּלֵי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי;

כִּי פְּלִיגִי – בְּאוֹתְיוֹת, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ רַבִּי נָתָן לְתַנָּא קַמָּא: בִּסְפִינָה – וַדַּאי מוֹדֵינָא לָךְ; בְּאוֹתְיוֹת – אִי אִיכָּא שְׁטָר, אִין; אִי לָא, לָא.

וּבִפְלוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי – דְּתַנְיָא: אוֹתְיוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה, דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּתַב וְלֹא מָסַר, בֵּין מָסַר וְלֹא כָּתַב – לֹא קָנָה, עַד שֶׁיִּכְתּוֹב וְיִמְסוֹר.

בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא – כְּרַבִּי? סְפִינָה נָמֵי תִּיקְנֵי בִּמְסִירָה! דְּתַנְיָא: סְפִינָה נִקְנֵית בִּמְסִירָה, דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה

## דף עו:

עַד שֶׁיִּמְשְׁכֶנָּה אוֹ עַד שֶׁיִּשְׁכּוֹר אֶת מְקוֹמָהּ!

לָא קַשְׁיָא; כָּאן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, כָּאן בְּסִימְטָא.

בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא לְהָא בָּתְרֵייתָא – בִּרְשׁוּת הָרַבִּים? אֵימָא סֵיפָא – וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּמְשְׁכֶנָּה. וְאִי בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, מִמַּאן אָגַר? וְתוּ, מְשִׁיכָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מִי קָנְיָא?! וְהָא אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מְסִירָה קוֹנָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבְחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם; מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּסִימְטָא, וּבְחָצֵר שֶׁהִיא שֶׁל שְׁנֵיהֶם; וְהַגְּבָהָה קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם!

מַאי "עַד שֶׁיִּמְשְׁכֶנָּה" נָמֵי דְּקָאָמַר; וּמַאי "עַד שֶׁיִּשְׁכּוֹר אֶת מְקוֹמָהּ" דְּקָאָמַר – הָכִי קָאָמַר: עַד שֶׁיִּמְשְׁכֶנָּה מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְסִימְטָא; וְאִם רְשׁוּת בְּעָלִים הִיא – לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּשְׁכּוֹר אֶת מְקוֹמָהּ.

לֵימָא אַבָּיֵי וְרָבָא – דְּאָמְרִי כְּרַבִּי?

אָמַר רַב אָשֵׁי: אִי דְּאָמַר לֵיהּ "לֵךְ חֲזַק וּקְנֵי" – הָכִי נָמֵי; הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּאָמַר לֵיהּ: "לֵךְ מְשׁוֹךְ וּקְנֵי";

מָר סָבַר: קְפִידָא, וּמָר סָבַר: מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ.

אָמַר רַב פָּפָּא: הַאי מַאן דִּמְזַבֵּין לֵיהּ שְׁטָרָא לְחַבְרֵיהּ, צָרִיךְ לְמִיכְתַּב לֵיהּ: "קְנִי הוּא – וְכָל שִׁעְבּוּדָא דְּבֵיהּ". אָמַר רַב אָשֵׁי: אַמְרִיתַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְאַמְרִית לֵיהּ: טַעְמָא דִּכְתַב לֵיהּ הָכִי, הָא לָא כְּתַב לֵיהּ הָכִי – לָא קָנֵי?

וְכִי לָצוֹר עַל פִּי צְלוֹחִיתוֹ הוּא צָרִיךְ?! אָמַר לִי: אֵין; לָצוֹר וְלָצוֹר.

## דף עז.

אָמַר אַמֵּימָר, הִלְכְתָא: אוֹתִיּוֹת נְקֻנּוֹת בִּמְסִירָה, כְּרַבִּי. אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: גְּמָרָא, אוֹ סְבָרָא? אָמַר לֵיהּ: גְּמָרָא. אָמַר רַב אָשֵׁי: סְבָרָא נָמֵי הוּא – דְּאוֹתִיּוֹת מִילֵּי נִינְהוּ, וּמִילֵּי בְּמִילֵּי לָא מִיקַּנְיָן.

וְלָא?! וְהָאָמַר רַבָּה בַּר יִצְחָק אָמַר רַב: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הֵם – ״זְכוּ בְּשֻׁדָּה לְפְלוֹנִי וְכִתְבוּ לוֹ אֶת הַשְּׁטָר״ – חוֹזֵר בַּשְּׁטָר, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בַּשֻּׁדָּה.

״עַל מְנָת שֶׁתִּכְתְּבוּ לוֹ אֶת הַשְּׁטָר״ – חוֹזֵר בֵּין בַּשְּׁטָר בֵּין בַּשֻּׁדָּה.

וְרַב חִיָּיא בַּר אַבִּין אָמַר רַב הוּנָא: שְׁלֹשָׁה שְׁטָרוֹת הֵן; תְּרֵי – הָא דַּאֲמַרַן, אִידַּךְ – אִם קָדַם מוֹכֵר וְכָתַב אֶת הַשְּׁטָר.

## דף עז:

כְּאוֹתָהּ שֶׁשָּׁנִינוּ: כּוֹתְבִין שְׁטָר לַמּוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהֶחְזִיק זֶה בַּקַּרְקַע – נִקְנָה שְׁטָר בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא; וְזוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ: נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת נִקְנִין עִם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת, בְּכֶסֶף וּשְׁטָר וַחֲזָקָה!

אַגַּב שָׁאנֵי; דְּהָא מַטְבֵּעַ – דְּלָא נִיקְנֵי בַּחֲלִיפִין, וְאַגַּב אַרְעָא נִיקְנֵי.

כִּי הָא דְּרַב פָּפָּא הֲווֹ לֵיהּ תְּרֵיסַר אַלְפֵי זוּזֵי בֵּי חוֹזָאֵי, אַקְנִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אַחָא אַגַּב אַסִּיפָא דְּבֵיתֵיהּ. כִּי אֲתָא, נָפַק לְאַפֵּיהּ עַד תְּווֹךְ.

אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָעֲבָדִים וְלֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין וְלֹא אֶת הָאַנְתִּיקֵי וְכוּ'. מַאי ״אַנְתִּיקֵי״? אָמַר רַב פָּפָּא: עִיסְקָא דִּבְגַוָּוהּ.

**מַתְנִי'** מָכַר אֶת הַקָּרוֹן – לֹא מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת, מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת – לֹא מָכַר אֶת הַקָּרוֹן. מָכַר אֶת הַצֶּמֶד – לֹא מָכַר אֶת הַבָּקָר, מָכַר אֶת הַבָּקָר – לֹא מָכַר אֶת הַצֶּמֶד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַדְּמִים מוֹדִיעִין. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״מְכוֹר לִי צִימְדְּךָ בְּמָאתַיִם זוּז״ – הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵין הַצֶּמֶד בְּמָאתַיִם זוּז. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַדְּמִים רְאָיָה.

**גְּמ'** תְּנֵי רַב תַּחְלִיפָא בַּר מַעְרָבָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ: מָכַר אֶת הַקָּרוֹן – מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת. וְהָא אֲנַן ״לֹא מָכַר״ תְּנַן! אָמַר לֵיהּ: אִיסְמַיֵּיהּ? אָמַר לֵיהּ: לָא, תִּיתַּרְגֵּם מַתְנִיתִיךְ בַּאֲדוּקִין בּוֹ.

מָכַר אֶת הַצֶּמֶד – לֹא מָכַר אֶת הַבָּקָר וְכוּ'. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּקָרוּ לְצִימְדָּא ״צִימְדָּא״ וּלְבָקָר ״בָּקָר״ – פְּשִׁיטָא; צִימְדָּא זַבֵּין לֵיהּ, בָּקָר לָא זַבֵּין לֵיהּ! וְאֶלָּא דְּקָרוּ לֵיהּ נָמֵי לְבָקָר ״צִימְדָּא״? כּוּלֵּיהּ זַבֵּין לֵיהּ!

לָא צְרִיכָא, בְּאַתְרָא דְּקָרוּ לֵיהּ לְצִימְדָּא "צִימְדָּא" וּלְבָקָר "בָּקָר", וְאִיכָּא נָמֵי דְּקָרוּ לְבָקָר "צִימְדָּא"; רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: הַדְּמִים מוֹדִיעִין, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין הַדְּמִים רְאָיָה. וְאִי אֵין הַדְּמִים רְאָיָה, לֶיהֱוֵי בִּיטּוּל מִקָּח!

## דף עח.

וְכִי תֵּימָא בִּיטּוּל מִקָּח לְרַבָּנַן לֵית לְהוּ, וְלָא?! וְהָתְנַן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר סֵפֶר תּוֹרָה, בְּהֵמָה וּמַרְגָּלִית – אֵין לָהֶן אוֹנָאָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא אֶת אֵלּוּ!

מַאי "אֵין דָּמִים רְאָיָה" נָמֵי דְּקָתָנֵי – דְּהָוֵי בִּיטּוּל מִקָּח. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי אֲמוּר רַבָּנַן אוֹנָאָה וּבִיטּוּל מִקָּח – בִּכְדֵי שֶׁהַדַּעַת טוֹעָה, אֲבָל בִּכְדֵי שֶׁאֵין הַדַּעַת טוֹעָה – לָא; אֵימוֹר מַתָּנָה יְהַב לֵיהּ.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר – לֹא מָכַר כֵּלָיו. נַחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר: מָכַר כֵּלָיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּעָמִים מְכוּרִין, פְּעָמִים אֵינָן מְכוּרִין – כֵּיצַד? הָיָה חֲמוֹר לְפָנָיו, וְכֵלָיו עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: "מְכוֹר לִי חֲמוֹרְךָ זֶה" – הֲרֵי כֵּלָיו מְכוּרִין. "חֲמוֹרְךָ הוּא" – אֵין כֵּלָיו מְכוּרִין.

**גְּמָ'** אָמַר עוּלָּא: מַחֲלוֹקֶת בְּשֹׂק וְדִיסַקְיָא וְכוּמְנִי – דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר: סְתָם חֲמוֹר לִרְכּוֹב קָאֵי, וְנַחוּם הַמָּדִי סָבַר: סְתָם חֲמוֹר לְמַשָּׂאוֹי קָאֵי; אֲבָל אוּכָּף וּמַרְדַּעַת, קֵילְקְלֵי וַחֲבָק – דִּבְרֵי הַכֹּל מְכוּרִין.

מֵיתִיבִי: "חֲמוֹר וְכֵלָיו אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – הֲרֵי זֶה מָכַר אֶת הָאוּכָּף, וְאֶת הַמַּרְדַּעַת, וְאֶת הַקֵּילְקְלֵי, וְאֶת הַחֲבָק. אֲבָל לֹא מָכַר שֹׂק, וְדִיסַקְיָא, וְכוּמְנִי. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הֵיא וְכֹל מַה שֶּׁעָלֶיהָ" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. טַעְמָא דְּאָמַר לֵיהּ: "חֲמוֹר וְכֵלָיו" – הוּא דְּקָנֵי אוּכָּף וּמַרְדַּעַת, הָא לָא אָמַר לֵיהּ הָכִי – לָא!

הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר לֵיהּ "חֲמוֹר וְכֵלָיו" – נָמֵי אוּכָּף וּמַרְדַּעַת מְכוּרִין; וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּאַף עַל גַּב דַּאֲמַר לֵיהּ: "חֲמוֹר וְכֵלָיו" – שֹׂק וְדִיסַקְיָא וְכוּמְנִי לָא קָנֵי.

מַאי "וְכוּמְנִי"? אָמַר רַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל: מַרְכַּבְתָּא דְּנָשֵׁי.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּעוֹדָן עָלָיו מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל בְּשֶׁאֵינָן עָלָיו – מוֹדֶה לְהוּ נַחוּם הַמָּדִי; אוֹ דִלְמָא, בְּשֶׁאֵינָן עָלָיו מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל בְּעוֹדָן עָלָיו – מוֹדוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְנַחוּם? תָּא שְׁמַע: וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכֹל מַה שֶּׁעָלָיו" – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין.

אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלְמָא בְּעוֹדָן עָלָיו מַחְלוֹקֶת, הָא מַנִּי – רַבָּנַן הִיא. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁאֵין עוֹדָן עָלָיו מַחְלוֹקֶת, אֲבָל בְּעוֹדָן עָלָיו – דִּבְרֵי הַכֹּל מְכוּרִין; הָא מַנִּי?

לְעוֹלָם בְּשֶׁאֵין עוֹדָן עָלָיו מַחְלוֹקֶת, וְרַבָּנַן הִיא; וְאֵימָא: וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וְכֹל מַה שֶּׁרָאוּי לִהְיוֹת עָלָיו".

תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּעָמִים מְכוּרִין, פְּעָמִים שֶׁאֵינָן מְכוּרִין. מַאי, לָאו אַמַּאי דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא קָאֵי רַבִּי יְהוּדָה? לָא, רַבִּי יְהוּדָה

## דף עח:

מִלְּתָא אַחֲרִיתִי קָאָמַר.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: מָכַר אֶת הַקָּרוֹן – לֹא מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת. וְתָנֵי רַב תַּחְלִיפָא בַּר מַעְרָבָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ: מָכַר אֶת הַקָּרוֹן – מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת. וַאֲמַר לֵיהּ: וְהָא אֲנַן "לֹא מָכַר" תְּנַן! וַאֲמַר לֵיהּ: אִיסְמַיֵיהּ? וַאֲמַר לֵיהּ: לָא, תִּתַּרְגֵּם מַתְנִיתָךְ בַּאֲדוּקִים בּוֹ.

מִכְּלָל דְּמַתְנִיתִין בְּשֶׁאֵין אֲדוּקִים בּוֹ; וּמִדְּרֵישָׁא בְּשֶׁאֵין עוֹדְן עָלָיו – סֵיפָא נָמֵי בְּשֶׁאֵין עוֹדְן עָלָיו!

אַדְּרַבָּה – אֵימָא רֵישָׁא: אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָעֲבָדִים וְלֹא אֶת הָאַנְתִּיקִי. וְאָמְרִינַן, מַאי "אַנְתִּיקִי"? אָמַר רַב פָּפָּא: עִיסְקָא דִּבְגַוּהּ. וּמִדְּרֵישָׁא בְּעוֹדְן עָלָיו. סֵיפָא נָמֵי בְּעוֹדְן עָלָיו! אֶלָּא תְּנָא – מִילֵּי מִילֵּי קָתָנֵי.

[סִיפָא: זֶגֶם, נִסָּן] אָמַר אַבָּיֵי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי נָתָן, וְסוֹמְכוֹס, וְנַחוּם הַמָּדִי – כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ: כִּי מְזַבֵּין אִינִישׁ מִידֵּי, אִיהוּ וְכֹל תַּשְׁמִישְׁתֵּיהּ מְזַבֵּין.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר – דִּתְנַן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת בֵּית הַבַּד – מָכַר אֶת הַקּוֹרָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – דִּתְנַן, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר אֶת הַסַּנְטֵר. רַבִּי מֵאִיר – דְּתַנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מָכַר אֶת הַכֶּרֶם – מָכַר תַּשְׁמִישֵׁי הַכֶּרֶם. רַבִּי נָתָן וְסוֹמְכוֹס – בִּיצִּית וְדוּגִית. נַחוּם הַמָּדִי – הָא דַּאֲמַרַן.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּעָמִים מְכוּרִין וְכוּ'. מַאי שְׁנָא "חֲמוֹרְךָ זוֹ", וּמַאי שְׁנָא "חֲמוֹרְךָ הוּא"? אָמַר רָבָא: "חֲמוֹרְךָ זוֹ" – יָדַע דַּחֲמָרָא דִּידֵיהּ הוּא, וְהַאי דְּקָא אָמַר לֵיהּ: "זוֹ" – מִשּׁוּם כֵּלָיו קָאָמַר לֵיהּ. "חֲמוֹרְךָ הוּא" – דְּלָא יָדַע דַּחֲמָרָא דִּידֵיהּ הוּא, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: חֲמוֹרְךָ הוּא – שֶׁתִּמְכְּרֶנּוּ לִי?

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר – מָכַר אֶת הַסְּיָח. מָכַר אֶת הַפָּרָה – לֹא מָכַר אֶת בְּנָהּ. מָכַר אַשָּׁפָּה – מָכַר זִבְלָהּ. מָכַר בּוֹר – מָכַר מֵימֶיהָ. מָכַר כַּוָּורֶת – מָכַר דְּבוֹרִים. מָכַר שׁוֹבָךְ – מָכַר יוֹנִים.

**גְּמָ'** הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָמַר לֵיהּ: "הֵיא וּבְנָהּ" – אֲפִילּוּ פָּרָה וּבְנָהּ נָמֵי! אִי דְּלָא אָמַר לֵיהּ "הֵיא וּבְנָהּ" – אֲפִילּוּ חֲמוֹר נָמֵי לָא!

אָמַר רַב פָּפָּא: דְּאָמַר לֵיהּ: "חֲמוֹר מְנִיקָה וּפָרָה מְנִיקָה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ"; בִּשְׁלָמָא פָּרָה – אִיכָּא לְמֵימַר לַחֲלָבָהּ בָּעֵי לַהּ; אֶלָּא חֲמוֹר – מַאי קָאָמַר לֵיהּ? שְׁמַע מִינַּהּ – הֵיא וּבְנָהּ קָאָמַר לֵיהּ; וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ "סָיְחָ" – שֶׁמְּהַלֵּךְ אַחַר סִיחָה נָאָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב: "עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים וְגוֹ'"? "הַמֹּשְׁלִים" – אֵלּוּ הַמּוֹשְׁלִים בְּיִצְרָם. "בּוֹאוּ חֶשְׁבּוֹן" – בּוֹאוּ וְנִתְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם; הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ, וּשְׂכַר עֲבֵירָה כְּנֶגֶד הֶפְסְדָּהּ.

"תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן" – אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן, תִּבָּנֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְתִכּוֹנֵן לָעוֹלָם הַבָּא. "עִיר סִיחוֹן" – אִם מֵשִׂים אָדָם עַצְמוֹ כְּעִיר זֶה, שֶׁמְּהַלֵּךְ אַחַר סִיחָה נָאָה – מָה כְּתִיב אַחֲרָיו? "כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן וְגוֹ'" – תֵּצֵא אֵשׁ מִמְּחַשְׁבִין, וְתֹאכַל אֶת שֶׁאֵינָן מְחַשְׁבִין.

"וְלֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן" – מִקְּרִית צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ "שִׂיחִין". "אָכְלָה עָר מוֹאָב" – זֶה הַמְּהַלֵּךְ אַחַר יִצְרוֹ, כְּעִיר זֶה שֶׁמְּהַלֵּךְ אַחַר סִיחָה נָאָה. "בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן" – אֵלּוּ גַּסֵּי הָרוּחַ, דְּאָמַר מָר: כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, נוֹפֵל בְּגֵיהִנֹּם.

"וַנִּירֶם" – אָמַר רָשָׁע: אֵין רָם, "אָבַד חֶשְׁבּוֹן" – אָבַד חֶשְׁבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם; "עַד דִּיבֹן" – אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הַמְתֵּן עַד שֶׁיָּבֹא דִּין, "וַנַּשִּׁים

## דף עט.

עַד נֹפַח" – עַד שֶׁתָּבֹא אֵשׁ שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה נִיפּוּחַ, "עַד מֵידְבָא" – עַד שֶׁתַּדְאִיב נִשְׁמָתָן. וְאָמְרִי לַהּ: עַד דְּעָבֵיד מַאי דְּבָעֵי.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִדִּבְרֵי תוֹרָה – אֵשׁ אוֹכַלְתּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַתִּי [אֶת] פָּנַי בָּהֶם, מֵהֶאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם".

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הַפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה – נוֹפֵל בְּגֵיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל, בִּקְהַל רְפָאִים יָנוּחַ". וְאֵין רְפָאִים אֶלָּא גֵּיהִנֹּם – שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יָדַע כִּי רְפָאִים שָׁם, בְּעִמְקֵי שְׁאוֹל קְרֻאֶיהָ.

מָכַר אִשְׁפָּה – מָכַר זִבְלָהּ וְכוּ'. תְּנַן הָתָם: כָּל הָרָאוּי לַמִּזְבֵּחַ וְלֹא לְבֶדֶק הַבַּיִת; לְבֶדֶק הַבַּיִת וְלֹא לַמִּזְבֵּחַ; לֹא לַמִּזְבֵּחַ וְלֹא לְבֶדֶק הַבַּיִת – מוֹעֲלִין בָּהֶן וּבְמַה שֶּׁבְּתוֹכָן.

כֵּיצַד? הִקְדִּישׁ בּוֹר מָלֵא מַיִם; אַשְׁפּוֹת מְלֵאוֹת זֶבֶל; שׁוֹבָךְ מָלֵא יוֹנִים; שְׂדֵה מְלֵאָה עֲשָׂבִים; אִילָן נָשׂוּי פֵּירוֹת – מוֹעֲלִין בָּהֶן וּבְמַה שֶּׁבְּתוֹכָן.

אֲבָל הִקְדִּישׁ בּוֹר וְאַחַר כָּךְ נִתְמַלֵּא מַיִם; אַשְׁפָּה וְאַחַר כָּךְ נִתְמַלְּאָה זֶבֶל; שׁוֹבָךְ וְאַחַר כָּךְ נִתְמַלֵּא יוֹנִים; אִילָן וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא פֵּירוֹת; שָׂדֶה וְאַחַר כָּךְ נִתְמַלְּאָה עֲשָׂבִים – מוֹעֲלִין בָּהֶן, וְאֵין מוֹעֲלִין בְּמַה שֶּׁבְּתוֹכָן; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הִקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה וְאֶת הָאִילָן – מוֹעֲלִין בָּהֶן וּבְגִידּוּלֵיהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גִּידּוּלֵי הֶקְדֵּשׁ.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה – בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ, וְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי – בְּשָׂדֶה וְאִילָן.
הַאי מַאי? בְּשִׁלְמָא "נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ" – מִכְּלָל דְּפְלִיג אַשָּׂדֶה וְאִילָן,
אֶלָּא "נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּשָׂדֶה וְאִילָן" – מִכְּלָל דְּפְלִיג בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ?! וְהָא רַבִּי יוֹסֵי "שָׂדֶה וְאִילָן" קָאָמַר!
וְכִי תֵּימָא: לְדָבָרָיו דְּרַבִּי יְהוּדָה קָאָמַר; וְהַתַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵין אֲנִי רוֹאֶה דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בְּשָׂדֶה וְאִילָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גִּידּוּלֵי הֶקְדֵּשׁ. בְּשָׂדֶה וְאִילָן הוּא דְּאֵינוֹ רוֹאֶה, הָא בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ – רוֹאֶה!
הָכִי קָאָמַר: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ – שֶׁאַף רַבִּי יוֹסֵי לֹא נֶחְלַק עָלָיו אֶלָּא בְּשָׂדֶה וְאִילָן, אֲבָל בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ מוֹדֵי לֵיהּ.
תָּנוּ רַבָּנָן: הִקְדִּישָׁן רֵיקָנִין וְאַחַר כָּךְ נִתְמַלְּאוּ – מוּעָלִין בָּהֶן, וְאֵין מוּעָלִין בְּמַה שֶּׁבְּתוֹכָן.
רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף מוּעָלִין בְּמַה שֶּׁבְּתוֹכָן.
אָמַר רַבָּה: מַחֲלוֹקֶת בְּשָׂדֶה וְאִילָן – דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי; אֲבָל בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ – דִּבְרֵי הַכֹּל מוּעָלִין בָּהֶן וְאֵין מוּעָלִין בְּמַה שֶּׁבְּתוֹכָן.
אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, וְאֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: הִקְדִּישָׁן מְלֵאִין – מוּעָלִין בָּהֶן וּבְמַה שֶּׁבְּתוֹכָן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מַחְלִיף:

## דף עט:

וְאִי בְּשָׂדֶה וְאִילָן, אַמַּאי מַחְלִיף? אֶלָּא אָמַר רַבָּה: מַחֲלוֹקֶת בְּבוֹר וְשׁוֹבָךְ, אֲבָל בְּשָׂדֶה וְאִילָן – דִּבְרֵי הַכֹּל מוּעָלִין בָּהֶן וּבְמַה שֶּׁבְּתוֹכָן.
וּבְבוֹר וְשׁוֹבָךְ – בְּרֵיקָנִין בְּמַאי פְּלִיגִי, וּבִמְלֵאִין בְּמַאי פְּלִיגִי? בְּרֵיקָנִין – פְּלִיגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבָּנָן;
דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר לַהּ כְּרַבָּנָן, דְּאָמְרִי: אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם; וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.
אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר – כְּגוֹן פֵּירוֹת דֶּקֶל, דַּעֲבִידִי דְּאָתוּ; הֲנֵי – מִי יֵימַר דְּאָתוּ?
אָמַר רָבָא: מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ בְּמִים הַבָּאִין דֶּרֶךְ חֲצֵרוֹ לַבּוֹר, וְיוֹנִים הַבָּאִין דֶּרֶךְ שׁוֹבְכוֹ לְשׁוֹבָךְ.
וּבִמְלֵאִים בְּמַאי פְּלִיגִי? אָמַר רָבָא: כְּגוֹן שֶׁהִקְדִּישׁ בּוֹר סְתָם; וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר לַהּ כַּאֲבוּהּ, דְּאָמַר: דְּנִין דִּין גְּבוֹהַּ מִדִּין הֶדְיוֹט,
מָה דִּין הֶדְיוֹט – מָצִי אָמַר: בֵּירָא זַבִּינִי לָךְ, מַיָּא לָא זַבִּינִי לָךְ; אַף דִּין גְּבוֹהַּ – בֵּירָא אַקְדִּישׁ, מַיָּא לָא אַקְדִּישׁ. וְתַנָּא קַמָּא סָבַר: אֵין דָּנִין דִּין גְּבוֹהַּ מִדִּין הֶדְיוֹט.

וְדִין הֶדְיוֹט לָא?! וְהָתְנַן: מָכַר בּוֹר – מָכַר מֵימָיו! אָמַר רָבָא: מַתְנִיתִין יְחִידָאָה הִיא – דְּתַנְיָא: מָכַר בּוֹר – לֹא מָכַר מֵימָיו. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מָכַר בּוֹר – מָכַר מֵימָיו.

## דף פ.

**מַתְנִי'** הַלּוֹקֵחַ פֵּירוֹת שׁוֹבָךְ מֵחֲבֵירוֹ – מַפְרִיחַ בְּרִיכָה רִאשׁוֹנָה. פֵּירוֹת כַּוָּרֵת – נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה נְחִילִים, וּמְסָרֵס. חַלּוֹת דְּבַשׁ – מַנִּיחַ שְׁתֵּי חַלּוֹת. זֵיתִים לָקוּץ – מַנִּיחַ שְׁתֵּי גְּרוֹפְיוֹת.

**גְּמָ'** וְהָתַנְיָא: בְּרִיכָה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה! אָמַר רַב כָּהֲנָא: לָא קַשְׁיָא; הָא לַהּ, הָא לְאִמַּהּ.

מַאי שְׁנָא אִמַּהּ – דְּמִיצְטַוְּותָא אַבְּרָתָא וְאַזּוּגָא דְּשָׁבְקִינַן לַהּ; אִיהִי נָמֵי – תִּיצְטַוְּוות אַאִמַּהּ, וְאַזּוּגָא דְּשָׁבְקִינַן לַהּ! אִמַּהּ אַבְּרָתָא מִיצְטַוְּותָא, בְּרָתָא אַאִמַּהּ לָא מִיצְטַוְּותָא.

פֵּירוֹת כַּוָּרֵת – נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה נְחִילִין, וּמְסָרֵס. בַּמֶּה מְסָרְסָן? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּחַרְדָּל. אָמְרִי בְּמַעְרָבָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: לֹא חַרְדָּל מְסָרְסָן, אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁפִּיהֶן חַד – חוֹזְרוֹת וְאוֹכְלוֹת אֶת דּוּבְשָׁנָן.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה נְחִילִין – בְּסֵירוּס. בְּמַתְנִיתָא תְּנָא: נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה נְחִילִין בָּזֶה אַחַר זֶה, מִכָּאן וְאֵילָךְ – נוֹטֵל אַחַת וּמַנִּיחַ אַחַת.

חַלּוֹת דְּבַשׁ – מַנִּיחַ שְׁתֵּי חַלּוֹת וְכוּ'. אָמַר רַב כָּהֲנָא: דְּבַשׁ בְּכַוָּרֵת אֵינוֹ יוֹצֵא מִידֵי מַאֲכָל לְעוֹלָם. אַלְמָא קְסָבַר לָא בָּעֵי מַחְשָׁבָה.

מֵיתִיבִי: דְּבַשׁ בְּכַוָּרֵת – אֵינוֹ לֹא אוֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה! אָמַר אַבָּיֵי: לָא צְרִיכָא אֶלָּא לְאוֹתָן שְׁתֵּי חַלּוֹת. רָבָא אָמַר: דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא –

## דף פ:

דְּתַנְיָן: כַּוָּרֵת דְּבוֹרִים – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי הִיא כַּקַּרְקַע, וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוּל, וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמְקוֹמָהּ, וְהָרוֹדֶה מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת – חַיָּיב חַטָּאת.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוּל, וְאֵינָהּ כַּקַּרְקַע, וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמְקוֹמָהּ, וְהָרוֹדֶה מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת – פָּטוּר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דִּכְתִיב: "וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ" – וְכִי מָה עִנְיַן יַעַר אֵצֶל דְּבַשׁ? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, מָה יַעַר – הַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת, אַף דְּבַשׁ – הָרוֹדֶה מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת.

מֵיתִיבִי: דְּבַשׁ הַזָּב מִכַּוָּרְתּוֹ – אֵינוֹ לֹא אוֹכֶל, וְלֹא מַשְׁקֶה. בְּשִׁלְמָא לְאַבָּיֵי, נִיחָא; אֶלָּא לְרָבָא, קַשְׁיָא! אָמַר רַב זְבִיד: כְּגוֹן שֶׁזָּב עַל גַּבֵּי כְּלִי מָאוּס. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: כְּגוֹן שֶׁזָּב עַל גַּבֵּי קַשְׁקַשִּׁין.

מֵיתִיבִי: דְּבַשׁ בְּכַוָּורֹתוֹ – אֵינוֹ לֹא אוֹכֶל וְלֹא מַשְׁקֶה. חִישֵּׁב עָלָיו לַאֲכִילָה – מְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין. לְמַשְׁקִין – מְטַמֵּא טוּמְאַת מַשְׁקִין. בִּשְׁלָמָא לְאַבָּיֵי, נִיחָא;
אֶלָּא לְרָבָא, קַשְׁיָא!
אָמַר לָךְ רָבָא, תָּרֵיץ הָכִי: חִישֵּׁב עָלָיו לַאֲכִילָה – אֵינוֹ מְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין, לְמַשְׁקִין – אֵינוֹ מְטַמֵּא טוּמְאַת מַשְׁקִין. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא: דְּבַשׁ בְּכַוָּורֹתוֹ – מְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין שֶׁלֹּא בְּמַחְשָׁבָה.
זֵיתִים לָקוּץ – מַנִּיחַ שְׁתֵּי גְּרוֹפְיוֹת. תְּנוּ רַבָּנַן: הַלּוֹקֵחַ אִילָן מֵחֲבֵירוֹ לָקוּץ – מַגְבִּיהַּ מִן הַקַּרְקַע טֶפַח, וְקוֹצֵץ. בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה – שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. סַדָּן הַשִּׁקְמָה – שְׁנֵי טְפָחִים. בְּקָנִים וּבְגֶפָנִים – מִן הַפִּקָּק וּלְמַעְלָה. בִּדְקָלִים וּבַאֲרָזִים – חוֹפֵר וּמְשָׁרֵשׁ, לְפִי שֶׁאֵין גִּזְעָן מַחְלִיף.
וּבְתוּלַת הַשִּׁקְמָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים בָּעֵינַן?! וּרְמִינְהִי: אֵין קוֹצְצִין בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדַרְכּוֹ – אָסוּר; אֶלָּא מַגְבִּיהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְקוֹצֵץ, אוֹ גּוֹמֵם מֵעִם הָאָרֶץ.
מֵעִם הָאָרֶץ הוּא דְּקָשֵׁי, הָא אִידֵּךְ מְעַלֵּי לַהּ!
אָמַר אַבָּיֵי: שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מְעַלֵּי לַהּ, מֵעִם הָאָרֶץ וַדַּאי קָשֵׁי לַהּ; מִכָּאן וְאֵילָךְ – לָא מִקְשֵׁי קָשֵׁי לַהּ, וְלָאו עַלְוֵי מְעַלֵּי לַהּ. גַּבֵּי שְׁבִיעִית – עָבְדִינַן מִידֵּי דְּוַדַּאי קָשֵׁי לָהּ, גַּבֵּי מִקָּח וּמִמְכָּר – עָבְדִינַן מִידֵּי דְּוַדַּאי מְעַלֵּי לַהּ.
בִּדְקָלִים וּבַאֲרָזִים – חוֹפֵר וּמְשָׁרֵשׁ, לְפִי שֶׁאֵין גִּזְעָן מַחְלִיף. וְאֶרֶז אֵין גִּזְעוֹ מַחְלִיף?! וְהָא דְּרֵישׁ רַבִּי חִיָּיא בַּר לוּלְיָינִי, מַאי דִּכְתִיב: "צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה"? אִם נֶאֱמַר תָּמָר לָמָּה נֶאֱמַר אֶרֶז, וְאִם נֶאֱמַר אֶרֶז לָמָּה נֶאֱמַר תָּמָר?
אִילּוּ נֶאֱמַר אֶרֶז וְלֹא נֶאֱמַר תָּמָר – הָיִיתִי אוֹמֵר: מָה אֶרֶז אֵין עוֹשֶׂה פֵּירוֹת, אַף צַדִּיק אֵין עוֹשֶׂה פֵּירוֹת; לְכָךְ נֶאֱמַר תָּמָר.
וְאִם נֶאֱמַר תָּמָר וְלֹא נֶאֱמַר אֶרֶז, הָיִיתִי אוֹמֵר: מָה תָּמָר אֵין גִּזְעוֹ מַחְלִיף, אַף צַדִּיק אֵין גִּזְעוֹ מַחְלִיף; לְכָךְ נֶאֱמַר אֶרֶז!
אֶלָּא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּשֶׁאָר מִינֵי אֲרָזִים, כִּדְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא; דְּאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אָמְרִי בֵּי רַב: עֶשְׂרָה מִינֵי אֲרָזִים הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶתֵּן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז, שִׁטָּה, וְהַדַּס; וְעֵץ שֶׁמֶן אָשִׂים וְגוֹ'". "אֶרֶז" – אַרְזָא. "שִׁיטָּה" – תּוּרְנְיָתָא. "הֲדַס" – אַסָּא. "עֵץ שֶׁמֶן" – אֲפַרְסְמָא. "בְּרוֹשׁ" – בְּרָתֵי. "תִּדְהָר" – שָׁאנָא. "וּתְאַשּׁוּר" – שׁוּרְבִּינָא.
הָנֵי שִׁבְעָה הָווֹ! כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר, הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן: אַלּוֹנִים, אַלְמוֹנִים, אַלְמוּגִים. אַלּוֹנִים – בּוּטְנֵי, אַלְמוֹנִים – בָּלוּטֵי, אַלְמוּגִים –

## דף פא.

כְּסִיתָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי: עֲרוֹנִים, עַרְמוֹנִים, אַלְמוּגִים. עֲרוֹנִים – עֲרֵי, עַרְמוֹנִים – דּוּלְבֵי, אַלְמוּגִים – כְּסִיתָא.

**מַתְנִי'** הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵירוֹ – הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה קַרְקַע. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קָנָה קַרְקַע. הִגְדִּילוּ – לֹא יְשַׁפֶּה. וְהָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע – שֶׁלּוֹ; וּמִן הַשָּׁרָשִׁים – שֶׁל בַּעַל הַקַּרְקַע. וְאִם מֵתוּ – אֵין לוֹ קַרְקַע.

קָנָה שִׁלְשָׁה – קָנָה קַרְקַע. הִגְדִּילוּ – יְשַׁפֶּה. וְהָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע וּמִן הַשָּׁרָשִׁין – שֶׁלּוֹ. וְאִם מֵתוּ – יֵשׁ לוֹ קַרְקַע.

**גְּמָ'** תְּנַן הָתָם: הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׂל חֲבֵירוֹ – מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מֵבִיא וְקוֹרֵא.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְחַיֵּיב הָיָה רַבִּי מֵאִיר אַף בְּלוֹקֵחַ פֵּירוֹת מִן הַשּׁוּק. מִמַּאי? מִדְּקָתָנֵי מִשְׁנָה יַתִּירָא – מִכְּדֵי תְּנָא לֵיהּ דִּישׁ לוֹ קַרְקַע, פְּשִׁיטָא דְּמֵבִיא וְקוֹרֵא.

אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ, מְחַיֵּיב הָיָה רַבִּי מֵאִיר אַף בְּלוֹקֵחַ פֵּירוֹת מִן הַשּׁוּק.

וְהָא כְּתִיב: "אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ"! הָהוּא לְמַעוֹטֵי חוּצָה לָאָרֶץ.

וְהָא כְּתִיב: אַדְמָתְךָ! לְמַעוֹטֵי אַדְמַת גּוֹי. וְהָכְתִיב: "אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי"! דִּיהַבְתְּ לִי זוּזֵי וּזְבַנִי בָּהּ.

מֵתִיב רַבָּה: הַקּוֹנֶה אִילָן אֶחָד בְּתוֹךְ שֶׂל חֲבֵירוֹ – מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, לְפִי שֶׁלֹּא קָנָה קַרְקַע; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. תִּיוּבְתָּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר:

## דף פא:

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר בְּאִילָן אֶחָד, וּמַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן בִּשְׁנֵי אִילָנוֹת? אָמַר לוֹ: דָּבָר שֶׁהָרַאשׁוֹנִים לֹא אָמְרוּ בּוֹ טַעַם, תִּשְׁאָלֵנִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ כְּדֵי לְבַיְּישַׁנִי?

אָמַר רַבָּה: מַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא רַבִּי מֵאִיר בְּאִילָן אֶחָד סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ, וְרַבָּנַן בִּשְׁנֵי אִילָנוֹת סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לְהוּ!

וּמִי מְסַפְּקָא לֵיהּ? וְהָא קָתָנֵי: לְפִי שֶׁלֹּא קָנָה קַרְקַע, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר! אֵימָא: שֶׁמָּא לֹא קָנָה קַרְקַע.

וְלֵיחוּשׁ דִּדִלְמָא לָאו בִּיכּוּרִים נִינְהוּ, וְקָא מְעַיֵּיל חוּלִּין לָעֲזָרָה! דְּמַקְדֵּישׁ לְהוּ. וְהָא בָּעֵי מֵיכְלִינְהוּ! דְּפָרֵיק לְהוּ. וְדִלְמָא לָאו בְּכוּרִים נִינְהוּ, וְקָא מַפְקַע לְהוּ מִתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר! דְּמַפְרֵישׁ לְהוּ.

בְּשִׁלְמָא תִּרוּמָה גְּדוֹלָה – יְהֵיב לַהּ לְכֹהֵן, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי נָמֵי – יְהֵיב לֵיהּ לְכֹהֵן, מַעְשַׂר עָנִי נָמֵי – יְהֵיב לֵיהּ לְכֹהֵן עָנִי, אֶלָּא מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן – דְּלֵוִי הוּא! לְמַאן יְהֵיב לֵיהּ?

דְּיָהֵיב לֵיהּ לְכֹהֵן, כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה – דְּתַנְיָא: תְּרוּמָה גְּדוֹלָה לְכֹהֵן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלֵוִי, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אַף לְכֹהֵן. וְדִלְמָא בִּכּוּרִים נִינְהוּ, וּבָעוּ קְרָיְיהוּ! קְרָיְיהוּ לֹא מְעַכֶּבֶת.

וְלָא?! וְהָאָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל הָרָאוּי לְבִילָה, אֵין בִּילָה מְעַכֶּבֶת בּוֹ; וְשֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְבִילָה, בִּילָה מְעַכֶּבֶת בּוֹ!

דְּעָבֵיד לְהוּ כְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, דְּאָמַר: בְּצָרָן וְשִׁגְרָן בְּיַד שָׁלִיחַ, וּמֵת שָׁלִיחַ בַּדֶּרֶךְ – מַבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. מַאי טַעְמָא? דִּכְתִיב: "וְלָקַחְתָּ וְהֵבֵאתָ" –

## דף פב.

עַד שֶׁתְּהֵא לְקִיחָה וַהֲבָאָה כְּאֶחָד; וְהָא לֵיכָּא. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: מִכְּדֵי פְּסוּקֵי נִינְהוּ, לִיקְרֵי!

אָמַר לֵיהּ: מְשׁוּם דְּמַחֲזֵי כְּשִׁיקְרָא. רַב מְשַׁרְשִׁיָא בְּרֵיהּ דְּרַב חִיָּיא אָמַר: דִּלְמָא אָתֵי לְאַפְקוּעֵינְהוּ מִתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר.

הִגְדִּילוּ – לֹא יְשַׁפֶּה כּוּ'. הֵיכִי דָּמֵי מִן הַגָּזַע, וְהֵיכִי דָּמֵי מִן הַשָּׁרְשִׁין?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל שְׁרוֹאָה פְּנֵי חַמָּה – זֶהוּ מִן הַגָּזַע, וְשֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי חַמָּה – זֶהוּ מִן הַשָּׁרְשִׁין.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא מַסְקָא אַרְעָא שִׁירְטוֹן, וְאָמַר לֵיהּ: תְּלָתָא זַבֵּינְתְּ לִי, וְאִית לִי אַרְעָא! אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: יָקוֹץ. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יָקוֹץ.

אָמַר רַב נַחְמָן: נְקִיטִינַן, דֶּקֶל אֵין לוֹ גָּזַע. סָבַר רַב זְבִיד לְמֵימַר: אֵין לוֹ גָּזַע לְבַעַל דֶּקֶל, דְּכֵיוָן דִּלְמַחְפַּר וּלְשָׁרֵשׁ קָאֵי – אַסּוֹחֵי מַסַּח דַּעְתֵּיהּ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: וְהָא קוֹנָה שְׁנֵי אִילָנוֹת – דִּלְמַחְפַּר וּלְמִשְׁרַשׁ קָיְימִי, וְקָתָנֵי דְּיֵשׁ לוֹ גָּזַע! אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: אֵין לוֹ גָּזַע לְבַעַל דֶּקֶל, לְפִי שֶׁאֵין מוֹצִיא גָּזַע.

וּלְרַב זְבִיד, קַשְׁיָא מַתְנִיתִין! דְּזַבֵּין לַחֲמֵשׁ שְׁנִין.

קָנָה שְׁלֹשָׁה – קָנָה קַרְקַע. וְכַמָּה? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲרֵי זֶה קָנָה תַּחְתֶּיהָן וּבֵינֵיהֶן, וְחוּצָה לָהֶן

## דף פב:

כְּמָלוֹא אוֹרֶה וְסַלּוֹ. מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי אֶלְעָזָר: הַשְׁתָּא דֶּרֶךְ אֵין לוֹ, אוֹרֶה וְסַלּוֹ יֵשׁ לוֹ?! דֶּרֶךְ אֵין לוֹ – דְּאַרְעָא אַחֲרִיתִי הִיא; אוֹרֶה וְסַלּוֹ – יֵשׁ לוֹ?!

אָמַר רַבִּי זֵירָא: מִדִּבְרֵי רַבֵּינוּ נִלְמַד, שְׁלֹשָׁה – הוּא דְּאֵין לוֹ דֶּרֶךְ, הָא שְׁנַיִם – יֵשׁ לוֹ, דְּאָמַר לֵיהּ: בְּאַרְעָא דִּידָךְ קָיְימִי.

אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: לֵימָא רַבִּי אֶלְעָזָר לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל רַבֵּיהּ – דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר?

אֲמַר לֵיהּ: לָא מִתּוֹקְמָא מַתְנִיתִין כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

מַאי? מְדַקְתָנֵי: הִגְדִּילוּ – יְשַׁפֶּה, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, אַמַּאי יְשַׁפֶּה? הָאָמַר: מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר!

אֲמַר לֵיהּ: אֵימוֹר דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא – גַּבֵּי בוֹר וְדוּת, דְּלָא מַכְחֲשִׁי אַרְעָא; גַּבֵּי אִילָן מִי שָׁמַעְתְּ לֵיהּ?

מִי לָא מוֹדֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּאִילָן הַנּוֹטֶה לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵירוֹ, שֶׁקּוֹצֵץ מִלְּא מַרְדֵּעַ מֵעַל גַּבֵּי מַחֲרִישָׁה?

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: הָרֵי זֶה קָנָה תַּחְתֶּיהָן וּבֵינֵיהֶן, וְחוּצָה לָהֶן כִּמְלוֹא אוֹרֶה וְסַלּוֹ.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: אוֹתָן אוֹרֶה וְסַלּוֹ, מִי זוֹרְעָן? אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: הַחִיצוֹן זוֹרֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ.

אֲמַר לֵיהּ: מִי דָּמֵי?! הָתָם לֵית לֵיהּ פְּסֵידָא לְלוֹקֵחַ, אֲבָל הָכָא – אִית לֵיהּ פְּסֵידָא לְלוֹקֵחַ, דַּאֲמַר לֵיהּ: קָמִיטַּנְפִי פֵּירֵי.

הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְסֵיפָא: וְזֶה וָזֶה אֵינָן רַשָּׁאִין לְזוֹרְעָהּ.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּאַבָּיֵי: הֲרֵי זֶה קָנָה תַּחְתֶּיהָן וּבֵינֵיהֶן, וְחוּצָה לָהֶן כִּמְלוֹא אוֹרֶה וְסַלּוֹ; וְזֶה וָזֶה אֵינָן רַשָּׁאִין לְזוֹרְעָהּ.

וְכַמָּה יְהֵא בֵּינֵיהֶן? רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה. רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: מִשְּׁמוֹנָה וְעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: לָא תִּפְלוֹג עֲלֵיהּ דְּרַב נַחְמָן, דִּתְנַן מַתְנִיתִין כְּוָותֵיהּ –

דִּתְנַן: הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּצַלְמוֹן, בְּאֶחָד שָׁנָטַע אֶת כַּרְמוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְהָיָה הוֹפֵךְ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד, וְזוֹרֵעַ אֶת הַנִּיר; לְשָׁנָה אַחֶרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַשֵּׁעָר לִמְקוֹם הַזֶּרַע, וְזוֹרֵעַ אֶת הַבּוּר; וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּהוּ.

אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא לָא יָדַעְנָא, אֶלָּא עוֹבָדָא הֲוָה

## דף פג.

בְּדוּרָא דְּרָעָוְתָא, וַאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וַאֲמַר לֵיהּ: ״זִיל הַב לֵיהּ כְּמָלֵא בָּקָר וְכֵלָיו״; וְלָא הֲוָה יָדַעְנָא ״כְּמָלֵא בָּקָר וְכֵלָיו״ כַּמָּה; כֵּיוָן דְּשַׁמְעַתַּהּ לְהָא דְּתָנֵי: לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סְמוּךְ לִשְׁדֵּה חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנָּה אַרְבַּע אַמּוֹת;

וְתָנֵי עֲלַהּ: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ – כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם; אָמֵינָא: שְׁמַע מִינַּהּ, ״כְּמָלֵא בָּקָר וְכֵלָיו״ – אַרְבַּע אַמּוֹת.

וּכְרַב יוֹסֵף מִי לָא תְּנַן?! רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ שְׁמוֹנָה אַמּוֹת עַל שְׁמוֹנָה – מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם!

אַפִּילּוּ הָכִי, מַעֲשֶׂה עָדִיף.

בְּשִׁלְמָא לְרַב יוֹסֵף אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן – שְׁמְעִינַן לֵיהּ מִפּוּזְרִין, וְשְׁמְעִינַן לֵיהּ רְצוּפִין; מִפּוּזְרִין – הָא דַּאֲמַרַן, רְצוּפִין – דְּתָנֵן: כֶּרֶם הַנָּטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – אֵינוֹ כֶּרֶם, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כֶּרֶם, וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיִּים כְּאִילּוּ אֵינָן.

אֶלָּא לְרַב נַחְמָן אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן – מִפּוּזְרִין שְׁמְעִינַן לֵיהּ; רְצוּפִין מִי שְׁמְעִינַן לֵיהּ?! סְבָרָא הוּא: מִדְּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן פַּלְגָא, לְרַבָּנַן נָמֵי פַּלְגָא.

אָמַר רָבָא: הִלְכְתָא, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא: כַּמָּה יְהוּ מְקוֹרְבִין? אַרְבַּע אַמּוֹת, וְכַמָּה יְהוּ מְרוּחָקִין? שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה.

הֲרֵי זֶה קָנָה קַרְקַע וְאֶת הָאִילָנוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶן; לְפִיכָךְ, יָבֵשׁ הָאִילָן אוֹ נִקְצַץ – יֵשׁ לוֹ קַרְקַע. פָּחוֹת מִכָּאן אוֹ יָתֵר עַל כָּאן, אוֹ שֶׁלְּקָחָן בְּזֶה אַחַר זֶה – הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה לֹא אֶת הַקַּרְקַע וְלֹא אֶת הָאִילָנוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶן; לְפִיכָךְ, יָבֵשׁ הָאִילָן אוֹ נִקְצַץ – אֵין לוֹ קַרְקַע.

בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד, מִמָּקוֹם קָצָר הוּא מוֹדֵד, אוֹ מִמָּקוֹם רָחָב הוּא מוֹדֵד? אֲמַר לֵיהּ רַב גְּבִיהָה מִבֵּי כְתִיל לְרַב אָשֵׁי: תָּא שְׁמַע, דְּתָנַן: הָרְכוּבָה שֶׁבַּגָּפָן – אֵינוֹ מוֹדֵד אֶלָּא מֵעִיקַּר הַשֵּׁנִי.

בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: מָכַר לוֹ שִׁלְשָׁה בַּדֵּי אִילָן, מַהוּ?

אֲמַר לֵיהּ רַב גְּבִיהָה מִבֵּי כְתִיל לְרַב אָשֵׁי: תָּא שְׁמַע, דְּתָנַן: הַמַּבְרִיךְ שִׁלֹּשׁ גְּפָנִים, וְעִקְּרֵיהֶן נִרְאִין – רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה – מְצִטְרְפִין, וְאִם לָאו – אֵין מְצִטְרְפִין.

בָּעֵי רַב פָּפָּא: מָכַר לוֹ שְׁנַיִם בְּתוֹךְ שְׁדֵהוּ וְאֶחָד עַל הַמֶּצַר, מַהוּ? שְׁנַיִם בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְאֶחָד בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ, מַאי? תֵּיקוּ.

## דף פג:

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: בּוֹר, מַהוּ שֶׁתִּפָּסִיק? אַמַּת הַמַּיִם, מַהוּ שֶׁתִּפָּסִיק? רְשׁוּת הָרַבִּים מַהוּ? רֵיכְבָא דְּדִיקְלֵי מַהוּ? תֵּיקוּ.

בָּעָא מִינֵּיהּ הִלֵּל מֵרַבִּי: עֶלָה אֶרֶז בֵּינֵיהֶן, מַהוּ? "עֶלָה"?! בִּרְשׁוּתָא דִּידֵיהּ נָפַק! אֶלָּא "הָיָה אֶרֶז בֵּינֵיהֶן, מַהוּ?" אֲמַר לֵיהּ: קָנָה וְקָנָה.

כֵּיצַד הֵן עוֹמְדִים? רַב אָמַר: כְּשׁוּרָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כַּחֲצוּבָא. מַאן דְּאָמַר כְּשׁוּרָה – כָּל שֶׁכֵּן כַּחֲצוּבָא; וּמַאן דְּאָמַר כַּחֲצוּבָא – אֲבָל כְּשׁוּרָה לָא, מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם דְּמִיזְדְּרַע בֵּינְתַיְיהוּ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב הַמְנוּנָא: וּלְמַאן דְּאָמַר כַּחֲצוּבָא, מַאי טַעְמָא – דְּלָא מִיזְדְּרַע בֵּינְתַיְיהוּ? אֶלָּא מֵעַתָּה, זַבֵּין לֵיהּ תְּלָת הֵיגֵי רוֹמָיְיתָא, דְּלָא מִיזְדְּרַע בֵּינְתַיְיהוּ, הָכִי נָמֵי דְּיֵשׁ לוֹ קַרְקַע?! אֲמַר לֵיהּ: הָנָךְ לָא חֲשִׁיבִי, הָנָךְ חֲשִׁיבִי.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר רֹאשׁ בְּהֵמָה גַּסָּה – לֹא מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם, מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם – לֹא מָכַר אֶת הָרֹאשׁ. מָכַר אֶת הַקֵּנֶה – לֹא מָכַר אֶת הַכָּבֵד, מָכַר אֶת הַכָּבֵד – לֹא מָכַר אֶת הַקֵּנֶה. אֲבָל בְּדַקָּה; מָכַר אֶת הָרֹאשׁ – מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם, מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם – לֹא מָכַר אֶת הָרֹאשׁ. מָכַר אֶת הַקֵּנֶה – מָכַר אֶת הַכָּבֵד, מָכַר אֶת הַכָּבֵד – לֹא מָכַר אֶת הַקֵּנֶה.

אַרְבַּע מִדּוֹת בַּמּוֹכְרִין: מָכַר לוֹ חִטִּין יָפוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת – הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. רָעוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת – מוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. רָעוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת; יָפוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת – אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

שְׁחַמְתִּית וְנִמְצֵאת לְבָנָה, לְבָנָה וְנִמְצֵאת שְׁחַמְתִּית; עֲצִים שֶׁל זַיִת וְנִמְצְאוּ שֶׁל שִׁקְמָה, שֶׁל שִׁקְמָה וְנִמְצְאוּ שֶׁל זַיִת; יַיִן וְנִמְצָא חוֹמֶץ, חוֹמֶץ וְנִמְצָא יַיִן – שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן.

**גְּמָ'** אָמַר רַב חִסְדָּא: מָכַר לוֹ שָׁוֶה חָמֵשׁ – בְּשֵׁשׁ, וְהוּקַר וְעָמַד עַל שְׁמֹנֶה, מִי נִתְאַנָּה? לוֹקֵחַ. לוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, וְלֹא מוֹכֵר; מִשּׁוּם

## דף פד.

דְּאָמַר לֵיהּ: אִילּוּ לָא אוֹנִיתָן – לָא הֲוָה מָצֵית הָדְרַתְּ בָּךְ; הַשְׁתָּא דְּאוֹנִיתָן, מָצֵית הָדְרַתְּ בָּךְ?! וְתַנָּא תּוּנָא: יָפוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת – לוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, וְלֹא מוֹכֵר.

וְאָמַר רַב חִסְדָּא: מָכַר לוֹ שָׁוֶה שֵׁשׁ – בְּחָמֵשׁ, וְהוּזְלוּ וְעָמְדוּ עַל שֵׁשׁ, מִי נִתְאַנָּה? מוֹכֵר. מוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, וְלֹא לוֹקֵחַ; דְּאָמַר לֵיהּ: אִילּוּ לָא אוֹנִיתָן – לָא הֲוָה מָצֵית הָדְרַתְּ בָּךְ; הַשְׁתָּא מָצֵית הָדְרַתְּ בָּךְ?! וְתַנָּא תּוּנָא: רָעוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת – מוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, וְלֹא לוֹקֵחַ.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? מַתְנִיתִין הֵיאַ! אִי מִמַּתְנִיתִין, הָוָה אָמֵינָא: דִּלְמָא דְּרַב חִסְדָּא – תַּרְוַיְיהוּ מָצוּ הָדְרִי בְּהוּ, וּמַתְנִיתִין הָא אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן – דְּלוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, מִשּׁוּם דְּכְתִיב: "רַע רַע יֹאמַר הַקּוֹנֶה".

שְׁחַמְתִּית וְנִמְצֵאת לְבָנָה כּוּ'. אָמַר רַב פָּפָּא: מְדְּקָתָנֵי "לְבָנָה", שְׁמַע מִינַּהּ הַאי שִׁמְשָׁא סוּמַקְתִּי הִיא. תֵּדַע, דְּקָא סָמְקָא צַפְרָא וּפַנְיָא. וְהַאי דְּלָא קָא חָזֵינַן כּוּלֵּיהּ יוֹמָא – נְהוֹרִין הוּא דְּלָא בָּרִי.

מֵיתִיבִי: "וּמַרְאֵהוּ עָמֹק מִן הָעוֹר" – כְּמַרְאֵה חַמָּה עֲמוּקָה מִן הַצֵּל. וְהָתָם לָבָן הוּא! כְּמַרְאֵה חַמָּה – וְלֹא כְּמַרְאֵה חַמָּה; כְּמַרְאֵה חַמָּה – דַּעֲמוּקָה מִן הַצֵּל, וְלֹא כְּמַרְאֵה חַמָּה – דְּאֵילּוּ הָתָם לָבָן, וְהָכָא אָדוֹם.

וּלְמַאי דְּסָלֵיק דַּעְתִּין מֵעִיקָּרָא – הָא קָא סָמְקָא צַפְרָא וּפַנְיָא! בְּצַפְרָא – דְּחָלְפָא אַבֵּי וַורְדֵי דְּגַן עֵדֶן, בְּפַנְיָא – דְּחָלְפָא אַפִּתְחָא דְּגֵיהִנֹּם. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי אִיפְּכָא.

יַיִן וְנִמְצָא חוֹמֶץ – שְׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. לֵימָא מַתְנִיתִין רַבִּי הִיא וְלָא רַבָּנַן? דְּתַנְיָא:

## דף פד:

יַיִן וְחוֹמֶץ – מִין אֶחָד הוּא. רַבִּי אוֹמֵר: שְׁנֵי מִינִין. אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן – עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלָּא לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר וּתְרוּמָה, וְכִדְרַבִּי אִלְעָא –

דְּאָמַר רַבִּי אִלְעָא: מִנַּיִן לַתּוֹרֵם מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה, שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תַשְׁאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ".

אִם אֵינוֹ קָדוֹשׁ, נְשִׂיאוּת חֵטְא לָמָּה? מִכָּאן לַתּוֹרֵם מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה, שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

אֲבָל לְעִנְיַן מִקָּח וּמִמְכָּר – דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַמְרָא וְלָא נִיחָא לֵיהּ בְּחַלָּא, וְאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַלָּא וְלָא נִיחָא לֵיהּ בְּחַמְרָא.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ, מָשַׁךְ וְלֹא מָדַד – קָנָה. מָדַד וְלֹא מָשַׁךְ – לֹא קָנָה. אִם הָיָה פִּיקֵּחַ – שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמָן.

הַלּוֹקֵחַ פִּשְׁתָּן מֵחֲבֵירוֹ – הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה, עַד שֶׁיְּטַלְטְלֶנּוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאִם הָיָה מְחוּבָּר לַקַּרְקַע, וְתָלַשׁ כָּל שֶׁהוּא – קָנָה.

**גְּמ'** אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָדַד וְהִנִּיחַ עַל גַּבֵּי סִימְטָא, קָנָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַסִּי: שֶׁמָּא לֹא שָׁמַע רַבִּי אֶלָּא בְּמוּדָד לְתוֹךְ קוּפְתּוֹ? אָמַר לֵיהּ: דְּמֵי הַאי מֵרַבָּנַן כִּדְלָא גָּמְרִי אִינָשֵׁי שְׁמַעְתָּא. מָדַד לְתוֹךְ קוּפְתּוֹ – מֵימְרָא בָּעֵי?!

קַיְּבְלֵהּ מִינֵּיהּ, אוֹ לָא קַיְּבְלֵהּ מִינֵּיהּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי אָמַר רַבִּי: חֲצַר הַשּׁוּתָּפִין – קוֹנִין זֶה מִזֶּה. מַאי, לָאו עַל גַּבֵּי קַרְקַע? לֹא, לְתוֹךְ קוּפְתּוֹ.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָדַד וְהִנִּיחַ עַל גַּבֵּי סִימְטָא – לֹא קָנָה. קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ כָּאן בְּמוֹדֵד לְתוֹךְ קוּפָּתוֹ, כָּאן בְּמוֹדֵד עַל גַּבֵּי קַרְקַע? שְׁמַע מִינַּהּ.

תָּא שְׁמַע: מָדַד וְלֹא מָשַׁךְ – לֹא קָנָה. מַאי, לָאו בְּסִימְטָא? לֹא, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. אִי הָכִי, אֵימָא רֵישָׁא: מָשַׁךְ וְלֹא מָדַד – קָנָה. מְשִׁיכָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מִי קָנְיָא?!

וְהָא אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מְסִירָה קוֹנָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּבְחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶן; מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּסִימְטָא וּבְחָצֵר שֶׁהִיא שֶׁל שְׁנֵיהֶן; וְהַגְבָּהָה קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם!

מַאי "מָשַׁךְ" נָמֵי דְּקָתָנֵי – מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְסִימְטָא. אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: אִם הָיָה פִּיקֵּחַ – שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמָן. וְאִי בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, מִמַּאן אָגַר? הָכִי קָאָמַר: וְאִם בִּרְשׁוּת בְּעָלִים הִיא, אִם הָיָה פִּיקֵּחַ – שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמָן.

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ:

## דף פה.

כְּלָיוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ בְּכָל מָקוֹם, חוּץ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים. וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֲפִילּוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

אָמַר רַב פָּפָּא: לָא פְּלִיגִי; כָּאן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, כָּאן בְּסִימְטָא. וְאַמַּאי קָרוּ לַהּ רְשׁוּת הָרַבִּים? שֶׁאֵין רְשׁוּת הַיָּחִיד.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּלָיוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַנִּיחוֹ. יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת – אִין, אֵין לוֹ רְשׁוּת – לָא. שְׁמַע מִינַּהּ.

תָּא שְׁמַע, אַרְבַּע מִדּוֹת בַּמּוֹכְרִין: עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאָה מִדָּה – לַמּוֹכֵר, מִשֶּׁנִּתְמַלְּאָה מִדָּה – לַלּוֹקֵחַ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּמִדָּה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶן, אֲבָל אִם הָיְתָה מִדָּה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן – קָנָה.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּבְחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶן, אֲבָל בִּרְשׁוּת מוֹכֵר – לֹא קָנָה עַד שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה אוֹ עַד שֶׁיּוֹצִיאֶנָּה מֵרְשׁוּתוֹ. בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ – כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו מוֹכֵר, קָנָה לוֹקֵחַ. בִּרְשׁוּת הַלָּה הַמּוּפְקָדִים אֶצְלוֹ – לֹא קָנָה עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו, אוֹ עַד שֶׁיִּשְׁכּוֹר אֶת מְקוֹמָן.

קָתָנֵי מִיהָא, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּבְחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶן;

## דף פה:

מַאי, לָאו בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מַמָּשׁ? לָא; סִימְטָא. וְהָא דּוּמְיָא דְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם קָתָנֵי! מַאי "חָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם" נָמֵי – דְּלָא דְּהַאי כּוּלָּהּ וְלָא דְּהַאי כּוּלָּהּ; אֶלָּא דְּתַרְוַיְיהוּ.

בְּעָא מִינֵּיהּ רַב שֵׁשֶׁת מֵרַב הוּנָא: כְּלִיוֹ שֶׁל לוֹקֵחַ בְּרְשׁוּת מוֹכֵר – קָנָה לוֹקֵחַ, אוֹ לָא? אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: זָרְקוֹ לָהּ לְתוֹךְ חֵיקָהּ אוֹ לְתוֹךְ קַלְתָּהּ – הֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת.

אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: מַאי טַעְמָא פָּשְׁטַתְּ לֵיהּ מֵהַהִיא, דְּמָחוּ לַהּ מְאָה עוּכְלֵי בְּעוּכְלָא? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁהָיְתָה קַלְתָּהּ תְּלוּיָה בָּהּ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: קְשׁוּרָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בָּהּ. רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה קַלְתָּהּ מוּנַּחַת לָהּ בֵּין יַרְכוֹתֶיהָ. רַב מְשַׁרְשְׁיָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי אָמַר: כְּגוֹן שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ מוֹכֵר קַלְתּוֹת.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְקוֹם חֵיקָהּ קָנוּי לָהּ, מְקוֹם קַלְתָּהּ קָנוּי לָהּ. אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן? לְפִי שֶׁאֵין אָדָם מַקְפִּיד לֹא עַל מְקוֹם חֵיקָהּ וְלֹא עַל מְקוֹם קַלְתָּהּ.

אֶלָּא פְּשׁוֹט לָהּ מֵהָא: בְּרְשׁוּת מוֹכֵר – לֹא קָנָה עַד שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה אוֹ עַד שֶׁיּוֹצִיאֶנָּה מֵרְשׁוּתוֹ. מַאי, לָאו בְּכְלִיוֹ דְּלוֹקֵחַ? לֹא, בְּכְלִיוֹ דְּמוֹכֵר.

וּמִדְּרֵישָׁא בְּכְלִיוֹ דְּמוֹכֵר – סֵיפָא נָמֵי בְּכְלִיוֹ דְּמוֹכֵר; אֵימָא סֵיפָא: בְּרְשׁוּת לוֹקֵחַ, כֵּיוָן שֶׁקִּיבֵּל עָלָיו מוֹכֵר – קָנָה לוֹקֵחַ. וְאִי בְּכְלִיוֹ דְּמוֹכֵר, אַמַּאי קָנָה לוֹקֵחַ? סֵיפָא אֲתָאן לְכְלִיוֹ דְּלוֹקֵחַ. וּמַאי פַּסְקָא? סְתָמָא דְּמֵילְתָא, בֵּי מוֹכֵר – מָאנֵי דְּמוֹכֵר שְׁכִיחִי, בֵּי לוֹקֵחַ – מָאנֵי דְּלוֹקֵחַ שְׁכִיחִי.

אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: מָשַׁךְ חֲמָרָיו וּפוֹעֲלָיו, וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ; בֵּין פָּסַק עַד שֶׁלֹּא מָדַד, וּבֵין מָדַד עַד שֶׁלֹּא פָּסַק – שְׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן.

## דף פו.

פֵּירְקָן וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ; פָּסַק עַד שֶׁלֹּא מָדַד – אֵין שְׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן, מָדַד עַד שֶׁלֹּא פָּסַק – שְׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. וּמִדְּכְלִיוֹ דְּמוֹכֵר בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ – לֹא קָנָה, כְּלִיוֹ דְּלוֹקֵחַ נָמֵי – בִּרְשׁוּת מוֹכֵר לֹא קָנָה!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: בְּשֶׁשְּׁפָכָן. אִיקְּפַד רָבָא – מִידֵּי "שְׁפָכָן" קָתָנֵי?! "פֵּירְקָן" קָתָנֵי! אֶלָּא אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: בְּמִתְאַכְּלֵי דְּתוּמֵי.

אֲמַר לֵיהּ הוּנָא בְּרֵיהּ דְּמָר זוּטְרָא לְרָבִינָא: מִכְּדֵי "פֵּירְקָן" קָתָנֵי; מָה לִי פָּסַק וּמָה לִי לֹא פָּסַק? אֲמַר לֵיהּ: פָּסַק – סָמְכָא דַּעְתֵּיהּ, לֹא פָּסַק – לָא סָמְכָא דַּעְתֵּיהּ.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: תָּא שְׁמַע, דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כְּלִיוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ בְּכָל מָקוֹם. לְאֵתוֹיֵי מַאי? לָאו לְאֵתוֹיֵי רְשׁוּת מוֹכֵר? הָתָם, דְּאָמַר לֵיהּ: זִיל קְנִי.

תְּנַן הָתָם: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת – נִקְנִין בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת – אֵין נִקְנִין אֶלָּא בִּמְשִׁיכָה. בְּסוּרָא מַתְנוּ לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא; בְּפוּמְבְּדִיתָא מַתְנוּ לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְאָמְרִי לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהַגְבִּיהַּ, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לְהַגְבִּיהַּ – בְּהַגְבָּהָה אִין, בִּמְשִׁיכָה לָא.

יְתֵיב אַבָּיֵי וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא; אִיתִיבֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָה לְאַבָּיֵי: הַגּוֹנֵב כִּיס בְּשַׁבָּת – חַיָּיב, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִיסּוּר שַׁבָּת.

הָיָה מְגָרֵר וְיוֹצֵא – פָּטוּר, שֶׁהֲרֵי אִיסּוּר שַׁבָּת וּגְנֵיבָה בָּאִין כְּאֶחָד.

וַהֲרֵי כִּיס – דִּבַּר הַגְּבָהָה הוּא, וַאֲפִילּוּ הָכִי קָנֵי בִּמְשִׁיכָה! אֲמַר לֵיהּ: בְּמִיתְנָא. אֲנָא נָמֵי בְּמִיתְנָא קָא אָמֵינָא! אָמַר לֵיהּ: בְּמִידֵּי דְּבָעֵי מִיתְנָא.

תָּא שְׁמַע: בִּרְשׁוּת מוֹכֵר – לֹא קָנָה עַד שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה, אוֹ עַד שֶׁיּוֹצִיאֶנָּה מֵרְשׁוּתוֹ. אַלְמָא, מִידֵּי דִּבַּר הַגְּבָהָה – אִי בָּעֵי בְּהַגְבָּהָה קָנֵי לֵיהּ, וְאִי בָּעֵי בִּמְשִׁיכָה קָנֵי לֵיהּ! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לְצָדָדִין קָתָנֵי – מִידֵּי דִּבַּר הַגְּבָהָה, בְּהַגְבָּהָה; מִידֵּי דִּבַּר מְשִׁיכָה, בִּמְשִׁיכָה.

## דף פו:

תָּא שְׁמַע: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ, מָשַׁךְ וְלֹא מָדַד – קָנֵי. וְהָא פֵּירוֹת, דִּבְנֵי הַגְבָּהָה נִינְהוּ, וְקָתָנֵי דְּקָנֵי בִּמְשִׁיכָה!

הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּשִׁלְיְפֵי רַבְרְבֵי. אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: הַלּוֹקֵחַ פִּשְׁתָּן מֵחֲבֵירוֹ – לֹא קָנָה עַד שֶׁיְּטַלְטְלֶנּוּ מִמָּקוֹם זֶה לְמָקוֹם אַחֵר. אַטּוּ פִּשְׁתָּן בְּשִׁלְיְפֵי רַבְרְבֵי מִי לָא עָבְדִי?! שְׁאנֵי פִּשְׁתָּן – דְּמִשְׁתְּמִיט.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: בְּהֵמָה גַּסָּה נִקְנֵית בִּמְסִירָה, וְהַדַּקָּה – בְּהַגְבָּהָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּהֵמָה דַּקָּה – בִּמְשִׁיכָה. וְהָא בְּהֵמָה דַּקָּה, דִּבַּר הַגְּבָהָה הִיא, וְקָתָנֵי דְּקָנֵי בִּמְשִׁיכָה! שְׁאנֵי בְּהֵמָה, דְּסָרְקָא.

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: "כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" – יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, אֶפִילּוּ בִּסְאָה הָאַחֲרוֹנָה. "כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים – סְאָה בְּסֶלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה.

תָּא שְׁמַע: אִם הָיְתָה מִדָּה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה. וְאַף עַל גַּב דְּלֹא נִתְמַלְּאָה הַמִּדָּה!

כְּגוֹן דַּאֲמַר לֵיהּ: "הֵין בִּשְׁנֵים עָשָׂר סְלָעִים – לוֹג בְּסֶלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ"; וְכִדְאָמַר רַב כָּהֲנָא: שְׁנָתוֹת הָיוּ בַּהִין, הָכָא נָמֵי – שְׁנָתוֹת הָיוּ בַּמִּדּוֹת.

תָּא שְׁמַע: הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ לַגּוֹרֶן הַיּוֹם בְּדִינָר,

## דף פז.

וְלַגּוֹרֶן יָפָה סֶלַע – אָסוּר לֵהָנוֹת הֵימֶנּוּ. אֲבָל אִם שְׁכָרוֹ מֵהַיּוֹם בְּדִינָר לְיוֹם, וְלַגּוֹרֶן יָפָה סֶלַע – מוּתָּר.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ ״כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים, סְאָה בְּסֶלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ״ – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה; הָכָא נָמֵי – קַמָּא קַמָּא מִיפְסָק פְּסַק, וְאָסוּר לֵהָנוֹת הֵימֶנּוּ; מִדֵּינָר לְיוֹם וְלַגּוֹרֶן יָפֶה סֶלַע – מוּתָּר?! אַמַּאי? וְהָא אֲגַר ״נְטַר לִי״ הוּא!

אָמַר רָבָא: וְתִסְבְּרָא?! זַלְזוֹלֵי בִּשְׁכִירוּת מִי אֲסִיר?! מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? רֵישָׁא דְּלָא קָא עָבֵיד בַּהֲדֵיהּ מֵהַשְׁתָּא, מִיחֲזֵי כִּי אֲגַר ״נְטַר לִי״; סֵיפָא דְּקָא עָבֵיד בַּהֲדֵיהּ מֵהַשְׁתָּא, לָא מִיחֲזֵי כִּי אֲגַר ״נְטַר לִי״.

וְאִם הָיָה מְחוּבָּר בְּקַרְקַע, וְתַלַּשׁ כָּל שֶׁהוּא – קָנָה. מִשּׁוּם דְּתַלַּשׁ כָּל שֶׁהוּא – קָנָה?! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּאָמַר לֵיהּ: לֵךְ, יַפֶּה לְךָ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, וְקַנֵּי כֹּל מַה שֶּׁעָלֶיהָ.

**מַתְנִי׳** הַמּוֹכֵר יַיִן וְשֶׁמֶן לַחֲבֵירוֹ, וְהוּקְרוּ אוֹ שֶׁהוּזְלוּ, אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאוּ הַמִּדָּה – לַמּוֹכֵר. מִשֶּׁנִּתְמַלְּאוּ הַמִּדָּה – לַלּוֹקֵחַ. וְאִם הָיָה סַרְסוּר בֵּינֵיהֶן, נִשְׁבָּרָה הֶחָבִית – נִשְׁבָּרָה לַסַּרְסוּר.

וְחַיָּיב לְהַטִּיחַ לוֹ שָׁלֹשׁ טִיפִּין. הִרְכִּינָהּ וּמִיצִּית – הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. וְהַחֲנְווֹנִי – אֵינוֹ חַיָּיב לְהַטִּיחַ שָׁלֹשׁ טִיפִּין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה – פָּטוּר.

**גְּמָ׳** הָא מִדָּה, דְּמַאן? אִילֵּימָא מִדָּה דִּלּוֹקֵחַ, עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאוּ מִדָּה – לַמּוֹכֵר?! מִדָּה דִּלּוֹקֵחַ הִיא! וְאֶלָּא מִדָּה דְּמוֹכֵר? מִשֶּׁנִּתְמַלְּאוּ מִדָּה – לַלּוֹקֵחַ?! מִדָּה דְּמוֹכֵר הִיא!

אָמַר רַבִּי אִלְעָא: בְּמִדַּת סַרְסוּר. וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְאִם הָיָה סַרְסוּר בֵּינֵיהֶם, נִשְׁבְּרָה הֶחָבִית – נִשְׁבְּרָה לַסַּרְסוּר; מִכְּלָל דְּרֵישָׁא לָאו בְּסַרְסוּר עָסְקִינַן! רֵישָׁא – מִדָּה בְּלֹא סַרְסוּר, סֵיפָא – בְּסַרְסוּר עַצְמוֹ.

הִרְכִּינָהּ וּמִיצִּית – הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. כִּי סָלֵיק רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁכְּחֵיהּ לְזְעֵירִי, אֲמַר לֵיהּ: מִי כָּאן תַּנָּא דְּאַתְנֵייהּ רַב מִדּוֹת? אַחֲוֵייהּ רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי. אָמַר לֵיהּ: מַאי קָא קַשְׁיָא לָךְ? דִּתְנַן: הִרְכִּינָהּ וּמִיצִּית – הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר,

## דף פז:

וְהָתְנַן, הִרְכִּינָהּ וּמִיצָּהּ – הֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה!

אָמַר לֵיהּ: הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מְשׁוּם יֵאוּשׁ בְּעָלִים נָגְעוּ בָּהּ.

וְהַחֲנְווֹנִי אֵינוֹ חַיָּיב לְהַטִּיחַ וְכוּ'. אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי יְהוּדָה – אַרֵישָׁא קָאֵי, וּלְקוּלָּא; אוֹ דִלְמָא אַסֵּיפָא קָאֵי, וּלְחוּמְרָא?

תָּא שְׁמַע: דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה – חֲנְווֹנִי פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֲנְווֹנִי טָרוּד.

**מַתְנִי׳** הַשּׁוֹלֵחַ אֶת בְּנוֹ אֵצֶל חֲנְוָונִי וּפוֹנְדְיוֹן בְּיָדוֹ, וּמָדַד לוֹ בְּאִיסָּר שֶׁמֶן וְנָתַן לוֹ אֶת הָאִיסָּר; שָׁבַר אֶת הַצְּלוֹחִית וְאִבֵּד אֶת הָאִיסָּר – חֲנְוָונִי חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, שֶׁעַל מְנָת כֵּן שְׁלָחוֹ. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁהַצְּלוֹחִית בְּיַד הַתִּינוֹק וּמָדַד חֲנְוָונִי לְתוֹכָהּ – שֶׁחֲנְוָונִי פָּטוּר.

**גְּמָ׳** בִּשְׁלָמָא בְּאִיסָּר וְשֶׁמֶן, בְּהָא פְּלִיגִי – דְּרַבָּנַן סָבְרִי: לְאוֹדוֹעֵי שַׁדְּרֵיהּ, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: לְשַׁדּוֹרֵי לֵיהּ שַׁדְּרֵיהּ; אֶלָּא שָׁבַר צְלוֹחִית – אֲבֵדָה מִדַּעַת הִיא!

אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: הָכָא בְּבַעַל הַבַּיִת מוֹכֵר צְלוֹחִיוֹת עָסְקִינַן, וּכְגוֹן שֶׁנְּטָלָהּ חֲנְוָונִי עַל מְנָת לְבַקְּרָהּ; וּכְדִשְׁמוּאֵל – דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הַנּוֹטֵל כְּלִי מִן הָאוּמָּן עַל מְנָת לְבַקְּרוֹ, וְנֶאֱנַס בְּיָדוֹ – חַיָּיב.

לֵימָא דִּשְׁמוּאֵל תַּנָּאֵי הִיא?! אֶלָּא רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הָכָא בְּחֲנְוָונִי מוֹכֵר צְלוֹחִיוֹת עָסְקִינַן; וְאַזְדָּא רַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ, וְרַבָּנַן לְטַעְמַיְיהוּ.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא – מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁהַצְּלוֹחִית בְּיַד הַתִּינוֹק, וּמָדַד חֲנְוָונִי לְתוֹכָהּ – שֶׁחֲנְוָונִי פָּטוּר. וְהָא אָמְרַתְּ לְאוֹדוֹעֵי שַׁדְּרֵיהּ! אֶלָּא אַבָּיֵי בַּר אָבִין וְרַבִּי חֲנִינָא בַּר אָבִין דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן –

## דף פח.

כְּגוֹן שֶׁנְּטָלָהּ לְמוֹד בָּהּ, וְכִדְרַבָּה – דְּאָמַר רַבָּה: הִכִּישָׁהּ – נִתְחַיֵּיב בָּהּ.

אֵימוֹר דְּאָמַר רַבָּה – בְּבַעֲלֵי חַיִּים, דְּאַנָּקְטִינְהוּ נִיגְרָא בָּרְיֵיתָא; כִּי הַאי גַּוְונָא מִי אָמַר?!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: אֲנִי וַאֲרִי שֶׁבַּחֲבוּרָה תַּרְגֵּימְנוּהָ – וּמַנּוּ? רַבִּי זֵירָא; הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁנְּטָלָהּ לְמוֹד בָּהּ לַאֲחֵרִים.

וּבְשׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת קָא מִיפַּלְגִי – מָר סָבַר: שׁוֹאֵל הָוֵי, וּמָר סָבַר: גּוֹזֵל הָוֵי.

גּוּפָא – אָמַר שְׁמוּאֵל: הַנּוֹטֵל כְּלִי מִן הָאוּמָּן לְבַקְּרוֹ, וְנֶאֱנַס בְּיָדוֹ – חַיָּיב. וְהָנֵי מִילֵּי הוּא דְּקָנְצֵי דְּמֵיהּ.

הַהוּא גַּבְרָא דְּעָל לְבֵי טַבָּחָא, אַגְּבֵהּ אַטְמָא דְּבִישְׁרָא. בַּהֲדֵי דְּקָא אַגְּבֵהּ, אֲתָא פָּרְשָׁא מִרְמֵא מִינֵּיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יֵימַר, חַיְּיבֵיהּ לְשַׁלּוֹמֵי דְּמֵיהּ. וְהָנֵי מִילֵּי הוּא דְּקָנְצֵי דְּמֵיהּ.

הַהוּא גַּבְרָא דְּאַיְּיתִי קָאנֵי לְפוּם נַהֲרָא. אֲתוֹ כּוּלֵּי עָלְמָא, שְׁקוּל קָרָא קָרָא. אֲמַר לְהוּ: הֲרֵי הֵן מוּקְדָּשִׁין לַשָּׁמַיִם.

אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, אֲמַר לְהוּ: אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. וְהָנֵי מִילֵּי הוּא דְּקָנְצֵי דְּמֵיהּ, אֲבָל לָא קָנְצֵי דְּמֵיהּ – בִּרְשׁוּת מָרֵיהּ קָיְימִי, וְשַׁפִּיר אַקְדֵּישׁ.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַלּוֹקֵחַ יָרָק מִן הַשּׁוּק, וּבֵירַר וְהִנִּיחַ – אֲפִילּוּ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ, לֹא קָנָה וְלֹא נִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר.

גָּמַר בְּלִבּוֹ לִקְנוֹתוֹ – קָנָה וְנִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר. לְהַחְזִירוֹ אִי אֶפְשָׁר – שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר, וּלְעַשְּׂרוֹ אִי אֶפְשָׁר – שֶׁכְּבָר מַפְחִיתָן בְּדָמִים. הָא כֵּיצַד? מְעַשְּׂרוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ דְּמֵי מַעֲשֵׂר.

אַטּוּ מִשּׁוּם דְּגָמַר בְּלִבּוֹ לִקְנוֹת, קָנָה וְנִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר?! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: הָכָא בִּירֵא שָׁמַיִם עָסְקִינַן, כְּגוֹן רַב סָפְרָא, דְּקַיֵּים בְּנַפְשֵׁיהּ "וְדִבֵּר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ".

**מַתְנִי'** הַסִּיטוֹן מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו אֶחָד לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. וּבַעַל הַבַּיִת, אֶחָד לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חִילּוּף הַדְּבָרִים.

חֲנִוונִי, מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו פַּעֲמַיִם בְּשַׁבָּת, וּמַמְחֶה מִשְׁקְלוֹתָיו פַּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת, וּמְקַנֵּחַ מֹאזְנַיִם עַל כָּל מִשְׁקָל וּמִשְׁקָל. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּלַח, אֲבָל בְּיָבֵשׁ – אֵינוֹ צָרִיךְ.

## דף פח:

וְחַיָּיב לְהַכְרִיעַ לוֹ טֶפַח. הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עַיִן בְּעַיִן, נוֹתֵן לוֹ גֵּירוּמִין. אֶחָד לַעֲשָׂרָה בַּלַּח, וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בַּיָּבֵשׁ.

מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָמוֹד בְּדַקָּה – לֹא יָמוֹד בְּגַסָּה. בְּגַסָּה – לֹא יָמוֹד בְּדַקָּה. לִמְחוֹק – לֹא יִגְדּוֹשׁ. לִגְדּוֹשׁ – לֹא יִמְחוֹק.

**גְּמָ'** מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא: "אֶבֶן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק" – צֶדֶק מִשְׁקָלְךָ וְתֵן לוֹ. אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עַיִן בְּעַיִן – נוֹתֵן לוֹ גֵּירוּמִין. וְאִי הַכְרָעָה דְּאוֹרַיְיתָא, הֵיכִי יְהֵיב לֵיהּ עַיִן בְּעַיִן?

אֶלָּא רֵישָׁא בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ; וְאִי אִיתְּמַר דְּרֵישׁ לָקִישׁ – אַסֵּיפָא אִיתְּמַר: הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עַיִן בְּעַיִן – נוֹתֵן לוֹ גֵּירוּמִין. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא: "וְצֶדֶק" – צֶדֶק מִשְׁקָלְךָ וְתֵן לוֹ. וְכַמָּה גֵּירוּמִין? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל אָמַר רַב: אֶחָד מֵעֲשָׂרָה בַּלִּיטְרָא בַּלַּח – לַעֲשָׂרָה לִיטְרִין.

אֶחָד לַעֲשָׂרָה בַּלַּח, וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בְּיָבֵשׁ וְכוּ'. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֵיכִי קָאָמַר? אֶחָד מֵעֲשָׂרָה בַּלַּח – לַעֲשָׂרָה דְּלַח, וְאֶחָד מֵעֶשְׂרִים בַּיָּבֵשׁ – לְעֶשְׂרִים דְּיָבֵשׁ; אוֹ דִלְמָא, אֶחָד מֵעֲשָׂרָה – לַעֲשָׂרָה דְּלַח וּלְעֶשְׂרִים דְּיָבֵשׁ? תֵּיקוּ.

אָמַר רַבִּי לֵוִי: קְשֶׁה עוֹנְשָׁן שֶׁל מִדּוֹת יוֹתֵר מֵעוֹנְשָׁן שֶׁל עֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בָּהֶן "אֵל", וְזֶה נֶאֱמַר בָּהֶן "אֱלֹה". וּמַאי מַשְׁמַע דְּהַאי "אֵל" – קָשֶׁה הוּא? דִּכְתִיב: "וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח". גַּבֵּי עֲרָיוֹת נָמֵי, הָכְתִיב "אֱלֹה"! הָהוּא לְמַעוֹטֵי מִדּוֹת מִכְּרֵת.

וְאֶלָּא מַאי עוּדְּפַיְיהוּ? דְּהָתָם אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה, וְהָכָא לָא אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה.
וְאָמַר רַבִּי לֵוִי: קָשֶׁה גֶּזֶל הֶדְיוֹט יוֹתֵר מִגֶּזֶל גָּבוֹהַּ, שֶׁזֶּה הִקְדִּים "חֵטְא" לִ"מְעִילָה", וְזֶה הִקְדִּים "מְעִילָה" לְ"חֵטְא".
וְאָמַר רַבִּי לֵוִי: בּוֹא וּרְאֵה, שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בְּרַךְ יִשְׂרָאֵל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, וְקִלְלָן בִּשְׁמֹנֶה. בֵּרְכָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם – מֵ"אִם בְּחֻקֹּתַי" עַד "קוֹמְמִיוּת";
וְקִלְלָן בִּשְׁמוֹנָה – מִ"וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ" עַד "וְאֶת חֻקֹּתַי גָּעֲלָה נַפְשָׁם".
וְאִילּוּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ – בֵּרְכָן בִּשְׁמוֹנֶה, וְקִלְלָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם. בֵּרְכָן בִּשְׁמוֹנֶה –

## דף פט.

מִ"וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע", וְעַד "לְעָבְדָם"; וְקִלְלָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם – מִ"וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע" עַד "וְאֵין קֹנֶה".
מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָמוֹד בְּגַסָּה כּוּ'. (סִימָן: אֵין מְעַיְּינִין, וְאֵין גּוֹדְשִׁין, בַּאֲגַרְדְּמִין, וּבְלִיטְרָא, שְׁלֹשָׁה, וְעָשָׂר, נָפָשׁ, מִשְׁקָלוֹת, מִמָּחָק, עֶבֶד, לֹא תַעֲשׂוּ, לֹא יַעֲשֶׂה.)
תָּנוּ רַבָּנָן: מִנַּיִן שֶׁאֵין מוֹחָקִין בְּמָקוֹם שֶׁגּוֹדְשִׁין, וְאֵין גּוֹדְשִׁין בְּמָקוֹם שֶׁמּוֹחָקִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֵיפָה שְׁלֵמָה".
וּמִנַּיִן שֶׁאַף אָמַר: הֲרֵינִי מוֹחֵק בְּמָקוֹם שֶׁגּוֹדְשִׁין – וְלִפְחוֹת לוֹ מִן הַדְּמִים, וַהֲרֵינִי גּוֹדֵשׁ בְּמָקוֹם שֶׁמּוֹחָקִין – וּלְהוֹסִיף לוֹ עַל הַדְּמִים; שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֵיפָה שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ".
תָּנוּ רַבָּנָן: מִנַּיִן שֶׁאֵין מְעַיְּינִין בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיעִין, וְאֵין מַכְרִיעִין בְּמָקוֹם שֶׁמְּעַיְּינִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶבֶן שְׁלֵמָה".
וּמִנַּיִן שֶׁאַף אָמַר: הֲרֵינִי מְעַיֵּין בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיעִין – וְלִפְחוֹת לוֹ מִן הַדְּמִים, וַהֲרֵינִי מַכְרִיעַ בְּמָקוֹם שֶׁמְּעַיְּינִין – וּלְהוֹסִיף לוֹ עַל הַדְּמִים; שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק".
אָמַר רַב יְהוּדָה מִסּוּרָא: "לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ" – מָה טַעַם? מִשּׁוּם "אֵיפָה וְאֵיפָה".
"לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסְךָ" – מָה טַעַם? מִשּׁוּם "אֶבֶן וְאֶבֶן". אֲבָל "אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ, אֵיפָה שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ".
תָּנוּ רַבָּנָן: "(לֹא) יִהְיֶה לְךָ" – מְלַמֵּד שֶׁמַּעֲמִידִין אֲגַרְדְּמִין לַמִּדּוֹת, וְאֵין מַעֲמִידִין אֲגַרְדְּמִין לַשְּׁעָרִים. דְּבֵי נְשִׂיאָה אוֹקִימוּ אֲגַרְדְּמִין בֵּין לַמִּדּוֹת בֵּין לַשְּׁעָרִים, אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְקַרְנָא: פּוֹק תְּנִי לְהוּ: מַעֲמִידִין אֲגַרְדְּמִין לַמִּדּוֹת, וְאֵין מַעֲמִידִין אֲגַרְדְּמִין לַשְּׁעָרִים.

נְפַק דְּרַשׁ לְהוּ: מַעֲמִידִין אֲגַרְדְּמִין בֵּין לַמְּדוֹת בֵּין לַשְּׁעָרִים. אֲמַר לֵיהּ: מָה שְׁמָךְ? קַרְנָא. תִּיפּוֹק לֵיהּ קַרְנָא בְּעֵינֵיהּ. נְפַקָא לֵיהּ קַרְנָא בְּעֵינֵיהּ. וְאֵיהוּ כְּמַאן סָבַר? כִּי הָא דְּאָמַר רָמֵי בַּר חָמָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַעֲמִידִין אֲגַרְדְּמִין בֵּין לַמְּדוֹת בֵּין לַשְּׁעָרִים, מִפְּנֵי הָרַמָּאִין.

תָּנוּ רַבָּנַן: הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לִיטְרָא – שׁוֹקֵל לוֹ לִיטְרָא. חֲצִי לִיטְרָא – שׁוֹקֵל לוֹ חֲצִי לִיטְרָא. רְבִיעַ לִיטְרָא – שׁוֹקֵל לוֹ רְבִיעַ לִיטְרָא. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? דִּמְתַקְּנִינַן מַתְקְלֵי עַד הָכִי.

תָּנוּ רַבָּנַן: הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה רְבָעֵי לִיטְרָא, לֹא יֹאמַר לוֹ: שְׁקוֹל לִי שְׁלֹשָׁה רְבָעֵי לִיטְרָא אַחַת. אֶלָּא שׁוֹקֵל לִיטְרָא, וּמַנִּיחַ רְבִיעַ לִיטְרָא עִם הַבָּשָׂר.

תָּנוּ רַבָּנַן: הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר לִיטְרִין, לֹא יֹאמַר לוֹ: שְׁקוֹל לִי אַחַת אַחַת וְהַכְרִיעָה; אֶלָּא שׁוֹקֵל לוֹ כּוּלָּן בְּבַת אַחַת, וְנוֹתֵן הֶכְרֵעַ אֶחָד לְכוּלָּן.

תָּנוּ רַבָּנַן: נֶפֶשׁ מֵאוְנַיִם – תְּלוּיָה בָּאֲוִיר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וּגְבוֹהָה מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְקָנֶה וּמְתָנָא שֶׁלָּהּ שְׁנַיִם עָשָׂר טְפָחִים. וְשֶׁל צַמָּרִים וְשֶׁל זַגָּגִין – תְּלוּיָה בָּאֲוִיר שְׁנֵי טְפָחִים, וּגְבוֹהָה מִן הָאָרֶץ שְׁנֵי טְפָחִים, וְקָנֶה וּמְתָנָא שֶׁלָּהּ תִּשְׁעָה טְפָחִים.

וְשֶׁל חֲנְוָונִי וְשֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – תְּלוּיָה בָּאֲוִיר טֶפַח, וּגְבוֹהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח, וְקָנֶה וּמְתָנָא שֶׁלָּהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְשֶׁל טוּרְטָנֵי – תְּלוּיָה בָּאֲוִיר שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת, וּגְבוֹהָה מִן הָאָרֶץ שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת, וְקָנֶה וּמְתָנָא שֶׁלָּהּ אֵינִי יוֹדֵעַ.

וְאֶלָּא הָךְ קַמַּיְיתָא – דְּמַאי?

## דף פט:

אָמַר רַב פָּפָּא: דִּיגְרוֹמֵי.

אָמַר רַבִּי מָנִי בַּר פַּטִּישׁ: כְּדֶרֶךְ שֶׁאָמְרוּ לְעֵנַיִן אִיסּוּרָן, כָּךְ אָמְרוּ לְעֵנַיִן טוּמְאָתָן.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: חוּט מֵאוְנַיִם שֶׁל חֲנְוָנִי וְשֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים – טָפַח! קָנֶה וּמְתָנָא שֶׁלָּהּ אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, דְּלָא תְּנַן.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין עוֹשִׂין מִשְׁקָלוֹת – לֹא שֶׁל בַּעַץ, וְלֹא שֶׁל אֶבֶר, וְלֹא שֶׁל גִּיסְטְרוֹן, וְלֹא שֶׁל שְׁאָר מִינֵי מַתָּכוֹת. אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא שֶׁל צוּנְמָא וְשֶׁל זְכוּכִית.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין עוֹשִׂין הַמֶּחְחָק שֶׁל דְּלַעַת – מִפְּנֵי שֶׁהוּא קַל, וְלֹא שֶׁל מַתֶּכֶת – מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְבִּיד. אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא שֶׁל זֵית וְשֶׁל אֱגוֹז, שֶׁל שִׁקְמָה וְשֶׁל אֶשְׁבָּרוֹעַ.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין עוֹשִׂין אֶת הַמֶּחְחָק צְדוֹ אֶחָד עָב וְצִדּוֹ אֶחָד קָצָר. לֹא יִמְחוֹק בְּבַת אַחַת, שֶׁהַמּוֹחֵק בְּבַת אַחַת – רַע לַמּוֹכֵר וְיָפֶה לַלּוֹקֵחַ; וְלֹא יִמְחוֹק מְעַט מְעַט – שֶׁרַע לַלּוֹקֵחַ וְיָפֶה לַמּוֹכֵר.

עַל כּוּלָּן אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: אוֹי לִי אִם אוֹמַר, אוֹי לִי אִם לֹא אוֹמַר; אִם אוֹמַר – שֶׁמָּא יִלְמְדוּ הָרַמָּאִין, וְאִם לֹא אוֹמַר – שֶׁמָּא יֹאמְרוּ הָרַמָּאִין: אֵין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּקִיאִין בְּמַעֲשֶׂה

יְדֵינוּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: אַמְרַהּ, אוֹ לָא אַמְרַהּ? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: אַמְרַהּ – וּמֵהַאי קְרָא אַמְרַהּ: "כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה', וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם, וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם".

תָּנוּ רַבָּנָן: "לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט; בַּמִּדָּה, בַּמִּשְׁקָל וּבַמְּשׂוּרָה"; "בַּמִּדָּה" – זוֹ מְדִידַת קַרְקַע, שֶׁלֹּא יְמַדּוֹד לְאֶחָד בִּימוֹת הַחַמָּה וּלְאֶחָד בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. "בַּמִּשְׁקָל" – שֶׁלֹּא יַטְמִין מִשְׁקוֹלוֹתָיו בְּמֶלַח. "בַּמְּשׂוּרָה" – שֶׁלֹּא יְרַתִּיחַ.

וְקַל וָחוֹמֶר – וּמָה מְשׂוּרָה, שֶׁהִיא אֶחָד מִשְּׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה בַּלּוֹג – הִקְפִּידָה עָלֶיהָ תּוֹרָה; קַל וָחוֹמֶר לְהִין, וַחֲצִי הִין, וּשְׁלִישִׁית הַהִין, וּרְבִיעִית הַהִין; וְלוֹג, וַחֲצִי לוֹג, וּרְבִיעִית, וַחֲצִי תּוֹמֶן, וְעוּכְלָא.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אָסוּר לָאָדָם שֶׁיִּשְׁהֶה מִדָּה חֲסֵרָה אוֹ יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וַאֲפִילּוּ הִיא עֲבִיט שֶׁל מֵימֵי רַגְלַיִם. אָמַר רַב פָּפָּא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא בְּאַתְרָא דְּלָא חָתִימִי, אֲבָל בְּאַתְרָא דַּחֲתִימִי – אִי לָא חָזֵי חָתִימָה לָא שָׁקֵיל. וּבְאַתְרָא דְּלָא חָתִימִי נָמֵי לָא אֲמַרַן – אֶלָּא דְּלָא מְהַנְדְּסִי, אֲבָל מְהַנְדְּסִי – לֵית לַן בַּהּ.

וְלָא הִיא; זִימְנִין דְּמִיקְּרֵי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וּמִיקְּרֵי וְשָׁקֵיל. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: לֹא יַשְׁהֶה אָדָם מִדָּה חֲסֵרָה אוֹ יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וַאֲפִילּוּ הִיא עֲבִיט שֶׁל מֵימֵי רַגְלַיִם. אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא סְאָה, תַּרְקַב, וַחֲצִי תַּרְקַב, וְקַב, וַחֲצִי קַב, וְרוֹבַע, וְתוֹמֶן, וַחֲצִי תּוֹמֶן,

## דף צ.

וְעוּכְלָא. וְכַמָּה הִיא עוּכְלָא? אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה בְּרְבִיעַ. וּבְמַדַּת הַלַּח הוּא עוֹשֶׂה הִין, וַחֲצִי הִין, וּשְׁלִישִׁית הַהִין, וּרְבִיעִית הַהִין, וְלוֹג, וַחֲצִי לוֹג, וּרְבִיעִית, וּשְׁמִינִית, וְאֶחָד מִשְּׁמוֹנָה בְּשְׁמִינִית – וְזֶהוּ קוּרְטוֹב.

וְלֶעְבִּיד נָמֵי קַבַּיִים! אָתֵי לְאִיחַלּוֹפֵי בְּתַרְקַב. אַלְמָא טָעוּ אִינָשֵׁי תִּילְתָּא – אִי הָכִי, קַב נָמֵי לָא לֶיעְבִּיד; דְּאָתֵי לְאִיחַלּוֹפֵי בַּחֲצִי תַּרְקַב! אֶלָּא קַבַּיִים הַיְינוּ טַעְמָא דְּלָא עָבֵיד – דְּאָתֵי לְאִיחַלּוֹפֵי בַּחֲצִי תַּרְקַב.

אַלְמָא טָעֵי אִינִישׁ רִיבְעָא – אִי הָכִי, חֲצִי תּוֹמֶן וְעוּכְלָא לָא לֶיעְבִּיד! אָמַר רַב פָּפָּא: מִדּוֹת קְטַנּוֹת בְּקִיאֵי בְּהוּ אִינָשֵׁי.

שְׁלִישִׁית הַהִין, רְבִיעִית הַהִין – לָא לֶיעְבִּיד! כֵּיוָן דַּהֲווֹ בַּמִּקְדָּשׁ, לָא גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנָן. בַּמִּקְדָּשׁ נָמֵי לִיגְזוֹר! כֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן.

אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר מִשְּׁתוּת, וְלֹא עַל הַמַּטְבֵּעַ יְתֵר מִשְּׁתוּת, וְהַמִּשְׁתַּכֵּר אַל יִשְׁתַּכֵּר יוֹתֵר מִשְּׁתוּת. אֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר מִשְּׁתוּת – מַאי טַעְמָא? אִילֵּימָא מִשּׁוּם אַפְקוֹעֵי תַּרְעָא, שְׁתוּת נָמֵי לָא!

אֶלָּא מִשּׁוּם אוֹנָאָה – דְּלָא לֵיהֱוֵי בִּיטּוּל מִקָּח? וְהָאָמַר רָבָא: כָּל דָּבָר שֶׁבְּמִדָּה וְשֶׁבְּמִשְׁקָל וְשֶׁבְּמָנְיָן – אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכְּדֵי אוֹנָאָה חוֹזֵר!
אֶלָּא דְּלָא לֵיהֱוֵי פְּסֵידָא לְתַגָּרָא.
פְּסֵידָא הוּא דְּלָא לֵיהֱוֵי לֵיהּ – רָווּחָא לָא בָּעֵי?! זְבַן וְזַבֵּין – תַּגָּרָא אִיקָּרֵי?!
אֶלָּא אָמַר רַב חִסְדָּא: שְׁמוּאֵל קָרָא אַשְׁכַּח וּדְרַשׁ – ״וְהַשֶּׁקֶל – עֶשְׂרִים גֵּרָה; עֶשְׂרִים שְׁקָלִים, חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים, עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה שֶׁקֶל – הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם״.

## דף צ:

מָנֶה?! מָאתָן וְאַרְבָּעִין הָווּ! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ תְּלַת: שְׁמַע מִינַּהּ מָנֶה שֶׁל קוֹדֶשׁ – כָּפוּל הָיָה; וּשְׁמַע מִינַּהּ מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת – וְאֵין מוֹסִיפִין יוֹתֵר מִשְּׁתוּת; וּשְׁמַע מִינַּהּ שְׁתוּתָא – מִלְּבַר.
רַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל תַּקֵּין כֵּיילָא בַּר תְּלָתָא קְפִיזֵי. אֲמַרוּ לֵיהּ, וְהָא אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר מִשְּׁתוּת! אֲמַר לְהוּ: אֲנָא כֵּיילָא חַדְתָּא תַּקֵּינְנָא. שַׁדְּרֵיהּ לְפוּמְבְּדִיתָא – וְלָא קַבְּלוּהּ, שַׁדְּרֵיהּ לְפַאפּוּנְיָא – וְקַבְּלוּהּ; וְקָרוּ לֵיהּ: ״רוּז פָּפָּא״.
(סִימָן: אוֹצְרֵי פֵּירוֹת, אֵין אוֹצְרִין, וְאֵין מוֹצִיאִין, וְאֵין מְשַׁתְּכְּרִין פַּעֲמַיִם בְּבֵיצִים, מַתְרִיעִין, וְלֹא מוֹצִיאִין.)
תָּנוּ רַבָּנָן: אוֹצְרֵי פֵּירוֹת, וּמַלְוֵי בְּרִבִּית, וּמַקְטִינֵי אֵיפָה, וּמַפְקִיעֵי שְׁעָרִים – עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר: ״לֵאמֹר מָתַי יַעֲבֹר הַחֹדֶשׁ וְנַשְׁבִּירָה שֵׁבֶר, וְהַשַּׁבָּת וְנִפְתְּחָה בָּר, לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל, וּלְעַוֵּת מֹאזְנֵי מִרְמָה״. וּכְתִיב: ״נִשְׁבַּע ה׳ בִּגְאוֹן יַעֲקֹב, אִם אֶשְׁכַּח לָנֶצַח כָּל מַעֲשֵׂיהֶם״.
אוֹצְרֵי פֵּירוֹת – כְּגוֹן מַאן? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּגוֹן שַׁבְּתַי אַצָּר פֵּירוֹת.
אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל מְזַבֵּין לְהוּ לְפֵירֵי בְּתַרְעָא חָרְפָּא, כְּתַרְעָא חָרְפָּא. שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ, מַשְׁהֵי לְפֵירֵי, וּמְזַבֵּין לְהוּ בְּתַרְעָא אַפְלָא – כְּתַרְעָא חָרְפָּא. שְׁלַחוּ מִתָּם: טָבָא דְּאַבָּא מִדְּבָרָא. מַאי טַעְמָא? תַּרְעָא דְּרָווּחָ – רָווּחָ.
אָמַר רַב: עוֹשֶׂה אָדָם אֶת קִבּוֹ אוֹצָר. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אֵין אוֹצְרִין פֵּירוֹת – דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: יֵינוֹת, שְׁמָנִין וּסְלָתוֹת. אֲבָל תְּבָלִין, כַּמּוֹן וּפִלְפְּלִין – מוּתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּלוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק, אֲבָל בְּמַכְנִיס מִשֶּׁלּוֹ – מוּתָּר.
וּמוּתָּר לָאָדָם לֶאֱצוֹר פֵּירוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים – עֶרֶב שְׁבִיעִית, וּשְׁבִיעִית, וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.
וּבְשֵׁנִי בַצּוֹרֶת – אֲפִילּוּ קַב חִרּוּבִין לֹא יֵאָצוֹר, מִפְּנֵי שֶׁמַּכְנִיס מְאָרָה בַּשְּׁעָרִים. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא לְפוּנְא שַׁמָּעֵיהּ: פּוּק אֱצַר לִי פֵּירֵי שָׁלֹשׁ שָׁנִים – עֶרֶב שְׁבִיעִית, וּשְׁבִיעִית, וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מוֹצִיאִין פֵּירוֹת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: יֵינוֹת, שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא מַתִּיר בַּיַּיִן, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַתִּיפְלָה. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹצִיאִין מֵאֶרֶץ לְחוּץ לָאָרֶץ, כָּךְ אֵין מוֹצִיאִין מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְסוּרְיָא. וְרַבִּי מַתִּיר

## דף צא.

מֵהֵיפַּרְכְיָא לְהֵיפַּרְכְיָא.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מִשְׁתַּכְּרִים בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּדְבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: יֵינוֹת, שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת.

אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, שֶׁהָיָה מִשְׁתַּכֵּר בְּיַיִן וְשָׁמֶן. בְּיַיִן – סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה; בְּשֶׁמֶן – בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שְׁכִיחַ מִישְׁחָא.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מִשְׁתַּכְּרִין פַּעֲמִים בְּבֵיצִים. אָמַר מָרִי בַּר מָרִי: פְּלִיגִי בַּהּ רַב וּשְׁמוּאֵל; חַד אָמַר: עַל חַד תְּרֵי. וְחַד אָמַר: תַּגָּר לְתַגָּרָא.

תָּנוּ רַבָּנַן: מַתְרִיעִין עַל פִּרְקְמַטְיָא, וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּגוֹן כְּלֵי פִּשְׁתָּן בְּבָבֶל, וְיַיִן וְשֶׁמֶן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַב יוֹסֵף: וְהוּא דְּזָל וְקָם עַשְׂרָה בְּשִׁיתָּא.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין יוֹצְאִין מֵאָרֶץ לְחוּץ לָאָרֶץ, אֶלָּא אִם כֵּן עָמְדוּ סָאתַיִם בְּסֶלַע. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא לִיקַּח, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמּוֹצֵא לִיקַּח – אֲפִילּוּ עָמְדָה סְאָה בְּסֶלַע, לֹא יֵצֵא.

וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: אֱלִימֶלֶךְ, מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן, גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הָיוּ, וּפַרְנְסֵי הַדּוֹר הָיוּ; וּמִפְּנֵי מָה נֶעְנְשׁוּ? מִפְּנֵי שֶׁיָּצְאוּ מֵאָרֶץ לְחוּצָה לָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן, וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי״. מַאי ״הֲזֹאת נָעֳמִי״? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמְרוּ: חֲזִיתֶם נָעֳמִי שֶׁיָּצָאת מֵאָרֶץ לְחוּץ לָאָרֶץ – מָה עָלְתָה לָהּ?

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁבָּאת רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֻתָּה אִשְׁתּוֹ שֶׁל בֹּעַז. וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: עַד דְּלָא שָׂכִיב שִׂיכְבָא – קָיְימָא מְנוּ בַּיְיתֵיהּ.

אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אִבְצָן זֶה בֹּעַז. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? כִּי אִידַּךְ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא – דְּאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִשְׁתָּאוֹת עָשָׂה בֹּעַז לְבָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיְהִי לוֹ שִׁלְשִׁים בָּנִים, וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת שִׁלַּח הַחוּצָה, וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת הֵבִיא לְבָנָיו מִן הַחוּץ, וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע שָׁנִים״.

וּבְכָל אַחַת וְאַחַת עָשָׂה שְׁנֵי מִשְׁתָּאוֹת – אֶחָד בְּבֵית אָבִיו, וְאֶחָד בְּבֵית חָמִיו; וּבְכוּלָּן לֹא זִימֵּן אֶת מְנוֹחַ – אָמַר: כּוּדְנָא עֲקָרָה, בְּמַאי פָּרְעָא לִי?

תָּאנָא: וְכוּלָּן מֵתוּ בְּחַיָּיו. וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: "בְּחַיֵּיךְ דִּילַדְתְּ שִׁיתִּין שִׁיתִּין – לְמָה לִיךְ? אִיכְפַּל, וְאוֹלִיד חַד דְּמִשְׁתִּיתִּין זָרִיז.

(סִימָן: מָלַךְ, אַבְרָהָם, עֶשֶׂר שָׁנִים, שֶׁנִּפְטַר, נִתְנַשֵּׂא לְבַדּוֹ.) אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: אֱלִימֶלֶךְ, וְשַׁלְמוֹן, וּפְלוֹנִי אַלְמוֹנִי, וַאֲבִי נָעֳמִי – כּוּלָּן בְּנֵי נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב הֵן. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? שֶׁאֲפִילּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת אָבוֹת, אֵינָהּ עוֹמֶדֶת לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא מֵאָרֶץ לְחוּצָה לָאָרֶץ.

וְאָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: אִמִּיהּ דְּאַבְרָהָם – אֲמַתְלַאי בַּת כַּרְנְבוֹ. אִמִּיהּ דְּהָמָן – אֲמַתְלַאי בַּת עוֹרְבְתִי. וְסִימָנִיךְ: טָמֵא – טָמֵא, טָהוֹר – טָהוֹר.

אִמִּיהּ דְּדָוִד – נִצֶּבֶת בַּת עַדְאֵל שְׁמָהּ. אִמִּיהּ דְּשִׁמְשׁוֹן – צְלֶלְפּוֹנִית, וַאֲחָתֵיהּ נַשְׁיָין. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְתִשּׁוּבַת הַמִּינִים.

וְאָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: עֶשֶׂר שָׁנִים נָחְבַּשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ – שָׁלֹשׁ בְּכוּתָא, וְשָׁבַע בְּקַרְדּוּ. וְרַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא מַתְנֵי אִיפְּכָא. אָמַר רַב חִסְדָּא: עִיבְּרָא זְעֵירָא דְּכוּתָא – זֶהוּ אוּר כַּשְׂדִּים.

וְאָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּפְטַר אַבְרָהָם אָבִינוּ מִן הָעוֹלָם, עָמְדוּ כָּל גְּדוֹלֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם בְּשׁוּרָה; וְאָמְרוּ: אוֹי לוֹ לָעוֹלָם שֶׁאָבַד

## דף צא:

מַנְהִיגוֹ, וְאוֹי לָהּ לַסְּפִינָה שֶׁאָבַד קַבַּרְנִיטָהּ.

"וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ" – אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: אֲפִילּוּ רֵישׁ גַּרְגּוּתָא, מִשְּׁמַיָּא מוֹקְמִי לֵיהּ.

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאֲפִילּוּ מָצְאוּ סוּבִּין – לֹא יָצְאוּ. וְאֶלָּא מִפְּנֵי מָה נֶעֱנְשׁוּ? שֶׁהָיָה לָהֶן לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרָם, וְלֹא בִּקְּשׁוּ – שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּזַעֲקֵךְ יַצִּילֵךְ קִבּוּצַיִךְ".

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מָעוֹת בְּזוֹל, וּפֵירוֹת בְּיוֹקֶר; אֲבָל מָעוֹת בְּיוֹקֶר – אֲפִילּוּ עָמְדוּ אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע, יוֹצְאִין.

(סִימָן: סֶלַע, חֲרוּבָא, טַלְיָא, אָמְרִין.) דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נְהִירְנָא כַּד הֲווֹ קַיְימִין אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע; וַהֲווֹ נָפְישֵׁי נְפִישֵׁי כְּפַן בִּטְבֶרְיָא, מִדְּלִית אִיסָּר. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נְהִירְנָא כַּד לָא הֲווֹ מִיתַּגְרִין פּוֹעֲלַיָּא לְמַדְנַח קַרְתָּא; מֵרֵיחַ פִּיתָּא מָיְיתִין.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נְהִירְנָא כַּד הֲוָה בָּצַע יְנוֹקָא חְרוּבָא; וַהֲוָה נָגִיד חוּטָא דְּדוּבְשָׁא עַל תְּרֵין דְּרָעוֹהִי. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נְהִירְנָא כַּד הֲוָה נָטֵיל עוֹרְבָא בִּשְׁרָא; וּנְגִיד חוּטָא דְּמִשְׁחָא מֵרֵישׁ שׁוּרָא וְעַד לְאַרְעָא. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נְהִירְנָא כַּד הֲווֹ מְטַיְּילִין טַלְיָא וְטַלְיְיתָא בְּשׁוּקָא

כְּבַר שֵׁית עֶשְׂרֵה וּכְבַר שַׁב עֶשְׂרֵה, וְלָא הֲווֹ חָטָאן. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נְהִירְנָא כַּד הֲווֹ אָמְרִין בֵּי מִדְרְשָׁא: דְּמוֹדֵי לְהוֹן – נָפֵיל בֵּידֵיהוֹן; דְּמִתְרְחִישׁ עֲלֵיהוֹן – דִּילֵיהּ דִּילְהוֹן.

כְּתִיב: "מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן", וּכְתִיב: "יוֹאָשׁ וְשָׂרָף" – רַב וּשְׁמוּאֵל; חַד אָמַר: "מַחְלוֹן" וְ"כִלְיוֹן" שְׁמָן, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן "שָׂרָף" וְ"יוֹאָשׁ"? "יוֹאָשׁ" – שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִן הַגְּאוּלָּה, "שָׂרָף" – שֶׁנִּתְחַיְּיבוּ שְׂרֵיפָה לַמָּקוֹם.

וְחַד אָמַר: "יוֹאָשׁ" וְ"שָׂרָף" שְׁמָן, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן "מַחְלוֹן" וְ"כִלְיוֹן"? "מַחְלוֹן" – שֶׁעָשׂוּ גוּפָן חוּלִּין, וְ"כִלְיוֹן" – שֶׁנִּתְחַיְּיבוּ כְּלָיָה לַמָּקוֹם.

תַּנְיָא כְּמַאן דְּאָמַר "מַחְלוֹן" וְ"כִלְיוֹן" שְׁמָן – דְּתַנְיָא, מַאי דִּכְתִיב: "וְיוֹקִים, וְאַנְשֵׁי כֹזֵבָא, וְיוֹאָשׁ, וְשָׂרָף – אֲשֶׁר בָּעֲלוּ לְמוֹאָב; וְיָשֵׁבִי לָחֶם; וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים". "וְיוֹקִים" – זֶה יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהֵקִים שְׁבוּעָה לְאַנְשֵׁי גִּבְעוֹן. "וְאַנְשֵׁי כֹזֵבָא" – אֵלּוּ אַנְשֵׁי גִּבְעוֹן, שֶׁכִּזְּבוּ בִּיהוֹשֻׁעַ. "וְיוֹאָשׁ וְשָׂרָף" – אֵלּוּ מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן "יוֹאָשׁ" וְ"שָׂרָף"? "יוֹאָשׁ" – שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִן הַגְּאוּלָּה, "שָׂרָף" – שֶׁנִּתְחַיְּיבוּ שְׂרֵיפָה לַמָּקוֹם.

"אֲשֶׁר בָּעֲלוּ לְמוֹאָב" – שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים מוֹאֲבִיּוֹת. "וְיָשֵׁבִי לָחֶם" – זוֹ רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, שֶׁשָּׁבָה וְנִדְבְּקָה בְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה. "וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים" – דְּבָרִים הַלָּלוּ, עַתִּיק יוֹמַיָּא אָמָרָן; דִּכְתִיב: "מָצָאתִי דָוִד עַבְדִּי", וּכְתִיב: "שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת".

"הֵמָּה הַיּוֹצְרִים וְיֹשְׁבֵי נְטָעִים וּגְדֵרָה, עִם הַמֶּלֶךְ בִּמְלַאכְתּוֹ יָשְׁבוּ שָׁם"; "הֵמָּה הַיּוֹצְרִים" – אֵלּוּ בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב, שֶׁנָּצְרוּ שְׁבוּעַת אֲבִיהֶם.

"יֹשְׁבֵי נְטָעִים" – זֶה שְׁלֹמֹה, שֶׁדּוֹמֶה לִנְטִיעָה בְּמַלְכוּתוֹ. "וּגְדֵרָה" – זוֹ סַנְהֶדְרִין, שֶׁגָּדְרוּ פִּרְצוֹתֶיהָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. "עִם הַמֶּלֶךְ בִּמְלַאכְתּוֹ יָשְׁבוּ שָׁם" – זוֹ רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, שֶׁרָאֲתָה בְּמַלְכוּת שְׁלֹמֹה בֶּן בְּנוֹ שֶׁל בֶּן בְּנָהּ – שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּשֶׂם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ", וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לְאֵמָּהּ שֶׁל מַלְכוּת.

תָּנוּ רַבָּנָן: "וַאֲכַלְתֶּם מִן הַתְּבוּאָה יָשָׁן" – בְּלֹא סַלְמַנְטוֹן. מַאי "בְּלֹא סַלְמַנְטוֹן"? רַב נַחְמָן אָמַר: בְּלָא רְצִינְתָא. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: בְּלָא שְׁדִיפָא.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב נַחְמָן. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: "וַאֲכַלְתֶּם יָשָׁן" – יָכוֹל יְהוּ יִשְׂרָאֵל מְצַפִּין לֶחָדָשׁ, מִפְּנֵי יָשָׁן שֶׁכָּלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַד בֹּא תְּבוּאָתָהּ" – עַד שֶׁתָּבֹא תְּבוּאָה מֵאֵלֶיהָ.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת: "וַאֲכַלְתֶּם מִן הַתְּבוּאָה יָשָׁן" – יָכוֹל יְהוּ יִשְׂרָאֵל מְצַפִּין לֶחָדָשׁ מִפְּנֵי יָשָׁן שֶׁרַע? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַד בֹּא תְּבוּאָתָהּ" – עַד שֶׁתָּבֹא תְּבוּאָה מֵאֵלֶיהָ.

תָּנוּ רַבָּנַן: ״וַאֲכַלְתֶּם יָשָׁן נוֹשָׁן״ – מְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמְיוּשָּׁן מַחֲבֵירוֹ הָוֵי יָפֶה מֵחֲבֵירוֹ. וְאֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לְיַישְׁנָן; דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְיַישְׁנָן – מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״יָשָׁן נוֹשָׁן״ מִכָּל מָקוֹם.

״וְיָשָׁן מִפְּנֵי חָדָשׁ תּוֹצִיאוּ״ – מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ אוֹצָרוֹת מְלֵאִין יָשָׁן וְגָרָנוֹת מְלֵאִין חָדָשׁ, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: הֵיאַךְ נוֹצִיא זֶה מִפְּנֵי זֶה? אָמַר רַב פָּפָּא: כָּל מִילֵּי עַתִּיקָא – מְעַלְיָא, לְבַר מִתַּמְרֵי, וְשִׁיכְרָא, וְהַרְסָנָא.

## הֲדַרַן עֲלָךְ הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה

### דף צב.

**הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת** לַחֲבֵרוֹ, וּזְרָעָן וְלֹא צְמָחוּ; וַאֲפִילּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֶרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין, חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן.

**גְּמָ׳** אִיתְּמַר: הַמּוֹכֵר שׁוֹר לַחֲבֵירוֹ וְנִמְצָא נַגָּחָן, רַב אָמַר: הֲרֵי זֶה מִקַּח טָעוּת; וּשְׁמוּאֵל אָמַר, יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: לִשְׁחִיטָה מְכַרְתִּיו לָךְ.

וְלִיחְזֵי; אִי גַּבְרָא דְּזָבֵין לְנִכְסָתָא – לְנִכְסָתָא, אִי לְרִדְיָא – לְרִדְיָא! בְּגַבְרָא דְּזָבֵין לְהָכִי וּלְהָכִי. וְלִיחְזֵי דְּמֵי הֵיכִי נִינְהוּ!

לָא צְרִיכָא; דְּאִיַּיקַּר בִּישְׁרָא, וְקָם בִּדְמֵי רִדְיָא. אִי הָכִי, לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? נָפְקָא מִינַּהּ לְטַרְחָא.

הֵיכִי דָּמֵי?

### דף צב:

אִי דְּלֵיכָּא לְאִישְׁתַּלּוֹמֵי מִינֵּיהּ, לִיעַכַּב תּוֹרָא בְּזוּזֵיהּ! דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: מִן מָרֵי רְשׁוּתָיךְ – פָּארֵי אִפְּרַע!

לָא צְרִיכָא, דְּאִיכָּא לְאִישְׁתַּלּוֹמֵי מִינֵּיהּ.

רַב אָמַר: הֲרֵי זֶה מִקַּח טָעוּת – בָּתַר רוּבָּא אָזְלִינַן, וְרוּבָּא לְרִדְיָא זָבְנִי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר לָךְ: כִּי אָזְלִינַן בָּתַר רוּבָּא – בְּאִיסּוּרָא, בְּמָמוֹנָא – לָא.

(סִימָן: אִשָּׁה, וְעֶבֶד, שׁוֹר, שְׁוָרִין, וּפֵירוֹת.)

מֵיתִיבִי: הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה; וְהִיא אוֹמֶרֶת: בְּתוּלָה נִישֵּׂאתִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא אַלְמָנָה נְשָׂאתִיךְ – אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיָּצְאָה בְּהֵינוּמָא, וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ – כְּתוּבָּתָהּ מָאתַיִם.

טַעְמָא דְּאִיכָּא עֵדִים, הָא לֵיכָּא עֵדִים – לָא; וְאַמַּאי? לֵימָא: הַלֵּךְ אַחַר רוֹב הַנָּשִׁים, וְרוֹב נָשִׁים – בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת!

אָמַר רָבִינָא, מְשׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר: רוֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת, וּמִיעוּט אַלְמָנוֹת; וְכָל הַנִּישֵּׂאת בְּתוּלָה – יֵשׁ לָהּ קוֹל; וְזוֹ, הוֹאִיל וְאֵין לָהּ קוֹל – אִיתְּרַע לֵהּ רוּבָּא.

אִי כָּל הַנִּישָּׂאוֹת בְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶן קוֹל, כִּי אִיכָּא עֵדִים מַאי הָוֵי? מִדְּלֵית לַהּ קוֹל – סָהֲדֵי שַׁקְרֵי נִינְהוּ!

אֶלָּא רוֹב הַנִּישָּׂאוֹת בְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶן קוֹל, וְזוֹ, הוֹאִיל וְאֵין לָהּ קוֹל – אִיתְּרַע לֵהּ רוּבָּא.

תָּא שְׁמַע: הַמּוֹכֵר עֶבֶד לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצָא גַּנָּב אוֹ קוּבְּיוּסְטוּס, הִגִּיעוֹ. לִסְטִים מְזוּיָּן אוֹ מוּכְתָּב לַמַּלְכוּת – אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ.

רֵישָׁא –

## דף צג.

מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּרוּבָּא הָכִי אִיתַּנְהוּ?

לָא, כּוּלְּהוּ הָכִי אִיתַּנְהוּ.

תָּא שְׁמַע: שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה, וְנִמְצָא עוּבָּרָהּ בְּצִדָּהּ, וְאֵינוֹ יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְּחָהּ יָלְדָה, אוֹ אִם מִשֶּׁנִּגְּחָהּ יָלְדָה – מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק לַפָּרָה, וּרְבִיעַ לַוָּלָד.

וְאַמַּאי? לֵימָא: הַלֵּךְ אַחַר רוֹב פָּרוֹת, וְרוֹב פָּרוֹת מִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת; וְהָא וַדַּאי מֻחֲמֶּשֶׁת נְגִיחָה הִפִּילָהּ!

הָתָם, מְשׁוּם דִּמְסַפְּקָא לַן, דְּאִיכָּא לְמֵימַר: מִקַּמָּהּ אֲתָא, וּמִבִּיעֲתוּתָא הִפִּילָהּ; וְאִיכָּא לְמֵימַר: מֵאֲחוֹרָהּ אֲתָא, וּמֵינְגַּח נַגְחָהּ וְהִפִּילָהּ; הָוֵי מָמוֹן הַמּוּטָּל בְּסָפֵק, וְכָל מָמוֹן הַמּוּטָּל בְּסָפֵק – חוֹלְקִין.

לֵימָא כְּתַנָּאֵי: שׁוֹר שֶׁהָיָה רוֹעֶה, וְנִמְצָא שׁוֹר הָרוּג בְּצִדּוֹ; אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה מְנוּגָּח וְזֶה מוּעָד לִינַּח, זֶה מְנוּשָּׁךְ וְזֶה מוּעָד לִישׁוֹךְ; אֵין אוֹמְרִים: בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה נָגַח זֶה וְזֶה נָשַׁךְ. רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: גָּמָל הָאוֹחֵר בֵּין הַגְּמַלִּים, וְנִמְצָא גָּמָל הָרוּג בְּצִדּוֹ – בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה הָרָגוֹ.

סַבְרוּהּ דְּרוּבָּא וַחֲזָקָה כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ; לֵימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי אַחָא, וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּתַנָּא קַמָּא?

אָמַר לְךָ רַב: אֲנָא דַּאֲמָרִי אֲפִילּוּ לְתַנָּא קַמָּא; עַד כָּאן לָא קָאָמַר תַּנָּא קַמָּא הָתָם – אֶלָּא דְּלָא אָזְלִינַן בָּתַר חֲזָקָה, אֲבָל בָּתַר רוּבָּא – אָזְלִינַן.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר לָךְ: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ לְרַבִּי אַחָא; עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אַחָא הָתָם – אֶלָּא דְּאָזְלִינַן בָּתַר חֲזָקָה, דְּהוּא גּוּפֵיהּ מוּחְזָק; אֲבָל בָּתַר רוּבָּא – לָא אָזְלִינַן.

תָּא שְׁמַע: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵרוֹ, וּזְרָעָן וְלֹא צִמְּחוּ; וַאֲפִילּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן.

מַאי "אֲפִילּוּ"? לָאו אֲפִילּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן, דְּרוּבָּא לְזִרִיעָה זָבְנִי, וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא אָזְלִינַן בָּתַר רוּבָּא?

תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵרוֹ וּזְרָעָן וְלֹא צִמְּחוּ; זֶרַע פִּשְׁתָּן וְגִינָּה שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין – חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן, זֶרַע פִּשְׁתָּן – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:

## דף צג:

נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי זֶרַע. אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה לוֹקְחִין אוֹתוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים.

מַאן תַּנָּאֵי? אִילֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי וְ"אָמְרוּ לוֹ"; תַּרְוַיְיהוּ בָּתַר רוּבָּא אָזְלִי – מַר אָזֵיל בָּתַר רוּבָּא דְּאִינָשֵׁי, וּמַר אָזֵיל בָּתַר רוּבָּא דְּזִרִיעָה!

אֶלָּא אִי תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי יוֹסֵי, אִי תַּנָּא קַמָּא וְ"אָמְרוּ לוֹ".

תְּנוּ רַבָּנָן: מַהוּ נוֹתֵן לוֹ? דְּמֵי זֶרַע, וְלֹא הוֹצָאָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף הוֹצָאָה.

מַאן יֵשׁ אוֹמְרִים? אָמַר רַב חִסְדָּא: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא.

הֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אִילֵּימָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּמַתְנִיתִין – דְּתָנַן: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ וּזְרָעָן וְלֹא צִמְּחוּ, וַאֲפִילּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן. הָא זֶרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין – חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן.

אִימָא סֵיפָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֶרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין – חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן. תַּנָּא קַמָּא נָמֵי הָכִי קָאָמַר – זֶרַע פִּשְׁתָּן הוּא דְּאֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן, הָא זֶרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין – חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן!

אֶלָּא לָאו הוֹצָאָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – מָר סָבַר דְּמֵי זֶרַע, וּמָר סָבַר אַף הוֹצָאָה?

מַמַּאי? דִּלְמָא אִיפְּכָא! הָא לָא קַשְׁיָא; כָּל תַּנָּא בָּתְרָא, לְטַפּוֹיֵי מִילְּתָא קָא אָתֵי.

וְדִלְמָא כּוּלָּהּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא – וְחַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ וּזְרָעָן וְלֹא צִמְּחוּ, אֲפִילּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן, הָא זֶרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין – חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן; דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל; שֶׁרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זֶרַע פִּשְׁתָּן הוּא דְּאֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן, הָא זֶרְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין – חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן.

אֶלָּא הָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – דְּתַנְיָא: הַמּוֹלִיךְ חִטִּין לַטָּחוֹן, וְלֹא לְתָתָן – וַעֲשָׂאָן סוּבִין אוֹ מוּרְסָן; קֶמַח לַנַּחְתּוֹם, וְאָפָאוֹ פַּת נִיפּוֹלִין; בְּהֵמָה לַטַּבָּח, וְנִיבְּלָהּ – חַיָּיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי בוֹשְׁתּוֹ, וּדְמֵי בוֹשֶׁת אוֹרְחָיו. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִנְהָג גָּדוֹל הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם – הַמּוֹסֵר סְעוּדָה לַחֲבֵרוֹ, וְקִלְקְלָהּ; נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי בָּשְׁתּוֹ וּדְמֵי בוֹשֶׁת אוֹרְחָיו.

עוֹד מִנְהָג גָּדוֹל הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם – מַפָּה פְּרוּסָה עַל גַּבֵּי הַפֶּתַח; כָּל זְמַן שֶׁמַּפָּה פְּרוּסָה – אוֹרְחִין נִכְנָסִין. נִסְתַּלְּקָה הַמַּפָּה – אֵין הָאוֹרְחִין נִכְנָסִין.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ, הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו רוֹבַע טִנּוֹפֶת לִסְאָה. תְּאֵנִים – מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר מְתוּלָעוֹת לְמֵאָה. מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן – מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמֵאָה. קַנְקַנִּים בַּשָּׂרוֹן – מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּיטָסוֹת לְמֵאָה.

**גְּמָ'** תָּאנֵי רַב קַטִּינָא: רוֹבַע קְטָנִית לִסְאָה. וְעַפְרוּרִית לָא?! וְהָאָמַר רַבָּה בַּר חִיָּיא קְטוֹסְפָאָה מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה: בּוֹרֵר צְרוֹר מִגָּרְנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ –

## דף צד.

נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי חִטִּין!

קְטָנִית – רוֹבַע, עַפְרוּרִית – פְּחוֹת מֵרוֹבַע.

וְעַפְרוּרִית – רוֹבַע לָא?! וְהָא תַּנְיָא: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵרוֹ, חִטִּין – מְקַבֵּל עָלָיו רוֹבַע קְטָנִית לִסְאָה. שְׂעוֹרִים – מְקַבֵּל עָלָיו רוֹבַע נִישׁוּבֶת לִסְאָה. עֲדָשִׁים – מְקַבֵּל עָלָיו רוֹבַע עַפְרוּרִית לִסְאָה.

מַאי, לָאו הוּא הַדִּין לְחִטִּים וְלִשְׂעוֹרִין? שַׁאנֵי עֲדָשִׁים, דִּמְיִעְקָר עָקְרֵי לְהוּ.

אֶלָּא טַעְמָא דַּעֲדָשִׁים דִּמְיִעְקָר עָקְרֵי לְהוּ, אֲבָל חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי – לָא; תִּפְשׁוֹט מִינַּהּ, חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי דְּעַפְרוּרִית לָא מְקַבֵּל!

לְעוֹלָם חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי מְקַבֵּל עַפְרוּרִית; עֲדָשִׁים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דִּמְיִעְקָר עָקְרֵי לְהוּ, יוֹתֵר מֵרוֹבַע נָמֵי לְקַבֵּל, קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַב הוּנָא: אִם בָּא לְנַפּוֹת, מְנַפֶּה אֶת כּוּלּוֹ. אָמְרִי לַהּ דִּינָא, וְאָמְרִי לַהּ קְנָסָא.

אָמְרִי לַהּ דִּינָא – מַאן דְּיָהֵיב זוּזֵי, אַפֵּירֵי שַׁפִּירֵי יָהֵיב; וְרוֹבַע לָא טָרַח אִינִישׁ, יוֹתֵר מֵרוֹבַע טָרַח אִינִישׁ; וְכֵיוָן דְּטָרַח – טָרַח בְּכוּלֵּיהּ.

וְאָמְרִי לַהּ קְנָסָא – רוֹבַע שְׁכִיחַ, יוֹתֵר לָא שְׁכִיחַ; וְאֵיהוּ הוּא דְּעָרֵיב; וְכֵיוָן דְּעָרֵיב – קַנְסוּהוּ רַבָּנַן בְּכוּלֵּיהּ.

(סִימָן: כֹּל תְּרֵי שְׁטָרֵי דְּרָאבִין בַּר רַב נַחְמָן, אוֹנָאָה וְקַבָּלָנוּתָא.)

מֵיתִיבִי: כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר – יְמַעֵט. סַבְרוּהָ דְּרוֹבַע דְּכֹלְאַיִם – כְּיוֹתֵר מֵרוֹבַע דְּהָכָא, וְקָא תָנֵי: יְמַעֵט!

לֹא, רוֹבַע דְּכֹלְאַיִם – כִּי רוֹבַע דְּהָכָא דָּמֵי.
אִי הָכִי, אַמַּאי יְמַעֵט? מִשּׁוּם חוּמְרָא דְּכִלְאַיִם.
אִי הָכִי,

## דף צד:

אֵימָא סֵיפָא – רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יָבוֹר.
אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא כְּיוֹתֵר מֵרוֹבַע טִנּוֹפֶת דָּמֵי, בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי – תַּנָּא קַמָּא סָבַר: לָא קָנְסִינַן הֶתֵּירָא אַטּוּ אִיסּוּרָא, וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: קָנְסִינַן. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ כְּרוֹבַע דָּמֵי, אַמַּאי יָבוֹר?
הָתָם הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי – מִשּׁוּם דְּמִיחֲזֵי כִּי מְקַיְּים כִּלְאַיִם.
תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֵצֶל אֶחָד, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם; זֶה אוֹמֵר: "מָאתַיִם שֶׁלִּי", וְזֶה אוֹמֵר: "מָאתַיִם שֶׁלִּי" – נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, וְהַשְּׁאָר יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ!
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, וַדַּאי מָנֶה לְמָר וּמָנֶה לְמָר; הָכָא, מִי יֵימַר דְּלָאו כּוּלֵּיהּ עָרוֹבֵי עָרֵיב?
תָּא שְׁמַע מִסֵּיפָא – אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אִם כֵּן, מָה הִפְסִיד הָרַמַּאי? אֶלָּא הַכֹּל יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ.
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם וַדַּאי אִיכָּא רַמַּאי, הָכָא מִי יֵימַר דְּעָרוֹבֵי עָרֵיב.
תָּא שְׁמַע: שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רִבִּית – קוֹנְסִין אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא אֶת הָרִבִּית; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר!
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם מִשְּׁעַת כְּתִיבָה הוּא דַּעֲבַד לֵיהּ שׁוּמָא, הָכָא מִי יֵימַר דְּעָרוֹבֵי עָרֵיב.
תָּא שְׁמַע מִסֵּיפָא – וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן, וְאֵינוֹ גּוֹבֶה אֶת הָרִבִּית!
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם וַדַּאי קַרְנָא דְּהֶתֵּירָא הוּא, הָכָא מִי יֵימַר דְּכוּלֵּיהּ לָא עָרוֹבֵי עָרֵיב.
תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רָבִין בַּר רַב נַחְמָן: לֹא אֶת הַמּוֹתָר בִּלְבַד הוּא מַחֲזִיר, אֶלָּא מַחֲזִיר לוֹ אֶת כָּל הָרְבָעִין כּוּלָּן. אַלְמָא הֵיכָא דְּבָעֵי אַהְדּוּרֵי – כּוּלֵּיהּ מַהְדַּר!
הָכִי הַשְׁתָּא?!

## דף צה.

הָתָם, "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵיר" אֲמַר לֵיהּ, מִיהוּ רְבִיעַ לָא חֲשִׁיב; יָתֵר מֵרְבִיעַ – חֲשִׁיב,
דְּכֵיוָן דַּחֲזֵי לֵיהּ לְאִיצְטְרוֹפֵי בְּתִשְׁעַת קַבִּין, הָוְיָא לַהּ אַרְעָא חֲשִׁיבְתָּא בְּאַפֵּי נַפְשָׁא; וְהָדְרָא.
תָּא שְׁמַע: הָאוֹנָאָה; פָּחוֹת מִשְּׁתוּת – נִקְנֶה מִקָּח, יוֹתֵר מִשְּׁתוּת – בָּטֵל מִקָּח. שְׁתוּת – קָנָה, וּמַחֲזִיר אוֹנָאָה.
אַמַּאי? לֵיהְדַּר עַד פָּחוֹת מִשְּׁתוּת! שְׁמַע מִינַּהּ, כָּל הֵיכִי דְּבָעֵי לְאַהְדּוּרֵי – כּוּלֵּיהּ מַהְדַּר!

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, מַעִיקָּרָא שָׁוֶה בְּשָׁוֶה אֲמַר לֵיהּ, מִיהוּ, פָּחוֹת מִשְּׁתוּת לָא יְדִיעָה בְּמָנֶה, וּמַחֵיל אִינִישׁ; שְׁתוּת – יְדִיעָה, וְלָא מָחֵיל אִינִישׁ, יָתֵר מִשְּׁתוּת – מִקָּח טָעוּת הוּא, וּבָטֵל מִקָּח.

תָּא שְׁמַע: הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לִיטַע – הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר בּוֹרְיוֹת לְמֵאָה. יוֹתֵר מִכָּאן – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כָּל יָתֵר מִכָּאן, כְּבָא לִיטַע מִתְּחִלָּה דָּמֵי.

מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן וְכוּ'. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָמַר לֵיהּ: "מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן" סְתָם – קַשְׁיָא; אִי דְּאָמַר לֵיהּ: "מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן" – קַשְׁיָא.

אִי דְּאָמַר לֵיהּ: "מַרְתֵּף זֶה" – קַשְׁיָא, דְּתַנְיָא: "מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה. "מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – נוֹתֵן לוֹ יַיִן הַנִּמְכָּר בַּחֲנוּת. "מַרְתֵּף זֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – אֲפִילּוּ כּוּלּוֹ חוֹמֶץ, הִגִּיעוֹ!

לְעוֹלָם דְּאָמַר לֵיהּ "מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן" – סְתָם, וְתַנֵּי בְּרֵישָׁא דְּבַרְיְיתָא: וּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמֵאָה.

וּבְסָתָם מִי מְקַבֵּל?! וְהָא תָּאנֵי רַבִּי חִיָּיא: הַמּוֹכֵר חָבִית יַיִן לַחֲבֵרוֹ – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה! שָׁאנֵי חָבִית, דְּכוּלָּא חַד חַמְרָא הוּא.

וְהָא תָּנֵי רַב זְבִיד דְּבֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: "מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה. "מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה, וּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמֵאָה,

## דף צה:

וְזֶהוּ אוֹצָר שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים בְּמִשְׁנָתֵינוּ!

אֶלָּא מַתְנִיתִין נָמֵי דְּאָמַר לֵיהּ "זֶה".

קַשְׁיָא "זֶה" אַ"זֶה"!

לָא קַשְׁיָא; הָא דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה, הָא דְּלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה. דְּרַב זְבִיד – דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה, בָּרֵיְיתָא – דְּלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה.

הִלְכָךְ, "מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן" וְאָמַר לוֹ לְמִקְפָּה – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה. "מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן" וְאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה, וּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמֵאָה. "מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן" וְלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – נוֹתֵן לוֹ יַיִן הַנִּמְכָּר בַּחֲנוּת.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: "מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן" וְלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה, מַאי? פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא; חַד אָמַר: מְקַבֵּל, וְחַד אָמַר: לָא מְקַבֵּל.

מַאן דְּאָמַר מְקַבֵּל – דַּיֵּיק מִדְּרַב זְבִיד, דְּקָתָנֵי: ״מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ״ – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה, וְאוֹקֵימְנָא דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה; טַעְמָא דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה, הָא לָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – מְקַבֵּל.

וּמַאן דְּאָמַר לָא מְקַבֵּל – דַּיֵּיק מִבָּרַיְיתָא, דְּקָתָנֵי: ״מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ״ – נוֹתֵן לוֹ יַיִן שֶׁכּוּלּוֹ יָפֶה, וְאוֹקֵימְנָא דְּלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה.

וּלְמַאן דְּדַיֵּיק מִדְּרַב זְבִיד, קַשְׁיָא בָּרַיְיתָא! חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה; הָא לָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – מְקַבֵּל. ו״מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן״ וְלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – נוֹתֵן לוֹ יַיִן הַנִּמְכָּר בַּחֲנוּת.

וּלְמַאן דְּדַיֵּיק מִבָּרַיְיתָא, קַשְׁיָא דְּרַב זְבִיד – דְּאוֹקֵימְנָא דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה, הָא לָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – מְקַבֵּל!

הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה – לָא מְקַבֵּל, וְהַאי דְּאוֹקֵימְנָא דְּאָמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה, מְשׁוּם דְּקַשְׁיָא ״זֶה״ אַ״זֶה״.

אָמַר רַב יְהוּדָה: יַיִן הַנִּמְכָּר בַּחֲנוּת – מְבָרְכִין עָלָיו ״בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן״. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: גַּבֵּי חַמְרָא דְּאַקְרֵים לְמָה לִי?

מֵיתִיבִי: עַל הַפַּת שֶׁעִפְּשָׁה, וְעַל הַיַּיִן שֶׁהִקְרִים, וְעַל תַּבְשִׁיל שֶׁעִבְּרָה צוּרָתוֹ – אוֹמֵר ״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״!

אָמַר רַב זְבִיד: מוֹדֶה רַב יְהוּדָה בְּפוּרְצָמָא דְּמִיזְדַּבַּן אַקַּרְנָתָא.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא רַב יְהוּדָה, הָא רַב חִסְדָּא; מָר כְּמַאן סְבִירָא לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: מַתְנִיתָא יָדַעְנָא.

## דף צו.

דְּתַנְיָא: הַבּוֹדֵק אֶת הֶחָבִית לִהְיוֹת מַפְרִישׁ עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְהוֹלֵךְ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת חוֹמֶץ; כָּל שִׁלְשָׁה יוֹם – וַדַּאי, מִכָּאן וְאֵילָךְ – סָפֵק.

מַאי קָאַמַר? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָכִי קָאָמַר: כָּל שִׁלְשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים – וַדַּאי יַיִן, מִכָּאן וְאֵילָךְ – סָפֵק.

מַאי טַעְמָא? חַמְרָא – מֵעִילַּאי עָקַר, וְהַאי טַעֲמֵיהּ וְלָא עָקַר. אִם תִּמְצָא לוֹמַר: בָּתַר דְּטַעֲמֵיהּ עָקַר; הָוֶה רֵיחָא חַלָּא וְטַעְמֵיהּ חַמְרָא, וְכֹל רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעְמֵיהּ חַמְרָא – חַמְרָא.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: כָּל שִׁלְשָׁה יָמִים הָאַחֲרוֹנִים – וַדַּאי חוֹמֶץ. מִכָּאן וּלְהַלָּן – סָפֵק.

מַאי טַעְמָא? חַמְרָא מִתַּתַּאי עָקַר, וְאֵימוֹר עָקַר וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מֵעִילַּאי עָקַר, וְהָא טַעֲמֵיהּ וְלָא עָקַר; דִּלְמָא בָּתַר דְּטַעֲמֵיהּ עָקַר – הָוֶה רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעְמֵיהּ חַמְרָא, וְרֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעְמֵיהּ חַמְרָא – חַלָּא.

דְּרוֹמָאֵי מַתְנוּ מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: רְאשׁוֹנִים – וַדַּאי יַיִן, אַחֲרוֹנִים – וַדַּאי חוֹמֶץ, אֶמְצָעִיִּים – סָפֵק.
הָא גּוּפָא קַשְׁיָא – אָמַרְתְּ: רְאשׁוֹנִים וַדַּאי יַיִן, אַלְמָא רֵיחֵיהּ חָלָא וְטַעְמֵיהּ חַמְרָא – חַמְרָא; וַהֲדַר אָמַרְתְּ: אַחֲרוֹנִים וַדַּאי חוֹמֶץ, אַלְמָא רֵיחֵיהּ חָלָא וְטַעְמֵיהּ חַמְרָא – חָלָא!
כְּגוֹן דְּאִשְׁתְּכַח חָלָא סִיפְּתְקָא, דְּאִי לָאו דַּעֲקַר תְּלָתָא יוֹמֵי – לָא הֲוָה מִשְׁתְּכַח חָלָא סִיפְּתְקָא.
כְּמַאן פְּשַׁט לֵיהּ? פְּלִיגִי בַּהּ רַב מָרִי וְרַב זְבִיד; חַד אָמַר: כְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְחַד אָמַר: כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי.
אִיתְּמַר: הַמּוֹכֵר חָבִית יַיִן לַחֲבֵרוֹ, וְהֶחְמִיצָה – אָמַר רַב: כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים בִּרְשׁוּת מוֹכֵר, מִכָּאן וְאֵילָךְ בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ.

## דף צו:

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חַמְרָא – אַבַּתְּפָא דְּמָארֵיהּ שָׁוְואר.
עֲבַד רַב יוֹסֵף עוֹבָדָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב בְּשִׁיכְרָא, וּכְוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּחַמְרָא. וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל.
תְּנוּ רַבָּנָן: אֶחָד שֵׂכַר תְּמָרִים, וְאֶחָד שֵׂכַר שְׂעוֹרִים, וְאֶחָד שִׁמְרֵי יַיִן – מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם "שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ". אֲחֵרִים אוֹמְרִים: שִׁמְרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם טַעַם יַיִן, מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן". רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים.
אָמַר רָבָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא, רְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא אַרְבְּעָה – חַמְרָא הוּא. רָבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רָבָא: כֹּל חַמְרָא דְּלָא דָּרֵי עַל חַד תְּלָת מַיָּא – לָאו חַמְרָא הוּא.
רְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא, וְלָא כְּלוּם הוּא. כִּי פְּלִיגִי, דִּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפַלְגָא – דְּרַבָּנָן סָבְרִי: תְּלָתָא עָיֵיל תְּלָתָא נָפֵיק, פָּשׁ לֵיהּ פַּלְגָא – וּפַלְגָא בְּשִׁיתָּא פַּלְגֵי מַיָּא, וְלָא כְּלוּם הוּא;
וַאֲחֵרִים סָבְרִי: תְּלָתָא עוּל, תְּרִין וּפַלְגָא נָפֵיק, פָּשׁ לֵיהּ כּוּזָא; וְכוּזָא בִּתְרֵי וּפַלְגָא חַמְרָא, מְעַלְיָא הוּא.
וּבְיוֹתֵר מִכְּדֵי מִדָּתוֹ, מִי פְּלִיגִי?! וְהָא תְּנַן:

## דף צז.

הַמְתַמֵּד, וְנָתַן מַיִם בְּמִדָּה, וּמָצָא כְּדֵי מִדָּתוֹ – פָּטוּר, וְרַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב. עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי אֶלָּא בִּכְדֵי מִדָּתוֹ, אֲבָל בְּיוֹתֵר מִכְּדֵי מִדָּתוֹ – לָא פְּלִיגִי!

הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ בְּיוֹתֵר מִכְּדֵי מִדָּתוֹ פְּלִיגִי; וְהַאי דְּקָא מִיפַּלְגִי בִּכְדֵי מִדָּתוֹ, לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוּדָה.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מֵרַב חִיָּיא בַּר אָבִין: שְׁמָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן טַעַם יַיִן, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ חַמְרָא הוּא? קִיּוּהָא בְּעָלְמָא הוּא.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁמָרִים שֶׁל תְּרוּמָה – רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אָסוּר, וּשְׁלִישִׁי מוּתָּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף שְׁלִישִׁי, בְּנוֹתֵן טַעַם.

וְשֶׁל מַעֲשֵׂר – רִאשׁוֹן אָסוּר, שֵׁנִי מוּתָּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף שֵׁנִי, בְּנוֹתֵן טַעַם. וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ – שְׁלִישִׁי אָסוּר, וּרְבִיעִי מוּתָּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף רְבִיעִי, בְּנוֹתֵן טַעַם.

וּרְמִינְהִי: שֶׁל הֶקְדֵּשׁ – לְעוֹלָם אָסוּר, וְשֶׁל מַעֲשֵׂר – לְעוֹלָם מוּתָּר. קַשְׁיָא הֶקְדֵּשׁ אַהֶקְדֵּשׁ, קַשְׁיָא מַעֲשֵׂר אַמַּעֲשֵׂר!

הֶקְדֵּשׁ אַהֶקְדֵּשׁ לָא קַשְׁיָא – כָּאן בְּקִדּוּשֶׁת הַגּוּף, כָּאן בְּקִדּוּשֶׁת דָּמִים. מַעֲשֵׂר אַמַּעֲשֵׂר נָמֵי לָא קַשְׁיָא – כָּאן בְּמַעֲשֵׂר וַדַּאי, כָּאן בְּמַעֲשֵׂר דְּמַאי.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: כְּדֶרֶךְ שֶׁאָמְרוּ לְעִנְיַן אִיסּוּרָן, כָּךְ אָמְרוּ לְעִנְיַן הֶכְשֵׁירָן.

הֶכְשֵׁירָן דְּמַאי? אִי דְּמַיְּא – אַכְשׁוֹרֵי מַכְשְׁרִי! אִי דְּחַמְרָא – אַכְשׁוֹרֵי מַכְשְׁרִי! לָא צְרִיכָא, שֶׁתִּמְּדוֹ בְּמֵי גְּשָׁמִים.

וְכֵיוָן דְּקָא שָׁקֵיל וְרָמֵי לְהוּ לְמָנָא – אַחְשְׁבִינְהוּ! לָא צְרִיכָא, שֶׁנִּתַּמֵּד מֵאֲלָיו.

וְכֵיוָן דְּקָא נָגֵיד – קַמָּא קַמָּא אַחְשְׁבִינְהוּ! אָמַר רַב פָּפָּא: בְּפָרָה שֶׁשּׁוֹתָה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן.

אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב: אֵין אוֹמְרִים קִידּוּשׁ הַיּוֹם, אֶלָּא עַל הַיַּיִן הָרָאוּי לִינָּסֵךְ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

לְמַעוֹטֵי מַאי? אִילֵּימָא לְמַעוֹטֵי יַיִן מִגִּתּוֹ, וְהָא תָּאנֵי רַבִּי חִיָּיא: יַיִן מִגִּתּוֹ לֹא יָבִיא, וְאִם הֵבִיא – כָּשֵׁר; וְכֵיוָן דְּאִם הֵבִיא כָּשֵׁר, אֲנַן אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה נָמֵי!

## דף צז:

דְּאָמַר רָבָא: סוֹחֵט אָדָם אֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים, וְאוֹמֵר עָלָיו קִידּוּשׁ הַיּוֹם!

וְאֶלָּא לְמַעוֹטֵי מִפִּיהָ וּמִשּׁוּלֶיהָ? וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: מִפִּיהָ וּמִשּׁוּלֶיהָ לֹא יָבִיא, וְאִם הֵבִיא – כָּשֵׁר!

וְאֶלָּא לְמַעוֹטֵי יַיִן כּוּשִׁי; בּוֹרֶק; הֵילִיסְטוֹן; שֶׁל מַרְתֵּף; שֶׁל צְמוּקִים? וְהָא תַּנְיָא: בְּכוּלָּן לֹא יָבִיא, וְאִם הֵבִיא – כָּשֵׁר!

וְאֶלָּא לְמַעוֹטֵי יַיִן קוֹסֵס; מָזוּג; מְגוּלֶּה; וְשֶׁל שְׁמָרִים; וְשֶׁרֵיחוֹ רַע – דְּתַנְיָא: בְּכוּלָּן לֹא יָבִיא, וְאִם הֵבִיא – פָּסוּל.

לְמַעוֹטֵי מַאי? אִי לְמַעוֹטֵי קוֹסֵס, פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הִיא!
אִי לְמַעוֹטֵי מָזוּג, עַלּוּיֵי עַלְּיֵיהּ – דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁאֵין מְבָרְכִין עָלָיו עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם!
אִי לְמַעוֹטֵי מְגוּלֶּה, סַכָּנָה הִיא!
אִי לְמַעוֹטֵי שֶׁל שְׁמָרִים, הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא אַרְבָּעָה, חַמְרָא מְעַלְיָא הוּא!
אִי דִּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפַלְגָא, פְּלוּגְתָּא דְּרַבָּנַן וַאֲחֵרִים הִיא!
אֶלָּא לְמַעוֹטֵי שֶׁרֵיחוֹ רַע. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם לְמַעוֹטֵי מְגוּלֶּה – וְאַף עַל גַּב דְּעַבְּרֵיהּ בִּמְסַנֶּנֶת כְּרַבִּי נְחֶמְיָה, אָפִילּוּ הָכִי – "הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצָךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ".
בָּעָא מִינֵּיהּ רַב כָּהֲנָא חֲמוּהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא מֵרָבָא: חֲמַר חִוָּורְיָין, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: "אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם".
קַנְקַנִּים בַּשָּׁרוֹן וְכוּ'. תָּאנָא: פִּיטָסוֹת נָאוֹת וּמְגוּפָּרוֹת.
**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר יַיִן לַחֲבֵירוֹ, וְהֶחְמִיץ – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. וְאִם יָדוּעַ שֶׁיֵּינוֹ מַחְמִיץ – הֲרֵי זֶה מִקַּח טָעוּת. וְאִם אָמַר לוֹ: "יַיִן

## דף צח.

מְבוּשָּׁם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – חַיָּיב לְהַעֲמִיד לוֹ עַד הָעֲצֶרֶת. וְ"יָשָׁן" – מִשֶּׁל אֶשְׁתְּקַד, וּ"מְיוּשָּׁן" – מִשֶּׁל שָׁלֹשׁ שָׁנִים.
**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּקַנְקַנִּים דְּלוֹקְחַ, אֲבָל בְּקַנְקַנִּים דְּמוֹכֵר – אָמַר לֵיהּ: הָא חַמְרָךְ וְהָא קַנְקַנְךָ.
וְכִי קַנְקַנִּין דְּמוֹכֵר מַאי הֲוִי? לֵימָא לֵיהּ: לָא אִיבְּעִי לָךְ לְשַׁהוֹיֵי! לָא צְרִיכָא, דַּאֲמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה.
וּמַאי דּוּחְקֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא לְאוֹקְמַהּ לְמַתְנִיתִין בְּקַנְקַנִּין דְּלוֹקְחַ – וְדַאֲמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה? לוֹקְמַהּ בְּקַנְקַנִּין דְּמוֹכֵר, וּדְלָא אֲמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה!
אָמַר רָבָא: מַתְנִיתִין קְשִׁיתֵיהּ, דְּקָתָנֵי: אִם יָדוּעַ שֶׁיֵּינוֹ מַחְמִיץ – הֲרֵי זֶה מִקַּח טָעוּת. אַמַּאי? לֵימָא לֵיהּ: לָא אִיבְּעִי לָךְ לְשַׁהוֹיֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ דַּאֲמַר לֵיהּ לְמִקְפָּה? שְׁמַע מִינַּהּ.
וּפְלִיגָא דְּרַב חִיָּיא בַּר יוֹסֵף – דְּאָמַר רַב חִיָּיא בַּר יוֹסֵף: חַמְרָא – מַזְגָא דְּמָרֵיהּ גָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַף כִּי הַיַּיִן בּוֹגֵד, גֶּבֶר יָהִיר וְנוֹוֶ"
אָמַר רַב מָרִי: הַאי מַאן דְּיָהִיר – אָפִילּוּ אַאִינָשֵׁי בֵּיתֵיהּ לָא מִיקַּבַּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "גֶּבֶר יָהִיר וְלֹא יִנְוֶה" – מַאי "וְלֹא יִנְוֶה"? בַּנָּוֶה שָׁלוֹ.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמִּתְנַאֶה בְּטַלִּית שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם, וְאֵינוֹ תַּלְמִיד חָכָם – אֵין מַכְנִיסִין אוֹתוֹ בְּמְחִיצָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּתִיב הָכָא: "וְלֹא יְנַוֶּה", וּכְתִיב הָתָם: "אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ".

אָמַר רָבָא: הַאי מַאן דְּזַבֵּין לֵיהּ חָבִיתָא דְּחַמְרָא לְחַנָּוָאָה אַדַּעְתָּא לְסַבּוֹיֵיהּ, וּתְקֵיף אַפַּלְגָא אוֹ אַתִּילְתָא, דִּינָא הוּא דִּמְקַבֵּל לַהּ מִינַּיְיהוּ. וְלָא אָמַרַן אֶלָּא דְּלָא שַׁנְּי בְּבַרְזָא, אֲבָל שַׁנְּי בְּבַרְזָא – לָא. וְלָא אָמַרַן אֶלָּא דְּלָא מְטָא יוֹמָא דְּשׁוּקָא, אֲבָל מְטָא יוֹמָא דְּשׁוּקָא – לָא.

וְאָמַר רָבָא: הַאי מַאן דְּקַבֵּיל חַמְרָא אַדַּעְתָּא דְּמַמְטֵי לֵיהּ לְפַרְוָותָא דְּ"וול שְׁפָט", וְאַדְּמָטֵי הָתָם זַל; דִּינָא הוּא דִּמְקַבֵּל לֵיהּ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֲוָה חַלָּא, מַאי? אָמַר לֵיהּ רַב הִלֵּל לְרַב אָשֵׁי: כִּי הֲוָאן בֵּי רַב כָּהֲנָא, אָמַר לַן: חַלָּא לָא, וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא.

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אֲפִילּוּ חַלָּא נָמֵי מְקַבֵּל. כְּמַאן? כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא.

"יֶשָׁן" – מִשֶּׁל אֶשְׁתְּקַד כּוּי.

## דף צח:

תָּאנָא: וּמְיַישֵּׁן וְהוֹלֵךְ עַד הַחַג.

**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵירוֹ, וְכֵן הַמְקַבֵּל מָקוֹם מֵחֲבֵירוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ בֵּית חַתְנוּת לִבְנוֹ וּבֵית אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ – בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: רֶפֶת בָּקָר הִיא זוֹ!

הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רֶפֶת בָּקָר – בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ.

בַּיִת קָטָן – שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנָה, גָּדוֹל – שְׁמוֹנָה עַל עֶשֶׂר, טְרַקְלִין – עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר. רוּמּוֹ כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ. רְאָיָה לַדָּבָר – רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּבִנְיַן הַהֵיכָל.

**גְּמָ'** לְמָה לִי לְמֵיתְנָא "בֵּית חַתְנוּת לִבְנוֹ, וּבֵית אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ"? לֵיתְנֵי "בֵּית חַתְנוּת לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ, וּבֵית אַלְמָנוּת לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ"! מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לַן, דְּלָא דַּרְכָּא דְּחַתְנָא לְמֵידַר בֵּי חֲמוּהּ –

כְּדִכְתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: הַכֹּל שָׂקַלְתִּי בְּכַף מֹאזְנַיִם, וְלֹא מָצָאתִי קַל מִסּוּבִּין; וְקַל מִסּוּבִּין – חָתָן הַדָּר בְּבֵית חָמִיו; וְקַל מֵחָתָן – אוֹרֵחַ מַכְנִיס אוֹרֵחַ; וְקַל מֵאוֹרֵחַ – מֵשִׁיב דָּבָר בְּטֶרֶם יִשְׁמָע – שֶׁנֶּאֱמַר: "מֵשִׁיב דָּבָר בְּטֶרֶם יִשְׁמָע אִוֶּלֶת הִיא לוֹ וּכְלִמָּה".

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: רֶפֶת בָּקָר הִיא זוֹ! הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כּוּי. רֶפֶת בָּקָר מַאן קָתָנֵי לַהּ? אִיכָּא דְּאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָתָנֵי לַהּ, וְאִיכָּא דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא קָתָנֵי לַהּ.

אִיכָּא דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא קָתָנֵי לַהּ – וְהָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁרֻּפַּת בָּקָר הִיא, פְּעָמִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה דִּירָתוֹ כְּרֻפַּת בָּקָר. וְאִיכָּא דְּאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָתָנֵי לַהּ – וְהָכִי קָאָמַר: שֶׁהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רֻפַּת בָּקָר, עוֹשֶׂה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ.

טְרַקְלִין עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר. מַאי טְרַקְלִין? קוּבְּתָא בֵּי וַורְדֵי.

תָּאנֵי: וְקַנְתִּיר – שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. מַאי קַנְתִּיר? תַּרְבֵּץ אַפַּדְנֵי.

רוּמּוֹ כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ, רְאָיָה לַדָּבָר – רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּבִנְיַן הַהֵיכָל.

”רְאָיָה לַדָּבָר“ מַאן קָתָנֵי לַהּ? אִיכָּא דְּאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָתָנֵי לַהּ – וְהָכִי קָאָמַר: רְאָיָה לַדָּבָר מִנַּיִן? אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַכֹּל כְּבִנְיַן הֵיכָל.

וְאִיכָּא דְּאָמַר תַּנָּא קַמָּא קָתָנֵי לַהּ – וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַתְּמוֹהֵי קָא מַתְמַהּ, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ [לְתַנָּא קַמָּא]: רְאָיָה מִנַּיִן – מִבִּנְיַן הֵיכָל?! אַטּוּ כּוּלֵּי עָלְמָא כְּבִנְיַן הֵיכָל עָבְדִי?

תַּנְיָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: רוּמּוֹ – כְּקוֹרוֹתָיו. וְלֵימָא: רוּמּוֹ כְּרָחְבּוֹ! אִיבָּעֵית אֵימָא: בֵּיתָא מֵעִילְּאֵי רָווּח, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מְשׁוּם דְּאִיכָּא בֵּי כַוּוִי.

רַבִּי חֲנִינָא נָפַק לְקַרְיֵיתָא, רְמוֹ לֵיהּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי – כְּתִיב: ”וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַה‘ – שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ, וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ, וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ“; וּכְתִיב: ”וְלִפְנֵי הַדְּבִיר – עֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ, וְעֶשְׂרִים אַמָּה רֹחַב, וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ“! אֲמַר לְהוּ: כִּי קָא חָשֵׁיב – מִשְׁפַּת כְּרוּבִים וּלְמַעְלָה.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן?

## דף צט.

הָא קָא מַשְׁמַע לַן – לְמַטָּה כִּלְמַעְלָה; מָה לְמַעְלָה אֵין מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, אַף לְמַטָּה אֵין מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם.

מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַבִּי לֵוִי – דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: דָּבָר זֶה מָסוֹרֶת בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ – מָקוֹם אָרוֹן וּכְרוּבִים אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אָרוֹן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, יֵשׁ לוֹ רֵיוַח עֶשֶׂר אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ.

אָמַר רַבָּנַאי אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּרוּבִים – בְּנֵס הֵן עוֹמְדִין, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הָאֶחָת, וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִית, עֶשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת כְּנָפָיו וְעַד קְצוֹת כְּנָפָיו“. גּוּפַיְיהוּ הֵיכָא הֲווֹ קָיְימִי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: בְּנֵס הֵן עוֹמְדִין.

מַתְקֵיף לַהּ אַבַּיֵי: וְדִלְמָא בּוֹלְטִין כְּתַרְנְגוֹלִין הֲווֹ קָיְימִי! מַתְקֵיף לַהּ רָבָא: וְדִלְמָא זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה הֲווֹ קָיְימִי! מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְדִלְמָא בַּאֲלַכְסוֹנָא הֲווֹ קָיְימִי!

מַתְקֵיף לַהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וְדִלְמָא בֵּיתָא מֵעִילְּאֵי רָווּח! מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: וְדִלְמָא מִיכָּף הֲווֹ כְּייפִי יְדֵייהוּ! מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא שַׁלְחוֹפֵי הֲווֹ מְשַׁלְחֲפִי!

כֵּיצַד הֵן עוֹמְדִין? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר; חַד אָמַר: פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וְחַד אָמַר: פְּנֵיהֶם לַבַּיִת. וּלְמַאן דְּאָמַר פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, הָא כְּתִיב: "וּפְנֵיהֶם לַבַּיִת"! לָא קַשְׁיָא; כָּאן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, כָּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם.

וּלְמַאן דְּאָמַר "וּפְנֵיהֶם לַבַּיִת", הָא כְּתִיב: "וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו"! דִּמְצַדְּדִי אַצְּדּוֹדֵי – דְּתַנְיָא, אוּנְקְלוֹס הַגֵּר אָמַר: כְּרוּבִים – "מַעֲשֵׂה צַעֲצָעִים" הֵן, וּמְצוֹדְּדִים פְּנֵיהֶם כְּתַלְמִיד הַנִּפְטָר מֵרַבּוֹ.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹר לִפְנִים מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ – נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין, וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין. וְאֵינוֹ מַכְנִיס בְּהֶמְתּוֹ וּמַשְׁקֶה מִבּוֹרוֹ, אֶלָּא מְמַלֵּא וּמַשְׁקֶה מִבַּחוּץ. וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת, וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת.

**גְּמָ'** פּוֹתַחַת לְהֵיכָא? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנֵיהֶם לַבּוֹר: בִּשְׁלְמָא בַּעַל הַבּוֹר, בָּעֵי לְאִשְׁתַּמּוֹרֵי מַיָּא דְּבוֹרֵיהּ; אֶלָּא בַּעַל הַבַּיִת – לְמָה לֵיהּ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:

## דף צט:

מִשּׁוּם חֲשַׁד אִשְׁתּוֹ.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּינָּה לִפְנִים מִגִּינָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ – נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים, וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין; וְאֵינוֹ מַכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגָּרִין; וְלֹא יִכָּנֵס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת; וְהַחִיצוֹן זוֹרֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ.

נָתְנוּ לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַצַּד מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן – נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה; וּמַכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגָּרִין. וְלֹא יִכָּנֵס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת. זֶה וְזֶה אֵינָן רַשָּׁאִים לְזוֹרְעָהּ.

**גְּמָ'** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: "אַמָּה בֵּית הַשְּׁלְחִין אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – נוֹתֵן לוֹ שְׁתֵּי אַמּוֹת לְתוֹכָהּ, וְאַמָּה מִכָּאן וְאַמָּה מִכָּאן לַאֲגַפֶּיהָ. "אַמָּה בֵּית הַקִּילּוֹן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – נוֹתֵן לוֹ אַמָּה אַחַת לְתוֹכָהּ, וַחֲצִי אַמָּה מִכָּאן וַחֲצִי אַמָּה מִכָּאן לַאֲגַפֶּיהָ.

וְאוֹתָן אֲגַפַּיִים – מִי זוֹרְעָם? רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בַּעַל הַשָּׂדֶה זוֹרְעָם, רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: בַּעַל הַשָּׂדֶה נוֹטְעָם. מַאן דְּאָמַר זוֹרְעָם – כָּל שֶׁכֵּן נוֹטְעָם. וּמַאן דְּאָמַר נוֹטְעָם – אֲבָל זוֹרְעָם לָא, חַלְחוֹלֵי מְחַלְחֲלִי.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אַמַּת הַמַּיִם שֶׁכָּלוּ אֲגַפֶּיהָ – מְתַקְּנָהּ מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה; בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא כָּלוּ אֲגַפֶּיהָ אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא, וְלֵימָא לֵיהּ: מַיְיךְ אַשְׁפְּלוּהָ לְאַרְעָיךְ! אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: שָׁעַל מְנָת כֵּן קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַשָּׂדֶה.

**מַתְנִי׳** מִי שֶׁהִיְּתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים עוֹבֶרֶת לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ; נְטָלָהּ וְנָתַן לָהֶם מִן הַצַּד – מַה שֶּׁנָּתַן נָתַן, וְשֶׁלּוֹ לֹא הִגִּיעוֹ.

דֶּרֶךְ הַיָּחִיד – אַרְבַּע אַמּוֹת. דֶּרֶךְ הָרַבִּים – שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ – אֵין לָהּ שִׁיעוּר. דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר – אֵין לָהּ שִׁיעוּר. הַמַּעֲמָד – דַּיֶּינֵי צִפּוֹרִי אָמְרוּ: בֵּית אַרְבָּעָה קַבִּין.

**גְּמָ׳** אַמַּאי שֶׁלּוֹ לֹא הִגִּיעוֹ? לִינְקוֹט פַּזָּרָא וְלִיתֵּיב! שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ לָא עָבֵיד אִינִישׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁיהּ – אֲפִילּוּ בִּמְקוֹם פְּסִידָא?

אָמַר רַב זְבִיד מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִתֵּן לָהֶן דֶּרֶךְ עֲקַלָּתוֹן. רַב מְשַׁרְשְׁיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: בְּנוֹתֵן לָהֶם דֶּרֶךְ עֲקַלָּתוֹן.

## דף ק.

רַב אָשֵׁי אָמַר: כָּל מִן הַצַּד – דֶּרֶךְ עֲקַלָּתוֹן הִיא; קְרוֹבָה לָזֶה, וּרְחוֹקָה לָזֶה.

וְלֵימָא לְהוּ: שִׁקְלוּ דִּידְכוּ וְהָבוּ לִי דִּידִי! הָא מַנִּי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא. דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: רַבִּים שֶׁבִּרְרוּ דֶּרֶךְ לְעַצְמָם, מַה שֶּׁבִּרְרוּ בֵּרְרוּ.

לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – רַבִּים גַּזְלָנִים נִינְהוּ?! אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: כְּגוֹן שֶׁאָבְדָה לָהֶן דֶּרֶךְ בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה.

אִי הָכִי, אַמַּאי אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? מַאן דְּמַתְנֵי הָא לָא מַתְנֵי הָא.

וְטַעְמָא מַאי? מִשּׁוּם דְּרַב יְהוּדָה – דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: מֻצָּר שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים – אָסוּר לְקַלְקְלוֹ.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – רַבִּים בְּמַאי קָנוּ לֵיהּ? בְּהִילּוּכָא. דְּתַנְיָא: הִלַּךְ בָּהּ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ – קָנָה מָקוֹם הִילּוּכוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הִילּוּךְ מוֹעִיל כְּלוּם, עַד שֶׁיַּחְזִיק.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דִּכְתִיב: "קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה". וְרַבָּנַן – הָתָם מִשּׁוּם חַבִּיבוּתָא דְּאַבְרָהָם הוּא דְּקָאָמַר לֵיהּ הָכִי, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נוֹחַ לִכְבוֹשׁ לִפְנֵי בָּנָיו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּשְׁבִיל שֶׁל כְּרָמִים, הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה לְהִילּוּךְ – נִקְנֶה בְּהִילּוּךְ.

כִּי אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בַּר אַמֵּי, אָמַר לְהוּ: הַבוּ לֵיהּ כִּי הֵיכִי דְּדָרֵי טוּנָא דִּשְׁבִישָׁתָא וְהָדַר. וְלָא אָמַרַן אֶלָּא דִּמְסַיְּימִין מְחִיצָתָא, אֲבָל לָא מְסַיְּימִין מְחִיצָתָא – כִּי הֵיכִי דְּשָׁקֵיל כַּרְעָא וּמַנַּח כַּרְעָא.

דֶּרֶךְ הַיָּחִיד אַרְבַּע אַמּוֹת. תָּנָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי שֶׁיַּעֲבוֹר חֲמוֹר בְּמַשָּׂאוֹ. אָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. וְתַנְיָא אִידַּךְ, דַּיְינֵי גּוֹלָה אוֹמְרִים: שְׁנֵי גַמָּדִים וּמֻחֲצָה. וְאָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כְּדַיְינֵי גּוֹלָה. וְהָאָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים! אִידֵּי וְאִידֵּי חַד שִׁיעוּרָא הוּא.
דֶּרֶךְ הָרַבִּים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. תָּנוּ רַבָּנָן: דֶּרֶךְ הַיָּחִיד – אַרְבַּע אַמּוֹת. דֶּרֶךְ מֵעִיר לָעִיר – שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת.

## דף ק:

דֶּרֶךְ הָרַבִּים – שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת. דֶּרֶךְ עֲרֵי מִקְלָט – שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אַמּוֹת. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי קְרָאָה? דִּכְתִיב: "תָּכִין לְךָ הַדֶּרֶךְ" – "דֶּרֶךְ–הַדֶּרֶךְ".
דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לָהּ שִׁיעוּר. שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵץ גָּדֵר לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ, וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ.
דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר אֵין לָהּ שִׁיעוּר. מִשּׁוּם יְקָרָא דִשְׁכְבָא.
הַמַּעֲמָד – דַּיְינֵי צִיפּוֹרִי אָמְרוּ: בֵּת אַרְבַּע קַבִּין כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר קִבְרוֹ, דֶּרֶךְ קִבְרוֹ, מְקוֹם מַעֲמָדוֹ וּבֵית הֶסְפֵּדוֹ – בָּאִין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ עַל כָּרְחוֹ, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה.
תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין פּוֹחֲתִין מִשִּׁבְעָה מַעֲמָדוֹת וּמוֹשָׁבוֹת לְמֵת, כְּנֶגֶד "הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת, הֶבֶל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל".
אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: הֵיכִי עָבְדִי? אָמַר לֵיהּ: כִּדְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בִּיהוּדָה, בְּרַאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ פּוֹחֲתִין מִשִּׁבְעָה מַעֲמָדוֹת וּמוֹשָׁבוֹת לְמֵת, כְּגוֹן: "עִמְדוּ יְקָרִים עֲמוֹדוּ"; "שְׁבוּ יְקָרִים שֵׁבוּ". אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אַף בְּשַׁבָּת מוּתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן.
אֲחֵתֵיהּ דְּרַמֵי בַּר פַּפָּא הֲוָה נָסֵיבָא לֵיהּ לְרַב אַוְיָא. שְׁכִיבָא, עָבַד לַהּ מַעֲמָד וּמוֹשָׁב. אָמַר רַב יוֹסֵף: טָעָה בְּתַרְתֵּי; טָעָה – שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בִּקְרוֹבִים, וְהוּא עָבַד אֲפִילּוּ בִּרְחוֹקִים; וּטְעָה – שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְהוּא עָבַד בְּיוֹם שֵׁנִי.
אַבָּיֵי אָמַר: בְּהָא נָמֵי טָעָה – שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְהוּא עָשָׂה בָּעִיר. רָבָא אָמַר: בְּהָא נָמֵי טָעָה – שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בִּמְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ, וְהָתָם לָא נָהוּג.
מֵיתִיבִי, אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אַף בְּשַׁבָּת מוּתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן. וְאִי אָמְרַתְּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וּבְיוֹם רִאשׁוֹן, בֵּית הַקְּבָרוֹת בְּשַׁבָּת מַאי בָּעֵי? בְּעִיר הַסְּמוּכָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת, דְּאַמְטְיוּהוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת.
**מַתְנִי'** הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר, וְכֵן הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר – עוֹשֶׂה תוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ. וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁמוֹנָה כּוּכִין – שָׁלֹשׁ מִכָּאן וְשָׁלֹשׁ מִכָּאן, וּשְׁנַיִם מִכְּנֶגְדָּן. וְכוּכִין – אָרְכָּן אַרְבַּע אַמּוֹת, וְרוּמָן שֶׁבַע,

## דף קא.

וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עוֹשֶׂה תוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה שֵׁשׁ אַמּוֹת עַל שְׁמוֹנֶה, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר כּוּךְ – אַרְבָּעָה מִכָּאן, וְאַרְבָּעָה מִכָּאן, וּשְׁלֹשָׁה מִכְּנֶגְדָּן, וְאֶחָד מִימִין הַפֶּתַח, וְאֶחָד מִן הַשְּׂמֹאל.
וְעוֹשֶׂה חָצֵר עַל פִּי הַמְּעָרָה שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ, כְּמִלְּא הַמִּטָּה וְקוֹבְרֶיהָ.
וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁתֵּי מְעָרוֹת – אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַרְבַּע לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הַסֶּלַע.
**גְּמָ'** הֲנֵי תְּרֵי לְהֵיכָא שְׁדֵי לְהוּ? אִי לְבָרַאי – הָא קָמִיתַּדְשִׁי לְהוּ! וְתוּ, הָא תְּנַן: חָצֵר הַקֶּבֶר, הָעוֹמֵד בְּתוֹכוֹ – טָהוֹר!
אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: דְּעָבֵיד לְהוּ כְּמִין נֶגֶר.
וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

## דף קא:

קְבוּרַת חֲמוֹרִים הִיא זוֹ!
לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּעָבֵיד לְהוּ בְּקֶרֶן זָוִית.
וְהָא נָגְעֵי כּוּכִין לַהֲדָדֵי!
אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּמַעֲמִיק. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, אַרְבַּע מְעָרוֹת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן – הֵיכִי עָבֵיד לְהוּ?
הָא קָא נָגְעֵי כּוּכִין לַהֲדָדֵי! אֶלָּא בְּמַעֲמִיק; הָכָא נָמֵי בְּמַעֲמִיק.
רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אַרְבַּע מְעָרוֹת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן – דְּעָבֵיד לְהוּ כִּי חֲרוּתָא.
וְהָא דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ – בְּרוּתָא הִיא. מִכְּדֵי כָּל אַמְתָא בְּרִיבּוּעָא אַמְתָא וּתְרֵי חוּמְשֵׁי בַּאֲלַכְסוֹנָא; כַּמָּה הָוֵי לְהוּ? חַד סְרֵי וְחוּמְשָׁא; כּוּכִין כַּמָּה הָווּ? תְּמָנְיָא; תְּמָנְיָא בְּחַד סְרֵי וְחוּמְשָׁא הֵיכִי מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ? אֶלָּא הָא דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ – בְּרוּתָא הִיא.
וְאִי בָּעֵית אֵימָא, כִּדְאָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: בְּנִיפְלֵי; הָכָא נָמֵי בְּנִיפְלֵי.
תְּנַן הָתָם: הַמּוֹצֵא מֵת מוּשְׁכָּב כְּדַרְכּוֹ, נוֹטְלוֹ וְאֶת תְּפוּסָתוֹ. שְׁנַיִם – נוֹטְלָן וְאֶת תְּפוּסָתָן.

## דף קב.

מָצָא שְׁלֹשָׁה – אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע עַד שְׁמוֹנָה, הֲרֵי זוֹ שְׁכוּנַת קְבָרוֹת, וּבוֹדֵק מִמֶּנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה. מָצָא אֶחָד בְּסוֹף עֶשְׂרִים אַמָּה – בּוֹדֵק מִמֶּנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר. שֶׁאִילּוּ מִתְּחִלָּה מָצָאוֹ – נוֹטְלוֹ וְאֶת תְּפוּסָתוֹ.

אָמַר מָר: מֵאַרְבַּע וְעַד שְׁמוֹנָה. מַנִּי? אִי רַבָּנַן – הָא אָמְרִי: אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ! אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן – הָא אָמַר: שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנָה!

לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְהַאי תַּנָּא הוּא – דְּתַנְיָא: מְצָאָן רְצוּפִין, וְאֵין בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה – יֵשׁ לָהֶן תְּפוּסָה, וְאֵין לָהֶן שְׁכוּנַת קְבָרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיִּים כְּאִילּוּ אֵינָן, וְהַשְּׁאָר מִצְטָרְפִין מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה.

בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא – כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אֵימָא סֵיפָא: בּוֹדֵק הֵימֶנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה. מַנִּי? אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֶשְׂרִים וְתַרְתֵּין הָוְיָין! אִי רַבָּנַן, תַּמְנֵי סְרֵי הָוְיָין!

לְעוֹלָם רַבָּנַן הִיא, וּכְגוֹן דִּבְדַק בַּאֲלַכְסוֹנָא.

וּמִדְּהָא בַּאֲלַכְסוֹנָא – הָא נָמֵי בַּאֲלַכְסוֹנָא; עֶשְׂרִים וְתַרְתֵּי הָוְיִין! חֲדָא בַּאֲלַכְסוֹנָא אָמְרִינַן, תְּרֵי בַּאֲלַכְסוֹן לָא אָמְרִינַן.

## דף קב:

רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּנִיפְלֵי.

וּמִדְּהָא בְּנִיפְלֵי – הָא נָמֵי בְּנִיפְלֵי; תַּמְנֵי סְרֵי הָוְיָין! חֲדָא בְּנִיפְלֵי אָמְרִינַן, תַּרְתֵּי בְּנִיפְלֵי לָא אָמְרִינַן.

וְרָמֵי דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן, וְרָמֵי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן –

דְּתַנְיָא: כֶּרֶם הַנָּטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ כֶּרֶם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי זֶה כֶּרֶם, וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיִּים כְּאִילּוּ אֵינָן.

קַשְׁיָא דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן, וְקַשְׁיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן!

דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא קַשְׁיָא – הָתָם, לָא נָטְעִי אִינָשֵׁי אַדַּעְתָּא לְמִיעְקַר; הָכָא, זִימְנִין דְּמִיתְרְמָא לֵיהּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וּמִיקְרֵי וּמַנְחֵי לֵיהּ.

דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן נָמֵי לָא קַשְׁיָא – הָכָא, כֵּיוָן דְּמִינַּוֵּל – לָא מִקְרֵי קֶבֶר; הָתָם, מֵימָר אָמַר: הֵי מִינַּיְיהוּ דְּשַׁפִּיר – שַׁפִּיר, וּדְלָא שַׁפִּיר – לֵיהֱוֵי לְצִיבֵי.

## הֲדַרַן עֲלָךְ הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת

הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "**בֵּית כּוֹר** עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵינָן נִמְדָּדִין עִמָּהּ. פָּחוֹת מִכָּאן – נִמְדָּדִין עִמָּהּ. וְאִם אָמַר לוֹ: "כְּבֵית כּוֹר עָפָר" – אֲפִילּוּ הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי אֵלּוּ נִמְדָּדִין עִמָּהּ.

**גְּמָ'** תְּנַן הָתָם: הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ בִּשְׁעַת הַיּוֹבֵל, נוֹתֵן לוֹ לְבֵית זֶרַע חוֹמֶר שְׂעוֹרִים – חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים –

## דף קג.

אֵין נִמְדָּדִין עִמָּהּ. פָּחוֹת מִכָּאן – נִמְדָּדִין עִמָּהּ.

וְאַמַּאי? לִיקַּדְּשׁוּ בְּאַנְפֵּי נַפְשַׁיְיהוּ! וְכִי תֵּימָא: כֵּיוָן דְּלָא הָוֵי בֵּית כּוֹר, לָא קָדְשִׁי;

וְהָא תַּנְיָא: "שָׂדֵהוּ" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "זֶרַע חֹמֶר שְׂעֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף"; אֵין לִי אֶלָּא שֶׁהִקְדִּישׁ בָּעִנְיָן הַזֶּה,

מִנַּיִן לְרַבּוֹת לָךְ וְחָצִי לֶךָ, סְאָה, תַּרְקַב וַחֲצִי תַּרְקַב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שָׂדֵהוּ", מִכָּל מָקוֹם!

אָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: הָכָא בִּנְקָעִים מְלֵאִים מַיִם עִסְקִינַן, דְּלָאו בְּנֵי זְרִיעָה נִינְהוּ. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי דּוּמְיָא דְּסְלָעִים; שְׁמַע מִינַּהּ.

אִי הָכִי, אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכָּאן נָמֵי! הָנְהוּ "נְגָאנֵי דְּאַרְעָא" מִיקְּרוּ; "שִׁדְרֵי דְּאַרְעָא" מִיקְּרוּ.

הָכָא מַאי? אָמַר רַב פָּפָּא: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְלֵאִים מַיִם. מַאי טַעְמָא? אֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁיִּתֵּן מְעוֹתָיו בְּמָקוֹם אֶחָד, וְיֵרָאוּ לוֹ כִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת.

מַתְקֵיף לַהּ רָבִינָא: וְהָא דּוּמְיָא דְּסְלָעִים קָתָנֵי – מָה סְלָעִים דְּלָאו בְּנֵי זְרִיעָה נִינְהוּ, אַף הָנֵי נָמֵי דְּלָאו בְּנֵי זְרִיעָה נִינְהוּ! כִּי קָתָנֵי דּוּמְיָא דְּסְלָעִים – אַפָּחוֹת מִכָּאן.

פָּחוֹת מִכָּאן נִמְדָּדִין עִמָּהּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: טָרְשִׁים שֶׁאָמְרוּ – בֵּית אַרְבַּעַת קַבִּין. אָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: וְהוּא שֶׁמּוּבְלָעִין בַּחֲמִשָּׁה קַבִּין. רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְהוּא שֶׁמּוּבְלָעִין בְּרוּבָּהּ שֶׁל שָׂדֶה.

בָּעֵי רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא: רוּבָּן בְּמִעוּטָהּ, וּמִעוּטָן בְּרוּבָּהּ, מַהוּ? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה:

## דף קג:

כְּשִׁיר מַהוּ? כְּשׁוּרָה מַהוּ? אִיצְטְרִינִין מַהוּ? דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן מַהוּ? תֵּיקוּ.

תָּנָא: אִם הָיָה סָלַע יְחִידִי, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא – אֵין נִמְדָּד עִמּוֹ. וְאִם הָיָה סָמוּךְ לַמֵּצָר, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא – אֵין נִמְדָּד עִמּוֹ.

בָּעֵי רַב פָּפָּא: מוּפְסָק עָפָר בֵּינָתַיִם, מַהוּ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַב אָשֵׁי: עָפָר מִלְמַטָּה וְצוּנְמָא לְמַעְלָה; עָפָר מִלְמַעְלָה וְצוּנְמָא מִלְמַטָּה – מַהוּ? תֵּיקוּ.

**מַתְנִי'** "בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ – מִדָּה בְּחֶבֶל", פִּיחֵת כָּל שֶׁהוּא – יְנַכֶּה, הוֹתִיר כָּל שֶׁהוּא – יַחֲזִיר. וְאִם אָמַר: "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר", אֲפִילּוּ פִּיחֵת רוֹבַע לִסְאָה, אוֹ הוֹתִיר רוֹבַע לִסְאָה – הִגִּיעוֹ. יוֹתֵר מִכָּאן, יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן.

מָה הוּא מַחֲזִיר לוֹ? מָעוֹת. וְאִם רָצָה, מַחֲזִיר לוֹ קַרְקַע. וְלָמָּה אָמְרוּ מַחֲזִיר לוֹ מָעוֹת? לְיַיפּוֹת כֹּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר – שֶׁאִם שִׁייֵר בַּשָּׂדֶה בֵּית תִּשְׁעָה קַבִּין, וּבַגִּינָּה בֵּית חֲצִי קַב; וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא – בֵּית רוֹבַע; מַחֲזִיר לוֹ אֶת הַקַּרְקַע. וְלֹא אֶת הָרוֹבַע בִּלְבַד הוּא מַחֲזִיר, אֶלָּא אֶת כָּל הַמּוֹתָר.

**גְּמָ'** אִיבַּעְיָא לְהוּ: "בֵּית כּוֹר" סְתָמָא, מַאי? תָּא שְׁמַע: "בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ – מִדָּה בְּחֶבֶל",

## דף קד.

פִּחוֹת כָּל שֶׁהוּא – יְנַכֶּה, יֶתֶר כָּל שֶׁהוּא – יַחֲזִיר. הָא סְתָמָא – כִּ"הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר" דְּמֵי! אֵימָא סֵיפָא – וְאִם אָמַר לוֹ: "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר"; אֲפִילּוּ פִּיחֵת רוֹבַע לִסְאָה אוֹ הוֹתִיר רוֹבַע לִסְאָה – הִגִּיעוֹ. הָא סְתָמָא – כְּמִדָּה בְּחֶבֶל דְּמֵי! אֶלָּא מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ.

תָּא שְׁמַע: "בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ"; "כְּבֵית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ"; "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – אֲפִילּוּ פִּיחֵת רוֹבַע לִסְאָה, אוֹ הוֹתִיר רוֹבַע לִסְאָה – הִגִּיעוֹ. אַלְמָא סְתָמָא נָמֵי, כְּ"הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר" דְּמֵי! הָתָם, פָּרוֹשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ – אֵיזֶהוּ בֵּית כּוֹר שֶׁהִיא כִּבְית כּוֹר? כְּגוֹן דַּאֲמַר לֵיהּ: "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר".

מַתְקִיף לַהּ רַב אָשֵׁי: אִם כֵּן, "אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" "אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" לְמָה לִי? אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ סְתָמָא נָמֵי כְּ"הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר" דְּמֵי? שְׁמַע מִינַּהּ.

מַהוּ מַחֲזִיר לוֹ? מָעוֹת וְכוּ'. לְיַיפּוֹת כֹּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר אָמְרִינַן, לְיַיפּוֹת כֹּחוֹ שֶׁל לוֹקֵחַ לָא אָמְרִינַן?!

וְהָתַנְיָא: פִּיחֵת שִׁבְעַת קַבִּין וּמֶחֱצָה לְכוֹר, אוֹ הוֹתִיר שִׁבְעַת קַבִּין וּמֶחֱצָה לְכוֹר – הִגִּיעוֹ. יוֹתֵר מִכָּאן – כּוֹפִין אֶת הַמּוֹכֵר לְמָכוֹר וְאֶת הַלּוֹקֵחַ לִיקַּח.

הָתָם, כְּגוֹן דַּהֲוָה יַקִּירָא מֵעִיקָּרָא, וְזָל הַשְׁתָּא; דְּאָמְרִינַן לֵיהּ: אִי אַרְעָא יָהֲבַתְּ לִי – הַב לִי כְּזוּלָּא דְּהַשְׁתָּא.

וְהָתַנְיָא: כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ – נוֹתֵן לוֹ כְּשַׁעַר שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ! הָתָם, כְּגוֹן דַּהֲוָה זוּלָא מֵעִיקָּרָא, וְיָקְרָא לַהּ הַשְׁתָּא.

שֶׁאִם שִׁייֵר בַּשָּׂדֶה בֵּית תִּשְׁעָה קַבִּין וְכוּ'. אָמַר רַב הוּנָא: תִּשְׁעָה קַבִּין שֶׁאָמְרוּ, וַאֲפִילּוּ בְּבִקְעָה גְּדוֹלָה.

וְרַב נַחְמָן אָמַר: נוֹתֵן שִׁבְעַת קַבִּין וּמֶחֱצָה לְכָל כּוֹר וְכוֹר.

## דף קד:

וְאִי אִיכָּא מִילְּתָא יַתִּירָא, דְּהֲוֵי לְתִשְׁעַת קַבִּין – הָדְרִי.

אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: "שֶׁאִם שִׁייֵר בַּשָּׂדֶה בֵּית תִּשְׁעַת קַבִּין" – לָאו דְּזַבֵּין לֵיהּ כּוֹרַיִים? לָא, דְּזַבֵּין לֵיהּ כּוֹר.

"וּבַגִּנָּה בֵּית חֲצִי קַב" – לָאו דְּזַבֵּין לֵיהּ סָאתַיִם? לָא, דְּזַבֵּין לֵיהּ סְאָה.

"וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, בֵּית רוֹבַע" – מַאי, לָאו דְּזַבֵּין לֵיהּ סְאָה? לָא, דְּזַבֵּין לֵיהּ חֲצִי סְאָה.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: שָׂדֶה – וְנַעֲשֵׂית גִּנָּה; גִּנָּה – וְנַעֲשֵׂיתָ שָׂדֶה, מַאי? תֵּיקוּ.

תָּנָא: אִם הָיָה סָמוּךְ לְשָׂדֵהוּ – אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא, מַחֲזִיר לוֹ קַרְקַע.

בָּעֵי רַב אָשֵׁי: בּוֹר, מַהוּ שֶׁתַּפְסִיק? אַמַּת הַמַּיִם, מַהוּ שֶׁתַּפְסִיק? דֶּרֶךְ הָרַבִּים, מַהוּ שֶׁתַּפְסִיק? רִיכְבָּא דְּדִיקְלָא, מַהוּ שֶׁתַּפְסִיק? תֵּיקוּ.

וְלֹא אֶת הָרוֹבַע בִּלְבַד מַחֲזִיר לוֹ, אֶלָּא כָּל הַמּוֹתָר. כְּלַפֵּי לְיָיא? תְּאנֵי רַבִּין בַּר רַב נַחְמָן: לֹא אֶת הַמּוֹתָר בִּלְבַד מַחֲזִיר לוֹ, אֶלָּא אֶת כָּל הָרְבָעִין כּוּלָּן.

**מַתְנִי'** "מִדָּה בְּחֶבֶל אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר" – בְּטֵל "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר" "מִדָּה בְּחֶבֶל". "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, מִדָּה בְּחֶבֶל" –

## דף קה.

בְּטֵל "מִדָּה בְּחֶבֶל" "הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר"; דִּבְרֵי בֶּן נַנָּס.

**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל אָמַר רַב: חוֹלְקִין עָלָיו חֲבֵירָיו עַל בֶּן נַנָּס. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנִינָא: מַעֲשֶׂה בְּצִיפּוֹרִי, בְּאֶחָד שֶׁשָּׂכַר מֶרְחָץ מֵחֲבֵירוֹ בִּשְׁנֵים עָשָׂר זְהוּבִים לְשָׁנָה – דִּינַר זָהָב לְחֹדֶשׁ;

וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, וְאָמְרוּ: יַחְלוֹקוּ אֶת חֹדֶשׁ הָעִיבּוּר! אִי מֵהָתָם, הֲוָה אָמֵינָא: הָתָם הוּא דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִיהְדַּר קָא הָדַר בֵּיהּ, וְאִיכָּא לְמֵימַר פָּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ. אֲבָל הָכָא, דְּוַדַּאי קָא הָדַר בֵּיהּ, אֵימָא לָא; קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי בֶּן נַנָּס, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: הַלֵּךְ אַחַר פָּחוֹת שֶׁבַּלְּשׁוֹנוֹת.

”זוֹ” – וְלָא סְבִירָא לֵיהּ?! וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: ”כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים אֲנִי מוֹכֵר לָךְ” – יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ אֶפִילּוּ בַּסְּאָה הָאַחֲרוֹנָה.

”כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים – סְאָה בְּסֶלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ” – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה. אֶלָּא ”זוֹ” – וּסְבִירָא לֵיהּ.

וּמִי סְבִירָא לֵיהּ?! וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: בָּבָא בָּאֶמְצַע הַחוֹדֶשׁ עָסְקִינַן; אֲבָל בָּא בִּתְחִלַּת הַחוֹדֶשׁ – כּוּלּוֹ לַמַּשְׁכִּיר. בְּסוֹף הַחוֹדֶשׁ – כּוּלּוֹ לַשּׁוֹכֵר!

## דף קה:

אֶלָּא לְעוֹלָם ”זוֹ” – וְלָא סְבִירָא לֵיהּ. וְהָתָם טַעְמָא מַאי – מִשּׁוּם דְּתָפֵיס, הָכָא נָמֵי – הָא תָּפֵיס.

אָמַר רַב הוּנָא, אָמְרִי בֵּי רַב: ”אִיסְתֶּרָא, מְאָה מָעֵי” – מְאָה מָעֵי. ”מְאָה מָעֵי, אִיסְתֶּרָא” – אִיסְתֶּרָא.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן – תְּפוֹס לָשׁוֹן אַחֵרוֹן? הָא אַמְרַהּ רַב חֲדָא זִימְנָא – דְּאָמַר רַב: אִי הֲוַאי הָתָם, הֲוָה יָהֵיבְנָא כּוּלֵּיהּ לְמַשְׁכִּיר!

אִי אִיתְּמַר הָא וְלָא אִיתְּמַר הָא, הֲוָה אָמֵינָא: מִיהְדַּר קָא הָדַר בֵּיהּ. אֲבָל הָכָא, מַהוּ דְּתֵימָא פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ; קָא מַשְׁמַע לַן.

## דף קו.

**מַתְנִי’** ”בְּסִימָנָיו וּבְמִצָּרָיו”; פָּחוֹת מִשְּׁתוּת – הִגִּיעוֹ, עַד שְׁתוּת – יְנַכֶּה.

**גְּמָ’** אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר: שְׁתוּת – כְּפָחוֹת מִשְּׁתוּת. רַב יְהוּדָה אָמַר: שְׁתוּת – כְּיוֹתֵר מִשְּׁתוּת.

רַב הוּנָא אָמַר: שְׁתוּת כְּפָחוֹת מִשְּׁתוּת – הָכִי קָאָמַר: פָּחוֹת מִשְּׁתוּת, וּשְׁתוּת בַּכְּלָל – הִגִּיעוֹ. יוֹתֵר מִשְּׁתוּת – יְנַכֶּה. רַב יְהוּדָה אָמַר: שְׁתוּת כְּיוֹתֵר מִשְּׁתוּת – הָכִי קָאָמַר: פָּחוֹת מִשְּׁתוּת – הִגִּיעוֹ. עַד שְׁתוּת, וּשְׁתוּת בִּכְלָל – יְנַכֶּה.

מֵיתִיבִי: ”בְּסִימָנָיו וּבְמִצָּרָיו”, פִּיחֵת שְׁתוּת אוֹ הוֹתִיר שְׁתוּת – הֲרֵי הוּא כְּשׁוּם הַדַּיְינִין, הִגִּיעוֹ. וְהָא שׁוּם הַדַּיְינִין, דִּשְׁתוּת כְּיוֹתֵר מִשְּׁתוּת הוּא!

אָמַר לְךָ רַב הוּנָא: וּלְטַעְמָיךְ, ”הִגִּיעוֹ” קָא תָנֵי! אֶלָּא כְּשׁוּם הַדַּיְינִין – וְלֹא כְּשׁוּם הַדַּיְינִין; כְּשׁוּם הַדַּיְינִין – לִשְׁתוּת, וְלֹא כְּשׁוּם הַדַּיְינִין – דְּאִילּוּ הָתָם, בָּטֵל מִקָּח; וְאִילּוּ הָכָא, הִגִּיעוֹ.

רַב פָּפָּא זְבַן אַרְעָא מֵהַהוּא גַּבְרָא,

## דף קו:

אָמַר לֵיהּ: הָוְיָא עֶשְׂרִין גְּרִיוֵי. מְשַׁחֵיהּ, וְלָא הֲוַאי אֶלָּא חֲמֵיסְרָא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: סְבַרְתְּ וְקַבֵּילְתְּ.

וְהָתְנַן: פָּחוֹת מִשְּׁתוּת – הִגִּיעוֹ, עַד שְׁתוּת – יְנַכֶּה! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא קִים לֵיהּ בְּגַוּהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּקִים לֵיהּ בְּגַוּהּ – סָבַר וְקַבֵּיל.

וְהָא עֶשְׂרִין אֲמַר לִי! אָמַר לֵיהּ: דַּעֲדִיפָא כְּעֶשְׂרִין.

תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, כֵּיוָן שֶׁעָלָה גּוֹרָל לְאֶחָד מֵהֶן – קָנוּ כּוּלָּם. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כִּתְחִלַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – מָה תְּחִלָּה בְּגוֹרָל, אַף כָּאן בְּגוֹרָל.

אִי – מָה לְהַלָּן בְּקַלְפֵּי וְאוּרִים וְתוּמִּים, אַף כָּאן בְּקַלְפֵּי וְאוּרִים וְתוּמִּים?! אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּהָהוּא הֲנָאָה דִּקָּא צָיְיתִי לַהֲדָדֵי, גְּמִירִי וּמַקְנוּ לַהֲדָדֵי.

אִיתְּמַר: שְׁנֵי אַחִין שֶׁחָלְקוּ, וּבָא לָהֶן אָח מִמְּדִינַת הַיָּם; רַב אָמַר: בָּטְלָה מַחְלוֹקֶת, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מְקַמְּצִין.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: לְרַב דְּאָמַר בָּטְלָה מַחְלוֹקֶת, אַלְמָא הָדַר דִּינָא; אֶלָּא מֵעַתָּה, הָנֵי בֵּי תְלָתָא דְּקָיְימִי, וַאֲזוּל בֵּי תְרֵי מִינַּיְיהוּ וּפְלוּג, הָכִי נָמֵי דְּבָטְלָה מַחְלוֹקֶת?

הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, נְחִיתוּ אַדַּעְתָּא דְּבֵי תְּלָתָא מֵעִיקָּרָא; הָכָא, לָא נְחִיתוּ אַדַּעְתָּא דְּבֵי תְּלָתָא מֵעִיקָּרָא.

אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר מְקַמְּצִין – לְמֵימְרָא דְּקָם דִּינָא?! וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: "כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" – יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ אֶפִילּוּ בְּסָאָה הָאַחֲרוֹנָה. "כּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים – סְאָה בְּסֶלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" – רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן קָנָה!

## דף קז.

הָתָם, עֲבוּד רַבָּנָן מִילְּתָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמוֹכֵר וְנִיחָא לֵיהּ לְלוֹקֵחַ.

אִיתְּמַר: אַחִין שֶׁחָלְקוּ, וּבָא בַּעַל חוֹב וְנָטַל חֶלְקוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן; רַב אָמַר: בָּטְלָה מַחְלוֹקֶת. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: וִיתֵּר. וְרַב אַסִי אָמַר: נוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע וּרְבִיעַ בְּמָעוֹת.

רַב אָמַר: בָּטְלָה מַחְלוֹקֶת – קָא סָבַר: הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, יוֹרְשִׁין הֵן.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: וִיתֵּר – קָא סָבַר: הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ לָקוֹחוֹת הָווּ, וּכְלוֹקֵחַ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת דָּמֵי.

רַב אַסִי – מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי יוֹרְשִׁין הָווּ אִי לָקוֹחוֹת הָווּ, הִלְכָךְ נוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע וּרְבִיעַ בְּמָעוֹת.

אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכְתָא בְּכָל הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא – מְקַמְּצִין. אַמֵּימָר אָמַר: בָּטְלָה מַחְלוֹקֶת. וְהִלְכְתָא: בָּטְלָה מַחְלוֹקֶת.

תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּרְדוּ לָשׁוּם – אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנֶה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָאתַיִם; אֶחָד אוֹמֵר בְּמָאתַיִם, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָנֶה – בָּטֵל יָחִיד בְּמִיעוּטוֹ.
אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנֶה, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּעֶשְׂרִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁלֹשִׁים – נִדּוֹן בְּמָנֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: נִדּוֹן בְּתִשְׁעִים. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: עוֹשִׂין שׁוּמָא בֵּינֵיהֶן, וּמְשַׁלְּשִׁין.
מַאן דְּאָמַר נִדּוֹן בְּמָנֶה – מִילְּתָא מְצִיעֲתָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: נִדּוֹן בְּתִשְׁעִים – קָא סָבַר: הָא אַרְעָא –

## דף קז:

תִּשְׁעִין שָׁוְיָא; וְהַאי דְּקָאָמַר עֶשְׂרִים, דְּקָא טָעֵי עַשְׂרָה לַאֲחוֹרֵיהּ; וְהַאי דְּקָא אָמַר מָנֶה, קָא טָעֵי עַשְׂרָה לְקַמֵּיהּ.
אַדְּרַבָּה! הַאי אַרְעָא מְאָה וְעַשְׂרָה שָׁוְיָא; וְהַאי דְּקָאָמַר מָנֶה – קָא טָעֵי עַשְׂרָה לַאֲחוֹרֵיהּ, וְהַאי דְּקָאָמַר שְׁלֹשִׁים – קָא טָעֵי עַשְׂרָה לְקַמֵּיהּ! נָקוֹט מִיהַת תְּרֵי קַמָּאֵי בִּידָךְ, דְּמִתּוֹרַת מָנֶה לָא מַפְקִי לֵיהּ.
אֲחֵרִים אוֹמְרִים: עוֹשִׂין שׁוּמָא בֵּינֵיהֶן, וּמְשַׁלְּשִׁין – קָא סָבְרִי: הַאי אַרְעָא – תִּשְׁעִין וּתְלָתָא וְתִילְתָא שָׁוְיָא; הַאי דְּקָא אָמַר עֶשְׂרִים – קָא טָעֵי תְּלֵיסַר וְתִילְתָא לַאֲחוֹרֵיהּ, וְהַאי דְּקָאָמַר מָנֶה – קָא טָעֵי תְּלֵיסַר וְתִילְתָא לְקַמֵּיהּ; וּבְדִין הוּא דְּלֵימָא טְפֵי, וְהַאי דְּלָא קָאָמַר, סָבַר: מִיסָּתַאי דְּקָא מְטַפֵּינָא כּוּלֵי הַאי אַחַבְרַאי.
אַדְּרַבָּה, הָא אַרְעָא – מְאָה וּתְלֵיסַר וּתְלָתָא שָׁוְיָא; הַאי דְּקָאָמַר מָנֶה – קָא טָעֵי תְּלֵיסַר וּתְלָתָא לַאֲחוֹרֵיהּ, וְהַאי דְּקָאָמַר שְׁלֹשִׁים – טָעֵי תְּלֵיסַר וּתְלָתָא לְקַמֵּיהּ; וּבְדִין הוּא דְּקָאָמַר טְפֵי, סָבַר: מִיסָּתַאי דְּקָא מְטַפֵּינָא כּוּלֵי הַאי אַחַבְרַאי! נָקוֹט מִיהַת תְּרֵי קַמָּאֵי בִּידָךְ, דְּמִתּוֹרַת מְאָה לָא מַפְקִי לֵיהּ.
אָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. אָמַר רַב אָשֵׁי: טַעְמָא דַּאֲחֵרִים לָא יָדְעִינַן, הִלְכְתָא עָבְדִינַן כְּווֹתַיְיהוּ?! תָּנוּ דַּיְּינֵי גּוֹלָה: עוֹשִׂין שׁוּמָא בֵּינֵיהֶן, וּמְשַׁלְּשִׁין. אָמַר רַב הוּנָא: הִלְכְתָא כְּדַיְּינֵי גּוֹלָה. אָמַר רַב אָשֵׁי: טַעְמָא דְּדַיְּינֵי גּוֹלָה לָא יָדְעִינַן, הִלְכְתָא עָבְדִינַן כְּווֹתַיְיהוּ?!

**מַתְנִי'** הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "חֲצִי שָׂדֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן, וְנוֹטֵל חֲצִי שָׂדֶהוּ. "חֶצְיָהּ בַּדָּרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" – מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן, וְנוֹטֵל חֶצְיָהּ בַּדָּרוֹם. וְהוּא מְקַבֵּל עָלָיו מִקּוֹם הַגָּדֵר, חָרִיץ וּבֶן חָרִיץ. וְכַמָּה הוּא חָרִיץ? שִׁשָּׁה טְפָחִים. וּבֶן חָרִיץ – שִׁלְשָׁה.

**גְּמָ'** אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לוֹקֵחַ נוֹטֵל כָּחוּשׁ שֶׁבּוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן: וְהָא אֲנַן "מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן" תְּנַן! אָמַר לֵיהּ: אַדַּאֲכַלְתְּ כַּפְנָיְיתָא בְּבָבֶל – תַּרְגֵּימְנָא מְסֵיפָא,

דְּקָתָנֵי סֵיפָא: ״חֶצְיָהּ בַּדָּרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ – מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֶצְיָהּ בַּדָּרוֹם. וְאַמַּאי מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן? וְהָא ״חֶצְיָהּ בַּדָּרוֹם״ אָמַר לֵיהּ! אֶלָּא לִדְמֵי; הָכָא נָמֵי לִדְמֵי.
מְקַבֵּל עָלָיו מָקוֹם גָּדֵר כּוּ׳. תָּאנָא: חָרִישׁ מִבַּחוּץ, וּבֶן חָרִישׁ מִבִּפְנִים. וְזֶה וָזֶה אֲחוֹרֵי גָּדֵר,

## דף קח.

כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא חַיָּה קוֹפֶצֶת. וְלַעֲבִיד חָרִישׁ – וְלָא לַעֲבִיד בֶּן חָרִישׁ! אַיְידֵי דְּרָווֹח, קָיְימָא בְּגַוֵּיהּ וְקָפְצָה. וְלַעֲבִיד בֶּן חָרִישׁ – וְלָא לַעֲבִיד חָרִישׁ! אַיְידֵי דְּקַטְטִין, קָיְימָא אַשִּׁפְתֵּיהּ וְקָפְצָה.
וְכַמָּה בֵּין חָרִישׁ לְבֶן חָרִישׁ? טֶפַח.

## הֲדַרַן עֲלָךְ בֵּית כּוֹר

**יֵשׁ נוֹחֲלִין** וּמַנְחִילִין, וְיֵשׁ נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין; מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין; לֹא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין.
וְאֵלּוּ נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין: הָאָב אֶת הַבָּנִים, וְהַבָּנִים אֶת הָאָב, וְהָאַחִין מִן הָאָב – נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין. הָאִישׁ אֶת אִמּוֹ, וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וּבְנֵי אֲחָיוֹת – נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. הָאִשָּׁה אֶת בְּנֶיהָ, וְהָאִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ, וַאֲחֵי הָאֵם – מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין. וְהָאַחִין מִן הָאֵם – לֹא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין.
**גְּמָ׳** מַאי שְׁנָא דְּקָתָנֵי ״הָאָב אֶת הַבָּנִים״ בְּרֵישָׁא? לֵיתְנֵי ״הַבָּנִים אֶת הָאָב״ בְּרֵישָׁא – חֲדָא, דְּאַתְחוֹלֵי בְּפוּרְעָנוּתָא לָא מַתְחֲלִינַן;

## דף קח:

וְעוֹד, כְּדִכְתִיב: ״אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ״ –
וְתַנָּא, אַיְידֵי דְּאָתְיָא לֵיהּ מִדְּרָשָׁא – חֲבִיבָא לֵיהּ!
וּמַאי דְּרָשָׁא? דְּתַנְיָא: ״שְׁאֵרוֹ״ – זֶה הָאָב; מְלַמֵּד שֶׁהָאָב קוֹדֶם לָאַחִין. יָכוֹל יְהֵא קוֹדֶם לַבֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״הַקָּרוֹב״ – קָרוֹב קָרוֹב קוֹדֵם.
וּמָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת אֶת הַבֵּן, וּלְהוֹצִיא אֶת הָאָח? מְרַבֶּה אֲנִי אֶת הַבֵּן – שֶׁכֵּן קָם תַּחַת אָבִיו לִיעֲדָה וְלִשְׁדֵּה אֲחוּזָה.
אַדְרַבָּה! מְרַבֶּה אֲנִי אֶת הָאָח, שֶׁכֵּן קָם תַּחַת אָחִיו לְיִבּוּם! כְּלוּם יֵשׁ יִבּוּם – אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בֵּן, הָא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּן – אֵין יִבּוּם.
טַעְמָא דְּאִיכָּא הַאי פִּירְכָא, הָא לָאו הָכִי – הָוָה אָמֵינָא אָח עָדִיף? תִּיפּוֹק לֵיהּ

## דף קט.

דְּהָכָא תַּרְתֵּי, וְהָכָא חָדָא!
שְׁדֵה אֲחוּזָּה גּוּפָהּ, מֵהַאי טַעְמָא הוּא; דְּקָא קַיְימָא לֵיהּ לְתַנָּא – כְּלוּם יֵשׁ יְבוּם אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בֵּן, הָא יֵשׁ בֵּן אֵין יְבוּם.
אֵימָא: "שְׁאֵרוֹ" – זֶה הָאָב, מְלַמֵּד שֶׁהָאָב קוֹדֵם לַבַּת. יָכוֹל יַקְדִּים לַבֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "הַקָּרוֹב" – קָרוֹב קָרוֹב קוֹדֵם!
כֵּיוָן דִּלְעִנְיַן יְבוּם – בֵּן וּבַת כִּי הֲדֵדֵי נִינְהוּ; לְעִנְיַן נַחֲלָה נָמֵי, בֵּן וּבַת כִּי הֲדֵדֵי נִינְהוּ.
וְאֵימָא: "שְׁאֵרוֹ" – זֶה הָאָב, מְלַמֵּד שֶׁהָאָב קוֹדֵם לַאֲחֵי הָאָב. יָכוֹל יַקְדִּים לְאַחִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "הַקָּרוֹב" – קָרוֹב קָרוֹב קוֹדֵם!
אַחֵי הָאָב לָא צְרִיכִי קְרָא; אַחֵי הָאָב מִכֹּחַ מַאן קָא אָתוּ – מִכֹּחַ אָב; קָאֵי אָב, קָא יָרְתִי אַחֵי הָאָב?!
וְהָא קְרָאֵי לָאו הָכִי כְּתִיבִי – דִּכְתִיב: "וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וְגוֹ'"! קְרָאֵי שְׁלֹא כְּסִדְרָן כְּתִיבִי.
וְהַאי תַּנָּא מַיְיתֵי לַהּ מֵהָכָא – דְּתַנְיָא: אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: "אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְגוֹ'" – בְּמָקוֹם בַּת אַתָּה מַעֲבִיר נַחֲלָה מִן הָאָב, וְאִי אַתָּה מַעֲבִיר נַחֲלָה מִן הָאָב בְּמָקוֹם אַחִין.
וְאֵימָא: בְּמָקוֹם בַּת אַתָּה מַעֲבִיר נַחֲלָה מִן הָאַחִין,

## דף קט:

וְאִי אַתָּה מַעֲבִיר נַחֲלָה מִן הָאָב אֲפִילּוּ בְּמָקוֹם בַּת! אִם כֵּן, לָא נִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "וְהַעֲבַרְתֶּם"! וּלְמַאן דְּנָפְקָא לֵיהּ מִ"וְהַעֲבַרְתֶּם", הַאי "שְׁאֵרוֹ" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: "שְׁאֵרוֹ" – זוֹ אִשְׁתּוֹ, מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ.
וּלְמַאן דְּנָפְקָא לֵיהּ מִ"שְׁאֵרוֹ", הַאי "וְהַעֲבַרְתֶּם" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא – רַבִּי אוֹמֵר: בְּכוּלָּן נֶאֱמַר בָּהֶן "נְתִינָה", וְכָאן נֶאֱמְרָה בָּהֶן "הַעֲבָרָה"; שֶׁאֵין לְךָ שֶׁמַּעֲבִיר נַחֲלָה מִשֵּׁבֶט לְשֵׁבֶט אֶלָּא בַּת, הוֹאִיל וּבְנָהּ וּבַעְלָהּ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ.
וּמַאי דִּ"שְׁאֵרוֹ" זֶה הָאָב? דִּכְתִיב: "שְׁאֵר אָבִיךְ הִיא". אֵימָא: "שְׁאֵרוֹ" – זוֹ הָאֵם, דִּכְתִיב: "שְׁאֵר אִמְּךָ הִיא"!
אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: "מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ"; מִשְׁפַּחַת אָב קְרוּיָה "מִשְׁפָּחָה", מִשְׁפַּחַת אֵם אֵינָהּ קְרוּיָה "מִשְׁפָּחָה" – דִּכְתִיב: "לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם".
וּמִשְׁפַּחַת אֵם אֵינָהּ קְרוּיָה "מִשְׁפָּחָה"?! וְהָא כְּתִיב: "וַיְהִי נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה, וְהוּא לֵוִי, וְהוּא גָּר שָׁם" – הָא גּוּפָא קַשְׁיָא; אָמְרַתְּ "וְהוּא לֵוִי" – אַלְמָא

מִלֵּוִי אָתֵי, "מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה" – אַלְמָא מִיהוּדָה אָתֵי! אֶלָּא לָאו דַּאֲבוּהּ מִלֵּוִי, וְאִימֵּיהּ מִיהוּדָה? וְקָאָמַר "מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה"!

אָמַר רָבָא בַּר רַב חָנָן: לָא; גַּבְרָא דִּשְׁמֵיהּ לֵוִי. אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּקָאָמַר מִיכָה: "עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יֵיטִיב ה' לִי, כִּי הָיָה לִי הַלֵּוִי לְכֹהֵן"? אִין, דְּאִיתְרְמֵי לֵיהּ גַּבְרָא דִּשְׁמֵיהּ לֵוִי.

וְכִי לֵוִי שְׁמוֹ?! וַהֲלֹא יְהוֹנָתָן שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשֹׁם בֶּן מְנַשֶּׁה, הוּא וּבָנָיו הָיוּ כֹּהֲנִים לְשֵׁבֶט הַדָּנִי"! (אָמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמָיךְ) וְכִי בֶּן מְנַשֶּׁה הוּא?! וַהֲלֹא בֶּן מֹשֶׁה הוּא, דִּכְתִיב: "בְּנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשׁוֹם וֶאֱלִיעֶזֶר"!

אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה מְנַשֶּׁה, תְּלָאוֹ הַכָּתוּב בִּמְנַשֶּׁה; הָכָא נָמֵי, מִתּוֹךְ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה מְנַשֶּׁה – דְּאָתֵי מִיהוּדָה, תְּלָאוֹ הַכָּתוּב בִּיהוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: מִכָּאן שֶׁתּוֹלִין אֶת הַקַּלְקָלָה בַּמְקוֹלְקָל. רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר, מֵהָכָא: "וְגַם הוּא טוֹב תֹּאַר מְאֹד, וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם" – וַהֲלֹא אֲדֹנִיָּה בֶּן חַגִּית וְאַבְשָׁלוֹם בֶּן מַעֲכָה! אֶלָּא, מִתּוֹךְ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה אַבְשָׁלוֹם – דְּמָרַד בַּמַּלְכוּת, תְּלָאוֹ הַכָּתוּב בְּאַבְשָׁלוֹם. הָכָא נָמֵי, מִתּוֹךְ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה מְנַשֶּׁה – תְּלָאוֹ הַכָּתוּב בִּמְנַשֶּׁה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לְעוֹלָם יְדַבֵּק אָדָם בַּטּוֹבִים, שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה שֶׁנִּשָּׂא בַּת יִתְרוֹ – יָצָא מִמֶּנּוּ יְהוֹנָתָן; אַהֲרֹן שֶׁנִּשָּׂא בַּת עַמִּינָדָב – יָצָא מִמֶּנּוּ פִּנְחָס.

וּפִנְחָס לָאו מִיִּתְרוֹ אָתֵי? וְהָא כְּתִיב: "וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה"; מַאי, לָאו דְּאָתֵי מִיִּתְרוֹ – שֶׁפִּיטֵּם עֲגָלִים לַעֲבוֹדָה זָרָה? לָא, דְּאָתֵי מִיּוֹסֵף – שֶׁפִּטְפֵּט בְּיִצְרוֹ. וַהֲלֹא שִׁבָּטִים מְבַזִּים אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים: רְאֵיתֶם "בֶּן פּוּטִי" זֶה – בֵּן שֶׁפִּיטֵּם אֲבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לַעֲבוֹדָה זָרָה, יַהֲרוֹג נְשִׂיא שֵׁבֶט מִישְׂרָאֵל?!

## דף קי.

אֶלָּא אִי אֲבוּהּ דְּאִמֵּיהּ מִיּוֹסֵף – אִמַּהּ דְּאִמֵּיהּ מִיִּתְרוֹ; אִי אֲבוּהּ דְּאִמֵּיהּ מִיִּתְרוֹ – אִמַּהּ דְּאִמֵּיהּ מִיּוֹסֵף. דַּיְקָא נָמֵי, דִּכְתִיב: "מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל" – תַּרְתֵּי שְׁמַע מִינַּהּ.

אָמַר רָבָא: הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה, צָרִיךְ שֶׁיִּבְדּוֹק בְּאַחֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב אֲחוֹת נַחְשׁוֹן" – מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר "בַּת עַמִּינָדָב", אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲחוֹת נַחְשׁוֹן הִיא? מָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲחוֹת נַחְשׁוֹן"? מִכָּאן שֶׁהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה צָרִיךְ שֶׁיִּבְדּוֹק בְּאַחֶיהָ. תָּנָא: רוֹב בָּנִים דּוֹמִין לַאֲחֵי הָאֵם.

"וַיָּסוּרוּ שָׁמָּה, וַיֹּאמֶר: מִי הֶבִיאֲךְ הֲלֹם, וּמָה אַתָּה עוֹשֶׂה בָּזֶה, וּמַה לְּךָ פֹּה?". אָמְרוּ לוֹ: לָאו מִמֹּשֶׁה קָא אָתֵית, דִּכְתִיב בֵּיהּ: "אַל תִּקְרַב הֲלֹם"? לָאו מִמֹּשֶׁה קָא אָתֵית, דִּכְתִיב בֵּיהּ:

"מַה זֶּה בְּיָדֵךְ"? לְאוֹ מִמִּשָּׁה קָא אָתֵית, דִּכְתִיב בֵּיהּ: "וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי"? תֵּעָשֶׂה כּוֹמֶר לַעֲבוֹדָה זָרָה?!

אָמַר לָהֶן, כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מִבֵּית אֲבִי אַבָּא: לְעוֹלָם יַשְׁכִּיר אָדָם עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְאַל יְצָטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת.

וְהוּא סָבַר – לַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ; וְלָא הִיא, אֶלָּא "עֲבוֹדָה זָרָה" – עֲבוֹדָה שֶׁזָּרָה לוֹ, כְּדַאֲמַר לֵיהּ רַב לְרַב כָּהֲנָא: נְטוֹשׁ נְבֵילְתָּא בְּשׁוּקָא וּשְׁקוֹל אַגְרָא, וְלָא תֵּימָא: גַּבְרָא רַבָּא אֲנָא וְזִילָא בֵּי מִילְתָא.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד שֶׁמְּמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו בְּיוֹתֵר, מִינָּהוּ עַל הָאוֹצָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׁבָאֵל בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה נָגִיד עַל הָאֹצָרוֹת". וְכִי שְׁבוּאֵל שְׁמוֹ? וַהֲלֹא יְהוֹנָתָן שְׁמוֹ! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁשָּׁב לְאֵל בְּכָל לִבּוֹ.

וְהַבָּנִים אֶת הָאָב. מְנָלַן? דִּכְתִיב: "אִישׁ כִּי יָמוּת וְגוֹ'". טַעְמָא דְּאֵין לוֹ בֵּן, הָא יֵשׁ לוֹ בֵּן – בֵּן קוֹדֵם. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי, אֵימָא: אִי אִיכָּא בֵּן – לֵירוֹת בֵּן, אִיכָּא בַּת – תֵּירוֹת בַּת, אִיכָּא בֵּן וּבַת – לָא הַאי לֵירוֹת וְלָא הַאי לֵירוֹת!

וְאֶלָּא

## דף קי:

מַאן כּוּ לֵירוֹת? אַטּוּ בַּר קַשְׁא דְּמָתָא לֵירוֹת?! הָכִי קָא אָמֵינָא: אִיכָּא בֵּן וּבַת – לָא הַאי לֵירוֹת כּוּלֵּיהּ וְלָא הַאי לֵירוֹת כּוּלֵּיהּ, אֶלָּא כִּי הֲדָדֵי לֵירְתוּ!

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְאִצְטְרִיךְ קְרָא לְאַשְׁמוֹעִינַן הֵיכָא דְּלֵית לֵיהּ אֶלָּא חַד בְּרָא, לֵירְתֵינְהוּ לְכוּלְּהוּ נְכָסֵי?! וְדִלְמָא הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּבַת נָמֵי בַּת יְרוּשָּׁה הִיא? הָהוּא מִ"וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה" נָפְקָא.

רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר, מֵהָכָא: "לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ, כִּי אֵין לוֹ בֵּן". טַעְמָא דְּאֵין לוֹ בֵּן, הָא יֵשׁ לוֹ בֵּן – בֵּן קוֹדֵם.

וְדִלְמָא בְּנוֹת צְלָפְחָד הוּא דְּקָאָמְרָן הָכִי; נִיתְּנָה תּוֹרָה – וְנִתְחַדְּשָׁה הֲלָכָה! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְשַׁנִּין מֵעִיקָּרָא.

רָבִינָא אָמַר, מֵהָכָא: "הַקָּרֹב אֵלָיו"; "הַקָּרוֹב" – קָרוֹב קוֹדֵם.

וּמַאי קוּרְבֵּהּ דְּבֵן מִבַּת – שֶׁבֵּן קָם תַּחַת אָבִיו לִיעֵדָה וְלִשְׁדֵה אֲחוּזָה? יְעֵדָה – בַּת לָאו בַּת יְעֵדָה הִיא! שְׁדֵה אֲחוּזָה נָמֵי – מֵהָאי פִּירְכָא גּוּפָהּ הוּא, דְּהָא קַיְימָא לֵיהּ לְתַנָּא, כְּלוּם יֵשׁ יְבוּם – אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בֵּן! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְשַׁנִּין מֵעִיקָּרָא.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם"; "בְּנֵיכֶם" – וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם. אֶלָּא מַעֲתָּה, "לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם", הָכִי נָמֵי "בְּנֵיכֶם" – וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם?

בְּרָכָה שְׁאנִי.
וְהָאַחִין מִן הָאָב נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין וְכוּ׳. מְנָלַן? אָמַר רַבָּה: אַתְיָא ״אַחְוָה״–״אַחְוָה״ מִבְּנֵי יַעֲקֹב; מַה לְּהַלָּן, מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם; אַף כָּאן, מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם.
וּלְמָה לִי? ״מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ״ כְּתִיב – מִשְׁפַּחַת אָב קְרוּיָה ״מִשְׁפָּחָה״, מִשְׁפַּחַת אֵם אֵינָהּ קְרוּיָה ״מִשְׁפָּחָה״!
אֵין הָכִי נָמֵי; וְכִי אִיתְּמַר דְּרַבָּה, לְעִנְיַן יְבוּם אִיתְּמַר.
וְהָאִישׁ אֶת אִמּוֹ וְכוּ׳. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן:

## דף קיא.

״וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ – הֵיאַךְ בַּת יוֹרֶשֶׁת שְׁנֵי מַטּוֹת? אֶלָּא זוֹ שֶׁאָבִיהָ מְשֻׁבָּט אֶחָד וְאִמָּהּ מְשֻׁבָּט אַחֵר, וּמֵתוּ, וְיָרְשָׁתַן.
וְאֵין לִי אֶלָּא בַּת, בֵּן מִנַּיִן? אָמַרְתָּ קַל וָחוֹמֶר: וּמָה בַּת, שֶׁהוֹרַע כֹּחָהּ בְּנִכְסֵי הָאָב – יְפֶה כֹּחָהּ בְּנִכְסֵי הָאֵם; בֵּן, שֶׁיְּפֵה כֹּחוֹ בְּנִכְסֵי הָאָב – אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּפֵה כֹּחוֹ בְּנִכְסֵי הָאֵם? וּמִמָּקוֹם שֶׁבָּאתָ – מָה לְהַלָּן בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, אַף כָּאן בֵּן קוֹדֵם לַבַּת.
רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ, מְשׁוּם רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת, שָׁוִין בְּנִכְסֵי הָאֵם. מַאי טַעְמָא? דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן.
וְתַנְּא קַמָּא – לָא דָּרֵישׁ ״דַּיּוֹ״?! וְהָא ״דַּיּוֹ״ דְּאוֹרְיְיתָא הוּא!
דְּתַנְיָא: מִדִּין קַל וָחוֹמֶר כֵּיצַד? ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה: וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ, הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים?״ קַל וָחוֹמֶר לִשְׁכִינָה – אַרְבָּעָה עָשָׂר!
אֶלָּא דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן.
בְּעָלְמָא דָּרֵישׁ ״דַּיּוֹ״; וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר קְרָא: ״מִמַּטּוֹת״ – מַקִּישׁ מַטֶּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב; מָה מַטֵּה הָאָב – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, אַף מַטֵּה הָאֵם – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת.
רַב נִיתַּאי סָבַר לְמֶעְבַּד עוֹבָדָא כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב; אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל: כְּמַאן – כְּזְכַרְיָה? אֲפֵּס זְכַרְיָה. רַבִּי טַבְלָא עֲבַד עוֹבָדָא כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ, דְּאָמַר רַב חִינְּנָא בַּר שֶׁלֶמְיָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אֲמַר לֵיהּ: זִיל אַהֲדַר (בָּךְ), וְאִי לָא – מַפֵּיקְנָא לָךְ רַב חִינְּנָא בַּר שֶׁלֶמְיָא מֵאוּנָיךְ!
רַב הוּנָא בַּר חִיָּיא סָבַר לְמֶעְבַּד עוֹבָדָא כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב; אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. אֲמַר לֵיהּ: אֶשְׁלַח לֵיהּ? אִיכְּסִיף. אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא, אַיְתֵרִיסְתְּ לְקַבְלִי.
וְאֵיהוּ כְּמַאן סָבְרָה? כִּי הָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל, דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב.

מִיסְתַּמִּיךְ וְאָזֵיל רַבִּי יַנַּאי אַכַּתְפָּא דְּרַבִּי שִׁמְלַאי שַׁמָּעֵיהּ, וְאָתֵי רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה לְאַפַּיְיהוּ. אֲמַר לֵיהּ: בַּר אִינָשׁ דַּאֲתָא לְקִיבְלָנָא, הוּא יָאֵי, וְגוּלְתֵּיהּ יָאֵי. כִּי מְטָא לְגַבֵּיהּ, גַּשְׁשַׁהּ, אֲמַר לֵיהּ: דֵּין – שִׁיעוּרֵיהּ כְּשַׁק.

בָּעָא מִינֵּיהּ: מִנַּיִן לְבֵן שֶׁקּוֹדֵם לַבַּת בִּנְכָסֵי הָאֵם? אָמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: ״מַטּוֹת״ – מַקִּישׁ מַטֶּה הָאֵם לְמַטֶּה הָאָב; מָה מַטֶּה הָאָב – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, אַף מַטֶּה הָאֵם – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת. אֲמַר לֵיהּ: אִי – מָה מַטֶּה הָאָב, בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם; אַף מַטֶּה הָאֵם, בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם?!

## דף קיא:

אֲמַר לֵיהּ לְשַׁמָּעֵיהּ: גּוּד, לֵית דֵּין צָבֵי לְמֵילַף. וְטַעְמָא מַאי? אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: ״בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ״; ״לוֹ״ – וְלֹא לָהּ.

וְאֵימָא: הָנֵי מִילֵּי בְּחוּר שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה, אֲבָל בָּחוּר שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה – הָכִי נָמֵי דְּשָׁקֵיל!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אָמַר קְרָא: ״רֵאשִׁית אֹנוֹ״; ״אוֹנוֹ״ – וְלֹא אוֹנָהּ.

הָהוּא מְבַעְיָא לֵיהּ לַבָּא אַחַר נְפָלִים, דְּלֶוֵי בְּכוֹר לְנַחֲלָה – מִי שֶׁלְּבוֹ דָּוֶוה עָלָיו, יָצָא זֶה שֶׁאֵין לִבּוֹ דָּוֶוה עָלָיו!

אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא: ״כִּי הוּא רֵאשִׁית אוֹן״ – מַאי ״אוֹנוֹ״? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי.

וְאַכַּתְּי, אֵימָא הָנֵי מִילֵּי אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה, אֲבָל בָּחוּר שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה – הָכִי נָמֵי דְּשָׁקֵיל!

אֶלָּא אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: ״לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה״ – מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה לְאִישׁ, וְלֹא מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה לְאִשָּׁה.

וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְכוּ'. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: ״שְׁאֵרוֹ״ – זוֹ אִשְׁתּוֹ, מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. יָכוֹל אַף הִיא תִּירָשֶׁנּוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְיָרַשׁ אוֹתָהּ״ – הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ, וְאֵין הִיא יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ.

וְהָא קְרָאֵי לָאו הָכִי כְּתִיבִי! אָמַר אַבָּיֵי, תְּרֵיץ הָכִי: ״וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לַקָּרוֹב אֵלָיו, שְׁאֵרוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ״.

אָמַר רָבָא: סַכִּינָא חֲרִיפָא מַפְסְקָא קְרָאֵי?! אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: ״וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלַת שְׁאֵרוֹ לוֹ״ – קָא סָבַר גּוֹרְעִין וּמוֹסִיפִין, וְדוֹרְשִׁין.

וְהַאי תַּנָּא מַיְיתֵי לַהּ מֵהָכָא – דְּתַנְיָא: ״וְיָרַשׁ אוֹתָהּ״, מְלַמֵּד שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת וְגוֹ'״ – בַּהֲסָבַת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

וְאוֹמֵר: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה״. וְאוֹמֵר: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״.

וְאוֹמֵר: ״וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת, וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּנְחָס בְּנוֹ״ – וְכִי מִנַּיִן לְפִנְחָס שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְאֶלְעָזָר? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁנָּשָׂא פִּנְחָס אִשָּׁה וּמֵתָה, וִירָשָׁהּ.
וְאוֹמֵר: ״וּשְׁגוּב הוֹלִיד אֶת יָאִיר, וַיְהִי לוֹ עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד״ –

## דף קיב.

וְכִי מִנַּיִן לְיָאִיר שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לִשְׁגוּב? מְלַמֵּד שֶׁנָּשָׂא יָאִיר אִשָּׁה וּמֵתָה, וִירָשָׁהּ.
מַאי ״וְאוֹמֵר״? וְכִי תֵּימָא, בְּסִבַּת הַבֵּן קָא קָפִיד קְרָא, אֲבָל בַּעַל לָא יָרֵית – תָּא שְׁמַע: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה לְמַטֶּה״.
וְכִי תֵּימָא, לַעֲבוֹר עָלָיו בְּלָאו וַעֲשֵׂה – תָּא שְׁמַע: ״לֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״.
וְכִי תֵּימָא, לַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין וַעֲשֵׂה – תָּא שְׁמַע: ״וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת וְגוֹ׳״.
וְכִי תֵּימָא, אֶלְעָזָר הוּא דִּנְסִיב אִיתְּתָא וּמֵתָה, וְיָרְתַהּ פִּנְחָס – תָּא שְׁמַע: ״וּשְׁגוּב הוֹלִיד אֶת יָאִיר וְגוֹ׳״.
וְכִי תֵּימָא, הָתָם נָמֵי הָכִי הוּא – אִם כֵּן, תְּרֵי קְרָאֵי לְמָה לִי?
אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: מַמַּאי? דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: בַּעַל לָא יָרֵית; וּקְרָאֵי – בְּסִבַּת הַבֵּן, כִּדְשַׁנִּינַן; וְיָאִיר, דִּזְבַן מִיזְבָּן; וּפִנְחָס נָמֵי, דִּזְבַן מִיזְבָּן!
אֲמַר לֵיהּ: פִּנְחָס דִּזְבַן מִיזְבָּן לָא מָצֵית אָמְרַתְּ; דְּאִם כֵּן, נִמְצֵאת שָׂדֶה חוֹזֶרֶת בַּיּוֹבֵל, וְנִמְצָא צַדִּיק קָבוּר בְּקֶבֶר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.
אֶלָּא אֵימָא דִּנְפַלָה לֵיהּ מִשְּׁדֶה חֲרָמִים!
אֲמַר אַבָּיֵי: סוֹף, הָא קָא מִתְעַקְּרָא נַחֲלָה מִשִּׁבְטָא דְּאִימָּא לְשִׁבְטָא דְּאַבָּא!
וּמַמַּאי? וְדִלְמָא שְׁאנֵי הָתָם, שֶׁכְּבָר הוּסְבָּה! אָמַר לֵיהּ: ״שֶׁכְּבָר הוּסְבָּה״ לָא אָמְרִינַן.
אֲמַר לֵיהּ רַב יִימַר לְרַב אָשֵׁי: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שֶׁכְּבָר הוּסְבָּה, הַיְינוּ דְּמִתּוֹקְמָא קְרָא בֵּין בְּסִבַּת הַבֵּן, בֵּין בְּסִבַּת הַבַּעַל.
אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לֹא אָמְרִינַן שֶׁכְּבָר הוּסְבָּה, כִּי מִינְסְבָא לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ, מַאי הָוֵה? הָא מִתְעַקְּרָא נַחֲלָה מִשִּׁבְטָא דְּאִימָּא לְשִׁבְטָא דְּאַבָּא!
דְּמַנְסְבִינַן לַהּ לְגַבְרָא דַּאֲבוּהִי מִשִּׁבְטָא דַּאֲבוּהָ וְאִימֵּיהּ מִשִּׁבְטָא דְּאִימֵּיהּ.

## דף קיב:

אִי הָכִי, הַאי ״לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ וְאִמָּהּ״ מִיבָּעֵי לֵיהּ! אִי כְּתִיב הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא אֲפִילּוּ אִיפְּכָא, קָא מַשְׁמַע לַן.
תַּנְיָא בְּסִבַּת הַבֵּן, וְתַנְיָא בְּסִבַּת הַבַּעַל; תַּנְיָא בְּסִבַּת הַבֵּן: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה״ – בְּסִבַּת הַבֵּן הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

אַתָּה אוֹמֵר: בְּסִבַּת הַבֵּן; אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּסִבַּת הַבַּעַל? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״, הֲרֵי בְּסִבַּת הַבַּעַל אָמוּר; הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה״ – בְּסִבַּת הַבֵּן הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

## דף קיג.

תַּנְיָא אִידַּךְ: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״ – בְּסִיבַּת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
אַתָּה אוֹמֵר בְּסִיבַּת הַבַּעַל; אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּסִיבַּת הַבֵּן? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה״ – הֲרֵי הֲסִיבַּת הַבֵּן אָמוּר; הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״? בְּסִיבַּת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
דְּכוּלֵי עָלְמָא מִיהַת, ״מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״ – בְּסִיבַּת הַבַּעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר; מַאי מַשְׁמַע? סֵימָן אָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא, אָמַר קְרָא: ״אִישׁ״. תַּרְוַיְיהוּ ״אִישׁ״ כְּתִיב בְּהוּ!
אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אָמַר קְרָא: ״יִדְבָּקוּ״. תַּרְוַיְיהוּ ״יִדְבָּקוּ״ כְּתִיב בְּהוּ!
אֶלָּא אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: ״יִדְבָּקוּ מַטּוֹת״. רַב אָשֵׁי אָמַר, אָמַר קְרָא: ״מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר״ – וּבֶן לָאו אַחֵר הוּא.
אָמַר רַבִּי אָבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יַנַּאי אָמַר רַבִּי; וּמָטוּ בָּהּ מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: מִנַּיִן לְבַעַל שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי כִּבְמוּחְזָק? שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּשְׁגוּב הוֹלִיד אֶת יָאִיר, וַיְהִי לוֹ עֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד״. מִנַּיִן לְיָאִיר – שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לִשְׁגוּב? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁנָּשָׂא שְׁגוּב אִשָּׁה, וּמֵתָה בְּחַיֵּי מוֹרִישֶׁיהָ; וּמֵתוּ מוֹרִישֶׁיהָ, וִירָשָׁהּ יָאִיר.
וְאוֹמֵר: ״וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ וְגוֹ׳״. מִנַּיִן לְפִנְחָס – שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְאֶלְעָזָר? מְלַמֵּד שֶׁנָּשָׂא אֶלְעָזָר אִשָּׁה, וּמֵתָה בְּחַיֵּי מוֹרִישֶׁיהָ; וּמֵתוּ מוֹרִישֶׁיהָ, וִירָשָׁהּ פִּנְחָס.
וּמַאי ״וְאוֹמֵר״? וְכִי תֵּימָא, יָאִיר – דַּהֲוָה נָסִיב אִיתְּתָא וּמֵתָה, וְיָרְתַהּ; תַּלְמוּד לוֹמַר: וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן מֵת״. וְכִי תֵּימָא דִּנְפַלָה לֵיהּ בִּשְׁדֵה חֲרָמִים, אָמַר קְרָא: ״בָּנוֹ״ – נַחֲלָה הָרְאוּיָה לוֹ, וִירָשָׁהּ בְּנוֹ.
וּבְנֵי אָחוֹת. תָּנָא: בְּנֵי אָחוֹת, וְלֹא בְּנוֹת אָחוֹת.

## דף קיג:

לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לְקַדֵּם.
תָּנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא: ״וְיָרַשׁ״ – מַקִּישׁ יְרוּשָּׁה שְׁנִיָּה לִירוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה; מָה יְרוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, אַף יְרוּשָּׁה שְׁנִיָּה – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת.

תָּנֵי רַבָּה בַּר חֲנִינָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: ״וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו״ – בַּיּוֹם אַתָּה מַפִּיל נַחֲלוֹת, וְאִי אַתָּה מַפִּיל נַחֲלוֹת בַּלַּיְלָה. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, דְּשָׁכֵיב בִּימָמָא הוּא דְּיָרְתִי לֵיהּ בְּנֵיהּ, מַאן דְּשָׁכֵיב בְּלֵילְיָא לָא יָרְתִי לֵיהּ בְּנֵיהּ?!

דִּלְמָא דִּין נַחֲלוֹת קָא אָמְרַתְּ? דְּתַנְיָא: ״וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט״ – אוֹרָעָה כָּל הַפָּרָשָׁה כּוּלָּהּ לִהְיוֹת דִּין.

וְכִדְרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּכְנְסוּ לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, רָצוּ – כּוֹתְבִין, רָצוּ – עוֹשִׂין דִּין. שְׁנַיִם – כּוֹתְבִין וְאֵין עוֹשִׂין דִּין. וְאָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בַּיּוֹם;

## דף קיד.

אֲבָל בַּלַּיְלָה, אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה – כּוֹתְבִין וְאֵין עוֹשִׂין דִּין. מַאי טַעְמָא? דְּהָווּ לְהוּ עֵדִים, וְאֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּין. אָמַר לֵיהּ: אִין, הָכִי נָמֵי קָאָמֵינָא.

אִיתְּמַר: קְנָיָן, עַד אֵימָתַי חוֹזֵר? רַבָּה אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִין. רַב יוֹסֵף אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן.

אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּוותִי דִּידִי מְסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּכְנְסוּ לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה – רָצוּ כּוֹתְבִין, רָצוּ עוֹשִׂין דִּין. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל זְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִין, לֵיחוּשׁ דִּלְמָא הֲדַר בֵּיהּ!

אָמַר רַב אָשֵׁי: אַמְרִיתַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא; וּלְרַב יוֹסֵף מִי נִיחָא?! וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא הֲדַר בֵּיהּ! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר – דִּיסְלִיקוּ

## דף קיד:

מֵעִנְיָנָא לְעִנְיָנָא; הָכִי נָמֵי, דְּקָמוּ וַהֲדַר יְתִיבוּ. וְהִלְכְתָא כְּוותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּשָׁוֶה, עִנְיָן וּמָחֳצָה.

הָאִשָּׁה אֶת בְּנָהּ וְכוּ'. הָא תּוּ לְמָה לִי? הָא תְּנָא לֵיהּ רֵישָׁא: הָאִישׁ אֶת אִמּוֹ, וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ!

הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּאִשָּׁה אֶת בְּנָהּ, דּוּמְיָא דְּאִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ; מָה אִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ – אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בַּקֶּבֶר, אַף אִשָּׁה אֶת בְּנָהּ – אֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר, לְהַנְחִיל לְאַחִין מִן הָאָב.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן: דְּבַר תּוֹרָה – הָאָב יוֹרֵשׁ אֶת בְּנוֹ, וְאִשָּׁה יוֹרֶשֶׁת אֶת בְּנָהּ; שֶׁנֶּאֱמַר: ״מַטּוֹת״ – מַקִּישׁ מַטֵּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מָה מַטֵּה הָאָב – אָב יוֹרֵשׁ אֶת בְּנוֹ, אַף מַטֵּה הָאֵם – אִשָּׁה יוֹרֶשֶׁת אֶת בְּנָהּ.

## דף קטו.

אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַן: הָאִשָּׁה אֶת בְּנָהּ, וְהָאִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ, וַאֲחֵי הָאֵם – מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין! אָמַר לֵיהּ: מִשְׁנָתֵנוּ, אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָהּ.

וְלֵימָא לֵיהּ: רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב הִיא, דְּלָא דָּרֵישׁ "מַטּוֹת"!

לָא מִיתּוֹקְמָא מַתְנִיתִין כְּרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב; דְּקָתָנֵי: "וּבְנֵי אָחוֹת", וְתָנָא: "בְּנֵי אָחוֹת" – וְלֹא בְּנוֹת אָחוֹת. וְאָמְרִינַן: לְמַאי הִלְכְתָא? וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לְקַדֵּם.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַתְנִיתִין רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב הִיא, הָא אָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בְּנִכְסֵי הָאֵם!

וְתַנָּא דִּידַן – מִמָּה נַפְשָׁךְ; אִי דָּרֵישׁ "מַטּוֹת", אִשָּׁה נָמֵי תִּירַשׁ אֶת בְּנָהּ; אִי לָא דָּרֵישׁ "מַטּוֹת", בֵּן דְּקוֹדֵם לַבַּת בְּנִכְסֵי הָאֵם – מְנָא לֵיהּ?

לְעוֹלָם דָּרֵישׁ "מַטּוֹת"; וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר קְרָא: "וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה" – יוֹרֶשֶׁת, וְאֵינָהּ מוֹרֶשֶׁת.

**מַתְנִי'** סֵדֶר נַחֲלוֹת כָּךְ הוּא: "אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ, וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ" – בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, כָּל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל בֵּן קוֹדְמִין לַבַּת. בַּת קוֹדֶמֶת לָאַחִין, יוֹצְאֵי יְרֵיכָהּ שֶׁל בַּת קוֹדְמִין לְאַחִין. אַחִין קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב, יוֹצְאֵי יְרֵיכָן שֶׁל אַחִין קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב.

זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹדֵם בַּנַּחֲלָה – יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ קוֹדְמִין. וְהָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ.

**גְּמָ'** תְּנוּ רַבָּנַן: "בֵּן" – אֵין לִי אֶלָּא בֵּן; בֶּן הַבֵּן, אוֹ בַּת הַבֵּן, אוֹ בֶּן בַּת הַבֵּן – מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֵין לוֹ" – עַיֵּין עָלָיו.

"בַּת" – אֵין לִי אֶלָּא בַּת; בַּת הַבַּת, וּבֶן הַבַּת, וּבַת בֶּן הַבַּת – מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֵין לוֹ" – עַיֵּין עָלָיו.

## דף קטו:

הָא כֵּיצַד? נַחֲלָה מְמַשְׁמֶשֶׁת וְהוֹלֶכֶת, עַד רְאוּבֵן. וְלֵימָא עַד יַעֲקֹב! אָמַר אַבָּיֵי: גְּמִירִי דְּלָא כְּלֵה שִׁבְטָא.

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: כָּל הָאוֹמֵר תִּירַשׁ בַּת עִם בַּת הַבֵּן, אֲפִילּוּ נָשִׂיא שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁאֵינָן אֶלָּא מַעֲשֶׂה צְדוּקִין. דְּתַנְיָא: בְּאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים בְּטֵבֵת תַּבְנָא לְדִינְנָא. שֶׁהָיוּ צְדוּקִין אוֹמְרִין: תִּירַשׁ הַבַּת עִם בַּת הַבֵּן.

נִטְפַּל לָהֶן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, אָמַר לָהֶם: שׁוֹטִים, מִנַּיִן זֶה לָכֶם? וְלֹא הָיָה אָדָם שֶׁהֶחֱזִירוֹ דָּבָר, חוּץ מִזָּקֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מְפַטְפֵּט כְּנֶגְדּוֹ, וְאוֹמֵר: וּמָה בַּת בְּנוֹ הַבָּאָה מִכֹּחַ בְּנוֹ – תִּירָשֶׁנּוּ; בִּתּוֹ הַבָּאָה מִכֹּחוֹ – לֹא כָּל שֶׁכֵּן?

קָרָא עָלָיו אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה: "אֵלֶּה בְּנֵי שֵׂעִיר הַחֹרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה",
וּכְתִיב: "אֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן, וְאַיָּה וַעֲנָה"! אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁבָּא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ, וְהוֹלִיד עֲנָה.
וְדִלְמָא תְּרֵי עֲנָה הֲווֹ! אָמַר רַבָּה: אָמֵינָא מִלְּתָא דְּלָא אַמְרַהּ שַׁבּוּר מַלְכָּא; וּמַנּוּ? שְׁמוּאֵל.
אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב פָּפָּא: אָמֵינָא מִלְּתָא דְּלָא אַמְרַהּ שַׁבּוּר מַלְכָּא; וּמַנּוּ? רַבָּה. אָמַר קְרָא: "הוּא עֲנָה" – הוּא עֲנָה דְּמֵעִיקָּרָא.
אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי, בְּכָךְ אַתָּה פּוֹטְרֵנִי?! אָמַר לוֹ: שׁוֹטֶה,

## דף קטז.

וְלֹא תְּהֵא תּוֹרָה שְׁלֵמָה שֶׁלָּנוּ, כְּשֶׁיִּחָה בְּטֵלָה שֶׁלָּכֶם. מָה לְבַת בְּנוֹ – שֶׁכֵּן יִפָּה כֹּחָהּ בְּמָקוֹם הָאַחִין; תֹּאמַר בְּבִתּוֹ – שֶׁהוֹרַע כֹּחָהּ בְּמָקוֹם אַחִין. וְנִצְחוּם, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲשָׂאוּהוּ יוֹם טוֹב.
"וַיֹּאמְרוּ יֶרֶשֶׁת פְּלֶטָה לְבִנְיָמִן, וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל" –
אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי אַמִּי: מִלַּמֵּד שֶׁהִתְנוּ עַל שֵׁבֶט בִּנְיָמִין, שֶׁלֹּא תִּירַשׁ בַּת הַבֵּן עִם הָאַחִין.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: כֹּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן לְיוֹרְשׁוֹ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָלֵא עָלָיו עֶבְרָה. כְּתִיב הָכָא: "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ", וּכְתִיב הָתָם: "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא".
"אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לְמוֹ וְלֹא יָרְאוּ אֱלֹהִים" – רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חַד אָמַר: כֹּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן. וְחַד אָמַר: כֹּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ תַּלְמִיד.
תִּסְתַּיֵּים רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר תַּלְמִיד – דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דֵּין גַּרְמֵיהּ דְּעָשִׁירָאָה בִּיר. תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר תַּלְמִיד.
וּמִדְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר תַּלְמִיד – רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר בֵּן?!
וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא אָזֵיל לְבֵי טַמְיָא אֶלָּא לְבֵי מַאן דְּשָׁכֵיב בְּלָא בָּנֵי, דִּכְתִיב: "בְּכוֹ בָכֹה לַהֹלֵךְ", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לַהוֹלֵךְ בְּלֹא בֵּן זָכָר! אֶלָּא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא דְּאָמַר תַּלְמִיד.
וּמִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא דְּאָמַר תַּלְמִיד – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בֵּן?!
קַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן! לָא קַשְׁיָא, הָא דִּידֵיהּ, הָא דְּרַבֵּיהּ.
(סִימָן: הֲדַד, עָנִי וְחָכָם.)
דָּרַשׁ רַבִּי פִּנְחָס בֶּן חָמָא, מַאי דִּכְתִיב: "וַהֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי שָׁכַב דָּוִד עִם אֲבוֹתָיו, וְכִי מֵת יוֹאָב שַׂר הַצָּבָא"? מִפְּנֵי מָה בְּדָוִד נֶאֱמְרָה בּוֹ "שְׁכִיבָה", וּבְיוֹאָב נֶאֱמְרָה בּוֹ "מִיתָה"? דָּוִד, שֶׁהִנִּיחַ בֵּן – נֶאֱמְרָה בּוֹ שְׁכִיבָה. יוֹאָב, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בֵּן – נֶאֱמְרָה בּוֹ מִיתָה.

וְיוֹאָב לֹא הִנִּיחַ בֵּן?! וְהָכְתִיב: ״מִבְּנֵי יוֹאָב – עֹבַדְיָה בֶּן יְחִיאֵל״! אֶלָּא: דָּוִד, שֶׁהִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ – נֶאֱמְרָה בּוֹ ״שְׁכִיבָה״. יוֹאָב, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בֵּן כְּמוֹתוֹ – נֶאֱמְרָה בּוֹ ״מִיתָה״.

דָּרַשׁ רַבִּי פִּנְחָס בֶּן חָמָא: קָשָׁה עֲנִיּוּת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים מַכּוֹת – שֶׁנֶּאֱמַר: ״חָנֵּנִי חָנֵּנִי אַתֶּם רֵעָי, כִּי יַד אֱלוֹהַּ נָגְעָה בִּי״, וְקָא אָמְרִי לֵיהּ חַבְרֵיהּ: ״הִשָּׁמֶר אַל תִּפֶּן אֶל אָוֶן, כִּי עַל זֶה בָּחַרְתָּ מֵעֹנִי״.

דָּרַשׁ רַבִּי פִּנְחָס בַּר חָמָא: כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים – שֶׁנֶּאֱמַר: ״חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאָכֵי מָוֶת, וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״.

זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹדֵם בַּנַּחֲלָה – יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ קוֹדְמִין, וְהָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ. בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא: אָבִי הָאָב וַאֲחֵי הָאָב – כְּגוֹן אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בִּנְכָסֵי עֵשָׂו, אֵיזֶה מֵהֶן קוֹדֵם? אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: הָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ. וְרָמֵי בַּר חָמָא –

## דף קטז:

אַגַּב חוּרְפֵּיהּ לָא עַיֵּין בָּהּ.

בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא: אָבִי הָאָב וְאָחִיו – כְּגוֹן אַבְרָהָם וְיַעֲקֹב בִּנְכָסֵי עֵשָׂו, אֵיזֶה מֵהֶן קוֹדֵם? אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: הָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. וְרָמֵי בַּר חָמָא – יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁלּוֹ, וְלֹא יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל בְּנוֹ.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי: זֶה הַכְּלָל, כָּל הַקּוֹדֵם בַּנַּחֲלָה – יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ קוֹדְמִין; וְאִילּוּ אִיתֵּיהּ לְיִצְחָק – יִצְחָק קוֹדֵם, הַשְׁתָּא נָמֵי דְּלֵיתֵיהּ יִצְחָק – יַעֲקֹב קוֹדֵם; שְׁמַע מִינַּהּ.

**מַתְנִי׳** בָּנוֹת צְלָפְחָד נְטָלוּ שִׁשָּׁה חֲלָקִים בַּנַּחֲלָה: חֵלֶק אֲבִיהֶן – שֶׁהָיָה עִם יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחֶלְקוֹ עִם אֶחָיו בִּנְכָסֵי חֵפֶר, וְשֶׁהָיָה בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים.

## דף קיז.

**גְּמָ׳** תְּנַן כְּמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ –

דְּתַנְיָא, רַבִּי יאשִׁיָּה אוֹמֵר: לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבֹתָם יִנָּחָלוּ״. אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״לָאֱלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה״? ״לָאֱלֶּה״ – כָּאֵלֶּה, לְהוֹצִיא אֶת הַטְּפָלִים.

רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר: לְבָאֵי הָאָרֶץ נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לָאֱלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה״. אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבֹתָם יִנָּחָלוּ״? מְשׁוּנָּה נַחֲלָה זוֹ מִכָּל נְחָלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; שֶׁכָּל נְחָלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם – חַיִּין יוֹרְשִׁין מֵתִים, וְכָאן – מֵתִים יוֹרְשִׁין חַיִּין.

אָמַר רַבִּי: אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁנֵי אַחִין כֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ בְּעִיר אַחַת, לְאֶחָד יֵשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד, וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי בָּנִים, וְהָלְכוּ לַגֹּרֶן. זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד – נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד, וְזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי בָּנִים – נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים. וּמַחְזִירִין אֵצֶל אֲבִיהֶן, וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:

## דף קיז:

לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, כְּדֵי לְקַיֵּים שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ – הָא כֵּיצַד? הָיָה מֵיוֹצְאֵי מִצְרַיִם – נוֹטֵל חֶלְקוֹ עִם יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הָיָה מִבְּאֵי הָאָרֶץ – נוֹטֵל חֶלְקוֹ עִם בָּאֵי הָאָרֶץ, מִכָּאן וּמִכָּאן – נוֹטֵל חֶלְקוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן.

מְרַגְּלִים – יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב נָטְלוּ חֶלְקָם. מִתְלוֹנְנִים וַעֲדַת קֹרַח – לֹא הָיָה לָהֶם חֵלֶק בָּאָרֶץ; הַבָּנִים נָטְלוּ בִּזְכוּת אֲבִי אֲבִיהֶן, וּבִזְכוּת אֲבִי אִמּוֹתֵיהֶן.

מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי: "לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם" – בְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם כְּתִיב? דִּלְמָא לִשְׁבָטִים קָאָמַר לַהּ! דִּכְתִיב: "וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי ה'" – יְרוּשָּׁה הִיא לָכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם; וּלְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם קָאָמַר לְהוּ.

(סִימָן: לָרַב, צְלָפְחָד, וְיוֹסֵף, אִיכְפַּל, מְנַשֶּׁה, יְחַשֵּׁב.)

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, הַיְינוּ דִּכְתִיב: "לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ".

## דף קיח.

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, מַאי "לָרַב תַּרְבּוּ נַחֲלָתוֹ"? קַשְׁיָא.

וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הַיְינוּ דְּקָא צָווֹחַן בְּנוֹת צְלָפְחָד. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, אַמַּאי צָווֹחַן? הָא לֵיתֵיהּ דְּלִשְׁקוֹל!

אֶלָּא לַחֲזָרָה, וְלִיטּוֹל בְּנָכְסֵי חֵפֶר.

בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הַיְינוּ דְּקָא צָווֹחַן בְּנֵי יוֹסֵף – דִּכְתִיב: "וַיְדַבְּרוּ בְּנֵי יוֹסֵף". אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, מַאי קָא צָווֹחִין? כּוּפְלָהוּ שִׁקּוּל!

מְשׁוּם טְפָלִים דַּהֲווֹ נְפִישִׁי לְהוּ.

אָמַר אַבָּיֵי: שְׁמַע מִינַּהּ, לָא הֲוָה חַד דְּלָא שָׁקֵיל; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֲוָה חַד דְּלָא שָׁקֵיל, אִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִצְוַוח! וְכִי תֵּימָא: דְּצָווח וְאַהֲנִי – כַּתְּבֵיהּ קְרָא, דְּצָוַוח וְלָא אַהֲנִי – לָא כַּתְּבֵיהּ קְרָא; הָא בְּנֵי יוֹסֵף – דְּצָווחִי וְלָא אַהֲנִי, וְכַתְּבִינְהוּ קְרָא!

הָתָם עֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן, דְּאִיבָּעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְאִיזְדַּהוֹרֵי מֵעֵינָא בִּישָׁא. וְהַיְינוּ דְּקָאָמַר לְהוּ יְהוֹשֻׁעַ – דִּכְתִיב: ”וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ, אִם עַם רַב אַתָּה, עֲלֵה לְךָ הַיְעָרָה”. אָמַר לְהוּ: לְכוּ וְהַחְבְּאוּ עַצְמְכֶם בִּיעָרִים, שֶׁלֹּא תִּשְׁלוֹט בָּכֶם עַיִן רַע.

## דף קיח:

אָמְרוּ לֵיהּ: אֲנַן מִזַּרְעָא דְּיוֹסֵף, דְּלָא שָׁלְטָא בֵּיהּ עֵינָא בִּישָׁא – דִּכְתִיב: ”בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף, בֵּן פֹּרָת עָלֵי עָיִן”, וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אַל תִּקְרֵי ”עָלֵי עָיִן”, אֶלָּא ”עוֹלֵי עָיִן”.

רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר מֵהָכָא: ”וְיִדְגּוּ לָרוֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ”; מָה דָּגִים שֶׁבַּיָּם – מַיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם וְאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, אַף זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף – אֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם.

מְרַגְּלִים – יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב נָטְלוּ חֶלְקָם. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר עוּלָּא, דְּאָמַר קְרָא: ”וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה חָיוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם” – מַאי ”חָיוּ”? אִילֵּימָא חָיוּ מַמָּשׁ, וְהָא כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: ”וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ, כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן”! אֶלָּא מַאי ”חָיוּ” – שְׁחָיוּ בְּחֶלְקָם.

מִתְלוֹנְנִין וְעֲדַת קֹרַח – לֹא הָיָה לָהֶן חֵלֶק בָּאָרֶץ. וְהַתַּנְיָא: מְרַגְּלִים, מִתְלוֹנְנִים וַעֲדַת קֹרַח – יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב נָטְלוּ חֶלְקָם! לָא קַשְׁיָא; מָר מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לְמְרַגְּלִים, מָר לָא מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לְמְרַגְּלִים.

דְּתַנְיָא: ”אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר” – זֶה צְלָפְחָד. ”וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה” – זֶה עֲדַת מְרַגְּלִים. ”הַנּוֹעָדִים עַל ה׳” – אֵלּוּ מִתְלוֹנְנִים. ”בַּעֲדַת קֹרַח” – כְּמַשְׁמָעוֹ.

מָר מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לְמְרַגְּלִים, וּמָר לָא מַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לְמְרַגְּלִים.

וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: וּלְמַאן דְּמַקֵּישׁ מִתְלוֹנְנִים לְמְרַגְּלִים, אִיכְּפוּל יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב וִירְתוּ לְכוּלֵּהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל?! אֲמַר לֵיהּ: מִתְלוֹנְנִים שֶׁבַּעֲדַת קֹרַח קָאָמְרִינַן.

וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, הַיְינוּ דִּכְתִיב: ”וַיִּפְלוּ חַבְלֵי מְנַשֶּׁה עֲשָׂרָה” – שִׁיתָּא דְּשִׁיתָּא בָּתֵּי אָבוֹת, וְאַרְבָּעָה דִּידְהוּ – הָא עֲשָׂרָה.

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ, תְּמָנְיָא הוּא דַּהֲווֹ – שִׁיתָּא דְּשִׁיתָּא בָּתֵּי אָבוֹת, וּתְרֵי דִּידְהוּ – הָא תְּמָנְיָא!

וְלִיטַעְמָיךְ, וּלְמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, תִּשְׁעָה הֲווּ! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר – חַד אַחַא דְּאַבָּא הֲוָה לְהוּ; הָכִי נָמֵי, תְּרֵי אַחֵי דְּאַבָּא הֲוָה לְהוּ –

דְּתַנְיָא: ”נָתוֹן תִּתֵּן לָהֶם” זוֹ נַחֲלַת אֲבִיהֶן. ”בְּתוֹךְ אֶחָיו אֲבִיהֶן” – זוֹ נַחֲלַת אֲבִי אֲבִיהֶן. ”וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן” – זוֹ חֵלֶק בְּכוֹרָה.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַף חֵלֶק אֲחִי אֲבִיהֶם נָטְלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״נָתוֹן תִּתֵּן״. וּלְמַאן דְּאָמַר תְּרֵי אַחֵי דְּאַבָּא הֲוָה לְהוּ, הַהוּא מֵ״אֲחֻזַּת נַחֲלָה״ נָפְקָא.

וַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: קְרָא מַאי קָא חָשֵׁיב? אִי טְפָלִים קָא חָשֵׁיב, טוּבָא הֲווֹ! אִי בָּתֵּי אָבוֹת קָחָשֵׁיב, שִׁיתָּא הֲווֹ!

## דף קיט.

לְעוֹלָם בָּתֵּי אָבוֹת קָא חָשֵׁיב, וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן – דִּבְנוֹת צְלָפְחָד נָטְלוּ חֵלֶק בְּכוֹרָה; אַלְמָא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּחְזֶקֶת הִיא.

אָמַר מָר: וְהַבָּנִים נָטְלוּ בִּזְכוּת אָבִי אֲבִיהֶם, וּבִזְכוּת אֲבִי אִמּוֹתֵיהֶן. וְהָתַנְיָא: בִּזְכוּת עַצְמָן! לָא קַשְׁיָא; הָא כְּמַאן דְּאָמַר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, הָא כְּמַאן דְּאָמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא לְבָאֵי הָאָרֶץ, וְלָא קַשְׁיָא; הָא דַּהֲוָה בֵּן עֶשְׂרִים. הָא דְּלָא הֲוָה בֵּן עֶשְׂרִים.

וְשָׁהֲיָה בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים. וְאַמַּאי? רָאוּי הוּא, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בִּיתְדוֹת אוֹהָלִים.

מֵתִיב רַבָּה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בָּנוֹת צְלָפְחָד נָטְלוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיִּפְּלוּ חַבְלֵי מְנַשֶּׁה עֲשָׂרָה״! אֶלָּא אָמַר רַבָּה: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּחְזֶקֶת הִיא.

מֵיתִיבִי, אָמַר רַבִּי חִידְקָא: שִׁמְעוֹן הַשִּׁקְמוֹנִי הָיָה לִי חָבֵר מִתַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְכָךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן הַשִּׁקְמוֹנִי אוֹמֵר: יוֹדֵעַ הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ שֶׁבְּנוֹת צְלָפְחָד יוֹרְשׁוֹת הֵן, אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אִם נוֹטְלוֹת חֵלֶק בְּכוֹרָה אִם לָאו;

וּרְאוּיָה הָיְתָה פָּרָשַׁת נַחֲלוֹת לִיכָּתֵב עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁזָּכוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד וְנִכְתְּבָה עַל יָדָן.

וְיוֹדֵעַ הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ שֶׁהַמְקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה – שֶׁנֶּאֱמַר: ״מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת״, אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ בְּאֵי זוֹ מִיתָה הוּא יָמוּת; וּרְאוּיָה הָיְתָה פָּרָשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ שֶׁתִּכָּתֵב עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁנִּתְחַיֵּיב מְקוֹשֵׁשׁ וְנִכְתְּבָה עַל יָדוֹ. לְלַמֶּדְךָ,

## דף קיט:

שֶׁמְּגַלְגְּלִים זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי, וְחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּחְזֶקֶת, מַאי קָא מִסְתַּפְקָא לֵיהּ?

הִיא גּוּפַהּ קָא מִסְתַּפְקָא לֵיהּ – דִּכְתִיב: ״וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי ה׳״ – יְרוּשָּׁה הִיא לָכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם; אוֹ דִלְמָא, שֶׁמּוֹרִישִׁין וְאֵינָן יוֹרְשִׁין?

וּפְשַׁטוּ לֵיהּ תַּרְוַיְיהוּ: יְרוּשָּׁה לָכֶם מֵאֲבוֹתֵיכֶם, וּמוֹרִישִׁין וְאֵינָן יוֹרְשִׁין. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב: "תְּבִיאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ" – "תְּבִיאֵנוּ" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "תְּבִיאֵמוֹ"; מְלַמֵּד שֶׁמִּתְנַבְּאִין, וְאֵינָן יוֹדְעִין מָה מִתְנַבְּאִין.

"וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים וְכָל הָעֵדָה" – אֶפְשָׁר עָמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה כּוּ' וְלֹא אָמְרוּ לָהֶן דָּבָר, וְעָמְדוּ לִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים וְכָל הָעֵדָה?!

אֶלָּא סָרַס הַמִּקְרָא וְדָרְשֵׁהוּ, דִּבְּרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִין, וְהָלְכוּ וְעָמְדוּ לָהֶן לִפְנֵי כּוּלָּן.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: חוֹלְקִין כָּבוֹד לְתַלְמִיד בִּמְקוֹם הָרַב, וּמַר סָבַר: אֵין חוֹלְקִין.

וְהִלְכָתָא: חוֹלְקִין, וְהִלְכָתָא: אֵין חוֹלְקִין. קַשְׁיָא הִלְכָתָא אַהִלְכָתָא! הִלְכָתָא אַהִלְכָתָא לָא קַשְׁיָא – הָא דְּפָלִיג לֵיהּ רַבֵּיהּ יְקָרָא, הָא דְּלָא פְּלִיג לֵיהּ רַבֵּיהּ יְקָרָא.

תָּנָא: בְּנוֹת צְלָפְחָד חַכְמָנִיּוֹת הֵן, דִּרְשָׁנִיּוֹת הֵן, צְדָקָנִיּוֹת הֵן.

חַכְמָנִיּוֹת הֵן – שֶׁלְּפִי שָׁעָה דִּבְּרוּ. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ בְּפָרָשַׁת יְבָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו". אָמְרוּ לוֹ: אִם כְּבֶן אָנוּ חֲשׁוּבִין – תְּנָה לָנוּ נַחֲלָה כְּבֶן; אִם לָאו – תִּתְיַבֵּם אִמֵּנוּ! מִיָּד – "וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה'".

דִּרְשָׁנִיּוֹת הֵן – שֶׁהָיוּ אוֹמְרוֹת: אִילּוּ הָיָה לוֹ בֵּן, לֹא דִּבַּרְנוּ. וְהַתַּנְיָא: "בַּת"! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: סְמִי מִכָּאן "בַּת". אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ הָיָה בַּת לַבֵּן – לֹא דִּבַּרְנוּ.

צְדָקָנִיּוֹת הֵן – שֶׁלֹּא נִישְׂאוּ אֶלָּא לְהָגוּן לָהֶן. תָּנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: אֲפִילּוּ קְטַנָּה שֶׁבָּהֶן לֹא נִשֵּׂאת פְּחוּתָה מֵאַרְבָּעִים שָׁנָה.

אִינִי?! וְהָא אָמַר רַב חִסְדָּא: נִיסַּת פְּחוּתָה מִבַּת עֶשְׂרִים – יוֹלֶדֶת עַד שִׁשִּׁים, בַּת עֶשְׂרִים – יוֹלֶדֶת עַד אַרְבָּעִים, בַּת אַרְבָּעִים – שׁוּב אֵינָהּ יוֹלֶדֶת! אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁצְּדָקָנִיּוֹת הֵן, נַעֲשָׂה לָהֶן נֵס – כְּיוֹכֶבֶד, דִּכְתִיב: "וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי, וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי" –

## דף קכ.

אֶפְשָׁר בַּת מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְקָרֵא לָהּ: "בַּת"?! דְּאָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: זוֹ יוֹכֶבֶד; שֶׁהוֹרָתָהּ בַּדֶּרֶךְ, וְנוֹלְדָה בֵּין הַחוֹמוֹת – דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם" – לַיָּדָתָהּ בְּמִצְרַיִם, וְהוֹרָתָהּ שֶׁלֹּא בְּמִצְרַיִם. וְאַמַּאי קָרוּ לַהּ "בַּת"? אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר זְבִידָא: מְלַמֵּד שֶׁנּוֹלְדוּ בָהּ סִימָנֵי נַעֲרוּת, נִתְעַדְּן הַבָּשָׂר, נִתְפַּשְּׁטוּ הַקְּמָטִין, וְחָזַר הַיּוֹפִי לְמְקוֹמוֹ.

"וַיִּקַּח"?! "וַיִּחְזוֹר" מִיבָּעֵי לֵיהּ! אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר זְבִידָא: מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה לָהּ מַעֲשֶׂה לְקוּחִין – הוֹשִׁיבָהּ בְּאַפְּרְיוֹן, וְאַהֲרֹן וּמְרָיָם מְשׁוֹרְרִים לְפָנֶיהָ, וּמַלְאֲכֵי שָׁרֵת אוֹמְרִים: "אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה".

לְהַלָּן מְנָאן הַכָּתוּב דֶּרֶךְ גְּדוּלָּתָן, וְכָאן דֶּרֶךְ חָכְמָתָן; מְסַיְּיעָא לֵיהּ לְרַבִּי אַמֵּי, דְּאָמַר רַבִּי אַמֵּי: בִּישִׁיבָה – הַלָּךְ אַחַר חָכְמָה. בִּמְסִיבָּה – הַלָּךְ אַחַר זְקֵנָה. אָמַר רַב אָשֵׁי: וְהוּא דְּמַפְלֵיג בְּחָכְמָה, וְהוּא דְּמַפְלֵיג בְּזִקְנָה.

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בְּנוֹת צְלָפְחָד הוּשְׁווּ לְהִנָּשֵׂא לְכָל הַשְּׁבָטִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים״; אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״אַךְ לְמִשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים״? עֲצָה טוֹבָה הִשְׁיאָן הַכָּתוּב, שֶׁלֹּא יִנָּשְׂאוּ אֶלָּא לְהֶגְוֹן לָהֶן.

מוֹתִיב רַבָּה: ״אֱמוֹר אֲלֵיהֶם״ – לְאוֹתָן הָעוֹמְדִים עַל הַר סִינַי, ״לְדֹרֹתֵיכֶם״ – אֵלּוּ דּוֹרוֹת הַבָּאִים. אִם נֶאֱמַר אָבוֹת – לְמָה נֶאֱמַר בָּנִים? וְאִם נֶאֱמַר בָּנִים – לְמָה נֶאֱמַר אָבוֹת? מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּאָבוֹת מַה שֶּׁאֵין בַּבָּנִים, וְיֵשׁ בַּבָּנִים מַה שֶּׁאֵין בָּאָבוֹת –

בָּאָבוֹת הוּא אוֹמֵר: ״וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה״; וְהַרְבֵּה מְצוֹת נִצְטַווּ בָּנִים, שֶׁלֹּא נִצְטַווּ אָבוֹת. הָא מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּאָבוֹת שֶׁאֵין בַּבָּנִים, וְיֵשׁ בַּבָּנִים מַה שֶּׁאֵין בָּאָבוֹת – הוּצְרַךְ לוֹמַר אָבוֹת, הוּצְרַךְ לוֹמַר בָּנִים.

קָתָנֵי מִיהַת, בָּאָבוֹת הוּא אוֹמֵר: ״וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה״! הוּא מוֹתִיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ – לְבַר מִבָּנוֹת צְלָפְחָד.

אָמַר מָר, בָּאָבוֹת הוּא אוֹמֵר: ״וְכָל בַּת יוֹרֶשֶׁת נַחֲלָה״ – בָּאָבוֹת אִין, בַּבָּנִים לָא. מַאי מַשְׁמַע? אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: ״זֶה הַדָּבָר״ – דָּבָר זֶה לֹא יִהֵא נוֹהֵג אֶלָּא בְּדוֹר זֶה.

אָמַר לֵיהּ רַבָּה זוּטֵי לְרַב אָשֵׁי: אֶלָּא מֵעַתָּה, ״זֶה הַדָּבָר״ דִּשְׁחוּטֵי חוּץ – הָכִי נָמֵי דְּלָא יְהֵא נוֹהֵג אֶלָּא בְּדוֹר זֶה? שָׁאנֵי הָתָם, דִּכְתִיב: ״לְדֹרֹתָם״.

## דף קכ:

״זֶה הַדָּבָר״ דְּרָאשֵׁי הַמַּטּוֹת – הָכִי נָמֵי דְּלָא יְהֵא נוֹהֵג אֶלָּא בְּדוֹר זֶה? אָמַר לֵיהּ: הָהוּא, יָלֵיף ״זֶה״–״זֶה״ מֵהָתָם.

הַאי נָמֵי, לֵילֵיף ״זֶה״–״זֶה״ מֵהָתָם! הַאי מַאי? בִּשְׁלָמָא הָתָם, אִיצְטְרִיךְ לְגָזֵרָה שָׁוָה; הָכָא – לְמַאי אִיצְטְרִיךְ? לִשְׁתּוֹק קְרָא מִינַּיהּ, וַאֲנָא יָדַעְנָא דִּלְדוֹרוֹת הוּא!

מַאי גְּזֵרָה שָׁוָה? דְּתַנְיָא: נֶאֱמַר כָּאן: ״זֶה הַדָּבָר״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: ״זֶה הַדָּבָר״; מָה לְהַלָּן – אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל, אַף כָּאן – אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל. וּמָה כָּאן – רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת, אַף לְהַלָּן – רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת.

אָמַר מָר: מָה לְהַלָּן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל, אַף כָּאן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: לוֹמַר שֶׁהַפֶּרֶת נִדְרִים בִּשְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת.

וְהָא ״רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת״ כְּתִיב בֵּיהּ! כִּדְאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּיָחִיד מוּמְחֶה, הָכִי נָמֵי – בְּיָחִיד מוּמְחֶה.

וּמָה כָּאן רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת, אַף לְהַלָּן רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ שְׁאֵלָה בְּהֶקְדֵּשׁ.

וּלְבֵית שַׁמַּאי, דְּאָמְרִי: אֵין שְׁאֵלָה בְּהֶקְדֵּשׁ – דִּתְנַן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הֶקְדֵּשׁ טָעוּת – הֶקְדֵּשׁ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינוֹ הֶקְדֵּשׁ; הַאי ״זֶה״ וְ״זֶה״ מַאי עָבְדִי לֵיהּ?

״זֶה הַדָּבָר״ דִּשְׁחוּטֵי חוּץ – מִיבְּעֵי לֵיהּ ״עַל הַשּׁוֹחֵט הוּא חַיָּיב, וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הַמּוֹלֵק״.

״זֶה הַדָּבָר״ דְּרָאשֵׁי הַמַּטּוֹת – מִיבְּעֵי לֵיהּ לְ״חָכָם מַתִּיר, וְאֵין בַּעַל מַתִּיר. בַּעַל מֵפֵר, וְאֵין חָכָם מֵפֵר״.

וּלְבֵית שַׁמַּאי דְּלֵית לְהוּ גְּזֵרָה שָׁוָה, הָפַרַת נְדָרִים בִּשְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת מְנָא לְהוּ? נָפְקָא לְהוּ מִדְּתַנְיָא: ״וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי ה׳ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ – רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר:

## דף קכא.

מוֹעֲדֵי ה׳ נֶאֱמְרוּ, שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית לֹא נֶאֱמְרָה. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: מוֹעֲדֵי ה׳ נֶאֱמְרוּ, הֲפָרַת נְדָרִים לֹא נֶאֱמְרָה.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר נָתָן גְּמִיר לַהּ לְהָא מַתְנִיתָא, וְלָא יָדַע לֵיהּ לְפָרוּשַׁהּ. אָזַל בָּתְרֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת לְנָהַרְדְּעָא, וְלָא אַשְׁכְּחֵיהּ. אָזַל בָּתְרֵיהּ לְמָחוֹזָא, אַשְׁכְּחֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מַאי ״מוֹעֲדֵי ה׳ נֶאֱמְרוּ, שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית לֹא נֶאֱמְרָה״?

אֲמַר לֵיהּ: מוֹעֲדֵי ה׳ צְרִיכִין קִידּוּשׁ בֵּית דִּין, שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית אֵינָהּ צְרִיכָה קִידּוּשׁ בֵּית דִּין. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּכְתִיבִי גַּבֵּי מוֹעֲדוֹת, תִּיבְּעֵי קִידּוּשׁ בֵּית דִּין כְּמוֹעֲדוֹת; קָא מַשְׁמַע לַן.

מַאי ״מוֹעֲדֵי ה׳ נֶאֱמְרוּ, הֲפָרַת נְדָרִים לֹא נֶאֱמְרָה״? מוֹעֲדֵי ה׳ צְרִיכִין מוּמְחִין, הֲפָרַת נְדָרִים אֵינָהּ צְרִיכָה מוּמְחִין.

וְהָא ״רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת״ כְּתִיב! כִּדְאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּיָחִיד מוּמְחֶה.

תְּנַן הָתָם, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁבָּהֶן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בִּכְלֵי לָבָן שְׁאוּלִין, שֶׁלֹּא לְבַיֵּישׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ. בְּשִׁלְמָא יוֹם הַכִּפּוּרִים – יוֹם סְלִיחָה וּמְחִילָה, יוֹם שֶׁנִּתְּנוּ בּוֹ לוּחוֹת אַחֲרוֹנוֹת. אֶלָּא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב – מַאי הִיא?

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: יוֹם שֶׁהוּתְּרוּ שְׁבָטִים לָבֹא זֶה בָּזֶה. מַאי דְּרוּשׁ? ״זֶה הַדָּבָר״ – דָּבָר זֶה לֹא יִהֵא נוֹהֵג אֶלָּא בְּדוֹר זֶה.

רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹם שֶׁהוּתַּר שׁוֹר בִּנְיָמִן לָבֹא בַּקָּהָל, דִּכְתִיב: "וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר: אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן בִּתּוֹ לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה". מַאי דְּרוּשׁ? "מִמֶּנּוּ" – וְלֹא מִבָּנֵינוּ.

רַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף אָמַר רַב נַחְמָן: יוֹם שֶׁכָּלוּ בּוֹ מֵתֵי מִדְבָּר; דְּאָמַר מָר: עַד שֶׁלֹּא כָּלוּ מֵתֵי מִדְבָּר,

## דף קכא:

לֹא הָיָה דִּיבּוּר עִם מֹשֶׁה – שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "וַיְדַבֵּר ה' אֵלַי לֵאמֹר" – אֲלַי הָיָה הַדִּיבּוּר.

עוּלָּא אָמַר: יוֹם שֶׁבִּיטֵּל בּוֹ הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה פַּרְדְּסָאוֹת שֶׁהוֹשִׁיב יָרְבָעָם עַל הַדְּרָכִים, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶגֶל.

רַב מַתְנָה אָמַר: יוֹם שֶׁנִּתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה. דְּאָמַר רַב מַתְנָה: אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁנִּתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה – תִּקְנוּ בְּיַבְנֶה "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב"; "הַטּוֹב" – שֶׁלֹּא הִסְרִיחוּ, "וְהַמֵּטִיב" – שֶׁנִּתְּנוּ לִקְבוּרָה.

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: יוֹם שֶׁפּוֹסְקִין בּוֹ מִלְכְרוֹת עֵצִים לַמַּעֲרָכָה. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב – תָּשַׁשׁ כֹּחַהּ שֶׁל חַמָּה, וְלֹא הָיוּ כוֹרְתִין עֵצִים לַמַּעֲרָכָה. אָמַר רַב מְנַשֶּׁה: וְקָרוּ לֵיהּ "יוֹם תְּבַר מַגָּל".

מִכָּאן וְאֵילָךְ, דְּמוֹסִיף – יוֹסִיף, שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף – יָסִיף. מַאי "יָסִיף"? תָּנֵי רַב יוֹסֵף: תִּקְבְּרֵיהּ אִמֵּיהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: שִׁבְעָה קִפְּלוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ – מְתוּשֶׁלַח רָאָה אָדָם, שֵׁם רָאָה מְתוּשֶׁלַח, יַעֲקֹב רָאָה אֶת שֵׁם, עַמְרָם רָאָה אֶת יַעֲקֹב, אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי רָאָה אֶת עַמְרָם, אֵלִיָּהוּ רָאָה אֶת אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי – וַעֲדַיִין קַיָּים.

וַאֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי רָאָה אֶת עַמְרָם? וְהָא כְּתִיב: "וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ, כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן"!

אָמַר רַב הַמְנוּנָא: לֹא נִגְזְרָה גְּזֵרָה עַל שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי, דִּכְתִיב: "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה" – מִי שֶׁפְּקוּדָיו מִבֶּן עֶשְׂרִים; יָצָא שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי, שֶׁפְּקוּדָיו מִבֶּן שְׁלֹשִׁים.

וּמִשְּׁאָר שִׁבְטִים לֹא עָיֵיל? וְהַתַּנְיָא: יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וּמָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה נוֹלְדוּ בִּימֵי יַעֲקֹב, וְלֹא מֵתוּ עַד שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ – שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעַי כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ", וְתַנְיָא: שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מַמָּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה: וְכִי נֶאֱמַר ״שִׁלֹּשִׁים וְשִׁשָּׁה״? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא ״כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה״! אֶלָּא זֶה יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה, שֶׁשָּׁקוּל כְּרוּבָּהּ שֶׁל סַנְהֶדְרִין!
אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: לֹא נִגְזְרָה גְּזֵירָה לֹא עַל פָּחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים, וְלֹא עַל יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים. לֹא עַל פָּחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים – דִּכְתִיב: ״מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה״. וְלֹא עַל יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים – גְּמַר ״וּמַעְלָה״–״וּמַעְלָה״ מֵעֲרָכִין; מָה לְהַלָּן – יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים כְּפָחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים, אַף כָּאן – יָתֵר מִבֶּן שִׁשִּׁים כְּפָחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים.
אִיבַּעְיָא לְהוּ: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – לִשְׁבָטִים אִיפְּלוּג, אוֹ דִלְמָא לְקַרְקַע גַּבְרֵי אִיפְּלוּג?

## דף קכב.

תָּא שְׁמַע: ״בֵּין רַב לְמָעָט״.
וְעוֹד, תַּנְיָא: עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּתְחַלֵּק לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁבָטִים – שֶׁבַּתְּחִלָּה לֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לְשָׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים. וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּכֶסֶף – שֶׁנֶּאֱמַר: ״בֵּין רַב לְמָעָט״. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: סָאָה בִּיהוּדָה, שָׁוָה חָמֵשׁ סְאִין בַּגָּלִיל.
וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּגוֹרָל – שֶׁנֶּאֱמַר: ״אַךְ בְּגוֹרָל״. וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּאוּרִים וְתוּמִּים – שֶׁנֶּאֱמַר: ״עַל פִּי הַגּוֹרָל״.
הָא כֵּיצַד? אֶלְעָזָר מְלוּבָּשׁ אוּרִים וְתוּמִּים, וִיהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים לְפָנָיו; וְקַלְפֵּי שֶׁל שְׁבָטִים וְקַלְפֵּי שֶׁל תְּחוּמִין מוּנָּחִין לְפָנָיו;
וְהָיָה מְכַוֵּין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאוֹמֵר: זְבוּלֻן עוֹלֶה, תְּחוּם עַכּוֹ עוֹלֶה עִמּוֹ. טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל שְׁבָטִים – וְעָלָה בְּיָדוֹ זְבוּלֻן, טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל תְּחוּמִין – וְעָלָה בְּיָדוֹ תְּחוּם עַכּוֹ.
וְחוֹזֵר וּמְכַוֵּין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאוֹמֵר: נַפְתָּלִי עוֹלֶה, וּתְחוּם גִּינּוֹסַר עוֹלֶה עִמּוֹ. טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל שְׁבָטִים – וְעָלָה בְּיָדוֹ נַפְתָּלִי, טָרַף בְּקַלְפֵּי שֶׁל תְּחוּמִין – וְעָלָה בְּיָדוֹ תְּחוּם גִּינּוֹסַר. וְכֵן כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט.
וְלֹא כַּחֲלוּקָה שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, חֲלוּקָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה, אָדָם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה לָבָן – אֵין לוֹ שָׂדֶה פַּרְדֵּס, שָׂדֶה פַּרְדֵּס – אֵין לוֹ שָׂדֶה לָבָן. לָעוֹלָם הַבָּא, אֵין לָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁאֵין לוֹ בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבָעֵמֶק, שֶׁנֶּאֱמַר: שַׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד, שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד, שַׁעַר לֵוִי אֶחָד״. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַלֵּק לָהֶן בְּעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאֵלֶּה מַחְלְקֹתָם נְאֻם ה׳״.
קָתָנֵי מִיהַת: ״שֶׁבַּתְּחִלָּה לֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לְשָׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים״; שְׁמַע מִינַּהּ, לִשְׁבָטִים אִיפְּלוּג! שְׁמַע מִינַּהּ.
אָמַר מָר: עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּתְחַלֵּק לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁבָטִים. אִידַּךְ לְמַאן? אָמַר רַב חִסְדָּא: לָנָשִׂיא, דִּכְתִיב: ״וְהָעֹבֵד הָעִיר יַעַבְדוּהוּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל״. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא

לְאַבָּיֵי, אִימָא רוּנְגָּר בְּעָלְמָא! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: ״וְהַנּוֹתָר לַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה, לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר״.

וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לִכְסָפִים – שֶׁנֶּאֱמַר: ״בֵּין רַב לִמְעָט״. לְמַאי? אִילֵימָא לְשׁוּפְרָא וְסַנְיָא, אַטּוּ בְּשׁוּפְטָנֵי עָסְקִינַן? אֶלָּא לִקְרוֹבָה וּרְחוֹקָה.

כְּתַנָּאֵי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּכְסָפִים הֶעֱלוּהָ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בְּקַרְקַע הֶעֱלוּהָ.

וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא בְּגוֹרָל – שֶׁנֶּאֱמַר: ״אַךְ בְּגוֹרָל״. תָּנָא: ״אַךְ בְּגוֹרָל״ – יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב.

לְמַאי? אִילֵימָא דְּלָא שְׁקוּל כְּלָל; הַשְׁתָּא דְּלָאו דִּידְהוּ שְׁקוּל, דִּידְהוּ מִיבַּעְיָא?! אֶלָּא שֶׁלֹּא נָטְלוּ בְּגוֹרָל, אֶלָּא עַל פִּי ה׳. יְהוֹשֻׁעַ – דִּכְתִיב: ״עַל פִּי ה׳ נָתְנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל, אֶת תִּמְנַת סֶרַח בְּהַר אֶפְרָיִם״.

## דף קכב:

כְּתִיב: ״סֶרַח״, וּכְתִיב: ״חֶרֶס״! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בַּתְּחִלָּה פֵּירוֹתֶיהָ כְּחֶרֶס, וּלְבַסּוֹף פֵּירוֹתֶיהָ מַסְרִיחִין. וְאֵיכָא דְּאָמְרִי: בַּתְּחִלָּה מַסְרִיחִין, וּלְבַסּוֹף כְּחֶרֶס.

כָּלֵב – דִּכְתִיב: ״וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה, וַיּוֹרֶשׁ מִשָּׁם אֶת שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק״. חֶבְרוֹן עִיר מִקְלָט הֲוַאי! אָמַר אַבָּיֵי: פִּרְוָורָהָא, דִּכְתִיב: ״וְאֶת שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה בַּאֲחֻזָּתוֹ״.

**מַתְנִי׳** אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת בַּנַּחֲלָה; אֶלָּא שֶׁהַבֵּן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכְסֵי הָאָב, וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּנְכְסֵי הָאֵם. וְהַבָּנוֹת – נְזוֹנוֹת מִנְּכְסֵי הָאָב, וְאֵינָן נְזוֹנוֹת מִנְּכְסֵי הָאֵם.

**גְּמָ׳** מַאי ״אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת לְנַחֲלָה״? אִילֵימָא דִּירְתִי כִּי הֲדָדֵי, הָא תְּנַן: בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, כָּל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ שֶׁל בֵּן קוֹדְמִין לַבַּת!

(סִימָן: נַפְשָׁ״ם.) אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת נוֹטְלִין בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק.

הָא נָמֵי תְּנִינָא: בָּנוֹת צָלְפְחָד נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים בַּנַּחֲלָה – חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחָלְקוּ עִם אֶחָיו בִּנְכְסֵי חֵפֶר!

וְעוֹד, מַאי ״אֶלָּא״?

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת נוֹטְלִין חֵלֶק בִּבְכוֹרָה.

הָא נָמֵי תְּנִינָא: וְשֶׁהָיָה בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים! וְעוֹד, מַאי ״אֶלָּא״?

אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד בֵּן בֵּין הַבָּנִים וְאֶחָד בַּת בֵּין הַבָּנוֹת, אִם אָמַר: ״יִירַשׁ כָּל נְכָסַי״ – דְּבָרָיו קַיָּימִין.

כְּמַאן, כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא?! הָא קָתָנֵי לַהּ לְקַמָּן – רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – דְּבָרָיו קַיָּימִין, עַל מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – אֵין דְּבָרָיו קַיָּימִין!

וְכִי תֵּימָא: קָא סָתַם לַן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא; סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחֲלוֹקֶת הִיא, וּסְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחֲלוֹקֶת – אֵין הֲלָכָה כְּסָתָם!

וְעוֹד, מַאי "אֶלָּא"?

אֶלָּא אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי, הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בְּנִכְסֵי הָאֵם וּבְנִכְסֵי הָאָב, אֶלָּא שֶׁהַבֵּן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאָב, וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאֵם.

תָּנוּ רַבָּנַן: "לְתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם" – פִּי שְׁנַיִם כְּאֶחָד. אַתָּה אוֹמֵר פִּי שְׁנַיִם כְּאֶחָד, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא פִּי שְׁנַיִם בְּכָל הַנְּכָסִים? וְדִין הוּא –

## דף קכג.

חֶלְקוֹ עִם אֶחָד, וְחֶלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה; מָה חֶלְקוֹ עִם אֶחָד – פִּי שְׁנַיִם כְּאֶחָד, אַף חֶלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה – פִּי שְׁנַיִם כְּאֶחָד!

אוֹ כְּלָךְ לְדָרֶךְ זוֹ – חֶלְקוֹ עִם אֶחָד, וְחֶלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה; מָה חֶלְקוֹ עִם אֶחָד – פִּי שְׁנַיִם בְּכָל הַנְּכָסִים, אַף חֶלְקוֹ עִם חֲמִשָּׁה – פִּי שְׁנַיִם בְּכָל הַנְּכָסִים!

תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו" – הַתּוֹרָה רִיבְּתָה נַחֲלָה אַצֶּל אַחִין; הָא אֵין עֶלְיָךְ לְדוּן כְּלֻשּׁוֹן הָאַחֲרוֹן, אֶלָּא כַּלֻּשּׁוֹן הָרִאשׁוֹן.

וְאוֹמֵר: "וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל, כִּי הוּא הַבְּכוֹר, וּבְחַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בִּכֹרָתוֹ לִבְנֵי יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לְהִתְיַחֵשׂ לַבְּכֹרָה", וְאוֹמֵר: "כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאֶחָיו וּלְנָגִיד מִמֶּנּוּ, וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף" –

נֶאֱמְרָה "בְּכוֹרָה" לְיוֹסֵף, וְנֶאֱמְרָה "בְּכוֹרָה" לִדוֹרוֹת; מָה בְּכוֹרָה הָאֲמוּרָה לְיוֹסֵף – פִּי שְׁנַיִם כְּאֶחָד, אַף בְּכוֹרָה הָאֲמוּרָה לְדוֹרוֹת – פִּי שְׁנַיִם כְּאֶחָד.

וְאוֹמֵר: "וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ, אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמוֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי" – וְכִי בְּחַרְבּוֹ וּבְקַשְׁתּוֹ לָקַח?! וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: "כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח, וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי"! אֶלָּא "חַרְבִּי" – זוֹ תְּפִלָּה, "קַשְׁתִּי" – זוֹ בַּקָּשָׁה.

מַאי "וְאוֹמֵר"? וְכִי תֵּימָא הַאי לְכִדְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא הוּא דַּאֲתָא – תָּא שְׁמַע: "וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל".

וְכִי תֵּימָא "בְּכוֹרָה" מִ"בְּכוֹרָתוֹ" לָא גְּמִרִינַן – תָּא שְׁמַע: "וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף".

וְכִי תֵּימָא: יוֹסֵף גּוּפֵיהּ – מַאי דְּפִי שְׁנַיִם כְּאֶחָד הֲוָה? תָּא שְׁמַע: "וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל אַחֶיךָ".

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: אֵימָא דִּיקְלָא בְּעָלְמָא! אָמַר לֵיהּ, עָלֶיךָ אָמַר קְרָא: ״אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה – כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי״.

בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי חֶלְבּוֹ מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: מָה רָאָה יַעֲקֹב שֶׁנָּטַל בְּכוֹרָה מֵרְאוּבֵן, וּנְתָנָהּ לְיוֹסֵף? מָה רָאָה?! ״וּבְחַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו״ כְּתִיב! אֶלָּא מָה רָאָה שֶׁנְּתָנָהּ לְיוֹסֵף? אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁגִּדֵּל יָתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; לְיָמִים הֶעֱשִׁיר אוֹתוֹ יָתוֹם, וְאָמַר: אֲהַנֶּיהוּ לְבַעַל הַבַּיִת מִנְּכָסַי. אָמַר לֵיהּ: וְאִי לָאו דַּחֲטָא רְאוּבֵן, לָא מְהַנֵּי לֵיהּ לְיוֹסֵף וְלָא מִדַּעַם?!

אֶלָּא רַבִּי יוֹנָתָן רַבָּךְ לֹא כָּךְ אָמַר – רְאוּיָה הָיְתָה בְּכוֹרָה לָצֵאת מֵרָחֵל, דִּכְתִיב: ״אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב, יוֹסֵף״, אֶלָּא שֶׁקִּדְּמַתְּהּ לֵאָה בְּרַחֲמִים; וּמִתּוֹךְ צְנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בָּהּ בָּרְחֵל, הֶחְזִירָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהּ.

מַאי ״קִדְּמַתְּהּ לֵאָה בְּרַחֲמִים״? דִּכְתִיב: ״וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת״ – מַאי ״רַכּוֹת״? אִילֵימָא רַכּוֹת מַמָּשׁ, אֶפְשָׁר בְּגִנּוּת בְּהֵמָה טְמֵאָה לֹא דִּבֵּר הַכָּתוּב, דִּכְתִיב: ״מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה״; בְּגִנּוּת צַדִּיקִים דִּבֵּר הַכָּתוּב?! אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁמַּתְנוֹתֶיהָ אֲרוּכוֹת.

רַב אָמַר: לְעוֹלָם רַכּוֹת מַמָּשׁ, וְלֹא גְּנַאי הוּא לָהּ, אֶלָּא שֶׁבַח הוּא לָהּ. שֶׁהָיְתָה שׁוֹמַעַת עַל פָּרְשַׁת דְּרָכִים בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: שְׁנֵי בָנִים יֵשׁ לָהּ לְרִבְקָה, שְׁתֵּי בָנוֹת יֵשׁ לוֹ לְלָבָן, גְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וּקְטַנָּה לַקָּטָן.

וְהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת עַל פָּרְשַׁת דְּרָכִים וּמְשָׁאֶלֶת: גָּדוֹל מָה מַעֲשָׂיו? אִישׁ רַע הוּא מְלַסְטֵם בְּרִיּוֹת. קָטָן מָה מַעֲשָׂיו? ״אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים״. וְהָיְתָה בּוֹכָה, עַד שֶׁנִּשְׁרוּ רִיסֵי עֵינֶיהָ.

וְהַיְינוּ דִּכְתִיב: ״וַיַּרְא ה׳ כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה״ – מַאי ״שְׂנוּאָה״? אִילֵימָא שְׂנוּאָה מַמָּשׁ; אֶפְשָׁר בְּגִנּוּת בְּהֵמָה טְמֵאָה לֹא דִּבֵּר הַכָּתוּב, בְּגִנּוּת צַדִּיקִים דִּבֵּר הַכָּתוּב?! אֶלָּא רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשְּׂנוּאִין מַעֲשֶׂה עֲשָׂו בְּפָנֶיהָ, ״וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ״.

וּמַאי צְנִיעוּת הָיְתָה בָּהּ בְּרָחֵל? דִּכְתִיב: ״וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא, וְכִי בֶּן רִבְקָה הוּא״ וַהֲלֹא בֶּן אֲחוֹת אָבִיהָ הוּא! אֶלָּא אָמַר לַהּ: מִינַסְבַת לִי? אֲמַרָה לֵיהּ: אִין, מִיהוּ אַבָּא רַמָּאָה הוּא, וְלָא יְכִלַת לֵיהּ.

אָמַר לַהּ: מַאי רַמָּאוּתֵיהּ? אֲמַרָה לֵיהּ: אִית לִי אֲחָתָא דְּקַשְׁיָא מִינַּאי, וְלָא מַנְסְבָא לִי מִקַּמַּהּ. אָמַר לַהּ: אָחְיָהּ אֲנִי בְּרַמָּאוּת. אֲמַרָה לֵיהּ: וּמִי שְׁרֵי לְהוּ לְצַדִּיקֵי לְסַגּוֹיֵי בְּרַמָּאוּתָא? אִין, ״עִם נָבָר תִּתָּבָר וְעִם עִקֵּשׁ תִּתַּפָּל״; מְסַר לַהּ סִימָנִין.

כִּי קָא מְעַיְּילִי לַהּ לְלֵאָה, סָבְרָה: הַשְׁתָּא מִיכַּסְפָא אֲחָתַאי. מְסָרְתִינְהוּ נִיהֲלַהּ. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב: ”וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאָה” – מִכָּלָּל דְּעַד הַשְׁתָּא לָאו לֵאָה הִיא?! אֶלָּא מִתּוֹךְ סִימָנִים שֶׁמָּסַר לָהּ יַעֲקֹב לְרָחֵל, וּמְסָרָתַן לְלֵאָה – לָא הֲוָה יָדַע לַהּ עַד הַהִיא שַׁעְתָּא.

בָּעָא מִינֵּיהּ אַבָּא חֶלִיפָּא קַרְוָיָא מֵרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: בִּכְלָלָן – אַתָּה מוֹצֵא שִׁבְעִים; בִּפְרָטָן – אַתָּה מוֹצֵא שִׁבְעִים חָסֵר אֶחָד! אֲמַר לֵיהּ: תְּאוֹמָה הָיְתָה עִם דִּינָה, דִּכְתִיב: ”וְאֵת דִּינָה בִתּוֹ”. אֶלָּא מֵעַתָּה, תְּאוֹמָה הָיְתָה עִם בִּנְיָמִן – דִּכְתִיב:

## דף קכג:

”וְאֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ”?! אָמַר: מַרְגָּלִית טוֹבָה הָיְתָה בְּיָדִי, וְאַתָּה מְבַקֵּשׁ לְאַבְּדָהּ מִמֶּנִּי; הָכִי אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: זוֹ יוֹכֶבֶד – שֶׁהוֹרְתָה בַּדֶּרֶךְ, וְלֵידָתָהּ בֵּין הַחוֹמוֹת; שֶׁנֶּאֱמַר: ”אֲשֶׁר יָלְדָה אוֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם” – לֵידָתָהּ בְּמִצְרַיִם, וְאֵין הוֹרָתָהּ בְּמִצְרַיִם.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי חֶלְבּוֹ מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, כְּתִיב: ”וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ’” – מַאי שְׁנָא כִּי אִתְיְלִיד יוֹסֵף? אֲמַר לֵיהּ: רָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁאֵין זַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו נִמְסָר אֶלָּא בְּיַד זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ, וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה, וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ’”.

אֵיתִיבֵיהּ: ”וַיִּבֶּם דָּוִד מֵהַנָּשֶׁף וְעַד הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם”! אֲמַר לֵיהּ: דְּאַקְרֵיךְ נְבִיאֵי לָא אַקְרֵיךְ כְּתוּבֵי; דִּכְתִיב: ”בְּלֶכְתּוֹ אֶל צִקְלַג, נָפְלוּ עָלָיו מִמְּנַשֶּׁה עַדְנָה וְיוֹזָבָד וִידִיעֲאֵל וּמִיכָאֵל וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיהוּא וְצִלְתַּי – רָאשֵׁי הָאֲלָפִים אֲשֶׁר לִמְנַשֶּׁה”.

מֵתִיב רַב יוֹסֵף: ”וּמֵהֶם מִן בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שֵׂעִיר אֲנָשִׁים חֲמֵשׁ מֵאוֹת, וּפְלֵטָיָה וּנְעַרְיָה וּרְפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֹאשָׁם, וַיַּכּוּ אֶת שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה לַעֲמָלֵק, וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה”! אָמַר רַבָּה בַּר שֵׁילָא: יִשְׁעִי מִבְּנֵי מְנַשֶּׁה אָתֵי, דִּכְתִיב: ”וּבְנֵי מְנַשֶּׁה חֵפֶר וְיִשְׁעִי”.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בַּזֵּרוֹעַ וּבַלְּחָיַיִם וּבַקֵּיבָה, וּבְמוּקְדָּשִׁין, וּבְשָׁבָח שֶׁשָּׁבְחוּ נָכְסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן.

כֵּיצַד? הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן פָּרָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁהָיְתָה רוֹעָה בָּאָפָר; וְיָלְדָה – בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. אֲבָל בָּנוּ בָּתִּים וְנָטְעוּ כְּרָמִים – אֵין בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם.

הַאי הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּיבָה – הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָתֵי לִידֵי אֲבוּהוֹן, פְּשִׁיטָא! וְאִי דְּלָא אָתֵי לִידֵי אֲבוּהוֹן, רֵאוּי הוּא – וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּרֵאוּי כִּבְמוּחְזָק!

הָכָא בְּמַכִּירֵי כְּהוּנָּה עָסְקִינַן, וּדְאִשְׁתְּחִיט בְּחַיֵּי דַּאֲבוּהוֹן; וְקָסָבַר: מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ, כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמוּ.

מוּקְדָּשִׁין – לָאו דִּידֵיהּ נִינְהוּ!

בְּקָדָשִׁים קַלִּים, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – דְּאָמַר: מָמוֹן בְּעָלִים הוּא. דְּתַנְיָא: ״וּמָעֲלָה מַעַל בַּהּ״ – לְרַבּוֹת קָדָשִׁים קַלִּים, שֶׁהֵן מָמוֹן בְּעָלִים; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.
הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן פָּרָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁהָיְתָה רוֹעָה בָּאֲפָר; וְיָלְדָה – בְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם. הַשְׁתָּא מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת – דְּלָאו בִּרְשׁוּתָא דְּמָרַהּ דִּידְהוּ קָיְימָא, אָמְרַתְּ שָׁקִיל; רוֹעָה בָּאֲפָר מִיבַּעְיָא?!
הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דְּמוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת, דּוּמְיָא דְּרוֹעָה בָּאֲפָר; מָה רוֹעָה בָּאֲפָר – שְׁבָחָא דְּמֵילָא קָא אָתֵי, וְלָא קָא חָסְרֵי בַּהּ מְזוֹנָא;

## דף קכד.

אַף מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת – שְׁבָחָא דְּמֵילָא קָא אָתֵי, דְּלָא חָסְרֵי בַּהּ מְזוֹנֵי.
מַנִּי – רַבִּי הִיא, דְּתַנְיָא: אֵין בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן. רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן, אֲבָל לֹא בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ יְתוֹמִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן.
יָרְשׁוּ שְׁטַר חוֹב – בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. יָצָא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב – בְּכוֹר נוֹתֵן פִּי שְׁנַיִם. וְאִם אָמַר: ״אֵינִי נוֹתֵן, וְאֵינִי נוֹטֵל״ – רַשַּׁאי.
מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן? אָמַר קְרָא: ״לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם״ – ״מַתָּנָה״ קְרֵייהּ רַחֲמָנָא; מָה מַתָּנָה – עַד דְּמָטְיָא לִידֵיהּ, אַף חֵלֶק בְּכוֹרָה – עַד דְּמָטְיָא לִידֵיהּ.
וְרַבִּי אוֹמֵר, אָמַר קְרָא: ״פִּי שְׁנַיִם״ – מַקִּישׁ חֵלֶק בְּכוֹרָה לְחֵלֶק פָּשׁוּט; מָה חֵלֶק פָּשׁוּט – אַף עַל גַּב דְּלָא מְטָא לִידֵיהּ, אַף חֵלֶק בְּכוֹרָה – אַף עַל גַּב דְּלָא מְטָא לִידֵיהּ.
וְרַבָּנַן נָמֵי, הָכְתִיב: ״פִּי שְׁנַיִם״! הָהוּא לְמִיתְבָא לֵיהּ אַחַד מִצָּרָא.
וְרַבִּי נָמֵי הָכְתִיב: ״לָתֵת לוֹ״! הָהוּא שֶׁאִם אָמַר: ״אֵינִי נוֹטֵל וְאֵינִי נוֹתֵן״ – רַשַּׁאי.
אָמַר רַב פָּפָּא: דִּיקְלָא וַאֲלֵים, אַרְעָא וְאַסֵּיק שִׁירְטוֹן – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּשָׁקֵיל. כִּי פְּלִיגִי – בַּחֲפוּרָה וַהֲוָה שׁוּבְלֵי, שְׁלוּפְפֵי וַהֲווֹ תַּמְרֵי; דְּמָר סָבַר: שְׁבָחָא דְּמֵילָא, וּמָר סָבַר: אִישְׁתַּנִּי.
אָמַר רַבָּה בַּר חָנָא אָמַר רַבִּי חִיָּיא: עָשָׂה כְּדִבְרֵי רַבִּי – עָשָׂה. כְּדִבְרֵי חֲכָמִים – עָשָׂה.

## דף קכד:

מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ – וְלֹא מֵחֲבֵירָיו; אוֹ הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ – וַאֲפִילּוּ מֵחֲבֵירָיו.
אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב: אָסוּר לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי רַבִּי. קָא סָבַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ – וְלֹא מֵחֲבֵירָיו.

וְרַב נַחְמָן דִּידֵיהּ אָמַר: מוּתָּר לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי רַבִּי. קָא סָבַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ – וַאֲפִילּוּ מֵחֲבֵירָיו.

אָמַר רָבָא: אָסוּר לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי רַבִּי, וְאִם עָשָׂה – עָשׂוּי. קָא סָבַר: מַטִּין אִיתְּמַר.

תָּנֵי רַב נַחְמָן בִּשְׁאָר סְפָרֵי דְּבֵי רַב: "בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצֵא לוֹ" – פָּרָט לְשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ יוֹרְשִׁין לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן. אֲבָל שֶׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן – שָׁקֵיל. וּמַנִּי – רַבִּי הִיא.

תָּנֵי רָמֵי בַּר חָמָא בִּשְׁאָר סְפָרֵי דְּבֵי רַב: "בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצֵא לוֹ" – פָּרָט לְשֶׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ יוֹרְשִׁין לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן – דְּלָא שָׁקֵיל. וּמַנִּי – רַבָּנַן הִיא.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בַּמִּלְוָה. לְמַאן? אִילֵימָא לְרַבָּנַן, הַשְׁתָּא שְׁבָחָא דְּאִיתֵּיהּ בִּרְשׁוּתֵיהּ – אָמְרִי רַבָּנַן לָא שָׁקֵיל; מִלְוָה מִבַּעְיָא?!

אֶלָּא לְרַבִּי.

וְאֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: יָרְשׁוּ שְׁטַר חוֹב – בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, בֵּין בַּמִּלְוָה בֵּין בָּרִבִּית. מַנִּי? לָא רַבִּי וְלָא רַבָּנַן!

לְעוֹלָם לְרַבָּנַן, וְאִצְטְרִיךְ – סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: מִלְוָה – כֵּיוָן דְּנָקֵיט שְׁטָרָא, כְּמַאן דְּגַבְיָא דָּמְיָא; קָא מַשְׁמַע לַן.

שְׁלַחוּ מִתָּם: בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בַּמִּלְוָה, אֲבָל לֹא בָּרִבִּית.

לְמַאן? אִילֵימָא לְרַבָּנַן, הַשְׁתָּא שְׁבָחָא דְּאִיתֵּיהּ בִּרְשׁוּתֵיהּ – אָמְרִי רַבָּנַן דְּלָא שָׁקֵיל; מִלְוָה מִבַּעְיָא?!

אֶלָּא לְרַבִּי. וּלְרַבִּי, בָּרִבִּית לָא?! וְהָתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, בֵּין בַּמִּלְוָה בֵּין בָּרִבִּית!

לְעוֹלָם רַבָּנַן הִיא, וּמִלְוָה כְּמַאן דְּגַבְיָא דָּמְיָא.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר רַב לְרָבִינָא: אִיקְּלַע אַמֵּימָר לְאַתְרִין, וְדָרֵישׁ: בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בַּמִּלְוָה, אֲבָל לֹא בָּרִבִּית. אֲמַר לֵיהּ: נְהַרְדְּעֵי לְטַעְמַיְיהוּ –

דְּאָמַר רַבָּה: גָּבוּ קַרְקַע – יֵשׁ לוֹ, גָּבוּ מָעוֹת – אֵין לוֹ. וְרַב נַחְמָן אָמַר: גָּבוּ מָעוֹת – יֵשׁ לוֹ, גָּבוּ קַרְקַע – אֵין לוֹ.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַבָּה: לְדִידָךְ קַשְׁיָא, לְרַב נַחְמָן קַשְׁיָא. לְדִידָךְ קַשְׁיָא,

## דף קכה.

מַאי שְׁנָא מָעוֹת דְּלָא – דְּלָאו הָנֵי מָעוֹת שְׁבַק אֲבוּהוֹן; קַרְקַע נָמֵי – לָאו הָא קַרְקַע שְׁבַק אֲבוּהוֹן!

וְעוֹד, הָא אַתְּ הוּא דְּאָמְרַתְּ: מִסְתַּבֵּר טַעְמָא דִּבְנֵי מַעְרְבָא, דְּאִי קָדֵים סָבְתָא וְזַבְנָא – זְבִינַהּ זְבִינֵי!

לָרֵב נַחְמָן קַשְׁיָא, מַאי שְׁנָא קַרְקַע דְּלָא – דְּלָאו הָא קַרְקַע שְׁבַק אֲבוּהוֹן; מָעוֹת נָמֵי – לָאו הָנֵי מָעוֹת שְׁבַק אֲבוּהוֹן!

וְעוֹד, הָא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: יְתוֹמִים שֶׁגָּבוּ קַרְקַע בְּחוֹבַת אֲבִיהֶן – בַּעַל חוֹב חוֹזֵר וְגוֹבֶה מֵהֶן!

אֲמַר לֵיהּ: לָא לְדִידִי קַשְׁיָא, וְלָא לָרֵב נַחְמָן קַשְׁיָא; טַעְמָא דִּבְנֵי מַעְרְבָא קָאָמְרִינַן, וְלַן לָא סְבִירָא לַן.

מַאי סָבְתָא? דְּהַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ:

## דף קכה:

"נִכְסֵי לְסָבְתָא, וּבָתְרַהּ לְיָרְתַאי". הַוְיָא לֵיהּ בְּרָתָא דַּהֲוָה נְסִיבָא, שְׁכִיבָא בְּחַיֵּי בַּעְלַהּ וּבְחַיֵּי סָבְתָא. בָּתַר דִּשְׁכִיבָא סָבְתָא, אֲתָא בַּעַל קָא תָבַע.

אָמַר רַב הוּנָא: "לְיָרְתֵי" – וַאֲפִילּוּ לְיָרְתֵי יָרְתֵי. וְרַב עָנָן אָמַר: "לְיָרְתֵי" – וְלָא לְיָרְתֵי יָרְתֵי.

שְׁלַחוּ מִתָּם: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב עָנָן, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ. הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב עָנָן – דְּבַעַל לָא יָרֵית, וְלָאו מִטַּעְמֵיהּ; דְּאִילּוּ רַב עָנָן סָבַר: אַף עַל גַּב דַּהֲוָה לֵיהּ בְּרָא לִבְרַתֵּיהּ, לָא יָרֵית; וְלָא הִיא, דְּאִילּוּ הֲוָה לֵיהּ בְּרָא לִבְרַתֵּיהּ, וַדַּאי יָרֵית; וּבַעַל הַיְינוּ טַעְמָא דְּלָא יָרֵית – מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ רָאוּי, וְאֵין הַבַּעַל נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק.

מִכְּלָל דְּרַב הוּנָא סָבַר: בַּעַל נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק?!

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דָּבָר זֶה נִפְתַּח בִּגְדוֹלִים וְנִסְתַּיֵּים בִּקְטַנִּים, כָּל הָאוֹמֵר: "אַחֲרֵיךְ", כְּאוֹמֵר "מֵעַכְשָׁיו" דָּמֵי.

אָמַר רַבָּה: מִסְתַּבְּרָא טַעְמָא דִּבְנֵי מַעְרְבָא, דְּאִי קָדֵים סָבְתָא וְזַבְנָא – זְבִינַהּ זְבִינֵי.

אָמַר רַב פָּפָּא, הִלְכְתָא: אֵין הַבַּעַל נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק. וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בַּמְּלְוָה – בֵּין שֶׁגָּבוּ קַרְקַע, בֵּין שֶׁגָּבוּ מָעוֹת.

## דף קכו.

וּמְלְוָה שֶׁעִמּוֹ, פָּלְגִי.

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִי: בְּכוֹר שֶׁמִּיחָה – מִיחָה.

אָמַר רַבָּה: מִסְתַּבֵּר טַעְמֵיהּ דְּרַב אַסִי בַּעֲנָבִים – וּבְצָרוּם, זֵיתִים – וּמְסָקוּם; אֲבָל דְּרָכוּם – לָא. וְרַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילּוּ דְּרָכוּם.

דְּרָכוּם?! מֵעִיקָּרָא עִינְבֵי, הַשְׁתָּא חַמְרָא!

כִּדְאָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: לִיתֵּן לוֹ דְּמֵי הֶיזֵּק עֲנָבָיו; הָכָא נָמֵי – נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי הֶיזֵּק עֲנָבָיו.
הֵיכָא אִיתְּמַר דְּרַב עוּקְבָא בַּר חָמָא? אַהָא – דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּכוֹר וּפְשׁוּט שֶׁהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן עֲנָבִים, וּבְצָרוּם; זֵיתִים, וּמְסָקוּם – בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, אֲפִילּוּ דְּרָכוּם.
דְּרָכוּם?! מֵעִיקָּרָא עִינְבֵי, הַשְׁתָּא חַמְרָא! אָמַר מָר עוּקְבָא בַּר חָמָא: לִיתֵּן לוֹ דְּמֵי הֶיזֵּק עֲנָבָיו.
אָמַר רַב אַסִי: בְּכוֹר שֶׁנָּטַל חֵלֶק כְּפָשׁוּט – וְיִתֵּר. מַאי "וְיִתֵּר"? רַב פָּפָּא מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא אָמַר: וְיִתֵּר בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה. רַב פַּפִּי מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא אָמַר: וְיִתֵּר בְּכָל הַנִּכְסִים כּוּלָּן.
רַב פָּפָּא מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא אָמַר: וְיִתֵּר בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה – קָא סָבַר: אֵין לוֹ לַבְּכוֹר קוֹדֶם חֲלוּקָה; וּמָה דַּאֲתָא לִידֵיהּ – אַחֵיל, אִידַּךְ לָא אַחֵיל.
וְרַב פַּפִּי מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא אָמַר: וְיִתֵּר בְּכָל הַנִּכְסִים כּוּלָּן – קָא סָבַר: יֵשׁ לוֹ לִבְכוֹר קוֹדֶם חֲלוּקָה; וּמִדְּאַחֵיל בְּהָא – אַחֵיל בְּכוּלְּהוּ.
וְהָא דְּרַב פַּפִּי וְרַב פָּפָּא – לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר – דְּהָהוּא בְּכוֹר דַּאֲזַל זַבֵּין נִכְסֵי דִּידֵיהּ וּפְשׁוּט. אֲזוּל יַתְמֵי בְּנֵי פָּשׁוּט לְמֵיכַל תַּמְרֵי מֵהָנָהוּ לָקוֹחוֹת, מְחוֹנָהוּ.
אָמְרִי לֵהּ קְרוֹבִים: לָא מִיסָּתְיָיא דִּזְבַנְתִּינְהוּ לְנִכְסַיְיהוּ, אֶלָּא מִימְחָא נָמֵי מָחֲיתוּ לֵהּ? אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לְהוּ: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם.

## דף קכו:

מָר סָבַר: לֹא עָשָׂה כְּלוּם – בְּפַלְגָא. וּמָר סָבַר: בְּכוּלְּהוּ.
שְׁלַחוּ מִתָּם: בְּכוֹר שֶׁמָּכַר קוֹדֶם חֲלוּקָה – לֹא עָשָׂה כְּלוּם. אַלְמָא אֵין לוֹ לַבְּכוֹר קוֹדֶם חֲלוּקָה. וְהִלְכָתָא: יֵשׁ לַבְּכוֹר קוֹדֶם חֲלוּקָה.
מָר זוּטְרָא מִדְּרִישְׁבָּא פְּלַג בְּצַנָּא דְּפִלְפְּלֵי בַּהֲדֵי אַחִין, בְּשָׁוֶה. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי, אֲמַר לֵיהּ: הוֹאִיל וְיִתַּרְתָּה בְּמִקְצָת – וְיִתַּרְתָּה בְּכָל הַנִּכְסִים כּוּלָּן.
**מַתְנִי'** הָאוֹמֵר: "אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי בְּכוֹר לֹא יִטּוֹל פִּי שְׁנַיִם"; "אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי לֹא יִירַשׁ עִם אֶחָיו" – לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה.
הַמְחַלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו; רִיבָּה לְאֶחָד וּמִיעֵט לְאֶחָד, וְהִשְׁוָה לָהֶן אֶת הַבְּכוֹר – דְּבָרָיו קַיָּימִין.
וְאִם אָמַר מְשׁוּם יְרוּשָּׁה – לֹא אָמַר כְּלוּם. כָּתַב בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף – מְשׁוּם מַתָּנָה, דְּבָרָיו קַיָּימִין.
**גְּמָ'** לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה? דְּאִי רַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר: בְּדָבָר שֶׁל מָמוֹן תְּנָאוֹ קַיָּים!

דְּתַנְיָא, הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: ״הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי, עַל מְנָת שֶׁאֵין לִיךְ עָלַי שְׁאֵר כְּסוּת וְעוֹנָה״ – הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת, וּתְנָאוֹ בָּטֵל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּדָבָר שֶׁל מָמוֹן – תְּנָאוֹ קַיָּים!

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יְהוּדָה: הָתָם יָדְעָה וְקָא מָחֲלָה, הָכָא לָא קָא מָחֲיל.

אָמַר רַב יוֹסֵף, אָמַר: ״אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי, בְּכוֹרִי הוּא״ – נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. ״אִישׁ פְּלוֹנִי בְּכוֹר הוּא״ – אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, דִּלְמָא בּוּכְרָא דְּאִמָּא קָאָמַר.

הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר לֵיהּ: מוּחְזָקַנִי בָּזֶה שֶׁהוּא בְּכוֹר. אָמַר לֵיהּ: מְנָא יָדְעַתְּ? דַּהֲוָה קָרֵי לֵיהּ אֲבוּהּ ״בּוּכְרָא סַכְלָא״. דִּלְמָא בּוּכְרָא דְּאִמָּא הוּא, דְּכָל בּוּכְרָא דְּאִמָּא נָמֵי ״בּוּכְרָא סַכְלָא״ קָאֲרוּ לֵיהּ.

הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, אָמַר לֵיהּ: מוּחְזָקַנִי בָּזֶה שֶׁהוּא בְּכוֹר. אָמַר לֵיהּ: מְנָא יָדְעַתְּ? אָמַר לֵיהּ: דְּכִי הֲווֹ אָתוּ לְגַבֵּי אֲבוּהּ, אָמַר לְהוּ: זִילוּ לְגַבֵּי שִׁכְחַת בְּרִי, דְּבוּכְרָא הוּא וּמַסֵּי רוּקֵּיהּ.

וְדִלְמָא בּוּכְרָא דְּאִמָּא הוּא! גְּמִירִי: בּוּכְרָא דְּאַבָּא – מַסֵּי רוּקֵּיהּ, בּוּכְרָא דְּאִמָּא – לָא מַסֵּי רוּקֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי אַמֵּי: טוּמְטוּם שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר, אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם; דְּאָמַר קְרָא: ״וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנִיאָה״ – עַד שֶׁיִּהְיֶה בֵּן מִשְּׁעַת הֲוָיָה.

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: אַף אֵינוֹ נִידּוֹן כְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, דְּאָמַר קְרָא: ״כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה״ – עַד שֶׁיִּהְיֶה בֵּן מִשְּׁעַת הֲוָיָה.

## דף קכז.

אַמֵּימָר אָמַר: אַף אֵינוֹ מְמַעֵט חֵלֶק בְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְיָלְדָה לוֹ בָּנִים״ – עַד שֶׁיִּהְיֶה בֵּן בִּשְׁעַת לֵידָה.

רַב שֵׁיזְבִי אָמַר: אַף אֵינוֹ נִימּוֹל לִשְׁמֹנָה, דְּאָמַר קְרָא: ״אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר״, ״וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל״ – עַד שֶׁיִּהְיֶה זָכָר מִשְּׁעַת לֵידָה.

רַב שֵׁרֵבְיָא אָמַר: אַף אֵין אִמּוֹ טְמֵאָה לֵידָה, דְּאָמַר קְרָא: ״אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים״ – עַד שֶׁיִּהְיֶה זָכָר מִשְּׁעַת לֵידָה.

מֵיתִיבִי: הַמַּפֶּלֶת טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס – תֵּשֵׁב לְזָכָר וְלִנְקֵיבָה. תִּיוּבְתֵּיהּ דְּרַב שֵׁרֵבְיָא! תִּיוּבְתָּא.

לֵימָא תֵּיהְוֵי תִּיוּבְתָּא דְּרַב שֵׁיזְבִי?

תַּנָּא סָפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ, וּלְחוּמְרָא.

אִי הָכִי, ״תֵּשֵׁב לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וּלְנִדָּה״ מִיבָּעֵי לֵיהּ! קַשְׁיָא.

אָמַר רָבָא, תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי: ״בֵּן״ – וְלֹא טוּמְטוּם, ״בְּכוֹר״ – וְלֹא סָפֵק.
בְּשִׁלְמָא ״בֵּן״ וְלֹא טוּמְטוּם – כִּדְרַבִּי אַמֵּי. אֶלָּא ״בְּכוֹר״ וְלֹא סָפֵק – לְאַפּוֹקֵי מַאי?
לְאַפּוֹקֵי מִדְּדָרֵשׁ רָבָא, דְּדָרֵשׁ רָבָא: שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁיָּלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֹא, כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה.
אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא, וְהָא שְׁלַח רָבִין: דָּבָר זֶה שָׁאַלְתִּי לְכָל רַבּוֹתַי וְלֹא אָמְרוּ לִי דָּבָר, בְּרַם כָּךְ אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי: הוּכְּרוּ, וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ – כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה. לֹא הוּכְּרוּ – אֵין כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה!
הֲדַר אוֹקֵי רָבָא אָמוֹרָא עֲלֵיהּ, וּדְרַשׁ: דְּבָרִים שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם – טָעוּת הֵן בְּיָדִי, בְּרַם כָּךְ אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי: הוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ – כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה, לֹא הוּכְּרוּ – אֵין כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה.
שְׁלַח לֵיהּ בְּנֵי אַקְּרָא דְּאַגְמָא לִשְׁמוּאֵל, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ: הֵיכִי מוּחְזָקִין בְּזֶה – שֶׁהוּא בְּכוֹר, וְאָמַר אָבִיו עַל אַחֵר ״בְּכוֹר הוּא״, מַהוּ? שְׁלַח לְהוּ: כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה

## דף קכז:

זֶה לָזֶה.
מָה נַפְשָׁךְ? אִי כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ, לִישְׁלַח לְהוּ כְּרַבָּנַן; אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ, לִישְׁלַח לְהוּ כְּרַבִּי יְהוּדָה!
מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה אִי כְּרַבָּנַן.
מַאי הִיא? דְּתַנְיָא: ״יַכִּירֶנּוּ לָאֲחֵרִים.
מִכָּאן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר: ״זֶה בְּנִי בְּכוֹר״. וּכְשֵׁם שֶׁנֶּאֱמָן אָדָם לוֹמַר ״זֶה בְּנִי בְּכוֹר״, כָּךְ נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר ״זֶה בֶּן גְּרוּשָׁה״ וְ״זֶה בֶּן חֲלוּצָה״. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ נֶאֱמָן.
אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יְהוּדָה – הַיְינוּ דִּכְתִיב: ״יַכִּירֶנּוּ״. אֶלָּא לְרַבָּנַן, ״יַכִּירֶנּוּ״ לְמָה לִי?
בִּצְרִיךְ הֵיכֵּרָא.
לְמַאי הִלְכְתָא, לְמִיתְבָא לוֹ פִּי שְׁנַיִם? לֹא יְהֵא אֶלָּא אַחֵר – אִילּוּ בָּעֵי לְמִיתְבָא לֵיהּ בְּמַתָּנָה, מִי לָא יָהֵיב לֵיהּ?!
לָא צְרִיכָא, בִּנְכָסִים שֶׁנָּפְלוּ לוֹ לְאַחַר מִכָּאן.
וּלְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, ״יַכִּירֶנּוּ״ לְמָה לִי?
בִּנְכָסִים שֶׁנָּפְלוּ לוֹ כְּשֶׁהוּא גוֹסֵס.
תָּנוּ רַבָּנַן: הֵיכִי מוּחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא בְּכוֹר, וְאָמַר אָבִיו עַל אַחֵר שֶׁהוּא בְּכוֹר – נֶאֱמָן. הָיוּ מוּחְזָקִין בּוֹ שֶׁאֵינוֹ בְּכוֹר, וְאָמַר אָבִיו: בְּכוֹר הוּא – אֵינוֹ נֶאֱמָן.

רֵישָׁא רַבִּי יְהוּדָה, וְסֵיפָא רַבָּנָן.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר "בְּנִי הוּא", וְחָזַר וְאָמַר "עַבְדִּי הוּא" – אֵינוֹ נֶאֱמָן. "עַבְדִּי הוּא", וְחָזַר וְאָמַר "בְּנִי הוּא" – נֶאֱמָן, דִּמְשַׁמֵּשׁ לִי כְּעַבְדָּא קָאָמַר.
וְחִילּוּפֵיהּ אַבֵּית הַמֶּכֶס – הָיָה עוֹבֵר עַל בֵּית הַמֶּכֶס וְאָמַר "בְּנִי הוּא", וְחָזַר וְאָמַר "עַבְדִּי הוּא" – נֶאֱמָן. אָמַר "עַבְדִּי הוּא", וְחָזַר וְאָמַר "בְּנִי הוּא" – אֵינוֹ נֶאֱמָן.
מֵיתִיבִי: הָיָה מְשַׁמְּשׁוֹ כְּבֵן, וּבָא וְאָמַר "בְּנִי הוּא", וְחָזַר וְאָמַר "עַבְדִּי הוּא" – אֵינוֹ נֶאֱמָן.
הָיָה מְשַׁמְּשׁוֹ כְּעֶבֶד, וּבָא וְאָמַר "עַבְדִּי הוּא", וְחָזַר וְאָמַר "בְּנִי הוּא" – אֵינוֹ נֶאֱמָן.
אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הָתָם, דִּקְרוּ לֵיהּ: "עַבְדָּא מְצַר מְאָה". מַאי "מְצַר מְאָה"? מְצַר עַבְדָּא מְאָה זוּזֵי.
שְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא, הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "עַבְדִּי גְּנַבְתָּ", וְהוּא אוֹמֵר: "לֹא גְּנַבְתִּי". "מָה טִיבוֹ אֶצְלְךָ?" "אַתָּה מְכָרְתוֹ לִי;

## דף קכח.

אַתָּה נְתַתּוֹ לִי בְּמַתָּנָה. רְצוֹנְךָ הִשְׁבַּע וְטוֹל?" וְנִשְׁבַּע – אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.
מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא, אָמַר לוֹ: "נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא"; "נֶאֱמָן עָלַי אָבִיךָ"; "נֶאֱמָנִין עָלַי שְׁלֹשָׁה רוֹעֵי בָקָר" – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ!
הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דִּבְ"אֶתֵּן לְךָ" מַחְלוֹקֶת, וַהֲלָכָה כִּדְבָרֵי חֲכָמִים.
שְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא, הֲלָכָה: גּוֹבִין מִן הָעֲבָדִים. וְרַב נַחְמָן אָמַר: אֵין גּוֹבִין.
שְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא, הֲלָכָה: שְׁלִישִׁי בְּשֵׁנִי – כָּשֵׁר. רָבָא אָמַר: אַף בְּרִאשׁוֹן.
מָר בַּר רַב אָשֵׁי אַכְשַׁר בְּאַבָּא דְּאַבָּא; וְלֵית הִלְכְתָא כְּמָר בַּר רַב אָשֵׁי.
שְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא: הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ בְּעֵדוּת קַרְקַע עַד שֶׁלֹּא נִסְתַּמֵּא, וְנִסְתַּמֵּא – פָּסוּל.
וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כָּשֵׁר, אֶפְשָׁר דִּמְכַוֵּין מִצָּרָנָהא. אֶבָל גְּלִימָא – לָא. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: אֶפִילּוּ גְּלִימָא, אֶפְשָׁר דִּמְכַוֵּין מִדַּת אָרְכּוֹ וּמִדַּת רָחְבּוֹ. אֶבָל נְסָכָא – לָא. וְרַב פָּפָּא אָמַר: אֶפִילּוּ נְסָכָא, אֶפְשָׁר דִּמְכַוֵּין מִדַּת מִשְׁקָלוֹתָיו.
מֵיתִיבִי: הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ בְּעֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ, וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ; פִּיקֵּחַ, וְנִתְחָרֵשׁ; פִּיתֵּחַ, וְנִסְתַּמֵּא; שָׁפוּי, וְנִשְׁתַּטָּה – פָּסוּל.
אֲבָל הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ בְּעֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ, וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וּמֵתָה בִּתּוֹ; פִּיקֵּחַ וְנִתְחָרֵשׁ וְחָזַר וְנִתְפַּקֵּחַ; פִּיתֵּחַ וְנִסְתַּמֵּא וְחָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ; שָׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחָזַר וְנִשְׁתַּפָּה – כָּשֵׁר.

זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ אוֹ סוֹפוֹ בְּפַסְלוּת – פָּסוּל, תְּחִלָּתוֹ וְסוֹפוֹ בְּכַשְׁרוּת – כָּשֵׁר.

## דף קכח:

תִּיוּבְתָּא דְּכוּלְּהוּ! תִּיוּבְתָּא.
שְׁלַח רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא: הָאוֹמֵר עַל תִּינוֹק בֵּין הַבָּנִים – נֶאֱמָן. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינוֹ נֶאֱמָן.
מַאי קָאָמַר? אָמַר אַבָּיֵי: הָכִי קָאָמַר, הָאוֹמֵר עַל תִּינוֹק בֵּין הַבָּנִים: "יִירַשׁ כָּל נְכָסַי" – נֶאֱמָן, כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינוֹ נֶאֱמָן, כְּרַבָּנָן.
מַתְקֵיף לַהּ רָבָא: הַאי "נֶאֱמָן" וְ"אֵינוֹ נֶאֱמָן"?! "יִירַשׁ" וְ"לֹא יִירַשׁ" מִבַּעְיָא לֵיהּ!
אֶלָּא אָמַר רָבָא: הָכִי קָאָמַר, הָאוֹמֵר עַל תִּינוֹק בֵּין הַבָּנִים: "בְּכוֹר הוּא" – נֶאֱמָן, כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינוֹ נֶאֱמָן, כְּרַבָּנָן.
שְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא: הָאוֹמֵר "תִּטּוֹל אִשְׁתִּי כְּאֶחָד מִן הַבָּנִים" – נוֹטֶלֶת כְּאֶחָד מִן הַבָּנִים. אָמַר רָבָא: וּבְנָכְסִים שֶׁל עַכְשָׁיו, וּבְבָנִים הַבָּאִין לְאַחַר מִכָּאן.
שְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא: הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵירוֹ; מַלְוֶה אוֹמֵר: לֹא נִפְרַעְתִּי כְּלוּם, וְלוֶה אוֹמֵר: פָּרַעְתִּי מֶחֱצָה, וְהָעֵדִים מְעִידִין שֶׁפָּרַע כּוּלּוֹ – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע, וְגוֹבֶה מֶחֱצָה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין; אֲבָל מִמְּשׁוּעְבָּדִין לָא, דְּאָמְרִי: אֲנַן אַעֵדִים סָמְכִינַן.
וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: מֵשִׁיב אֲבֵדָה הֲוֵי – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא עֵדִים, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא עֵדִים – אִירְתּוֹתֵי אִירְתַּת.
מַתְקֵיף לַהּ מָר בַּר רַב אַשֵׁי: אַדְּרַבָּה, אֲפִילּוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר דְּאָמַר: מוֹדֶה מִקְצָת הַטַּעֲנָה הֲוֵי – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא עֵדִים דְּקָא מְסַיְּיעִי לֵיהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא עֵדִים דְּקָא מְסַיְּיעִי לֵיהּ – וַדַּאי מֵשִׁיב אֲבֵדָה הֲוֵי.
דָּרֵשׁ מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב שִׁימִי בַּר אַשֵׁי: הִלְכְתָא בְּכָל הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא, כְּדִשְׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשֵׁי: דְּרַב נַחְמָן, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: "אֵין גּוֹבִין" מַתְנִינַן לַהּ, וְכֵן אָמַר רַב נַחְמָן.
וְאֶלָּא הִלְכְתָא – לְאַפּוֹקֵי מַאי?

## דף קכט.

אִי לְאַפּוֹקֵי מִדְּרָבָא – מוֹסִיף הוּא! אִי דְּמָר בַּר רַב אַשֵׁי – לֵית הִלְכְתָא כְּמָר בַּר רַב אַשֵׁי! אִי לְאַפּוֹקֵי מִדִּשְׁמוּאֵל וְרַב שֵׁשֶׁת וְרַב פָּפָּא – הָא אִיתּוֹתְבוּ!
אֶלָּא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן, וּמֵאִתְקֻפְתָּא דְּמָר בַּר רַב אַשֵׁי.

הַמְחַלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו, רִיבָּה לְאֶחָד וּמִיעֵט לְאֶחָד כּוּ'. הֵיכִי דָּמֵי מַתָּנָה בַּתְּחִלָּה, הֵיכִי דָּמֵי בָּאֶמְצַע, הֵיכִי דָּמֵי בַּסּוֹף?

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "תְּנָתֵן שָׂדֶה פְּלוֹנִית לִפְלוֹנִי, וְיֵירָשֶׁהָ" – זוֹ הִיא מַתָּנָה בַּתְּחִלָּה. "וְיֵירָשֶׁהָ וְתִנָּתֵן לוֹ" – זוֹ הִיא מַתָּנָה בַּסּוֹף. "יֵירָשֶׁהָ וְתִנָּתֵן לוֹ וְיֵירָשֶׁהָ" – זוֹ הִיא מַתָּנָה בָּאֶמְצַע.

וְדַוְקָא בְּאָדָם אֶחָד וְשָׂדֶה אַחַת; אֲבָל בְּאָדָם אֶחָד וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, שָׂדֶה אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם – לֹא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אָדָם אֶחָד וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, שָׂדֶה אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם; אֲבָל בִּשְׁתֵּי שָׂדוֹת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם – לֹא.

כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר: "תְּנָתֵן שָׂדֶה פְּלוֹנִית לִפְלוֹנִי, וְיֵירֵשׁ פְּלוֹנִי שָׂדֶה פְּלוֹנִית" – רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: קָנָה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא קָנָה.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרָבִין: אַנְחֵתְּךָ לַן חָדָא, וְאִתְקְפְתְּ לַן חֲדָא! בִּשְׁלָמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אַדְּרַבִּי אֶלְעָזָר לָא קַשְׁיָא – כָּאן בְּאָדָם אֶחָד וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, כָּאן בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת;

אֶלָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן – קַשְׁיָא!

אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, לֹא קָנָה עַד שֶׁיֹּאמַר: "פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי יִירְשׁוּ שָׂדֶה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית שֶׁנָּתַתִּים לָהֶם בְּמַתָּנָה, וְיִירָשׁוּם".

בְּפְלוּגְתָּא – אָמַר רַב הַמְנוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא אָדָם אֶחָד וְשָׂדֶה אַחַת; אֲבָל אָדָם אֶחָד וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, שָׂדֶה אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם – לֹא. וְרַב נַחְמָן אָמַר: אֲפִילּוּ אָדָם אֶחָד וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, שָׂדֶה אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם; אֲבָל שְׁתֵּי שָׂדוֹת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם – לֹא. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: אֲפִילּוּ שְׁתֵּי שָׂדוֹת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא, הָאוֹמֵר: "תְּנוּ שֶׁקֶל לְבָנַי בְּשַׁבָּת", וּרְאוּיִן לִיתֵּן סֶלַע – נוֹתֵן לָהֶן סֶלַע. וְאִם אָמַר: "אַל תִּתְּנוּ לָהֶן אֶלָּא שֶׁקֶל" – אֵין נוֹתְנִין לָהֶן אֶלָּא שֶׁקֶל. וְאִם אָמַר: "אִם מֵתוּ,

## דף קכט:

יִירְשׁוּ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶם" – בֵּין שֶׁאָמַר "תְּנוּ" בֵּין שֶׁאָמַר "אַל תִּתְּנוּ" – אֵין נוֹתְנִין לָהֶן אֶלָּא שֶׁקֶל.

וְהָא הָכָא, דִּכְשִׁתֵּי שָׂדוֹת וְכִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם דְּמֵי, וְקָתָנֵי דְּקָנֵי!

הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ – בָּרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא.

אָמַר רַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: ״נָכְסַי לְךָ, וְאַחֲרֶיךָ יִירַשׁ פְּלוֹנִי, וְאַחֲרֵי אַחֲרֶיךָ יִירַשׁ פְּלוֹנִי״ – מֵת רִאשׁוֹן, קָנָה שֵׁנִי; מֵת שֵׁנִי, קָנָה שְׁלִישִׁי. וְאִם מֵת שֵׁנִי בְּחַיֵּי רִאשׁוֹן – יַחְזְרוּ נְכָסִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן.

וְהָא הָכָא, דְּכִשְׁתֵּי שָׁדוֹת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם דָּמֵי, וְקָתָנֵי דְּקָנָה!

וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי בְּרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא; אִי הָכִי, מֵת שֵׁנִי קָנָה שְׁלִישִׁי?!

הָא שְׁלַח רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב עַוְיָא: לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, ״נְכָסַי לְךָ, וְאַחֲרֶיךָ לְפְלוֹנִי״, וְרִאשׁוֹן רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – אֵין לַשֵּׁנִי בִּמְקוֹם רִאשׁוֹן כְּלוּם, שֶׁאֵין זֶה לְשׁוֹן מַתָּנָה אֶלָּא לְשׁוֹן יְרוּשָּׁה, וירוּשָּׁה אֵין לָהּ הֶפְסֵק!

תְּיוּבְתָּא דְכוּלְּהוּ! תְּיוּבְתָּא.

לֵימָא נָמֵי תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ? וְתִסְבְּרָא?! וְהָא אָמַר רָבָא: הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ בְּהָנֵי תְּלָת!

לָא קַשְׁיָא; כָּאן בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, כָּאן לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר.

וְהִלְכְתָא: כָּל תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר כְּדִבּוּר דָּמֵי, לְבַר מֵעֲבוֹדָה זָרָה

## דף קל.

וְקִדּוּשִׁין.

**מַתְנִי׳** הָאוֹמֵר ״אִישׁ פְּלוֹנִי יִירַשֵׁנִי״ בִּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּת; ״בִּתִּי תִּירָשֵׁנִי״ בִּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּן – לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – דְּבָרָיו קַיָּימִין; וְעַל מִי שֶׁאֵין רָאוּי לוֹ לְיוֹרְשׁוֹ – אֵין דְּבָרָיו קַיָּימִין.

**גְּמָ׳** טַעְמָא דְּאַחֵר בִּמְקוֹם בַּת, וּבַת בִּמְקוֹם בֵּן; הָא בֵּן בֵּין הַבָּנִים, וּבַת בֵּין הַבָּנוֹת – דְּבָרָיו קַיָּימִין. אֵימָא סֵיפָא, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – דְּבָרָיו קַיָּימִין. הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא!

וְכִי תֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה – אֲפִילּוּ אַחֵר בִּמְקוֹם בַּת וּבַת בִּמְקוֹם בֵּן קָאָמַר; וְהָתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: לֹא נֶחְלְקוּ אַבָּא וַחֲכָמִים עַל אַחֵר בִּמְקוֹם בַּת וּבַת בִּמְקוֹם בֵּן, שֶׁלֹּא אָמַר כְּלוּם;

עַל מָה נֶחְלְקוּ – עַל בֵּן בֵּין הַבָּנִים, וּבַת בֵּין הַבָּנוֹת; שֶׁאַבָּא אוֹמֵר: יִירַשׁ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא יִירַשׁ!

אִיבָּעֵית אֵימָא: מִדְּקָאָמַר ״לֹא נֶחְלְקוּ״ – מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר: נֶחְלְקוּ.

אִיבָּעֵית אֵימָא: כּוּלֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא, וְחַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: הָאוֹמֵר "אִישׁ פְּלוֹנִי יִירָשֵׁנִי" בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּת; "בִּתִּי תִּירָשֵׁנִי" בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּן – לֹא אָמַר כְּלוּם. הָא בַּת בֵּין הַבָּנוֹת וּבֵן בֵּין הַבָּנִים – אִם אָמַר "יִירַשׁ כָּל נְכָסָיו", דְּבָרָיו קַיָּימִין; שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – דְּבָרָיו קַיָּימִין.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. וְכֵן אָמַר רָבָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה.

אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה? אָמַר קְרָא: "וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו" – הַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לָאָב לְהַנְחִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: הָא – מִ"לֹּא יוּכַל לְבַכֵּר" נָפְקָא!

הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא, אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

## דף קל:

מָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא יוּכַל לְבַכֵּר"?

לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו". שֶׁיָּכוֹל וַהֲלֹא דִּין הוּא – וּמָה פְּשׁוּט, שֶׁיִּפָּה כֹּחוֹ, שֶׁנּוֹטֵל בָּרְאוּי כִּבְמוּחְזָק – הַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לָאָב לְהַנְחִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה; בְּכוֹר, שֶׁהוֹרַע כֹּחוֹ, שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי כִּבְמוּחְזָק – לֹא כָּל שֶׁכֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא יוּכַל לְבַכֵּר".

וְיֹאמַר "לֹא יוּכַל לְבַכֵּר"; מָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו"?

שֶׁיָּכוֹל וַהֲלֹא דִּין הוּא – וּמָה בְּכוֹר, שֶׁהוֹרַע כֹּחוֹ, שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי כִּבְמוּחְזָק – אָמְרָה תּוֹרָה: "לֹא יוּכַל לְבַכֵּר"; פָּשׁוּט, שֶׁיִּפָּה כֹּחוֹ, שֶׁנּוֹטֵל בָּרְאוּי כִּבְמוּחְזָק – לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו" – הַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לָאָב לְהַנְחִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה.

אָמַר רַבִּי זְרִיקָא אָמַר רַבִּי אַמֵּי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא אָמַר רַבִּי: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: "הוֹרָה" אִיתְמַר.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: הֲלָכָה עֲדִיפָא, וּמָר סָבַר: מַעֲשֶׂה רַב.

תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין לְמֵדִין הֲלָכָה לֹא מִפִּי תַּלְמוּד, וְלֹא מִפִּי מַעֲשֶׂה, עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה. שָׁאַל וְאָמְרוּ לוֹ הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה – יֵלֵךְ וְיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְדַמֶּה.

מַאי "וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְדַמֶּה"? וְהָא כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ דַּמּוּיֵי מְדַמְּיִנַן לַהּ!

אָמַר רַב אָשֵׁי, הָכִי קָאָמַר: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְדַמֶּה בְּטִרְפוּת.

דְּתַנְיָא: אֵין אוֹמְרִים בְּטִרְפוּת זוֹ דּוֹמָה לָזוֹ וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וּמֵתָה, חוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחַיְתָה.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַסִּי לְרַבִּי יוֹחָנָן: כִּי אָמַר לַן מָר "הֲלָכָה הָכִי", נַעֲבֵיד מַעֲשֶׂה? אָמַר: לָא תַּעְבִּידוּ עַד דְּאָמֵינָא הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה.

אֲמַר לְהוּ רָבָא לְרַב פָּפָּא וּלְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כִּי אָתֵי פִּסְקָא דְּדִינָא דִּידִי לְקַמַּיְיכוּ, וְחָזֵיתוּ בֵּיהּ פִּירְכָא – לָא תִּקְרְעוּהוּ עַד דְּאָתֵיתוּ לְקַמַּאי; אִי אִית לִי טַעְמָא – אָמֵינָא לְכוּ, וְאִי לָא – הַדְרָנָא בִּי. לְאַחַר מִיתָה, לָא מִיקְרַע תִּקְרְעוּהוּ, וּמִגְמַר נָמֵי לָא תִּגְמְרוּ מִינֵּיהּ. לָא מִיקְרַע תִּקְרְעוּנֵיהּ – דְּאִי הֲוַאי הָתָם דִּלְמָא הֲוָה אָמֵינָא לְכוּ טַעְמָא;

## דף קלא.

מִגְמַר נָמֵי לָא תִּגְמְרוּ מִינֵּיהּ – דְּאֵין לַדַּיָּין אֶלָּא מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת.

בָּעֵי רָבָא: בְּבָרִיא הֵיאַךְ? כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה – בִּשְׁכִיב מְרַע, דְּבַר אוֹרוֹתֵי הוּא; אֲבָל בְּבָרִיא – לָא; אוֹ דִלְמָא אֲפִילּוּ בְּבָרִיא נָמֵי?

אֲמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא לְרָבָא: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר לוֹ רַבִּי נָתָן לְרַבִּי: שִׁנִּיתֶם מִשְׁנָתְכֶם כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה! דִּתְנַן: לֹא כָּתַב לְהּ "בְּנִין דִּיכְרִין דְּיִהְוֹיִן לֵיהּ מִינַּאי, אִינּוּן יְרִתּוּן כֻּפָּף כְּתוּבְּתֵיהּ יוֹתֵר עַל חוּלְקֵיהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן" – חַיָּיב, שֶׁתְּנַאי בֵּית דִּין הוּא.

וְאָמַר לוֹ רַבִּי: "יִסְבּוֹן" תְּנַן.

וְאָמַר רַבִּי: יַלְדוּת הָיְתָה בִּי וְהֵעַזְתִּי פָּנַי בְּנָתָן הַבַּבְלִי – אֶלָּא דְּקַיְימָא לַן: בְּנִין דִּכְרִין לָא טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי; אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ "יִסְבּוֹן" תְּנַן, אַמַּאי לָא טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: "יְרִתּוּן" תְּנַן.

מַאן שְׁמַעְתְּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא – רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וּשְׁמַע מִינַּהּ אֲפִילּוּ בְּבָרִיא.

אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: בֵּין לְמַאן דְּאָמַר "יִסְבּוֹן", וּבֵין לְמַאן דְּאָמַר "יְרִתּוּן", הָא אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם!

וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, הָנֵי מִילֵּי לְדָבָר שֶׁיָּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם, אֲבָל לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ בָּעוֹלָם – לֹא!

אֶלָּא תְּנַאי בֵּית דִּין שָׁאנֵי; הָכָא נָמֵי – תְּנַאי בֵּית דִּין שָׁאנֵי!

אֲמַר לֵיהּ: מְשׁוּם דְּקָא מַפֵּיק לַהּ בִּלְשׁוֹן "יְרִתּוּן".

הֲדַר אָמַר אַבָּיֵי: לָאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי, דִּתְנַן: לֹא כָּתַב לְהּ "בְּנָן נוּקְבָן דְּיִהְוֶיִין לֵיכִי מִינַּאי, יְהוֶיִין יָתְבָן בְּבֵיתִי וְיִתַּזְנָן מִנְּכָסַאי עַד דְּתִתְיַלְּקְחָן לְגוּבְרִין" – חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין. וְהָוֵה לָזֶה בְּמַתָּנָה וְלָזֶה בִּירוּשָׁה, וְכֹל לָזֶה בִּירוּשָׁה וְלָזֶה בְּמַתָּנָה – אֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ.

אֲמַר לֵיהּ רַב נְחוּמִי וְאִית דְּאָמַר רַב חֲנַנְיָה בַּר מְנְיוֹמִי, לְאַבָּיֵי:

## דף קלא:

מַמַּאי דִּבְחַד בֵּי דִּינָא אִיתְּקוּן? דִּלְמָא בִּתְרֵי בֵּי דִּינָא אִיתְּקוּן!
לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּקָתָנֵי רֵישָׁא: זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה: הַבָּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ; מָה הַבָּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, אַף בָּנוֹת לֹא יְזוֹנוּ אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן.
אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בְּחַד בֵּי דִּינָא אִיתְּקוּן, הַיְינוּ דְּיָלְפִינַן תַּקָּנָה מִתַּקָּנָה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בִּתְרֵי בֵּי דִּינָא אִיתְּקוּן, הֵיכִי יָלְפִינַן תַּקָּנָה מִתַּקָּנָה?
מַמַּאי? דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ בִּתְרֵי בֵּי דִּינָא אִיתְּקוּן; וּבֵי דִּינָא בָּתְרָא תַּקּוֹן כְּבֵי דִּינָא קַמָּא, כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֶׁה תַּקָּנָתָא אַתַּקָּנָתָא.
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ – לֹא עָשָׂאהּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפָּא.
פְּשִׁיטָא, בְּנוֹ הַגָּדוֹל – לֹא עָשָׂאוֹ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. בְּנוֹ הַקָּטָן מַאי?
אִיתְּמַר, רַב חֲנִילַאי בַּר אִידִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ בְּנוֹ קָטָן הַמּוּטָל בַּעֲרִיסָה.
פְּשִׁיטָא, בְּנוֹ וְאַחֵר – אַחֵר בְּמַתָּנָה, וּבְנוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. אִשְׁתּוֹ וְאַחֵר – לְאַחֵר בְּמַתָּנָה, וְאִשְׁתּוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס.
אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה וְאִשְׁתּוֹ גְּרוּשָׁה – בְּמַתָּנָה.
אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּת אֶצֶל הַבָּנִים, וְאִשָּׁה אֶצֶל הָאַחִים, וְאִשָּׁה אֵצֶל בְּנֵי הַבַּעַל, מַהוּ?
אָמַר רָבִינָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: בְּכוּלְּהוּ לֹא קָנָה, לְבַר מֵאִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה וְאִשְׁתּוֹ גְּרוּשָׁה. רַב עַוִירָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: בְּכוּלְּהוּ קָנֵי, לְבַר מֵהָאִשָּׁה אֵצֶל הָאַחִין וְאִשָּׁה אֵצֶל בְּנֵי הַבַּעַל.

## דף קלב.

בָּעֵי רָבָא: בְּבָרִיא הֵיאַךְ? בִּשְׁכִיב מְרַע הוּא דְּנִיחָא לֵיהּ – דְּלִישְׁתַּמְעוּן מִלֵּיהּ, אֲבָל בְּבָרִיא – הָא קָאֵי אִיהוּ; אוֹ דִּלְמָא בָּרִיא נָמֵי נִיחָא לֵיהּ, דְּלִישְׁתַּמְעוּן מִלֵּיהּ מֵהַשְׁתָּא?
תָּא שְׁמַע: הַכּוֹתֵב פֵּירוֹת נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ – גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַקַּרְקַע. לְמֶחֱצָה, לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ – גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַשְּׁאָר.
כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ, וְיָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תִּקָּרַע מַתְּנָתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל כְּתוּבָּתָהּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תִּקָּרַע כְּתוּבָּתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל מַתְּנָתָהּ; וְנִמְצֵאת קֶרַחַת מִכָּאן וּמִכָּאן.
וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַנְּחָתוֹם: מַעֲשֶׂה וְאֵירַע הַדָּבָר בְּבֵת אֶחוֹתִי כַּלָּה, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: תִּקָּרַע כְּתוּבָּתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל מַתְּנָתָהּ, וְנִמְצֵאת קֶרַחַת מִכָּאן וּמִכָּאן.

טַעְמָא דְּיָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב, הָא לֹא יָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב – קָנְיָא. וּבְמַאי? אִילֵימָא בִּשְׁכִיב מְרַע – וְהָא אָמְרַתְּ לֹא עֲשָׂאָהּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס! אֶלָּא לָאו בְּבָרִיא?

לְעוֹלָם בִּשְׁכִיב מְרַע; וְרֵב עַוִּירָא מוֹקֵי לַהּ בְּכוּלְּהוּ, רָבִינָא מוֹקֵי לַהּ בְּאִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה וְאִשְׁתּוֹ גְּרוּשָׁה.

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן, הֲלָכָה: תִּקְרַע כְּתוּבָּתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל מַתְּנָתָהּ, וְנִמְצֵאת קֶרַחַת מִכָּאן וּמִכָּאן.

לְמֵימְרָא דְּלָא אָזֵיל רַב נַחְמָן בָּתַר אוּמְדָנָא?!

וְהָתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָלַךְ בְּנוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת בְּנוֹ, וְעָמַד וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְאַחַר כָּךְ בָּא בְּנוֹ – מַתְּנָתוֹ מַתְּנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה – שֶׁאִילּוּ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבְּנוֹ קַיָּים, לֹא כָּתְבָן. וְאָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא.

שְׁאנֵי הָתָם, דְּנִיחָא לַהּ דְּתִיפּוֹק עֲלַהּ קְלָא דְּכַתְבִינְהוּ נִיהֲלַהּ לְהָנְהוּ נְכָסִים.

תְּנַן הָתָם: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ. מִשּׁוּם דְּכָתַב לַהּ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ?!

אָמַר רַב: בְּמִזְכֶּה לָהֶן עַל יָדָהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּמַחֲלִיק לְפָנֶיהָ וְהִיא שׁוֹתֶקֶת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: בְּאוֹמֵר לָהּ: "טְלִי קַרְקַע זוֹ בִּכְתוּבָּתֵךְ".

## דף קלב:

וּמְקוֹלֵי כְּתוּבָּה שָׁנוּ כָּאן.

תְּנַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם קִבְּלָה עָלֶיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ. מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר: כְּתִיבָה וְקִבָּלָה בָּעֵי!

וְכִי תֵּימָא: כּוּלָּהּ רַבִּי יוֹסֵי הִיא; וְהָא תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי – שֶׁהָיְתָה שָׁם וְקִבְּלָה עָלֶיהָ; אֲבָל הָיְתָה שָׁם וְלֹא קִבְּלָה עָלֶיהָ, קִבְּלָה עָלֶיהָ וְלֹא הָיְתָה שָׁם – לֹא אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ! תְּיוּבְתָּא דְּכוּלְּהוּ! תְּיוּבְתָּא.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: הָא רַב, הָא שְׁמוּאֵל, הָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא. מָר – מַאי סְבִירָא לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ, שֶׁאנֵי אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁעֲשָׂאָהּ שׁוּתָּף בֵּין הַבָּנִים – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ.

אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: כֵּיוָן שֶׁעֲשָׂאָהּ שׁוּתָּף בֵּין הַבָּנִים – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ.

בָּעֵי רָבָא: בְּבָרִיא הֵיאַךְ? מִי אָמְרִינַן: בִּשְׁכִיב מְרַע הוּא דְּיָדְעָה דְּלֵית לֵיהּ – וְקָמָחֲלָה, אֲבָל בְּבָרִיא – סָבְרָה הָדַר קָנֵי; אוֹ דִלְמָא, הַשְׁתָּא מִיהַת לֵית לֵיהּ? תֵּיקוּ.

הַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: ״פַּלְגָא לִבְרַת, וּפַלְגָא לִבְרַת, וְתֵילְתָא לְאִיתַּת בְּפֵירֵי״. אִיקְּלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא, עוֹל לְגַבֵּי רַב חִסְדָּא, אֲמַר לֵיהּ: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי? אֲמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ לֹא הִקְנָה לָהּ אֶלָּא דֶּקֶל אֶחָד לְפֵירוֹתָיו – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ.

אֲמַר לֵיהּ: אֵימוֹר דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הָתָם – דְּאַקְנֵי לַהּ בְּגוּפַּהּ דְּאַרְעָא; הָכָא – פֵּירָא הוּא! אֲמַר לֵיהּ: מְטַלְטְלֵי קָא אָמְרַתְּ? מְטַלְטְלֵי וַדַּאי לָא קָא אָמֵינָא.

הַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: ״תֵּילְתָא לִבְרַת, וְתֵילְתָא לִבְרַת, וְתֵילְתָא לְאִיתַּת״. שְׁכִיבָא חֲדָא מִבְּנָתֵיהּ. סְבַר רַב פַּפֵּי לְמֵימַר: לָא שָׁקְלָא אֶלָּא תֵּילְתָא.

## דף קלג.

אֲמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא: אִילּוּ הָדַר קָנֵי, מִי לָא שָׁקְלָא? וְכֵיוָן דְּאִילּוּ הָדַר קָנֵי – שָׁקְלָא, הַשְׁתָּא נָמֵי שָׁקְלָא.

הַהוּא דְּפַלְגִינְהוּ לְנִכְסֵיהּ לְאִתְּתֵיהּ וְלִבְנֵיהּ, שַׁיֵּיר חַד דִּיקְלָא. סְבַר רָבִינָא לְמֵימַר: לֵית לַהּ אֶלָּא חַד דִּיקְלָא. אֲמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לָרָבִינָא: אִי לֵית לַהּ, חַד דִּיקְלָא נָמֵי לֵית לַהּ! אֶלָּא מִיגּוֹ דְּנָחֲתָא לְדִיקְלָא, נָחֲתָא נָמֵי לְכוּלְּהוּ נְכָסֵי.

אָמַר רַב הוּנָא: שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאַחֵר – רוֹאִין; אִם רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – נוֹטְלָן מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה, וְאִם לָאו – נוֹטְלָן מִשּׁוּם מַתָּנָה.

אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: גַּנָּבָא גַּנּוֹבֵי לְמָה לְךָ? אִי סְבִירָא לָךְ כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, אֵימָא: ״הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה״ – דְּהָא שְׁמַעְתְּתָךְ כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הוּא דְּאָזְלָא!

דִּילְמָא כִּי הָא קָאָמְרַתְּ – דְּהָהוּא דַּהֲוָה קָא שָׁכִיב, וַאֲמַרוּ לֵיהּ: נִכְסֵיהּ לְמַאן, דִּלְמָא לִפְלָנְיָא? וַאֲמַר לְהוּ: אֶלָּא לְמַאן? וַאֲמַרְתְּ לַן עֲלַהּ: אִם רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – נוֹטְלָן מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה, וְאִם לָאו – נוֹטְלָן מִשּׁוּם מַתָּנָה. אָמַר לֵיהּ: אִין, הָכִי קָאָמֵינָא.

לְמַאי הִלְכְתָא? סְבַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה קַמֵּיהּ דְּרָבָא לְמֵימַר: אִם רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – אַלְמָנָתוֹ נְזוֹנֶית מִנְּכָסָיו, וְאִם לָאו – אֵין אַלְמָנָתוֹ נְזוֹנֶית מִנְּכָסָיו.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מִינָּרַע גַּרְעָא?! הַשְׁתָּא בִּירוּשָּׁה – דְּאוֹרְיְיתָא, אָמְרַתְּ אַלְמָנָתוֹ נְזוֹנֶית מִנְּכָסָיו; בְּמַתָּנָה – דְּרַבָּנַן, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

אֶלָּא אָמַר רָבָא, כִּדְשָׁלַח רַב אַחָא בַּר רַב עַוְיָא: לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, ״נִכְסֵי לְךָ, וְאַחֲרֶיךָ לְפְלוֹנִי״, אִם הָיָה רִאשׁוֹן רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – אֵין לַשֵּׁנִי בִּמְקוֹם רִאשׁוֹן כְּלוּם; שֶׁאֵין לְשׁוֹן מַתָּנָה אֶלָּא לְשׁוֹן יְרוּשָּׁה, וִירוּשָּׁה אֵין לָהּ הֶפְסֵק.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: וְהָא אַפְסְקַהּ! הוּא סָבַר – יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק, וְרַחֲמָנָא אָמַר: אֵין לָהּ הֶפְסֵק.

## דף קלג:

הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: ״נְכָסַי לְךָ, וְאַחֲרֶיךָ לִפְלוֹנִי״, וְרָאשׁוֹן רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ הֲוָה. שָׁכֵיב רְאשׁוֹן, אֲתָא שֵׁנִי קָא תָבַע.

סָבַר רַב עִילַּאי קַמֵּיהּ דְּרָבָא לְמֵימַר: שֵׁנִי נָמֵי שָׁקֵיל. אָמַר לֵיהּ: דַּיְּינֵי דַּחֲצַצְתָּא הָכִי דַּיְּינִי! לָאו הַיְּינוּ דִּשְׁלַח רַב אַחָא בַּר רַב עַוְיָא?

אִכְּסִיף. קָרֵי עֲלֵיהּ ״אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה״.

**מַתְנִי׳** הַכּוֹתֵב אֶת נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְהִנִּיחַ אֶת בָּנָיו – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, אֶלָּא אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם לֹא הָיוּ בָּנָיו נוֹהֲגִים כַּשּׁוּרָה – זָכוּר לַטּוֹב.

**גְּמ׳** אִיבַּעְיָא לְהוּ: מִי פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אוֹ לָא?

תָּא שְׁמַע: דְּיוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר הָיָה לוֹ בֵּן שֶׁלֹּא הָיָה נוֹהֵג כַּשּׁוּרָה. הֲוָה לֵיהּ עִילְּיתָא דְּדִינָרֵי, קָם אַקְּדְּשֵׁהּ. אֲזַל נְסֵיב בַּת גָּאדַיִל כְּלִילֵי דִּינַאי מַלְכָּא. אוֹלִידָה דְּבֵיתְהוּ, זַבֵּין לַהּ בֵּינְיָתָא. קַרְעַהּ, אַשְׁכַּח בָּהּ מַרְגְּלִיתָא.

אָמַרָה לֵיהּ: לָא תַּמְטַיֵּיהּ לְמַלְכָּא, דְּשָׁקְלִי לַהּ מִינָּךְ בִּדְמֵי קַלִּילֵי; זִיל אַמְטַיֵּיהּ לְגַבֵּי גִּזְבָּרֵי. וְלָא תְּשַׁיְּימַהּ אַתְּ, דַּאֲמִירְתּוֹ לְגָבוֹהַּ כְּמִסְירָתוֹ לְהֶדְיוֹט, אֶלָּא לְשַׁיְּימוּהָ אִינְהוּ.

אַמְטַיֵּיהּ, שָׁמוּהָ בִּתְלֵיסָרֵי עִילְּיאתָא דְּדִינָרֵי. אָמְרִי לֵיהּ: שְׁבַע אִיכָּא, שֵׁית לֵיכָּא. אֲמַר לְהוּ: שְׁבַע הַבוּ לִי, שֵׁית הֲרֵי הֵן מוּקְדָּשׁוֹת לַשָּׁמַיִם.

עָמְדוּ וְכָתְבוּ: יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר הִכְנִיס אַחַת, וּבְנוֹ הִכְנִיס שֵׁשׁ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר הִכְנִיס אַחַת, וּבְנוֹ הוֹצִיא שֶׁבַע.

מִדְּקָא אָמְרִי ״הִכְנִיס״, מִכְּלָל דְּשַׁפִּיר עֲבַד! אַדְּרַבָּה, מִדְּקָא אָמְרִי ״הוֹצִיא״, מִכְּלָל דְּלָאו שַׁפִּיר עֲבַד! אֶלָּא מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ.

מַאי הֲוֵי עֲלַהּ? תָּא שְׁמַע, דַּאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה: שִׁינָּא, לָא תִּיהֲוֵי בֵּי עַבּוֹרֵי אַחְסָנְתָּא; וַאֲפִילּוּ מִבְּרָא בִּישָׁא לִבְרָא טָבָא, וְכָל שֶׁכֵּן מִבְּרָא לְבַרְתָּא.

תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁלֹּא הָיוּ בָּנָיו נוֹהֲגִין כַּשּׁוּרָה, עָמַד וְכָתַב נְכָסָיו לְיוֹנָתָן בֶּן עוּזִּיאֵל. מָה עָשָׂה יוֹנָתָן בֶּן עוּזִּיאֵל? מָכַר שְׁלִישׁ, וְהִקְדִּישׁ שְׁלִישׁ, וְהֶחֱזִיר לְבָנָיו שְׁלִישׁ.

בָּא עָלָיו שַׁמַּאי בְּמַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ. אָמַר לוֹ: שַׁמַּאי, אִם אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת מַה שֶּׁמָּכַרְתִּי וּמַה שֶּׁהִקְדַּשְׁתִּי – אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא מַה שֶּׁהֶחְזַרְתִּי,

## דף קלד.

אִם לָאו – אִי אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא מַה שֶּׁהֶחְזַרְתִּי. אָמַר: הֵטִיחַ עָלַי בֶּן עוּזִּיאֵל! הֵטִיחַ עָלַי בֶּן עוּזִּיאֵל!

מֵעִיקָּרָא מַאי סָבַר? מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה דְּבֵית חוֹרוֹן.

דִּתְנַן: מַעֲשֶׂה בְּבֵית חוֹרוֹן, בְּאֶחָד שֶׁהָיָה אָבִיו מוּדָּר הֵימֶנּוּ הֲנָאָה, וְהָיָה מַשִּׂיא בְּנוֹ; וְאָמַר לַחֲבֵירוֹ: הֲרֵי חָצֵר וּסְעוּדָה נְתוּנִין לְךָ בְּמַתָּנָה, וְאֵינָן לְפָנֶיךָ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיָּבֹא אַבָּא וְיֹאכַל עִמָּנוּ בַּסְּעוּדָה.

אָמַר לוֹ: אִם שֶׁלִּי הֵן – הֲרֵי הֵן מוּקְדָּשִׁין לַשָּׁמַיִם! אָמַר לוֹ: לֹא נָתַתִּי לְךָ אֶת שֶׁלִּי שֶׁתַּקְדִּישֵׁם לַשָּׁמַיִם! אָמַר לוֹ: לֹא נָתַתָּ לִי אֶת שֶׁלְּךָ אֶלָּא שֶׁתְּהֵא אַתָּה וְאָבִיךָ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וּמְרַצִּין זֶה לָזֶה, וְיֹהֵא עָוֹן תָּלוּי בְּרֹאשׁוֹ!

אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל מַתָּנָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁאִם הִקְדִּישָׁהּ מוּקְדֶּשֶׁת – אֵינָהּ מַתָּנָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁמוֹנִים תַּלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְהִלֵּל הַזָּקֵן; שְׁלֹשִׁים מֵהֶן רְאוּיִם שֶׁתִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶן שְׁכִינָה כְּמשֶׁה רַבֵּינוּ, שְׁלֹשִׁים מֵהֶן רְאוּיִם שֶׁתַּעֲמוֹד לָהֶן חַמָּה כִּיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, עֶשְׂרִים בֵּינוֹנִיִּים. גָּדוֹל שֶׁבְּכוּלָּן – יוֹנָתָן בֶּן עוּזִּיאֵל, קָטָן שֶׁבְּכוּלָּן – רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי.

אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ מִקְרָא, וּמִשְׁנָה, תַּלְמוּד, הֲלָכוֹת, וְאַגָּדוֹת, דִּקְדּוּקֵי תוֹרָה, וְדִקְדּוּקֵי סוֹפְרִים, וְקַלִּין וַחֲמוּרִין, וּגְזֵרוֹת שָׁווֹת, וּתְקוּפוֹת, וְגִמַטְרִיָּאוֹת, וּמִשְׁלוֹת כּוֹבְסִים, וּמִשְׁלוֹת שׁוּעָלִים, שִׂיחַת שֵׂדִים, וְשִׂיחַת דְּקָלִים, וְשִׂיחַת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְדָבָר גָּדוֹל, וְדָבָר קָטָן.

"דָּבָר גָּדוֹל" – מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה, "וְדָבָר קָטָן" – הֲוָיוֹת דְּאַבָּיֵי וְרָבָא. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: "לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ, וְאֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא".

וְכִי מֵאַחַר דְּקָטָן שֶׁבְּכוּלָּם כֵּן, גָּדוֹל שֶׁבְּכוּלָּם – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹנָתָן בֶּן עוּזִּיאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה – כָּל עוֹף שֶׁפּוֹרֵחַ עָלָיו נִשְׂרָף.

**מַתְנִי'** הָאוֹמֵר "זֶה בְּנִי" – נֶאֱמָן, "זֶה אָחִי" – אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְיִטּוֹל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ.

מֵת – יַחְזְרוּ נְכָסִים לִמְקוֹמָן.

נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר, יִירְשׁוּ אֶחָיו עִמּוֹ.

**גְּמָ'** "זֶה בְּנִי" – נֶאֱמָן. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְיוֹרְשׁוֹ, וְלִפְטוֹר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַיִּבּוּם.

## דף קלד:

לְיוֹרְשׁוֹ – פְּשִׁיטָא! לִפְטוֹר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַיִּבּוּם אִצְטְרִיכָא לֵיהּ.

הָא נָמֵי תְּנֵינָא – מִי שֶׁאָמַר בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ: ״יֵשׁ לִי בָּנִים״ – נֶאֱמָן. ״יֵשׁ לִי אַחִים״ – אֵינוֹ נֶאֱמָן! הָתָם – דְּלָא מוּחְזָק לַן בְּאָח, הָכָא – אַף עַל גַּב דְּמוּחְזָק לֵיהּ בְּאָח.

אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: ״זֶה בְּנִי״ – נֶאֱמָן? הוֹאִיל וּבַעַל שֶׁאָמַר: ״גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי״ – נֶאֱמָן.

אָמַר רַב יוֹסֵף: מָרֵיהּ דְּאַבְרָהָם! תְּלֵי תַּנְיָא בְּדָלָא תַּנְיָא?!

אֶלָּא אִי אִתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: ״זֶה בְּנִי״ נֶאֱמָן? הוֹאִיל וּבְיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ.

אָמַר רַב יוֹסֵף: הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ אָמְרִינַן ״הוֹאִיל״, בַּעַל שֶׁאָמַר ״גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי״ – נֶאֱמָן, הוֹאִיל וּבְיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ.

כִּי אֲתָא רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל שֶׁאָמַר ״גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי״ – אֵינוֹ נֶאֱמָן. מְנַפֵּח רַב שֵׁשֶׁת בִּידֵיהּ: אֲזַל לֵיהּ ״הוֹאִיל״ דְּרַב יוֹסֵף.

אִינִי?! וְהָא אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל שֶׁאָמַר ״גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי״ – נֶאֱמָן!

לָא קַשְׁיָא; כָּאן לְמַפְרֵעַ,

כָּאן לְהַבָּא.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: אָמַר לְמַפְרֵעַ, מַהוּ לְהֵימוֹנֵיהּ לְהַבָּא?

מִי פָּלְגִינַן דִּבּוּרָא, אוֹ לָא פָּלְגִינַן דִּבּוּרָא? רַב מָארִי וְרַב זְבִיד; חַד אָמַר: פָּלְגִינַן, וְחַד אָמַר: לָא פָּלְגִינַן.

מַאי שְׁנָא מִדְּרָבָא? דְּאָמַר רָבָא: ״אִישׁ פְּלוֹנִי בָּא עַל אִשְׁתִּי״ – הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהוֹרְגוֹ. לְהוֹרְגוֹ, וְלֹא לְהוֹרְגָהּ!

בִּתְרֵי גּוּפֵי פָּלְגִינַן, בְּחַד גּוּפָא לָא פָּלְגִינַן.

## דף קלה.

הָהוּא דַּהֲוָה קָא שָׁכֵיב, אֲמַרוּ לֵיהּ: אִתְּתֵיהּ לְמַאן? אָמַר לְהוּ: חֲזָיָא לְכָהֲנָא רַבָּה.

אָמַר רָבָא: מַאי נִיחוּשׁ לַהּ? הָא אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל שֶׁאָמַר ״גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי״ – נֶאֱמָן! אֶמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, וְהָא כִּי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל שֶׁאָמַר ״גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי״ – אֵינוֹ נֶאֱמָן! אֶמַר לֵיהּ: (וְלָאו) מִי לָא שַׁנִּינְהוּ – כָּאן לְמַפְרֵעַ, וְכָאן לְהַבָּא?

וְאַשְׁנוּיֵי נִיקּוּם וְלִסְמוֹךְ?! אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נָתָן בַּר אַמֵּי: חוּשׁ לַהּ.

הָהוּא דַּהֲוָה מוּחְזָק לַן דְּלֵית לֵיהּ אַחֵי, וַאֲמַר בְּשָׁעַת מִיתָה דְּלֵית לֵיהּ אַחֵי. אֲמַר רַב יוֹסֵף: מַאי לֵיחוּשׁ לַהּ? חָדָא, דְּמוּחְזָק לַן דְּלֵית לֵיהּ אַחִין. וְעוֹד, הָא אֲמַר בְּשָׁעַת מִיתָה דְּלֵית לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: הָא אָמְרִי דְּאִיכָּא עֵדִים בְּמְדִינַת הַיָּם דְּיָדְעִי דְּאִית לֵיהּ אַחֵי!

הַשְׁתָּא מִיהַת הָא לֵיתַנְהוּ קַמַּן; לָאו הַיְינוּ דְּרַבִּי חֲנִינָא – דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: עֵדִים בְּצַד אַסְתָּן, וְתַאֲסֵר?!

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִם הֵקַלְנוּ בִּשְׁבוּיָה – מִשּׁוּם דִּמְנַוְּולָא נַפְשָׁהּ לְגַבֵּי שַׁבַּאי; נָקֵל בְּאֵשֶׁת אִישׁ?! אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נָתָן בַּר אַמֵּי: חוּשׁ לַהּ.

"זֶה אָחִי" – אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְאִידַּךְ מַאי קָאָמְרִי? אִי קָאָמְרִי "אֲחוּנָא הוּא", אַמַּאי יִטּוֹל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ וְתוּ לָא? אֶלָּא דְּקָא אָמְרִי "לָאו אָחִינוּ הוּא"?

אַיְמָא סֵיפָא: נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר – יִירְשׁוּ אֶחָיו עִמּוֹ. הָא אָמְרִי לֵיהּ: "לָאו אֲחוּנָא הוּא"!

לָא צְרִיכָא, דְּקָא אָמְרִי: "אֵין אָנוּ יוֹדְעִין".

אָמַר רָבָא, זֹאת אוֹמֶרֶת: "מָנָה לִי בְּיָדְךָ", וְהַלָּה אוֹמֵר "אֵינִי יוֹדֵעַ" – פָּטוּר.

אַבָּיֵי אָמַר:

## דף קלה:

לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ חַיָּיב; וְשָׁאנֵי הָכָא, דִּכְ"מָנָה לְאַחַר בְּיָדְךָ" דָּמֵי.

מֵת – יַחְזְרוּ נְכָסִים לְמָקוֹמָן. בָּעֵי רָבָא: שֶׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים מֵאֲלֵיהֶם, מַהוּ?

בְּשֶׁבַח הַמַּגִּיעַ לַכְּתַפִּים – לָא תֵּיבְעֵי לָךְ, דִּכְי נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר דָּמֵי. כִּי תֵּיבְעֵי לָךְ – בְּשֶׁבַח שֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ לַכְּתַפִּים; כְּגוֹן דִּיקְלָא וַאֲלִים, אַרְעָא וְאַסְקָא שִׁרְטוֹן; מַאי? תֵּיקוּ.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁמֵּת וְנִמְצֵאת דְּיָיתֵיקֵי קְשׁוּרָה עַל יְרֵיכוֹ – הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם. זִיכָּה בָּהּ לְאַחֵר – בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין, בֵּין שֶׁאֵינָן מִן הַיּוֹרְשִׁין – דְּבָרָיו קַיָּימִין.

**גְּמָ'** תְּנוּ רַבָּנַן: אֵיזֶהִי הִיא דְּיָיתֵיקֵי? כֹּל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: "דָּא תְּהֵא לְמֵיקַם וְלִהְיוֹת". וְאֵיזֶהִי הִיא מַתָּנָה? כֹּל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה".

אֶלָּא "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה" – הוּא דְּהַוְיָא מַתָּנָה, "מֵעַכְשָׁיו" – לָא הָוְיָא מַתָּנָה?! אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: אֵיזוֹ הִיא מַתָּנַת בָּרִיא שֶׁהִיא כְּמַתָּנַת שְׁכִיב מְרַע – דְּלָא קָנֵי אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה? כֹּל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה".

יָתֵיב רַבָּה בַּר רַב הוּנָא בְּאַכְסַדְרָא דְּבֵי רַב, וְיָתֵיב וְקָאָמַר מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וּתְנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי", וּמֵת – אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין; שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה.

אָמַר לְהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר: אִיזְדְּהַרוּ בַּהּ. רַב שֵׁיזְבִי אָמַר: רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרָה, וַאֲמַר לְהוּ רַבִּי יוֹחָנָן: אִיזְדְּהַרוּ בַּהּ.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: כְּוָתֵיהּ דְּרַב שֵׁיזְבִי מִסְתַּבְּרָא. אִי אָמְרַתְּ בַּשְׁלָמָא רַבִּי אֶלְעָזָר אַמְרַהּ, אִצְטְרִיךְ רַבִּי יוֹחָנָן לְאַסְהוֹדֵי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבִּי יוֹחָנָן אַמְרַהּ, אִצְטְרִיךְ רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַסְהוֹדֵי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ?!

וְעוֹד, תָּא שְׁמַע דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אַמְרַהּ, דִּשְׁלַח רָבִין מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ: הֱווּ יוֹדְעִים שֶׁשָּׁלַח רַבִּי אֶלְעָזָר לַגּוֹלָה מִשּׁוּם רַבֵּינוּ: שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וּתְנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי", וּמֵת – אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין; שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: תִּיבָּדֵק.

מַאי "תִּיבָּדֵק"? כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: דְּיֵיתֵיקֵי מְבַטָּלֶת דְּיֵיתֵיקֵי. שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "כִּתְבוּ וּתְנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי", וּמֵת – רוֹאִין; אִם כִּמְיַפֶּה אֶת כֹּחוֹ – כּוֹתְבִין, וְאִם לָאו – אֵין כּוֹתְבִין.

מֵתִיב רַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל: בָּרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וּתְנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי", וּמֵת – אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין. הָא שְׁכִיב מְרַע – כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין! הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ – בִּמְיַפֶּה אֶת כֹּחוֹ.

הֵיכִי דָּמֵי מְיַפֶּה אֶת כֹּחוֹ?

## דף קלו.

כִּדְאָמַר רַב חִסְדָּא: "וּקְנִינָא מִינֵּיהּ מוֹסִיף עַל מַתָּנָתָא דְּאִי"; הָכָא נָמֵי – דְּאָמַר: "אַף כְּתוֹבוּ וַחֲתוֹמוּ וְהַבוּ לֵיהּ".

אִיתְּמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלָכָה: כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין. וְכֵן אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן, הֲלָכָה: כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין.

**מַתְנִי'** הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו, צָרִיךְ שֶׁיִּכְתּוֹב "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה", דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ.

הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ – הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּתוּבִין לַבֵּן; וְהַבֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת הָאָב.

מָכַר הָאָב – מְכוּרִים עַד שֶׁיָּמוּת. מָכַר הַבֵּן – אֵין לַלּוֹקֵחַ בָּהֶן כְּלוּם עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב.

**גְּמָ'** וְכִי כָּתַב "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה", מַאי הָוֵי? הָא תְּנַן: "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה" – גֵּט וְאֵינוֹ גֵּט; וְאִם מֵת, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת!

הָתָם – מְסַפְּקָא לַן אִי תְּנָאָה הָוֵי, אִי חֲזָרָה הָוֵי; אֲבָל הָכָא – הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: גּוּפָא קְנִי מֵהַיּוֹם, פֵּירָא לְאַחַר מִיתָה.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ. רַבָּה בַּר אֲבוּהּ חֲלַשׁ, עָל לְגַבֵּיהּ רַב הוּנָא וְרַב נַחְמָן. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא לְרַב נַחְמָן, בְּעֵי מִינֵּיהּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי? אָמַר לֵיהּ: טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי לָא יָדַעְנָא, הֲלָכָה אֵיבְעֵי מִינֵּיהּ? אָמַר לֵיהּ: אַתְּ בְּעֵי מִינֵּיהּ אִי הֲלָכָה אִי לָא, וְטַעְמֵיהּ אֲנָא אָמֵינָא לָךְ.

בָּעָא מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. בָּתַר דִּנְפַקוּ, אָמַר לֵיהּ: הַיְינוּ טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, מִפְּנֵי שֶׁזְּמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו.

בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: בְּהַקְנָאָה, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: בְּהַקְנָאָה – אֵינוֹ צָרִיךְ.

רַב פַּפָּי אָמַר: אִיכָּא אַקְנְיָתָא דְּצָרִיךְ, וְאִיכָּא אַקְנְיָתָא דְּלָא צָרִיךְ. "אַקְנְיֵיהּ וּקְנֵינָא מִינֵּיהּ" – לָא צָרִיךְ. "קְנֵינָא מִינֵּיהּ וְאַקְנְיֵיהּ" – צָרִיךְ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב חֲנִינָא מִסּוּרָא: מִי אִיכָּא מִידֵּי דַּאֲנַן לָא יָדְעִינַן, וְסָפְרֵי יָדְעִי? שְׁאֵלוּנְהוּ לְסָפְרֵי דְּאַבָּיֵי – וְיָדְעִי, וּלְסָפְרֵי דְּרָבָא – וְיָדְעִי.

רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: בֵּין "אַקְנְיֵיהּ וּקְנֵינָא מִינֵּיהּ", בֵּין "קְנֵינָא מִינֵּיהּ וְאַקְנְיֵיהּ" – לָא צָרִיךְ; וּבְ"דּוּכְרָן פִּתְגָמֵי דַּהֲווֹ בְּאַנְפַּנָא" פְּלִיגִי.

אָמַר רַב כָּהֲנָא: אַמְרִיתַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב זְבִיד מִנְּהַרְדְּעָא, וַאֲמַר לִי: אַתּוּן – הָכִי מַתְנִיתוּ לַהּ; אֲנַן – הָכִי מַתְנֵינַן לָהּ: אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן, בְּהַקְנָאָה, אֵינוֹ צָרִיךְ – בֵּין "אַקְנְיֵיהּ וּקְנֵינָא מִינֵּיהּ", בֵּין "קְנֵינָא מִינֵּיהּ וְאַקְנְיֵיהּ" – לָא צָרִיךְ. בְּ"דּוּכְרָן פִּתְגָמֵי דַּהֲווֹ בְּאַנְפַּנָא" – פְּלִיגִי.

הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ. אִיתְּמַר: מָכַר הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב, וּמֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב –

## דף קלו:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא קָנָה לוֹקֵחַ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: קָנָה לוֹקֵחַ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קָנָה לוֹקֵחַ – קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: קָנָה לוֹקֵחַ – קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי.

וְהָא אִיפְּלִיגוּ בַּהּ חֲדָא זִימְנָא! דְּאִיתְּמַר: הַמּוֹכֵר שָׂדֵהוּ לְפֵירוֹת – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מֵבִיא וְקוֹרֵא. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מֵבִיא, וְאֵינוֹ קוֹרֵא.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מֵבִיא וְקוֹרֵא – קָסָבַר: קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא – קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי!

אָמַר לְךָ רַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, הָכָא אִצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתְּךָ אָמֵינָא: אֲבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, קָא מַשְׁמַע לַן.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא קִנְיָן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, הָכָא אִצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֹּל לְגַבֵּי נַפְשֵׁיהּ, אֲפִילּוּ בִּמְקוֹם בְּרֵיהּ, נַפְשֵׁיהּ עֲדִיפָא לֵיהּ; קָא מַשְׁמַע לַן.

אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: ”נְכָסַי לְךָ, וְאַחֲרֶיךָ יִירַשׁ פְּלוֹנִי, וְאַחֲרָיו יִירַשׁ פְּלוֹנִי” – מֵת רִאשׁוֹן, קָנָה שֵׁנִי. מֵת שֵׁנִי, קָנָה שְׁלִישִׁי.

מֵת שֵׁנִי בְּחַיֵּי רִאשׁוֹן – יַחְזְרוּ נְכָסִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן.

וְאִם אִיתָא, לְיוֹרְשֵׁי נוֹתֵן מִיבָּעֵי לֵיהּ!

אָמַר לֵיהּ: כְּבָר תַּרְגְּמַהּ רַב הוֹשַׁעְיָא בְּבָבֶל: ”אַחֲרֶיךָ” שְׁאנִי. וְכֵן רָמֵי רַבָּה בַּר רַב הוּנָא קַמֵּיהּ דְּרַב, וְאָמַר: ”אַחֲרֶיךָ” שְׁאנֵי.

וְהָתַנְיָא: יַחְזְרוּ לְיוֹרְשֵׁי נוֹתֵן!

## דף קלז.

תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא: ”נְכָסַי לְךָ וְאַחֲרֶיךָ לִפְלוֹנִי”, וְיָרַד רִאשׁוֹן וּמָכַר וְאָכַל – הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַלְּקוֹחוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לַשֵּׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁייֵר רִאשׁוֹן.

וּרְמִינְהִי: ”נְכָסַי לְךָ וְאַחֲרֶיךָ לִפְלוֹנִי” – יוֹרֵד רִאשׁוֹן וּמוֹכֵר וְאוֹכֵל, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לָרִאשׁוֹן אֶלָּא אֲכִילַת פֵּירוֹת בִּלְבַד.

קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי, וּדְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל!

דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי לָא קַשְׁיָא – הָא לְגוּפָא, הָא לְפֵירָא. דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לָא קַשְׁיָא – הָא לְכַתְּחִלָּה, הָא דִּיעֲבַד.

אָמַר אַבָּיֵי: אֵיזֶהוּ רָשָׁע עָרוּם? זֶה הַמַּשִּׂיא עֵצָה לְמָכוֹר בִּנְכָסִים כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וּמוֹדֶה, שֶׁאִם נָתָנָן בְּמַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע – לֹא עָשָׂה כְּלוּם.

מַאי טַעְמָא? אָמַר אַבָּיֵי: מַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע לֹא קָנָה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה, וּכְבָר קְדָמוֹ ”אַחֲרֶיךָ”.

וּמִי אָמַר אַבָּיֵי הָכִי? וְהָא אִיתְּמַר: מַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע, מֵאֵימָתַי קָנָה? אַבָּיֵי אָמַר: עִם גְּמַר מִיתָה, וְרָבָא אָמַר: לְאַחַר גְּמַר מִיתָה!

הָדַר בֵּיהּ אַבָּיֵי מֵהַהִיא. מִמַּאי דְּמֵהַהִיא הָדַר בֵּיהּ? דִּלְמָא מֵהָא הָדַר בֵּיהּ!

לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּתְנַן: ”זֶה גִּיטֵּךְ אִם מַתִּי”; ”זֶה גִּיטֵּךְ מֵחוֹלִי זֶה”; ”זֶה גִּיטֵּךְ לְאַחַר מִיתָה” – לֹא אָמַר כְּלוּם.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וַאֲפִילּוּ הָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים וְהוֹצִיאָן לְחֵירוּת.

פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא, אֲמַר לֵיהּ: לְמֵיעְבַּד אִיסּוּרָא לָא יָהֲבִינַן לָךְ; קָא מַשְׁמַע לַן.
אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וַאֲפִילּוּ עֶשְׂרָה תַּכְרִיכִין לְמֵת. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לְשַׁוּוֹיְנְהוּ אִיסּוּרֵי הֲנָאָה לָא יְהַבִי לָךְ; קָא מַשְׁמַע לַן.
דָּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: "אֶתְרוֹג זֶה נָתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה, וְאַחֲרֶיךָ לִפְלוֹנִי", נְטָלוֹ רִאשׁוֹן וְיָצָא בּוֹ – בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת רַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.
מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הָתָם, אֶלָּא דְּמָר סָבַר: קִנְיָן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, וּמָר סָבַר: קִנְיָן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי. אֶלָּא הָכָא,

## דף קלז:

אִי מִיפָּק לָא נָפֵיק בֵּיהּ, לְמַאי יַהֲבֵיהּ נִיהֲלֵיהּ?
אֶלָּא מִיפָּק – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, דְּנָפֵיק בֵּיהּ; מְכָרָהּ אוֹ אֲכָלָהּ – בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת רַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.
אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: הָאַחִין שֶׁקִּנּוּ אֶתְרוֹג בִּתְפוּסַת הַבַּיִת; נְטָלוֹ אֶחָד מֵהֶן וְיָצָא בּוֹ – אִם יָכוֹל לְאוֹכְלוֹ, יָצָא; וְאִם לָאו, לֹא יָצָא.
וְדַוְקָא דְּאִיכָּא אֶתְרוֹג לְכָל חַד וְחַד, אֲבָל פָּרִישׁ אוֹ רְמוֹן – לֹא.
אָמַר רָבָא: "אֶתְרוֹג זֶה נָתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה, עַל מְנָת שֶׁתַּחְזִירֶהוּ לִי", נְטָלוֹ וְיָצָא בּוֹ; הֶחְזִירוֹ – יָצָא, לֹא הֶחְזִירוֹ – לֹא יָצָא. קָא מַשְׁמַע לַן דְּמַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר – שְׁמָהּ מַתָּנָה.
הַהִיא אִיתְּתָא דַּהֲוָה לַהּ דִּיקְלָא בְּאַרְעָא דְּרַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי. כָּל אֵימַת דַּהֲוָת אָזְלָא לְמִיגְזְרֵיהּ, הֲוָה קָפֵיד עִילָּוַוהּ. אַקְנְיתֵיהּ נִיהֲלֵיהּ כֹּל שְׁנֵי חַיָּיו. אֲזַל אִיהוּ אַקְנְיֵיהּ נִיהֲלֵיהּ לִבְנוֹ קְטָן.
אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: מְשׁוּם דְּאָתוּ מִמּוּלָאֵי, אָמְרִיתוּ מִילֵּי מוּלָיְאתָא? אֲפִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לָא קָאָמַר אֶלָּא לְאַחַר, אֲבָל לְעַצְמוֹ – לֹא.
אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: "שׁוֹר זֶה נָתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה, עַל מְנָת שֶׁתַּחְזִירֶהוּ לִי"; הִקְדִּישׁוֹ וְהֶחְזִירוֹ – הֲרֵי זֶה מוּקְדָּשׁ וּמוּחְזָר.
אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי אַהֲדְרֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: וּמַאי חַסְרֵיהּ? אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: חָזֵינַן; אִי אֲמַר לֵיהּ: "עַל מְנָת שֶׁתַּחְזִירֶהוּ" – הָא אַהֲדְרֵיהּ. אִי אֲמַר לֵיהּ: "עַל מְנָת שֶׁתַּחְזִירֶהוּ לִי" – מִידֵּי דַּחֲזֵי לֵיהּ קָאָמַר לֵיהּ.
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְאַחֵר, וְאָמַר הַלָּה "אִי אֶפְשִׁי בְּהֶן" – קָנָה, וַאֲפִילּוּ עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קָנָה.
אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: וְלָא פְּלִיגִי;

## דף קלח.

כָּאן בְּצוֹוֵחַ מֵעִיקָּרָא, כָּאן בְּשׁוֹתֵק מֵעִיקָּרָא וּלְבַסּוֹף צוֹוֵחַ.
אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: זִיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר, וְשָׁתַק וּלְבַסּוֹף צָוַוח – בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבָּנַן,
דְּתַנְיָא: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְאַחֵר, וְהָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים, וְאָמַר הַלָּה: "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן"; אִם הָיָה רַבָּן שִׁנֵי כֹּהֵן – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלָּה: "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן" – כְּבָר זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁין.
וְהָוֵינַן בַּהּ: וְתַנָּא קַמָּא – אֲפִילּוּ עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ?!
אָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: בְּצוֹוֵחַ מֵעִיקָּרוֹ – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא קָנֵי. שָׁתַק וּלְבַסּוֹף צָוַוח – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּקָנֵי.
כִּי פְּלִיגִי – שֶׁזִּיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר וְשָׁתַק, וּלְבַסּוֹף צָוַוח; דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר: מִדִּשְׁתֵּיק – קְנִינְהוּ; וְהַאי דְּקָא צָוַוח – מֵהָדַר הוּא דְּקָא הָדַר בֵּיהּ.
וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ; וְהַאי דְּלָא צָוַוח עַד הַשְׁתָּא – דְּסָבַר: כִּי לָא מָטוּ לִידֵי, מַאי אֶצָוַוח.
תָּנוּ רַבָּנַן, שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפְלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי, וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְפְלוֹנִי" – אֵין אוֹמְרִין: כָּל הַקּוֹדֵם בִּשְׁטָר, זוֹכֶה. לְפִיכָךְ, יָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב – גּוֹבֶה מִכּוּלָּם.
אֲבָל אָמַר: "תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפְלוֹנִי, וְאַחֲרָיו לְפְלוֹנִי, וְאַחֲרָיו לְפְלוֹנִי" – אוֹמְרִין: כָּל הַקּוֹדֵם בַּשְּׁטָר, זוֹכֶה. לְפִיכָךְ, יָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב – גּוֹבֶה מִן הָאַחֲרוֹן. אֵין לוֹ – גּוֹבֶה מִשֶּׁלְּפָנָיו. אֵין לוֹ – גּוֹבֶה מִשֶּׁלְּפָנֵי פָּנָיו.
תָּנוּ רַבָּנַן, שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפְלוֹנִי בְּנִי בְּכוֹר, כָּרָאוּי לוֹ" – נוֹטְלָן, וְנוֹטֵל אֶת בְּכוֹרָתוֹ. אִם אָמַר: "בִּבְכוֹרָתוֹ" – יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה; רָצָה – נוֹטְלָן, רָצָה – נוֹטֵל בְּכוֹרָתוֹ.
וּשְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפְלוֹנִית אִשְׁתִּי, כָּרָאוּי לָהּ" – נוֹטַלְתָּן, וְנוֹטֶלֶת אֶת כְּתוּבָּתָהּ. אִם אָמַר "בִּכְתוּבָּתָהּ" –

## דף קלח:

יָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה; רָצָה – נוֹטַלְתָּן, רָצָה – נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ.
וּשְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפְלוֹנִי בַּעַל חוֹבִי, כָּרָאוּי לוֹ" – נוֹטְלָן, וְנוֹטֵל אֶת חוֹבוֹ. וְאִם אָמַר: "בְּחוֹבוֹ" – נוֹטְלָן בְּחוֹבוֹ.
מִשּׁוּם דְּאָמַר "כָּרָאוּי לוֹ" – נוֹטְלָן וְנוֹטֵל אֶת חוֹבוֹ?! וְדִלְמָא "כְּרָאוּי לוֹ בְּחוֹבוֹ" קָאָמַר!
אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוּנָא: הָא מַנִּי – רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּדָיֵיק לִישָׁנָא יַתִּירָא;

דִּתְנַן: וְלֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַדּוּת, אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ עוּמְקָא וְרוּמָא. וְצָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בְּזָמַן שֶׁאָמַר לוֹ "חוּץ מֵאֵלּוּ" – שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַּח לוֹ דֶּרֶךְ.

אַלְמָא, כֵּיוָן דְּלָא צָרִיךְ, וְקָאָמַר – לְטַפּוֹיֵי מִלְּתָא קָאָתֵי; הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּלָא צָרִיךְ, וְקָאָמַר – לְטַפּוֹיֵי מִלְּתָא קָא אָתֵי.

תָּנוּ רַבָּנָן, שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "מָנֶה יֵשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי" – הָעֲדִים כּוֹתְבִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין. לְפִיכָךְ, כְּשֶׁהוּא גּוֹבֶה – צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין, לְפִיכָךְ כְּשֶׁהוּא גּוֹבֶה – אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה.

אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוּנָא: תָּנָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין כּוֹתְבִין, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כּוֹתְבִין. וְאַף רַבִּי מֵאִיר לָא אָמַר אֶלָּא מִשּׁוּם בֵּית דִּין טוֹעִין. אָמַר רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא, הִלְכְתָא: אֵין חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין טוֹעִין.

וּמַאי שְׁנָא מִדְּרָבָא? דְּאָמַר רָבָא: אֵין חוֹלְצִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין, וְאֵין מְמָאֲנִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין. לְפִיכָךְ כּוֹתְבִין גֵּט חֲלִיצָה וְגֵט מֵיאוּן, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין.

מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּחוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין טוֹעִין?

לָא; בֵּית דִּינָא בָּתַר בֵּית דִּינָא – לָא דָּיְיקִי, בֵּית דִּינָא בָּתַר עֵדִים – דָּיְיקִי.

**מַתְנִי'** הָאָב תּוֹלֵשׁ וּמַאֲכִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה, וּמַה שֶּׁהִנִּיחַ תָּלוּשׁ – הֲרֵי הוּא שֶׁל יוֹרְשִׁין.

**גְּמָ'** תָּלוּשׁ אִין, מְחוּבָּר לֹא.

## דף קלט.

וְהָא תַּנְיָא: שִׁמְּין אֶת הַמְחוּבָּרִין לַלּוֹקֵחַ!

אָמַר עוּלָּא: לָא קַשְׁיָא; כָּאן בִּבְנוֹ, כָּאן בְּאַחֵר; הוֹאִיל וְדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ.

**מַתְנִי'** הִנִּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים – אֵין הַגְּדוֹלִים מִתְפַּרְנְסִין עַל יְדֵי הַקְּטַנִּים, וְלֹא הַקְּטַנִּים נִזּוֹנִין עַל הַגְּדוֹלִים, אֶלָּא חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה.

נָשְׁאוּ הַגְּדוֹלִים – יִשְׂאוּ הַקְּטַנִּים. וְאִם אָמְרוּ קְטַנִּים: הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאִין כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשְׂאתֶם אַתֶּם – אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם; אֶלָּא מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם אֲבִיהֶם, נָתַן.

הִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנוֹת – אֵין הַגְּדוֹלוֹת מִתְפַּרְנְסוֹת עַל יְדֵי הַקְּטַנוֹת, וְלֹא הַקְּטַנוֹת נִזּוֹנוֹת עַל הַגְּדוֹלוֹת, אֶלָּא חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה.

נָשְׂאוּ גְּדוֹלוֹת – יִשְׂאוּ קְטַנוֹת. וְאִם אָמְרוּ קְטַנוֹת: הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשְׂאתֶם אַתֶּם – אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן.

זֶה חוֹלֵק בַּבָּנוֹת מִבַּבָּנִים – שֶׁהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת עַל הַבָּנִים, וְאֵין נִזּוֹנוֹת עַל הַבָּנוֹת.

**גְּמָ'** אָמַר רָבָא: הַאי גְּדוֹל אֲחֵי דִּלְבַשׁ וְאִיכַּסֵּי מִבֵּיתָא – מַאי דַּעֲבַד עֲבַד.

וְהָא אֲנַן תְּנַן: אֵין הַגְּדוֹלִים מִתְפָּרְנְסִין עַל הַקְּטַנִּים! מַתְנִיתִין – בִּשְׁרָכָא.

שְׁרָכָא – פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: נִיחָא לְהוּ דְּלָא נִינְוַול; קָא מַשְׁמַע לַן.

נָשְׂאוּ גְּדוֹלִים יִשְּׂאוּ קְטַנִּים. מַאי קָאָמַר?

אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: נָשְׂאוּ גְּדוֹלִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן – יִשְּׂאוּ קְטַנִּים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן. אֲבָל נָשְׂאוּ גְּדוֹלִים בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן, וְאָמְרוּ קְטַנִּים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן: "הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאִין כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשְׂאתֶם אַתֶּם" – אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן, אֶלָּא מָה שֶׁנָּתַן לָהֶן אֲבִיהֶן – נָתַן.

הִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת. שִׁלַּח לֵיהּ אֲבוּהּ בַּר גְּנִיבָא לְרָבָא, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ: לְוָותָה וְאָכְלָה, וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת – בַּעַל לוֹקֵחַ הָוֵי, אוֹ יוֹרֵשׁ הָוֵי?

לוֹקֵחַ הָוֵי – וּמִלְוָה עַל פֶּה אֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַלָּקוֹחוֹת; אוֹ דִּלְמָא יוֹרֵשׁ הָוֵי – וּמִלְוָה עַל פֶּה גּוֹבֶה מִן הַיְּוֹרְשִׁין?

אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵינָא: נָשְׂאוּ גְּדוֹלוֹת – יִשְּׂאוּ קְטַנּוֹת. מַאי, לְאוֹ נָשְׂאוּ גְּדוֹלוֹת לְבַעַל – יִשְּׂאוּ קְטַנּוֹת מִבַּעַל?

לֹא; נָשְׂאוּ גְּדוֹלוֹת לְבַעַל – יִשְּׂאוּ קְטַנּוֹת לְבַעַל.

אִינִי?! וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: נָשְׂאוּ גְּדוֹלוֹת לְבַעַל – יִשְּׂאוּ קְטַנּוֹת מִבַּעַל!

דִּלְמָא שָׁאנֵי פַּרְנָסָה, דְּאִית לַהּ קָלָא.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא, לָאו הַיְינוּ דִּשְׁלַח רָבִין בְּאִגַּרְתֵּיהּ: מִי שֶׁמֵּת, וְהִנִּיחַ אַלְמָנָה וּבַת – אַלְמָנָתוֹ נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו. נִשֵּׂאת הַבַּת – אַלְמָנָתוֹ נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו. מֻתָּה הַבַּת – אָמַר רַב יְהוּדָה בֶּן אֲחוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי [וְבֶן חֲנִינָא]: עַל יְדֵי הָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ: אַלְמָנָתוֹ נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו.

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יוֹרֵשׁ הָוֵי, מִשּׁוּם הָכִי אַלְמָנָתוֹ נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לוֹקֵחַ הָוֵי, אַמַּאי נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו?

אָמַר אַבָּיֵי: אִי לָאו דִּשְׁלַח רָבִין, אֲנַן לָא יָדְעִינַן? וְהָא תְּנַן: אֵלּוּ הֵן שֶׁאֵין חוֹזְרִין בַּיּוֹבֵל – הַבְּכוֹרָה,

## דף קלט:

וְהַיּוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ!

אָמַר לֵיהּ רָבָא: וְהַשְׁתָּא דִּשְׁלַח, מִי יָדְעִינַן?! הָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ, הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה נְכָסֵי מְלוֹג בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, וּמֵתָה – הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת.

אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי: בַּעַל – שַׁוְיוּהוּ רַבָּנַן כְּיוֹרֵשׁ, וְשַׁוְיוּהוּ רַבָּנַן כְּלוֹקֵחַ, וְהֵיכָא דְּטָבָא לֵיהּ עֲבַדוּ לֵיהּ; גַּבֵּי יוֹבֵל – שַׁוְיוּהוּ רַבָּנַן כְּיוֹרֵשׁ, מִשּׁוּם פְּסִידָא דִּידֵיהּ. גַּבֵּי דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי

חֲנִינָא – שַׁוְיוּהוּ רַבָּנַן כְּלוֹקֵחַ, מִשּׁוּם פְּסֵידָא דִּידֵיהּ. גַּבֵּי דְּרָבִין – מִשּׁוּם פְּסֵידָא דְּאַלְמָנָה, שַׁוְיוּהוּ רַבָּנַן כְּיוֹרֵשׁ.
וְהָא גַּבֵּי דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאִיכָּא פְּסֵידָא לְלָקוֹחוֹת, וְשַׁוְיוּהוּ רַבָּנַן כְּלוֹקֵחַ!
הָתָם, אִינְהוּ אַפְסִידוּ אַנַּפְשַׁיְיהוּ – כֵּיוָן דְּאִיכָּא בַּעַל, לָא אִיבְּעִי לְהוּ לְמִיזְבַּן מֵאִיתְּתָא דְּיָתְבָא תּוּתֵי גַּבְרָא.

## הֲדַרַן עֲלָךְ יֵשׁ נוֹחֲלִין

**מִי שֶׁמֵּת** וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת; בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרוּבִּין – הַבָּנִים יִירְשׁוּ, וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ. נְכָסִים מוּעָטִין – הַבָּנוֹת יְזוֹנוּ, וְהַבָּנִים יִשְׁאֲלוּ עַל הַפִּתְחִים. אַדְמוֹן אוֹמֵר: בְּשֶׁבִּיל שֶׁאֲנִי זָכָר, הִפְסַדְתִּי?! אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן.

**גְּמָ'** וְכַמָּה מְרוּבִּין? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כְּדֵי שֶׁיְּזוֹנוּ מֵהֶן אֵלּוּ וְאֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ.
כִּי אַמְרִיתָא קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר: זוֹ דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בַּר רַבִּי, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: כְּדֵי שֶׁיְּזוֹנוּ מֵהֶן אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ.
אִיתְּמַר נָמֵי: כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל שֶׁיְּזוֹנוּ מֵהֶן אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ – הֵן מְרוּבִּין; פָּחוֹת מִכָּאן – הֲרֵי אֵלּוּ מוּעָטִין.
וְאִי לֵיכָּא לְאֵלּוּ וְאֵלּוּ עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ,

## דף קמ.

שָׁקְלִי לְהוּ בָּנוֹת לְכוּלְּהוּ?! אֶלָּא אָמַר רָבָא: מוֹצִיאִין לָהֶן מְזוֹנוֹת לַבָּנוֹת עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ, וְהַשְּׁאָר לַבָּנִים.
פְּשִׁיטָא – מְרוּבִּין וְנִתְמַעֲטוּ, כְּבָר זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁין. מוּעָטִין וְנִתְרַבּוּ, מַאי? בִּרְשׁוּת יוֹרְשִׁין קָיְימִי – הִלְכָךְ בִּרְשׁוּת יוֹרְשִׁין שְׁבוּחַ; אוֹ דִּלְמָא, סַלּוֹקֵי מְסַלְּקִי יוֹרְשִׁין מֵהָכָא?
תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יְתוֹמִין שֶׁקִּדְּמוּ וּמָכְרוּ בִּנְכָסִים מוּעָטִין – מַה שֶּׁמָּכְרוּ, מָכְרוּ.
יָתֵיב רַבִּי יִרְמְיָה קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ, וְקָא בָּעֵי מִינֵּיהּ: אַלְמָנָתוֹ, מַהוּ שֶׁתִּמָּעֵט בַּנְּכָסִים? מִי אָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּאִית לַהּ מְזוֹנֵי – מְמַעֲטָא; אוֹ דִּלְמָא, כֵּיוָן דְּאִילּוּ מִנַּסְבָא – לֵית לַהּ, הַשְׁתָּא נָמֵי לֵית לַהּ?

אִם תִּמְצָא לוֹמַר: כֵּיוָן דְּאִילּוּ מִנַּסְבָא לֵית לַהּ – הַשְׁתָּא נָמֵי לֵית לַהּ; בַּת אִשְׁתּוֹ, מַהוּ שֶׁתִּמַּעֵט בַּנְּכָסִים? מִי אָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּכִי מִנַּסְבָא נָמֵי אִית לַהּ – וּמְמַעֲטָא; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּאִילּוּ מֵתָה לֵית לַהּ – וְלָא מְמַעֲטָא?

וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר: כֵּיוָן דְּאִילּוּ מֵתָה לֵית לַהּ – וְלָא מְמַעֲטָא; בַּעַל חוֹב – מַהוּ שֶׁיְּמַעֵט בַּנְּכָסִים? מִי אָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּכִי מָיֵית נָמֵי אִית לֵיהּ, מְמַעֵט; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דִּמְחַסְּרִי גּוּבְיָינָא, לָא מְמַעֵט?

וְאֵיכָּא דְּבָעֵי לַהּ לְאִידַּךְ גִּיסָא – בַּעַל חוֹב, מַהוּ שֶׁיְּמַעֵט בַּנְּכָסִים?

## דף קמ:

בַּת אִשְׁתּוֹ, מַהוּ שֶׁתִּמַּעֵט בַּנְּכָסִים? אַלְמְנָתוֹ, מַהוּ שֶׁתִּמַּעֵט בַּנְּכָסִים? אַלְמְנָתוֹ וּבַת – אֵי זֶה מֵהֶן קוֹדֶמֶת?

אָמַר לֵיהּ: זִיל הָאִידְּנָא וְתָא לְמָחַר. כִּי אֱתָא, אָמַר לֵיהּ: פְּשׁוֹט מִיהַת חָדָא, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי אַסִּי: עָשׂוּ אַלְמָנָה אֵצֶל הַבַּת – כַּבַּת אֵצֶל הָאַחִין בִּנְכָסִים מוּעָטִין; מָה בַּת אֵצֶל אַחִין – הַבַּת נִיזּוֹנֶת, וְהָאַחִין יִשְׁאֲלוּ עַל הַפְּתָחִים; אַף אַלְמָנָה אֵצֶל הַבַּת – אַלְמָנָה נִיזּוֹנֶת, וְהַבַּת תִּשְׁאַל עַל הַפְּתָחִים.

אִדְּמוֹן אוֹמֵר: בְּשִׁבְיל שֶׁאֲנִי זָכָר, הִפְסַדְתִּי? וְכוּ'. מַאי קָאָמַר? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: בְּשִׁבְיל שֶׁאֲנִי זָכָר, וְרָאוּי אֲנִי לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, הִפְסַדְתִּי? אָמַר לֵיהּ רָבָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, מַאן דְּעָסֵיק בַּתּוֹרָה הוּא דְּיָרֵית, דְּלָא עָסֵיק בַּתּוֹרָה לָא יָרֵית? אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: בְּשִׁבְיל שֶׁאֲנִי זָכָר, וְרָאוּי אֲנִי לִירַשׁ בִּנְכָסִים מְרוּבִּין, הִפְסַדְתִּי בִּנְכָסִים מוּעָטִין?

**מַתְנִי'** הִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, וְטוּמְטוּם; בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרוּבִּין – הַזְּכָרִים דּוֹחִין אוֹתוֹ אֵצֶל נְקֵבוֹת. נְכָסִים מוּעָטִין – הַנְּקֵבוֹת דּוֹחוֹת אוֹתוֹ אֵצֶל זְכָרִים.

הָאוֹמֵר "אִם תֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר – יִטּוֹל מָנֶה", יָלְדָה זָכָר – יִטּוֹל מָנֶה. "נְקֵבָה – מָאתַיִם", יָלְדָה נְקֵבָה – נוֹטֶלֶת מָאתַיִם.

"אִם זָכָר – מָנֶה, אִם נְקֵבָה – מָאתַיִם", וְיָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה – זָכָר נוֹטֵל מָנֶה, נְקֵבָה נוֹטֶלֶת מָאתַיִם. יָלְדָה טוּמְטוּם – אֵינוֹ נוֹטֵל. אִם אָמַר: "כֹּל מַה שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי, יִטּוֹל" – הֲרֵי זֶה יִטּוֹל. וְאִם אֵין שָׁם יוֹרֵשׁ אֶלָּא הוּא – יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל.

**גְּמָ'** דּוֹחִין אוֹתוֹ – וְשָׁקְלִי כְּבַת? הָא קָתָנֵי סֵיפָא: יָלְדָה טוּמְטוּם – אֵינוֹ נוֹטֵל! אָמַר אַבָּיֵי: דּוֹחִין אוֹתוֹ – וְאֵין לוֹ.

וְרָבָא אָמַר: דּוֹחִין אוֹתוֹ – וְיֵשׁ לוֹ, וְסֵיפָא אֲתָאן לְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – דְּתַנְיָא: יָלְדָה טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס – רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין קְדוּשָּׁה חָלָה עֲלֵיהֶן.

מֵיתִיבִי: טוּמְטוּם יוֹרֵשׁ כְּבֵן, וְנִיזּוֹן כְּבַת. בִּשְׁלָמָא לְרָבָא, יוֹרֵשׁ כְּבֵן – בִּנְכָסִים מוּעָטִין, וְנִיזּוֹן כְּבַת – בִּנְכָסִים מְרוּבִּין.

## דף קמא.

אֶלָּא לְאַבָּיֵי, מַאי "נִיזּוֹן כְּבַת"? וּלְטַעְמִיךְ – לְרָבָא מַאי "יוֹרֵשׁ כְּבֵן"? אֶלָּא רָאוּי לִירַשׁ – וְאֵין לוֹ; הָכָא נָמֵי, רָאוּי לְזוֹן – וְאֵין לוֹ.

הָאוֹמֵר: אִם יָלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר וְכוּ'. לְמֵימְרָא דְּבַת עֲדִיפָא לֵיהּ מִבֵּן? וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: כֹּל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן לְיוֹרְשׁוֹ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָלֵא עָלָיו עֶבְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ" – וְאֵין "הַעֲבָרָה" אֶלָּא עֶבְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא"!

לְעִנְיַן יְרוּשָּׁה – בֵּן עֲדִיף לֵיהּ. לְעִנְיַן הַרְוָוחָה – בִּתּוֹ עֲדִיפָא לֵיהּ.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הָכָא בְּמַבְכֶּרֶת עָסְקִינַן, וְכִדְרַב חִסְדָּא – דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: בַּת תְּחִלָּה – סִימָן יָפֶה לְבָנִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי: דְּמַרְבְּיָא לַאֲחֶרָא, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: דְּלָא שָׁלְטָא בֵּיהּ עֵינָא בִּישָׁא. אָמַר רַב חִסְדָּא: וּלְדִידִי – בְּנָתָן עֲדִיפָן לִי מִבְּנֵי.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא מַנִּי – רַבִּי יְהוּדָה הִיא.

הֵי רַבִּי יְהוּדָה? אִילֵימָא רַבִּי יְהוּדָה דְּ"בַכֹּל" – דְּתַנְיָא: "וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל" – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בַּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּת, וּ"בַכֹּל" שְׁמָהּ. אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה – בְּרַתָּא נָמֵי לָא חַסְרֵיהּ רַחֲמָנָא לְאַבְרָהָם; דַּעֲדִיפָא מִבֵּן מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ?!

אֶלָּא הָא רַבִּי יְהוּדָה – דְּתַנְיָא: מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנוֹת, וְקַל וָחוֹמֶר לַבָּנִים – דְּעָסְקִי בַּתּוֹרָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנִים, וְקַל וָחוֹמֶר לַבָּנוֹת – דְּלָא לִיתַּזְלָן. אֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה – הַזָּכָר נוֹטֵל שִׁשָּׁה דִינָרִין, וְהַנְּקֵבָה נוֹטֶלֶת שְׁנֵי דִינָרִין; בְּמַאי?

אָמַר רַב אָשֵׁי: אַמְרִיתַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא: בְּמִסָּרֵס, דְּאָמַר: "זָכָר תְּחִלָּה – מָאתַיִם, נְקֵבָה אַחֲרָיו – וְלָא כְּלוּם. נְקֵבָה תְּחִלָּה – מָנֶה, זָכָר אַחֲרֶיהָ – מָנֶה". וְיָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה, וְלָא יָדְעִינַן הֵי מִינַּיְיהוּ נְפַק בְּרֵישָׁא. זָכָר שְׁקֵיל מָנֶה מִמַּה נַפְשָׁךְ, אִידַּךְ מָנֶה – הֲוֵה מָמוֹן הַמּוּטָל בְּסָפֵק, וְחוֹלְקִין.

וְהָא דְּתַנְיָא: יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה – אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אָמַר רָבִינָא: בְּ"מְבַשְּׂרֵנִי" –

## דף קמא:

דְּתַנְיָא: ״הַמְבַשְּׂרֵנִי בַּמֶּה נִפְטַר רַחְמָהּ שֶׁל אִשְׁתִּי; אִם זָכָר – יְטוֹל מָנֶה״, יָלְדָה זָכָר – נוֹטֵל מָנֶה. ״אִם נְקֵבָה – מָנֶה״; יָלְדָה נְקֵבָה – נוֹטֵל מָנֶה, יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה – אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה. וְהָא ״זָכָר וּנְקֵבָה״ לָא אֲמַר! דְּאָמַר נָמֵי ״אִם זָכָר וּנְקֵבָה נָמֵי – יְטוֹל מָנֶה״. אֶלָּא לְמַעוֹטֵי מַאי? לְמַעוֹטֵי נֵפֶל.

הָהוּא דַּאֲמַר לַהּ לִדְבֵיתְהוּ: נִכְסַי לְהַאי דְּמַעֲבְּרַתְּ. אָמַר רַב הוּנָא: הֲוֵי מְזַכֶּה לְעוּבָּר, וְהַמְזַכֶּה לְעוּבָּר לֹא קָנָה.

אֵיתֵיבֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: הָאוֹמֵר ״אִם יָלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר – יְטוֹל מָנֶה״, יָלְדָה זָכָר – נוֹטֵל מָנֶה! אָמַר לֵיהּ: מִשְׁנָתֵינוּ – אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָהּ.

וְלֵימָא לֵיהּ: רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם!

אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר – לְדָבָר שֶׁיֵּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם; לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ בָּעוֹלָם מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ?!

וְלֵימָא לֵיהּ: רַבִּי יוֹסֵי הִיא, דְּאָמַר: עוּבָּר קָנֵי! דְּתַנְיָא: עוּבָּר פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מַאֲכִיל, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי.

שָׁאנֵי יְרוּשָּׁה, הַבָּאָה מֵאֵילֶיהָ.

וְלֵימָא לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא, דַּאֲמַר: לָא שְׁנָא יְרוּשָּׁה וְלָא שְׁנָא מַתָּנָה! דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ – דִּבְרָיו קַיָּימִין!

אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה – לְדָבָר שֶׁיֵּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם; לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ בָּעוֹלָם מִי אָמַר?!

וְלֵימָא לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא, וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי! מִי יֵימַר דְּסָבַר לַהּ?

וְלֵימָא לֵיהּ: בִּ״מְבַשְּׂרֵנִי״! אִי הָכִי, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְאִם אֵין שָׁם יוֹרֵשׁ אֶלָּא הוּא – יוֹרֵשׁ הַכֹּל; אִי בִּ״מְבַשְּׂרֵנִי״, יוֹרֵשׁ מַאי עֲבִידְתֵּיהּ?

וְלֵימָא לֵיהּ בְּשֶׁיָּלְדָה! אִי הָכִי, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְאִם אָמַר ״כָּל מַה שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי – יְטוֹל״, הֲרֵי זֶה יְטוֹל; ״כָּל שֶׁתֵּלֵד״?! ״כָּל שֶׁיָּלְדָה״ מִיבָּעֵי לֵיהּ!

## דף קמב.

וְלֵימָא לֵיהּ דְּאָמַר לִכְשֶׁתֵּלֵד! רַב הוּנָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב הוּנָא: אַף לִכְשֶׁתֵּלֵד – לֹא קָנָה. דְּאָמַר רַב נַחְמָן: הַמְזַכֶּה לְעוּבָּר – לֹא קָנָה. לִכְשֶׁתֵּלֵד – קָנָה. וְרַב הוּנָא אָמַר: אַף לִכְשֶׁתֵּלֵד – לֹא קָנָה. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה קָנָה.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא: גֵּר שֶׁמֵּת, וּבְזְבְזוּ יִשְׂרָאֵל נְכָסָיו, וְשָׁמְעוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אוֹ שֶׁהָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעוּבֶּרֶת – חַיָּיבִין לְהַחֲזִיר. הֶחְזִירוּ הַכֹּל, וְאַחַר כָּךְ שָׁמְעוּ שֶׁמֵּת בְּנוֹ אוֹ שֶׁהִפִּילָה אִשְׁתּוֹ – הֶחְזִיק בַּשְּׁנִיָּה, קָנָה; וּבָרִאשׁוֹנָה, לֹא קָנָה.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ: עוּבָּר לָא קָנֵי, לְמָה לְהוּ אַחְזוֹקֵי בַּשְּׁנִיָּה? הָא אַחְזִיקוּ לְהוּ חֲדָא זִימְנָא!

אָמַר אַבָּיֵי: יְרוּשָּׁה הַבָּאָה מֵאֵילֶיהָ שָׁאנֵי. רָבָא אָמַר: שָׁאנֵי הָתָם, דְּרַפּוֹיֵי מָרַפְיָאן בִּידַיְיהוּ מֵעִיקָּרָא.

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ שֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת – וְלֹא מֵת; וְאַחַר כָּךְ מֵת.

תָּא שְׁמַע: תִּינוֹק בֶּן יוֹם אֶחָד – נוֹחֵל וּמַנְחִיל. בֶּן יוֹם אֶחָד אִין, עוּבָּר לָא! הָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: נוֹחֵל בְּנִכְסֵי הָאֵם, לְהַנְחִיל לְאַחִין מִן הָאָב. וְדַוְקָא בֶּן יוֹם אֶחָד, אֲבָל עוּבָּר – לָא. מַאי טַעְמָא?

## דף קמב:

דְּהוּא מָיֵית בְּרֵישָׁא, וְאֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר לְהַנְחִיל לָאַחִין מִן הָאָב.

לְמֵימְרָא דְּהוּא מָיֵית בְּרֵישָׁא?! וְהָא הֲוָה עוֹבָדָא, וּפְרָכֵס תְּלָתָא פְּרָכוּסֵי! אָמַר מָר בַּר רַב אַשֵׁי: מִידֵּי דְּהֲוֵה אַזַּנָב הַלָּטָאָה, שֶׁמְּפַרְכֶּסֶת.

מָר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: לוֹמַר שֶׁמְּמַעֵט בְּחֵלֶק בְּכוֹרָה. וְדַוְקָא בֶּן יוֹם אֶחָד, אֲבָל עוּבָּר – לָא. מַאי טַעְמָא? "וְיָלְדוּ לוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא.

דְּאָמַר מָר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: בֵּן שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִיתַת אָבִיו – אֵינוֹ מְמַעֵט בְּחֵלֶק בְּכוֹרָה. מַאי טַעְמָא? "וְיָלְדוּ לוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא לֵיכָּא.

בְּסוּרָא – מַתְנוּ הָכִי. בְּפוּמְבְּדִיתָא – מַתְנוּ הָכִי: אָמַר מָר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: בְּכוֹר שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִיתַת אָבִיו – אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. מַאי טַעְמָא? "יַכִּיר" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא לֵיתָא דְּיַכִּיר. וְהִלְכְתָא כְּכָל הָנֵי לִישָּׁנֵי דְּאָמַר מָר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמְזַכֶּה לְעוּבָּר – לֹא קָנָה. וְאִם תֹּאמַר: מִשְּׁנָתֵינוּ! הוֹאִיל וְדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ.

אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חָנָא בַּגְדָּתָאָה: פּוֹק אַיְיתִי לִי בֵּי עַשְׂרָה, וְאֵימַר לָךְ בְּאַפַּיְיהוּ: הַמְזַכֶּה לְעוּבָּר קָנָה. וְהִלְכְתָא: הַמְזַכֶּה לְעוּבָּר לֹא קָנָה.

הָהוּא דַּאֲמַר לְדִבֵּיתְהוּ: "נִכְסַי לִבְנֵי דְּיהָווּ לִי מִינַּיךְ". אֲתָא בְּרֵיהּ קַשִּׁישָׁא, אֲמַר לֵיהּ: "הַהוּא גַּבְרָא מַאי תֵּיהֲוֵי עֲלֵיהּ?" אָמַר לֵיהּ: "זִיל קְנֵי כְּחַד מִבְּרָא". הָנָךְ – וַדַּאי לָא קָנוּ, דְּאַכַּתִּי לֵיתַנְהוּ.

הַאי – אִית חוּלָק לְטַלְיָא בִּמְקוֹם בְּנַיָּא, אוֹ לֵית לֵיהּ חוּלָק לְטַלְיָא בִּמְקוֹם בְּנַיָּא? רַבִּי אָבִין וְרַבִּי מְיַישָּׁא וְרַבִּי יִרְמְיָה דְּאָמְרִי: אִית חוּלָק לְטַלְיָא בִּמְקוֹם בְּנַיָּא. רַבִּי אֲבָהוּ וְרַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא דְּאָמְרִי: לֵית חוּלָק לְטַלְיָא בִּמְקוֹם בְּנַיָּא.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אָבָהוּ לְרַבִּי יִרְמְיָה: הִלְכְתָא כְּווֹתַן, אוֹ הִלְכְתָא כְּוָותַיְיכוּ? אֲמַר לֵיהּ: פְּשִׁיטָא דְּהִלְכְתָא כְּווֹתַן – דְּקַשְׁישְׁנָא מִינַּיְיכוּ, וְלָאו הִלְכְתָא כְּווֹתַיְיכוּ – דְּדַרְדְּקֵי אַתּוּן. אֲמַר לֵיהּ: מִידֵּי בְּקַשְׁישׁוּתָא תַּלְיָא מִילְתָא?! בְּטַעְמָא תַּלְיָא מִילְתָא! וְטַעְמָא מַאי? זִיל לְגַבֵּיהּ דְּרַבִּי אָבִין – דְּאַסְבַּרְתַּהּ נִיהֲלֵיהּ,

## דף קמג.

וְכַרְכֵּישׁ בָּהּ רֵישֵׁיהּ בֵּי מִדְרְשָׁא. אָזַל לְגַבֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: אִילּוּ אֲמַר לֵיהּ "קְנִי כַּחֲמוֹר", מִי קָנֵי?!

דְּאִיתְמַר: "קְנִי כַּחֲמוֹר" – לֹא קָנָה. "אַתְּ וַחֲמוֹר" – רַב נַחְמָן אָמַר: קָנָה מָחֲצָה, וְרַב הַמְנוּנָא אָמַר: לֹא אָמַר כְּלוּם. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: קָנָה הַכֹּל.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מָנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין לְךָ מַר בַּקִּישׁוּת, אֶלָּא פְּנִימִי שֶׁבּוֹ. לְפִיכָךְ, כְּשֶׁהוּא תּוֹרֵם – מוֹסִיף עַל הַחִיצוֹן שֶׁבּוֹ, וְתוֹרֵם.

אַמַּאי? "אַתְּ וַחֲמוֹר" הוּא!

שָׁאנֵי הָתָם, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא תְּרוּמָה מְעַלְּיְיתָא הִיא –

דְּאָמַר רַבִּי אִילְעָא: מִנַּיִן לַתּוֹרֵם מִן הָרֵעַ עַל הַיָּפֶה – שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא, בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ" – וְאִם אֵינוֹ קָדוֹשׁ, נְשִׂיאוּת חֵטְא לָמָּה? מִכָּאן לַתּוֹרֵם מִן הָרֵעַ עַל הַיָּפֶה, שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֶּכַי לְרַב אָשֵׁי, מֵתִיב רַב אַוְיָא תְּיוּבְתָּא: מַעֲשֶׂה בְּחֲמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אֶחָד כַּלְכָּלָה שֶׁל תְּאֵנִים – וְשֶׁלָּהֶן הָיְתָה, וְשֶׁל שְׁבִיעִית הָיְתָה; וְאָמַר: "הֲרֵי כּוּלָּכֶן מְקוּדָּשׁוֹת לִי בְּכַלְכָּלָה זֹאת"; וְקִבְּלָה אַחַת מֵהֶן עַל יְדֵי כוּלָּן. אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת.

אֲחָיוֹת הוּא דְּאֵין מְקוּדָּשׁוֹת – הָא נָכְרִיּוֹת מְקוּדָּשׁוֹת; וְאַמַּאי? "אַתְּ וַחֲמוֹר" הֵיא!

אֲמַר לֵיהּ: הֵיינוּ דַּחֲזַאי רַב הוּנָא בַּר אַוְיָא בְּחֶלְמָא – דְּמוֹתֵיב רַב אַוְיָא תְּיוּבְתָּא. לָאו מִי אוֹקֵימְנָא דְּאָמַר: "הֲרֵאוּיָה מִכָּם לְבִיאָה תִּתְקַדֵּשׁ לִי"?

הָהוּא דַּאֲמַר לַהּ לְדִבֵּיתְהוּ: "נִכְסַיי לִיךְ וְלִבְנֵיךְ", אָמַר רַב יוֹסֵף: קָנְתָה מָחֲצָה. וְאָמַר רַב יוֹסֵף: מָנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: "וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו" – מָחֲצָה לְאַהֲרֹן מָחֲצָה לְבָנָיו.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: בְּשִׁלְמָא הָתָם, אַהֲרֹן בַּר חֲלוּפְקָה הוּא; לְהָכִי פְּרַט בֵּיהּ רַחֲמָנָא – לְמִשְׁקַל פַּלְגָא. אִשָּׁה – לָאו בַּת יְרוּשָּׁה הִיא, דַּיָּה שֶׁתִּטּוֹל כְּאֶחָד מִן הַבָּנִים.
אִינִי?! וְהָא עוֹבָדָא הֲוָה בִּנְהַרְדְּעָא, וַאֲגַבְיֵהּ שְׁמוּאֵל פַּלְגָא! בִּטְבָרְיָא, וַאֲגַבְיֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן פַּלְגָא! וְתוּ, כִּי אֲתָא רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף, אָמַר: הָהוּא דְּמֵי כְּלִילָא דִּשְׁדוֹ דְּבֵי מַלְכָּא אַאַבּוּלֵי וְאַאִיסְטְרוּגֵי, אָמַר רַבִּי: נִיתְּבוּ אַבּוּלֵי פַּלְגָא וְאִיסְטְרוּגֵי פַּלְגָא!
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, מֵעִיקָּרָא כִּי הֲווֹ כָּתְבִי – אַאַבּוּלֵי הֲווֹ כָּתְבִי; וְאִיסְטְרוּגֵי הֲווֹ מְסַיְּעִי בַּהֲדַיְיהוּ, וְיָדַע מַלְכָּא דַּהֲווֹ קָא מְסַיְּעִי; הַשְׁתָּא מַאי דְּקָא כָּתְבִי אַאַבּוּלֵי וְאַאִיסְטְרוּגֵי, לְמֵימְרָא דְּהָנֵי פַּלְגָא וְהָנֵי פַּלְגָא.
מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: הָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי מִנְחָה מֵאָה עִשָּׂרוֹן, לְהָבִיא בִּשְׁנֵי כֵלִים" – מֵבִיא שִׁשִּׁים בִּכְלִי אֶחָד, וְאַרְבָּעִים בִּכְלִי אֶחָד.

## דף קמג:

וְאִם הֵבִיא חֲמִשִּׁים בִּכְלִי אֶחָד וַחֲמִשִּׁים בִּכְלִי אֶחָד – יָצָא. אִם הֵבִיא אִין – לְכַתְּחִלָּה לָא; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל כִּי הַאי גַּוְונָא פַּלְגָא וּפַלְגָא הוּא, אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה נָמֵי!
הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, אֲנַן סָהֲדֵי דְּהַאי גַּבְרָא מַעִיקָּרָא – לְקָרְבָּן גָּדוֹל קָא מְכַוֵּין, וְהַאי דְּקָאָמַר בִּשְׁנֵי כֵלִים – דְּיָדַע דְּלָא אֶפְשָׁר לְאֵתוֹיֵי בִּכְלִי אֶחָד; כַּמָּה דְּאֶפְשָׁר לְאֵיתוֹיֵי מַיְיתִינַן.
וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּשָׁדֶה, עָנְיָן וּמֻחֲצָה.
הָהוּא דְּשַׁדַּר פִּיסְקֵי דְּשֵׁירָאֵי לְבֵיתֵיהּ. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הָרְאוּיִין לְבָנִים – לַבָּנִים, רְאוּיִין לְבָנוֹת – לַבָּנוֹת. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ כַּלְתָּא, אֲבָל אִית לֵיהּ כַּלְתָּא – לְכַלָּתֵיהּ שַׁדַּר. וְאִי בְּנָתֵיהּ לָא נְסִיבָן – לָא שָׁבַק בְּנָתֵיהּ וּמְשַׁדַּר לְכַלָּתֵיהּ.
הַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: "נִכְסַיי לִבְנַיי". הֲוָה לֵיהּ בְּרָא וּבְרָתָא. מִי קָרוּ אִינָשֵׁי לִבְרָא "בְּנַיי" – וּלְסַלּוֹקֵי לִבְרָתָא מֵעִישּׁוּר קָאָתֵי; אוֹ דִלְמָא, לָא קָרוּ אִינָשֵׁי לִבְרָא "בְּנַיי" – וּלְמוֹשְׁכָהּ לִבְרָתָא בְּמַתָּנָה קָאָתֵי?
אָמַר אַבָּיֵי, תָּא שְׁמַע: "וּבְנֵי דָן – חֻשִׁים". אָמַר לֵיהּ רָבָא, דִּלְמָא כִּדְתָנָא דִּבֵי חִזְקִיָּה: שֶׁהָיוּ מְרוּבִּין כְּחוּשִׁים שֶׁל קָנֶה! אֶלָּא אָמַר רָבָא: "וּבְנֵי פַלּוּא – אֱלִיאָב". רַב יוֹסֵף אָמַר: "וּבְנֵי אֵיתָן – עֲזַרְיָה".
הַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: "נִכְסַאי לִבְנַאי". הֲוָה לֵיהּ בְּרָא, וּבַר בְּרָא. קָרוּ אִינָשֵׁי לְבַר בְּרָא "בְּרָא", אוֹ לָא? רַב חֲבִיבָא אָמַר: קָרוּ אִינָשֵׁי לְבַר בְּרָא "בְּרָא", מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: לָא קָרוּ אִינָשֵׁי לְבַר בְּרָא "בְּרָא". תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּמָר בַּר רַב אָשֵׁי: הַמּוּדָּר הֲנָאָה מִבָּנִים – מוּתָּר בִּבְנֵי בָנִים.

**מַתְנִי׳** הִנִּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים; הִשְׁבִּיחוּ גְּדוֹלִים אֶת הַנְּכָסִים – הִשְׁבִּיחוּ לָאֶמְצַע. אִם אָמְרוּ: ״רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ אַבָּא, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂין וְאוֹכְלִים״ – הִשְׁבִּיחוּ לְעַצְמָן. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אֶת הַנְּכָסִים – הִשְׁבִּיחָה לָאֶמְצַע. אִם אָמְרָה: ״רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לִי בַּעְלִי, הֲרֵי אֲנִי עוֹשָׂה וְאוֹכֶלֶת״ – הִשְׁבִּיחָה לְעַצְמָהּ.

**גְּמָ׳** אָמַר רַב חֲבִיבָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא, מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים מֻחָמָּת נְכָסִים, אֲבָל שָׁבְחוּ נְכָסִים מֻחָמָּת עַצְמָן – הִשְׁבִּיחוּ לְעַצְמָן.

אִינִי?! וְהָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אֲפִילּוּ לֹא הִנִּיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם אֶלָּא

## דף קמד.

אוּדְיֵנֵי – הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. וְהָא אוּדְיֵנֵי, דְּמֻחָמַת עַצְמוֹ הוּא! שָׁאנֵי אוּדְיֵנֵי – דְּלִנְטִירוּתָא הוּא דַּעֲבִידָא, וַאֲפִילּוּ קְטַנִּים נָמֵי מָצוּ מְנַטְּרִי לַהּ.

אָמְרוּ ״רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ אַבָּא, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂין וְאוֹכְלִין״ – הִשְׁבִּיחוּ לְעַצְמָן. רַב סָפְרָא שְׁבַק אֲבוּהּ זוּזֵי. שַׁקְלִינְהוּ, עֲבַד בְּהוּ עִיסְקָא. אֲתוֹ אַחֵי, תַּבְעוּהוּ בְּדִינָא קַמֵּיהּ דְּרָבָא; אֲמַר לְהוּ: רַב סָפְרָא גַּבְרָא רַבָּה הוּא, לָא שָׁבֵיק גִּירְסֵיהּ וְטָרַח לְאַחֲרִינֵי.

הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אֶת הַנְּכָסִים – הִשְׁבִּיחָה לָאֶמְצַע. אִשָּׁה בְּנִכְסֵי יַתְמֵי מַאי עֲבִידְתַּהּ? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בְּאִשָּׁה יוֹרֶשֶׁת.

פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּלָאו דַּרְכַּהּ לְמִטְרַח, אַף עַל גַּב דְּלָא פָּרֵישׁ – כְּמוֹ דְּפָרֵישׁ דָּמֵי, קָמַשְׁמַע לַן.

וְאִם אָמְרָה: ״רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לִי בַּעְלִי, הֲרֵינִי עוֹשָׂה וְאוֹכֶלֶת״ – הִשְׁבִּיחָה לְעַצְמָהּ. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּשָׁבְחָא לַהּ מֵילְּתָא, דְּאָמְרִי: קָא טָרְחָא קַמֵּי יַתְמֵי – אַחוֹלֵי אַחֲלָהּ; קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הַמַּשִּׂיא אִשָּׁה לִבְנוֹ גָּדוֹל בַּבַּיִת – קָנָאוֹ. וַדַּוְקָא גָּדוֹל, וַדַּוְקָא בְּתוּלָה, וַדַּוְקָא אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, וַדַּוְקָא שֶׁהִשִּׂיאוֹ רִאשׁוֹן.

פְּשִׁיטָא, יֵיחֵד לוֹ אָבִיו בַּיִת וַעֲלִיָּיה – בַּיִת קָנָה, עֲלִיָּיה לֹא קָנָה. בַּיִת וְאַכְסַדְרָה, מַהוּ? שְׁנֵי בָתִּים זֶה לִפְנִים מִזֶּה, מַהוּ? תֵּיקוּ.

מֵיתִיבִי: יֵיחֵד לוֹ אָבִיו בַּיִת וּכְלֵי בַיִת – כְּלֵי בַיִת קָנָה, בַּיִת לֹא קָנָה! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: כְּגוֹן שֶׁהָיָה אוֹצָרוֹ שֶׁל אָבִיו מוּנָּח שָׁם. נְהַרְדְּעֵי אָמְרִי: אֲפִילּוּ שׁוֹבָכָא דְּיוֹנֵי. רַב יְהוּדָה וְרַב פַּפֵּי אָמְרִי: אֲפִילּוּ עֲצִיצָא דְּהַרְסָנָא. מָר זוּטְרָא אַנְסֵבֵיהּ לִבְרֵיהּ, וּתְלָא לֵיהּ סַנְדָּלָא. רַב אָשֵׁי אַנְסֵבֵיהּ לִבְרֵיהּ, וּתְלָא לֵיהּ אֲשִׁישָׁא דְּמִשְׁחָא.

אָמַר מָר זוּטְרָא, הָנֵי תְּלָת מִילֵּי שַׁוִּינְהוּ רַבָּנַן כְּהִלְכְתָא בְּלָא טַעְמָא: חָדָא – הָא, אִידַּךְ – דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ – לֹא עָשָׂאָה אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפָּא. אִידַּךְ – דְּאָמַר רַב: מָנֶה לִי בְּיָדָךְ, תְּנֵהוּ לִפְלוֹנִי; בְּמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן – קָנָה.

## דף קמד:

**מַתְנִי'** אַחִין הַשּׁוּתָּפִין שֶׁנָּפַל אֶחָד מֵהֶן לְאוּמָּנוּת – נָפַל לָאֶמְצַע. חָלָה וְנִתְרַפֵּא – נִתְרַפֵּא מִשֶּׁל עַצְמוֹ.

**גְּמָ'** תְּנָא: הַאי אוּמָּנוּת – לְאוּמָּנוּת הַמֶּלֶךְ. תְּנוּ רַבָּנַן: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁמִּינּוּהוּ גַּבַּאי אוֹ פּוֹלְמוֹסְטוּס; אִם מֵחֲמַת הָאַחִין – לָאַחִין, אִם מֵחֲמַת עַצְמוֹ – לְעַצְמוֹ.

אִם מֵחֲמַת אַחִין לָאַחִין – פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דְּחָרִיף טְפֵי; מַהוּ דְּתֵימָא: חוּרְפֵּיהּ גָּרִים לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁנָּטַל מָאתַיִם זוּז לִלְמוֹד תּוֹרָה אוֹ לִלְמוֹד אוּמָּנוּת – יְכוֹלִין הָאַחִין לוֹמַר לוֹ: אִם אַתָּה אֶצְלֵנוּ – יֵשׁ לְךָ מְזוֹנוֹת, אִם אֵין אַתָּה אֶצְלֵנוּ – אֵין לְךָ מְזוֹנוֹת.

וְלִיתְּבוּ לֵיהּ כֹּל הֵיכָא דְּאִיתֵּיהּ! מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: בִּרְכַּת הַבַּיִת בְּרוּבָּה.

וְלִיתְּבוּ לֵיהּ לְפִי בִּרְכַּת הַבַּיִת! הָכִי נָמֵי.

חָלָה וְנִתְרַפֵּא – נִתְרַפֵּא מִשֶּׁל עַצְמוֹ. שְׁלַח רָבִין מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אִלְעָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁחָלָה בְּפִשְׁיעָה, אֲבָל בְּאוֹנֶס – נִתְרַפֵּא מִן הָאֶמְצַע. הֵיכִי דָּמֵי בְּפִשְׁיעָה? כִּדְרַבִּי חֲנִינָא – דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם, חוּץ מִצִּנִּים פַּחִים; שֶׁנֶּאֱמַר: "צִנִּים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ, שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם".

**מַתְנִי'** הָאַחִין שֶׁעָשׂוּ מִקְצָתָן שׁוֹשְׁבִינוּת בְּחַיֵּי הָאָב, חֲזָרָה שׁוֹשְׁבִינוּת – חֲזָרָה לָאֶמְצַע; שֶׁהַשּׁוֹשְׁבִינוּת נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין. אֲבָל הַשּׁוֹלֵחַ לַחֲבֵירוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן – אֵין נִגְבִּין בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּמִילוּת חֲסָדִים.

**גְּמָ'** וּרְמִינְהִי: שָׁלַח לוֹ אָבִיו שׁוֹשְׁבִינוּת, כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת – חוֹזֶרֶת לוֹ. נִשְׁתַּלְּחָה לְאָבִיו שׁוֹשְׁבִינוּת, כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת – חוֹזֶרֶת מִן הָאֶמְצַע. אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּי תְּנַן נָמֵי מַתְנִיתִין, נִשְׁתַּלְּחָה לְאָבִיו תְּנַן.

וְהָא "אַחִין שֶׁעָשׂוּ מִקְצָתָן שׁוֹשְׁבִינוּת" קָתָנֵי! תְּנִי: "לְמִקְצָתָן". וְהָא "חֲזָרָה שׁוֹשְׁבִינוּת" קָתָנֵי! הָכִי קָאָמַר: חֲזָרָה לִגְבוֹת – נִגְבֵּית מֵאֶמְצַע.

רַבִּי אַסִּי אָמַר: לָא קַשְׁיָא; כָּאן בִּסְתָם, כָּאן בִּמְפָרָשׁ – כִּדְתַנְיָא: שָׁלַח לוֹ אָבִיו שׁוֹשְׁבִינוּת, כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת – חוֹזֶרֶת לוֹ. שָׁלַח אָבִיו שׁוֹשְׁבִינוּת סְתָם, כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת – חוֹזֶרֶת לָאֶמְצַע. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הָכָא בְּיָבָם עָסְקִינַן, שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי כִּבְמוּחְזָק.

מִכְּלָל דְּאִידַּךְ – מְשַׁלֵּם? לֵימָא: ״תְּנוּ לִי שׁוֹשְׁבִינִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״!
מִי לָא תַּנְיָא: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר קְדוּשִׁין – מַחְזִירִין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַחְזִיר – אֵין מַחְזִירִין. וְאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אַבָּא אָמַר מָר עוּקְבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמֵּתָה הִיא, אֲבָל מֵת הוּא – אֵין מַחְזִירִין, מַאי טַעְמָא? יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר:

## דף קמה.

״תְּנוּ לִי בַּעֲלִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״. הָכָא נָמֵי, נֵימָא: ״תְּנוּ לִי שׁוֹשְׁבִינִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״!
אָמַר רַב יוֹסֵף: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁשָּׂמַח עִמּוֹ שִׁבְעָה יְמֵי מִשְׁתֶּה, וְלֹא הִסְפִּיק לְפוֹרְעוֹ עַד שֶׁמֵּת.
לֵימָא ״תְּנוּ לִי בַּעֲלִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״ – תַּנָּאֵי הִיא? דְּתַנְיָא: הַמְאָרֵס אֶת הָאִשָּׁה; בְּתוּלָה – גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה – מָנֶה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר קְדוּשִׁין – מַחְזִירִין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַחְזִיר קְדוּשִׁין – אֵין מַחְזִירִין, דִּבְרֵי רַבִּי נָתָן. רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר, בְּאֶמֶת אָמְרוּ: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר – מַחְזִירִין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַחְזִיר – אֵין מַחְזִירִין.
רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא הֵיינוּ תַּנָּא קַמָּא! אֶלָּא לָאו ״תְּנוּ לִי בַּעֲלִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״ אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ – וְחַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: הַמְאָרֵס אֶת הָאִשָּׁה, בְּתוּלָה – גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה – מָנֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – דַּהֲדַר בֵּיהּ אִיהוּ; אֲבָל מֵתָה – מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר, מַחְזִירִין; מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַחְזִיר, אֵין מַחְזִירִין. וְדַוְקָא שֶׁמֵּתָה הִיא, אֲבָל מֵת הוּא – אֵין מַחְזִירִין. מַאי טַעְמָא? יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: ״תְּנוּ לִי בַּעֲלִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״.
וַאֲתָא רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא לְמֵימַר, בֶּאֱמֶת אָמְרוּ: בֵּין מֵת הוּא, וּבֵין מֵתָה הִיא; מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר – מַחְזִירִין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַחְזִיר – אֵין מַחְזִירִין; וְלָא מָצְיָא אָמְרָה: ״תְּנוּ לִי בַּעֲלִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״!
לָא; דְּכוּלֵּי עָלְמָא יְכוֹלָה שֶׁתֹּאמַר: ״תְּנוּ לִי בַּעֲלִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ״. וּדְמֵית הוּא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי – שֶׁמֵּתָה הִיא; וְהָכָא בְּקִדּוּשִׁין לְטִיבּוּעֵין נִיתְּנוּ קָא מִיפַּלְגִי – רַבִּי נָתָן סָבַר: קִדּוּשִׁין לָאו לְטִיבּוּעֵין נִיתְּנוּ, וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר: קִדּוּשִׁין לְטִיבּוּעֵין נִיתְּנוּ.
וְהָא ״מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר מַחְזִירִין״ קָתָנֵי! הָכִי קָאָמַר: וְסִבְלוֹנוֹת – וַדַּאי מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר, מַחֲזִירִין.
וְהָנֵי תַּנָּאֵי – כְּהָנֵי תַּנָּאֵי, דְּתַנְיָא: קִדְּשָׁהּ בְּכֶסֶף – בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה מָנֶה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם, וְאַלְמָנָה מָנֶה; וּמַחְזֶרֶת לוֹ אֶת הַשְּׁאָר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: קִדְּשָׁהּ בְּעֶשְׂרִים – נוֹתֵן לָהּ שְׁלֹשִׁים חֲצָאִין. קִדְּשָׁהּ בִּשְׁלֹשִׁים – נוֹתֵן לָהּ עֶשְׂרִים חֲצָאִין.

בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא שֶׁמֵּתָה, מִי אִית לַהּ כְּתוּבָּה?! וְאֶלָּא שֶׁמֵּת הוּא – אַמַּאי מַחְזֶרֶת לוֹ אֶת הַשְּׁאָר? וְנֵימָא: "תְּנוּ לִי בַּעְלִי וְאֶשְׂמַח עִמּוֹ"! וְאֶלָּא בְּאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁזִּינְּתָה. וּבְמַאי? אִי בְּרָצוֹן – מִי אִית לַהּ כְּתוּבָּה? וְאֶלָּא בְּאוֹנֶס – מִישְׁרָא שַׁרְיָא לֵיהּ!

וְאֶלָּא בְּאֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֱנְסָה, וּבְקִדּוּשִׁין לְטִיבּוּעִין נִיתְּנוּ קָמִיפַלְגִי – רַבִּי מֵאִיר סָבַר: קִדּוּשִׁין לְטִיבּוּעִין נִיתְּנוּ, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: לָאו לְטִיבּוּעִין נִיתְּנוּ. וְרַבִּי יוֹסֵי – מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי לְטִיבּוּעִין נִיתְּנוּ אִי לָא,

וְהִלְכָךְ קִדְּשָׁהּ בְּעֶשְׂרִים – נוֹתֵן לָהּ שְׁלֹשִׁים חֲצָאִין. קִדְּשָׁהּ בִּשְׁלֹשִׁים – נוֹתֵן לָהּ עֶשְׂרִים חֲצָאִין.

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: בְּכָל מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחְזִיר – מַחְזִירִין. וְתַרְגּוּמָא: נְהַרְדְּעָא. שְׁאַר בָּבֶל מַאי? רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מוּהֲרֵי הָדְרֵי, קִדּוּשֵׁי לָא הָדְרֵי.

אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכְתָא: בֵּין שֶׁמֵּת הוּא, בֵּין שֶׁמֵּתָה הִיא, וַהֲדַר בֵּיהּ הוּא – מוּהֲרֵי הָדְרֵי, קִדּוּשֵׁי לָא הָדְרֵי. הֲדָרָא בָּהּ אִיהִי – אֲפִילּוּ קִדּוּשֵׁי נָמֵי הָדְרֵי.

אַמֵּימָר אָמַר: קִדּוּשֵׁי לָא הָדְרֵי, גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּאֲחוֹתָהּ. רַב אָשֵׁי אָמַר: גִּיטָּהּ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ. וְהָא דְּרַב אָשֵׁי בְּדוּתָא הִיא, דְּאִיכָּא דְּשָׁמַע בָּהָא וְלָא שָׁמַע בָּהָא.

שֶׁהַשּׁוֹשְׁבִינוּת נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין. תָּנוּ רַבָּנָן, חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּשׁוֹשְׁבִינוּת: נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין, וְחוֹזֶרֶת בְּעוֹנָתָהּ, וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם רִבִּית,

## דף קמה:

וְאֵין הַשְׁבִּיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם.

נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין – מַאי טַעְמָא? כְּמַלְוֶה דָּמְיָא. וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם רִבִּית – דְּלָאו אַדַּעְתָּא דְּהָכִי יְהַב לֵיהּ. וְאֵין הַשְׁבִּיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ – דְּלָא קָרֵינָא בֵּיהּ: "לֹא יִגֹּשׂ".

וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם – דְּהָוֶה לֵיהּ רָאוּי, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק.

אָמַר רַב כָּהֲנָא, כְּלָלָא דְּשׁוֹשְׁבִינוּתָא: הָוֶה בְּמָתָא – אִיבְּעִי לֵיהּ לְמֵיתֵא. שְׁמַע קַל טַבְלָא – אִיבְּעִי לֵיהּ לְמֵיתֵא. לָא שְׁמַע קַל טַבְלָא – אִיבְּעִי לֵיהּ לְאוֹדוֹעֵיהּ; תַּרְעוֹמֶת אִית לֵיהּ, שַׁלּוֹמֵי מְשַׁלֵּם.

וְעַד כַּמָּה? אָמַר אַבָּיֵי: נָהֲגוּ בְּנֵי גְּנָנָא, עַד זוּזָא – אַיְיתֵא בְּכַפֵּיהּ אַכְלֵיהּ בְּכַרְסֵיהּ. עַד אַרְבְּעָה – מְשַׁלֵּם פַּלְגָא. מִכָּאן וְאֵילָךְ – אִינִישׁ אִינִישׁ כַּחֲשִׁיבוּתֵיהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: עֲשֵׂה עִמּוֹ בְּפוּמְבֵי, וּבְקֵשׁ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּצִנְעָא – יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: בְּפוּמְבֵי אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי. עֲשֵׂה עִמּוֹ בִּבְתוּלָה, וּבְקֵשׁ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּאַלְמָנָה – יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: בִּבְתוּלָה אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי.

עָשָׂה עִמּוֹ בַּשְּׁנִיָּה, וּבְקֵשׁ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה – יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: לְכְשֶׁתִּשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת, אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ. עָשָׂה עִמּוֹ בְּאַחַת, וּבִקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בִּשְׁתַּיִם – יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: בְּאַחַת אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי.

תָּנוּ רַבָּנַן: עַתִּיר נִכְסִין עַתִּיר פּוּמְבֵּי – זֶה הוּא בַּעַל הַגָּדוֹת. עַתִּיר סָלְעִים עַתִּיר תְּקוֹעַ – זֶהוּ בַּעַל פִּלְפּוּל. עַתִּיר מְשַׁח עַתִּיר כְּמָס – זֶהוּ בַּעַל שְׁמוּעוֹת. הַכֹּל צְרִיכִין לְמָרֵי חִטַּיָּא – תַּלְמוּד.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב, מַאי דִּכְתִיב: ”כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים”? זֶה בַּעַל תַּלְמוּד. ”וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד” – זֶה בַּעַל מִשְׁנָה.

רָבָא אָמַר: אִיפְּכָא. וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, מַאי דִּכְתִיב: ”מַסִּיעַ אֲבָנִים יֵעָצֵב בָּהֶם, בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסָּכֵן בָּם”? ”מַסִּיעַ אֲבָנִים יֵעָצֵב בָּהֶן” – אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. ”בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסָּכֵן בָּם” – אֵלּוּ בַּעֲלֵי תַלְמוּד.

רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: ”כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים” – זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה רָעָה. ”וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד” – זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה טוֹבָה. רַבִּי יַנַּאי אָמַר: ”כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים” – זֶה אִיסְטְנִיס. ”וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד” – זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ יָפָה.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: ”כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים” – זֶה רַחְמָן. ”וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד” – זֶה אַכְזָרִי. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: ”כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים” – זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ קְצָרָה. ”וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד” – זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ רְחָבָה.

## דף קמו.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: ”כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים”?! וְהָא אִיכָּא שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים! כְּדִשְׁמוּאֵל – דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁנּוּי וֶסֶת – תְּחִלַּת חוֹלִי.

כְּתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים. בֶּן סִירָא אוֹמֵר: אַף לֵילוֹת. בִּשְׁפַל גַּגִּים גַּגּוֹ, מִמְּטַר גַּגִּים לְגַגּוֹ. בְּרוֹם הָרִים כַּרְמוֹ, מֵעֲפַר כַּרְמוֹ לִכְרָמִים.

**מַתְנִי’** הַשּׁוֹלֵחַ סִבְלוֹנוֹת לְבֵית חֲמִיו; שָׁלַח שָׁם מֵאָה מָנֶה, וְאָכַל שָׁם סְעוּדַת חָתָן אֶפִּילּוּ בְּדִינָר – אֵינָן נִגְבִּין. לֹא אָכַל שָׁם סְעוּדַת חָתָן – הֲרֵי אֵלּוּ נִגְבִּין. שָׁלַח סִבְלוֹנוֹת מְרוּבִּין שֶׁיַּחְזְרוּ עִמָּהּ לְבֵית בַּעְלָהּ – הֲרֵי אֵלּוּ נִגְבִּין. סִבְלוֹנוֹת מוּעָטִין שֶׁתִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּבֵית אָבִיהָ – אֵין נִגְבִּין.

**גְּמָ’** אָמַר רָבָא: דַּוְקָא דִּינָר, אֲבָל פָּחוֹת מִדִּינָר – לָא. פְּשִׁיטָא, דִּינָר תְּנַן! מַהוּ דְּתֵימָא: הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ פָּחוֹת מִדִּינָר, וְהַאי דְּקָתָנֵי דִּינָר – אוֹרְחָא דְּמִילְתָא קָתָנֵי; קָא מַשְׁמַע לַן.

”אָכַל” תְּנַן; שָׁתָה מַאי? ”הוּא” תְּנַן; שְׁלוּחוֹ מַאי? ”שָׁם” תְּנַן; שִׁגֵּר לוֹ, מַאי?

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁשִּׁגֵּר לְבֵית חָמְיו מֵאָה קְרוֹנוֹת שֶׁל כַּדֵּי יַיִן וְשֶׁל כַּדֵּי שֶׁמֶן וְשֶׁל כְּלֵי כֶסֶף וְשֶׁל כְּלֵי זָהָב וְשֶׁל כְּלֵי מֵילֶת; וְרָכַב בְּשִׁמְחָתוֹ, וְהָלַךְ וְעָמַד עַל פֶּתַח בֵּית חָמְיו; וְהוֹצִיאוּ כּוֹס שֶׁל חֲמִין וְשָׂתָה, וּמֵת.

וְזוֹ הֲלָכָה הֶעֱלָה רַבִּי אַחָא שַׂר הַבִּירָה לִפְנֵי חֲכָמִים לְאוּשָׁא, וְאָמְרוּ: סְבָלוֹנוֹת הָעֲשׂוּיִן לִיבְלוֹת – אֵין נִגְבִּין, וְשֶׁאֵין עֲשׂוּיִן לִיבְלוֹת – נִגְבִּין. שְׁמַע מִינַּהּ: אֲפִילּוּ שָׂתָה.

שְׁמַעְתְּ מִינַּהּ אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִדִּינָר? אָמַר רַב אָשֵׁי: מַאן לֵימָא לַן דְּלָא שָׁחֲקִי לֵיהּ מַרְגָּנִיתָא דְּשַׁוְיָא אַלְפָּא זוּזֵי, וְאַשְׁקְיֵהּ. שְׁמַעְתְּ מִינַּהּ אֲפִילּוּ שִׁגְּרוּ לוֹ? דִּלְמָא כָּל פֶּתַח בֵּית חָמְיו – כְּבֵית חָמְיו דָּמֵי.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ שֶׁיְּשַׁלֵּשׁ? שֶׁמָּא סְבָלוֹנוֹת, מַהוּ? כֵּיוָן דְּאִי אִיתַּנְהוּ – לְדִידֵיהּ הָדְרִי, בִּרְשׁוּתֵיהּ שְׁבוּחַ; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּאִי אָבְדִי אוֹ מַגְּנְבִי – בָּעֵי שַׁלּוֹמֵי לֵיהּ, בִּרְשׁוּתָא דִּידַהּ שְׁבוּחַ? תֵּיקוּ.

בָּעֵי רָבָא: סְבָלוֹנוֹת הָעֲשׂוּיִן לִיבְלוֹת, וְלֹא בָּלוּ, מַהוּ? תָּא שְׁמַע: וְזוֹ הֲלָכָה הֶעֱלָה רַבִּי אַחָא שַׂר הַבִּירָה לִפְנֵי חֲכָמִים בְּאוּשָׁא, וְאָמְרוּ: סְבָלוֹנוֹת הָעֲשׂוּיִן לִיבְלוֹת – אֵין נִגְבִּין, וְשֶׁאֵין עֲשׂוּיִן לִיבְלוֹת – נִגְבִּין. מַאי, לָאו אַף עַל גַּב דְּלֹא בָּלוּ? לָא, דְּבָלוּ.

תָּא שְׁמַע: סְבָלוֹנוֹת מוּעָטִין שֶׁתִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – אֵין נִגְבִּין! תַּרְגְּמַהּ רָבָא: בְּיֵיבָא וּסְבַכְתָּא.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁשִּׁגֵּר לְבֵית חָמְיו יַיִן חָדָשׁ וְשֶׁמֶן חָדָשׁ וּכְלֵי פִּשְׁתָּן חָדָשׁ בַּעֲצֶרֶת. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? אִיבָּעֵית אֵימָא: חֲשִׁיבוּתָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָא מַשְׁמַע לַן, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: דְּאִי טָעֵין, טָעֲנָתֵיהּ טָעֲנָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁאָמְרוּ לוֹ אִשְׁתּוֹ תּוֹתָרְנִית הִיא, וְנִכְנַס אַחֲרֶיהָ לְחוּרְבָּה לְבוֹדְקָהּ, אָמַר לָהּ: רֵיחַ צָנוֹן אֲנִי מֵרִיחַ בַּגָּלִיל.

## דף קמו:

אָמְרָה לֵיהּ: מִן יָהֵיב לַן מִכּוֹתְבוֹת דִּירִיחוּ וְאָכַלְנָא בֵּיהּ. נָפַל עָלֶיהָ חוּרְבָּה, וּמֵתָה. אָמְרוּ חֲכָמִים: הוֹאִיל וְלֹא נִכְנַס אַחֲרֶיהָ אֶלָּא לְבוֹדְקָהּ, מֵתָה – אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ.

סְבָלוֹנוֹת מוּעָטִין שֶׁתִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּבֵית אָבִיהָ וכו'. יָתֵיב רַבִּין סָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: בֵּין שֶׁמֵּתָה הִיא וּבֵין שֶׁמֵּת הוּא, הָדַר הוּא – סְבָלוֹנוֹת הָדְרִי, מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה לָא הָדַר. הָדְרָא בָּהּ אִיהִי – הָדְרָא אֲפִילּוּ כִּישָׁא דְּיַרְקָא. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וְשֶׁמִּין לְהֶן דְּמֵי בָּשָׂר בְּזוֹל. עַד כַּמָּה "בְּזוֹל"? עַד תִּילְתָּא.

**מַתְנִי׳** שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְשִׁיֵּיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת. לֹא שִׁיֵּיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת.

**גְּמָ׳** מַאן תְּנָא דְּאָזְלִינַן בָּתַר אוּמְדָּנָא? אָמַר רַב נַחְמָן: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא הִיא. דְּתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָלַךְ בְּנוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת בְּנוֹ, וְעָמַד וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לְאַחֵר, וְאַחַר כָּךְ בָּא בְּנוֹ – מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבְּנוֹ קַיָּים – לֹא הָיָה כּוֹתְבָן.

רַב שֵׁשֶׁת אָמַר: רַבִּי שִׁמְעוֹן שֵׁזּוּרִי הִיא – דְּתַנְיָא, בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: הַיּוֹצֵא בְּקוֹלָר, וְאָמַר: "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי" – הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. חָזְרוּ לוֹמַר: אַף הַמְפָרֵשׁ וְהַיּוֹצֵא בְּשִׁיָּירָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן שֵׁזּוּרִי אוֹמֵר: אַף הַמְסוּפָּן.

וְרַב נַחְמָן – מַאי טַעְמָא לָא מוֹקֵים לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֵׁזּוּרִי? שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר "כִּתְבוּ".

וְרַב שֵׁשֶׁת – מַאי טַעְמָא לָא מוֹקֵים לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא? אוּמְדָּנָא דְּמוֹכַח שָׁאנֵי.

מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: הֲרֵי שֶׁהָיָה חוֹלֶה וּמוּטָל בַּמִּטָּה, וְאָמְרוּ לוֹ: נְכָסֶיךָ לְמִי? וְאָמַר לְהֶן:

## דף קמז.

דּוֹמֶה שֶׁיֵּשׁ לִי בֵּן, עַכְשָׁיו שֶׁאֵין לִי בֵּן – נְכָסַי לִפְלוֹנִי; הָיָה חוֹלֶה וּמוּטָל בַּמִּטָּה, וְאָמְרוּ לוֹ: נְכָסֶיךָ לְמִי? אָמַר לָהֶן: דּוֹמֶה שֶׁאִשְׁתִּי מְעוּבֶּרֶת, עַכְשָׁיו שֶׁאֵין אִשְׁתִּי מְעוּבֶּרֶת – נְכָסַי לִפְלוֹנִי; וְנוֹדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אוֹ שֶׁהָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעוּבֶּרֶת – אֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה.

לֵימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא הִיא, וְלָא רַבָּנַן? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, "דּוֹמֶה" שָׁאנֵי.

וּדְקָאֲרֵי לַהּ – מַאי קָאֲרֵי לַהּ? מַהוּ דְּתֵימָא: צַעֲרִיהּ הוּא דְּקָא מַדְכַּר, קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: מְנַיִן לְמַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ" – יֵשׁ לְךָ הַעֲבָרָה אַחֶרֶת שֶׁהִיא כָּזוֹ. וְאֵי זוֹ? זוֹ מַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע.

רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, מֵהָכָא: "וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו" – יֵשׁ לְךָ נְתִינָה אַחֶרֶת שֶׁהִיא כָּזוֹ. וְאֵי זוֹ? זוֹ מַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע.

וְרַב נַחְמָן – מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מִ"וְהַעֲבַרְתֶּם"? הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי – דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: בְּכוּלָּן נֶאֱמְרָה בָּהֶן "נְתִינָה", וְכָאן נֶאֱמְרָה "הַעֲבָרָה"; אֵין לְךָ שֶׁמַּעֲבִיר נַחֲלָה מִשֵּׁבֶט לְשֵׁבֶט, אֶלָּא בַּת – הוֹאִיל וּבְנָהּ וּבַעְלָהּ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ.

וְרַבִּי זֵירָא – מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מִ"וּנְתַתֶּם"? אוֹרְחֵיהּ דִּקְרָא הוּא.

רַב מְנַשְּׁיָא בַּר יִרְמְיָה אָמַר, מֵהָכָא: ״בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת, וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶּן אָמוֹץ הַנָּבִיא, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: כֹּה אָמַר ה׳, צַו לְבֵיתֶךָ, כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה״ – בְּצַוָּאָה בְּעָלְמָא.

רַמֵּי בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר, מֵהָכָא: ״וַאֲחִיתוֹפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ אֶת הַחֲמוֹר וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ אֶל עִירוֹ וַיְצַו אֶל בֵּיתוֹ וַיֵּחָנַק״, בְּצַוָּאָה בְּעָלְמָא.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צִוָּה אֲחִיתוֹפֶל אֶת בָּנָיו – אַל תִּהְיוּ בְּמַחְלוֹקֶת, וְאַל תִּמְרְדוּ בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד, וְיוֹם טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת בָּרוּר – זִרְעוּ חִטִּים. מָר זוּטְרָא אָמַר: ״בָּלוּל״ אִיתְּמַר. אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יַעֲקֹב: לֹא ״בָּרוּר״ – בָּרוּר מַמָּשׁ, וְלֹא ״בָּלוּל״ – בָּלוּל מַמָּשׁ, אֶלָּא אֲפִילּוּ בָּלוּל וְרוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבְתּוֹ – זֶה הוּא בָּרוּר.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב אַשִׁי: אָנָן – אַדְּרַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי מַתְנִינַן לַהּ, דְּאָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג, הַכֹּל צוֹפִין לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲרָכָה; נָטָה כְּלַפֵּי צָפוֹן – עֲנִיִּים שְׂמֵחִים וּבַעֲלֵי בָּתִּים עֲצֵבִין, מִפְּנֵי שֶׁגִּשְׁמֵי שָׁנָה מְרוּבִּין, וּפֵירוֹת מַרְקִיבִין.

נָטָה כְּלַפֵּי דָּרוֹם – עֲנִיִּים עֲצֵבִים וּבַעֲלֵי בָּתִּים שְׂמֵחִין, מִפְּנֵי שֶׁגִּשְׁמֵי שָׁנָה מוּעָטִין, וּפֵירוֹת מִשְׁתַּמְּרִין. נָטָה כְּלַפֵּי מִזְרָח – הַכֹּל שְׂמֵחִין. כְּלַפֵּי מַעֲרָב – הַכֹּל עֲצֵבִין.

וּרְמִינְהִי: מִזְרָחִית – לְעוֹלָם יָפָה. מַעֲרָבִית – לְעוֹלָם קָשָׁה. רוּחַ צְפוֹנִית – יָפָה לְחִטִּים בְּשָׁעָה שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ, וְקָשָׁה לְזֵיתִים בְּשָׁעָה שֶׁיְּנִיצוּ. וְרוּחַ דְּרוֹמִית – קָשָׁה לְחִטִּין בְּשָׁעָה שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ, וְיָפָה לְזֵיתִים בְּשָׁעָה שֶׁיְּנִיצוּ.

וְאָמַר רַב יוֹסֵף, וְאִיתֵּימָא מָר זוּטְרָא, וְאִיתֵּימָא רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וְסִימָנָךְ – שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם. הַאי מְרַבֵּי דִּידֵיהּ וְהַאי מְרַבֵּי דִּידֵיהּ!

לָא קַשְׁיָא; הָא לַן, וְהָא לְהוּ.

תַּנְיָא, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: יוֹם טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת בָּרוּר – סִימָן יָפֶה לְכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ. אָמַר רַב זְבִיד: הַאי יוֹמָא קַמָּא דְּרֵישׁ שַׁתָּא, אִי חַמִּים – כּוּלַּהּ שַׁתָּא חַמִּימָא, אִי קָרִיר – כּוּלַּהּ שַׁתָּא קָרִירָא. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ?

## דף קמז:

לִתְפִלָּתוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל.

וְרָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: מַתְנִית שְׁכִיב מְרַע מִדְּרַבָּנַן בְּעָלְמָא הִיא, שֶׁמָּא תִּטְרֹף דַּעְתּוֹ עָלָיו.

וּמִי אָמַר רַב נַחְמָן הָכִי?! וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן, אַף עַל גַּב דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הַמּוֹכֵר שְׂטַר חוֹב לַחֲבֵירוֹ, וְחָזַר וּמְחָלוֹ – מָחוּל; וַאֲפִילּוּ יוֹרֵשׁ מוֹחֵל; מוֹדֶה שְׁמוּאֵל שֶׁאִם נָתְנוֹ בְּמַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע, דְּאֵינוֹ יָכוֹל לְמוֹחְלוֹ.

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּאוֹרְיְיתָא, מִשּׁוּם הָכִי אֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹל. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּרַבָּנַן הִיא, אַמַּאי אֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹל? אֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, וַעֲשָׂאוּהָ כְּשֶׁל תּוֹרָה.

אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר ״יָדוּר פְּלוֹנִי בְּבֵית זֶה״; ״יֹאכַל פְּלוֹנִי פֵּירוֹת דֶּקֶל זֶה״ – לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שֶׁיֹּאמַר: ״תְּנוּ בַּיִת זֶה לְפְלוֹנִי וְיָדוּר בּוֹ״; ״תְּנוּ דֶּקֶל זֶה לְפְלוֹנִי וְיֹאכַל פֵּירוֹתָיו״.

לְמֵימְרָא דְּסָבַר רַב נַחְמָן מִילְּתָא דְּאִיתָא בְּבָרַיְיתָא – אִיתָא בִּשְׁכִיב מְרַע, דְּלֵיתָא בְּבָרַיְיתָא – לֵיתָא בִּשְׁכִיב מְרַע? וְהָא אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן:

## דף קמח.

שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר ״תְּנוּ הַלְוָאָתִי לְפְלוֹנִי״ – הַלְוָאָתוֹ לְפְלוֹנִי, וְאַף עַל גַּב דְּלֵיתֵיהּ בְּבָרַיְיתָא! רַב פָּפָּא אָמַר: הוֹאִיל וְיוֹרֵשׁ יוֹרְשָׁהּ.

רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר: הַלְוָאָה אִיתָא בְּבָרַיְיתָא, וְכִדְרַב הוּנָא אָמַר רַב – דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: ״מָנֶה לִי בְּיָדְךָ, תְּנֵהוּ לִפְלוֹנִי״; בְּמַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן – קָנָה.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: דֶּקֶל לְאֶחָד וּפֵירוֹתָיו לְאַחֵר, מַהוּ? מִי שַׁיֵּיר מְקוֹם פֵּירֵי, אוֹ לָא שַׁיֵּיר? אִם תִּמְצֵי לוֹמַר: לְאַחֵר לָא הָוֵי שִׁיּוּר; לְעַצְמוֹ – ״חוּץ מִפֵּירוֹתָיו״, מַהוּ?

אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן, אִם תִּמְצֵי לוֹמַר: דֶּקֶל לְאֶחָד וּפֵירוֹתָיו לְאַחֵר לָא הָוֵי שִׁיּוּר מְקוֹם פֵּירֵי; דֶּקֶל לְאֶחָד וְשַׁיֵּיר פֵּירוֹתָיו לְפָנָיו – שַׁיֵּיר מְקוֹם פֵּירֵי. מַאי טַעְמָא? כֹּל לְגַבֵּי נַפְשַׁיֵּיהּ – בְּעַיִן יָפָה מְשַׁיֵּיר.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב אָשֵׁי: אֲנַן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מַתְנִינַן לַהּ. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הַמּוֹכֵר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ, וְאָמַר לוֹ: ״עַל מְנָת שֶׁדִּיּוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלִּי״ – דִּיּוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹ.

## דף קמח:

אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּיִת לְאֶחָד וּדְיוֹטָא לְאֶחָד, מַהוּ? מִי הָוֵי שִׁיּוּר, אוֹ לָא? אִם תִּמְצָא לוֹמַר בַּיִת לְאֶחָד וּדְיוֹטָא לְאֶחָד לָא הָוֵי שִׁיּוּר, ״חוּץ מִדְּיוֹטָא״, מַהוּ?

אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: אִם תִּמְצָא לוֹמַר בַּיִת לְאֶחָד וּדְיוֹטָא לְאֶחָד לָא הָוֵי שִׁיּוּר, ״חוּץ מִדְּיוֹטָא״ הָוֵי שִׁיּוּר – וְאַלִּיבָּא דְּרַב זְבִיד, דְּאָמַר: שֶׁאִם רָצָה לְהוֹצִיא בָּהּ זִיזִין – מוֹצִיא;

אַלְמָא כֵּיוָן דְּשַׁיֵּיר דִּיּוֹטָא – מְקוֹם זִיזִין נָמֵי שַׁיֵּיר; הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּאָמַר ״חוּץ מִפֵּירוֹתָיו״ – מְקוֹם פֵּירֵי שַׁיֵּיר.

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים – רוֹאִין; אִם בְּמְחַלֵּק, מֵת – קָנוּ כּוּלָּן, עָמַד – חוֹזֵר בְּכוּלָּן.

אִם בְּנִמְלָךְ, מֵת – קָנוּ כּוּלָּן, עָמַד – אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא בָּאַחֲרוֹן. וְדִלְמָא עַיּוֹנֵי קָא מְעַיֵּין, וַהֲדַר יָהֵיב! סְתָמֵיהּ דִּשְׁכִיב מְרַע מִידָּק דָּיֵיק וַהֲדַר יָהֵיב.

אָמַר רַב אַחָא בַּר מְנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְעָמַד – אֵינוֹ חוֹזֵר, חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יֵשׁ לוֹ נְכָסִים בְּמְדִינָה אַחֶרֶת.

וְאֶלָּא מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי: לֹא שִׁייֵר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת; הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אָמַר רַב חָמָא: בְּאוֹמֵר ״כָּל נְכָסַי״. מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: בְּמוּחְזָק לָן דְּלֵית לֵיהּ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: חֲזָרָה בְּמִקְצָת – הֲוֵי חֲזָרָה בְּכוּלָּהּ, אוֹ לָא? תָּא שְׁמַע: כּוּלָּן לְרִאשׁוֹן וּמִקְצָתָן לַשֵּׁנִי – שֵׁנִי קָנָה, רִאשׁוֹן לֹא קָנָה. מַאי, לָאו בְּשֶׁמֵּת?

לָא, בְּשֶׁעָמַד.

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: מִקְצָתָן לָרִאשׁוֹן, וְכוּלָּן לַשֵּׁנִי – רִאשׁוֹן קָנָה, שֵׁנִי לֹא קָנָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בְּשֶׁעָמַד, מִשּׁוּם הָכִי שֵׁנִי לֹא קָנָה; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁמֵּת, תַּרְוַיְיהוּ לִיקְנוֹ!

אָמַר לֵיהּ רַב יִימַר לְרַב אָשֵׁי: וְתֶהֱוֵי נָמֵי בְּשֶׁעָמַד; אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חֲזָרָה בְּמִקְצָת הָוְיָא חֲזָרָה בְּכוּלָּהּ – הַיְינוּ דְּשֵׁנִי מִיהַת קָנָה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ חֲזָרָה בְּמִקְצָת לָא הָוְיָא חֲזָרָה בְּכוּלָּהּ – נִיהְוֵי כְּמְחַלֵּק, וּלְחַד מִינַּייהוּ לָא לִיקְנוֹ!

וְהִלְכְתָא: חֲזָרָה בְּמִקְצָת הָוְיָא חֲזָרָה בְּכוּלָּהּ; רֵישָׁא – מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בֵּין שֶׁמֵּת בֵּין שֶׁעָמַד, סֵיפָא – לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ אֶלָּא כְּשֶׁעָמַד.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: הִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו וְעָמַד, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: כֹּל לְגַבֵּי הֶקְדֵּשׁ – גָּמַר וּמַקְנֵי; אוֹ דִלְמָא, כֹּל לְגַבֵּי נַפְשֵׁיהּ – לָא גָּמַר וּמַקְנֵי?

הִפְקִיר כָּל נְכָסָיו, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּאַף לַעֲנִיִּים כַּעֲשִׁירִים – גָּמַר וּמַקְנֵי; אוֹ דִלְמָא, כֹּל לְגַבֵּי נַפְשֵׁיהּ לָא גָּמַר וּמַקְנֵי?

חִילֵּק כָּל נְכָסָיו לַעֲנִיִּים, מַאי? מִי אָמְרִינַן: צְדָקָה וַדַּאי מִגְמָר גָּמַר וּמַקְנֵי; אוֹ דִלְמָא, כֹּל לְגַבֵּי נַפְשֵׁיהּ לָא גָּמַר וּמַקְנֵי? תֵּיקוּ.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: הִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו, מַהוּ? הִפְקִיר כָּל נְכָסָיו, מַהוּ? חִילֵּק כָּל נְכָסָיו לַעֲנִיִּים, מַהוּ? תֵּיקוּ.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: ״יִטּוֹל״ וְ״יִזְכֶּה״ וְ״יַחֲזִיק״ וְ״יִקְנֶה״ – כּוּלָּן לְשׁוֹן מַתָּנָה הֵן. בְּמַתְנִיתָא תְּנָא: אַף ״יַחְסִין״ וְ״יֵרֵת״ – בְּרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא הִיא.

אִיבַּעְיָא לְהוּ:

## דף קמט.

"יֵהָנֶה בָּהֶן", מַהִי? דְּנָיֵהוּ כּוּלְּהוּ מַתָּנָה קָאָמַר, אוֹ דִלְמָא לִיתְהֲנֵי מִינַיְיהוּ מִידֵּי קָאָמַר? "יֵרָאֶה בָּהֶן", מַהוּ? "יַעֲמוֹד בָּהֶן", מַהוּ? "יִשָּׁעֵן בָּהֶן", מַהוּ? תֵּיקוּ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: מָכַר כָּל נְכָסָיו, מַהוּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אִם עָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר. וְזִימְנִין אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אִם עָמַד חוֹזֵר. וְלָא פְּלִיגִי: הָא דְּאִיתַנְהוּ לְזוּזֵי בְּעֵינַיְיהוּ, הָא דְּפַרְעִינְהוּ בְּחוֹבוֹ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: שְׁכִיב מְרַע שֶׁהוֹדָה, מַהוּ? תָּא שְׁמַע, דְּאִיסּוּר גִּיּוֹרָא הֲוָה לֵיהּ תְּרֵיסַר אַלְפֵי זוּזֵי בֵּי רָבָא. רַב מָרִי בְּרֵיהּ – הוֹרְתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה, וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה הֲוַאי; וּבֵי רַב הֲוָה.

אָמַר רָבָא: הֵיכִי נִיקְנְינְהוּ רַב מָרִי לְהָנֵי זוּזֵי? אִי בִּירוּשָּׁה – לָאו בַּר יְרוּשָּׁה הוּא. אִי בְּמַתָּנָה – מַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע כִּירוּשָּׁה שַׁוְיוּהָ רַבָּנָן; כָּל הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ בִּירוּשָּׁה – אִיתֵיהּ בְּמַתָּנָה, כֹּל הֵיכָא דְּלֵיתֵיהּ בִּירוּשָּׁה – לֵיתֵיהּ בְּמַתָּנָה.

אִי בְּמִשְׁכָּנְתָּא – לֵיתַנְהוּ גַּבֵּיהּ. אִי בַּחֲלִיפִין – אֵין מַטְבֵּעַ נָקְנֶה בַּחֲלִיפִין. אִי אַגַּב קַרְקַע – לֵית לֵיהּ אַרְעָא. אִי בְּמַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן – אִי שָׁלַח לִי לָא אָזֵילְנָא.

מַתְקֵיף לַהּ רַב אִיקָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַמֵּי: אַמַּאי? וְלוֹדֵי אִיסּוּר דְּהָלֵין זוּזֵי דְּרַב מָרִי נִיתְנְהוּ, וְלִיקְנְינְהוּ בְּאוֹדִיתָא! אַדְּהָכִי, נְפַק אוֹדִיתָא מִבֵּי אִיסּוּר. אִיקְפַּד רָבָא, אָמַר: קָא מַגְמְרִי טַעֲנָתָא לְאִינָשֵׁי, וּמַפְסְדִי לִי.

## דף קמט:

שְׁיֵיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – מַתָּנָתוֹ קַיֶּימֶת. וְכַמָּה "כָּל שֶׁהוּא"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: קַרְקַע כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ. וְרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: מְטַלְטְלִין כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: כַּמָּה מְכַוְונָן שְׁמַעְתָּתָא דְּסָבֵי; קַרְקַע טַעְמָא מַאי – דְּאִי קָאֵי סָמִיךְ עָלֵיהּ; מְטַלְטְלֵי נָמֵי – אִי קָאֵי סָמִיךְ עִילָּוֵיהוּ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: וּמַאי כַּוּונְתָּא? מַאן דְּאָמַר מְטַלְטְלִין – "קַרְקַע" תְּנַן! מַאן דְּאָמַר: כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ – "כָּל שֶׁהוּא" תְּנַן!

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְכָל הֵיכָא דְּתָנֵי "קַרְקַע" – קַרְקַע דַּוְקָא? וְהָא תְּנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ – יָצָא בֶּן חוֹרִין. שְׁיֵיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין, עַד שֶׁיֹּאמַר: "כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפִלּוֹנִי עַבְדִּי, חוּץ מֵאֶחָד מֵרִבּוֹא שֶׁבָּהֶן".

## דף קנ.

וְאָמַר רַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עָשׂוּ מְטַלְטְלִין שִׁיּוּר אֵצֶל עֵבֶד, וְלֹא עָשׂוּ מְטַלְטְלִין שִׁיּוּר אֵצֶל כְּתוּבָּה!

הָתָם בְּדִין הוּא דְּלָא לִיתְנֵי קַרְקַע; וְאַיְידֵי דְּתָנָא רֵישָׁא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא חַייֶבֶת בַּפֵּאָה וּבַבִּכּוּרִים, וְלִכְתּוֹב עֲלֵיהֶם פְּרוֹזְבּוּל, וְלִקְנוֹת עִמָּהֶם נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחְרָיוּת בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה – מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי קַרְקַע.

וְכָל הֵיכָא דְּתָנֵי "כָּל שֶׁהוּא" – לֵית לֵיהּ שִׁיעוּרָא? וְהָא תָּנַן, רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס אוֹמֵר: חָמֵשׁ רְחֵלוֹת גּוֹזְזוֹת מָנֶה מָנֶה וּפְרָס – חַייְבוֹת בְּרֵאשִׁית הַגֵּז. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָמֵשׁ רְחֵלוֹת גּוֹזְזוֹת כָּל שֶׁהֵן. וְאָמְרִינַן: וְכַמָּה "כָּל שֶׁהֵן"? אָמַר רַב: מָנֶה וּפְרָס, וּבִלְבַד שֶׁיְּהוּ מְחוּמָּשׁוֹת!

הָתָם, בְּדִין הוּא דְּלָא לִיתְנֵי "כָּל שֶׁהוּא"; וְאַיְידֵי דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא שִׁיעוּרָא רַבָּה, אָמַר אִיהוּ נָמֵי שִׁיעוּרָא זוּטָרָא – קָרֵי לַהּ "כָּל שֶׁהוּא".

פְּשִׁיטָא – אָמַר: "מִטַּלְטְלֵי לְפָלָנְיָא" – כֹּל מָאנֵי תַּשְׁמִישְׁתֵּיהּ קָנֵי, לְבַר מֵחְטֵי וּשְׂעָרֵי. "כֹּל מִטַּלְטְלֵי לְפָלָנְיָא" – אֲפִילּוּ חִטֵּי וּשְׂעָרֵי. וַאֲפִילּוּ רֵיחַיִם הָעֶלְיוֹנָה קָנָה, לְבַר מֵרֵיחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה. "כֹּל דְּמִטַּלְטַל" – אֲפִילּוּ רֵיחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה קָנֵי.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: עַבְדָּא – כִּמְקַרְקְעָא אוֹ כְּמִטַּלְטְלָא דָּמֵי? אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר – מָכַר בָּתִּים, שִׁיחִין, וּמְעָרוֹת, וּמֶרְחָצָאוֹת, וּבֵית הַבַּדִּין, וּבֵית הַשְּׁלָחִין; אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין. וּבְזְמַן שֶׁאָמַר: "הִיא וְכֹל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ", אֲפִילּוּ הָיוּ בָּהּ בְּהֵמָה אוֹ עֲבָדִים – הֲרֵי כּוּלָּן מְכוּרִין. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא כְּמִטַּלְטְלָא דָּמֵי, מִשּׁוּם הָכִי לָא מִיזְדַּבַּן בְּרֵישָׁא; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ כְּמִקַּרְקְעָא דָּמֵי, אַמַּאי לֹא מִיזְדַּבַּן?

וְאֶלָּא מַאי? כְּמִטַּלְטְלָא דָּמֵי?! מַאי "אֲפִילּוּ"? [אֶלָּא] מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר – שָׁאנֵי מִטַּלְטְלָא דְּנֵייד מִמִּטַּלְטְלָא דְּלָא נֵייד; אֲפִילּוּ תֵּימָא כְּמִקַּרְקְעָא דָּמֵי, שָׁאנֵי מְקַרְקְעָא דְּנֵייד מִמְּקַרְקְעָא דְּלָא נֵייד.

אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: תָּא שְׁמַע, הַכּוֹתֵב לְעַבְדּוֹ כָּל נְכָסָיו – יָצָא בֶּן חוֹרִין. שִׁייֵר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין, עַד שֶׁיֹּאמַר: "כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי, חוּץ מֵאֶחָד מֵרִבּוֹא שֶׁבָּהֶן".

וְאָמַר רַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עָשׂוּ מְטַלְטְלִין שִׁיּוּר אֵצֶל עֵבֶד, וְלֹא עָשׂוּ מְטַלְטְלִין שִׁיּוּר אֵצֶל כְּתוּבָּה. וְאָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי טַעְמָא? עַבְדָּא מְטַלְטְלָא הוּא, וּמְטַלְטְלָא לְמִטַּלְטְלָא הֲוֵי שִׁיּוּר; וּכְתוּבַּת אִשָּׁה מְקַרְקְעָא הוּא, וּמְטַלְטְלָא לְמְקַרְקְעָא לָא הֲוֵי שִׁיּוּר.

## דף קנ:

אֲמַר לֵיהּ: אֲנַן – מִשּׁוּם דְּלָאו כְּרוֹת גִּיטָּא מַתְנִינַן לַהּ.
אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: חֶמְשָׁה עַד שֶׁיִּכְתְּבוּ כָּל נְכָסֵיהֶם; וְאֵלּוּ הֵן: שְׁכִיב מְרַע, עַבְדּוֹ, אִשְׁתּוֹ, וּבָנָיו, מַבְרַחַת.
שְׁכִיב מְרַע – דִּתְנַן: שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְשִׁייֵר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת; לֹא שִׁייֵר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת.
עַבְדּוֹ – דִּתְנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ – יָצָא בֶּן חוֹרִין, שִׁייֵר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין.
אִשְׁתּוֹ – דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ – לֹא עֲשָׂאָה אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפָּא.
בָּנָיו – דִּתְנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְבָנָיו, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ.
מַבְרַחַת – דְּאָמַר מָר: מַבְרַחַת צְרִיכָה שֶׁתִּכְתּוֹב כָּל נְכָסֶיהָ.
וּבְכוּלְּהוּ מִסַּלְקֵי הָוֵי שִׁיּוּר, לְבַר מִכְּתוּבָּה – דְּאַמְקַרְקְעֵי תַּקִּינוּ רַבָּנַן, מִמַּסַּלְקֵי לָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן.
אַמֵּימָר אָמַר: מִסַּלְקֵי דִּכְתִיבִי בִּכְתוּבָּה, וְאִיתַּנְהוּ בְּעֵינַיְיהוּ – הָוֵי שִׁיּוּר.
אָמַר "נְכָסַי לִפְלָנְיָא" – עַבְדּוֹ אִיקְּרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ – יָצָא בֶּן חוֹרִין. אַרְעָא אִיקְּרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת, נִקְנִין בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה.
גְּלִימָא אִיקְּרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת – אֵין נִקְנִין אֶלָּא בִּמְשִׁיכָה.
זוּזֵי אִיקְּרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת נִקְנִין עִם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת – בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. כִּי הָא דְּרַב פָּפָּא הֲווֹ לֵיהּ תְּרֵיסַר אַלְפֵּי זוּזֵי בֵּי חוֹזָאֵי, אַקְנִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אַחָא אַגַּב אַסִּיפָּא דְּבֵיתֵיהּ. כִּי אָתָא, נָפַק לְאַפֵּיהּ עַד "תְּוֹךְ".
שְׁטָרָא אִיקְּרֵי "נְכָסַי", דְּאָמַר רַבָּה בַּר יִצְחָק: שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הֵן; אָמַר "זְכוּ בְּשָׂדֶה זֶה לִפְלוֹנִי, וְכִתְבוּ לוֹ אֶת הַשִּׁטָּר" – חוֹזֵר בַּשִּׁטָּר, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בַּשָּׂדֶה. "עַל מְנָת שֶׁתִּכְתְּבוּ לוֹ אֶת הַשִּׁטָּר" – חוֹזֵר בֵּין בַּשִּׁטָּר בֵּין בַּשָּׂדֶה.
וְרַב חִיָּיא בַּר אַבִּין אָמַר רַב הוּנָא: שְׁלֹשָׁה שְׁטָרוֹת הֵן; תְּרֵי – הָנֵי דַּאֲמַרַן, אִידַּךְ – אִם קָדַם מוֹכֵר וְכָתַב אֶת הַשִּׁטָּר, כְּאוֹתָהּ שֶׁשָּׁנִינוּ:

## דף קנא.

כּוֹתְבִין שְׁטָר לַמּוֹכֵר וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ; כֵּיוָן שֶׁהֶחְזִיק זֶה בַּקַּרְקַע – נִקְנָה שְׁטָר כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא. וְזוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ: נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחְרָיוּת, נִקְנִין עִם הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחְרָיוּת – בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה.

בְּהֵמָה אֵיקְרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו וְהָיְתָה בָּהֶן בְּהֵמָה רְאוּיָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ; זְכָרִים – עוֹלוֹת, וּנְקֵבוֹת – יִמָּכְרוּ לְצָרְכֵי זִבְחֵי שְׁלָמִים. עוֹפוֹת אֵיקְרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו וְהָיוּ בָּהֶן דְּבָרִים הָרְאוּיִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ – יֵינוֹת, שְׁמָנִים וְעוֹפוֹת.

תְּפִלִּין אֵיקְרֵי "נְכָסַי", דִּתְנַן: הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו, מַעֲלִין לוֹ תְּפִלִּין. אִיבַּעְיָא לְהוּ: סֵפֶר תּוֹרָה מַאי? כֵּיוָן דְּלָא מְזַדְּבַּן – דְּאָסוּר לְזַבּוֹנֵיהּ – לָאו נְכָסַי הוּא; אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּמִזְדַּבַּן לִלְמוֹד תּוֹרָה וְלִישָּׂא אִשָּׁה – נְכָסַי הוּא? תֵּיקוּ.

(סִיָּמָן: זוּטְרָא, אִימֵּיהּ דְּעַמְרָם, מִתַּרְתֵּי אַחְוָותָא, רַב טוֹבִי וְרַב דִּימִי וְרַב יוֹסֵף.)

אִימֵּיהּ דְּרַב זוּטְרָא בַּר טוֹבְיָא כַּתְבִינְהוּ לְנִכְסָהּ לְרַב זוּטְרָא בַּר טוֹבְיָא, דְּבָעְיָא לְאִנְפּוֹבֵי לֵיהּ לְרַב זְבִיד. אִינְסִיבָא וְגָרְשָׁהּ. אָתְיָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי, אֲמַר: מִשּׁוּם אִנְפּוֹבֵי – וְהָא אִינְסִיבָא.

אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: מִשּׁוּם דְּאַתּוּ מִמּוּלָאֵי, אָמְרִיתוּ מִילֵּי מוּלְיָיתָא? אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר מַבְרַחַת קָנֵי, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא נַלְיָא דַּעְתַּהּ, אֲבָל הָכָא – נַלְיָא דַּעְתַּהּ דְּמִשּׁוּם אִינְסוֹבֵי הוּא, וְהָא אִינְסִיבָא וְאִיגָּרְשָׁה.

אִימֵּיהּ דְּרָמֵי בַּר חָמָא, בְּאוּרְתָּא כְּתַבְתִּינְהוּ לְנִכְסָהּ לְרָמֵי בַּר חָמָא, בְּצַפְרָא כְּתַבְתִּינְהוּ לְרַב עוּקְבָא בַּר חָמָא. אָתָא רָמֵי בַּר חָמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, אוֹקְמֵיהּ בְּנִכְסֵי. אָזַל רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אוֹקְמֵיהּ בְּנִכְסֵי.

אָתָא רַב שֵׁשֶׁת לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא אוֹקְמֵיהּ מָר לְרַב עוּקְבָא בַּר חָמָא? אִי מִשּׁוּם דַּהֲדָרָא בַּהּ – וְהָא שְׁכִיבָא! אֲמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל שֶׁאִילּוּ עָמַד – חוֹזֵר, חוֹזֵר בְּמַתָּנָתוֹ.

אִימּוֹר דְּאָמַר שְׁמוּאֵל – לְעַצְמוֹ; לְאַחֵר מִי אָמַר? אֲמַר לֵיהּ, בְּפֵירוּשׁ אָמַר שְׁמוּאֵל: בֵּין לְעַצְמוֹ בֵּין לְאַחֵר.

אִימֵּיהּ דְּרַב עַמְרָם חֲסִידָא הֲוָה לַהּ מְלוּגְא דִּשְׁטָרֵאי. כִּי קָא שָׁכְבָא, אָמְרָה: לֵיהֱוֵי לְעַמְרָם בְּרִי. אֲתוֹ אֲחוֹהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַרוּ לֵיהּ: וְהָא לָא מְשַׁתֵּף! אֲמַר לְהוּ: דִּבְרֵי שְׁכִיב מְרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין דָּמוּ.

אֲחָתֵיהּ דְּרַב טוֹבִי בַּר רַב מַתָּנָה כְּתַבְתִּינְהוּ לְנִכְסָהּ לְרַב טוֹבִי בַּר רַב מַתָּנָה – בְּצַפְרָא. לְפַנְיָא, אֲתָא רַב אַחְדְּבוּי בַּר רַב מַתָּנָה בְּכָה לַהּ – אֲמַר לַהּ, הַשְׁתָּא אָמְרִי: מָר צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן,

וּמָר לָאו צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן! כְּתַבְתִּינְהוּ נִיהֲלֵיהּ. אֶתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל שֶׁאֵילּוּ עָמַד חוֹזֵר, חוֹזֵר בְּמַתְנָתוֹ.

אֲחָתֵיהּ דְּרַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף הֲוָה לַהּ פִּיסְקָתָא דְּפַרְדֵּיסָא, כָּל אִימַת דַּהֲוָת חָלְשָׁא הֲוָה מַקְנְיָא לֵיהּ נִיהֲלֵיהּ,

## דף קנא:

וְכִי קָיְימָא הֲוָת הָדְרָא בָּהּ. זִימְנָא חֲדָא חַלַשָׁא, שְׁלַחָה לֵיהּ: תָּא קְנִי. שְׁלַח: לָא בָּעֵינָא. שְׁלַחָה לֵיהּ: תָּא קְנִי כֹּל הֵיכָא דְּבָעֵית. אָזַל שַׁיְירה וּקְנוֹ מִינַּהּ. כִּי קָיְימָא, הָדְרָא בָּהּ.

אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, שְׁלַח לֵיהּ: תָּא. לָא אֲתָא. אָמַר: מַאי אִיתֵי? הָא שַׁיְירה וּקְנוֹ מִינַּהּ! שְׁלַח לֵיהּ: אִי לָא אָתֵית, מָחֵינָא לָךְ בְּסִילְוָא דְּלָא מַבַּע דְּמָא.

אֲמַר לְהוּ לְסָהֲדֵי: הֵיכִי הֲוָה מַעֲשֶׂה? אֲמַרוּ לֵיהּ, אֲמַרָה הָכִי: "וַוי דְּקָא מָיְתָה הָךְ אִיתְתָא! " אֲמַר לְהוּ: אִם כֵּן, הֲוָה מְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה, וּמְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה – חוֹזֵר.

אִיתְמַר: מַתְּנַת שָׂכִיב מְרַע בְּמִקְצָת; אַמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּמָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא, וַהֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שָׂכִיב מְרַע. הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא – שֶׁאִם עָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר, וַהֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שָׂכִיב מְרַע – דְּלָא בָּעֲיָא קִנְיָן.

אֲמַר לְהוּ רָבָא, לָאו אָמֵינָא לְכוּ: לָא תִּיתְלוֹ בּוּקֵי סְרִיקֵי בְּרַב נַחְמָן? הָכִי אָמַר רַב נַחְמָן: הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא, וּבָעֲיָא קִנְיָן.

אִיתְיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: שׁוֹיֵיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת. מַאי, לָאו דְּלָא קְנוֹ מִינֵּיהּ? לָא, דְּקְנוֹ מִינֵּיהּ. אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: לֹא שׁוֹיֵיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת. וְאִי דְּקְנוֹ מִינֵּיהּ, אַמַּאי אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת?

אֲמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׂכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ – עָמַד חוֹזֵר; בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא הָיָה מְצַוֶּה אֶלָּא מֵחֲמַת מִיתָה.

אִיתְיבֵיהּ רַב מַשְׁרְשְׁיָא לְרָבָא: מַעֲשֶׂה בְּאִמָּן שֶׁל בְּנֵי רוֹכֵל שֶׁהָיְתָה חוֹלָה, וְאָמְרָה: "תְּנוּ כְּבִינְתִּי לְבֵתִי" – וְהוּא בִּשְׁנַיִם עָשָׂר מָנֶה, וּמֵתָה – וְקִיְימוּ דְּבָרֶיהָ. הָתָם בְּמְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה.

אִיתְיבֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: הָאוֹמֵר "תְּנוּ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, וּשְׁטַר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי", וּמֵת – לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה. "תְּנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי", וּמֵת – יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה.

וּמַמַּאי דְּלָא קְנוֹ מִינֵּיהּ? דִּומְיָא דְּגֵט – מָה גֵּט לָאו בַּר קִנְיָן, אַף הַאי נָמֵי דְּלָא קְנוֹ מִינֵּיהּ! הָתָם נָמֵי, בְּמְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה.

רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: מְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה בְּעָלְמָא – בָּעֲיָא קִנְיָן, וְכִי תַּנְיָא הָנֵי מַתְנְיֵיתָא – בִּמְחַלֵּק כָּל נְכָסָיו, דְּהַהִיא – מַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע שַׁוְיוּהָ.
וְהִלְכְתָא: מַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע בְּמִקְצָת – בָּעֲיָא קִנְיָן, וְאַף עַל גַּב דְּמֵת. מְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה לָא בָּעֲיָא קִנְיָן, וְהוּא דְּמֵת; עָמַד – חוֹזֵר, וְאַף עַל גַּב דְּקִנְנוֹ מִינֵּיהּ.

## דף קנב.

אִיתְמַר: מַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע שֶׁכָּתוּב בָּהּ קִנְיָן – בֵּי רַב מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אָמְרִי: אַרְכְּבֵיהּ אַתְּרֵי רֵיכְשֵׁי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לָא יָדַעְנָא מַאי אֲדוּן בַּהּ.
בֵּי רַב מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אָמְרִי: אַרְכְּבֵיהּ אַתְּרֵי רֵיכְשֵׁי – הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא, הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע; הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא – שֶׁאִם עָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר, הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שְׂכִיב מְרַע – שֶׁאִם אָמַר הַלְוָאָתוֹ לְפְלוֹנִי, הַלְוָאָתוֹ לְפְלוֹנִי.
וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לָא יָדַעְנָא מַאי אֲדוּן בַּהּ – שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה.
וּרְמִי דְּרַב אַדְּרַב, וְדִשְׁמוּאֵל אַדִּשְׁמוּאֵל – דִּשְׁלַח רַבִּין מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ: הֲווֹ יָדְעִי שֶׁשְּׁלַח רַבִּי אֶלְעָזָר לַגּוֹלָה מִשּׁוּם רַבֵּינוּ, שְׂכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: "כִּתְבוּ וּתְנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי", וּמֵת – אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין; שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלְכְתָא: כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין.
קַשְׁיָא דְּרַב אַדְּרַב, קַשְׁיָא דִּשְׁמוּאֵל אַדִּשְׁמוּאֵל!
דְּרַב אַדְּרַב לָא קַשְׁיָא – הָא דִּקְנוֹ מִינֵּיהּ, הָא דְּלָא קְנוֹ מִינֵּיהּ. דִּשְׁמוּאֵל אַדִּשְׁמוּאֵל לָא קַשְׁיָא – בִּמְיַפֶּה אֶת כֹּחוֹ.
יָתֵיב רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אַחוֹרֵיהּ דְּרָבָא, וְיָתֵיב רָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן קָא בָּעֵי מִינֵּיהּ – מִי אָמַר שְׁמוּאֵל: שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה? וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׂכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, אַף עַל פִּי שֶׁקִּנְנוּ מִיָּדוֹ – עָמַד, חוֹזֵר;

## דף קנב:

בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא הָיָה קִנְיָן אֶלָּא מֵחֲמַת הַמִּיתָה. וְאַחְוִי לֵיהּ בִּידֵיהּ, וְאִשְׁתִּיק.
כִּי קָם, אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי אַחְוִי לָךְ? אֲמַר לֵיהּ: בְּמִיַּפֶּה אֶת כֹּחוֹ.
הֵיכִי דָּמֵי מִיַּפֶּה אֶת כֹּחוֹ? אָמַר רַב חִסְדָּא: "וּקְנֵינָא מִינֵּיהּ מוֹסִיף עַל מַתַּנְתָּא דְּא".
פְּשִׁיטָא – כָּתַב לָזֶה וְכָתַב לָזֶה, הַיְינוּ דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: דְּיֵיתֵיקֵי מִבַּטָּלֶת דְּיֵיתֵיקֵי. כָּתַב וְזִיכָּה לָזֶה, כָּתַב וְזִיכָּה לָזֶה – רַב אָמַר: רִאשׁוֹן קָנָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שֵׁנִי קָנָה.

רַב אָמַר: רִאשׁוֹן קָנָה – הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שֵׁנִי קָנָה – הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע.

וְהָא אִפְּלִיגוּ בַּהּ חֲדָא זִימְנָא – בְּמַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתוּב בָּהּ קִנְיָן!

צָרִיכָא; דְּאִי אִיתְּמַר בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דְּקָנוֹ מִינַּיהּ; אֲבָל בְּהָא, דְּלָא קָנוֹ מִינַּיהּ – אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל. וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל; אֲבָל בְּהָךְ – אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַב; צָרִיכָא.

בְּסוּרָא – מַתְנוּ הָכִי; בְּפוּמְבְּדִיתָא – מַתְנוּ הָכִי, אָמַר רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא: שְׁלַחוּ לֵיהּ מִבֵּי רַב לִשְׁמוּאֵל, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ: שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְקָנוּ מִיָּדוֹ, מַהוּ? שְׁלַח לְהוּ: אֵין אַחַר קִנְיָן כְּלוּם.

## דף קנג.

סְבוּר מִינַּיהּ, הָנֵי מִילֵּי לְאַחֵר, אֲבָל לְעַצְמוֹ – לֹא; אֲמַר לְהוּ רַב חִסְדָּא: כִּי אֲתָא רַב הוּנָא מִכּוּפְרֵי, פֵּירְשַׁהּ: בֵּין לְעַצְמוֹ בֵּין לַאֲחֵרִים.

הָהוּא דְּקָנוֹ מִינַּיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, אָמַר: מַאי אֶיעְבֵּיד לָךְ, דְּלָא אַקְנֵית כְּדְמַקְנוּ אִינָשֵׁי.

הָהִיא מַתָּנְתָא דַּהֲוָה כָּתוּב בָּהּ "בַּחַיִּים וּבַמָּוֶת" – רַב אָמַר: הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא.

רַב אָמַר הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שְׁכִיב מְרַע – מִדִּכְתִיב בָּהּ "בַּמָּוֶת", אַחַר מִיתָה קָאָמַר לֵיהּ; וְהַאי דִּכְתִיב "בַּחַיִּים" – סִימָן בְּעָלְמָא, דְּחָיֵי.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת בָּרִיא – מִדִּכְתִיב בָּהּ "בַּחַיִּים", מֵחַיִּים קָאָמַר; וְהַאי דִּכְתַב "וּבַמָּוֶת" – כְּמַאן דְּאָמַר "מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם". אָמְרִי נְהַרְדָּעֵי: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב.

אָמַר רָבָא: וְאִי כְּתִיב בַּהּ "מֵחַיִּים" – קָנָה.

אָמַר אַמֵּימָר: לֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: פְּשִׁיטָא, דְּהָא אָמְרִי נְהַרְדָּעֵי: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב! מַהוּ דְּתֵימָא "מֵחַיִּים" – מוֹדֵי רַב; קָא מַשְׁמַע לַן.

הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן לְנְהַרְדְּעָא. שַׁדְּרֵיהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְשׁוּם טַמְיָא, אָמַר: הָכָא אַתְּרָא דִּשְׁמוּאֵל – הֵיכִי נַעֲבֵיד כְּוָותֵיהּ דְּרַב!

הָהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, עָבַד לַהּ רָבָא כִּשְׁמַעְתֵּיהּ. הֲוָה קָא טָרְדָא לֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ לְרַב פָּפָּא בְּרֵיהּ דְּרַב חָנָן – סָפְרֵיהּ: זִיל כְּתוֹב לַהּ, וּכְתוֹב בָּהּ: "שׁוֹכֵר עֲלֵיהֶן אוֹ מַטְעָן". אָמְרָה: לִיטְבַּע אַרְבֵּיהּ! אַטְעוֹיֵי קָא מַטְעֵית לִי! אַמְשִׁינְהוּ לְמָנֵיהּ דְּרָבָא בְּמַיָּא, וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא אִיפְּרַק מִטִּיבְעָא.

**מַתְנִי'** לֹא כָּתַב בָּהּ שְׁכִיב מְרַע, הוּא אוֹמֵר "שְׁכִיב מְרַע הָיִיתִי", וְהֵן אוֹמְרִים "בָּרִיא הָיִיתָ" – צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁשְּׁכִיב מְרַע הָיָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ – עָלָיו הָרְאָיָה.

**גְּמָ'** הָהוּא מַתַּנְתָּא דַּהֲוָה כְּתִיב בַּהּ: "כַּד הֲוָה קְצִיר וּרְמֵי בְּעַרְסֵיהּ"; וְלָא כְּתַב בָּהּ: "וּמִגּוֹ מַרְעֵיהּ אִיפְּטַר לְבֵית עוֹלָמֵיהּ".

## דף קנג:

אֲמַר רַבָּה: הֲרֵי מֵת, וַהֲרֵי קִבְּרוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: הַשְׁתָּא, וּמָה סְפִינָה – שֶׁרוּבָּן לֵאָבֵד, נוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חוּמְרֵי חַיִּים וְחוּמְרֵי מֵתִים; חוֹלִין – שֶׁרוֹב חוֹלִין לְחַיִּים, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כְּמַאן אָזְלָא הָא שְׁמַעְתָּא דְּרַבָּה – כְּרַבִּי נָתָן. דְּתַנְיָא: מִי מוֹצִיא מִיַּד מִי? הוּא מוֹצִיא מִידֵיהֶן בְּלֹא רְאָיָה, וְהֵן אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ אֶלָּא בִּרְאָיָה; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אִם בָּרִיא הוּא – עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע. אִם שְׁכִיב מְרַע הוּא – עֲלֵיהֶן לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁבָּרִיא הָיָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וּלְטוּמְאָה – כַּמַּחְלוֹקֶת. דִּתְנַן: בִּקְעָה בִּימוֹת הַחַמָּה – רְשׁוּת הַיָּחִיד לַשַּׁבָּת, וּרְשׁוּת הָרַבִּים לְטוּמְאָה.

בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים – רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכָאן וּלְכָאן.

אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא עָבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַגְּשָׁמִים, אֲבָל עָבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַגְּשָׁמִים – רְשׁוּת הַיָּחִיד לְכָאן וּלְכָאן.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה וְכוּ'.

## דף קנד.

רְאָיָה – בְּמַאי? רַב הוּנָא אָמַר: רְאָיָה בְּעֵדִים. רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמְרִי: רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר.

רַב הוּנָא אָמַר רְאָיָה בְּעֵדִים – קָא מִיפַּלְגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יַעֲקֹב וְרַבִּי נָתָן;

(סִיָּמָן: מַנִּיחַ.) רַבִּי מֵאִיר – כְּרַבִּי נָתָן, וְרַבָּנַן – כְּרַבִּי יַעֲקֹב.

רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמְרִי רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר – קָא מִיפַּלְגִי בְּמוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ; דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ – אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ. וְרַבָּנַן סָבְרִי: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ – צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ.

וְהָא אִיפְּלִיגוּ בַּהּ חֲדָא זִימְנָא! דְּתַנְיָא: אֵין נֶאֱמָנִין לְפוֹסְלוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין!

צָרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר הָהִיא – בְּהָהִיא קָאָמְרִי רַבָּנַן, מִשּׁוּם דְּאַלִּימֵי עֵדִים וּמַרְעִי שְׁטָרָא; אֲבָל הָכָא – הוּא דְּלָאו כָּל כְּמִינֵּיהּ, אֵימָא לָא;

וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר; אֲבָל בְּהָךְ, אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנַן; צָרִיכָא.

וְכֵן אָמַר רַבָּה: רְאָיָה בְּעֵדִים. אֶמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי טַעְמָא? אִי נֵימָא מִדְּכוּלְּהוּ כְּתִיב בְּהוּ: ”כַּד הֲוָה מְהַלֵּךְ עַל רַגְלוֹהִי בְּשׁוּקָא“, וּבְהָא לָא כְּתִיב בָּהּ – שְׁמַע מִינַּהּ שְׁכִיב מְרַע הָוֵי; אַדְּרַבָּה! מִדְּכוּלְּהוּ כְּתִיב בְּהוּ: ”כַּד קְצִיר וּרְמֵי בְּעַרְסֵיהּ“, וְהָא לָא כְּתִיב בָּהּ, שְׁמַע מִינַּהּ בָּרִיא הָוֵי!

אֵיכָא לְמֵימַר הָכִי וְאֵיכָא לְמֵימַר הָכִי, אוֹקֵי מָמוֹנָא בְּחֲזָקַת מָרֵיהּ.

וּבְפִלּוּגְתָּא; דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רְאָיָה בְּעֵדִים, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר.

אֵיתֵיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַעֲשֶׂה בִּבְנֵי בְרַק בְּאֶחָד שֶׁמָּכַר בְּנִכְסֵי אָבִיו, וּמֵת, וּבָאוּ בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וְעִרְעֲרוּ לוֹמַר: קָטָן הָיָה בִּשְׁעַת מִיתָה, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא: מַהוּ לְבוֹדְקוֹ? אָמַר לָהֶם: אִי אַתֶּם רַשָּׁאִים לְנַוְּולוֹ. וְעוֹד, סִימָנִין עֲשׂוּיִין לְהִשְׁתַּנּוֹת לְאַחַר מִיתָה.

## דף קנד:

בְּשִׁלְמָא לְדִידִי – דְּאָמֵינָא רְאָיָה בְּעֵדִים; כֵּיוָן דְּאָמַר לְלָקוֹחוֹת: ”אַיְיתוּ עֵדִים“, וְלָא אַשְׁכַּחוּ, הַיְינוּ דְּקָא אָתוֹ וַאֲמָרוּ לֵיהּ: מַהוּ לְבוֹדְקוֹ. אֶלָּא לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ: רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר, לְמָה לְהוּ לְבוֹדְקוֹ? לְקַיְּימוּ שְׁטָרַיְיהוּ, וְלוֹקְמוּ בִּנְכָסֵי!

מִי סָבְרַתְּ נִכְסֵי בְּחֶזְקַת בְּנֵי מִשְׁפָּחָה קָיְימִי – וְקָא אָתוּ לָקוֹחוֹת וּמְעַרְעֲרִי? נִכְסֵי בְּחֶזְקַת לָקוֹחוֹת קָיְימִי – וְקָא אָתוּ בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וְקָא מְעַרְעֲרִי!

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, מִדְּקָאָמַר לְהוּ: אִי אַתֶּם רַשָּׁאִים לְנַוְּולוֹ, וְאִישְׁתִּיקוּ. אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא בְּנֵי מִשְׁפָּחָה קָא מְעַרְעֲרִי, מִשּׁוּם הָכִי אִישְׁתִּיקוּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לְקוֹחוֹת קָא מְעַרְעֲרִי, אַמַּאי שְׁתְקִי? לֵימְרוּ לֵיהּ: אֲנַן זוּזֵי יָהֲבִינַן לֵיהּ, לִינַּוּל וְלִינַּוּל!

אִי מִשּׁוּם הָא – לָא אִירְיָא; הָכִי קָאָמַר לְהוּ: חֲדָא, דְּאִי אַתֶּם רַשָּׁאִים לְנַוְּולוֹ. וְעוֹד, וְכִי תֵּימְרוּ זוּזֵי שְׁקַל – לִינַּוּל וְלִינַּוּל; סִימָנִים עֲשׂוּיִין לְהִשְׁתַּנּוֹת לְאַחַר מִיתָה.

תָּא שְׁמַע: שָׁאַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן, זוֹ שֶׁשְּׁנוּיָה בְּמִשְׁנַת בַּר קַפָּרָא: הֲרֵי שֶׁהָיָה אוֹכֵל שְׁדֵה וּבָא – בְּחֶזְקַת שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ, וְקָרָא עָלָיו אֶחָד עַרְעֵר לוֹמַר: ”שֶׁלִּי הִיא“,

וְהוֹצִיא זֶה אֶת אוֹנוֹ לוֹמַר: ״שֶׁמְּכָרְתָּהּ לִי״ אוֹ ״שֶׁנִּתַּתָּהּ לִי בְּמַתָּנָה״, אִם אָמַר: ״אֵינִי מַכִּיר בִּשְׁטָר זֶה מֵעוֹלָם״ – יִתְקַיֵּים הַשְּׁטָר בְּחוֹתָמָיו.
אִם אָמַר: ״שְׁטַר פַּסִּים הוּא זֶה״ אוֹ ״שְׁטַר אֲמָנָה״; ״שֶׁמָּכַרְתִּי לָךְ, וְלֹא נָתַתָּ לִי דָּמִים״ – אִם יֵשׁ עֵדִים, הַלֵּךְ אַחַר עֵדִים; וְאִם לָאו – הַלֵּךְ אַחַר הַשְּׁטָר.
לֵימָא רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ – אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ; וְלָא רַבָּנַן?
אָמַר לֵיהּ: לָא; שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: דִּבְרֵי הַכֹּל – מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ. וְהָא מִיפְלָג פְּלִיגִי! דִּתְנַן: אֵין נֶאֱמָנִין לְפוֹסְלוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין!
אָמַר לֵיהּ: אִי עֵדִים אַלִּימֵי וּמַרְעִי שְׁטָרָא, אִיהוּ כָּל כְּמִינַּיהּ?! אָמַר לֵיהּ, וַהֲלֹא מִשְׁמְךָ אָמְרוּ: יָפֶה עֵרְעֵרוּ בְּנֵי מִשְׁפָּחָה! אָמַר לֵיהּ: זוֹ – אֶלְעָזָר אָמְרָהּ; אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי דָּבָר זֶה מֵעוֹלָם.
אָמַר רַבִּי זֵירָא: אִם יְכַפּוֹר רַבִּי יוֹחָנָן בְּרַבִּי אֶלְעָזָר תַּלְמִידוֹ, יְכַפּוֹר בְּרַבִּי יַנַּאי רַבּוֹ? דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי אָמַר רַבִּי: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ – אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ. וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי, לֹא מִשְׁנָתֵנוּ הִיא זוֹ? וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ – עָלָיו הָרְאָיָה. אֵין רְאָיָה אֶלָּא בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר!
בְּרַם, נִרְאִין דִּבְרֵי רַבֵּינוּ יוֹסֵף – דְּאָמַר רַבֵּינוּ יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי חֲכָמִים, אֲבָל רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְקַיְּימוֹ. וּמַאי דִּבְרֵי הַכֹּל? דְּרַבָּנַן לְגַבֵּי רַבִּי מֵאִיר – דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא.
וְהָא אִיפְּכָא תְּנַן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ – עָלָיו הָרְאָיָה! אֵיפוֹךְ. וְהָא תַּנְיָא: אֵין נֶאֱמָנִין לְפוֹסְלוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין! אֵיפוֹךְ.
וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן ״רְאָיָה בְּעֵדִים״ קָאָמַר! אֵיפוֹךְ. לֵימָא לֵיפוֹךְ נָמֵי תִּיוּבְתָּא? לָא,

## דף קנה.

הָכִי קָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא: רְאָיָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר – הַיְינוּ דְּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּנָחֲתִי לָקוֹחוֹת לִנְכָסִים. אֶלָּא לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ רְאָיָה בְּעֵדִים, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּנָחֲתִי לָקוֹחוֹת בִּנְכָסִים?
אָמַר לֵיהּ: מוֹדֵינָא לָךְ בְּעַרְעֵר דִּבְנֵי מִשְׁפָּחָה, דְּלָאו עַרְעֵר הוּא. מַאי קָאָמְרִי? קָטָן הָיָה; חֲזָקָה אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר, אֶלָּא אִם כֵּן נַעֲשָׂה גָּדוֹל.
אִיתְּמַר: קָטָן, מֵאֵימָתַי מוֹכֵר בִּנְכְסֵי אָבִיו? רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְרַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא אָמַר רַב נַחְמָן: מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה. וְהָא דְּרָבָא – לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר.
מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: מַעֲשֶׂה בִּבְנֵי בְרַק בְּאֶחָד שֶׁמָּכַר בִּנְכְסֵי אָבִיו, וּמֵת; וּבָאוּ בְּנֵי מִשְׁפָּחָה, וְעֵרְעֲרוּ לוֹמַר: קָטָן הָיָה בִּשְׁעַת מִיתָה. וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא: מַהוּ לְבוֹדְקוֹ? אָמַר

לָהֶם: אִי אַתֶּם רַשָּׁאִין לְנַוְולוֹ. וְעוֹד, סִימָנִין עֲשׂוּיִין לְהִשְׁתַּנּוֹת לְאַחַר מִיתָה. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה,

## דף קנה:

הַיְינוּ דְקָאָתוּ וְאָמְרוּ לֵיהּ: מַהוּ לְבוֹדְקוֹ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מִבֶּן עֶשְׂרִים, כִּי בָּדְקוּ לֵיהּ מַאי הָווּ? וְהָא תְּנַן: בֶּן עֶשְׂרִים שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – יָבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים; וְהוּא הַסָּרִיס, לֹא חוֹלֶץ וְלֹא מְיַבֵּם!

לָאו אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: וְהוּא שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס? אָמַר רָבָא: דְּיָקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: וְהוּא הַסָּרִיס; שְׁמַע מִינַּהּ.

וְכִי לָא נוֹלְדוּ לוֹ סִימָנֵי סָרִיס, עַד כַּמָּה? תְּנֵי רַבִּי חִיָּיא: עַד רוֹב שְׁנוֹתָיו. כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, אִי כָּחֵישׁ אָמַר לְהוּ: לִיבְרֵי; וְאִי אִבְּרִי אָמַר לְהוּ: לִיכְחוֹשׁ. דְּהָנֵי סִימָנֵי – זְמָנִין דְּאָתוּ מֵהֲמַת כְּחִישׁוּתָא, זְמָנִין דְּאָתוּ מֵהֲמַת בְּרִיּוּתָא.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: תּוֹךְ זְמַן – כְּלִפְנֵי זְמַן, אוֹ כִּלְאַחַר זְמַן? רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: תּוֹךְ זְמַן כְּלִפְנֵי זְמַן. רָבָא בַּר רַב שֵׁילָא אָמַר רַב נַחְמָן: תּוֹךְ זְמַן כִּלְאַחַר זְמַן.

וְהָא דְּרָבָא, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר – דְּהָהוּא תּוֹךְ זְמַן דְּאָזֵיל זַבֵּין נִכְסֵי, וַאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לְהוּ: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם. מַאן דַּחֲזָא סָבַר, מִשּׁוּם דְּתוֹךְ זְמַן כְּלִפְנֵי זְמַן; וְלָא הִיא, הָתָם שְׁטוּתָא יַתִּירְתָּא חֲזָא בֵּיהּ – דַּהֲוָה קָא מְשַׁחְרַר לְהוּ לְעַבְדֵיהּ.

שְׁלַח לֵיהּ גִּידֵּל בַּר מְנַשְׁיָא לְרָבָא, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ: תִּינוֹקֶת בַּת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, יוֹדַעַת בְּטִיב מַשָּׂא וּמַתָּן; מַהוּ? שְׁלַח לֵיהּ: אִם יוֹדַעַת בְּטִיב מַשָּׂא וּמַתָּן – מְקֻחָהּ מְקֻחַ וּמִמְכָּרָהּ מִמְכָּר.

וְלִישְׁלַח לֵיהּ תִּינוֹק! מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. וְלִישְׁלַח לֵיהּ תִּינוֹקֶת בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד! מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה.

וְהָא דְּרָבָא, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר – דְּהָהוּא פָּחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים דַּאֲזַל זַבֵּין נִכְסֵי אֲבוּהוּ, כְּגִידֵּל בַּר מְנַשְׁיָא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַרוּ לֵיהּ קְרוֹבֵיהּ: זִיל אֱכוֹל תַּמְרֵי, וּשְׁדִי (בֵּיהּ) קְשָׁיְיתָא בֵּי רָבָא. עֲבַד הָכִי, אָמַר לְהוּ: זְבִינֵיהּ לָאו זְבִינֵי.

כִּי קָא כָּתְבוּ לֵיהּ שְׁטָרָא, אָמְרוּ לֵיהּ לְקוֹחוֹת: זִיל אֵימָא לֵיהּ לְרָבָא, מִגַּלַּת אֶסְתֵּר – בְּזוּזָא; שְׁטָרָא דְּמָר בְּזוּזָא?! אָזַל אָמַר לֵיהּ. אָמַר לְהוּ: זְבִינֵיהּ זְבִינֵי. אָמְרוּ לֵיהּ קְרוֹבֵיהּ: לְקוֹחוֹת אַגְמְרוּהוּ! אָמַר לְהוּ: מַסְבְּרִי לֵיהּ – סָבַר. כֵּיוָן דְּמַסְבְּרִי לֵיהּ, וְסָבַר – מִידָּע יָדַע, וְהַאי דַּעֲבַד הָכִי – חוּצְפָּא יַתִּירָא הוּא דַּהֲוָה בֵּיהּ.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וּלְעֵדוּת – עֵדוּתוֹ עֵדוּת. אָמַר מָר זוּטְרָא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא לְמִסַּלְטְלֵי, אֲבָל לְמִקַּרְקְעֵי – לָא.

אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְמָר זוּטְרָא: מַאי שְׁנָא מִסַּלְטְלֵי – דְּזִבִינֵיהּ זְבִינֵי; אֶלָּא מֵעַתָּה, הָא דְּתָנַן: הַפָּעוֹטוֹת – מִקָּחָן מִקָּח וּמִמְכָּרָן מִמְכָּר בְּמִסַּלְטְלִין, הָכִי נָמֵי דְּעֵדוּתָן עֵדוּת?! אָמַר לֵיהּ: הָתָם, בָּעֵינָא "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים", וְלֵיכָּא.

אָמַר אַמֵּימָר: וּמַתְנָתוֹ מַתָּנָה. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: הַשְׁתָּא, וּמָה זְבִינֵי – דְּמָקַבֵּל זוּזֵי, אָמְרַתְּ דְּלָא – דְּלְמָא מוֹזֵיל וּמְזַבֵּין; כָּל שֶׁכֵּן מַתָּנָה – דְּלָא מָטֵי לֵיהּ וְלָא מִידֵּי! אָמַר לֵיהּ:

## דף קנו.

וּלְטַעֲמָיךְ, זַבֵּין שָׁוֵי חַמְשָׁא – בְּשִׁיתָּא, הָכִי נָמֵי דְּזִבִינֵיהּ זְבִינֵי?!

אֶלָּא קִים לְהוּ לְרַבָּנַן דְּיָנוֹקָא מְקָרְבָא דַּעְתֵּיהּ גַּבֵּי זוּזֵי; וְאִי אָמְרַתְּ זְבִינֵיהּ זְבִינֵי, זְמָנִין דְּמָקַרְקְשִׁי לֵיהּ זוּזֵי, אֲזֵיל מְזַבֵּין לְכוּלְּהוּ נְכְסֵי דַּאֲבוּהּ. אֲבָל גַּבֵּי מַתָּנָה, אִי לָאו דַּהֲוָה לֵיהּ הֲנָאָה מִינֵּיהּ – לָא הֲוָה יָהֵיב לֵיהּ מַתָּנָה; אָמְרוּ רַבָּנַן: תֵּיהְוֵי מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה, דְּלִעְבְּדוּ לְהוּ מִילֵּי.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: בּוֹדְקִין לְקִדּוּשִׁין, לְגֵרוּשִׁין, וְלַחֲלִיצָה, וּלְמֵיאוּנִין. וְלִמְכּוֹר בְּנִכְסֵי אֲבִיו – עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים.

וְכֵיוָן דִּבְדַקְנָא לְקִדּוּשִׁין, לְגֵרוּשִׁין לְמָה לִי? לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְיִבּוּם – דִּתְנַן: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ – קְנָאָהּ. וְאֵין נוֹתֵן גֵּט עַד שֶׁיִּגְדַּל.

לַחֲלִיצָה – לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: "אִישׁ" כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה, אֲבָל אִשָּׁה – בֵּין גְּדוֹלָה וּבֵין קְטַנָּה; קָא מַשְׁמַע לַן דְּמַקְשִׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ, דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי.

וּלְמֵיאוּנִין – לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: עַד שֶׁיִּרְבֶּה שָׂחוֹר; קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה.

וְלִמְכּוֹר בְּנִכְסֵי אֲבִיו עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים – לְאַפּוֹקֵי מִמַּאן דְּאָמַר בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה.

וְהִלְכְתָא: תּוֹךְ זְמַן, כִּלְפָנֵי זְמַן. וְהִלְכְתָא כְּגִידֵּל בַּר מְנַשֶּׁה.

וְהִלְכְתָא כְּמָר זוּטְרָא. וְהִלְכְתָא כְּאַמֵּימָר. וְהִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל – בְּכוּלְּהוּ.

**מַתְנִי'** הַמְחַלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֶחָד בָּרִיא וְאֶחָד מְסוּכָּן; נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת – נִקְנִין בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת – אֵין נִקְנִין אֶלָּא בִּמְשִׁיכָה.

## דף קנו:

אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה בְּאֶמֶן שֶׁל בְּנֵי רוֹכֵל שֶׁהָיְתָה חוֹלָה, וְאָמְרָה: "תְּנוּ כְּבִינְתִּי לְבִתִּי, וְהִיא בִּשְׁנֵים עָשָׂר מָנֶה", וּמֵתָה, וְקִיְּימוּ אֶת דְּבָרֶיהָ! אָמַר לָהֶן: בְּנֵי רוֹכֵל – תִּקְבְּרֵם אִמָּן.

**גְּמָ׳** תַּנְיָא, אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים: מַעֲשֶׂה בְּמָרוֹנִי אֶחָד שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְהָיוּ לוֹ מִטַּלְטְלִין הַרְבֵּה וּבִיקֵּשׁ לִיתְּנָם בְּמַתָּנָה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין לָהֶם תַּקָּנָה עַד שֶׁיַּקְנֶה עַל גַּב קַרְקַע. הָלַךְ וְלָקַח בֵּית סָלַע אֶחָד סְמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר: צְפוֹנוֹ לִפְלוֹנִי, וְעִמּוֹ מֵאָה צֹאן וּמֵאָה חֲבִיוֹת; וּדְרוֹמוֹ לִפְלוֹנִי, וְעִמּוֹ מֵאָה צֹאן וּמֵאָה חֲבִיוֹת. וָמֵת, וְקִיְּימוּ חֲכָמִים אֶת דְּבָרָיו. אָמְרוּ לוֹ: מִשֶּׁם רְאָיָה?! מָרוֹנִי בָּרִיא הָיָה.

אָמַר לָהֶן: בְּנֵי רוֹכֶל תִּקְבְּרֵם אִמָּן וְכוּ׳. מַאי טַעְמָא קָא לֵייט לְהוּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְקַיְּימֵי קוֹצִים בַּכָּרֶם הָיוּ, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעֲמֵיהּ – דְּתָנָן: הַמְקַיֵּים קוֹצִים בַּכָּרֶם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קְדֵשׁ; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קְדֵשׁ, אֶלָּא דָּבָר שֶׁכָּמוֹהוּ מְקַיְּימִין.

בְּשִׁלְמָא כַּרְכּוֹם, חֲזִי; אֶלָּא קוֹצִים, לְמַאי חֲזֵי? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? שֶׁכֵּן בַּעֲרָבְיָא מְקַיְּימִין קוֹצִים בַּשָּׂדוֹת לִגְמַלֵּיהֶן.

אָמַר רַבִּי לֵוִי: קוֹנִין קִנְיָן מִשְׁכִּיב מְרַע, אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת. וְלֹא לָחוֹשׁ לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֶלָּא שֶׁמָּא תִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ עָלָיו.

**מַתְנִי׳** רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּשַּׁבָּת – דְּבָרָיו קַיְּימִין, מִפְּנֵי שֶׁאֵין יָכוֹל לִכְתּוֹב; אֲבָל לֹא בַּחוֹל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּשַּׁבָּת אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר בַּחוֹל.

כֵּיוֹצֵא בּוֹ – זָכִין לַקָּטָן, וְאֵין זָכִין לַגָּדוֹל; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לַקָּטָן אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר לַגָּדוֹל.

**גְּמָ׳** מַתְנִיתִין מַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה הִיא – דְּתַנְיָא: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּחוֹל – דְּבָרָיו קַיְּימִין, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לִכְתּוֹב; אֲבָל לֹא בַּשַּׁבָּת.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ

## דף קנז.

אוֹמֵר: בַּחוֹל אָמְרוּ, וְקַל וָחוֹמֶר לַשַּׁבָּת. כֵּיוֹצֵא בּוֹ – זָכִין לַגָּדוֹל, וְאֵין זָכִין לַקָּטָן; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בְּגָדוֹל אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר לַקָּטָן.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּשַּׁבָּת – דְּבָרָיו קַיְּימִין, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכְתּוֹב; אֲבָל לֹא בַּחוֹל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּשַּׁבָּת אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר בַּחוֹל. כֵּיוֹצֵא בּוֹ – זָכִין לַקָּטָן וְאֵין זָכִין לַגָּדוֹל, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לַקָּטָן אָמְרוּ, קַל וָחוֹמֶר לַגָּדוֹל.

**מַתְנִי׳** נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו, אוֹ עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו, וְהָיְתָה עָלָיו כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים: הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב; וּבַעֲלֵי הַחוֹב אוֹמְרִים: הָאָב מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבֵּן.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן.

**גְּמָ'** תְּנַן הָתָם: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בִּשְׁטָר – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים. עַל יְדֵי עֵדִים – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.
בָּעֵי שְׁמוּאֵל: "דְּאִיקְּנֵי", וְקָנָה; מַהוּ? אֲלִיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם – לֹא תִּיבְעֵי לָךְ, דְּוַדַּאי קָנָה. אֶלָּא כִּי תִּיבְעֵי לָךְ – אֲלִיבָּא דְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.
אָמַר רַב יוֹסֵף: תָּא שְׁמַע, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה הָיָה פִּיקֵּחַ שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת הַקַּרְקַע, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְמַשְׁכְּנוֹ עָלָיו!
אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מִינֵּיהּ קָאָמַר?! מִינֵּיהּ – אֲפִילּוּ מִגְּלִימָא דְּעַל כַּתְפֵּיהּ! כִּי קָא מִיבַּעְיָא לַן, "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וּמָכַר, "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וְהוֹרִישׁ, מַאי?
אָמַר רַב חָנָא, תָּא שְׁמַע: נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו, עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו; וְהָיְתָה עָלָיו כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב; יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים: הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב, וּבַעֲלֵי חוֹבוֹת אוֹמְרִים: הָאָב מֵת רִאשׁוֹן כּוּ'.
וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וּמָכַר, "דְּאִיקְּנֵי"– קָנָה וְהוֹרִישׁ, לָא מִשְׁתַּעְבֵּד; נְהִי נָמֵי דְּאָב מָיֵת בְּרֵישָׁא, "דְּאִיקְּנֵי" הוּא!
אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן, זְעֵירָא חַבְרִין תַּרְגְּמַהּ: מִצָּוָה עַל הַיְתוֹמִים לְפָרוֹעַ חוֹבַת אֲבִיהֶן. מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: מִלְוֶה עַל פֶּה הוּא, וְרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מִלְוֶה עַל פֶּה – אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁין וְלֹא מִן הַלָּקוֹחוֹת!

## דף קנז:

אֶלָּא הָא מַנִּי – רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.
אָמַר רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבִינָא, תָּא שְׁמַע: שִׁטְרֵי חוֹב הַמּוּקְדָּמִין – פְּסוּלִין, וְהַמְאוּחָרִין – כְּשֵׁרִין.
וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וּמָכַר, "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וְהוֹרִישׁ, לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד; מְאוּחָרִין אַמַּאי כְּשֵׁרִין? "דְּאִיקְּנֵי" הוּא!
הָא מַנִּי – רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.
אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, תָּא שְׁמַע: לְשֶׁבַח קַרְקָעוֹת כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ, וְהִשְׁבִּיחָהּ, וּבָא בַּעַל חוֹב וּטְרָפָהּ, כְּשֶׁהוּא גּוֹבֶה – גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן מִנְּכָסִין מְשׁוּעְבָּדִין, וְאֶת הַשֶּׁבַח מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין.
וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וּמָכַר, "דְּאִיקְּנֵי" – קָנָה וְהוֹרִישׁ, לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד; בַּעַל חוֹב אַמַּאי גּוֹבֶה שְׁבָחָא?

הָא מַנִּי – רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.
אִם תִּמְצָא לוֹמַר: ״דְּאִיקְּנֵי״ – קָנָה וּמָכַר, ״דְּאִיקְּנֵי״ – קָנָה וְהוֹרִישׁ, לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד; הָא לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד. אִם תִּמְצָא לוֹמַר: מִשְׁתַּעְבֵּד; לָוָה וְלָוָה, וְחָזַר וְקָנָה, מַהוּ? לְקַמָּא מִשְׁתַּעְבֵּד, אוֹ לְבָתְרָא מִשְׁתַּעְבֵּד?
אָמַר רַב נַחְמָן: הָא מִילְּתָא אִיבַּעְיָא לַן, וּשְׁלַחוּ מִתָּם: רִאשׁוֹן קָנָה. רַב הוּנָא אָמַר: יַחְלוֹקוּ. וְכֵן תָּנֵי רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: יַחְלוֹקוּ. אָמַר רָבִינָא: מַהְדּוּרָא קַמָּא דְּרַב אָשֵׁי, אָמַר לַן: רִאשׁוֹן קָנָה. מַהְדּוּרָא בָּתְרָא דְּרַב אָשֵׁי, אָמַר לַן: יַחְלוֹקוּ. וְהִלְכְתָא: יַחְלוֹקוּ.
מֵיתִיבִי: לְשֶׁבַח קַרְקָעוֹת כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לַחֲבֵירוֹ וְהִשְׁבִּיחָהּ, וּבָא בַּעַל חוֹב וּטְרָפָהּ, כְּשֶׁהוּא גּוֹבֶה – גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן מִנְּכָסִין מְשׁוּעְבָּדִין, וְאֶת הַשֶּׁבַח מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין. וְאִם אִיתָא, חֲצִי שֶׁבַח מִבְּעֵי לֵיהּ!
מַאי ״גּוֹבֶה״ נְמֵי דְּקָתָנֵי – חֲצִי שֶׁבַח.

## דף קנח.

**מַתְנִי׳** נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ, יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל אוֹמְרִים: אִשָּׁה מֵתָה רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבַּעַל; יוֹרְשֵׁי אִשָּׁה אוֹמְרִים: בַּעַל מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשָּׁה –
בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים – בְּחֶזְקָתָן, כְּתוּבָּה – בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, נְכָסִים הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ – בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב.

## דף קנח:

**גְּמָ׳** בְּחֶזְקַת מִי? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה,
וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מְשׁוּם בַּר קַפָּרָא אָמַר: יַחְלוֹקוּ. וְכֵן תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: הוֹאִיל וְהַלָּלוּ בָּאִין לִירַשׁ וְהַלָּלוּ בָּאִין לִירַשׁ, יַחְלוֹקוּ.
**מַתְנִי׳** נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ, אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִין שֶׁיַּחְלוֹקוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: מוֹדֶה אֲנִי בְּזוֹ, שֶׁהַנְּכָסִים בְּחֶזְקָתָן. אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי: עַל [הַ]חֲלוּקִין אָנוּ מִצְטַעֲרִין; אֶלָּא שֶׁבָּאתָ לְחַלֵּק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁוִין?!
**גְּמָ׳** בְּחֶזְקַת מִי? רַבִּי אִילְעָא אָמַר: בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאֵם. רַבִּי זֵירָא אָמַר: בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבֵּן. כִּי סָלֵיק רַבִּי זֵירָא, קָם בְּשִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי אִילְעָא. קָם רַבָּה בְּשִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי זֵירָא. אָמַר רַבִּי זֵירָא, שְׁמַע מִינַּהּ – אַוִּירָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים.
וְטַעְמָא מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: הוֹאִיל וְהוּחְזְקָה נַחֲלָה בְּאוֹתוֹ שֵׁבֶט.

אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי: עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מִצְטַעֲרִין וְכוּ'. אָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי, עֲדַיִן אָמְרָה – בֶּן עַזַּאי תַּלְמִיד חָבֵר דְּרַבִּי עֲקִיבָא הֲוָה, דְּקָאָמַר לֵיהּ "שֶׁבַּאתָ".
שְׁלַחוּ מִתָּם: בֵּן שֶׁלָּוֶה בְּנָכְסֵי אָבִיו בְּחַיֵּי אָבִיו, וָמֵת – בָּנוֹ מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. וְזוֹ הִיא שֶׁקָּשָׁה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. לָוֶה – מַאי מַפֵּיק? וְעוֹד, לָקוֹחוֹת מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? אֶלָּא אִי אִיתְּמַר, הָכִי

## דף קנט.

אִיתְּמַר: בֵּן שֶׁמָּכַר בְּנְכְסֵי אָבִיו בְּחַיֵּי אָבִיו, וָמֵת – בָּנוֹ מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. וְזוֹ הִיא שֶׁקָּשָׁה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת – וְלֵימְרוּ לֵיהּ: אֲבוּךְ מְזַבֵּין, וְאַתְּ מַפֵּיק?!
וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא מָצֵי אָמַר: מִכֹּחַ אֲבוּהּ דְּאַבָּא קָאָתֵינָא – תִּדַּע, דִּכְתִיב: "תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ, תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ"!
אֶלָּא אִי קַשְׁיָא, הָא קַשְׁיָא – בֵּן בְּכוֹר שֶׁמָּכַר חֵלֶק בְּכוֹרָה בְּחַיֵּי אָבִיו, וָמֵת בְּחַיֵּי אָבִיו – בָּנוֹ מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. וְזוֹ הִיא שֶׁקָּשָׁה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת – אֲבוּהּ מְזַבֵּין, אֵיהוּ מַפֵּיק?! וְכִי תֵּימָא, הָכָא נָמֵי אָמַר: מִכֹּחַ אֲבוּהּ דְּאַבָּא קָאָתֵינָא; אִי מִכֹּחַ אֲבוּהּ דְּאַבָּא קָא אָתְיָא, בְּחֵלֶק בְּכוֹרָה מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ?
וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא מָצֵי אָמַר: מִכֹּחַ אֲבוּהּ דְּאַבָּא קָאָתֵינָא – וּבְמָקוֹם אָב קָאֵימְנָא!
אֶלָּא אִי קַשְׁיָא, הָא קַשְׁיָא – הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת בִּשְׁטָר עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה גֵּזֶל, וְנַעֲשָׂה גֵּזֶל – הוּא אֵינוֹ מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ, אֲבָל אֲחֵרִים מְעִידִין. הַשְׁתָּא אִיהוּ לָא מְהֵימַן, אַחְרִינֵי מְהֵימְנִי?! וְכִי תֵּימָא הָכָא נָמֵי – כְּגוֹן שֶׁהוּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין, וְהָא אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנְיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין!
וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא גְּזֵירַת מֶלֶךְ הִיא, דְּאִיהוּ לָא מְהֵימַן, וְאַחְרִינֵי מְהֵימְנִי – וְלָאו מִשּׁוּם דְּמִשְׁקַר! דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְחוֹתָנָם – מִשּׁוּם דְּלָא מְהֵימְנִי הוּא?! אֶלָּא גְּזֵירַת מֶלֶךְ הוּא שֶׁלֹּא יְעִידוּ לָהֶם, הָכָא נָמֵי – גְּזֵירַת מֶלֶךְ הוּא שֶׁלֹּא יָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ לְחוֹתְנוֹ!

אֶלָּא לְעוֹלָם כִּדְאָמְרִינַן מֵעִיקָּרָא, וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ ״תַּחַת אֲבוֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ״ – הָהוּא בִּבְרָכָה כְּתִיב.
וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ בִּבְרָכָה כְּתִיב –

## דף קנט:

אֲבָל לְעִנְיַן דִּינָא לָא?!
וְהָתַנְיָא: נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו, עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו; וְהָיְתָה עָלָיו כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב; יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים: הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב; וּבַעַל חוֹב אוֹמֵר: הָאָב מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבֵּן.
מַאי, לָאו ״יוֹרְשֵׁי הָאָב״ – בְּנֵי, ״מוֹרִישָׁיו״ – אַחֵי? וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לָא מָצֵי אֲמַר ״מִכֹּחַ אֲבוּהּ דְּאַבָּא קָאָתֵינָא״, דְּכִי כְּתִיב: ״תַּחַת אֲבוֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ״ – בִּבְרָכָה כְּתִיב; כִּי מֵת הַבֵּן וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב – מַאי הָווּי? נֵימָא לְהוּ בַּעַל חוֹב: יְרוּשַׁת אֲבוּהוֹן קָא שְׁקִילְנָא!
לָא; ״יוֹרְשֵׁי הָאָב״ – אֶחָיו, ״מוֹרִישָׁיו״ – אַחֵי דַּאֲבוּהּ.
בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: בֵּן, מַהוּ שֶׁיִּירַשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר – לְהַנְחִיל לַאֲחִין מִן הָאָב? אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנֵיתוּהָ: הָאָב שֶׁנִּשְׁבָּה, וּמֵת בְּנוֹ בַּמְּדִינָה; וּבֵן שֶׁנִּשְׁבָּה, וּמֵת אָבִיו בַּמְּדִינָה – יוֹרְשֵׁי הָאָב וְיוֹרְשֵׁי הַבֵּן יַחְלוֹקוּ.
הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא כִּדְקָתָנֵי, הֵי נִינְהוּ יוֹרְשֵׁי הָאָב וְהֵי נִינְהוּ יוֹרְשֵׁי הַבֵּן? אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר: אָב שֶׁנִּשְׁבָּה וּמֵת בֵּן בְּתוֹ בַּמְּדִינָה, וּבֵן בְּתוֹ שֶׁנִּשְׁבָּה וּמֵת אֲבִי אִמּוֹ בַּמְּדִינָה, וְלָא יָדְעִינַן הֵי מִינַּייהוּ מִית בְּרֵישָׁא – יוֹרְשֵׁי הָאָב וְיוֹרְשֵׁי הַבֵּן יַחְלוֹקוּ.
וְאִם אִיתָא, נְהִי נָמֵי דְּבֵן מֵת בְּרֵישָׁא, לֵירְתֵיהּ לַאֲבוּהּ דְּאִמֵּיהּ בְּקִבְרֵיהּ, וְלֵירְתֵינְהוּ לַאֲחוֹהִי מִן אֲבוּהּ! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ – אֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר, לְהַנְחִיל לָאַחִין מֵאָב?
אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר מְנְיוֹמֵי לְאַבָּיֵי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ – אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁיְּחִלּוֹקוּ. וְאִם אִיתָא, נְהִי נָמֵי דְּבֵן מֵת בְּרֵישָׁא, לֵירְתֵיהּ לְאִמֵּיהּ בְּקִבְרֵיהּ, וְלֵירְתוּ אִינְהוּ לְאַחֵי מֵאֲבוּהּ! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ אֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר לְהַנְחִיל לָאַחִין מִן הָאָב? שְׁמַע מִינַּהּ.
וְטַעְמָא מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: נֶאֱמְרָה ״סִיבָּה״ בַּבֵּן, וְנֶאֱמְרָה ״סִיבָּה״ בַּבַּעַל; מָה ״סִיבָּה״ הָאֲמוּרָה בַּבַּעַל – אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בַּקֶּבֶר, אַף ״סִיבָּה״ הָאֲמוּרָה בַּבֵּן – אֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר, לְהַנְחִיל לָאַחִין מִן הָאָב.
הָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרַיהּ: נִכְסֵי דְּבַר סִיסִין מְזַבְּנִינָא לָךְ. הֲוַאי חָדָא אַרְעָא דַּהֲוָה מִיקַּרְיָא ״דְּבֵי בַּר סִיסִין״, אֲמַר לֵיהּ: הָא לָאו דְּבֵי בַּר סִיסִין הִיא, וְאִיקְרוֹיֵי הוּא דְּמִיקַּרְיָא ״דְּבֵי בַּר סִיסִין״.

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אוֹקְמַהּ בִּידָא דְּלוֹקֵחַ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: דִּינָא הָכִי?! הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ – עָלָיו הָרְאָיָה! וְרַמֵּי דְּרָבָא אַדְּרָבָא, וּדְרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן – דְּהָהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי בֵּיתָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ זְבִינְתַּהּ, וַאֲכַלִית שְׁנֵי חֶזְקָה. אֱמַר לֵיהּ: אֲנָא בְּשִׁכּוּנֵי גַּוְּאֵי הֲוַאי.

אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: זִיל בְּרוֹר אֲכִילָתָךְ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: דִּינָא הָכִי?! הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ – עָלָיו הָרְאָיָה! קַשְׁיָא דְּרָבָא אַדְּרָבָא, וּדְרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן! דְּרָבָא אַדְּרָבָא לָא קַשְׁיָא – הָכָא מוֹכֵר קָאֵי בְּנִכְסֵיהּ, הָתָם לוֹקֵחַ קָאֵי בְּנִכְסֵיהּ.

דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן לָא קַשְׁיָא – הָכָא, כֵּיוָן דְּאָמַר לֵיהּ: דְּבֵי בַּר סִיסִין, וּמִיקַּרְיָא "דְּבֵי בַּר סִיסִין"; עֲלֵיהּ דִּידֵיהּ רַמְיָא לְגַלּוֹיֵי דְּלָאו דְּבֵי בַּר סִיסִין הִיא. הָכָא, לֹא יְהֵא אֶלָּא דְּנָקִיט שְׁטָרָא – מִי לָא אָמְרִינַן לֵיהּ: קַיֵּים שְׁטָרָךְ וְקוּם בְּנִכְסֵי?

## הֲדַרַן עֲלָךְ מִי שֶׁמֵּת

## דף קס.

**גֵּט פָּשׁוּט** – עֵדָיו מִתּוֹכוֹ. מְקוּשָּׁר – עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו.

פָּשׁוּט – שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו, מְקוּשָּׁר – שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְקוּשָּׁר שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ – כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פָּשׁוּט. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.

גֵּט פָּשׁוּט – עֵדָיו בִּשְׁנַיִם, וּמְקוּשָּׁר – בִּשְׁלֹשָׁה. פָּשׁוּט שֶׁכָּתַב בּוֹ עֵד אֶחָד, וּמְקוּשָּׁר שֶׁכָּתַב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין.

**גְּמָ'** מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר קְרָא: "שְׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ, וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם, וְהָעֵד עֵדִים". "שְׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר" –

## דף קס:

זֶה פָּשׁוּט. "וְחָתוֹם" – זֶה מְקוּשָּׁר. "וְהָעֵד" – שְׁנַיִם, "עֵדִים" – שְׁלֹשָׁה. הָא כֵּיצַד? שְׁנַיִם לְפָשׁוּט, שְׁלֹשָׁה לִמְקוּשָּׁר.

וְאֵיפוֹךְ אֲנָא! מִתּוֹךְ שֶׁנִּתְרַבָּה בִּקְשָׁרָיו, נִתְרַבָּה בְּעֵדָיו.

רַפְרָם אָמַר, מֵהָכָא: "וְאָקַח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה, אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים, וְאֶת הַגְּלוּיִ"; "וְאָקַח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה" – זֶה פָּשׁוּט. "אֶת הֶחָתוּם" – זֶה מְקוּשָּׁר. "וְאֶת הַגָּלוּי" – זֶה פָּשׁוּט שֶׁבַּמְּקוּשָּׁר.

"הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים" – אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁב�ֵּין פָּשׁוּט לִמְקוּשָּׁר. הָא כֵּיצַד? זֶה עֵדְיוֹ שְׁנַיִם, וְזֶה עֵדָיו שְׁלֹשָׁה; זֶה עֵדָיו מְתוּכוֹ, וְזֶה עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו.

וְאֵיפוֹךְ אֲנָא! מְתוּכוֹ שֶׁנִּתְרַבָּה בְּקִשְׁרָיו, נִתְרַבָּה בְּעֵדָיו.

רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר, מֵהָכָא: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר" – אִם תִּתְקַיֵּים עֵדוּתָן בִּשְׁנַיִם, לָמָּה פָּרַט לְךָ בִּשְׁלֹשָׁה? לוֹמַר לְךָ: שְׁנַיִם לְפָשׁוּט, שְׁלֹשָׁה לִמְקוּשָּׁר.

וְאֵיפוֹךְ אֲנָא! מְתוּכוֹ שֶׁנִּתְרַבָּה בְּקִשְׁרָיו, נִתְרַבָּה בְּעֵדָיו.

וְהֲנֵי לְהָכִי הוּא דְּאָתוּ? כָּל חַד וְחַד לְמֵילְתֵיהּ הוּא דַּאֲתָא – לְכִדְתַנְיָא: "שְׁדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ, וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם" – עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן. "וְאָקַח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה" – הָכִי הָוֵה מַעֲשֶׂה. "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים" – לְהַקִּישׁ שְׁלֹשָׁה לִשְׁנַיִם, בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנַן!

אֶלָּא מְקוּשָּׁר מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָאֵי אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא.

וְטַעְמָא מַאי תַּקִּינוּ רַבָּנַן מְקוּשָּׁר? אַתְרָא דְּכָהֲנֵי הֲווֹ, וַהֲווֹ קָפְדֵי טוּבָא וּמְגָרְשֵׁי נָשַׁיְיהוּ; וְעָבְדִי רַבָּנַן תַּקָּנְתָּא, אַדְּהָכִי וְהָכִי מֵיתְבָא דַּעְתַּיְיהוּ.

הָתִינַח גִּיטִּין, שְׁטָרוֹת מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּחַלֵּק בֵּין גִּיטִּין לִשְׁטָרוֹת.

הֵיכָן עֵדִים חוֹתְמִין? רַב הוּנָא אָמַר: בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר. וְרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: אֲחוֹרֵי הַכְּתָב – וּכְנֶגֶד הַכְּתָב מִבַּחוּץ.

אָמַר לֵיהּ רָמֵי בַּר חָמָא לְרַב חִסְדָּא: לְרַב הוּנָא דְּאָמַר בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר – קָא סָלְקָא דַּעְתִּין בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר מְגַוַּאי – וְהָא הָהוּא מְקוּשָּׁר דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, וְאָמַר רַבִּי: אֵין זְמַן בָּזֶה! אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי לְרַבִּי: שָׁמָא בֵּין קִשְׁרָיו מוּבְלָע? פַּלְיֵיהּ, וְחַזְיֵיהּ. וְאִם אִיתָא, "אֵין זְמַן בָּזֶה וְאֵין עֵדִים בָּזֶה" מִיבַּעְיָא לֵיהּ!

אָמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר – מְגַוַּאי? לָא, בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר – מֵאַבָּרַאי.

וְנֵיחוּשׁ דִּלְמָא זַיֵּיף וְכָתַב מַאי דְּבָעֵי, וַחֲתִימֵי סָהֲדֵי!

דִּכְתִיב בֵּיהּ: "שָׂרִיר וְקַיָּם".

וְנֵיחוּשׁ דִּלְמָא כָּתַב מַאי דְּבָעֵי, וַהֲדַר כָּתַב "שָׂרִיר וְקַיָּם" אַחֲרִינָא! חַד "שָׂרִיר וְקַיָּם" כְּתִבִינַן, תְּרֵי "שָׂרִיר וְקַיָּם" לָא כְּתִבִינַן.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא מָחֵיק לֵיהּ לְ"שָׂרִיר וְקַיָּם", וְכָתַב מַאי דְּבָעֵי, וַהֲדַר כָּתַב "שָׂרִיר וְקַיָּם"! הָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תְּלוּיָה; מְקוּיֶּמֶת – כְּשֵׁרָה,

## דף קסא.

מְחָק – פָּסוּל, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּקוּמָיִם.
וְלֹא אָמְרוּ מְחָק פָּסוּל – אֶלָּא בִּמְקוֹם "שָׁרִיר וְקַיָּים", וּכְשֶׁיעוּר "שָׁרִיר וְקַיָּים".
וּלְרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, דְּאָמַר: אֲחוֹרֵי הַכְּתָב – וּכְנֶגֶד הַכְּתָב מִבַּחוּץ; לֵיחוּשׁ דִּלְמָא כָּתֵיב מְגַוָּאי מַאי דְּבָעֵי, וּמַחְתִּים סָהֲדֵי יַתִּירֵי מֵאַבָּרַאי, וְאָמַר: אֲנָא לְרַבּוֹת בְּעֵדִים הוּא דַּעֲבַדִי!
אֲמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ עֵדִים כְּסִדְרָן חֲתִימִי? עֵדִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה חֲתִימִי.
וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא מִתְרַמְיָא רֵיעוּתָה בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה, וְגָיֵיז לַיהּ לְשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה – וְגָיֵיז לֵיהּ לְרֹאובֵן בַּהֲדֵיהּ, וּמִתַּכְשַׁר בְּ"בֶן יַעֲקֹב עֵד"; דְּתָנַן: "בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי, עֵד" – כָּשֵׁר!
דְּכָתֵיב "רְאוּבֵן בֶּן" בְּחַד דָּרָא, וְ"יַעֲקֹב עֵד" עִלָּוּוּיהּ.
וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא גָּיֵיז לֵיהּ לִ"רְאוּבֵן בֶּן", וּמִתַּכְשַׁר בְּ"יַעֲקֹב עֵד" – דְּתָנַן: "אִישׁ פְּלוֹנִי עֵד", כָּשֵׁר!
דְּלָא כְּתִיב "עֵד".
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם דִּכְתִיב "עֵד", דְּיָדְעִינַן בַּהּ דְּהָא חֲתִימוּת יָדָא –

## דף קסא:

לָאו דְּיַעֲקֹב הוּא.
וְדִלְמָא בִּשְׁמֵיהּ דַּאֲבוּהּ חָתַם! לָא שָׁבֵיק אִינִישׁ שְׁמֵיהּ דִּידֵיהּ, וְחָתֵים בִּשְׁמֵיהּ דַּאֲבוּהּ.
וְדִלְמָא סִימָנָא בְּעָלְמָא הוּא דְּשַׁוְּוֵיהּ! דְּהָא רַב צָיֵיר כְּוֹורָא, רַבִּי חֲנִינָא צָיֵיר חֲרוּתָא, רַב חִסְדָּא סַמָּךְ, רַב הוֹשַׁעְיָא – עַיִן, רָבָא בַּר רַב הוּנָא – מָכוּתָא! לָא חָצִיף אִינָשׁ לְשַׁוּוֵיהּ לִשְׁמֵיהּ דַּאֲבוּהּ סִימָנָא.
מָר זוּטְרָא אָמַר: לְמָה לָךְ כּוּלֵּי הַאי? כָּל מְקוּשָּׁר שֶׁאֵין עֵדָיו כְּלִין בְּשִׁיטָה אַחַת – פָּסוּל.
אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְּחֻקִּין כּוּלָּן, צָרִיךְ שֶׁיִּכְתּוֹב "וְדֵין קַיּוּמֵיהּ".
וְצָרִיךְ שֶׁיְּחַזּוֹר מֵעִנְיָנוֹ שֶׁל שְׁטָר בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה; מַאי טַעְמָא?

## דף קסב.

אָמַר רַב עַמְרָם: לְפִי שֶׁאֵין לְמֵדִין מִשִּׁיטָה אַחֲרוֹנָה.
אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב עַמְרָם: מְנָא לָךְ הָא? אָמַר לֵיהּ, דְּתַנְיָא: הִרְחִיק אֶת הָעֵדִים שְׁנֵי שִׁיטִּין מִן הַכְּתָב – פָּסוּל, שִׁיטָּה אַחַת – כָּשֵׁר.
מַאי שְׁנָא שְׁנֵי שִׁיטִּין – דִּלְמָא מְזַיֵּיף וְכָתֵב; שִׁיטָּה אַחַת נָמֵי, מְזַיֵּיף וְכָתַב! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ אֵין לְמֵדִין מִשִּׁיטָה אַחֲרוֹנָה? שְׁמַע מִינַּהּ.

## דף קסב:

אִיבַּעְיָא לְהוּ: שִׁיטָה וּמֶחֱצָה, מַאי? תָּא שְׁמַע: הִרְחִיק אֶת הָעֵדִים שְׁנֵי שִׁיטִין – פָּסוּל. הָא שִׁיטָה וּמֶחֱצָה – כָּשֵׁר.

אֵימָא סֵיפָא: שִׁיטָה אַחַת – כָּשֵׁר. שִׁיטָה אַחַת הוּא דְּכָשֵׁר, הָא שִׁיטָה וּמֶחֱצָה – פָּסוּל! אֶלָּא מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ.

מַאי הָוֵי עֲלַהּ? תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: הִרְחִיק אֶת הָעֵדִים שְׁנֵי שִׁיטִין מִן הַכְּתָב – פָּסוּל. פָּחוֹת מִכָּאן – כָּשֵׁר.

הָיוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה עֵדִים חֲתוּמִין עַל הַשְּׁטָר, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – תִּתְקַיֵּים עֵדוּת בַּשְּׁאָר.

מְסַיַּיע לֵיהּ לְחִזְקִיָּה, דְּאָמַר חִזְקִיָּה: מִלְּאָהוּ בִּקְרוֹבִים – כָּשֵׁר.

וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי אֲוִיר סוּפָהּ פּוֹסֵל בִּשְׁלִשָּׁה, סְכָךְ פָּסוּל פּוֹסֵל בְּאַרְבָּעָה.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: שְׁנֵי שִׁיטִין שֶׁאָמְרוּ –

## דף קסג.

הֵן וַאֲוִירָן, אוֹ דִלְמָא הֵן וְלֹא אֲוִירָן?

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מִסְתַּבְּרָא דְּהֵן וַאֲוִירָן, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֵן וְלֹא אֲוִירָן – שִׁיטָה אַחַת בְּלֹא אֲוִירָהּ, לְמַאי חָזְיָא? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ – הֵן וַאֲוִירָן! שְׁמַע מִינַּהּ.

רַבִּי שַׁבְּתַי אָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּחִזְקִיָּה: שְׁנֵי שִׁיטִין שֶׁאָמְרוּ – בְּכְתַב יְדֵי עֵדִים, וְלֹא כְּתַב יְדֵי סוֹפֵר. מַאי טַעְמָא? דְּכָל הַמְזַיֵּיף, לָאו לְגַבֵּי סְפָרָא אָזֵיל וּמְזַיֵּיף.

וְכַמָּה? אָמַר רַב יִצְחָק בָּן אֶלְעָזָר: כְּגוֹן "לְךָ–לְךָ" זֶה עַל גַּבֵּי זֶה. אַלְמָא קָסָבַר: שְׁנֵי שִׁיטִין, וְאַרְבָּעָה אֲוִירִין.

רַב חִיָּיא בַּר אַמֵּי מִשְּׁמֵיהּ דְּעוּלָּא אָמַר: כְּגוֹן לָמֶד מִלְּמַעְלָה וְכָף מִלְּמַטָּה. אַלְמָא קָסָבַר: שְׁנֵי שִׁיטִין וּשְׁלֹשָׁה אֲוִירִין.

רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר: כְּגוֹן: "בָּרוּךְ בֶּן לֵוִי" בְּשִׁיטָה אַחַת. קָא סָבַר: שִׁיטָה אַחַת וּשְׁנֵי אֲוִירִין.

אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּין עֵדִים לַכְּתָב, אֲבָל בֵּין עֵדִים לְאַשְׁרְתָּא – אֲפִילּוּ טוּבָא נָמֵי כָּשֵׁר.

מַאי שְׁנָא בֵּין עֵדִים לַכְּתָב – דִּלְמָא מְזַיֵּיף וְכָתֵב מַאי דְּבָעֵי, וַחֲתִימֵי סָהֲדֵי; בֵּין עֵדִים לְאַשְׁרְתָּא נָמֵי, מְזַיֵּיף וְכָתֵב מַאי דְּבָעֵי, וַחֲתִימֵי סָהֲדֵי!

דְּמַטַּיֵּיט לֵיהּ. אִי הָכִי, בֵּין עֵדִים לַשְּׁטָר נָמֵי מְטַיֵּיט לֵיהּ!

אָמְרִי: סָהֲדֵי אַטְיוּטָא הוּא דַּחֲתִימִי. בֵּין עֵדִים לְאַשְׁרְתָּא נָמֵי, אָמְרִי: בֵּי דִינָא אַטְיוּטָא הוּא דַּחֲתִימִי! בֵּי דִינָא אַטְיוּטָא לָא חֲתִימִי.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא גָּיֵיז לֵיהּ לְעֵילָּא, וּמָחֵיק לֵיהּ לִטְיוּטָא, וְכָתֵב מַאי דְּבָעֵי, וּמַחְתִּים סָהֲדֵי; וְאָמַר רַב: שְׁטָר הַבָּא הוּא וְעֵדָיו עַל הַמְּחָק – כָּשֵׁר!

## דף קסג:

הָנִיחָא לְרַב כָּהֲנָא – דְּמַתְנִי לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, שַׁפִּיר; אֶלָּא לְרַב טָבְיוֹמִי – דְּמַתְנִי לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?

קָסָבַר: כָּל כִּי הַאי גַּוְונָא, אֵין מְקַיְּימִין אוֹתוֹ מִן הָאַשְׁרָתָא שֶׁבּוֹ, אֶלָּא מִן הָעֵדִים שֶׁבּוֹ.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּין הָעֵדִים לַכְּתָב, אֲבָל בֵּין עֵדִים לָאַשְׁרָתָא – אֲפִילּוּ שִׁיטָה אַחַת פָּסוּל.

מַאי שָׁנָא בֵּין עֵדִים לָאַשְׁרָתָא – דִּלְמָא גָּיֵיז לְעֵילָּאי, וְכָתֵב הוּא וְעֵדָיו בְּשִׁיטָה אַחַת, וְקָסָבַר: שְׁטָר הַבָּא הוּא וְעֵדָיו בְּשִׁיטָה אַחַת – כָּשֵׁר;

אִי הָכִי, בֵּין עֵדִים לַכְּתָב נָמֵי – דִּלְמָא גָּיֵיז לֵיהּ לְעֵילָּאי, וְכָתֵב מַאי דְּבָעֵי, וַחֲתִימִי סָהֲדֵי!

קָא סָבַר: שְׁטָר הַבָּא הוּא בְּשִׁיטָה אַחַת, וְעֵדָיו בְּשִׁיטָה אַחֶרֶת – פָּסוּל.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא כָּתֵב הוּא וְעֵדָיו בְּשִׁיטָה אַחַת, וְאָמַר: אֲנָא לְרִבּוֹת בְּעֵדִים הוּא דַּעֲבַדִי!

קָסָבַר: כֹּל כִּי הַאי גַּוְונָא – אֵין מְקַיְּימִין אוֹתוֹ מִן הָעֵדִים שֶׁלְּמַטָּה, אֶלָּא מִן הָעֵדִים שֶׁלְּמַעְלָה.

גּוּפָא – אָמַר רַב: שְׁטָר הַבָּא הוּא וְעֵדָיו עַל הַמְּחָק – כָּשֵׁר.

## דף קסד.

וְאִם תֹּאמַר: מוֹחֵק וְחוֹזֵר וּמוֹחֵק! אֵינוֹ דּוֹמֶה נִמְחַק פַּעַם אַחַת, לְנִמְחַק שְׁתֵּי פְּעָמִים.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא שְׁדֵי דְּיוֹתָא אַמְּקוֹם עֵדִים מֵעִיקָּרָא, וּמָחֵיק לֵיהּ – דְּכִי הָדַר מָחֵיק לֵיהּ לְהַאי, הָוֶה לֵיהּ אִידֵּי וְאִידֵּי נִמְחַק שְׁתֵּי פְּעָמִים!

אָמַר אַבָּיֵי, קָסָבַר רַב: אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַמְּחָק, אֶלָּא אִם כֵּן נִמְחַק בִּפְנֵיהֶם.

מֵיתִיבִי: הוּא עַל הַנְּיָיר וְעֵדָיו עַל הַמְּחָק – כָּשֵׁר. וְנֵיחוּשׁ דִּלְמָא מָחֵיק לֵיהּ, וְכָתֵיב מַאי דְּבָעֵי, וְהָוֵי לֵיהּ הוּא וְעֵדָיו עַל הַמְּחָק!

דְּכָתְבִי הָכִי: "אֲנַחְנָא סָהֲדֵי – חֲתַמְנָא עַל מְחָקָא, וּשְׁטָרָא – כְּתִב עַל נְיָירָא".

דְּכָתְבִי הֵיכָא? אִי מִלְּתַחַת – גָּיֵיז לֵיהּ; אִי עִילָּאי – מָחֵיק לֵיהּ! דְּכָתְבִי בֵּין סָהֲדָא לְסָהֲדָא.

אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: הוּא עַל הַמְּחָק, וְעֵדָיו עַל הַנְּיָיר – פָּסוּל. אַמַּאי פָּסוּל? הָכָא נָמֵי, נִכְתְּבוּ הָכִי: "אֲנַחְנָא סָהֲדֵי – חֲתַמְנָא עַל נְיָירָא, וּשְׁטָרָא – עַל מְחָקָא"!

[הַשְׁתָּא נָמֵי] מַאי אָמְרַתְּ – מוֹחֵק חוֹזֵר וּמוֹחֵק? הָא אָמְרַתְּ: אֵינוֹ דּוֹמֶה נִמְחַק פַּעַם אַחַת, לְנִמְחַק שְׁתֵּי פְּעָמִים! הָנֵי מִילֵּי – הֵיכָא דַּחֲתִימִי סָהֲדֵי אַמְּחָקָא; הֵיכָא דְּלָא חֲתִימִי סָהֲדֵי אַמְּחָקָא אֶלָּא אַנְּיָירָא – לָא יְדִיעַ.

וְלַיְתֵי מְגִילְתָא אַחֲרִיתִי, וְלִמְחוֹק וְלִידַמֵּי! לָא דָּמֵי מְחָקָא דְּהָא מְגִילְתָא, לִמְחָקָא דְּהָא מְגִילְתָא.

וּלְקַבְּלַהּ לַחֲתִימוּת יָדָא דְּסָהֲדֵי בְּבֵי דִינָא, וְלִמְחוֹק וְלִידַמֵּי! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: אֵינוֹ דּוֹמֶה נִמְחַק בֶּן יוֹמוֹ, לְנִמְחַק בֶּן שְׁנֵי יָמִים.

וְלִישַׁהֲיֵיהּ! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: חָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין.

רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְקוּשָּׁר וְכוּ'. הֵשִׁיב רַבִּי לְדִבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל:

## דף קסד:

וַהֲלֹא אֵינוֹ דּוֹמֶה זְמַנּוֹ שֶׁל זֶה לִזְמַנּוֹ שֶׁל זֶה! פָּשׁוּט; מָלַךְ שָׁנָה – מוֹנִין לוֹ שָׁנָה, שְׁתַּיִם – מוֹנִין לוֹ שְׁתַּיִם. מְקוּשָּׁר; מָלַךְ שָׁנָה – מוֹנִין לוֹ שְׁתַּיִם, שְׁתַּיִם – מוֹנִין לוֹ שָׁלֹשׁ.

וְזִימְנִין דְּיָיזֵיף מִינֵּיהּ זוּזֵי בִּמְקוּשָּׁר, וּמִיתְרְמֵי לֵיהּ זוּזֵי בֵּינֵי בֵּינֵי וּפָרַע לֵיהּ; וְאָמַר לֵיהּ: הַב לִי שְׁטָרַאי, וְאָמַר לֵיהּ: אִירְכַּס לִי; וְכָתַב לֵיהּ תְּבָרָא;

וְכִי מָטֵי זְמַנֵּיהּ, מְשַׁוֵּי לֵיהּ פָּשׁוּט, וְאָמַר לֵיהּ: הָנֵי הַשְׁתָּא דִּיזַפְתְּ מִינַּאי!

קָא סָבַר: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר.

וּמִי בָּקֵי רַבִּי בִּמְקוּשָּׁר? וְהָא הָהוּא מְקוּשָּׁר דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, וְאָמַר רַבִּי: שְׁטָר מְאוּחָר זֶה! וְאָמַר לוֹ זוּנִין לְרַבִּי: כָּךְ מִנְהָגָהּ שֶׁל אוּמָּה זוֹ; מָלַךְ שָׁנָה – מוֹנִין לוֹ שְׁתַּיִם, שְׁתַּיִם – מוֹנִין לוֹ שָׁלֹשׁ!

בָּתַר דְּשַׁמְעַהּ מִזּוּנִין, סַבְרַהּ.

הָהוּא שְׁטָרָא דַּהֲוָה כְּתִיב בֵּיהּ: "בִּשְׁנַת פְּלוֹנִי אַרְכָּן". אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: יִבְדֹּק אֵימָתַי עָמַד אַרְכָּן בְּאַרְכְּנוּתֵיהּ.

וְדִלְמָא דַּאֲרִיךְ מַלְכוּתֵיהּ! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: כָּךְ מִנְהָגָהּ שֶׁל אוּמָּה זוֹ; שָׁנָה רִאשׁוֹנָה – קוֹרִין לוֹ "אַרְכָּן", שְׁנִיָּה – קוֹרִין לוֹ דִּיגוֹן.

וְדִלְמָא עַבּוֹרֵי עַבְּרוּהוּ, וַהֲדַר אוֹקְמוּהוּ! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: הָהוּא "אַרְכָּן דִּיגוֹן" קְרָאוּ לֵיהּ.

תָּנוּ רַבָּנָן: "הֲרֵינִי נָזִיר הֵינָא" – סוֹמְכוֹס אָמַר: "הֵינָא" – אַחַת. "דִּיגוֹן" – שְׁתַּיִם. "טְרִיגוֹן" – שָׁלֹשׁ. "טֶטְרִיגוֹן" – אַרְבַּע. "פֶּנְטִיגוֹן" – חָמֵשׁ.

תָּנוּ רַבָּנָן: בַּיִת עָגוֹל; דִּיגוֹן; טְרִיגוֹן; פֶּנְטִיגוֹן – אֵינוֹ מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים. טֶטְרִיגוֹן – מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים.

מָנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן, לְמַעְלָה אוֹמֵר: "קִיר–קִירוֹת" – שְׁתַּיִם; לְמַטָּה אוֹמֵר: "קִיר–קִירוֹת" – שְׁתַּיִם; הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע.

הָהוּא מְקוּשָּׁר דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, וְאָמַר רַבִּי: אֵין זְמַן בָּזֶה?! אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי לְרַבִּי: שֶׁמָּא בֵּין קְשָׁרָיו מוּבְלָע? פַּלְיֵיהּ, וְחַזְיֵיהּ. הֲדַר חָזָא בֵּיהּ רַבִּי בְּבִישׁוּת. אָמַר לֵיהּ: לָאו אָנָא כְּתַבְתֵּיהּ, רַבִּי יְהוּדָה חַיְיטָא כַּתְבֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: כְּלָךְ מִלָּשׁוֹן הָרָע הַזֶּה.

זִימְנִין הֲוָה יָתֵיב קַמֵּיהּ, וְקָא פָּסֵיק סִידְרָא בְּסֵפֶר תְּהִלִּים; אָמַר רַבִּי: כַּמָּה מְיוּשָּׁר כְּתָב זֶה! אָמַר לֵיהּ: לָאו אָנָא כְּתַבְתֵּיהּ, יְהוּדָה חַיְיטָא כַּתְבֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: כְּלָךְ מִלָּשׁוֹן הָרָע הַזֶּה.

בְּשִׁלְמָא הָתָם, אִיכָּא לָשׁוֹן הָרָע; אֶלָּא הָכָא, מַאי לָשׁוֹן הָרָע אִיכָּא? מִשּׁוּם דְּרַב דִּימִי – דְּתָנֵי רַב דִּימִי אֲחוּהּ דְּרַב סְפָרָא: לְעוֹלָם אַל יְסַפֵּר אָדָם בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ טוֹבָתוֹ בָּא לִידֵי רָעָתוֹ.

אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב: שָׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת אֵין אָדָם נִיצּוֹל מֵהֶן בְּכָל יוֹם – הִרְהוּר עֲבֵירָה, וְעִיּוּן תְּפִלָּה, וְלָשׁוֹן הָרָע. לָשׁוֹן הָרָע סָלְקָא דַּעְתָּךְ?!

## דף קסה.

אֶלָּא אֲבַק לָשׁוֹן הָרָע.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רוֹב בְּגָזֵל, וּמִיעוּט בַּעֲרָיוֹת, וְהַכֹּל בְּלָשׁוֹן הָרָע. בְּלָשׁוֹן הָרָע סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא אֲבַק לָשׁוֹן הָרָע.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. וְתַנָּא קַמָּא לֵית לֵיהּ מִנְהַג מְדִינָה?

אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּאַתְרָא דִּנְהִיגִי פְּשׁוּט, וַאֲמַר לֵיהּ: "עֲבֵיד לִי פְּשׁוּט", וַאֲזַל עֲבַד לֵיהּ מְקוּשָּׁר – קָפֵידָא. נְהִיגִי מְקוּשָּׁר, וַאֲמַר לֵיהּ: "עֲבֵיד לִי מְקוּשָּׁר", וַאֲזַל עֲבַד לֵיהּ פָּשׁוּט – קָפֵידָא.

כִּי פְּלִיגִי – בְּאַתְרָא דִּנְהִיגִי בְּפָשׁוּט וּמְקוּשָּׁר, וַאֲמַר לֵיהּ: "עֲבֵיד לִי פָּשׁוּט", וַאֲזַל עֲבַד לֵיהּ מְקוּשָּׁר; מָר סָבַר: קָפֵידָא, וּמָר סָבַר: מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ.

אָמַר אַבָּיֵי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר – כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ: מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – הָא דַּאֲמַרַן. רַבִּי שִׁמְעוֹן – דִּתְנַן,

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם הִטְעָה לְשֶׁבַח, הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת.

רַבִּי אֶלְעָזָר – דִּתְנַן, הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: "הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי", וְקִיבְּלוּ לָהּ מִמָּקוֹם אַחֵר – פָּסוּל; וְרַבִּי אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר. מָר סָבַר: קָפֵידָא, וּמָר סָבַר: מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ.

[פָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵד אֶחָד כּוּ'] בְּשִׁלְמָא מְקוּשָּׁר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים, פָּסוּל – אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּבְעָלְמָא כָּשֵׁר – הָכָא נָמֵי כָּשֵׁר; קָא מַשְׁמַע לַן דְּפָסוּל. אֶלָּא פָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵד אֶחָד – פְּשִׁיטָא!

אָמַר אַבָּיֵי: לָא נִצְרְכָא – דַּאֲפִילּוּ עֵד אֶחָד בִּכְתָב, וְעֵד אֶחָד בְּפֶה.

אַמֵּימָר אַכְשֵׁר בְּעֵד אֶחָד בִּכְתָב וְעֵד אֶחָד עַל פֶּה. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: וְהָא דְּאַבָּיֵי, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעַ לִי – כְּלוֹמַר, לָא סְבִירָא לִי.
אֶלָּא קַשְׁיָא

## דף קסה:

מַתְנִיתִין!
הָא קָא מַשְׁמַע לַן – דִּשְׁנַיִם בִּמְקוּשָׁר, כְּעֵד אֶחָד בְּפָשׁוּט; מָה הָתָם – פְּסוּלָא דְּאוֹרָיְיתָא, אַף הָכָא נָמֵי – פְּסוּלָא דְּאוֹרָיְיתָא.
תְּנַ֗ע, דִּשְׁלַחוּ מִתָּם חַבְרַיָּיא לְרַבִּי יִרְמְיָה:
עֵד אֶחָד בִּכְתָב וְעֵד אֶחָד עַל פֶּה, מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ?
אַלִּיבָּא דְּתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה – לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, דַּאֲפִילּוּ שְׁנַיִם בִּכְתָב וּשְׁנַיִם עַל פֶּה לָא מִצְטָרְפִי. אֶלָּא כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ, אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה – שְׁנַיִם בִּכְתָב וּשְׁנַיִם עַל פֶּה הוּא דְּמִצְטָרְפִי, אֲבָל עֵד אֶחָד בִּכְתָב וְאֶחָד עַל פֶּה לָא מִצְטָרְפִינַן; אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא?
שְׁלַח לְהוּ: אֲנִי אֵינִי כְּדַיֵּי שֶׁשְּׁלַחְתֶּם לִי, אֶלָּא כָּךְ דַּעַת תַּלְמִידְכֶם נוֹטָה – שֶׁיִּצְטָרְפוּ.
אֲמַר לֵיהּ: אֲנַן הָכִי מַתְנִינַן לָהּ – דִּשְׁלַחוּ לֵיהּ חַבְרַיָּיא לְרַבִּי יִרְמְיָה: שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ – אֶחָד בְּבֵית דִּין זֶה, וְאֶחָד בְּבֵית דִּין זֶה; מַהוּ שֶׁיָּבוֹאוּ בֵּית דִּין אֵצֶל בֵּית דִּין, וְיִצְטָרְפוּ?
אַלִּיבָּא דְּתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי נָתָן לָא תִּיבְּעֵי לָךְ – דַּאֲפִילּוּ בְּחַד בֵּית דִּינָא נָמֵי לָא מִצְטָרְפִי; אֶלָּא כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ אַלִּיבָּא דְּרַבִּי נָתָן – בְּחַד בֵּי דִינָא הוּא דְּמִצְטָרְפִי, אֲבָל בִּתְרֵי בֵּי דִינָא לָא מִצְטָרְפִי; אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא?
וּשְׁלַח לְהוּ: אֲנִי – אֵינִי כְּדַיֵּי שֶׁאַתֶּם שְׁלַחְתֶּם לִי, אֶלָּא כָּךְ דַּעַת תַּלְמִידְכֶם נוֹטָה – שֶׁיִּצְטָרְפוּ.
מָר בַּר חִיָּיא אָמַר, הָכִי שְׁלַחוּ לֵיהּ: שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין זֶה, וְחָזְרוּ וְהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין זֶה – מַהוּ שֶׁיָּבוֹא אֶחָד מִכָּל בֵּית דִּין וְיִצְטָרְפוּ?
אַלִּיבָּא דְּרַבִּי נָתָן לָא תִּיבְּעֵי לָךְ – הַשְׁתָּא עֵדִים מְצָרְפִינַן, דַּיְינֵי מִיבַּעְיָא? אֶלָּא כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ, אַלִּיבָּא דְּתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי נָתָן – עֵדִים הוּא דְּלָא מְצָרְפִינַן, אֲבָל דַּיְינֵי מְצָרְפִינַן; אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא?
שְׁלַח לְהוּ: אֲנִי – אֵינִי כְּדַיֵּי שֶׁאַתֶּם שְׁלַחְתֶּם לִי, אֶלָּא כָּךְ דַּעַת תַּלְמִידְכֶם נוֹטָה – שֶׁיִּצְטָרְפוּ.
רַבִינָא אָמַר, הָכִי שְׁלַחוּ לֵיהּ: שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּים אֶת הַשְּׁטָר, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן; צְרִיכִי לְמִכְתַּב "בְּמוֹתָב תְּלָתָא הֲוִינָא, וְחַד לֵיתוֹהִי", אוֹ לָא?
שְׁלַח לְהוּ: אֲנִי – אֵינִי כְּדַיֵּי שֶׁאַתֶּם שְׁלַחְתֶּם לִי, אֶלָּא כָּךְ דַּעַת תַּלְמִידְכֶם נוֹטָה – שֶׁצְּרִיכִין לְמִכְתַּב: "בְּמוֹתַב תְּלָתָא הֲוִינָא, וְחַד לֵיתוֹהִי".
וְעַל דָּא עַיְּילוּהוּ לְרַבִּי יִרְמְיָה בְּבֵי מִדְרְשָׁא.

**מַתְנִי'** כָּתוּב בּוֹ: "זוּזִין מְאָה, דְּאִינּוּן סְלְעִין עֶשְׂרִין" – אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִין. "זוּזִין מְאָה, דְּאִינּוּן תְּלָתִין סְלְעִין" – אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה.

"כְּסַף זוּזִין דְּאִינּוּן", וְנִמְחַק – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם. "כְּסַף סְלְעִין דְּאִינּוּן", וְנִמְחַק – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם. "דַּרְכּוֹנוֹת דְּאִינּוּן", וְנִמְחַק – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם.

כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה מָנֶה וּמִלְמַטָּה מָאתַיִם; מִלְמַעְלָה מָאתַיִם וּמִלְמַטָּה מָנֶה – הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. אִם כֵּן, לָמָּה כּוֹתְבִין אֶת הָעֶלְיוֹן? שֶׁאִם תִּמְחֵק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן – יִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן.

**גְּמָ'** תָּנוּ רַבָּנַן: אָמַר "כֶּסֶף" – אֵין פָּחוֹת מִדִּינָר כֶּסֶף. "כֶּסֶף דִּינָרִין" וְ"דִּינָרִין כֶּסֶף" – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵי דִּינָרִין כֶּסֶף. "כֶּסֶף בְּדִינָרִין" – אֵין פָּחוֹת מִבִּשְּׁנֵי דִּינָרִין זְהַב, כֶּסֶף.

אָמַר מָר: "כֶּסֶף" – אֵין פָּחוֹת מִדִּינָר כֶּסֶף. וְאֵימָא נִסְכָּא! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דְּכָתוּב בֵּיהּ "מַטְבֵּעַ". וְאֵימָא פְּרִיטֵי! אָמַר רַב פָּפָּא: בְּאַתְרָא דְּלָא סָגֵי פְּרִיטֵי דְּכַסְפָּא.

תָּנוּ רַבָּנַן: "זְהַב" – אֵין פָּחוֹת מִדִּינָר זְהַב. "זְהַב דִּינָרִין" וְ"דִּינָרִין זְהַב" – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵי דִּינָרִין זְהַב. "זְהַב בְּדִינָרִין" – אֵין פָּחוֹת מִבִּשְּׁנֵי דִּינָרִין כֶּסֶף, זְהַב.

אָמַר מָר: "זְהַב" – אֵין פָּחוֹת מִדִּינָר זְהַב. אֵימָא נִסְכָּא! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דְּכָתַב "מַטְבֵּעַ".

## דף קסו.

וְאֵימָא פְּרִיטֵי! פְּרִיטֵי דְּדַהֲבָא לָא עָבְדִי אִינָשֵׁי.

"זְהַב בְּדִינָרִין" – אֵין פָּחוֹת מִבִּשְּׁנֵי דִּינָרִין כֶּסֶף, זְהַב. וְאֵימָא דַּהֲבָא פְּרִיכָא בִּתְרֵי דִּינָרֵי דַּהֲבָא קָאָמַר! אָמַר אַבָּיֵי: יַד בַּעַל הַשִּׁטָּר עַל הַתַּחְתּוֹנָה.

רֵישָׁא דְּקָתָנֵי: "כֶּסֶף בְּדִינָרִין" – אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵי דִּינָרִין זְהַב, כֶּסֶף; אַמַּאי? אֵימָא כַּסְפָּא – נִסְכָּא בִּתְרֵי דִּינָרֵי כַּסְפָּא קָאָמַר!

אָמַר רַב אָשֵׁי: רֵישָׁא דִּכְתַב "דִּינָרֵי", סֵיפָא דִּכְתַב "דִּינָרִין".

וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשַׁאנֵי בֵּין "דִּינָרֵי" לְ"דִּינָרִין"?

דְּתַנְיָא: הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ סְפֵק חֲמֵשׁ לֵידוֹת; סְפֵק חֲמֵשׁ זִיבוֹת – מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד וְאוֹכֶלֶת בִּזְבָחִים, וְאֵין הַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה. הָיוּ עָלֶיהָ חֲמֵשׁ לֵידוֹת וַדָּאוֹת; חֲמֵשׁ זִיבוֹת וַדָּאוֹת – מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד וְאוֹכֶלֶת בִּזְבָחִים, וְהַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה.

מַעֲשֶׂה וְעָמְדוּ קִינִּים בִּירוּשָׁלַיִם בְּדִינְרֵי זְהָב, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַמָּעוֹן הַזֶּה! אִם אֲלִין הַלַּיְלָה עַד שֶׁיִּהוּ בְּדִינָרִין. נִכְנַס לְבֵית דִּין וְלִימֵּד: הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ חֲמֵשׁ לֵידוֹת וַדָּאוֹת; חֲמֵשׁ זִיבוֹת וַדָּאוֹת – מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד וְאוֹכֶלֶת בִּזְבָחִים, וְאֵין הַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה.

## דף קסו:

וְעָמְדוּ קִינְיָן בּוֹ בַּיּוֹם בְּרִבְעָתַיִם.
כָּתוּב מִלְּמַעְלָה וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: יִלְמַד הַתַּחְתּוֹן מִן הָעֶלְיוֹן – בְּאוֹת אַחַת; אֲבָל לֹא בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת –
כְּגוֹן "חָנָן" מֵ"חֲנָנִי" וְ"עָנָן" מֵ"עֲנָנִי".
מַאי שְׁנָא שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת דְּלָא – דִּלְמָא מִיתְרְמֵי שֵׁם בֶּן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְהָוֶה לֵיהּ פַּלְגֵיהּ דִּשְׁמָא; אִי הָכִי, אוֹת אַחַת נָמֵי – דִּלְמָא מִיתְרְמֵי שֵׁם בֶּן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, וְהָוֶה לֵיהּ פַּלְגֵיהּ דִּשְׁמָא!
אֶלָּא שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הֵיְינוּ טַעְמָא – דִּלְמָא מִיתְרְמֵי שֵׁם בֶּן שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, וְהָוֶה לֵיהּ רוּבָּא דִּשְׁמָא.
אָמַר רַב פָּפָּא: פְּשִׁיטָא לִי – "סֶפֶל" מִלְּמַעְלָה וְ"קֶפֶל" מִלְּמַטָּה – הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן.
בְּעֵי רַב פָּפָּא: "קֶפֶל" מִלְּמַעְלָה וְ"סֶפֶל" מִלְּמַטָּה, מַאי – מִי חָיְישִׁינַן לִזְבוּב, אוֹ לָא? תִּיקוּ.
הָהוּא דַּהֲוָה כָּתֵב בֵּיהּ: "שִׁית מְאָה וְזוּזָא", שְׁלְחֵהּ רַב שֵׁרַבְיָא קַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי: שִׁית מְאָה אִיסְתִּירֵי וְזוּזָא, אוֹ דִּלְמָא שֵׁית מְאָה פְּרִיטֵי וְזוּזָא? אֲמַר לֵיהּ: דַּל פְּרִיטֵי, דִּלְא כָּתְבִי בִּשְׁטָרָא – דַּאֲסוֹכֵי מַסְכַּן לְהוּ,

## דף קסז.

וּמְשַׁוֵּי לְהוּ זוּזֵי; מַאי אָמְרַתְּ – שֵׁית מְאָה אִיסְתִּירֵי וְזוּזָא, שֵׁית מְאָה זוּזֵי וְחַד זוּזָא? יַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה.
אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּבָעֵי לְמַחְוֵי חֻתְימוּת יְדֵיהּ בְּבֵי דִינָא, לָא לַחְוֵי בְּסוֹף מְגִילְתָא; דִּלְמָא מַשְׁכַּח לַהּ אַחֵר וְכָתֵיב דְּמַסֵּיק בֵּיהּ זוּזֵי, וּתְנַן: הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.
הָהוּא בַּזְבָּנָא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: נַיְחֲזֵי לִי מָר חֻתְימוּת יְדֵיהּ, דְּכִי אָתוּ רַבָּנַן מַחְוֵי לִי, מְעַבְּרְנָא לְהוּ בְּלָא מִכְסָא. אַחְוֵי לֵיהּ בְּרֵישׁ מְגִילְתָא. הָוָה קָא נָגֵיד בֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: כְּבָר קַדְמוּךְ רַבָּנַן.
אָמַר אַבָּיֵי: מִתְּלַת וְעַד עֲשָׂר – לָא לִכְתּוֹב בְּסוֹף שִׁיטָה, דִּלְמָא מְזַיֵּיף וְכָתֵב. וְאִי אִיתְרְמֵי לֵיהּ, נַיְהַדְּרֵיהּ לְדִבּוּרֵיהּ תְּרֵין תְּלָתָא זִימְנֵי, אִי אֶפְשָׁר דְּלָא מִיתְרְמֵי לֵיהּ בְּאֶמְצַע שִׁיטָה.
הָהוּא דַּהֲוָה כָּתֵיב בֵּיהּ: "תִּילְתָא בְּפַרְדֵּיסָא". אָזַל מַחְקֵיהּ לְגַבֵּיהּ דְּבֵית וְכַרְעֵיהּ, וְשַׁוְּיֵהּ "וּפַרְדֵּיסָא", אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא רְוִיחַ לֵיהּ עָלְמָא לְהַאי וָיו? כַּפְּתֵיהּ וְאוֹדֵי.

הָהוּא דַּהֲוָה כָּתֵב בֵּיהּ: ״מְנָת רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אַחֵי״. הֲוָה לְהוּ אַחָא דִּשְׁמֵיהּ ״אַחַי״, אֲזַל כָּתַב בֵּיהּ וָיו, וְשַׁוְּיֵיהּ ״וְאַחַי״. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא דְּחִיק לֵיהּ עָלְמָא לְהַאי וָיו כּוּלֵּי הַאי? כַּפְּתֵיהּ וְאוֹדֵי.

הָהוּא שְׁטָרָא דַּהֲוָה חָתִים עֲלֵיהּ רָבָא וְרַב אַחָא בַּר אַדָּא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: דֵּין חָתִימוּת יָדָא דִּידִי הִיא, מִיהוּ קַמֵּיהּ דְּרַב אַחָא בַּר אַדָּא לָא חָתִימְנָא לִי מֵעוֹלָם! כַּפְּתֵיהּ וְאוֹדֵי. אֲמַר לֵיהּ: בִּשְׁלָמָא דִּידִי – זַיֵּיפְתְּ, אֶלָּא דְּרַב אַחָא בַּר אַדָּא, דְּרָתֵית יְדֵיהּ – הֵיכִי עָבַדְתְּ? אֲמַר: אַנַּחְי יָדְאי אַמְצָרָא. וְאָמְרִי לַהּ: קָם אַזְרְנוּקָא וּכְתַב.

**מַתְנִי׳** כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהַשּׁוֹבָר לְאִשָּׁה – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ; וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַכִּירָן. וְהַבַּעַל נוֹתֵן שָׂכָר.

## דף קסז:

כּוֹתְבִין שְׁטָר לַלָּוֶה – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַלְוֶה עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לַמַּלְוֶה – עַד שֶׁיְּהֵא לוֶּה עִמּוֹ. וְהַלּוֶה נוֹתֵן שָׂכָר.

כּוֹתְבִין שְׁטָר לַמּוֹכֵר – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לַלּוֹקֵחַ – עַד שֶׁיְּהֵא מוֹכֵר עִמּוֹ. וְהַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן שָׂכָר.

אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וְהֶחָתָן נוֹתֵן שָׂכָר.

אֵין כּוֹתְבִין שְׁטַר אֲרִיסוּת וְקַבָּלָנוּת אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וְהַמְקַבֵּל נוֹתֵן שָׂכָר.

אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי בֵּירוּרִין וְכָל מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין – אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וּשְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין שָׂכָר.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לִשְׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין שְׁנַיִם – לָזֶה לְעַצְמוֹ וְלָזֶה לְעַצְמוֹ.

**גְּמָ׳** מַאי ״וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַכִּירָן״? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַכִּיר שֵׁם הָאִישׁ בַּגֵּט, וְשֵׁם הָאִשָּׁה בַּשּׁוֹבָר.

יָתֵיב רַב סָפְרָא וְרַב אַחָא בַּר הוּנָא וְרַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא, וְיָתֵיב אַבָּיֵי גַּבַּייְהוּ, וְיָתְבִי וְקָמְיבַעְיָא לְהוּ: שֵׁם הָאִישׁ בַּגֵּט – אִין, שֵׁם הָאִשָּׁה – לָא?! שֵׁם הָאִשָּׁה בַּשּׁוֹבָר – אִין, שֵׁם הָאִישׁ – לָא?!

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא כָּתַב גִּיטָּא, וְאָזֵיל וּמַמְטֵי לֵיהּ לְאִיתְתֵּיהּ דְּהַיְאךְ!

וְזִמְנִין אָזְלָא כָּתְבָה אִשָּׁה שׁוֹבָר, וְיָהֲבָה לְגַבְרָא דְּלָאו דִּילַהּ!

אֲמַר לְהוּ אַבָּיֵי, הָכִי אָמַר רַב: שֵׁם הָאִישׁ בַּגֵּט – וְהוּא הַדִּין לְשֵׁם הָאִשָּׁה. שֵׁם הָאִשָּׁה בַּשּׁוֹבָר – וְהוּא הַדִּין לְשֵׁם הָאִישׁ.

וְלֵיחוּשׁ לִשְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת – דִּלְמָא כָּתֵיב גִּיטָא, וְאָזֵיל וּמַמְטֵי לֵיהּ לְאִיתְתֵיהּ דְּהַיְאךְ! אֲמַר לְהוּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא, הָכִי אָמַר רַב: שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת – אֵין מְגָרְשִׁין נְשׁוֹתֵיהֶן אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה.

וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא אָזֵיל לְמָתָא אַחְרִיתָא וּמַחְזֵיק לֵיהּ לִשְׁמֵיהּ בְּיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן, וְכָתֵיב גִּיטָא וּמַמְטֵי לֵיהּ לְאִיתְתֵיהּ דְּהַיְאךְ!

אֲמַר לְהוּ רַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא, הָכִי אָמַר רַב: כָּל שֶׁהוּחְזַק שְׁמוֹ בָּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם – אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ.

לָא אִיתַּחְזַק, מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: דְּקָרוּ לֵיהּ וְעָנֵי. רַב זְבִיד אָמַר: רַמָּאָה – בְּרַמָּאוּתֵיהּ זְהִיר.

הָהוּא תְּבָרָא דַּהֲוָה חָתִים עֲלַהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא. אָתְיָא לְקַמֵּיהּ הָהִיא אִיתְּתָא, אֲמָרָה לֵיהּ: לָאו אֲנָא הֲוַאי. אֲמַר, אֲנָא נָמֵי אֲמַרִי לְהוּ: לָאו אִיהִי הִיא, וַאֲמַרוּ לִי: מִיקָּשׁ הוּא דְּקַשָּׁא לַהּ – וּבָגַר לַהּ קָלָא.

אָמַר אַבָּיֵי, אַף עַל גַּב דַּאֲמוּר רַבָּנַן:

## דף קסח.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד, שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד; צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן לָאו אוֹרְחֵיהּ לְמֵידַק.

הָהוּא תְּבָרָא דַּהֲוָה חָתִים עֲלֵיהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא. אֲמָרָה לֵיהּ: לָאו אֲנָא הֲוַאי. אֲמַר לַהּ: אִיבְּרָא אַנְתְּ הֲוֵת. אֲמַר אַבָּיֵי: אַף עַל גַּב דְּצוּרְבָּא מֵרַבָּנַן לָאו אוֹרְחֵיהּ לְמֵידַק, כֵּיוָן דְּדַק – דַּק.

אָמַר אַבָּיֵי: הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן דְּאָזֵיל לְקִדּוּשֵׁי אִיתְּתָא – נִידְבַּר עִם הָאָרֶץ בַּהֲדֵיהּ, דִּלְמָא מְחַלְּפוּ לַהּ מִינֵּיהּ.

וְהַבַּעַל נוֹתֵן שָׂכָר וְכוּ'. מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא: "וְכָתַב" "וְנָתַן". וְהָאִידָּנָא דְּלָא עָבְדִינַן הָכִי, שַׁדְּיוּהוּ רַבָּנַן אַאִשָּׁה כִּי הֵיכִי דְּלָא לְשַׁהֲיֵיהּ.

כּוֹתְבִין שְׁטָר לַלָּוֶה – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַלְוֶה עִמּוֹ וְכוּ'. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, בְּעֵיסְקָא.

כּוֹתְבִין שְׁטָר לַמּוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ וְכוּ'. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, בְּמוֹכֵר שָׂדֶהוּ מִפְּנֵי רָעָתָהּ.

אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֵירוּסִין וְכוּ'. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דַּאֲפִילּוּ צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן דְּנִיחָא לֵיהּ לַחֲמוּהּ לְקָרוֹבֵיהּ.

אֵין כּוֹתְבִין שְׁטַר אֲרִיסוּת וְקַבָּלָנוּת וְכוּ'. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, בְּבוּרָה.

אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי בֵּירוּרִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם וְכוּ'. מַאי "שְׁטָרֵי בֵּירוּרִין"? הָכָא תַּרְגִּימוּ: שְׁטָרֵי טַעֲנָתָא. רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לִשְׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין שְׁנַיִם – לְזֶה בְּעַצְמוֹ וּלְזֶה בְּעַצְמוֹ. לֵימָא בְּכוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם קָא מִיפַּלְגִי –

דְּמָר סָבַר: כּוֹפִין, וּמַר סָבַר: אֵין כּוֹפִין?

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא כּוֹפִין; וְהָכָא הֵיינוּ טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – דַּאֲמַר לֵיהּ: לָא נִיחָא לִי דְּתֶהֱוֵי זְכוּתָךְ גַּבֵּי זְכוּתִי, דְּדָמֵית עָלַאי כִּי אַרְיָא אָרְבָא.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ, וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ – וְאָמַר לוֹ: "אִם לֹא נָתַתִּי לְךָ מִכָּאן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי, תֵּן לוֹ שְׁטָרוֹ", הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נָתַן – רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִתֵּן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן.

**גְּמָ'** בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? רַבִּי יוֹסֵי סָבַר: אַסְמַכְתָּא קָנְיָא, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: אַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. כִּי אָתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, אָמַר לְהוּ: וְכִי מֵאַחַר שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן מְלַמְּדֵנוּ פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, אֲנִי מָה אֶעֱשֶׂה?

וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטַר חוֹבוֹ – מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים, וּבָא לִפְנֵי בֵּית דִּין, וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם: "אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׁטָרוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי,

## דף קסח:

וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו".

**גְּמָ'** תָּנוּ רַבָּנַן: אֵיזֶהוּ קִיּוּמוֹ? "בְּמוֹתַב תְּלָתָא הֲוֵינָא אֲנוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, הוֹצִיא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שְׁטַר מָחוּק לְפָנֵינוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו". וְאִם כָּתוּב בּוֹ: "הוּזְקַקְנוּ לְעֵדוּתָן שֶׁל עֵדִים, וְנִמְצֵאת עֵדוּתָן מְכֻוֶּונֶת" – גּוֹבֶה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. וְאִם לָאו, צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה.

נִקְרָע – פָּסוּל, נִתְקָרַע – כָּשֵׁר. נִמְחַק אוֹ נִטַּשְׁטֵשׁ – אִם רִישּׁוּמוֹ נִיכָּר, כָּשֵׁר.

הֵיכִי דָּמֵי נִקְרָע, הֵיכִי דָּמֵי נִתְקָרַע? אָמַר רַב יְהוּדָה: נִקְרָע – קָרַע שֶׁל בֵּית דִּין, נִתְקָרַע – קָרַע שֶׁאֵינוֹ שֶׁל בֵּית דִּין.

הֵיכִי דָּמֵי קָרַע שֶׁל בֵּית דִּין? אָמַר רַב יְהוּדָה: מְקוֹם עֵדִים וּמְקוֹם הַזְּמַן וּמְקוֹם הַתּוֹרֶף. אַבָּיֵי אָמַר: שְׁתֵּי וְעֶרֶב.

הָנְהוּ עַרְבָאֵי דַּאֲתוֹ לְפוּמְבְּדִיתָא, דַּהֲווֹ קָא אָנְסֵי אַרְעָתָא דְּאִינָשֵׁי. אֲתוֹ מָרְווֹתַיְהוּ לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַרוּ לֵיהּ: לִיחְזֵי מָר שְׁטָרִין, וְלִכְתּוֹב לַן מָר שְׁטָרָא אַחֲרִינָא עֲלֵיהּ, דְּאִי מִיתְנִיס חַד – נְקִיטִינַן חַד בִּידַן.

אֲמַר לְהוּ: מַאי אֲעֲבִיד לְכוּ? דְּאָמַר רַב סָפְרָא: אֵין כּוֹתְבִין שְׁנֵי שְׁטָרוֹת עַל שָׂדֶה אַחַת, דִּילְמָא טָרֵיף וַהֲדַר טָרֵיף.

הֲווֹ קָא טָרְדִי לֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ לְסָפְרֵיהּ: זִיל כְּתוֹב לְהוּ הוּא עַל הַמְּחָק וְעָדָיו עַל הַנְּיָיר, דְּפָסוּל.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר מְנְיוֹמֵי לְאַבָּיֵי: וְדִלְמָא רִישּׁוּמוֹ נִיכָּר, וְתַנְיָא: נִמְחַק אוֹ נִטַּשְׁטֵשׁ – אִם רִישּׁוּמוֹ נִיכָּר, כָּשֵׁר! אָמַר לֵיהּ: מִי קָאָמֵינָא שְׁטָרָא מְעַלְיָא? "אֶלֶף בֵּית" בְּעָלְמָא קָאָמֵינָא.

תָּנוּ רַבָּנָן: הֲרֵי שֶׁבָּא וְאָמַר "אָבַד שְׁטַר חוֹבִי", אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ עֵדִים "אָנוּ כָּתַבְנוּ וְחָתַמְנוּ וְנָתַנּוּ לוֹ" – אֵין כּוֹתְבִין לוֹ אֶת הַשְּׁטָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּשִׁטְרֵי הַלְוָאָה, אֲבָל שִׁטְרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר – כּוֹתְבִין, חוּץ מִן הָאַחֲרִיוּת שֶׁבּוֹ.

## דף קסט.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף שִׁטְרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר אֵין כּוֹתְבִין. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ, וְהֶחְזִיר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה – חֲזָרָה מַתְּנָתוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַתְּנָתוֹ קַיֶּימֶת.

אָמַר מָר: חוּץ מֵאַחֲרִיוּת שֶׁבּוֹ. מַאי טַעְמָא?

אָמַר רַב סָפְרָא: לְפִי שֶׁאֵין כּוֹתְבִין שְׁנֵי שְׁטָרוֹת עַל שָׂדֶה אַחַת; דִּילְמָא אָזֵיל בַּעַל חוֹב טָרֵיף לֵיהּ לְהַאי, וְאָזֵיל הַאי וּמַפֵּיק חַד – וְטָרֵיף לָקוֹחוֹת, וְאָמַר לֵיהּ לְבַעַל חוֹב: "שׁוּף לִי דְּאֵיקוּם בַּהּ, וַהֲדַר תָּא טִירְפַן". וּמַפֵּיק אַחֲרִינָא, וַהֲדַר אָזֵיל טָרֵיף לָקוֹחוֹת אַחֲרִינֵי.

וְכֵיוָן דִּקְרַעְנֵיהּ לִשְׁטָרָא דְמַלְוֶה, בְּמַאי הָדַר טָרֵיף לַהּ?

וְכִי תֵּימָא דִּלְא קְרַעְנֵיהּ, וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן: כֹּל טִירְפָא דִּלְא כְּתִיב בֵּיהּ: "קְרַעְנֵיהּ לִשְׁטָרָא דְמַלְוֶה" – לָאו טִירְפָא הוּא. וְכָל אַדְרַכְתָּא דִּלְא כְּתִיב בַּהּ: "קְרַעְנֵיהּ לְטִירְפָא" – לָאו אַדְרַכְתָּא הִוא. וְכָל שׁוּמָא דִּלְא כְּתִיב בֵּיהּ: "קְרַעְנֵיהּ לְאַדְרַכְתָּא" – לָאו שׁוּמָא הִיא.

לָא צְרִיכָא, דְּקָאָתֵי מִכֹּחַ אֲבָהָתֵיהּ.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּפְתִּי לְרָבִינָא: וּלְמָה לֵיהּ לְמֵימַר לֵיהּ לְבַעַל חוֹב: "שׁוּף לִי בְּהַאי אַרְעָא וְאֵיקוּם בַּהּ"? תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּכֵיוָן דְּנָקֵיט תְּרֵי שְׁטָרֵי – טָרֵיף וַהֲדַר טָרֵיף!

אִם כֵּן, נְפִישִׁי עֲלֵיהּ בַּעֲלֵי דִינִין.

וְלִכְתּוֹב לְהַאי שְׁטָרָא מְעַלְיָא, וְלִכְתּוֹב תְּבָרָא לְמוֹכֵר: "כֹּל שְׁטָרֵי דְּיִפְקוּן עַל אַרְעָא דָּא – פְּסוּלִין, לְבַר מִן דְּיִפּוֹק בְּזִמְנָא דָּא"!

אַמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, וְאָמְרִי לַהּ קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי: זֹאת אוֹמֶרֶת, אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר.

## דף קסט:

אָמַר לְהוּ: בְּעָלְמָא כּוֹתְבִין שׁוֹבָר, וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא – דִּדְלְמָא אָזֵיל בַּעַל חוֹב וְטָרֵיף מִינֵּיהּ דִּלּוֹקֵחַ, וְאָזֵיל אִיהוּ וְטָרֵיף לָקוֹחוֹת, וְשׁוֹבָר גַּבֵּי לָקוֹחוֹת לֵיכָּא.

סוֹף סוֹף, לָקוֹחוֹת לָאו אַמָּרֵי דְּאַרְעָא הָדְרִי?

אַדְּהָכִי וְהָכִי שָׁמִיט וְאָבֵיל פֵּירֵי.

אִי נָמֵי, לְלוֹקֵחַ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת.

אִי הָכִי, שְׁטָרֵי הַלְוָאָה נָמֵי!

הָתָם, דְּזוּזֵי מַסֵּיק – אָמְרִי: פַּיְיסֵיהּ בַּעַל חוֹב בְּזוּזֵי. הָכָא, דְּאַרְעָא מַסֵּיק – מִידָּע יָדְעִי דְּמַאן דְּמַסֵּיק אַרְעָא, בְּזוּזֵי לָא מְפַיֵּיס.

אָמַר מָר: חוּץ מִן הָאַחֲרָיוּת שֶׁבּוֹ. הֵיכִי כָּתְבִינַן? אָמַר רַב נַחְמָן, דְּכָתְבִי הָכִי: "שִׁטָּרָא דְּנָן דְּלָא לְמִיגְבֵּי בֵּיהּ לָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי וְלָא מִבְּנֵי חֲרֵי, אֶלָּא כִּי הֵיכִי דְּתֵיקוּם אַרְעָא בִּידֵיהּ דִּלּוֹקֵחַ".

אָמַר רַפְרָם, זֹאת אוֹמֶרֶת: אַחֲרָיוּת – טָעוּת סוֹפֵר הוּא; טַעְמָא דִּכְתַב לֵיהּ הָכִי, הָא לָא כְּתַב לֵיהּ הָכִי – גְּבֵי.

רַב אָשֵׁי אָמַר: אַחֲרָיוּת – לָאו טָעוּת סוֹפֵר הוּא, וּמַאי "חוּץ מֵאַחֲרָיוּת שֶׁבּוֹ" – דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ אַחֲרָיוּת.

הָהִיא אִיתְּתָא דִּיהַבָה לֵיהּ זוּזֵי לְהָהוּא גַּבְרָא לְמִיזְבַּן לַהּ אַרְעָא, אֲזַל זְבַן לַהּ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת. אָתְיָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן,

אָמַר לֵיהּ: "לְתַקּוֹנֵי שַׁדַּרְתָּיךְ, וְלָא לְעַוּוֹתֵי. זִיל זְבְנַהּ מִינֵּיהּ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת, וַהֲדַר זַבְּנַהּ נִיהֲלַהּ בְּאַחֲרָיוּת".

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵירוֹ, וְהֶחְזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁטָר – חָזְרָה מַתְּנָתוֹ.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. מַאי טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אָמַר רַב אַסִּי, נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לוֹ: שְׂדֶה זוֹ נְתוּנָה לְךָ כָּל זְמַן שֶׁהַשְּׁטָר בְּיָדְךָ.

מַתְקֵיף לַהּ רַבָּה: אִי הָכִי, נִגְנַב אוֹ אָבַד נָמֵי!

אֶלָּא אָמַר רַבָּה: בְּאוֹתִיּוֹת נְקִנּוֹת בְּמִסְירָה קָמִיפַּלְגִי – רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אוֹתִיּוֹת נְקִנּוֹת בְּמִסְירָה, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין אוֹתִיּוֹת נְקִנּוֹת בְּמִסְירָה.

תָּנוּ רַבָּנַן: הַבָּא לִידּוֹן בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, נִידּוֹן בִּשְׁטָר; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּחֲזָקָה.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: בְּאוֹתִיּוֹת נְקִנּוֹת בְּמִסְירָה קָא מִיפַּלְגִי –

## דף קע.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה, וְרַבִּי סָבַר: אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִם כֵּן, פְּלוּגְתָּא לִדְמָר! אֲמַר לֵיהּ: וְתִפְלוֹג!

אֲמַר לֵיהּ, הָכִי קָאָמֵינָא לָךְ: מַתְנִיתָא לָא מִיתְּרְצָא אֶלָּא כְּדְמָתְרְצָא מָר, וְאִם כֵּן קַשְׁיָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל!

אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁנִּמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל;

וּבְפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר קָא מִיפַּלְגִי – רַבִּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: עֵדֵי מְסִירָה כָּרְתִי,

וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: עֵדֵי חֲתִימָה כָּרְתִי.

וְהָא אָמַר רַבִּי אַבָּא: מוֹדֶה הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בִּמְזוּיָּף מִתּוֹכוֹ, שֶׁהוּא פָּסוּל!

אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֲבִינָא, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאִם כָּתוּב בּוֹ: "הוּזְקַקְנוּ לְעֵדוּתָן שֶׁל עֵדִים, וְנִמְצֵאת עֵדוּתָן מְזוּיֶּפֶת" – שֶׁהוּא פָּסוּל, כִּדְרַבִּי אַבָּא; לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בִּשְׁטָר שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים כְּלָל,

דְּרַבִּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: עֵדֵי מְסִירָה כָּרְתִי. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: עֵדֵי חֲתִימָה כָּרְתִי.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: בְּמוֹדֶה בַּשְּׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ קָא מִיפַּלְגִי,

דְּרַבִּי סָבַר: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ – אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ.

וְהָא אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לְהוּ! דְּתַנְיָא: שְׁנַיִם אֲדוּקִין בִּשְׁטָר, מַלְוֶה אוֹמֵר "שֶׁלִּי הוּא וְנָפַל מִמֶּנִּי וּמְצָאתוֹ", וְלוֶה אוֹמֵר "שֶׁלְּךָ הוּא וּפְרַעְתִּיו לָךְ" – יִתְקַיֵּים הַשְּׁטָר בְּחוֹתְמָיו. דִּבְרֵי רַבִּי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יַחְלוֹקוּ.

וְהַוֵינַן בַּהּ – וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי הָא דְּתָנַן: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית, זֶה אוֹמֵר "אֲנִי מְצָאתִיהָ" וְזֶה אוֹמֵר "אֲנִי מְצָאתִיהָ" – זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְיַחְלוֹקוּ?

וְאָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: בְּמִקְוִיִּים – דְּכוּלֵי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּיַחְלוֹקוּ. כִּי פְּלִיגִי – בְּשֶׁאֵינוֹ מִקְוִיִּים, רַבִּי סָבַר: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ, וְאִי מְקַיֵּים לֵיהּ – גָּבֵי פַּלְגָא, וְאִי לָא – חַסְפָּא בְּעָלְמָא הוּא;

וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מוֹדֶה בִּשְׁטָר שֶׁכְּתָבוֹ – אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ, וַיַּחְלוֹקוּ.

אֵיפוֹךְ.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם לָא תֵּיפוֹךְ, אֶלָּא הָכָא בִּלְבָרֵר קָמִיפַּלְגִי –

כִּי הָא דְּרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הֲוָה מַסֵּיק בֵּיהּ זוּזֵי בְּרַבִּי אַבָּא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, אָמַר: פְּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִצְחָק: יָבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָא אָתוּ – לָא מְהֵימְנִינָא?! וְהָא קָיְימָא לַן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים – אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים!

אֲמַר לֵיהּ: אָנָא בְּהָהִיא – כִּשְׁמַעְתָּא דְּמָר סְבִירָא לִי, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר רַב: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ "פְּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי" – צָרִיךְ שֶׁיְּבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ. [אָמַר לֵיהּ,] וְהָא אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְאַף רַבִּי לֹא

## דף קע:

אָמַר אֶלָּא לְבָרֵר! אָמַר לֵיהּ: אָנָא נָמֵי – לְבָרֵר קָאָמִינָא.

**מַתְנִי'** מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחְלִיף, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִכְתּוֹב שׁוֹבָר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִמְצָא זֶה צָרִיךְ לְהָיוֹת שׁוֹמֵר שׁוֹבָרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים! אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: כָּךְ יָפֶה לוֹ, וְלֹא יֵרַע כֹּחוֹ שֶׁל זֶה.

**גְּמָ'** אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אֵין הֲלָכָה לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבִּי יוֹסֵי; אֶלָּא בֵּית דִּין מְקָרְעִין הַשְּׁטָר, וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר מִזְּמַן רִאשׁוֹן.

אָמַר לֵיהּ רַב נָחְמָן לְרַב הוּנָא, וְאָמְרִי לַהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְרַב הוּנָא: אִי שְׁמִיעָא לֵיהּ לְרַב הָא [בָּרַיְיתָא] דְּתַנְיָא: עֵדִים מְקָרְעִין אֶת הַשְּׁטָר, וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר מִזְּמַן רִאשׁוֹן – הֲוָה הָדַר בֵּיהּ.

אָמַר לֵיהּ: שְׁמִיעַ לֵיהּ, וְלָא הָדַר בֵּיהּ.

## דף קעא.

בִּשְׁלָמָא בֵּי דִינָא – אַלִּימֵי לְאַפְקוֹעֵי מָמוֹנָא. אֶלָּא עֵדִים שֶׁעָשׂוּ שְׁלִיחוּתָן – חוֹזְרִין וְעוֹשִׂין שְׁלִיחוּתָן?!

וְלָא?! וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֵדִים כּוֹתְבִין אֲפִילּוּ עֲשָׂרָה שְׁטָרוֹת עַל שָׂדֶה אַחַת!

רַב יוֹסֵף אָמַר: בִּשְׁטַר מַתָּנָה,

וְרַבָּה אָמַר: בִּשְׁטַר שֶׁאֵין בּוֹ אַחֲרָיוּת.

מַאי בָּרַיְיתָא? דְּתַנְיָא: הָרֵי שֶׁהָיוּ נוֹשִׁין בּוֹ אֶלֶף זוּז, וּפָרַע מֵהֶן חֲמֵשׁ מֵאוֹת זוּז – עֵדִים מְקָרְעִין אֶת הַשְּׁטָר, וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר מִזְּמַן רִאשׁוֹן, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁטָר זֶה יְהֵא מוּנָּח בִּמְקוֹמוֹ, וְיִכְתְּבוּ שׁוֹבָר.

וּמִפְּנֵי שְׁנֵי דְּבָרִים אָמְרוּ כּוֹתְבִין שׁוֹבָר – אַחַת, כְּדֵי שֶׁיְּכוֹף לְפוֹרְעוֹ; וְאַחַת, כְּדֵי שֶׁיִּגְבֶּה מִזְּמַן רִאשׁוֹן.

וְהָא רַבִּי יְהוּדָה נָמֵי מִזְּמַן רִאשׁוֹן קָאָמַר! הָכִי קָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה: אִי מִזְּמַן רִאשׁוֹן קָאָמַרְתְּ – פְּלִיגְנָא עָלָךְ בַּחֲדָא; אִי מִזְּמַן שֵׁנִי קָאָמַרְתְּ – פְּלִיגְנָא עָלָךְ בְּתַרְתֵּי.

תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁטַר שֶׁזְּמַנּוֹ כָּתוּב בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי – שְׁטָר מְאוּחָר הוּא, וְכָשֵׁר; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי פּוֹסֵל. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מַעֲשֶׂה בָּא לְפָנֶיךָ בְּצִפּוֹרִי, וְהִכְשַׁרְתָּ!

אָמַר לוֹ: כְּשֶׁהִכְשַׁרְתִּי – בָּזֶה הִכְשַׁרְתִּי.

וְהָא רַבִּי יְהוּדָה נָמֵי בָּזֶה קָאָמַר!

אָמַר רַבִּי פְּדָת: הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאִם הוּזְקְקוּ לְעוֹנָתוֹ שֶׁל שְׁטָר, וְנִמְצֵאת עוֹנָתוֹ מְכֻוֶּונֶת בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי – שֶׁשְּׁטָר מְאוּחָר הוּא, וְכָשֵׁר;

## דף קעא:

לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּשְׁטָר מְאוּחָר בְּעַלְמָא –

דְּרַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר, וְלָא נָפֵיק מִינֵּיהּ חוּרְבָּא;

וְרַבִּי יוֹסֵי לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: כּוֹתְבִין שׁוֹבָר, וְנָפֵיק מִינֵּיהּ חוּרְבָּא.

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר כּוֹתְבִין שׁוֹבָר, הָנֵי מִילֵּי אַפַּלְגָא, אֲבָל אַכּוּלֵּיהּ – לָא.

וְלָא הִיא, אֲפִילּוּ אַכּוּלֵּיהּ כָּתְבִינַן.

כִּי הָא דְּרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הֲוָה מַסֵּיק בֵּיהּ זוּזֵי בְּרַבִּי אַבָּא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי, אֲמַר לֵיהּ: "הַב לִי זוּזַיי". אֲמַר לֵיהּ: "הַב לִי שְׁטָרַאי, וּשְׁקוֹל זוּזָךְ". אֲמַר לֵיהּ: "שְׁטָרָךְ אִירְכַּס לִי, אֶכְתּוֹב לָךְ תְּבָרָא". אָמַר לֵיהּ: "הָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר!"

אֲמַר: "מַאן יָהֵיב לַן מֵעַפְרֵיהּ דְּרַב וּשְׁמוּאֵל, רְמִינַן בְּעֵינִין; הָא רַבִּי יוֹחָנָן וְהָא רֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כּוֹתְבִין שׁוֹבָר".

וְכֵן כִּי אָתָא רָבִין אָמַר רַבִּי אֵילְעָא: כּוֹתְבִין שׁוֹבָר.

וּמִסְתַּבְּרָא דְּכוֹתְבִין שׁוֹבָר; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּא אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר, אָבַד שְׁטָרוֹ שֶׁל זֶה – יֹאכַל הַלָּה וְחָדֵי?!

מַתְקֵיף לַהּ אַבָּיֵי: וְאֶלָּא מַאי, כּוֹתְבִין שׁוֹבָר?! אָבַד שׁוֹבָרוֹ שֶׁל זֶה – יֹאכַל הַלָּה וְחָדֵי? אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִין, "עֲבֵד לְוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה".

תְּנַן הָתָם: שִׁטְרֵי חוֹב הַמּוּקְדָּמִין – פְּסוּלִין, וְהַמְאוּחָרִין – כְּשֵׁרִין.

אָמַר רַב הַמְנוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁטָרֵי הַלְוָאָה, אֲבָל שְׁטָרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר – אֲפִילּוּ מְאוּחָרִין נָמֵי פְּסוּלִין. מַאי טַעְמָא? זִימְנִין דְּמָזַבֵּין לֵיהּ אַרְעָא בְּנִיסָן וְכָתֵיב לֵיהּ בְּתִשְׁרֵי, וּמִתְרְמֵי לֵיהּ זוּזֵי בֵּינֵי בֵּינֵי וְזָבֵין לַיהּ מִינֵּיהּ, וְכִי מָטֵי תִּשְׁרֵי – מַפֵּיק לֵיהּ, וְאָמַר לֵיהּ: הָדַר זַבְנַתָּהּ מִינָּךְ! אִי הָכִי, שְׁטָרֵי הַלְוָאָה נָמֵי – זִמְנִין דְּיָזֵיף בְּנִיסָן וּכְתִיב לֵיהּ שְׁטָרָא בְּתִשְׁרֵי; וּמִתְרְמֵי לֵיהּ זוּזֵי בֵּינֵי בֵּינֵי וּפָרַע לֵיהּ, וְאָמַר לֵיהּ: הַב לִי שְׁטָרַאי, וְאָמַר לֵיהּ: אִירְכַּס לִי, וְכָתֵיב לֵיהּ תְּבָרָא; וְכִי מָטֵי זִמְנֵיהּ, מַפֵּיק לֵיהּ וַאֲמַר לֵיהּ: הָנֵי הַשְׁתָּא הוּא דִּיזַפְתְּ מִינַּאי!

קָסָבַר: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבָר.

אָמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לְרַב כָּהֲנָא, וְאָמְרִי לַהּ רַב יִרְמְיָה מִדִּיפְתִּי לְרַב כָּהֲנָא: וְהָאִידָּנָא דְּכָתְבִינַן שְׁטָרֵי מְאוּחָרֵי וְכָתְבִינַן תְּבָרָא, אַמַּאי קָעָבְדִינַן הָכִי? אָמַר לֵיהּ, בְּתַר דַּאֲמַר לְהוּ רַבִּי אַבָּא לְסָפְרֵיהּ: כִּי כָּתְבִיתוּ שְׁטָרַ[י] מְאוּחָרֵי, כְּתֻבוּ הָכִי: "שְׁטָרָא דְּנַן לָא בְּזִמְנֵיהּ כְּתַבְנֵיהּ, אֶלָּא אַחַרְנוּתְהִי וּכְתַבְנוּתְהִי".

אָמַר לֵיהּ רַב אַשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: וְהָאִידָּנָא – דְּלָא קָא עָבְדִינַן הָכִי? בָּתַר דַּאֲמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא לְסָפְרֵיהּ: כִּי כָּתְבִיתוּ הָנֵי תְּבָרֵי; אִי יָדְעִיתוּ זִימְנָא דִּשְׁטָרָא – כְּתֻבוּ, אִי לָא – כְּתֻבוּ סְתָמָא, דְּכָל אֵימַת דְּנָפֵיק – לַרְעֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רְבִינָא לְרַב אַשֵׁי, וְאָמְרִי לַהּ רַב אַשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא:

## דף קעב.

וְהָא הָאִידָּנָא – דְּלָא קָעָבְדִינַן הָכִי! אֲמַר לֵיהּ: רַבָּנַן תַּקּוֹנֵי תַּקִּינוּ; מַאן דְּעָבֵיד – עָבֵיד, מַאן דְּלָא עָבֵיד – אִיהוּ הוּא דְּאַפְסֵיד אַנַפְשֵׁיהּ.

אָמַר לְהוּ רָבָא בַּר רַב שֵׁילָא לְהָנְהוּ כָּתְבֵי שְׁטָרֵי אַקְנְיָאתָא: כִּי כָּתְבִיתוּ שְׁטָרֵי אַקְנְיָאתָא; אִי יָדְעִיתוּ יוֹמָא דְּקָנֵיתוּ בֵּיהּ – כְּתֻבוּ, וְאִי לָא – כְּתֻבוּ יוֹמָא דְּקָיְימִיתוּ בֵּיהּ, כִּי הֵיכִי דְּלָא מִתְחֲזֵי כְּשִׁקְרָא.

אָמַר לְהוּ רַב לְסָפְרֵיהּ, וְכֵן אָמַר לְהוּ רַב הוּנָא לְסָפְרֵיהּ: כִּי קָיְימִיתוּ בְּשִׁילֵי – כְּתֻבוּ בְּשִׁילֵי, וְאַף עַל גַּב דְּמִסְרָן לְכוּ מִילֵּי בְּהֵינֵי; כִּי קָיְימִיתוּ בְּהֵינֵי – כְּתֻבוּ בְּהֵינֵי, וְאַף עַל גַּב דְּמִסְרָן לְכוּ מִילֵּי בְּשִׁילֵי.

אָמַר רָבָא: הַאי מַאן דְּנָקִיט שְׁטָרָא בַּר מְאָה זוּזֵי, וְאָמַר: שַׁוְּיֵיהּ נִיהֲלִי תְּרֵי בְּנֵי חַמְשִׁין חַמְשִׁין, לָא מְשַׁוְּינַן לְהוּ.

מַאי טַעְמָא? עֲבַדוּ רַבָּנַן מִילְּתָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה, וְנִיחָא לֵיהּ לְלוֹוֶה; נִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה – כְּדֵי שֶׁיָּכוֹף לְפוֹרְעוֹ, וְנִיחָא לְלוֹוֶה – כִּי הֵיכִי דְּנִיפְּגֹּם שְׁטָרֵיהּ.

וְאָמַר רָבָא: הַאי מַאן דְּנָקִיט תְּרֵי שְׁטָרֵי בְּנֵי חַמְשִׁין חַמְשִׁין, וְאָמַר: שַׁוְּינְהוּ נִיהֲלִי חַד בַּר מְאָה – לָא מְשַׁוְּינַן לֵיהּ.

עֲבוּד רַבָּנַן מִילְתָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה, וְנִיחָא לֵיהּ לְלוֶֹה; נִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה – כִּי הֵיכִי דְּלָא נִיפְּגּוֹם שְׁטָרֵיהּ, וְנִיחָא לֵיהּ לְלוֶֹה – כְּדֵי שֶׁלֹּא יָכוֹף לְפוֹרְעוֹ.

אָמַר רַב אָשֵׁי: הַאי מַאן דְּנָקִיט שְׁטָרָא בַּר מְאָה זוּזֵי, וְאָמַר: שַׁוּוֹנְהִי נִיהֲלִי חַד בַּר חַמְשִׁין – לָא מְשַׁוֵּינָא לֵיהּ.

מַאי טַעְמָא? אָמְרִינַן: הַאי מִיפְרָע פַּרְעֵיהּ, וַאֲמַר לֵיהּ: הַב לִי שְׁטָרַאי, וַאֲמַר לֵיהּ: אִירְכַּס לִי, וּכְתַיב לֵיהּ תְּבָרָא; וּמַפֵּיק לֵיהּ הַאי, וְאָמַר לֵיהּ: הַאי אַחֲרִינָא הוּא.

**מַתְנִי'** שְׁנֵי אַחִין – אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, וְהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מָרְחָץ וּבֵית הַבַּד; עָשָׂאן לְשָׂכָר – הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. עָשָׂאן לְעַצְמוֹ – הֲרֵי הֶעָשִׁיר אוֹמֵר לֶעָנִי: "קַח לְךָ עֲבָדִים וְיִרְחֲצוּ בַּמֶּרְחָץ, קַח לְךָ זֵיתִים וּבֹא וַעֲשֵׂה בְּבֵית הַבַּד".

שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בְּעִיר אַחַת, שֵׁם אֶחָד "יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן" וְשֵׁם אַחֵר "יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן" – אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב.

נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו "שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ" – שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶן פְּרוּעִין.

כֵּיצַד יַעֲשׂוּ? יְשַׁלְּשׁוּ, וְאִם הָיוּ מְשׁוּלָּשִׁין – יִכְתְּבוּ סִימָן, וְאִם הָיוּ מְסוּמָּנִין – יִכְתְּבוּ כֹּהֵן.

**גְּמָ'** הֲהוּא שְׁטָרָא דִּנְפַק לְבֵי דִינָא דְּרַב הוּנָא, דַּהֲוָה כְּתִיב בֵּיהּ: "אֲנִי פְּלוֹנִי לְוִיתִי מָנֶה מִמְּךָ".

## דף קעב:

אָמַר רַב הוּנָא: "מִמְּךָ" – אֲפִילּוּ מֵרֵישׁ גְּלוּתָא, וַאֲפִילּוּ מִשַּׁבּוּר מַלְכָּא.

אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַבָּה: פּוֹק עַיֵּין בָּהּ, דִּלְאוּרְתָּא בָּעֵי לַהּ רַב הוּנָא מִינָּךְ.

נָפַק דָּק וְאַשְׁכַּח – דְּתַנְיָא: גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אִם כָּתוּב בּוֹ "נִגְרַשְׁתִּיהְ הַיּוֹם" – כָּשֵׁר.

אַלְמָא "הַיּוֹם" – הַהוּא יוֹמָא דְּנָפֵיק בֵּיהּ מַשְׁמַע; הָכָא נָמֵי, מִמְּךָ – מֵהָהוּא גַּבְרָא דְּנָפֵיק מִתּוּתֵי יְדֵיהּ מַשְׁמַע.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְדִלְמָא אַבָּא שָׁאוּל כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר: עֲדֵי מְסִירָה כָּרְתִי; אֲבָל הָכָא לֵיחוּשׁ לִנְפִילָה!

אָמַר לֵיהּ: לִנְפִילָה לָא חָיְישִׁינַן. וּמְנָא תֵּימְרָא דְּלָא חָיְישִׁינַן לִנְפִילָה?

דִּתְנַן: שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בְּעִיר אַחַת, שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְשֵׁם אַחֵר יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן – אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב. הָא הֵם עַל אֲחֵרִים – יְכוֹלִין; וְאַמַּאי? לֵיחוּשׁ לִנְפִילָה! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ לִנְפִילָה לָא חָיְישִׁינַן? וְאַבָּיֵי – לִנְפִילָה דְּחַד לָא חָיְישִׁינַן, לִנְפִילָה דְּרַבִּים חָיְישִׁינַן.

## דף קעג.

וְאֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: כְּשֵׁם שֶׁאֵין מוֹצִיאִין שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה – כָּךְ אֵין מוֹצִיאִין עַל אֲחֵרִים, בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי?

בְּאוֹתְיוֹת נְקֻנוֹת בִּמְסִירָה קָמִיפַּלְגִי –

תַּנָּא דִּידַן סָבַר: אוֹתְיוֹת נְקֻנוֹת בִּמְסִירָה; וְתַנָּא בָּרָא סָבַר: אֵין אוֹתְיוֹת נְקֻנוֹת בִּמְסִירָה.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא – אוֹתְיוֹת נְקֻנוֹת בִּמְסִירָה, וְהָכָא בְּצָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה קָא מִיפַּלְגִי – תַּנָּא דִּידַן סָבַר: אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, וְתַנָּא בָּרָא סָבַר: צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה – דְּאִיתְמַר: אוֹתְיוֹת נְקֻנוֹת בִּמְסִירָה; אַבָּיֵי אָמַר: צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, וְרָבָא אָמַר: אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה.

אָמַר אַבָּיֵי: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁהִשְׁטַר חוֹב יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ, עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה. מַאי, לְאו הוּא הַדִּין לְאַחֲרִינֵי?

וְרָבָא אָמַר: שְׁאנֵי אַחִין, דְּשָׁמְטוּ מֵהֲדָדֵי.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא: אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁהַשְּׁטַר חוֹב יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ – עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה. אַחִין הוּא דְּשָׁמְטוּ מֵהֲדָדֵי, אֲבָל אַחֲרִינֵי לָא.

וְאַבָּיֵי – אַחִין אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דְּשָׁמְטוּ מֵהֲדָדֵי – אֵימָא מִיזְ(דְ)הַר זְהִירִי, וְלָא צְרִיכִי לְהָבִיא רְאָיָה; קָמַשְׁמַע לַן.

וְאֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: כְּשֵׁם שֶׁמּוֹצִיאִין הֵן שְׁטַר חוֹב עַל אֲחֵרִים – כָּךְ מוֹצִיאִין זֶה עַל זֶה; בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי?

בְּכוֹתְבִין שְׁטָר לַלָּוֶה וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַלָּוֶה עִמּוֹ קָמִיפַּלְגִי –

תַּנָּא דִּידַן סָבַר: כּוֹתְבִין שְׁטָר לַלָּוֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַלָּוֶה עִמּוֹ; זִימְנִין דְּאָזֵיל לְגַבֵּי סָפְרָא וְסָהֲדֵי, וְאָמַר לְהוּ: כְּתֻבוּ לִי שְׁטָרָא, דְּבָעֲינַן לְמֵיזַף מִיּוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן חַבְרֵי; וּבָתַר דְּכָתְבִי וְחָתְמִי לֵיהּ, נָקֵיטָא לֵיהּ וְאָמַר לֵיהּ: הַב לִי מְאָה דִּיזַפְתְּ מִינַּאי.

תַּנָּא בָּרָא סָבַר: אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָר לַלָּוֶה, עַד שֶׁיְּהֵא מַלָּוֶה עִמּוֹ.

נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו "שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ" – שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶם פְּרוּעִין וְכוּ'. טַעְמָא דְּנִמְצָא, הָא לֹא נִמְצָא – מָצֵי מַפֵּיק; וְהָאֲנַן "וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב" תְּנַן!

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בְּמִשּׁוּלְשִׁין.

וְנֶחֱזֵי תְּבָרָא – בְּשִׁמְא דְּמַאן דְּכִתְיב! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: בְּמִשּׁוּלְשִׁין בַּשְּׁטָר, וְאֵין מְשׁוּלְשִׁין בַּשּׁוֹבָר.

אַבָּיֵי אָמַר, הָכִי קָאָמַר: נִמְצָא לַלָּוֶה בֵּין שְׁטָרוֹתָיו "שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן עָלַי, פָּרוּעַ" – שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶם פְּרוּעִין.

כֵּיצַד יַעֲשׂוּ? יְשַׁלְּשׁוּ כּוּ'. תָּנָא: אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים, יִכְתְּבוּ דּוֹרוֹת.

**מַתְנִי'** הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: "שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתַי פָּרוּעַ, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵי זֶהוּ" – שְׁטָרוֹת כּוּלָּן פְּרוּעִין. נִמְצָא לְאֶחָד שָׁם שְׁנַיִם – הַגָּדוֹל פָּרוּעַ, וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ.

**גְּמָ'** אָמַר רָבָא: "שְׁטָר לְךָ בְּיָדִי, פָּרוּעַ" – הַגָּדוֹל פָּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ. "חוֹב לְךָ בְּיָדִי, פָּרוּעַ" – שְׁטָרוֹת כּוּלָּן פְּרוּעִין.

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: אֶלָּא מַעֲתָּה, "שָׂדֶה מְכוּרָה לָךְ" – שָׂדֶה גְּדוֹלָה מְכוּרָה לוֹ; "שָׂדֶה שֶׁיֵּשׁ לִי, מְכוּרָה לָךְ" – כָּל שְׂדוֹתָיו מְכוּרִין לוֹ?!

הָתָם, יַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה.

**מַתְנִי'** הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֵרֶב, לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב.

## דף קעג:

וְאִם אָמַר לוֹ: "עַל מְנָת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" – יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה – בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב.

וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֶעָרֵב לְאִשָּׁה בִּכְתוּבָּתָהּ, וְהָיָה בַּעְלָהּ מְגָרְשָׁהּ – יַדִּירֶנָּה הֲנָאָה; שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נְכָסִים שֶׁל זֶה, וַיַּחְזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ.

**גְּמָ'** מַאי טַעְמָא? רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: גַּבְרָא אַשְׁלֵימְתְּ לִי, גַּבְרָא אַשְׁלֵימִי לָךְ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן: הַאי – דִּינָא דְּפָרְסָאֵי!

אַדְּרַבָּה, בָּתַר עָרְבָא אָזְלִי!

אֶלָּא בֵּי דִּינָא דְּפָרְסָאֵי – דְּלָא יָהֲבִי טַעְמָא לְמֵילְתַיְיהוּ.

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: מַאי "לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב" – לֹא יִתְבַּע עָרֵב תְּחִלָּה.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עָרֵב – לֹא יִתְבַּע עָרֵב תְּחִלָּה. וְאִם אָמַר: "עַל מְנָת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" – יִתְבַּע עָרֵב תְּחִלָּה.

אָמַר רַב הוּנָא: מִנַּיִן לְעָרֵב דִּמְשַׁתַּעְבֵּד? דִּכְתִיב: "אָנֹכִי אֶעֱרָבֶנּוּ, מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ".

מַתְקֵיף לַהּ רַב חִסְדָּא: הָא קַבָּלָנוּת הִיא – דִּכְתִיב: "תְּנָה אֹתוֹ עַל יָדִי, וַאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ"!

אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵהָכָא: "לְקַח בִּגְדוֹ כִּי עָרַב זָר, וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְּלֵהוּ".

וְאוֹמֵר: "בְּנִי, אִם עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ, נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִיךָ, עֲשֵׂה זֹאת אֲפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף רֵעֶךָ, לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ" – אִם מָמוֹן יֵשׁ לוֹ בְּיָדֶךָ, הַתֵּר לוֹ פִּיסַּת יָד; וְאִם לָאו, הַרְבֵּה עָלָיו רֵיעִים.

אָמַר אַמֵּימָר: עֶרֶב דְּמִשְׁתַּעְבַּד, מַחְלוֹקֶת רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי; לְרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר: אַסְמַכְתָּא קָנְיָא – עֶרֶב מִשְׁתַּעְבַּד. לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: אַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא – עֶרֶב לָא מִשְׁתַּעְבַּד.
אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: הָא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם, דְּאַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא וְעֶרֶב מִשְׁתַּעְבַּד!
אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּהָהוּא הֲנָאָה דְּקָא מְהֵימַן לֵיהּ – גָּמַר וּמִשְׁתַּעְבַּד נַפְשֵׁיהּ.
וְאִם אָמַר "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" כּוּ'. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין נְכָסִים לַלָּוֶה, אֲבָל יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה – לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב.
וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה – לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב, מִכְּלָל דִּתַנָּא קַמָּא סָבַר: לָא שְׁנָא הָכִי וְלָא שְׁנָא הָכִי!
חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֶרֶב – לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב. וְאִם אָמַר "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" – יִפְרַע מִן הֶעָרֵב. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּשֶׁאֵין נְכָסִים לַלָּוֶה; אֲבָל יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה – לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב. וְקַבְּלָן, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה – יִפְרַע מִן הַקַּבְּלָן.

## דף קעד.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה – אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא יִפְרַע מֵהֶן.
אָמַר רַבָּה בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵנוּ – הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ; חוּץ מֵעֶרֶב, וְצַיְדָן, וּרְאִיָּה אַחֲרוֹנָה.
אָמַר רַב הוּנָא: "הַלְוָוהוּ וַאֲנִי עָרֵב"; "הַלְוָוהוּ וַאֲנִי פּוֹרֵעַ"; "הַלְוָוהוּ וַאֲנִי חַיָּיב"; "הַלְוָוהוּ וַאֲנִי נוֹתֵן" – כּוּלָּן לְשׁוֹן עֲרֵבוּת הֵן.
"תֵּן לוֹ וַאֲנִי קַבְּלָן"; "תֵּן לוֹ וַאֲנִי פּוֹרֵעַ"; "תֵּן לוֹ וַאֲנִי חַיָּיב"; "תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן" – כּוּלָּן לְשׁוֹן קַבְּלָנוּת הֵן.
אִיבַּעְיָא לְהוּ: "הַלְוָוהוּ וַאֲנִי קַבְּלָן"; "תֵּן לוֹ וַאֲנִי עָרֵב" – מַאי?
אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לְשׁוֹן עֲרֵבוּת – עֲרֵבוּת, לְשׁוֹן קַבְּלָנוּת – קַבְּלָנוּת.
רַב חִסְדָּא אָמַר: כּוּלָּן לְשׁוֹן קַבְּלָנוּת הֵן, בַּר מֵ"הַלְוָוהוּ וַאֲנִי עָרֵב".
רָבָא אָמַר: כּוּלָּן לְשׁוֹן עֲרֵבוּת הֵן, בַּר מִ"תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן".
אָמַר לֵיהּ מָר בַּר אַמֵּימָר לְרַב אָשֵׁי, הָכִי אָמַר אַבָּא: "תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן" – אֵין לַמַּלְוֶה עַל הַלָּוֶה כְּלוּם.
וְלָא הִיא; לָא מִיפְּטַר לָוֶה מִינֵּיהּ דְּמַלְוֶה, עַד שֶׁיִּשָּׂא וְיִתֵּן בַּדַּיָּד.
הָהוּא דַּיְּינָא דְּאַחֲתֵיהּ לְמַלְוֶה לְנִכְסֵי [דְּלָוֶה] מִקַּמֵּי דְּיִלְתְּבְעֵיהּ לְלָוֶה, סַלְקֵיהּ רַב חָנִין בְּרֵיהּ דְּרַב יֶיבָא.

אָמַר רָבָא: מַאן חַכִּים לְמֶעְבַּד כִּי הָא מִילְתָא, אִי לָאו רַב חָנִין בְּרֵיהּ דְּרַב יֵיבָא! קָסָבַר: נִכְסֵיהּ דְּבַר אִינִישׁ – אִינּוּן מְעָרְבִין יָתֵיהּ; וּתְנַן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֲרֵב – לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב, וְקַיְימָא לַן: לֹא יִתְבַּע עֲרֵב תְּחִלָּה.

הָהוּא עָרְבָא דְּיַתְמֵי, דְּפַרְעֵיהּ לְמַלְוֶה מִקַּמֵּי דְּלוֹדְעִינְהוּ לְיַתְמֵי;

אָמַר רַב פָּפָּא: פְּרִיעַת בַּעַל חוֹב מִצְוָה, וְיַתְמֵי לָאו בְּנֵי מֵיעְבַּד מִצְוָה נִינְהוּ.

וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אֵימַר צְרָרֵי אַתְפְּסֵיהּ.

## דף קעד:

מַאי בֵּינַיְיהוּ?

אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ כְּשֶׁחַיָּיב מוֹדֶה. אִי נָמֵי, דְּשַׁמְּתוּהוּ וּמֵת בְּשַׁמְּתֵיהּ.

שְׁלַחוּ מִתָּם: שַׁמְּתוּהוּ וּמֵת בְּשַׁמְּתֵיהּ, הִלְכָתָא כְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ.

מֵיתִיבִי: עֶרֶב שֶׁהָיָה שָׁטַר חוֹב יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ – אֵינוֹ גּוֹבֶה. וְאִם כָּתוּב בּוֹ: "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ" – גּוֹבֶה.

בְּשִׁלְמָא לְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ – מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ כְּשֶׁחַיָּיב מוֹדֶה, אֶלָּא לְרַב פָּפָּא – קַשְׁיָא!

שָׁאנֵי הָתָם, לְהָכִי טָרַח וּכְתַב לֵיהּ "הִתְקַבַּלְתִּי".

הָהוּא עָרְבָא דְּגוֹי דְּפַרְעֵיהּ לְגוֹי מִקַּמֵּי דְּלִתְבְּעִינְהוּ לְיַתְמֵי. אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֶּכַי לְרַב אָשֵׁי, הָכִי אָמַר אֲבִימִי מֵהַגְרוֹנְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר חָיְישִׁינַן לִצְרָרֵי – הָנֵי מִילֵּי יִשְׂרָאֵל; אֲבָל גּוֹי, כֵּיוָן דְּבָתַר עָרְבָא אָזֵיל – לָא חָיְישִׁינַן לִצְרָרֵי.

אָמַר לֵיהּ: אַדְּרַבָּה! אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לָא חָיְישִׁינַן לִצְרָרֵי – הָנֵי מִילֵּי יִשְׂרָאֵל; אֲבָל גּוֹיִם, כֵּיוָן דְּדִינַיְיהוּ בָּתַר עָרְבָא אָזְלִי, אִי לָאו דְּאַתְפְּסֵיהּ צְרָרֵי מֵעִיקָּרָא – לָא הֲוָה מְקַבֵּל לֵיהּ.

וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֶעָרֵב לְאִשָּׁה בִּכְתוּבָתָהּ [וְכוּ']. מֹשֶׁה בַּר עַצְרִי עָרְבָא דְּכְתוּבְּתַהּ דְּכַלְּתֵיהּ הֲוָה. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ – צוּרְבָּא מִדְּרַבָּנַן הֲוָה, וּדְחִיקָא לֵיהּ מִילְתָא.

אָמַר אַבָּיֵי: לֵיכָּא דְּנָיְזִיל דְּנַסְבֵיהּ עֵצָה לְרַב הוּנָא, דְּנָנְרְשַׁהּ לִדְבֵיתְהוּ וְתֵיזִיל וְתִגְבֵּי כְּתוּבָּה מֵאֲבוּהָ, וַהֲדַר נַהְדְּרַהּ?

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא "יַדְיֶרְנָּה הֲנָאָה" תְּנַן! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אַטּוּ כֹּל דְּמָגֵרַשׁ – בְּבֵי דִּינָא מְגָרֵשׁ?

לְסוֹף אִינַּלַאי מִילְתָא דְּכוֹהֵן הוּא. אָמַר אַבָּיֵי, הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: בָּתַר עַנְיָא אָזְלָא עַנְיוּתָא.

וּמִי אָמַר אַבָּיֵי הָכִי? וְהָא אָמַר אַבָּיֵי: אֵיזֶהוּ "רָשָׁע עָרוּם"? זֶה הַמַּשִּׂיא עֵצָה לְמְכוֹר בִּנְכָסִים כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל!

בְּנוֹ שָׁאנֵי, וְצוּרְבָּא מֵרַבָּנַן שָׁאנֵי.

וְהָא עֶרֶב הוּא, [וְקַיְימָא לַן] עֶרֶב דְּכְתוּבָּה לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד! קַבְּלָן הֲוָה.

הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: קַבְלָן דִּכְתוּבָּה – אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ נִכְסֵי לְבַעַל, מִשְׁתַּעְבַּד – שַׁפִּיר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: אִי אִית לֵיהּ מִשְׁתַּעְבַּד, אִי לֵית לֵיהּ לָא מִשְׁתַּעְבַּד – מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אִיבָּעֵית אֵימָא: מִיהְוֵי הָוָה לֵיהּ, וְאִישְׁתְּדוּף. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אַבָּא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ – שַׁעְבּוֹדֵי מְשַׁעְבַּד נַפְשֵׁיהּ.

דְּאִיתְמַר: עֶרֶב דִּכְתוּבָּה – דִּבְרֵי הַכֹּל לָא מִשְׁתַּעְבַּד. קַבְלָן דְּבַעַל חוֹב – דִּבְרֵי הַכֹּל מִשְׁתַּעְבַּד. קַבְלָן דִּכְתוּבָּה, וְעֶרֶב דְּבַעַל חוֹב – פְּלִיגִי; מָר סָבַר: אִי אִית לֵיהּ נִכְסֵי לְלָוֶה – מִשְׁתַּעְבַּד, אִי לֵית לֵיהּ – לָא מִשְׁתַּעְבַּד; וּמָר סָבַר: בֵּין אִית לֵיהּ וּבֵין לֵית לֵיהּ – מִשְׁתַּעְבַּד.

וְהִלְכְתָא: עֶרֶב – בֵּין אִית לֵיהּ וּבֵין לֵית לֵיהּ, מִשְׁתַּעְבַּד; בַּר מֵעֶרֶב דִּכְתוּבָּה – דְּאַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ לְבַעַל, לָא מִשְׁתַּעְבַּד. מַאי טַעְמָא? מִצְוָה הוּא דַּעֲבַד, וְלָאו מִידֵּי חַסְרֵיהּ.

אָמַר רַב הוּנָא: שְׁכִיב מְרַע שֶׁהִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו, וְאָמַר "מָנֶה לִפְלוֹנִי בְּיָדִי" – נֶאֱמָן; חֲזָקָה אֵין אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הֶקְדֵּשׁ.

מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן: וְכִי אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל בָּנָיו?! דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר "מָנֶה לִפְלוֹנִי בְּיָדִי"; אָמַר "תְּנוּ" – נוֹתְנִין. לֹא אָמַר "תְּנוּ" – אֵין נוֹתְנִין. אַלְמָא אָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת בָּנָיו;

## דף קעה.

הָכָא נָמֵי, אָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמוֹ!

כִּי קָאָמַר רַב הוּנָא הָתָם – דְּנָקֵיט שְׁטָרָא.

מִכְּלָל דְּרַב וּשְׁמוּאֵל – דְּלָא נָקֵיט שְׁטָרָא; אָמַר "תְּנוּ" – נוֹתְנִין?! מִלְוֶה עַל פֶּה הָוֶה, וְרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מִלְוֶה עַל פֶּה – אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיְּורְשִׁין וְלֹא מִן הַלָּקוֹחוֹת!

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: אִידֵּי וְאִידֵּי דְּנָקֵיט שְׁטָרָא, וְלָא קַשְׁיָא – הָא דִּמְקוּיָּים, הָא דְּלָא מְקוּיָּים; אָמַר "תְּנוּ" – קַיְימֵיהּ לִשְׁטָרֵיהּ, לֹא אָמַר "תְּנוּ" – לָא קַיְימֵיהּ לִשְׁטָרֵיהּ.

אָמַר רַבָּה: שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר "מָנֶה לִפְלוֹנִי בְּיָדִי", וְאָמְרוּ יְתוֹמִין "פָּרַעְנוּ" – נֶאֱמָנִין. "תְּנוּ מָנֶה לִפְלוֹנִי", וְאָמְרוּ יְתוֹמִין "פָּרַעְנוּ" – אֵין נֶאֱמָנִין.

כְּלַפֵּי לְיֵיא? אִיפְּכָא מִסְתַּבְּרָא! אָמַר "תְּנוּ מָנֶה" – כֵּיוָן דְּפַסְקָהּ אֲבוּהוֹן לְמֵילְתָא, אִיכָּא לְמֵימַר דְּפַרְעֵיהּ. "מָנֶה לִפְלוֹנִי בְּיָדִי" – כֵּיוָן דְּלָא פְּסַק אֲבוּהוֹן לְמֵילְתָא, אִיכָּא לְמֵימַר דְּלָא פַּרְעֵיהּ!

אֶלָּא אִי אִיתְמַר, הָכִי אִיתְמַר: שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר "מָנֶה לִפְלוֹנִי בְּיָדִי", וְאָמְרוּ יְתוֹמִין: "חָזַר וְאָמַר לָנוּ אַבָּא: פָּרַעְתִּי" – נֶאֱמָנִין. מַאי טַעְמָא? אִדְּכוֹרֵי מִידְּכַר. "תְּנוּ מָנֶה לִפְלוֹנִי", וְאָמְרוּ יְתוֹמִין: "חָזַר וְאָמַר אַבָּא: פָּרַעְתִּי" – אֵין נֶאֱמָנִין. דְּאִם אִיתָא דְּפַרְעֵיהּ, לָא הָוָה אָמַר "תְּנוּ".

בָּעֵי רָבָא: שְׁכִיב מְרַע שֶׁהוֹדָה, מַהוּ? צָרִיךְ לוֹמַר ״אַתֶּם עֵדַי״, אוֹ אֵין צָרִיךְ לוֹמַר ״אַתֶּם עֵדַי״? צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר ״כְּתוֹבוּ״ אוֹ אֵין צָרִיךְ לוֹמַר ״כְּתוֹבוּ״? אָדָם מְשַׁטֶּה בִּשְׁעַת מִיתָה, אוֹ אֵין אָדָם מְשַׁטֶּה בִּשְׁעַת מִיתָה?

בָּתַר דְּבַעְיָא, הֲדַר פַּשְׁטַהּ – אֵין אָדָם מְשַׁטֶּה בִּשְׁעַת מִיתָה, וְדִבְרֵי שְׁכִיב מְרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין דָּמוּ.

**מַתְנִי׳** הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בִּשְׁטָר – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים. עַל יְדֵי עֵדִים – גּוֹבִין מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.

## דף קעה:

הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.

עָרַב הַיּוֹצֵא לְאַחַר חֲיתוּם שְׁטָרוֹת – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.

מַעֲשֶׂה וּבָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאָמַר: גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ בֶּן נַנָּס: אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים וְלֹא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.

אָמַר לוֹ: לָמָּה? אָמַר לוֹ: הֲרֵי הַחוֹנֵק אֶת אֶחָד בַּשּׁוּק, וּמְצָאוֹ חֲבֵירוֹ וְאָמַר לוֹ ״הַנַּח לוֹ וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ״ – פָּטוּר, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. אֶלָּא אֵיזֶה הוּא עָרֵב שֶׁהוּא חַיָּיב? ״הַלְוֵהוּ, וַאֲנִי נוֹתֵן לָךְ״ – חַיָּיב, שֶׁכֵּן עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ.

וְאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הָרוֹצֶה שֶׁיִּחְכְּמוּ – יַעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת; שֶׁאֵין לָךְ מִקְצוֹעַ בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מֵהֶן, וְהֵן כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ. וְהָרוֹצֶה שֶׁיַּעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת – יְשַׁמֵּשׁ אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס.

**גְּמָ׳** אָמַר עוּלָּא: דִּבַּר תּוֹרָה – אֶחָד מִלְוֶה בִּשְׁטָר, וְאֶחָד מִלְוֶה עַל פֶּה – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים. מַאי טַעְמָא? שִׁעְבּוּדָא דְּאוֹרַיְיתָא. וְאֶלָּא מַה טַּעַם אָמְרוּ מִלְוֶה עַל פֶּה אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין? מִשּׁוּם פְּסֵידָא דְּלָקוֹחוֹת.

אִי הָכִי, מִלְוֶה בִּשְׁטָר נָמֵי! הָתָם, אִינְהוּ נִינְהוּ דְּאַפְסִידוּ אַנַּפְשַׁיְיהוּ.

וְרַבָּה אָמַר: דִּבַּר תּוֹרָה – אֶחָד מִלְוֶה בִּשְׁטָר וְאֶחָד מִלְוֶה עַל פֶּה – אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. מַאי טַעְמָא? שִׁעְבּוּדָא לָאו דְּאוֹרַיְיתָא. וּמַה טַּעַם אָמְרוּ מִלְוֶה בִּשְׁטָר גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים? כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין.

אִי הָכִי, מִלְוֶה עַל פֶּה נָמֵי! הָתָם לֵית לֵיהּ קָלָא.

וּמִי אָמַר רַבָּה הָכִי? וְהָא אָמַר רַבָּה: גָּבוּ קַרְקַע – יֵשׁ לוֹ. גָּבוּ מָעוֹת – אֵין לוֹ!

וְכִי תֵּימָא אֵיפוֹךְ דְּרַבָּה לְעוּלָּא וּדְעוּלָּא לְרַבָּה, וְהָא אָמַר עוּלָּא: דִּבַּר תּוֹרָה, בַּעַל חוֹב דִּינֵיהּ בְּזִבּוּרִית!

אֶלָּא רַבָּה – טַעְמָא דִּבְנֵי מַעְרְבָא קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ.

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מִלְוֶה עַל פֶּה – אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁין וְלֹא מִן הַלָּקוּחוֹת.
מַאי טַעְמָא? שִׁעְבּוּדָא לָאו דְּאוֹרָיְיתָא.
רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מִלְוֶה עַל פֶּה – גּוֹבֶה בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין, וּבֵין מִן הַלָּקוּחוֹת. מַאי טַעְמָא? שִׁעְבּוּדָא דְּאוֹרָיְיתָא.
מֵיתִיבִי: הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ – פָּטוּר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם מֵת הַשּׁוֹר – יוֹרְשֵׁי בַּעַל הַבּוֹר חַיָּיבִים לְשַׁלֵּם דְּמֵי שׁוֹר לְבַעֲלָיו!
אָמַר רַבִּי אִלְעָא אָמַר רַב: בְּשֶׁעָמַד בַּדִּין.
וְהָא "הֲרָגוֹ" קָתָנֵי! אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: שֶׁעָשָׂאוֹ טְרֵפָה.
וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן, תָּנֵי תַּנָּא: "מֵת וּקְבָרוֹ"! הָתָם – דְּיָתְבִי דַּיָּינֵי אַפּוּמָּא דְּבֵירָא, וְחַיְּיבוּהוּ.

## דף קעו.

אָמַר רַב פָּפָּא, הִלְכְתָא: מִלְוֶה עַל פֶּה – גּוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁין, וְאֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַלָּקוּחוֹת. גּוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁין – כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹיִן, וְאֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַלָּקוּחוֹת – דְּלֵית לֵיהּ קָלָא.
הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין וְכוּ'. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבָּה בַּר נָתָן מֵרַבִּי יוֹחָנָן: הוּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: אַף עַל פִּי שֶׁהוּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין – אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.
מֵתִיב רְמֵי בַּר חָמָא: שִׁלְשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִישֵּׂאת – הַוָּלָד כָּשֵׁר. וְאֵלּוּ הֵן: כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ – וְאֵין עָלָיו עֵדִים; יֵשׁ עָלָיו עֵדִים – וְאֵין בּוֹ זְמַן; יֵשׁ בּוֹ זְמַן – וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד; הֲרֵי אֵלּוּ שְׁלשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִישֵּׂאת – הַוָּלָד כָּשֵׁר.
רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים, אֶלָּא שֶׁנְּתָנוֹ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים – כָּשֵׁר, וְגוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים.
שָׁאנֵי הָתָם, דִּמְשִׁעַת כְּתִיבָה הוּא דְּשַׁעְבַּד נַפְשֵׁיהּ.
עָרֵב הַיּוֹצֵא לְאַחַר חִיתּוּם שְׁטָרוֹת וְכוּ'. אָמַר רַב: קוֹדֶם חִיתּוּם שְׁטָרוֹת – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים. לְאַחַר חִיתּוּם שְׁטָרוֹת – גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.
זְמָנִין אָמַר רַב: אֲפִילּוּ קוֹדֶם חִיתּוּם שְׁטָרוֹת – אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין.
קַשְׁיָא דְּרַב אַדְּרַב! לָא קַשְׁיָא; הָא דִּכְתַב בֵּיהּ "פְּלוֹנִי עָרֵב". הָא דִּכְתַב בֵּיהּ "וּפְלוֹנִי עָרֵב".
וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, וְאַף עַל גַּב דִּכְתַב בֵּיהּ "וּפְלוֹנִי עָרֵב".
מֵתִיב רָבָא: עֵדִים הַחֲתוּמִין עַל שְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּגֵט – פָּסוּל; חֲיִישִׁינַן שֶׁמָּא עַל שְׁאֵילַת שָׁלוֹם חָתְמוּ.

וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, לְדִידִי מִיפָּרְשָׁא לֵיהּ מִינַּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: ״שְׁאִילוּ״ – פָּסוּל. ״וּשְׁאִילוּ״ – כָּשֵׁר!

הָכָא נָמֵי, דִּכְתִיב ״פְּלוֹנִי עֶרֶב״.

אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּרַב! אֵימָא: וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן.

מַעֲשֶׂה וּבָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְכוּ׳. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל פִּי שֶׁקִּילֵּס רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת בֶּן נַנָּס, הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּחָנוּק – מָה לִי אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַף בְּחָנוּק.

הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ? תָּא שְׁמַע, דְּכִי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַף בְּחָנוּק, וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אַף בְּחָנוּק.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חָנוּק, וְקָנוּ מִיָּדוֹ – מִשְׁתַּעְבֵּד. מִכְּלַל דְּעֶרֶב בְּעָלְמָא – לָא בָּעֵי קִנְיָן. וּפְלִיגָא דְּרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן:

## דף קעו:

עֶרֶב דְּבֵית דִּין הוּא דְּלָא בָּעֵי קִנְיָן, הָא בְּעָלְמָא בָּעֵי קִנְיָן.

וְהִלְכְתָא: עֶרֶב בִּשְׁעַת מַתַּן מָעוֹת – לֹא בָּעֵי קִנְיָן, אַחַר מַתַּן מָעוֹת – בָּעֵי קִנְיָן. עֶרֶב דְּבֵית דִּין – לָא בָּעֵי קִנְיָן; דִּבְהָהִיא הֲנָאָה דְּמֵהֵימַן לֵיהּ – גָּמַר וּמְשַׁעְבֵּד לֵיהּ.

# הַדָּרָן עָלָךְ גֵּט פָּשׁוּט, וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת בָּבָא בָּתְרָא